DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

JOHANN WOLFGANG VON

GOETHE

Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları

Almancadan Çeviri:
FİRUZAN GÜRBÜZ GERHOLD

ALFA

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Wilhelm Meisters Lehrjahre: Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları
© 2016, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kitabın Türkçe yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında,
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz.
Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Kitap Editörü Ebru Akyürek
Kapak Tasarımı Füsun Turcan Elmasoğlu
Sayfa Tasarımı Zuhal Turan

ISBN 978-605-171-589-6
1. Basım: Ekim 2017

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29
Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34410 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika No: 10905

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

JOHANN WOLFGANG VON

GOETHE

Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları

Almancadan Çeviren:
FİRUZAN GÜRBÜZ GERHOLD

ALFA | KLASİK

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

BİRİNCİ CİLT

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

BİRİNCİ KİTAP

Birinci Bölüm

Oyun çok uzun sürmüştü. Yaşlı Barbara birkaç kez pencereye gidip faytonların şakırdayıp şakırdamadığına kulak kabarttı. Bugün son sahnede, genç subay kıyafetiyle seyircileri kendine hayran bırakmış olan güzel ev sahibesi Mariane'yi, ona yalnızca ölçülü bir akşam yemeği sunacağı halde, diğer akşamlardan çok daha büyük bir sabırsızlıkla bekliyordu; bu kez genç ve zengin tüccar Norberg'in uzaktayken bile sevgilisini düşündüğünü göstermek için posta aracılığıyla gönderdiği bir paketle ona sürpriz yapacaktı.

Barbara emektar hizmetçi, sırdaş, danışman, aracı ve kâhya olarak mühür açmaya yetkiliydi ve cömert âşığın lütufları Mariane'den çok onun kalbinde yer ettiği için, yine bu akşam da merakına karşı koyamıyordu. Pakette Mariane için ince muslin kumaş ve son moda kurdeleleri ve kendisi için de pamuklu kumaş boyun atkılarıyla küçük bir tomar para bulunca çok sevindi. Norberg'in yokluğunu ne denli bir düşkünlük ve minnettarlıkla anıyordu! Mariane'nin de onu bütün kalbiyle düşünmesi, ona neler borçlu olduğunu hatırlaması ve genç adamın ondan nasıl bir sadakat beklediğini anlaması için nasıl da çaba gösterecekti.

Yarı çözülmüş kurdelelerin rengiyle canlanmış keten kumaş, küçük masanın üstünde Noel hediyesi gibi duruyordu; ışıkların konumu hediyenin parlaklığını artırıyordu, yaşlı kadın merdivende Mariane'nin ayak sesini duyup ona doğru atılana dek her

Ücretsiz DF Kitap Arşivi - https://mahfi.org

şey yolundaydı. Ama dişi subay kucak açmasına aldırış etmeksizin onu iterek yanından geçip alışılmadık bir telaşla odaya dalınca, şaşkınlıkla geri çekildi. Genç kadın tüylü şapkasını ve kılıcını masanın üstüne fırlatıp kutlama için yakılmış ışıklara bakmaksızın huzursuz adımlarla odanın içinde yukarı aşağı dolaşmaya koyuldu.

"Neyin var, canım?" diye sordu yaşlı kadın şaşkınlıkla. "Tanrı aşkına, kızım, ne oldu? Şu hediyelere bir bak! En sevgili dostundan başka kimden gelmiş olabilirler? Norberg sana gecelik için muslin kumaş göndermiş, kendi de yakında geliyor; bence her zamankinden daha hevesli ve cömert."

Yaşlı kadın arkasını dönüp Norberg'in kendisini de unutmadığını belirtmek üzere hediyeleri göstermek istediği sırada Mariane yüzünü başka tarafa çevirerek bağırdı:

"Çekil! Çekil! Bugün bunlarla ilgili hiçbir şey duymak istemiyorum; senin sözünü dinledim, bunu sen istedin, öyle olsun! Norberg döndüğünde yine onun olurum, senin olurum, benimle ne istiyorsan yap, ama o zamana dek kendimin olmak istiyorum, istediğin kadar dil dök, dediğimden dönmeyeceğim. Bütün varlığımı beni seven ve sevdiğim kişiye vermek istiyorum. Surat asma! Sanki sonsuza dek sürecekmiş gibi, kendimi bu tutkuya bırakmak istiyorum."

Yaşlı kadının sitem edecek birçok nedeni vardı, ama ağız dalaşında zorlu ve sivri dilli olduğu için, Mariane üzerine atılıp onu yakasından kavradı. Yaşlı kadın yüksek sesli bir kahkaha attı. "Canımı kurtarmak istiyorsam tekrar uzun elbiselerinizi giymeniz için uğraşmam gerekecek. Gidin, soyunun! Umarım küçük hanım, geçici aristokratın verdiği zarar için özür diler; çıkarın şu eteği, hepsini çıkarın, bu hiç rahat bir kılık değil, anladığım kadarıyla sizin için tehlikeli de. Üniforma kordonları sizi coşturuyor."

Yaşlı kadın elini onun koluna koyunca Mariane silkinip ondan kurtuldu: "O kadar çabuk değil!" diye bağırdı, "Bugün bir ziyaretçi bekliyorum."

"Bu iyi değil," diye karşılık verdi yaşlı kadın, "Yoksa şu pısırık, tüysüz tüccar oğlu mu?" – "Ta kendisi," dedi Mariane.

"Anlaşılan, cömertlik yeni tutkunuz olacak," diye karşılık verdi yaşlı kadın alayla: "Resit bile olmamış beceriksizleri bü-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://manuey.org

yük bir istekle kabulleniyorsunuz. Fedakâr ve verici kadın olarak tapılmak çekici olmalı."

"İstediğin kadar alay et. Onu seviyorum! Onu seviyorum! Bu kelimeleri ilk kez nasıl bir hazla söylüyorum! Bunca zamandır hayalini kurup ne olduğunu bilmediğim tutku bu. Evet, onun boynuna atılmak istiyorum! Onu hiç bırakmayacakmış gibi tutmak istiyorum. Ona bütün aşkımı göstermek istiyorum ve bütün aşkının tadına varmak istiyorum."

"Ölçülü olun," dedi yaşlı kadın sakin bir tavırla: "Kendinizi toparlayın! Sevincinizi bir sözle kesmek zorundayım: Norberg geliyor! On dört gün sonra geliyor! Hediyelerine eşlik eden mektup burada."

"Sabah güneşi dostumu benden çalacağı zamana dek onu kendime saklayacağım. On dört gün! Sonsuzluk gibi! İki haftada neler olmaz, neler değişmez ki!"

Wilhelm içeri girdi. Mariane ne büyük bir coşkuyla ona koşmuştu! Genç adam kırmızı üniformayı ne büyük bir hayranlıkla kucaklamıştı! Beyaz atlas yeleği göğsüne bastırıyordu! İki sevgilinin mutluluğunu anlatmaya kim cesaret edebilirdi! Yaşlı kadın homurdanarak kenara çekildi. Biz de onunla birlikte uzaklaşıp sevgilileri baş başa bırakıyoruz.

İkinci Bölüm

Wilhelm ertesi sabah annesini selamlarken, kadın ona babasının çok öfkeli olduğunu ve artık her gün tiyatroya gitmesini yasaklayacağını söyledi: "Kendim de ara sıra tiyatroya gitmeyi sevdiğim halde, evimin huzuru bu eğlenceye olan ölçüsüz tutku yüzünden bozulduğu için, çoğu kez buna lanet ediyorum. Baban sürekli bunun ne işe yaradığını, insanın zamanını nasıl böyle boşa harcayabildiğini sorup duruyor."

"Bunu ben de dinlemek zorunda kaldım," dedi Wilhelm, "Belki de onu pek düşünmeden yanıtladım; ama Tanrı aşkına, anne! Kesemize para olarak girmeyen, yakınımızdaki mülke sahip olmamızı sağlamayan her şey yararsız mıdır? Eski evimizde

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yeterince alana sahip değil miydik? Yeni bir ev inşa etmek çok mu gerekliydi? Babam her yıl ticaretten kazandığı paranın büyük bölümünü evi güzelleştirmeye harcamıyor mu? Şu ipek duvar kâğıtları, İngiliz mobilyalar da yararsız değil mi? Daha azıyla yetinemez miydik? Şu çizgili duvarların, yüz kez tekrarlanmış çiçek motiflerinin, süslü yazıların, küçük sepetlerin ve figürlerin bende hoşuma gitmeyen bir izlenim bıraktığını itiraf edebiliyorum. Bana en fazla tiyatro perdemiz gibi geliyorlar. Ama tiyatro perdesinin önünde oturmak ne kadar da başka! Uzun zaman oturup baktığımızda perdenin kalkacağını, bizi eğlendirip aydınlatacak ve yüceltecek çeşitli şeyler göreceğimizi biliyoruz."

"Ölçüyü kaçırma," dedi annesi, "Baban da akşamları sohbet etmek istiyor, ama tiyatronun seni oyaladığını düşünüyor, keyfi kaçınca sonunda suçlu ben oluyorum. On iki yıl önce size Noel hediyesi olarak verdiğim ve tiyatro zevki aşıladığım o lanet olası kukla tiyatrosu yüzünden ne çok azarlandım!"

"Kukla tiyatrosuna sövmeyin, gösterdiğiniz sevgi ve özene pişman olmayın! Yeni ve boş evde tattığım ilk eğlenceli zamanlardı. O anlar hâlâ gözümün önünde. Her zaman almaya alıştığımız Noel hediyeleri yerine bize başka bir odaya açılan bir kapı önünde oturmamız söylendiğinde, bunu ne kadar tuhaf bulmuştum. Kapı açılmıştı, ama her zamanki gibi içeri girmek ya da dışarı çıkmak için değil; eşik beklenmedik bir cümbüşle donatılmıştı. Gizemli bir perdeyle örtülü bir kapı yukarıya doğru yükseliyordu. Önce uzakta durup baktık. Yarı şeffaf örtünün ardına gizlenmiş pırıltılı ve hışırtılı şeyi görmek için sabırsızlandığımız sırada, sandalyelere oturup sabırla beklememiz tembihlendi.

Böylece herkes oturdu ve sessizce bekledi; bir düdük başlama işaretini verdi ve yukarı kalkan perdenin ardında kıpkırmızı boyanmış bir tapınak göründü. Başrahip Samuel, Jonathan'la birlikte ortaya çıktı. Değişken, tuhaf sesleri bende müthiş saygı uyandırmıştı. Hemen ardından Saul[1] sahnede göründü. Kendisine ve adamlarına meydan okuyan irikıyım savaşçının küstahlığına son derece şaşırmış gibiydi. Bu nedenle cüce kılıklı oğul İsai çobandeğneği, heybesi ve sapanıyla seke seke ortaya çıkıp, 'Yüce Kral, ulların ulusu! Hiç kimse cesaretini kaybetmesin, kralım izin verirse, gidip bu kocaman devle dövüşeceğim,' dediğinde ne

[1] İsrail'in ilk kralı. ç.n.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sevinmiştim. – Birinci perde bitmişti ve seyirciler ardından ne geleceğini sabırsızlıkla bekliyordu; müziğin bir an önce bitmesini diliyorlardı. Sonunda perde tekrar kalktı. Davut dev adamın etlerini gök kubbenin altındaki kuşlarla yeryüzündeki hayvanlara adadı. Filistinli önce alayla konuştu, bu arada epeyce tepindi, sonunda külçe gibi yere yığıldı ve böylece oyunun güzelliğini sonu belirledi. Daha sonra genç kızlar ne güzel şarkılar söylediler: Saul bin öldürdüyse, Davut on bin öldürdü. Dev adamın başı küçük kahramanın önü sıra taşındığı ve kralın güzel kızını kendine eş aldığı halde, Davut'un böyle cüce biçiminde sahneye konması keyfimi kaçırmıştı. Çünkü dev Goliath'la[1] küçük Davut kusursuz karakterize edilmişti. Söyler misiniz, o kuklalar nereye gitti? Onları göstermek için bir dostuma söz verdim. Geçenlerde bu çocuk oyunundan söz ettiğimde çok hoşuna gitti."

"Bunları hâlâ bu kadar canlı hatırlamana şaşırmadım; çünkü en büyük katılım payını gösteren sen olmuştun. Kitapçığı benden aşırıp bütün oyunu ezberlediğini hâlâ hatırlıyorum; bunu ancak bir akşam balmumundan yaptığın Goliath ve Davut'u birbiriyle dövüştürdüğün zaman anladım. Sonunda deve bir darbe indirmiş ve biçimsiz başını kocaman bir topluiğneye tutturup balmumundan yapılmış bir kulpla Davut'un eline yapıştırmıştın. O akşam güçlü hafızan ve dokunaklı konuşman bir anne olarak beni öyle sevindirmişti ki, hemen o ahşap tiyatro kumpanyasını sana bırakmaya karar vermiştim. O zamanlar bunun beni böylesine can sıkıcı durumlara sokacağı aklıma gelmemişti."

"Pişman olmayın," dedi Wilhelm, "Çünkü bu hediye bize bazı eğlenceli saatler geçirtti." Sonra annesinden anahtarı istedi ve aceleyle gidip kuklaları buldu. Bir an için ona canlıymış gibi göründükleri, kendi sesinin canlılığı ve ellerinin hareketiyle onlara hayat verdiğini düşündüğü zamanları hatırladı. Kuklaları alıp odasına götürdü ve özenle sakladı.

---

[1] Eski Ahit'te geçen, Câlût ya da Goliath adında, dev cüsseli Filistinli asker, İsrail Kralı Şaul'a karşı savaş açar. İsrail askerlerinin hiçbiri cüssesi nedeniyle onunla savaşmaya cesaret edemez. Ancak henüz çok genç olan Davut, onunla savaşmak için kraldan izin ister ve bu devi Yehova'nın yardımıyla yenebileceğini iddia eder. Sonunda Davut, Kral Şaul'u ikna ederek iznini alır ve Câlût'u sapanla fırlattığı taşla başından vurur. Câlût oracıkta ölür. Filistinliler en iyi askerlerinin öldüğünü görünce İsrail topraklarını hemen terk ederler. ed.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantpy.org

Üçüncü Bölüm

Bir kalbin er ya da geç hissedebileceği en güzel şey, iddia edildiği gibi, ilk aşksa, o zaman bu biricik anı dolu dolu tadabilme mutluluğuna eriştiği için kahramanımızı üç kat mutlu saymalıyız. Çok az insan bunu böylesine kusursuz bir şekilde tadar; çoğu kişi de feleğin çemberinden geçmiş eski duygularının birçoğunu, hem de en güzellerini daha sonra terk etmek, gözleri önünde canlanan en yüce mutluluğun yokluğuna sonsuza dek katlanmayı öğrenmek zorunda kalır.

Wilhelm'in çekici genç kıza duyduğu tutku hayal gücünün de etkisiyle artmıştı; kısa bir tanışma faslından sonra kızın sempatisini kazanmış ve çok sevdiği, hatta taptığı kişiye sahip olmuştu: Çünkü kız ona ilk kez tiyatro oyununun uygun ışığında görünmüş, genç adamın sahneye olan tutkusu ilk aşkı olan bu dişi varlıkla bütünleşmişti. Gençliği canlı hayallerle yüceltilip korunan zengin hazları tatmaya elverişliydi. Sevdiği kadının durumu da duygularına fazlasıyla yardımcı olan bir ortam sağlıyor, genç kadının, başkalarıyla yaşadığı ilişkinin zamansız ortaya çıkmasından duyduğu korku, ona endişe ve utançtan kaynaklanan ayrı bir sevimlilik kazandırıyordu. Wilhelm'e olan tutkusu canlıydı, huzursuzluğu bile sanki yumuşaklığını artırıyordu; âşığının kollarında sevgili bir varlık oluveriyordu.

Wilhelm sevincin verdiği ilk sersemlikten ayılıp geçmiş yaşamına ve ilişkilerine göz attığında her şey gözüne daha yeni, görevleri daha kutsal, merakları daha canlı, bilgileri daha açık, yetenekleri daha güçlü, ilkeleri daha kararlı göründü. Bu nedenle babasının sitemlerinden kurtulmak, annesini yatıştırmak ve Mariane'nin aşkının tadına rahatsız edilmeden varmak için bir düzen kurmak kolayına geldi. Gündüzleri tam zamanında işinin başında oluyor, akşamları tiyatroya gitmekten vazgeçiyor, yemek masasında konuşkan davranıyor, herkes yattıktan sonra paltosuna bürünüp gizlice bahçeye çıkıyor ve bütün Lindor ve Leander'leri[1] göğsünde, sevgilisine koşuyordu.

[1] 18. yüzyıl lirik dramalarında erkek sevgili için sıkça kullanılan isimler –çn.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bir akşam önüne bir paket uzatınca Mariane, "Ne getirdiniz?" diye sordu. Yaşlı kadın içinden hoş bir hediye çıkacağı umuduyla paketi dikkatle inceledi. "Tahmin edemezsiniz," diye karşılık verdi Wilhelm.

Katlı peçeteler açılıp ortaya ipleri birbirine dolanmış bir kukla yığını çıkınca, Mariane şaşkın ve Barbara şok olmuş görünüyordu. Wilhelm dolaşık ipleri çözüp her figürü ona göstermeye uğraşırken Mariane kahkahayla güldü. Yaşlı kadınsa asık yüzüyle kenara çekildi.

İki sevgilinin eğlenmesi için küçücük bir şey bile yeterlidir, dostlarımız da o akşam fazlasıyla eğlendiler. Her figür gözden geçirildi, hepsine gülündü. Altın şeritli siyah kadife giysi içindeki Saul, Mariane'nin hoşuna gitmedi; dediğine göre gözüne fazla sert ve titiz görünmüştü. Düz alnı, sarı-kırmızı giysisi ve türbanıyla Jonathan daha çok hoşuna gitmişti. Ayrıca ipleri düzgünce oynatıp kuklaya reverans yaptırmayı ve ilan-ı aşk ettirmeyi de kolayca başardı. Buna karşın Wilhelm, siperliğini övüp kaftanının parlak taftasının büyükannesinin eski giysilerinden yapıldığını anlattığı halde, Peygamber Samuel'le hiç ilgilenmedi. Ona göre Davut fazla kısa, Goliath da fazla uzundu; böylece Jonathan'ında karar kılmaya devam etti. Bunu öyle nazikçe yaptı ki, sonunda kuklaya gösterdiği ilgiyi dostumuza yöneltti ve küçük bir oyun bu kez de mutlu saatlerin başlangıcı oluverdi.

Sokaktan gelen bir gürültü onları yumuşak rüyalarının tatlılığından uyandırdı. Mariane, gelecek oyun için tiyatro gardırobundan gerekli olan malzemeleri her zamanki gibi hamaratça hazırlamakla meşgul olan yaşlı kadına seslendi. Barbara taze istiridye yanında şampanyayı da eksik etmemiş olan neşeli bir grubun, yandaki İtalyan meyhanesinden dışarı çıktıklarını haber verdi.

"Yazık," dedi Mariane, "Daha önce aklımıza gelmedi, biz de güzel bir şeyler yapabilirdik."

"Hâlâ zaman var," dedi Wilhelm, sonra yaşlı kadına bir Louisdor[1] uzattı: "İstediğimiz şeyi alın, siz de bizimle birlikte yiyip için."

Yaşlı kadın becerikliydi, çok geçmeden sevgililerin önüne mükellef bir sofra kurdu. Yaşlı kadın da onlarla birlikte oturmak zorunda kaldı; hep beraber yiyip içtiler ve keyiflerine baktılar.

[1] Eskiden kullanılan Fransız altın para. en

Ücretsiz PDF kitap Arşivi - https://rantey.org

Bu gibi durumlarda sohbet asla eksik olmuyor. Mariane Jonathan'ını tekrar önüne çekti, yaşlı kadın da sözü ustalıkla Wilhelm'in sevdiği konuya getirdi:

"Bir keresinde bize ilk kez Noel akşamı oynatılan bir kukla tiyatrosundan söz etmiştiniz; biz de zevkle dinlemiştik," dedi, "Az önce sıra balete geldiğinde sözünüz kesildi. Üzerimizde büyük etki yapan muhteşem kişilikleri artık tanıyoruz."

"Evet," dedi Mariane, "anlat bize, o zamanki duyguların nasıldı?"

"Eski zamanları ve eski zararsız hataları özellikle mutluluğun doruğuna ulaştığımız, oradan çevremize ve geride bıraktığımız yola bakabildiğimiz bir anda hatırlamak güzel bir duygu, sevgili Mariane," dedi Wilhelm, "Genellikle sıkıntılı duygularla aşılamaz gördüğümüz engelleri halimizden hoşnut olduğumuz bir zamanda hatırlamak, şimdi *başardıklarımızı*, eskiden bize *imkânsız* gelenlerle karşılaştırmak öyle hoş ki. Ama seninle birlikte geçmişten söz ettiğim şu anda kendimi son derece mutlu hissediyorum çünkü aynı anda ileriye, birlikte el ele gezebileceğimiz çekici ülkeye bakıyorum."

"Balete ne oldu?" diye araya girdi yaşlı kadın. "Korkarım her şey gerektiği gibi sonuçlanmadı."

"Ah, evet," dedi Wilhelm, "çok güzeldi! Kadın ve erkek siyahilerin, çobanların ve cücelerin harika sıçrayışlarından geriye bütün yaşamımda karanlık bir anı kaldı. Sonra perde indi, kapılar kapandı ve küçük topluluk sarhoşlar gibi sendeleyerek yataklarına gitti; ama ben uyuyamayacağımı, bir şeyler daha anlatılmasını istediğimi, birçok soru soracağımı biliyordum. Bizi sakinleştiren bakıcımızı istemeyerek bıraktığımı hatırlıyorum.

Ertesi sabah ne yazık ki büyülü sahne yok olmuş, gizemli perde kaldırılmıştı, kapıdan yine diğer odaya geçilebiliyordu, bunca maceradan geriye hiçbir iz kalmamıştı. Kardeşlerim oyuncaklarıyla etrafta koştururken ben öteyi beriyi araştırıyordum. Bir gece önce bunca büyünün, yaşandığı yerde sadece iki kapı kanadının bulunmasını aklım almıyordu. Ah, kayıp aşkını arayanlar bile o zamanlar benden daha mutsuz olamazlarmış gibi hissediyordum!"

Wilhelm genç kıza sevinçten sarhoş olmuş bir bakış attı. Mariane onun bu duruma bir kez daha düşebilecek olmaktan korkmadığına emin oldu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dördüncü Bölüm

"Oyunun ikinci bir gösterimini izlemek artık tek arzum haline gelmişti," diye devam etti Wilhelm. "Bu konuda beni desteklemesi için anneme başvurdum. O da uygun bir zamanda babamı ikna edecekti. Ama tek başına giriştiği bu çaba boşa çıktı. Babam, sadece ender zevklerin insanlar için değerli olabileceğini, çocuklar ve yaşlılarınsa her gün karşılaştıkları güzelliklerin değerini bilmediğini iddia ediyordu.

Oyunumuzun yapımcısı ve gizli yönetmeni gösterimi tekrarlamanın dışında kapanış bölümünde gıcır gıcır bir Arleken[1] yaratma isteğine kapılmamış olsaydı, belki de uzun süre, hatta yine Noel'e kadar beklemek zorunda kalacaktık.

Özellikle teknik işlerde çeşitli yeteneklerle donatılmış, topçu birliğinden gelen bu genç adamın bir inşaat işi sırasında babama esaslı hizmetleri dokunmuş, o da kendisini cömertçe ödüllendirmişti. Genç adam bu nedenle karşılık olarak Noel bayramında bu küçük aileye minnettarlığını göstermek istemişti. Böylece daha önce boş zamanlarında yontarak, boyayarak inşa ettiği tam donanımlı bir tiyatroyu hayırsever adamın malikânesi için hediye etti. Bir yardımcının desteğiyle kuklaları yöneten ve değişik ses tonlarıyla çeşitli rolleri üstlenen de yine kendisiydi. Katı inancı nedeniyle çocuklarından neyi esirgemiş olduğunu bir dostuna iyi niyetle itiraf etmiş olan babamı ikna etmesi çok zor olmadı. Neyse, tiyatro sahnesi yeniden kurulmuş, bazı komşu çocukları da davet edilmiş ve oyun tekrarlanmıştı.

İlk gösterimde sürprizin ve şaşkınlığa uğramışlığın sevincini yaşıyorken, ikincisinde gözlemlemenin ve dikkat kesilmiş olmanın muazzam zevkine varıyordum. Artık ilgim, bunun *nasıl* olduğuna kaymıştı. Kuklaların kendiliğinden konuşmadıklarını ve hareket etmediklerini zaten ilk oyunda tahmin etmiştim.

---

[1] Arleken ya da arlekin (İng. *Harlequin*, Alm. *Hanswurst*) İtalyan komedyasındaki (commedia dell'arte) önemli standart karakterlerden biridir. Genellikle bir centilmenin umursamaz ve kıvrak zekâlı yardımcısı ya da evin hizmetçisinin kaprisli sevgilisi olarak resmedilir. Türkçeye Fransızca *arlequin* sözcüğünden geçmiştir. Geleneksel kostümü üçgen ve karolarla bezeli tulum, uçlarında ziller takılı dilimli başlık biçimindedir –çn.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ama bütün bunlar nasıl da bu kadar güzel olabiliyordu? Yine de sanki kendi kendilerine konuşuyor ve hareket ediyormuş gibi görünüyorlardı. Peki, ışık ve insanlar neredeydi? Aynı anda hem büyülenenler hem de büyüleyenler arasında olmayı, ellerim hem gizli oyuna katılmayı hem de seyirci olarak yanılsamanın zevkini çıkartmayı arzuladıkça, bu bilmeceler beni daha da huzursuz ediyordu.

Oyun sona ermiş, kapanış bölümü için hazırlıklara başlanmıştı. Seyirciler ayaktaydı ve kendi aralarında çene çalıyorlardı. Kapıya yanaşmak için ilerledim ve içerideki tıkırtılardan ortalığı toparlamakla meşgul olduklarını anladım. Altımdaki halıyı kaldırarak çerçevelerin arasından baktım. Annem bunu fark etti ve beni geri çekti; ama yine de epeyce şey görmüştüm. Dostu düşmanı, Saul'u ve Goliath'ı ve adları her neyse, diğerlerini aynı çekmeceye kaldırdıklarını gördüm, böylece yarı tatmin olmuş merakım için taze gıda buldum. Bu sırada büyük bir şaşkınlıkla teğmeni de mabedinde çok meşgulken gördüm. Topuklarıyla istediği kadar takırdasın, Arleken de artık beni eğlendiremiyordu. Derin düşüncelere dalmıştım ve bu keşiften sonra eskisinden hem daha huzurlu hem de daha huzursuzdum. Bir şeyler öğrendikten sonra ilk önce sanki öncesinde hiçbir şey bilmiyormuşum gibi hissettim ve haklıydım da: Çünkü aradaki bağı kuramıyordum ve her şeyin özünü oluşturan da aslında buydu."

Beşinci Bölüm

"İyi döşenmiş ve düzenli evlerde yaşayan çocuklar, sıçanlar ve fareler gibi, bir duyguya sahiptirler," diye devam etti Wilhelm; "Yasak şekerlere ulaşabilecekleri her aralık ve delik dikkatlerini çeker; bunu, çocukluktaki mutluluğun büyük bölümünü oluşturan, hazla karışık gizli bir korkuyla tadarlar.

Herhangi bir anahtar kilidin üstünde kaldığında, kardeşlerimin hepsinden daha dikkatliydim. Önünden haftalarca, aylarca geçip gitmek zorunda kaldığım ve sadece annemin bu

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

özel odadan bir şey almak üzere açtığı zaman içeri kaçamak bir bakış atabildiğim bu kapalı kapılara karşı kalbimde taşıdığım saygı ne kadar büyükse, bazen hizmetçilerin ihmalinden doğan fırsatları kaçırmamakta da o kadar hızlıydım.

Kolayca anlaşılabileceği üzere, bütün kapılar içinde hafızama en fazla kazınmış olan kilerin kapısıydı. Annem bir şey taşımak üzere beni içeri çağırdığında, onun cömertliğine ya da kendi hileme borçlu olduğum birkaç erik kurusunun verdiği sevinç hayatın hiçbir duygusuyla örtüşmez. Üst üste yığılı hazineler doluluklarıyla hayal gücümü kuşatırdı, bazen kilerin önünden geçerken havaya yayılan karışık kokuların üzerimde bıraktığı etki öylesine iştah açıcı olurdu ki, yakınlardayken en azından bu havayı içime çekmeyi hiç ihmal etmezdim. Bir pazar sabahı çanların sesini duyan annem aceleyle kiliseye koşturduğu için, bu tuhaf anahtar kilidin üstünde takılı kaldı. Ev derin bir ibadet sessizliğine büründü. Anahtarı fark eder etmez birkaç kez duvar boyunca volta attım, sonra sessizce yaklaşıp kapıyı açtım ve içeri adım atar atmaz uzun zamandır özlemini çektiğim mutluluğu hissettim. Sandıklara, çuvallara, kutulara, paketlere, kavanozlara çabucak göz attım. İçlerinden hangisini seçip alacaktım? Sonunda çok sevdiğim kuru eriklere el attım, ayrıca yeterince elma kurusu ve ev yapımı turunç şekerlemesi de aldım; ganimetlerimle birlikte tekrar dışarı çıkacağım sırada gözüme yan yana duran birkaç sandık ilişti. Birinin kapağı iyi kapatılmamıştı ve tepesinde küçük çengelleri olan ipler kutunun dışına sarkmıştı. İçimden gelen bir dürtüyle sandığa atıldım; içinde kahramanlarımın ve sevinçlerimin dünyasının üst üste paketlenmiş olduğunu görünce nasıl olağanüstü bir duygu yaşadım! En üsttekileri kaldırıp bakmak, en alttakileri çekip almak istedim; ama ince ipleri çabucak birbirine karıştırmıştım, üstelik yan taraftaki mutfakta aşçının dolaştığını duyunca huzursuzlandım ve korktum, hepsini elimden geldiğince yerli yerine koyarak sandığın kapağını kapattım, sadece en üstte duran ve içinde Davut'la Goliath'ın tiyatro metninin yazılı olduğu küçük kitabı aldım ve bu ganimetle birlikte çatı katına çıkan merdivenleri tırmanıp kendimi kurtardım.

O günden sonra çalınmış her boş zamanı, oyunumu tekrar tekrar okuyup ezberlemeye ve kuklaları da kendi parmaklarım-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://tanitay.org

da canlandırmanın ne kadar harika olabileceğini hayal etmeye harcadım. Düşüncelerimde hem Davut hem Goliath oluyordum. Her köşede, ahırlarda, bahçelerde, her koşulda oyunu iyice inceledim, rolleri kaptım ve hepsini ezberledim; ama çoğunlukla kendimi başkahramanın yerine koyuyor, diğerlerini hafızamda uydu gibi döndürüyordum. Böylece Davut'un küstah dev Goliath'a meydan okuduğu cesur konuşmaları gece gündüz hafızamdan çıkmaz oldu; sözleri kendi kendime mırıldanıp duruyordum ve hiç kimse bana dikkat etmiyordu, sadece zaman zaman böyle yüksek sesle konuştuğumu fark eden babam oyunu bir kez izlemekle bu kadar şeyi aklında tutabilen oğlunu içinden övüyor olmalıydı.

Böylece gittikçe cesaretim arttı ve bir akşam balmumu topaklarından hazırladığım birkaç kuklayla birlikte tiyatro metninin büyük bölümünü annemin karşısında ezbere söyledim. Bana kulak verdi, sonra sıkıştırınca itiraf ettim.

Neyse ki bu keşif, teğmenin bana bu sırrı açmak istediğini söylediği bir zamana denk geldi. Annem hemen ona oğlunun beklenmedik yeteneğinden söz etti, o da en üst katta kendisine bırakılmış iki boş odayı birinde seyircilerin oturacağı, diğerindeyse kapı girişine sahnenin yerleştirileceği biçimde hazırladı. Babam dostuna her şeyi düzenlemesi için izin verdi. Kendisiyse ne kadar sevildiklerini çocuklara göstermemek gerektiği, yoksa ellerini fazla uzağa atacakları ilkesine dayanarak, sadece hoşgörülü davranıyormuş gibiydi; kendi düşüncesine göre, çocukların sevinçleri karşısında ciddi görünmek, hatta tatmin duygusunun onları coşturup küstahlaştırmaması için bazen sevinçlerini kursaklarında bile bırakmak gerekiyordu."

Altıncı Bölüm

"Teğmen artık sahneyi kurmuş ve gerekli diğer şeyleri sağlıyordu. Hafta içinde olur olmaz zamanlarda eve geldiğini elbette fark etmiştim ve niyetini tahmin edebiliyordum. Hazırlıklarda cumartesi akşamına dek yer alamayacağımı hissedince mera-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://fantey.org

kım inanılmaz arttı. Nihayet beklenen gün geldi. Akşam beşe doğru rehberim geldi ve beni yukarı çıkardı. Sevinçten titreyerek içeri girdim ve kulisin iki yanında, sahneye çıkış sıralarına göre asılmış kuklalara baktım; hepsini özenle inceledim, sahneye çıkarak merdivene ayak basınca küçük bir dünyada süzüldüğümü hissettim. Küçük tahtaların arasından saygıyla aşağı baktım çünkü bütün bunların dıştan yansıyan harika etkisi ve bana açıklanmış olan sırrın verdiği duygu her yanımı sarmıştı. Bir deneme yaptık ve her şey yolunda gitti.

Bir çocuk topluluğunun davetli olduğu öbür gün çok iyi iş çıkardık, sadece coşkulu faaliyetim sırasında Jonathan'ı elimden düşürdüğüm için elimi aşağı uzatıp kuklayı almak zorunda kaldım: Bu, illüzyonu fazlasıyla kesintiye uğratan bir tesadüftü, büyük bir kahkaha koptu ve buna tarifsiz incindim. Bu hatam, oğlunu bunca yetenekli görmekten keyif aldığını açık etmeyen babamın da hoşuna gitmiş gibiydi, oyun bittikten sonra hemen bunlara takıldı ve şu ya da bu hatalar yapılmamış olduğu takdirde her şeyin mükemmel olacağını söyledi.

İçten içe kırılmıştım, o akşam çok üzgündüm, ama ertesi sabah bütün sıkıntım geçmişti ve o talihsizlik dışında kusursuz oynadığım düşüncesiyle mutlu olmuştum. Ayrıca seyircilerin alkışlarının da bunda payı vardı: Kalın ve ince sesler çıkartmak için çok çaba gösterdiği halde, teğmenin çoğu zaman fazla sert vurgular yaptığını, buna karşın acemi çırağının Davut ve Jonathan'ın kusursuz konuştuğunu iddia etmişler, annem de Goliath'a meydan okuduğum ve alçakgönüllü galibi krala tanıştırdığım bölümdeki açık sözlü ifademi özellikle övmüştü.

Kukla tiyatrosunun bundan sonra hep açık kalması beni çok sevindirdi, ilkbahar gelip odada ateş yanmadan durulabildiğinden, boş zamanlarımda odaya gelip kuklalarla doyasıya oynuyordum. Sık sık kardeşlerimi ve okul arkadaşlarımı davet ediyordum; ama gelmek istemedikleri zaman da tek başıma kalıyordum. Hayal gücüm çok geçmeden başka biçim alan bu küçük dünya üzerinde gelişti.

Tiyatronun kurulup oyuncuların yaratılmasına neden olan ilk oyun, defalarca oynandıktan sonra artık bana zevk vermez olmuştu. Buna karşın büyükbabamın kitapları arasında Alman tiyatrosu ve çeşitli İtalyanca, Almanca opera eserleri elime

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://kanley.org

geçti, bunları ilgiyle okudum ve her seferinde ilk önce kişileri hesapladım, sonra hemen oyunun sahnelenmesine geçtim. Bu durumda Kral Saul'ün artık siyah kadife giysisi içinde Chaumigrem'i,[1] Cato'yu ve Darius'u oynaması gerekiyordu; kaldı ki, hiçbir zaman oyunların tamamı oynanmıyor, genellikle sadece ölümcül hançer darbesinin indiği beşinci perde sahneleniyordu.

Çeşitli değişiklikleri ve maceralarıyla operanın bana her şeyden daha çekici gelmesi elbette doğaldı. Bu oyunlarda fırtınalı denizler, bulutlar üzerinde aşağı inen tanrılar vardı ve beni özellikle mutlu eden şey, şimşekler ve yıldırımlardı. Karton, boya ve kâğıtla kusursuz gece dekoru yapıyordum, şimşek korkunç görünüyordu, sadece gök gürültüsü her zaman başarılı olmuyordu, ama buna söylenecek pek fazla bir şey yoktu. Yine kurallı dramalara hiç uygun olmayan Davut ve Goliath'ımı operalara koymak için daha fazla fırsat buluyordum. Bunca mutlu olduğum o daracık yere gün geçtikçe daha fazla bağlanıyordum; kuklaların üzerine sinen kiler kokusunun da bunda epeyce payı olduğunu itiraf etmeliyim.

Tiyatromun dekorları artık neredeyse tamamlanmıştı; çünkü çocukluğumdan beri pergel kullanma, karton kesme ve resim boyamadaki becerim şimdi oldukça işime yaramıştı. Ama kuklaların azlığı, büyük eserleri sahnelememi engellediğinde de bir o kadar canım sıkılıyordu.

Kız kardeşlerimin bebeklerini soyup giydirmeleri, içimde kahramanlarıma da esnek giysiler yaratma fikrini uyandırmıştı. Üstlerindeki bez parçaları çıkartılıp olabildiğince bir araya toplandı, biraz para biriktirildi, yeni kurdeleler ve payetler satın alındı, dilencilikle birkaç tafta parçası toplandı ve böylece yavaş yavaş, özellikle hanımlar için tarlatanların da unutulmadığı bir tiyatro gardırobu oluşturuldu.

Kumpanya artık gerçek anlamda giysilerle birlikte büyük oyun için donatılmıştı ve artık bir oyunun diğerini izleyeceği düşünülebilirdi, ama çocuklarda genellikle yaşanan şey bende de kendini gösterdi; kapsamlı planlar yaparlar, büyük hazırlıklara girişirler, birkaç girişimde bulunurlar ve sonra her şey

---

[1] Alman romancı Heinrich Anselm von Ziegler und Kliphausen'ın *Asiatische Banise-Asyalı Banise* adlı (Banise, Ziegler'in karısı Sabine von Lindenau'un ön adının anagramıdır) romanında kötü adam karakteri –çn.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

olduğu gibi kalır. Ben de bu hataya düştüm. En fazla zevk aldığım şey, sadece yeni buluşlarla ve hayal gücümle ilgilenmekti. Şu ya da bu oyunun sadece herhangi bir sahnesine ilgi duyuyor, hemen bunun için yeni giysiler yapmaya başlıyordum. Bu gibi girişimler yüzünden kahramanlarımın eski giysileri darmadağınık olmuş ve ihmal edilmişti; öyle ki, artık ilk büyük oyun bile sahneye konamaz hale gelmişti. Kendimi fantezilerime terk etmiştim, bunları deniyor ve sürekli genişletiyordum, binlerce hayal kurarken küçük yapının temelini bozduğumu fark etmiyordum."

Wilhelm bunları anlatırken Mariane uyukladığını gizlemek için ona karşı bütün nezaketini ortaya koymuştu. Anlatılanlar bir yandan epeyce güldürücü olsa da, ona yine de fazla basit, gözlemler fazla ciddi geliyordu. Ayağını hafifçe sevgilisinin ayağı üzerine koyup ona verdiği dikkati ve onayı bu şekilde gösterdi. Onun bardağından içti ve Wilhelm de böylece hikâyesinin tek kelimesinin bile boşa gitmediğinden emin oldu. Kısa bir aradan sonra, "Şimdi ilkgençlik hazlarını anlatma sırası sende, Mariane," dedi, "Birbirimize eski hayatlarımızdan söz etmek yerine şimdiye kadar hep bugünden söz ettik. Söyle bana: Hangi koşullarda büyüdün? Hatırladığın ilk canlı izlenimler nelerdi?"

Yaşlı kadın yardımına koşmasaydı, bu sorular Mariane'yi büyük sıkıntıya sokacaktı. "Eskiden başımızdan geçenlere böylesine dikkat sarf edeceğimizi, anlatmaya değecek hoş olaylar yaşadığımızı, yaşamış olsak bile bunları böyle ustaca dile getirebileceğimizi mi sanıyorsunuz?" dedi kurnaz kadın.

"Sanki bu gerekliymiş gibi!" dedi Wilhelm. "Bu şefkatli, iyi kalpli, sevgili varlığı öyle seviyorum ki, hayatımın onsuz geçen her anına üzülüyorum. En azından hayal gücümle geçmiş yaşamında yer almama izin ver! Bana her şeyi anlat, ben de sana her şeyi anlatmak istiyorum. Birbirimizi olabildiğince avutalım ve aşkımızdan kaybolan zamanları tekrar kazanmaya bakalım."

"Madem bu kadar büyük bir şevkle ısrar ediyorsunuz, o halde sizi tatmin edebiliriz," dedi yaşlı kadın. "Bize önce tiyatro merakınızın nasıl geliştiğini, bu yolda nasıl çalıştığınızı, bundan böyle kusursuz bir aktör sayılabilmeniz için ne gibi ilerlemeler kaydettiğinizi anlatın. Bu arada başınızdan mutlaka

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi https://ranteyorg

komik olaylar geçmiştir. Artık yatmaya da değmez, yedekte bir şişem daha var, ayrıca yakın zamanda yeniden böyle rahat ve huzurlu bir ortamda bir araya gelebileceğimizi kim bilir?"

Mariane hüzünlü bir ifadeyle kadına baktı, Wilhelm bu bakışı fark etmeksizin anlatmaya devam etti.

Yedinci Bölüm

"Arkadaşlarım çoğalmaya başladığından, gençliğin avareliği sessiz ve yalnız sürdürdüğüm eğlenceme zarar verdi. Oynadığımız oyunlara göre kimi zaman avcı, kimi zaman asker ya da binici oluyordum: Ama onlara gerekli aletleri ustalıkla hazırlayabildiğim için, diğerlerine göre daima küçük bir avantajım vardı. Böylece kılıçlar çoğunlukla benim fabrikamdan çıkıyordu; kızakları süsleyip yaldızlıyordum ve gizli bir içgüdü bana, askerlerimizi eski zaman kılığına sokana dek rahat vermedi. Miğferler yapıldı, kâğıt sorguçlarla süslendi, kalkanlar, hatta zırhlar bile yapıldı, evde eli dikiş tutan hizmetkârlar az iğne kırmadı.

Genç arkadaşlarımın bir bölümünü artık iyice donanmış görüyordum; geri kalanı da yavaş yavaş, ama daha basit bir şekilde giydirildiler ve böylece ortaya gösterişli bir ordu çıktı. Avlularda ve bahçelerde uygun adım yürüdük, kafalarımıza ve kalkanlarımıza yiğitçe vurduk; kimi zaman anlaşmazlıklar çıktı, ama çabucak yoluna kondu.

Diğerlerinin çok hoşuna giden bu oyun birkaç kez oynandıktan sonra artık beni tatmin etmez olmuştu. Bunca zırhlı insanı bir arada görmek, eski romanları okumaya daldığımdan olsa gerek, bir süredir kafamı meşgul eden şövalye düşüncesini kışkırtmıştı.

Elime geçen Koppen'in[1] *Kurtarılmış Kudüs*[2] çevirisi dağınık düşüncelerime nihayet belli bir yön verdi. Gerçi destanın tamamını okuyamamıştım; ama ezberlediğim yerler vardı ve

[1] Johann Friedrich Köppen, Alman filozof ve akademi eğitmeni –çn.

[2] İtalyan şair Torquato Tasso'nun destan tarzında yazılmış eseri –çn.

Ücretsiz E-Kitap Arşivi - https://tanitay.org

görüntüleri hayalimde canlanıyordu. Özellikle yaptığı her şeyle *Chlorinde*[1] beni büyülemişti. Erkeksiliği, sakin varlığının doluluğu, gelişmeye başlayan ruhum üzerinde bahçesini yabana atmadığım *Armiden*'in[2] yapay çekiciliğinden çok daha fazla etki yaratıyordu.

Ama evin çatı duvarları arasında uzanan balkonda gezinirken ufukta titrek ışıklar saçarak batan güneşin yerine çıkan yıldızları, bastıran gecenin karanlığını seyrediyor, gecenin kutsal sessizliğinde yankılanan çekirgelerin sesleri arasında *Tankred* ve *Chlorinde* arasında geçen hüzünlü savaşın hikâyesini yüzlerce kez kendi kendime fısıldıyordum.

Haklı olarak Hıristiyanların tarafını fazlasıyla tutsam da, kuşatmacıların büyük kalesini yaktığında kalbim yine de tümüyle putperest kahramandan yanaydı. *Tankred*'in[3] gecenin karanlığında yolunu şaşırmış savaşçı kadına rastlaması, karanlık örtü altında dövüşün başlaması ve *Chlorinde*'nin çılgınca çarpışması! – Şu sözleri söylemeye asla dilim varmıyordu:

'*Chlorinde'nin vadesi artık doldu, öleceği saat gelip çattı!*'

Talihsiz âşığın kılıcını göğsüne saplayıp, yere yığılan *Chlorinde*'nin miğferini çıkarması, ardından onu tanıyıp titreyerek vaftiz suyu getirmesi gözlerimi yaşlarla dolduruyordu.

Ama *Tankrede*'nin kılıcı sihirli ormanda ağaca vurduğu zaman kan fışkırması ve kulağında yankılanan sesin ona, yine burada da *Chlorinde*'yi yaraladığını, sevdiklerini bilmeden yaralamanın onun kaderi olduğunu fısıldaması kalbime nasıl da dokunmuştu!

Hikâye hayal gücümü öylesine ele geçirmişti ki, destanda okuduklarım ruhumda belli belirsiz bütünleşmiş, bunu herhangi bir şekilde sahnelemeyi düşünmeye başlamıştım. *Tankred* ve *Reinalde*'yi[4] oynamak istiyordum ve bunun için daha önce

---

1 *Kurtarılmış Kudüs*'te Müslümanlara katılmış genç bakire savaşçı kahraman –çn.

2 *Kurtarılmış Kudüs*'te mitolojik Kirke'den esinlenmiş büyücü kadın –çn.

3 *Kurtarılmış Kudüs* destanında Hıristiyan kral Tankred Kudüs'te Müslümanlara katılmış bakire savaşçı Chlorinde'ye âşık olur. Bir gece Hıristiyan kuşatmacıların kalesini yakan Chlorinde'yle karşılaşır, kim olduğunu bilmeksizin onunla dövüşür ve öldürür. Chlorinde son nefesini verirken Hıristiyan olur ve Tankred tarafından kutsanır –çn.

4 Eserde adı geçen üçüncü Hıristiyan şövalye –çn.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi https://kantey.org

yapmış olduğum iki zırh bulmuştum. Koyu gri pullu kâğıttan olanı ağırbaşlı *Tankred*'i, gümüş ve altın yaldızlı, parlak olanı *Reinalde*'yi süsleyecekti. Hayallerimin canlılığı içinde her şeyi arkadaşlarıma anlattığımda hepsi hayran kaldı, ama bütün bunların, hem de kendileri tarafından sahneye konacağını pek kavrayamadılar.

Bu kuşkuyu kolaylıkla giderdim. Yaşlı teyzenin asla yanaşmayacağını hesaba katmaksızın, hemen oyun oynadığımız komşu evlerden birinde iki oda düzenledim; tiyatroda da durum farksızdı, kirişlerin üzerine oturtulacağı, kulislerin bölünmüş paravanlardan yapılacağı ve geri plan için büyük bir örtü alınması gerektiği dışında belirli bir düşüncem yoktu. Ama bütün bu araç gereçleri nereden bulacağımı da bilmiyordum.

Orman için iyi bir çare bulduk: Evlerden birinde çalışmış ve artık ormancılık yapan eski bir hizmetkârdan bize kayın ve çam fidanları bulmasını tatlı dille rica ettik, gerçekten de ağaçları umduğumuzdan daha çabuk getirdi. Ama bu kez ağaçlar kurumadan oyunun nasıl sahneleneceği büyük sıkıntı yarattı. Burada iyi bir tavsiye paha biçilmezdi! Yer yoktu, sahne yoktu, perdeler yoktu. Paravanlar elimizdeki tek şeydi.

Bu sıkıntı içinde yine Teğmen'e başvurduk ve sahneye koyacağımız görkemi ayrıntılarıyla anlattık. Bizi fazla anlamasa da çok yardımcı oldu, evde ve komşuda masa olarak bulduklarını küçük bir odaya topladı, paravanları üzerlerine yerleştirdi, yeşil perdelerden bir arka plan oluşturdu, ağaçlar da hemen sıraya dizildi.

Bu arada akşam oldu, ışıklar yakıldı, hizmetçi kızlar ve çocuklar yerlerine oturdu, oyun başlayacaktı, bütün kahramanlar giyinmişti; ama o an herkes ne söyleyeceğini bilmediğini ilk kez fark etti. Kendimi olaya iyice kaptırdığım için, buluşumun coşkusu arasında herkesin nerede ne söyleyeceğini bilmesi gerektiğini unutmuştum; bu, hazırlıkların koşuşturması arasında diğerlerinin de aklına gelmemişti: Kolayca kahramanı oynayacaklarını, onları içine soktuğum dünyanın kişileri gibi hareket edip konuşacaklarını sanmışlardı. Hepsi şaşkın bir halde durmuş, önce kimin başlayacağını birbirine soruyordu, *Tankred* olarak en önde olan ben, tek başıma ortaya çıkarak kahramanlık destanından birkaç mısra söylemeye başladım. Ama

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

oyunun metni çabucak anlatım bölümüne geçince kendi repliğimde nihayet üçüncü kişi olarak ortaya çıktım, o sırada söz sırası gelen *Gottfried* de sahneye çıkmayınca, seyircilerin kahkahaları arasında tekrar sahneden ayrılmak zorunda kaldım; bu, beni derinden yaralayan bir kazaydı. Girişim başarısız olmuştu; seyirciler oturmuş, bir şeyler izlemek istiyordu. Hepimiz giyinmiştik; kendimi toplayıp hemen 'Davut ve Goliath'ı oynamaya karar verdim. Arkadaşlarımdan bazıları daha önce kukla tiyatrosunda benimle birlikte oynamıştı, hepsi oyunu birçok kez görmüştü; roller dağıtıldı, herkes elinden gelenin en iyisini yapacağına söz verdi, tuhaf görünümlü, küçük bir çocuk boyayla kendine siyah bir sakal yaptı, bir boşluk oluştuğu takdirde *Arleken* rolüyle komiklik yapacaktı. Bu, oyunun ciddiyetine hiç uymayan ve zoraki razı olduğum bir durumdu. Ama bu sıkıntıdan bir kez kurtulduğum takdirde, bir daha iyice düşünmeden hiçbir oyunu asla sahneye koymayacağıma yemin ettim."

Sekizinci Bölüm

Uykuya iyice yenik düşen Mariane sevgilisine yaslandı, beriki onu sıkıca kendine çekerek anlatmaya devam etti, yaşlı kadın da şarabın geri kalanını tadına vararak içti.

"Var olmayan bir oyunu oynamaya kalkmış olduğumuz için arkadaşlarımla birlikte içine düştüğümüz sıkıntılı durum çabucak unutuldu. Okuduğum her romanı, bana anlatılan her hikâyeyi oyun haline getirme tutkuma, en boyun eğmez eserler bile karşı koyamıyordu. Anlatılan her şeyin sahnelendiği takdirde çok daha etkili olacağına büsbütün inanmıştım; her şey gözlerimin önünde, sahnede yaşanmalıydı. Okulda bize öğretilen dünya tarihi dersinde farklı bir şekilde hançerlenen ya da zehirlenen kişileri hayalimde özenle canlandırıyordum, hayal gücüm açıklamaların ve karışıklıkların ötesine geçip hemen en ilginç olan beşinci perdeye atlıyordu. Gerçekten de böylece sondan başlayarak birkaç oyun yazmaya koyuldum, ama tek birinin bile başına gelemedim.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Aynı dönemde kısmen kendi dürtümle, kısmen de oyun sahnelemenin tadına varmış olan iyi arkadaşlarımın aracılığıyla tesadüfen elime geçen bütün tiyatro eserlerini sahneye koydum. Her şeyin hoşumuza gittiği, kalabalıklarda ve değişikliklerde tatmin bulan, mutlu yılları yaşıyordum. Ama ne yazık ki yargılarım henüz çok farklı bir şekilde baştan çıkarılıyordu. Özellikle beğenileceğini umduğum eserler hoşuma gidiyordu ve bu hoş yanılgıya düşmeden okuduğum çok az eser vardı; her rolü kendime uygun bulduğumdan, hayal gücüm hepsini oynayabileceğim inancıyla beni ayartıyordu; bu nedenle rol dağılımında genellikle bana hiç uymayanları seçiyor, mümkün durumlarda birkaç rolü birden üstleniyordum.

Çocuklar oyun oynarken her şeyden yararlanmasını bilirler; bir sopa tüfek, bir tahta parçası hançer, her küçük paket bebek, her köşe bucak kulübe oluveriyor. Özel tiyatromuz da bu şekilde gelişti. Güçlerimizin bilincinde olmaksızın her şeye giriştik, *qui pro quo*'nun[1] farkında değildik ve herkesin bizi kendimizi ortaya koyduğumuz gibi görmesi gerektiğine tamamen inanmıştık. Ne yazık ki her şey, geriye kayda değer bir budalalık bile anlatamayacağım kadar tekdüze gelişti. Önceleri sadece erkek kahramanların sahne aldığı birkaç oyun oynadık; sonra bazılarımız gardırobumuzdan kılık değiştirdi, son olarak kız kardeşlerimizi de oyuna aldık. Bazı komşu evler bunu işe yarar bir meşguliyet olarak gördü ve konuklar çağırdı. Topçu teğmenimiz bizi burada da yalnız bırakmadı. Bize sahneye nasıl girip çıkacağımızı, nasıl konuşacağımızı ve selam vereceğimizi gösterdi; ama tiyatro sanatını ondan daha iyi anladığımızı sandığımız için bunca çabasına karşılık genellikle bizden çok az teşekkür aldı.

Çok geçmeden kendimizi trajedilere kaptırdık: Çünkü bir trajedi yazıp sahnelemenin komedileri kusursuz oynamaktan çok daha kolay olduğunu hep duyuyorduk ve buna inanmıştık. İlk trajedi denememizde de tamamen havaya girmiştik; sertlikle ve abartılı mimiklerle seviyemizi yükseltmeye, karakterleri kusursuzlaştırmaya çabalıyor, bunda da başarılı olduğumuza inanıyorduk; adamakıllı coştukça, tepindikçe, kendimizi öfke ve çaresizlikle yerlere attıkça mutluluğumuza diyecek yoktu.

[1] Latince: Karşılık olarak alınan şey, bir şeyin karşılığı –çn.

Ücretsiz E-Kitap Arşivi https://kantsiy.org

Kızlar ve çocuklar bu oyunlarda hep bir aradaydı, bu nedenle doğal olarak aralarında küçük aşk hikâyeleri yaşanmaya başladı çünkü çoğu zaman komedi içinde komedi oynanıyordu. Mutlu çiftler sahne arkasında sevgiyle el ele tutuştular; böyle kurdeleli ve süslü püslü halde birbirlerinin gözüne oldukça ideal göründüklerinden, mutluluk içinde yüzüyorlardı, buna karşın talihsiz rakipleri kıskançlıkla kendilerini yiyip bitiriyor, hasetlerinden etmedikleri kötülüğü bırakmıyorlardı.

Bir rehberimiz olmadığı ve düşünmeden giriştiğimiz halde bu oyunlar yine de işimize yaramıştı. Hafızalarımızı ve bedenimizi çalıştırıyor, konuşma ve hareketlerimize böyle erken yaşlarda elde edilemeyecek yumuşaklığı kazandırıyorduk. Ama bu dönemler benim için özellikle yeni bir devirdi, zihnim tamamen tiyatroya yönelmişti ve benim için tiyatro eserleri okumak, yazmak ve oynamaktan daha büyük bir mutluluk yoktu.

Öğretmenlerimin dersleri devam ediyordu; çalışmam için beni komşularımızdan birinin dükkânına tezgâhtar olarak koymuşlardı; ama asıl bu dönemde zihnim bayağı görmem gereken bütün bu işlerden daha fazla uzaklaşıyordu. Bütün enerjimi sahneye vermek, mutluluğumu ve hoşnutluğumu orada bulmak istiyordum.

Kâğıtlarımın arasında olması gereken, trajik ilham perisiyle bir meslek olarak kişiselleştirdiğim başka bir kadın figürünün değerli kişiliğim uğruna kıyasıya kavga ettikleri bir şiiri hâlâ hatırlıyorum. Bayağı bir uydurma, mısraların bir işe yarayıp yaramadığını bilmiyorum; ama içinde geçen korkuyu, nefreti, aşkı ve tutkuyu görmelisiniz. Etekleri belinde, kemerinde sallanan anahtarları, burnunun üzerinde gözlükleriyle hep hamarat, hep huzursuz, huysuz ve evcil, basit ve can sıkıcı ev kadınını nasıl da korku verici tasvir etmiştim! Onun sopası altında bükülen ve alın teri dökerek hizmetçilik edip günlük ekmeğini kazananların durumunu nasıl da acıyarak anlatmıştım!

Oysa ilham perisi ne kadar farklı görünüyordu! Acılı kalpler için ne tür bir varlıktı! Harika biçimi, huyu ve davranışlarıyla özgürlüğün kızı olarak görülebilirdi. Kendi farkındalığı ona kibirsiz bir soyluluk veriyordu; giysileri ona yakışıyor, sıkmaksızın bedeninin her yanını sarıyordu ve kumaşın bol kıvrımları tanrıçanın çekici hareketlerini binlerce yankı gibi tekrarlıyor-

Ücretsiz E-Bir Kitap Arşivi - https://vanity.gg

du. Ne zıtlık ama! Kalbimin hangi yöne döndüğünü kolayca anlayabilmişsindir. Perimin tanınması için hiçbir şey unutulmamıştı. Atalarımın bana aktardığı gibi, taçlar ve hançerler, zincirler ve maskeler yine burada da ona verilmişti. Çekişme şiddetliydi, on dört yaşındaki tasvirlerde genellikle siyah ve beyaz birbirine yakın olduğundan, her iki kişinin konuşmaları uygun bir şekilde birbirine zıttı. Yaşlı kadın yerden iğne toplayan birine yaraşırcasına, diğeriyse bir krallık hediye edercesine konuşuyordu. Yaşlı kadının uyarıcı tehditlerini küçümsedim; bana vaat edilen zenginliğe sırt çevirdim: Mirastan yoksun ve çıplak halde bana altın tülünü fırlatıp çıplaklığımı örten periye kendimi terk ettim.–

Ah, sevgilim!" dedi Wilhelm, Mariane'yi sıkıca kendine bastırarak, "Bambaşka, çok daha sevimli bir tanrıçanın çıkagelip amacımda beni güçlendireceğini, çizdiğim yolda bana eşlik edeceğini düşünebilseydim, şiirim ne kadar güzel bir değişime uğrar, sonu ne kadar ilginç biterdi! Ama bu bir şiir değil, bu gerçek ve senin kollarında bulduğum hayat; bu tatlı mutluluğun tadına bilinçle varalım!"

Mariane, Wilhelm'in kolunun baskısı, gittikçe yükselen sesinin canlılığıyla uyanmıştı ve ona sarılarak şaşkınlığını gizledi: Çünkü son anlattıklarının tek kelimesini bile duymamıştı. Dileriz kahramanımız, gelecekte sevdiği hikâyelerine daha dikkatli kulak verecek dinleyiciler bulur.

Dokuzuncu Bölüm

Wilhelm böylece gecelerini gizli aşkının hazzı, gündüzleriniyse bu mutlu saatlerin beklentisi içinde geçirdi. Arzuları ve umudu onu Mariane'ye çektiği zamanlar kendini yeniden canlanmış, bambaşka bir insan olmaya başlamış gibi hissediyordu; artık onunla bütünleşmişti, arzularının tatmini onun için çekici bir alışkanlık haline gelmişti. Kalbi tutkusunun öznesini soylulaştırmaya çabalıyor, ruhu sevdiği kızı kendiyle birlikte yüceltiyordu. En küçük ayrılıkta hatırası hemen onu ele geçiriyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Bütün insani bağlarla ona bağlandığından, eskiden ona gerekli olan varlığı artık vazgeçilmez olmuştu. Saf ruhu Mariane'yi kendi yarısı, yarısından da fazlası gibi hissediyordu. Ona olan minnettarlığının ve teslimiyetinin sınırı yoktu.

Mariane de bir süre kendini avutabilirdi; Wilhelm'in canlı mutluluğunu paylaşıyordu. Ah! Bir de ara sıra ayıbın soğuk eli kalbini sıkmasaydı! Wilhelm'in göğsünde, aşkının kanatları altındayken bile bu duyguya karşı güvende hissedemiyordu. Yalnız kalıp onun tutkusunun yükselttiği bulutlardan içinde bulunduğu durumun gerçeğine indiği zaman hali içler acısıydı. Çünkü bayağılığın kargaşası içinde yaşadığı, içinde bulunduğu koşullarla ilgili kendini aldattığı ya da daha çok bunları tanımadığı sürece havailik imdadına yetişmişti; artık başından geçen olaylar teker teker gözünde canlanıyordu: Sevinç ve sıkıntı yer değiştirmiş, aşağılanma kibirle, yokluk genellikle ansızın gelen bollukla telafi edilmişti; yokluğu ve alışkanlığı yasa ve mazeret olarak görerek kendini aldatmış ve böylece uzun süre bütün kötü duygular saatlerle, günlerle birlikte dağılıp gitmişti. Ama zavallı kız şimdi ansızın daha iyi bir dünyaya yükseldiğini hissetmiş, hayatının sıkıcılığını ve perişanlığını tepeden ışık ve sevinç içinde bakar gibi görmüş, arzunun yanı sıra sevgi ve saygı uyandırmayan bir kadının ne sefil bir yaratık olduğunu hissetmiş, yüzeysel ve içsel olarak hiçbir şeyde düzelmediğini görmüştü. Onu teselli edecek hiçbir şeyi yoktu. Kendine bakıp araştırdığında ruhu bomboştu ve kalbinin dayanağı yoktu. Bu durum ne kadar acıysa, sevgilisine olan eğilimi de o kadar şiddetliydi; evet, onu kaybetme tehlikesinin günden güne yaklaşması gibi, tutkusu da günden güne büyüyordu.

Buna karşın Wilhelm mutluluk içinde havalarda uçuyordu, onun önünde de yeni bir dünya açılmıştı, ama manzarası çok daha güzeldi. İlk sevincin taşkınlığı geçer geçmez, o zamana dek içini kemiren belirsizlikler ruhunda aydınlığa kavuştu. "O senin! Kendini sana teslim etti! O sevilen, aranan, tapılan varlık sadakat ve inançla kendini sana adadı; ama kendini nankör birine terk etmedi." Bulunduğu, gittiği her yerde kendi kendine konuşuyordu; kalbi durmadan coşuyor, gösterişli sözcüklerin bolluğu içinde en yüce duygularını dile getiriyordu. Kaderin Mariane'nin eliyle ona ulaştırdığı, onu uzun zamandır kurtul-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

mayı arzuladığı tutuk, tembel kentsoylu yaşamından çekip çıkaran parlak işareti anladığına inanıyordu.

Baba evini, ailesini terk etmek ona kolay bir şeymiş gibi görünüyordu. Gençti, dünyada yeniydi, mutluluğun ve hoşnutluğun peşinden uzaklara koşma cesareti aşkıyla birlikte artmıştı. Kaderinin tiyatro olduğunu artık anlamıştı; önünde çizilmiş gördüğü hedefi, Mariane'nin elini tutmaya çabalarken ona daha yakın görünüyordu ve halinden hoşnut bir alçakgönüllülük içinde kendini kusursuz bir aktör, gelecekte bunca hasretinin çekildiğini duyduğu ulusal tiyatronun kurucusu olarak görüyordu. Ruhunun en derin köşelerinde o güne dek uyuklamış olan her şey artık canlanmıştı. Çeşitli düşüncelerden yola çıkarak puslu zemin üzerine aşkın renkleriyle bir tablo oluşturdu; bu tabloda figürler elbette fazlasıyla birbirine karışmıştı, ama bir bütün olarak etkisi bir o kadar çekiciydi.

Onuncu Bölüm

Şimdi evde oturmuş, kâğıtlarını karıştırıyor ve yolculuk hazırlıkları yapıyordu. O zamana dek kaderine göre yaşamış olduklarını bir kenara koydu; dünya turu sırasında bütün kötü anılardan kurtulmak istiyordu. Seçtiklerinin arasında bilindik dostlar olarak sadece zevkli eserler, şairler ve eleştirmenler yer alıyordu; şimdiye dek sanat eleştirmenlerinden çok az yararlandığı için, kitaplarını tekrar gözden geçirip teorik yazıların çoğunun sayfalarının henüz açılmamış olduğunu görünce öğrenmeye olan merakı yeniden uyandı. Bu tür eserlerin gerekliliğine fazlasıyla inandığı için çoğunu satın almış, ama iyi niyetine karşın birini bile yarısına kadar okuyamamıştı.

Buna karşın örnekleri çok daha hevesle izlemiş ve tanımış olduğu bütün türler üzerinde kendi kendine denemelerde bulunmuştu.

Werner içeri girdi, dostunu bilindik dergilerle meşgul görünce seslendi: "Yine mi bu kâğıtlara daldın? Bahse girerim, herhangi birini bitirmeye niyetin yoktur! Onlara tekrar tekrar

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

göz atıyorsun ve yaptığın şey en fazla yeni bir şeye başlamak oluyor."

"Bitirmek öğrencinin işi değil, uyguluyorsa bu yeterli."

"Ama yine de elinden geldiğince bitirmeli."

"Öyle, ama uygunsuz bir işe giriştiğinde bunun yürümeyeceğini hemen gören ve hiçbir zaman değeri olmayacak bir şeye ne çaba ne de zaman sarf etmek isteyen genç bir insanla ilgili iyi umutlar beslenip beslenmeyeceği yerinde bir soru olur."

"Bir şeyi sonuçlandırmak hiçbir zaman senin işin olmadı, biliyorum, henüz yarısına gelmeden hep yoruluyordun. Kukla tiyatromuzun direktörüyken de kuklalara ne çok yeni giysi ve dekor yapmıştın? Kâh şu, kâh bu trajedi oynanırdı ve en fazla her şeyin adamakıllı birbirine girdiği, herkesin birbirini bıçakladığı beşinci perdeyi oynamakla yetinirdin."

"O dönemden söz edeceksen, kuklalarımızın üstüne göre dikilmiş giysileri söküp çıkararak ayrıntılı ve gereksiz gardırop yapmak için masrafa girmemizin suçlusu kimdi? Hep yeni bir parça kurdele için pazarlık eden, merakımı körükleyen ve bundan yararlanan sen değil miydin?"

Werner gülerek yanıtladı: "Tiyatro kampanyalarınızdan savaştaki tedarikçiler gibi yararlandığım zamanları hâlâ neşeyle hatırlıyorum. Kudüs'ün kurtuluşu için hazırlandığınız zaman, eskiden Venediklilerin benzer durumlarda yaptığı gibi, iyi bir kâr elde etmiştim. Dünyada başkalarının aptallıklarından kazanç sağlamak kadar eğlenceli bulduğum hiçbir şey yoktur."

"İnsanları aptallıklarından kurtarmak daha soylu bir eğlence olur muydu bilemiyorum."

"Bu kişileri tanıdığım kadarıyla bu boşa harcanan bir çaba olurdu. Tek bir insan akıllı ve zengin olacaksa bu biraz da gereklidir ve bedelini çoğu zaman başkaları öder."

"Tam da yol ayrımındaki genç halim elime geçti," dedi Wilhelm kâğıtların arasından bir defter çekerek, "İçinde ne var bilmiyorum, ama tamamlanmış."

"Yana koy, ateşe at!" dedi Werner. "Buluşların hiçbirinin övülmeye değer bir yanı yok, bu kompozisyon eskiden de yeterince canımı sıkmıştı, üstelik babanın da öfkesini çekmişti. Çok hoş mısralar olabilirler; ama tasvir biçimi tamamen yanlış. Kişiselleştirdiğin mesleğini küçülmüş zavallı Sybille'ini hâlâ

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rahley.org

hatırlıyorum. Bu tabloyu yoksul bir hırdavatçı dükkânından kapmış olmalısın. O zamanlar ticaretten anlamıyordun; hangi zekânın gerçek bir tüccarın zekâsından daha gelişkin olması gerektiğini, olmak zorunda olduğunu bilmiyorum. İşlerimizi yürütmemizde yol gösteren hangi inceleme bize düzen sağlamaz! Ayrıntılarla kafamızı karıştırmayı gerekli görmeksizin, her zaman bütüne bakabilmemizi sağlar. Muhasebede çifte kayıt tutmak tüccara kazanç sağlar! Bu, insan aklının en güzel buluşlarından biridir ve her iyi idareci, ekonomi işlerinde bu yönteme geçmelidir."

"Affedersin," dedi Wilhelm gülümseyerek, "konu buymuş gibi biçimden başlıyorsun; ama genellikle toplama hesaplarınız ve bilançolarınız yüzünden hayatın asıl toplamını unutuyorsunuz."

"Konunun ve biçimin burada aynı olduğunu, biri olmadan diğerinin var olamayacağını ne yazık ki göremiyorsun, dostum. Düzen ve netlik, tasarruf etme ve kazanma arzusunu artırır. Muhasebesi kötü bir insan karanlıkta kendini çok iyi hisseder; borç hanesini hesaplamaktan hoşlanmaz. Buna karşın iyi bir yönetici için her gün artan refahının toplamını çıkarmak kadar hoş bir şey yoktur. Başına gelen beklenmedik bir kaza bile onu korkutmaz; çünkü terazinin öteki ucuna elde edilmiş kazanç olarak ne koyacağını bilir. Sevgili dostum, inanıyorum ki, işlerimizin zevkine varacak olsan, aklın bazı yeteneklerinin burada da özgürce gelişebildiğinden emin olurdun."

"Önümdeki seyahat beni başka düşüncelere yönlendirebilir."

"Şüphesiz! İnan bana, seni temelli olarak bizden biri yapmak için tek eksiğin büyük bir etkinliğin bakış açısı; geri döndüğünde, dünyada kaçınılmaz dolaşımını sürdüren paranın ve refahın bir bölümünü her tür araçla ve ticari girişimle kendine çekmesini bilenlerin arasına katılmak isteyeceksin. Bütün kıtaların doğal ve yapay ürünlerine bir göz at, sırasıyla hepsinin nasıl ihtiyaç haline geldiklerini gözlemle! Şimdiki zamanda en fazla aranan, ama elde olmayan ya da bulunması zor olan her şeyi bilmek, herkesin ihtiyacı olan şeyleri kolayca ve hızla sağlamak, bunları dikkatle stoklamak ve bu büyük sirkülasyonun sağladığı avantajların her an tadına varmak ne hoş, ne zekice gösterilmiş bir özendir! Bence kafalı insanlara büyük zevk veren şey budur."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Wilhelm'in bunlara itirazı yokmuş gibiydi, Werner devam etti: "Öncelikle birkaç büyük ticaret kentini, birkaç limanı ziyaret et, bunu ilginç bulacağından eminim. Ne kadar insanın meşgul olduğunu, bunca şeyin nereden gelip nereye gittiğini gördüğünde, bunların senin ellerinden de geçtiğini mutlaka zevkle izleyeceksin. En küçük ticari eşyanın bile ticaretin tamamıyla bağlantısı olduğunu görecek ve özellikle bu nedenle hiçbir şeyi küçümsemeyeceksin çünkü her şey hayatının beslendiği sirkülasyonu artırmaktadır."

Zekâsını Wilhelm'le sürdürdüğü ilişki boyunca geliştirmiş olan Werner, mesleğinde ve işlerinde aklını sorgulayarak düşünmeye alışmıştı ve dünyanın en gerçekdışı şeylerine ruhunun bütün ağırlığıyla büyük değer verdiğini düşündüğü hassas ve değerli dostundan her zaman daha haklı olduğuna inanıyordu. Bazen bu hatalı hevesin üstesinden gelmenin ve bu iyi insanı doğru yola getirmenin hiç de yanlış olmayacağını düşünüyordu. Bu umutla devam etti: "Bu dünyanın büyükleri toprağı ele geçirdi, bolluk ve refah içinde yaşıyorlar. Dünyamızın en küçük bölgeleri çoktan sahiplenildi, her mülkiyet sağlama alındı, resmi görevler ve diğer orta sınıf girişimleri az kâr getirir; ticaretten daha yasal kazanım, daha uygun bir getiri nerede var? Bu dünyanın hükümdarları nehirleri, yolları, limanları kendi ellerine geçirmişler ve buralardan gelip geçenlerden çok büyük kârlar elde ediyorlar: Bu fırsata sevinçle el atıp faaliyetimizle birlikte insanların kısmen ihtiyacı, kısmen de keyfi için vazgeçilmez olan eşyalardan neden kazanç sağlamayalım? Şundan emin olabilirsin; şairane hayal gücünü kullanmak istersen benim tanrıçamı yenilmez bir savaşçı olarak seninkinin karşısına koyabilirsin. O sana kılıçtan çok, zeytin dalıyla rehberlik yapmayı tercih eder; hançerleri ve zincirleri hiç bilmez: Ama onu küçümsemeden söylemem gerekirse, kaynağından alınmış saf altınlarla ve daima çalışkan hizmetkârlarının denizin derinliklerinden çıkardıkları parlak incilerle süslü taçları sevgililerine dağıtır."

Wilhelm bu kırıcı sözlerden rahatsız olmuştu, ama alındığını belli etmedi; çünkü Werner'in de kendi dokundurmalarını sükûnetle dinlediğini hatırlamıştı. Ayrıca herkesin kendi işiyle ilgili en iyisini düşündüğünü hoşgörüyle karşılayacak kadar

Ücretsiz E-Kitap Arşivi https://vanteyo.org

adildi; ancak kendini tutkuyla adamış olduğu uğraşında onu da rahat bırakmaları gerekirdi.

"İnsani konularla içtenlikle ilgileniyorsun," dedi Werner, "Cesur girişimlere eşlik eden mutluluğun insanlara neler sağladıklarını görsen, bu senin için ne tür bir bir oyun sahnesi olur ama! Zengin ganimetleriyle zamanından önce selametle geri dönen bir geminin tekrar demir atması kadar çekici bir başka görüntü ne olabilir! Kapalı kalmış gemicinin, gemisi henüz yanaşmadan kendini karaya atarken yaşadığı sevinç, hissettiği özgürlük, vefasız sulardan uzaklaşıp sadık toprağa duyduğu güven sadece eşi, dostu ve katılımcıları değil, yabancı her seyirciyi coşturur. Dostum, kazanç bize sadece sayılarla görünmez; mutluluk yaşayan insanların tanrıçasıdır ve onu gerçek anlamda hissetmek için yaşamak ve canla başla çabalayıp bunun tadını hakkıyla çıkaran insanları görmek gerekir."

On Birinci Bölüm

Artık iki dostumuzun babalarını da yakından tanıma zamanıdır; çok farklı düşünce tarzları olan, ama ticareti en soylu iş olarak görme ve herhangi bir ticari girişimin onlara getirebileceği her avantaja dikkat etme konusunda hemfikir olan birkaç adam. Yaşlı Meister, babasının ölümünden hemen sonra tablolardan, çizimlerden, gravürlerden ve antikalardan oluşan değerli koleksiyonu satmış, evini yeni moda zevklere göre yeni baştan inşa edip döşemiş ve geri kalan servetini her türlü şekilde işletmişti. Parasının önemli bir bölümünü faal bir tüccar olarak ün yapan ve giriştiği işler sayesinde yıldızı parlayan yaşlı Werner'in ticarethanesine yatırmıştı. Ama yaşlı Meister'in en çok istediği şey, oğlunda eksik olan özellikleri ona vermek ve varlığına büyük değer verdiği servetini çocuklarına bırakmaktı. Gerçi gözüne takılan şatafatlı, ama aynı zamanda içsel değeri olan ve zamana karşı dayanan şeylere karşı özel bir eğilim hissediyordu. Evinde her şey sağlam ve masif, kiler yeterince dolu, gümüş catal-bıcak takımları ağır,

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yemek takımları değerli olmalıydı; buna karşın konukları seyrek oluyordu çünkü her yemek bir şölen gibiydi ve hem yapılan masraflar hem de bunun verdiği rahatsızlık nedeniyle sıkça tekrarlanamıyordu. Ev idaresi sakin ve tekdüze adımlarla ilerliyordu ve hiç kimseye zevk vermeyen şeyler, tam da evde var olan ve yenilenen her şeydi.

Yaşlı Werner'se karanlık ve kasvetli evinde buna tamamen zıt bir yaşam sürüyordu. Daracık çalışma odasındaki eski püskü masasında işlerini bitirdikten sonra iyi bir yemek, mümkünse içmek de isterdi, ama o da güzel şeylerin tadına tek başına varamazdı: Ailesinin yanı sıra dostlarını ve sadece eviyle yakın bağları olan bütün yabancıları daima masada görmek isterdi: Sandalyeleri köhneydi, ama üzerinde oturması için her gün birini davet ederdi. Yemeklerin lezzeti konukların dikkatini çekerdi ve hiç kimse basit tabaklarda servis edildiğine dikkat etmezdi. Kilerinde fazla şarabı yoktu, ama içilen şarapların yerine genellikle en iyi cins şaraplar konurdu.

Sık sık bir araya gelen, ortak işleri nedeniyle birbirlerine danışan ve özellikle o gün Wilhelm'in ticari işler için yola çıkarılmasına karar vermiş olan iki baba işte böyle yaşıyordu.

"Hem dünyayı görsün," dedi yaşlı Meister, "hem de yabancı diyarlarda işlerimizi yürütsün; genç bir adama yapılacak en büyük iyilik hayat yolunu zamanında çizmesini sağlamaktır. Oğlunuz keşif seyahatinden öyle mutlu geri döndü, işini öyle iyi beceriyor ki, benimki neler yapacak, çok merak ediyorum; korkarım çıraklık için sizinkinden daha fazla para harcayacak."

Oğlunun yetenekleri hakkında fazlasıyla fikir sahibi olan yaşlı Meister bu sözleri dostunun karşı çıkacağı ve genç adamın iyi yanlarını öne çıkaracağı umuduyla söylemişti. Ancak kendini kandırıyordu; uygulamalı işlerde denediği kişilerden başkasına güvenmeyen yaşlı Werner sükûnetle yanıtladı: "Her şeyi denemek gerek; onu da aynı yola göndeririz, eline kendini yönlendireceği bir talimat veririz; bunlar, çeşitli borçları tahsil etmek, eski dostlukları tazelemek, yenilerini edinmek olabilir. Yakın zamanda ona söz ettiğim girişimin desteklenmesine yardımcı olabilir; çünkü doğru bilgiler kaynağında toplanmadıkça fazla bir şey yapılamaz."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"O halde hazırlansın ve olabildiğince çabuk yola çıksın," dedi yaşlı Meister, "Onu bu keşif gezisine götürecek atı nereden bulacağız?"

"Fazla aramaya gerek yok. H...'de bana hâlâ biraz borcu kalan, ama bunun dışında iyi biri olan bir dükkân sahibi, borcu karşılığında bir at teklif etmişti; oğlum atı tanıyor, oldukça kullanışlı bir hayvanmış."

"Wilhelm posta arabasıyla gidip atı alsın, öbür gün tekrar burada olur, bu arada bavulunu ve mektupları hazırlarız, böylece gelecek haftanın başında yola çıkar."

Wilhelm'i çağırıp kararlarını ona bildirdiler. Hiç kimse buna ondan daha fazla sevinemezdi çünkü kendi katkısı olmaksızın planları için gerekli araçlara hazıra konmuştu! Tutkusu ne kadar büyükse, bugüne kadarki yaşamının baskısından kurtulacağından, yeni ve daha soylu bir yol izleyeceğinden, hiçbir şekilde vicdan azabı duymayacağından, hiçbir endişeye kapılmayacağından, evet, bu aldatmayı daha çok kutsal saydığından da o kadar emindi. Ailesinin ve akrabalarının daha sonra attığı bu adımı öveceklerinden ve onu kutlayacaklarından şüphesi yoktu, bu tesadüflerde ona rehberlik eden kaderin işaretini görüyordu.

Sevgilisini gece tekrar göreceği saate kadar geçen zaman ne kadar uzundu! Odasında oturmuş, tıpkı hapisteki usta bir hırsızın ya da sihirbazın, uzağı göremeyen gardiyanın sandığından farklı olarak kurtuluşunun mümkün, hatta yakın olduğundan emin olmak için ara sıra ayaklarını prangalarından dışarı çıkarması gibi, seyahat planı hakkında düşünüyordu.

Gece olunca nihayet zaman gelip çattı; evinden çıkıp bütün baskıyı üzerinden attı ve sessiz ara sokaklarda yürüdü. Büyük meydanda ellerini gökyüzüne kaldırdı, her şeyin geride ve altında kaldığını hissetti; her şeyden kurtulmuştu. Kendini sevgilisinin kollarında, sonra onunla birlikte tekrar göz kamaştırıcı tiyatro sahnesinde hayal ederken artık umutların bolluğunda süzülüyordu, ara sıra hâlâ bu yeryüzünde bulunduğunu ona hatırlatan tek şey gece bekçisinin sesiydi.

Sevgilisiyle merdivende karşılaştı: ne güzel, ne sevgi doluydu! Onu yeni beyaz sabahlığıyla karşılayan Mariane'yi hiç bu kadar çekici görmediğini düşündü. Genç kız uzaktaki sevgilinin armağanını böylece ilk kez şimdiki zamandaki sevgili için

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://kanley.org

giymişti ve doğanın ona verdiği, sanatın öğrettiği bütün aşk okşayışlarından oluşan zenginliğini gerçek bir tutkuyla sevgilisine harcadı. Berikinin kendini mutlu ve bahtiyar hissedip etmediğiniyse sormaya gerek yoktu.

Wilhelm sevgilisine olanları anlattı, planlarından, arzularından söz etti. Önce kalacak bir yer arayacak, sonra onu yanına alacaktı, ona uzatacağı eli geri çevirmeyeceğini umuyordu. Ama zavallı kız sustu, gözyaşlarını saklayarak dostunu göğsüne bastırdı. Wilhelm onun bu suskunluğunu iyiye yorsa da, özellikle kendini baba olmaya inandırıp inandıramayacağını en yumuşak, en dostça bir dille sorduğu zaman bir yanıt vermesini beklemişti. Ama Mariane bu soruya da sadece bir iç çekiş ve öpücükle karşılık verdi.

On İkinci Bölüm

Mariane ertesi sabah sadece yeni bir kedere uyandı; yalnızdı, günışığını görmek istemiyordu, yatakta kalıp ağladı. Yaşlı kadın yanı başına oturup onu ikna ve teselli etmeye çalıştı; ama yaralı kalbi bu kadar çabuk iyileştirmeyi başaramadı. Zavallı kıza ömrünün son saatleri gibi gelen ayrılık anı yaklaşıyordu. Bundan daha kederli ne olabilirdi? Sevgilisi gidiyordu, can sıkıcı bir sevgili gelmekle tehdit ediyordu ve ikisi karşılaştığı takdirde, ki bu kolayca mümkündü, en büyük felaket kapıyı çalmış olacaktı.

"Sakin ol canım," dedi yaşlı kadın, "güzel gözlerine yazık etme! İki sevgiliye sahip olmak bu kadar büyük bir felaket mi? Şefkatini sadece birine verebiliyorsan, seni bakıp gözeten ve dostun olarak anılmayı hak eden diğerine de en azından minnettar olmalısın."

"Bir ayrılık olacağı sevgilimin içine doğdu," dedi buna karşılık Mariane gözyaşlarıyla: "Ondan böylesine dikkatle sakladığımız şeyi rüyasında gördü. Yanımda öyle sakin uyuyordu ki. Bir an korku içinde, zor duyulur sesler çıkardı. Korktum ve onu uyandırdım. Ah! Beni nasıl bir şefkatle, nasıl hararetle kucakladı! 'Ah, Mariane!' dedi, 'Beni ne korkunç bir durumdan çekip

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

aldın! Beni bu cehennemden kurtardığın için sana nasıl teşekkür edeyim? Rüyamda,' diye devam etti, 'Senden uzakta, tanımadığım bir yerdeydim, ama hayalin karşımda süzülüyordu; seni güzel bir tepenin üzerinde gördüm, güneş her yeri aydınlatıyordu, bana nasıl da çekici geldin! Ama bu uzun sürmedi, hayalin aşağıya, hep aşağıya kayıyordu; kollarımı sana doğru uzattım, ama uzağa yetişemediler. Hayalin gitgide alçalarak tepenin eteklerinde uzanan, daha çok bataklığı andıran engin bir denize doğru yaklaştı. Ansızın bir adam sana elini uzattı; seni yukarı çekecekmiş gibi görünüyordu, ama yana doğru götürerek kendisiyle birlikte sürükler gibiydi. Sana ulaşamadığım için haykırdım, seni uyarabilmeyi umuyordum. Yürümek istedim, ama sanki toprak beni sıkıca tutuyordu; yürüyebildiğim zaman bu kez su beni engelliyordu, hatta haykırışım bile sıkışmış göğsümde boğuluyordu.' Zavallıcık bunları anlatırken korkusunu göğsümde dindirdi ve korkunç bir rüyayı en hayırlı gerçekle alt edebildiğine şükretti."

Yaşlı kadın, bir an önce tuzaklarına düşürmek istedikleri kuşların seslerini taklit ederek avlayan kuş avcıları gibi, yavan sözler sarf ederek genç dostunu içinde bulunduğu hayal dünyasından çıkarıp elinden geldiğince gerçek hayata döndürebilmek için tatlı dilini kullandı. Endamından, gözlerinden, aşkından söz ederek Wilhelm'i övdü. Zavallı kız onu zevkle dinledi, sonra ayağa kalkıp onu giydirmesine izin verdi, artık daha sakinleşmiş gibiydi. "Tatlı yavrum," diye devam etti yaşlı kadın yaltaklanarak, "seni kırmak, aşağılamak istemem, mutluluğunu senden çalmayı da düşünmüyorum. Niyetimi bilmiyor musun? Her zaman kendimden çok senin için endişelendiğimi unuttun mu? Bana ne istediğini söyle; bunu nasıl yoluna koyabileceğimize bakalım."

"Ne isteyebilirim ki?" diye karşılık verdi Mariane; "Perişanım, bütün hayatım perişan; beni seveni seviyorum, ondan ayrılmam gerektiğini görüyorum ve bunu nasıl atlatacağımı bilmiyorum. Bütün varlığımızı borçlu olduğumuz ve vazgeçemeyeceğimiz Norberg geliyor. Wilhelm'in eli çok dar, benim için hiçbir şey yapamaz."

"Evet, ne yazık ki kalbinden başka verecek bir şeyi olmayan sevgililerden, en çok da böyleleri yüksekten atıp tutar."

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://ranteyo.org

"Alay etme! Zavallı evini terk edip tiyatroya katılmayı, bana evlenme teklif etmeyi düşünüyor."

"Aramızda yeterince züğürt var."

"Başka çarem yok," diye devam etti Mariane, "Karar ver! Beni ister şuraya ister buraya it, sadece tek şeyi bil: Belki de kalbimde bizi birbirimize daha fazla bağlayacak bir heves taşıyorum; bunu düşün ve öyle karar ver; hangisini terk edeyim? Hangisinin peşinden gideyim?"

Yaşlı kadın uzun bir suskunluktan sonra konuştu: "Şu gençler hep aşırı uçlar arasında gidip gelir! Bence bize yarar getiren ve zevk veren her şeyi birbirine bağlamaktan daha doğal bir şey olamaz. Birini seviyorsan, diğeri para ödesin; ikisini birbirinden ayırmak sadece bizim yeterince akıllı olmamıza bağlı."

"Ne istiyorsan onu yap, ben artık düşünemiyorum; ama ne dersen onu yapacağım."

"Kumpanyasının ahlakıyla gurur duyan direktörün inatçılığını bahane olarak kullanabiliriz. İki sevgili de işlerini gizlice ve dikkatle görmeye alışkınlar. Saatleri ve fırsatları ben ayarlayacağım; sen sadece sana vereceğim rolü oynayacaksın. Kim bilir hangi durum bize yardımcı olur. Wilhelm gitmişken Norberg gelse şimdi! Birinin kollarındayken diğerini düşünmene kim engel olabilir? Dilerim babası zengin bir erkek çocuğun olur."

Mariane bu düşüncelerle sadece kısa süreliğine iyileşmişti. İçinde bulunduğu durumu duygularıyla, inandıklarıyla bir uyuma sokamıyordu; acı verici olayları unutmak istiyor, ama binlerce küçük olay ona her an bunu hatırlatıyordu.

On Üçüncü Bölüm

Wilhelm bu arada küçük seyahatini bitirmiş, dükkân sahibini evde bulamadığı için tavsiye mektubunu karısına vermişti. Ama kadın da sorularına pek fazla yanıt verememişti; fazlasıyla heyecanlıydı ve bütün ev bir karmaşa içindeydi.

Ama çok geçmeden kadın üvey kızının kısa süre önce semte gelen, küçük bir kumpanyadan ayrıldıktan sonra oraya yerleşip

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://fantezy.org

Fransızca dersleri vermeye başlayan bir oyuncuyla kaçtığını açık etmişti (ve bu gizlenecek gibi değildi). Acı ve öfkeden kendini kaybeden baba, kaçakların peşine düşmesi için resmi makama koşmuştu. Kadın kızına şiddetle sövmüş, sevgilisine hakaret etmiş, her ikisinde övülmeye değer hiçbir şey bırakmamış, ailenin içine düştüğü utancı ağız dolusu kelimelerle dile getirirken gizli niyetleri yüzünden kâhini andıran bu kadının kehanete benzer sözleriyle kınanıp cezalandırıldığı hissine kapılan Wilhelm'i de bu nedenle büyük sıkıntıya sokmuştu. Ama ilçe binasından dönen ve mektupta yazılanlar gereğince atı Wilhelm'e getirtirken dağınıklığını ve şaşkınlığını gizleyemeden yaşadıklarını sessiz bir kederle ve yarım yamalak kelimelerle karısına anlatan babanın çektiği acıyı daha fazla ve içten paylaşması gerekmişti.

Wilhelm hemen ata atlayıp bu koşullarda kendini iyi hissetmesinin mümkün olamayacağı bu evden uzaklaşmayı düşündmüştü; ama iyi kalpli adam çok şey borçlu olduğu evin oğlunu kendi çatısı altında bir gece konuk etmeden bırakmak istememişti.

Dostumuz kederli bir akşam yemeği yemiş, huzursuz bir gece geçirmiş, sabah erkenden, anlattıklarıyla, bilmeden ona en dokunaklı biçimde eziyet etmiş olan insanlardan olabildiğince çabuk uzaklaşmaya bakmıştı.

Yolda düşüncelere dalmış bir halde ağır adımlarla atını sürerken, ansızın tarlaların arasından silahlı birtakım adamların geldiğini gördü. Geniş ve uzun ceketlerinden, saf hallerinden ve rahat hareketlerinden, bunların civar milislerinden oluşan bir komando birliği olduğunu anladı. Adamlar yaşlı bir meşenin altında durup tüfeklerini indirdiler ve bir pipo tüttürmek üzere çimenlerin üzerine rahatça yayıldılar. Wilhelm yanlarında durup atın yanına gelen genç bir adamla sohbete başladı. İki kaçağın ona fazla tanıdık gelen hikâyesini ne yazık ki tekrar, üstelik ne genç kaçaklar ne de anne babaları için pek uygun olmayan imalar eşliğinde dinlemek zorunda kaldı. Aynı zamanda adamların yakındaki kasabada yakalanıp tutuklanan gençleri gerçekten teslim almak üzere geldiklerini öğrendi. Bir zaman sonra uzaktan bir arabanın geldiği görüldü, etrafını çeviren halk muhafızları korkutucu olmaktan çok gülünç görünüyordu. Çirkin bir sicil memuru atını öne sürdü ve sınırda duran

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://mantey.org

zabıt kâtibiyle (bu, Wilhelm'in konuştuğu genç adamdı), tıpkı tehlikeli gece ayinlerinde biri çemberin içinde, diğeri dışında duran cin ve büyücü gibi, büyük bir özenle ve tuhaf hareketlerle karşılıklı selamlaştılar.

Seyircilerin dikkati bu arada köylü arabasına çevrilmişti, birkaç saman balyası üzerinde yan yana oturmuş, müşfik bakışlarla orada duranları fark etmiyormuş gibi bakınan zavallı şaşkınlara acımamak elde değildi. Güzel kızın bindirildiği eski araba parçalandığı için, son köyden böyle yakışıksız bir şekilde getirilmeleri gerekli görülmüştü. Kızcağız bu fırsatla dostunun kendisine eşlik etmesini istemiş, suçüstü yakaladıklarına inandıkları için zincire vurulan genç adamın arabaya kadar ağır zincirlerle yürümesine izin verilmişti. Elbette bu zincirler de masum ikilinin görüntüsünü fazlasıyla ilginç kılıyordu çünkü genç adam son derece nazik hareketlerle sevgilisinin ellerini tekrar tekrar öpüyordu.

"Çok üzgünüz," diye bağırdı kız orada bulunanlara, "Ama göründüğümüz kadar suçlu değiliz. Zalim insanlar vefalı bir aşkı böyle ödüllendirirler, çocuklarının mutluluğunu büsbütün ihmal eden aileler uzun, kasvetli günlerden sonra yakaladıkları mutluluğu düşünmeden onlardan çekip alırlar!"

Orada bulunanların tepkilerini farklı biçimlerde gösterdikleri sırada yetkililer de seremonilerini bitirmişti; araç yoluna devam etti, sevgililerin kaderine ortak olan Wilhelm, kafile yerine ulaşmadan yargıçla tanışmak için atını aceleyle patika yola sürdü. Ama kaçakları karşılamak üzere bir hareketliliğin yaşandığı ilçe binasına henüz varmıştı ki, zabıt kâtibi ona yetişti ve her şeyin nasıl geliştiğini ayrıntılarıyla anlatarak, ama özellikle henüz dün bir Yahudiden takas ettiği atını fazlasıyla överek, başka her türlü konuşmaya engel oldu.

Talihsiz çift küçük bir kapıyla ilçe binasına girilen bahçeye getirilmiş ve sessizce içeri sokulmuştu. Zabıt kâtibi aslında böyle yaparak ilçe binası önünde toplanan halkı kızdırdığı ve onu aşağılanmış kasabalı kızla ilgili eğlenceli gösteriden mahrum bıraktığı halde, bu koruyucu davranışı nedeniyle Wilhelm'den içtenlikle takdir görmüştü.

Çoğunlukla hatalar yaptığı ve iyi niyeti yüzünden hanedan hükümeti tarafından sert uyarılarla ödüllendirildiği için bu tür

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://kanlov.org

sıra dışı olaylardan pek hoşlanmayan yargıç, ağır adımlarla mahkeme salonuna girdi zabıt kâtibi, Wilhelm ve kasabada ileri gelenlerden birkaçı onu izledi.

Önce küstahlıktan uzak, sakin ve aklı başında olan güzel kız içeri alındı. Giyim tarzı ve davranışları onun özel biri olduğunu gösteriyordu. Sorulmadan, nazik bir dille, durumuyla ilgili konuşmaya başladı.

Zabıt kâtibi susmasını rica ederek tüy kalemini ayrık sayfanın üzerinde tuttu. Yargıç soğukkanlılıkla oturup ona baktı, hafifçe öksürdükten sonra zavallı kıza adını ve yaşını sordu.

"Rica ederim, efendim," dedi kız, "Adımı ve en büyük oğlunuzla aynı yaşta olduğumu bildiğiniz için bunları sormanız beni şaşırttı. Hakkımda bilmek istediklerinizi ve bilmeniz gerekenleri lafı dolandırmadan anlatacağım.

Babamın ikinci evliliğinden beri evde pek hoş tutulmadım. Üvey annem çeyiz masraflarından korktuğu için engel olmasaydı, birkaç iyi kısmetim çıkabilirdi. Sonra genç Melina'yla tanıştım ve onu sevmeden edemedim, bir araya gelmemizde yolumuza çıkan engelleri önceden tahmin ettiğimiz için, evde izin verilmeyecekmiş gibi görünen mutluluğumuzu birlikte uzak diyarlarda aramaya karar verdik. Yanıma kendime ait olan eşyalardan başka hiçbir şey almadım; evden bir hırsız ve haydut olarak kaçmadık ve sevdiğim adam zincirlerle ve iplerle bağlı halde oradan oraya sürüklenmeyi hak etmiyor. Hükümdar adildir, bu sert davranışı onaylamayacaktır. Eğer cezayı hak ediyorsak, bu şekilde olmamalı."

Yaşlı yargıç bu durum karşısında iki değil üç kat sıkılmıştı. En bağışlayıcı savunucular kafasının içinde çoktan uğuldamaya başlamıştı ve kızın akıcı konuşması protokol taslağını ona büsbütün bozdurmuştu. Usule uygun olarak tekrarlanan soruları yanıtlamaya yanaşmayıp daha önce söylediklerinde ısrar edince, durum daha da rahatsız bir hal aldı.

"Ben suçlu değilim," dedi kız. "Saman balyaları üzerinde, utanç verici bir şekilde buraya getirildim; onurumuzu bize iade etmesi gereken daha yüce bir adalettir."

Bu arada kızın sözlerini zapta geçirmiş olan zabıt kâtibi yargıca fısıldadı: Sorulara devam etmeliydi, daha sonra usulüne uygun bir protokol kaleme alınacaktı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Yaşlı adam tekrar cesaretini topladı; yavan sözlerle, alışılmış, kuru ifadelerle aşkın tatlı sırlarını öğrenmeye koyuldu.

Wilhelm'in yüzü kıpkırmızı kesildi, terbiyeli suçlunun yanakları da aynı şekilde utancın çekici rengiyle canlanmıştı. Susup bekledi. Ama yaşadığı sıkıntı sanki cesaretini artırmış gibiydi.

"Aleyhimde olsa bile, gerçeği itiraf edecek kadar güçlü olduğumdan emin olabilirsiniz," dedi kız, "Bu bana onur verecekse neden tereddüt edip susayım? Evet, bana olan eğiliminden ve sadakatinden emin olduğum andan itibaren onu kocam olarak gördüm; ona aşkın gerektirdiği ve ikna olmuş bir kalbin mahrum edemeyeceği her şeyi seve seve verdim. Şimdi benimle ne istiyorsanız onu yapın. İtiraf etmekte bir an tereddüt ettiysem, itirafımın sevgilim için kötü sonuçlar doğuracağından korktuğum içindi, tek nedeni buydu."

Mahkeme heyeti kıza küstah bir fahişe gözüyle bakarken ve orada bulunan kasabalılar böyle bir olayın kendi aileleri içinde yaşanmamış, yaşandıysa da ortaya çıkmamış olduğuna şükrederken, Wilhelm kızın itirafını duyduğunda bundan yüce bir anlam çıkardı.

O an yargıcın karşısına Mariane'sini koydu, ağzından çıkan sözleri güzelleştirdi, onu daha içten, itirafını daha soylu hale getirdi. İki sevgiliye yardım etmekle ilgili şiddetli tutkusu onu ele geçirmişti. Bunu gizlemedi ve her şeyin olabildiğince açıklığa kavuştuğunu, daha fazla sorguya gerek olmadığını, artık konuyu kapatmasını tereddüt içinde olan hâkimden gizlice rica etti.

Bu fazlasıyla yardımcı olmuştu, böylece kız salondan çıkarıldı, ama yerine kapının önünde zincirleri çıkarılmış olan genç adam alındı. Sanık sevgili, başına geleceklerle ilgili daha düşünceli görünüyordu. Yanıtları daha ağırbaşlıydı, fazla kahramanca çıkışlar yapmasa da, düzgün ve doğru ifadesiyle övgü toplamıştı.

Genç adamın sevgilisini korumak amacıyla, onun daha önce itiraf etmiş olduklarını şiddetle inkâr etmesi dışında bu sorgu da öncekiyle her yönden uyuşmuş, sonunda kız tekrar salona alınmıştı. Ve iki sevgilinin arasında, dostumuzun kalbinin onları büsbütün benimsemesine neden olan bir sahne yaşandı.

Sadece romanlarda geçen ve komedilerde oynanan şey burada, sevimsiz bir mahkeme salonunda gözleri önünde sergile-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://Bankey.org

niyordu: Karşılıklı edilen fedakârlık kavgası, şansızlığın içinde yaşanan aşkın gücü.

"O halde gün ışığının ve insanların gözünden kendini gizleyen ve hazzını ancak tecrit edilmiş bir yalnızlıkta, derin sırların içinde yaşama cesaretini bulan çekingen aşkın ancak düşmanca bir tesadüfle ortaya çıkarıldığı takdirde kendini gösterişli, fırtınalı bütün diğer tutkulardan daha atak, cesur ve güçlü gösterdiği doğruymuş," dedi Wilhelm kendi kendine.

Neyse ki bütün işlemler çabucak bitti. Sanıkların gözaltı koşulları iyileştirildi; mümkün olsaydı, Wilhelm daha o akşam kızı ailesine götürecekti. Çünkü burada bir arabulucu olmayı ve iki sevgilinin mutlu ve saygın birlikteliğini desteklemeyi aklına koymuştu.

Hâkimden Melina'yla yalnız konuşmak için ricada bulundu, beriki ona fazla zorluk çıkarmadan izin verdi.

On Dördüncü Bölüm

Yeni olan iki adam arasındaki konuşma çabucak samimi ve canlı bir havaya büründü. Wilhelm umutsuz delikanlıya kızın ailesiyle olan ilişkisini açıklayıp aracılık edeceğini ve bu konuda çok umutlu olduğunu söyleyince, tutuklunun üzgün ve endişeli ruhu canlanmıştı, kendini yeniden özgür, kayınpederi ve kayınvalidesiyle yeniden barışmış gibi hissediyordu ve artık gelecekte nasıl geçineceklerinden ve nerede oturacaklarından söz etmeye başlamışlardı.

"Bu konuda sıkıntınız olmaz," dedi Wilhelm; "Çünkü bence doğa seçtiğiniz meslekte başarılı olmak için sizi her iki yönden tayin etmiş. Düzgün bir fizik, kulağa hoş gelen bir ses, duygu dolu bir kalp! Oyuncular bundan daha iyi donatılabilir mi? Size birkaç tavsiyeyle hizmet edebilirsem bu bana mutluluk verir."

"Size yürekten teşekkür ederim," dedi diğeri; "ama geçimimi bundan sağlayabilmek herhalde zor olacak çünkü mümkünse tiyatroya geri dönmek istemiyorum."

"Kötü edersiniz," dedi Wilhelm şaşkınlığını üzerinden at-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

mak için verdiği aradan sonra; çünkü oyuncunun, genç eşi serbest kalır kalmaz kendine bir tiyatro arayacağından başka bir şey düşünmemişti. Bu ona kurbağanın suyu araması kadar doğal geliyordu. Bundan bir an bile şüphe etmemişti ve şimdi bunun tam tersini öğrenmek onu şaşırtmıştı.

"Evet," dedi diğeri, "tekrar tiyatroya dönmeye niyetim yok, daha çok, eğer edinebilirsem, hangisi olursa olsun, bir memuriyet hizmeti istiyorum."

"Bu, onaylayamayacağım, tuhaf bir karar çünkü insanın seçmiş olduğu yaşam tarzını sıra dışı bir neden olmaksızın değiştirmesi hiçbir zaman tavsiye edilmez, ayrıca oyunculuk dışında bu kadar fazla rahatlık ve çekici beklentiler vaat eden başka bir meslek tanımıyorum."

"Onlardan biri olmadığınız anlaşılıyor," dedi beriki.

Wilhelm bunun üzerine devam etti: "Bayım, insan içinde bulunduğu durumlardan ne kadar seyrek hoşnut olur! Daima başkalarının sahip olduğu şeyi ister, ama onların özlemini çektiği şey de aynıdır."

"Ama yine de arada fark var," dedi Melina, "Beterle daha beter olan arasındaki fark; beni böyle davranmaya iten şey sabırsızlık değil, deneyim. Bir parça ekmek bu dünyada bu kadar kıt, güvensiz ve yorucu kazanılabilir mi? Neredeyse kapılarda dilenmek bile daha iyi. Oyuncu arkadaşların kıskançlığına, yönetmenin adam kayırmasına, seyircinin değişken havasına sabretmekten ele geçen nedir! Gerçekten, gayda sesi eşliğinde çocukların ve ayak takımının önünde dans edebilmek için maymunlar ve köpeklerden oluşan topluluğun içinde zincire vurulmuş halde dolaştırılan ve dayak yiyen bir insanın postunun ayı gibi kalın olması gerekir."

Wilhelm'in aklından türlü düşünceler geçtiyse de bunları iyi niyetli genç adamın yüzüne karşı söylemek istemedi. Konudan uzaklaşmak istedikçe beriki daha samimi ve ayrıntılı biçimde içini dökmeye koyuldu: "Tiyatro müdürünün bir yerde kurulan dört haftalık panayır boyunca birkaç kuruş daha kazanmak amacıyla izin almak için her belediye meclisinin ayaklarına kapanması gerekmese," diye devam etti genç adam, "başka zamanlarda bana canımı sıkacak nedenler verse de, genellikle iyi bir adam olan tiyatro müdürümüze ne çok açımışımdır. İyi

Gerçeksiz DF Kitap Arşivi - https://hangi.org

bir aktör onu yükseltir, ama kötüsünden yakasını kurtaramaz; hasılatını bir ölçüde masraflarla denkleştirmeye kalktığında, bu seyirciye hemen fazla gelir, tiyatro boşalır, büsbütün batmamak için endişe içinde, zararına oynamak zorunda kalınır. Hayır, bayım! Dediğiniz gibi, sorunumuzu üstlenecekseniz, o zaman sizden ricam, sevdiğim kızın ailesiyle ciddi olarak konuşun! Burada bana bir iş, küçük bir kâtiplik ya da tahsildarlık görevi verilsin, o zaman kendimi mutlu hissedeceğim."

Birkaç kelime daha ettikten sonra, Wilhelm ertesi sabah erkenden kızın ailesine gidip neler yapabileceğine bakacağının sözünü vererek genç adama veda etti. Yalnız kalır kalmaz şu sözlerle içini boşalttı: "Talihsiz Melina, perişanlığının nedeni mesleğin değil, ona hükmedemiyor olman! Dünyada içinden gelmeden bir mesleğe, sanata atılmış ya da herhangi bir yaşam tarzını seçmiş hangi insan içinde bulunduğu durumu senin gibi dayanılır bulmaz? Bir yetenekle doğan kişi o yeteneğin içinde en güzel varlığını bulur! Yeryüzünde sıkıntısız hiçbir şey yoktur! Engelleri aşmaya, yollar bulmaya, başkalarını korkutan dar çemberden çıkmamıza sadece içsel dürtü, heves ve sevgi yardımcı olur. Sahne senin için iki kalas bir hevesten başka bir şey değil, roller bir öğrencinin ödevi neyse, senin için de o. Günlük işlerinde kendilerini nasıl görüyorlarsa, sen de seyircileri öyle görüyorsun. O halde hiç kuşkusuz masa başında oturup çizgili defterlere faiz işlemek, hesap kitap yapmak da sana tekdüze gelecek. Sadece akıldan icat edilen, kavranan ve uygulanan, birbiriyle buluşup birlikte alevlenen bütünü hissetmiyorsun; insanın içinde besin bulamadığında, uyandırılmadığında günlük ihtiyaçların ve ilgisizliğin külleriyle derine gömülen, ama zaman geçse bile asla sönmeyen, daha iyi bir kıvılcım yaşadığını hissetmiyorsun. Bu külleri üfleyip atmak için ruhunda güç bulamıyorsun, kalbinde uyanmış duygulara besin verecek zenginliği hissetmiyorsun. Açlık seni zorluyor, sıkıntılardan hoşlanmıyorsun ve her meslekte sadece istekle ve soğukkanlılıkla üstesinden gelinebilecek düşmanların pusuda beklediğinden haberin yok. Kendini sıradan bir makam arzusuyla sınırlayarak iyi ediyorsun; çünkü akıl ve cesaret gerektiren hangi görevi yapabilirsin ki! Bu düşüncelerini bir askerle, bir devlet adamıyla, bir din adamıyla paylaş, hepsi aynı hakla mesleği-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://manty.org

nin zorluklarından şikâyet edebilir. Evet, hatta bütün yaşama sevincini tamamen terk etmiş, ölümlü insanın bütün yaşamını ve varlığını bir hiç, acı dolu bir toz zerreciği olarak ilan etmiş insanlar yok mudur? Etkili insanların kişilikleri ruhunu kıpırdatsaydı, duygudaş bir ateş göğsünü ısıtsaydı, en içten gelen bir uyum bütün bedenini sarsaydı, gırtlağından çıkan sesler, dudaklarından dökülen sözler kulağa sevgi dolu gelseydi, kendi içinde kendini yeterince hissetseydin, o zaman kendini başkalarında hissedebilmek için mutlaka yer ve fırsat kollardın."

Dostumuz bu sözler ve düşünceler arasında soyunarak içsel bir huzur içinde yatağa uzanmıştı. Ruhunda, aciz gencin yerinde olsa ertesi sabah ne yapacağına dair tam bir roman geliştirdi, uyku âleminin hoş hayalleri oraya dek Wilhelm'e usulca eşlik etti, rüyaların kardeşleri ona kucak açtı ve dostumuzun uyuyan başını cennetin örnekleriyle kuşattılar.

Ertesi sabah tekrar uyandığında onu bekleyen görüşmeleri düşündü. Terk edilmiş ailenin evine geri döndüğünde onu şaşkınlıkla karşıladılar. Niyetini nazik bir dille anlattığında, tahmin ettiğinden fazla güçlükle karşılaştı. Bir kez olan olmuştu, son derece titiz ve katı insanlar yaşanmış ve artık değiştirilemeyecek olanlara şiddetle karşı koyup böylelikle durumu daha da kötüleştirseler de, yaşananlar çoğu kişinin duygularında karşı konulmaz bir güç oluştururlar ve böylece imkânsız görünen şey bir kez gerçekleştiğinde hemen olağan durumların arasında yerini alır. Bu durumda Bay Melina'nın kızlarıyla evlenmesi gerektiği hemen kararlaştırılmıştı; buna karşın yakışıksız davranışı nedeniyle çeyiz götürmeyecek, bir teyzeden kalan mirası az bir faiz karşılığında birkaç yıllığına babasının ellerine bırakacaktı. İkinci bir nokta, maddi geçim sorunu, daha büyük sorun yaratmıştı. Aile hayırsız kızlarını gözlerinin önünde görmeyi, soyu sopu belirsiz birinin böyle saygın, hatta Protestan başrahiple bile akraba bir aileyle olan ilişkisinin mevcut durumda sürmesini istemiyordu; hükümdarlık makamındaki meslektaşların genç adama bir iş vereceklerine de aynı şekilde pek umut bağlanamazdı. Anne ve baba buna şiddetle karşı çıkıyordu. Küçümsediği genç adamın tiyatroya tekrar geri dönmesine razı gelmediği, onun böyle bir mutluluğa layık olmadığına inandığı için, bu konuda hararetle konuşan Wilhelm bütün gerekçe-

Ücretsiz 24 Saat Kitap Arşivi https://kanteyurt

lerine karşın hiçbir şey yapamamıştı. Buradaki gizli içgüdüyü bilmiş olsaydı, aileyi ikna etmek için hiçbir çaba göstermezdi. Çünkü kızını yanında tutmayı isteyen baba, asıl kendi karısı göz koyduğu için genç adamdan nefret ediyordu, kadınsa üvey kızını mutlu bir rakibe olarak karşısında görmeye dayanamadığı için kızı istemiyordu. Böylece Melina dünyayı görmeye ve ona kendini göstermeye fazlasıyla hevesli olan genç gelinle birlikte bir tiyatro topluluğunda iş bulmak üzere birkaç gün sonra istemeyerek yola çıkmak zorunda kaldı.

On Beşinci Bölüm

Mutlu gençlik! İlk aşk ihtiyacının mutlu zamanları! İnsan bu zamanlarda sesin yankısıyla eğlenen, konuşmanın zararlarını tek başına üstlenen, görünmez karşıtı haykırılan kelimelerin sadece son hecelerini tekrarlasa bile bu sohbetten hoşnut bir çocuk gibidir.

Duygularının bütün zenginliğini ona taşırken ve kendini onun sadakalarıyla yaşayan bir dilenciymiş gibi hissederken, Wilhelm'in Mariane'ye olan tutkusu da ilk başlarda, özellikle de son zamanlarda böyleydi. Ve güneşin parladığı bir yerin bize çekici, evet, sadece çekici gelmesi gibi, Mariane'nin etrafını çevreleyen ve onun dokunduğu her şey gözünde güzelleşmiş ve yücelmiş gibiydi.

Müdürden ayrıcalık rica ettiği tiyatronun kulisi arkasında ne çok beklemişti! Bu zamanlarda kuşkusuz perspektifin kazandırdığı büyü yok oluyor, ama aşkın çok daha güçlü olan büyüsü ancak o zaman etkisini göstermeye başlıyordu. Kirli aydınlatma arabasının yanında saatlerce dikilebilir, kandillerin dumanını ciğerlerine çekebilir, dışarıdaki sevgilisine bakabilir, tekrar içeri girip ona sevgiyle baktığında hazdan kendini kaybedebilir, kiriş ve lata iskeletlerin sıkışıklığında kendini cennetteymiş gibi hissedebilirdi. İçi doldurulmuş küçük kuzular, Zindel şelaleleri, karton gülfidanları, tek cephesi olan saman kulübeler onun zihninde eski pastoral dünyanın sevimli, şiirsel tablolarını uyandı-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

rıyordu. Hatta yakından çirkin görünen dansçı kızlar bile ona her zaman sevimsiz gelmiyordu çünkü sahnede sevgilisiyle birlikte duruyorlardı. Ancak gül yaprakları, gizemli koruları ve ay ışığıyla canlandırılan aşka, hiç şüphesiz rende talaşları ve konfetilerle bile canlı bir doğa görüntüsü verilebilir. O, öylesine güçlü bir baharattır ki, yavan ve iğrenç et suyu bile onunla tatlanır.

Mariane'nin odası, evet, hatta ara sıra kendisi de söz konusu olduğunda, şüphesiz durumu dayanılır kılmak, hatta sonradan zevkli hale getirmek için de böyle bir baharata gerek olmuştu.

Wilhelm kibar bir burjuva evinde yetişmişti, soluduğu yerde düzen ve temizlik tek unsurdu ve babasının gösterişe olan merakından bir parça miras aldığı için, gençlik yıllarında küçük bir krallık olarak gördüğü odasını gösterişli bir şekilde döşetmeyi bilmişti. Yatağının perdeleri bir taht misali büyük kıvrımlar halinde asılmış, püsküllerle tutturulmuştu; odanın ortasına bir halı sermiş, masanın üstüne satın aldığı zarif eşyaları yerleştirmeyi bilmişti; kitaplarını ve araç gereçlerini öylesine gelişigüzel yerleştirmişti ki, Hollandalı bir ressam, natürmortları için bunlardan güzel gruplar çıkartabilirdi. Beyaz takkesini türban gibi başına dolamış, gecelik entarisinin kollarını şark giysilerine göre kısa kestirmişti. Buna neden olarak uzun ve geniş kolların yazarken ona engel olmasını gösterirdi. Akşamları yalnız kaldığında ve artık rahatsız edilmekten korkmadığında, genellikle bedenine ipek bir eşarp sarardı, kimi zaman eski bir silah deposundan edindiği hançeri kemerine taktığı ve kendine verilmiş trajik rolleri bu şekilde ezberlediği ve prova yaptığı, evet, duasını da halı üzerinde bu anlayışa göre ettiği olmuştu.

Bu nedenle eskiden birçok görkemli kostüm, zırh ve silaha sahip olan, soylu bir davranışın aralıksız süren pratiğinde, dünyanın ilişkilerde, düşüncelerde ve tutkularda ortaya koyduklarını sanki kendi ruhuna en mükemmel ve görkemli şekilde aksettiriyormuş gibi canlandıran aktörleri ne hayranlıkla överdi. Wilhelm bir oyuncunun ev hayatının da bir dizi soylu davranış ve uğraşlardan oluştuğunu, tıpkı uzun süre ateşe tutulan ve sonunda renkli haliyle işçinin gözüne güzel görünen, aynı zamanda madenin artık bütün yabancı katkılardan da arındığını işaret eden gümüş gibi, tiyatroda sahne almanın da bunun en uç noktası olduğunu düşünüyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Bu nedenle ilk zamanlar sevgilisine gittiğinde çevresini saran mutlu sisin arasından masaları, sandalyeleri ve döşemeleri görünce nasıl da duraksamıştı. Çabucak yapılmış, hafif ve hatalı sıvanın kalıntıları, tıpkı pulları kazınmış balığın parlak derisi gibi, vahşi bir düzensizlik içinde her yana karmakarışık dağılmıştı. Yine insana ait temizlik gereçleri olarak taraklar, sabunlar, havlular amaçlarına uygun olarak kullanılmış olduklarının izleriyle birlikte ortadaydılar. Müzik, tomarlar, ayakkabılar, iç çamaşırları ve İtalyan çiçekleri, kutular, saç tokaları, küçük makyaj çanakları ve kurdeleler, kitaplar ve hasır şapkalar, hiçbiri diğerinin komşuluğunu reddetmiyordu, her şey ortak bir unsur olan pudra ve tozla birleşmişti. Ama Wilhelm çevresindeki başka şeylerin farkında olmadığı, evet, daha çok Mariane'nin dokunduğu ve ona ait olan her şeyi sevimli bulduğu için, sonuç olarak bu karışık odada görkemle döşenmiş kendi odasında asla hissetmemiş olduğu çekiciliği buluyordu. Piyanoya ulaşmak için korsajını yerden kaldırmak, oturabilmek için eteklerini yatağın üstüne koymak, başkalarına karşı ayıp olmasın diye gizlenmesi gereken bazı doğal şeyleri Mariane'nin saf bir samimiyetle ondan gizlemeye çalışmaması, dediğim gibi, bütün bunlar sanki Wilhelm'i genç kıza her an daha fazla yaklaştırıyor, aralarındaki ilişkiyi görünmez bağlarla sağlamlaştırıyor gibiydi.

Ancak sevgilisine yaptığı ilk ziyaretlerinde bazen karşılaştığı diğer oyuncuların davranışlarını kendi düşünceleriyle bağdaştırması da bir o kadar zor olmuştu. İşleri güçleri avarelikti, meslekleriyle ve amaçlarını pek düşünmüyormuş gibiydiler; bir oyunun edebi değeri hakkında konuştuklarını, doğru ya da yanlış, herhangi bir yargıda bulunduklarını hiç duymamıştı; sorulan soru sadece şuydu: "Oyun ne getirecek? Hasılat bırakacak bir oyun mu? Ne kadar süreyle oynanacak? Ne sıklıkta sahneye konabilir?" Bu türden sorular ve düşünceler daha fazlaydı. Daha sonra konu genellikle oyuncu ücretlerinde eli sıkı olduğu, özellikle şuna ya da buna haksızlık ettiği söylenen tiyatro yönetmenine geliyor, ardından doğru adamı alkışladığı çok seyrek görülen seyirciden, Alman tiyatrosunun her gün iyileştiğinden, oyuncuların gittikçe kazandıkları paraya göre saygı gördüğünden ve bunun yeterli olmadığından söz ediliyordu. Sonra daha çok kahvehanelerden, üzüm bağlarından, oralarda olup bitenlerden, meslektaşlarının

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi https://mantey.org

ne kadar borçları olduğundan ve ne kadar kesintiye uğrayacaklarından, haftalık ücretlerin orantısızlığından, bir muhalefet partisinin hilelerinden konuşuluyor, sonunda konu yine seyircinin büyük ve hak edilmiş dikkatine geliyor; tiyatronun, bir ulusun eğitimi ve dünya üzerindeki etkisi de unutulmuyordu.

Aslında ona huzursuz saatler geçirtmiş olan bütün bu şeyler, atını ağır aksak eve doğru sürdüğü ve karşılaştığı olaylar üzerinde düşündüğü sırada tekrar aklına gelmişti. İyi bir aile kızının evden kaçmasıyla bütün şehirde yaşanan hareketi gözleriyle görmüştü; yolda ve mahkemede yaşanan sahneler, Melina'nın düşünceleri ve yaşanan diğer olaylar gözünde tekrar canlanıyor, hareketli, atak ruhuna endişeli bir huzursuzluk veriyordu. Buna daha fazla dayanamayıp atını mahmuzladı ve şehre doğru hızla yola koyuldu.

Ancak bu yolda da sadece yeni tatsızlıklara doğru koşturuyordu. Dostu ve muhtemel eniştesi Werner ciddi, önemli ve beklenmedik bir şeyler konuşmak üzere onu bekliyordu.

Werner olaylar karşısında ne çabuk ne de görünür biçimde parladığı için soğuk olarak görülen, kendinden emin, deneyimli insanlardandı; Wilhelm'le olan ilişkisi de sürekli bir çekişme halindeydi, ama bu durum aralarındaki sevgiyi daha fazla pekiştiriyordu: Çünkü farklı düşünce tarzlarına rağmen, ikisinin de birbirini düş kırıklığına uğrattığı olmamıştı. Werner zaman zaman sapma gösterse de, Wilhelm'in mükemmel zekâsını ara sıra dizginlemekle övünür, Wilhelm'se ağırbaşlı dostunu kendisiyle birlikte ateşli bir taşkınlığa sürüklediği zaman genellikle harika bir zafer duygusu hissederdi. Böylece ikisi de birbiri üzerinde alıştırma yapardı, her gün görüşmeye alışmışlardı ve yaşadıkları fikir uyuşmazlığının birbirlerini bulup konuşma ihtiyacını artırdığı söylenebilirdi. Ama ikisi de iyi insanlar oldukları için yine de bir hedefe doğru yan yana, birlikte yola çıkarlar, birbirlerinin fikirlerini karşılıklı olarak neden çekemediklerini asla kavrayamazlardı.

Werner bir süreden beri Wilhelm'in ziyaretlerinin seyrekleştiğini, sevdiği konuları dalgın bir ruh hali içinde kısa kestiğini, bir dostun yanındayken huzur ve sükûnet bulan özgür ruhun doğal olarak en tehlikesiz biçimde ortaya koyacağı en tuhaf düşüncelerin canlı oluşumlarına artık derinleşmediğini fark

etmişti. Titiz ve tedbirli Werner başta hatayı kendi davranışlarında aramıştı, ta ki şehirde dolaşan bazı dedikodular ve Wilhelm'in birkaç dikkatsizliği onu doğru ize getirene ve gerçek bilgiye yaklaştırana dek. Bir soruşturma yapmış ve çok geçmeden Wilhelm'in bir tiyatrocu kızı alenen ziyaret ettiğini, onunla tiyatroda konuştuğunu ve sonra evine götürdüğünü öğrenmişti; gece ziyaretlerini de öğrenmiş olsaydı iyice umutsuzluğa kapılabilirdi çünkü Mariane'nin belki de dostundan para sızdıran, bunun yanı sıra geçimi başka rezil bir sevgili tarafından karşılanan, baştan çıkarıcı bir kız olduğunu duymuştu.

Kuşkuları olabildiğince doğrulanmaya başlar başlamaz Wilhelm'e hücum etmeye karar vermişti ve beriki keyifsiz, kırgın bir halde seyahatinden geri döndüğü sırada bütün hazırlıklarını tamamlamıştı.

Werner aynı akşam bildiği her şeyi önce sakin, sonra iyi niyetli bir dostluğun bütün ciddiyetiyle anlattı, her konuya açıklık getirdi ve âşıkların acısına içinden erdemlice sevinen sakin insanların cömertçe bağışladığı bütün acıları ona yaşattı. Ama düşünüleceği gibi, çok az etkili olabildi. Wilhelm içsel bir dürtüyle, ama kendinden son derece emin, karşı koydu: "Kızı tanımıyorsun! Dış görünüşü belki aleyhinedir, ama sadakatinden ve erdeminden kendi sevgim kadar eminim."

Werner iddialarında ısrar ederek kanıt ve tanık göstermeyi önerdi. Wilhelm bunu reddetti ve beceriksiz bir dişçinin çıkmayan çürük dişine asılıp boşuna bir çabayla çekmeye çalıştığı biri gibi, keyifsiz ve sarsılmış bir halde dostunun yanından ayrıldı.

Önce seyahatte yaşadığı tuhaflıklar, sonra Werner'in çirkin söylemleri yüzünden Mariane'nin güzel hayalini ruhunda solmuş ve adeta biçimsizleşmiş görmek Wilhelm'i son derece huzursuz etti. Ona eski berraklığını ve güzelliğini tekrar kazandırmak için en güvenli çareye başvurarak her zamanki yoldan kıza koştu. Mariane onu coşkulu bir sevinçle karşıladı; çünkü eve gelirken ona uğramıştı, sevgilisi bu gece onu bekliyordu ve bütün şüphelerin Wilhelm'in kalbinden çabucak uzaklaşacağı düşünülebilirdi. Evet, kızın şefkati bütün güvenini ona yeniden kazandırmıştı, böylece çevredekilerin ve dostunun ona karşı nasıl günah işlediğini anlattı.

Türlü sohbetler onları, anıları iki âşığın arasında en güzel

sohbetlerden biri olarak kalan, tanıştıkları ilk dönemlere götürdü. Bizi aşkın labirentine götüren ilk adımlar öylesine güzel, ilk manzaralar öylesine çekicidir ki, insan onları hafızasına geri çağırmaktan çok hoşlanır. Her iki taraf daha önce sahiplenmeksizin sevdiğine dair üstünlük elde etmeye çalışır ve her biri bu çekişmede üstün gelmek yerine alt edilmeyi arzu eder.

Wilhelm Mariane'nin sıkça duyduğu şeyleri tekrarladı; oyundaki dikkatinin hemen onun üstüne çekildiğini, fiziğinin, oyununun, sesinin onu esir aldığını, sonra sadece onun sahne aldığı oyunları izlemeye başladığını, sonunda o fark etmeden tiyatroya gizlice girip yanında durduğunu anlattı; sonra lütfedip onunla konuşması için bir fırsat bulduğu o mutlu akşamdan zevkle söz etti.

Buna karşın Mariane onu uzun zaman fark etmemiş olduğunu dile getirmek istemedi; onu gezintide gördüğünü iddia etti ve kanıt olarak da Wilhelm'in o gün giymiş olduğu giysiyi tarif etti; o gün ondan herkesten fazla hoşlandığını ve kendisiyle tanışmak istediğini söyledi.

Wilhelm bütün bunlara nasıl da sevinçle inanıyordu! Kendisine yaklaştığında Mariane'nin karşı konulmaz bir şekilde ona çekildiğine, ona yakın olup tanışmak için kulis aralarında bilerek yanında durduğuna, sonunda çekingenliğini ve aptallığını yenemediği için ona fırsat verip bir bardak limonata getirmeye zorladığına nasıl da seve seve ikna olmuştu.

Bu sevgi dolu çekişme arasında kısa romanlarının bütün küçük durumlarını izlerken saatler çok çabuk geçti ve Wilhelm niyetini derhal hayata geçirmenin kesin kararlılığı içinde, son derece rahatlamış bir halde sevgilisinin yanından ayrıldı.

On Altıncı Bölüm

Seyahati için gerekli olan şeyleri anne ve babası sağlamıştı; sadece atlı arabasındaki ufak tefek eksiklikler yola çıkışını birkaç gün erteledi. Wilhelm bu zamanı Mariane'ye mektup yazarak kullandı ve bu fırsatla şimdiye kadar sohbetlerinde hep çekindiği şeyi böylelikle nihayet dile getirmiş oldu. Mektup şöyleydi:

"Başka zamanlarda beni kollarında örten gecenin sevgili örtüsü altında oturmuş, düşünüyorum ve sana yazıyorum. Yaptığım ve düşündüğüm her şey senin için. Ah, Mariane! Erkeklerin arasında en mutlusu olan ben, kendi içinde ve onunla birlikte açılacak yeni bir dünyadan habersiz, tören halılarının üzerinde duran ve kutsal seremoni sırasında aşkın fısıldadığı gizem dolu perdelerin önünde hazdan düşüncelere dalan bir nişanlı gibiyim.

Seni birkaç gün görmemek için kendimi ikna ettim; sonsuza dek seninle olma, tamamen sana ait kalma umudu karşılığında bu kolay oldu! Ne istediğimi tekrarlayayım mi? Ama bu yine de gerekli; çünkü öyle görünüyor ki, şimdiye kadar bunu anlamadın.

Her şeyi korumak istediği, söylemeye cesaret edemediği için sadakatin alçak sesiyle, kalbinin ebedi bir bağlılığı isteyip istemediğini ne çok araştırdım. Beni mutlaka anlamışsındır: Çünkü kalbinde aynı arzu filizlenmiş olmalı; mesut gecelerin sokulgan huzurunda verilen her öpücükte beni hissettin. O zaman senin alçakgönüllülüğünü öğrendim ve bu aşkımı nasıl artırdı! Başkaları gereksiz güneş parıltılarıyla sevgililerin kalplerinde bir kararı olgunlaştırmak, ağızlarından bir açıklama koparmak ve bir vaadi doğrulatmak için sahte davranışlar takınırken, sen kendini geri çekiyor, sevgilinin yarı açık bağrını tekrar kapıyor, görünüşte ilgisiz kalarak amacını gizliyorsun; ama seni anlıyorum! Bu işarette saf, fedakâr, sadece dosta özen gösteren aşkı tanıyamıyorsam ne tür bir sefil olmalıyım! Bana güven ve sakin ol! Biz birbirimize aitiz, birbirimiz için yaşadığımız takdirde ikimiz de bir şey terk etmeyecek ya da kaybetmeyeceğiz.

Uzattığım eli tut! Hâlâ geleneksel olan bu işareti gör! Aşkın bütün sevinçlerini yaşadık, ama bunlar geçen süredeki doğrulanmış düşüncelerin yeni saadetleri. Nasıl diye sorma. Endişelenme! Sevgi kanaatkâr olduğu için, kader aşkı çok daha fazla gözetir.

Kalbim baba evini çoktan terk etti: Ruhum, sahnede süzüldüğü gibi, senin yanında. Ah, sevgilim! Benim gibi, arzularıyla bütünleşmek başka birine bağışlanmış mıdır? Gözüme uyku girmiyor, aşkın ve mutluluğun ebedi bir sabah kızıllığı gibi karşımda yükselip alçalıyor.

Yerimden fırlayıp sana koşmamak, rızanı almak için seni zorlamamak, hemen ertesi sabah hedefime doğru dünyaya açıl-

mamak için kendimi zor tutuyorum. – Hayır, kendimi zorlayacağım! Düşünmeden aptalca, gözü pek adımlar atmak istemiyorum: Planım tasarlandı ve onu sakin bir şekilde uygulamak istiyorum.

Direktor Serlo'yla tanışırım, doğrudan ona gideceğim, bir yıl önce tiyatroya olan hevesimi ve enerjimi kendi oyuncularında görmek istediğini çoğu kez söylemişti, beni seve seve kabul edeceğinden eminim; çünkü birçok neden yüzünden kumpanyanıza girmek istemiyorum; ayrıca Serlo buradan çok uzakta oynuyor, böylece başlangıçta attığım adımları gizleyebilirim. Orada kalmak için hemen makul bir geçim kapısı bulurum; seyircileri araştırayım, halkı tanıyayım, gelip seni alacağım.

Mariane, sana mutlaka sahip olabilmek için neler yapabileceğimi görüyorsun; çünkü seni bu kadar uzun süre görememek, uzak diyarlarda olduğunu bilmek! Bunu hayalimde canlandıramıyorum. Ama beni her şeyden koruyan aşkını tekrar düşündüğüm zaman, ayrılmamızdan önce dileğimi reddetmediğin ve rahibin önünde bana elini verdiğin zaman buradan gönlüm rahat gideceğim. Bu sadece aramızda bir simge, ama öyle güzel bir simge ki, cennetin saadetinin yeryüzü saadetiyle birleşmesi. Civardaki şövalyeliklerde daha kolay ve gizli yapılıyor.

Başlangıç için yeterince param var; bunu bölüşürüz, ikimize de yeter; tükenmeden önce Tanrı yardım edecektir.

Evet, sevgilim, hiç korkmuyorum. Böylesine sevinçle başlayan şey mutlu bir sona ulaşacaktır. Ciddi olduğu takdirde, insanın dünyada kendi varlığını devam ettirebileceğinden hiçbir zaman şüphem olmadı. Ve kendimi, ikimizin, evet, daha birçoklarının geçimi için fazlasıyla para kazanabilecek kadar cesur hissediyorum. Birçokları, dünya nankördür der, onun için doğru bir şey yapıldığı takdirde nankörlük ettiğine henüz tanık olmadım. Nihayet sahneye çıkma ve insanların duymak için uzun zamandır hasretini çektiği şeyleri kalplerine seslenme düşüncesi bütün ruhumu kor gibi yakıyor. Ben ki, tiyatronun muhteşemliğine bu kadar hayranım, büyük ve gösterişli sözlerle kalplerimize sesleneceğini sanan sefilleri gördüğümde, binlerce kez olduğu gibi, hep içim kalkmıştır! Borudan zorlamayla çıkan ses bile kulağa daha iyi ve temiz gelir; bu serserilerin kaba saba beceriksizlikleriyle işledikleri günah görülmemiş bir şeydir.

Tiyatro çoğu zaman vaaz kürsüsüyle kavgaya girişmiştir, bence birbirleriyle çekişmemeliler. Tanrı ve doğa her iki yerde de sadece soylu insanlarca yüceltilse ne güzel olurdu! Bunlar hayal değil, sevgilim! Âşık olduğunu kalbinde nasıl hissedebiliyorsam, parlak düşüncelere de öyle sarılıyor ve söylüyorum – söylemek istemiyorum, ama gelecekte insanlara iyi ruhlu bir çift olarak görüneceğimizi, onların kalplerini açıp duygularına dokunabileceğimizi ve ilahi hazları verebileceğimizi umuyorum. Bu hazlar daima kutsal sayılması gereken göğsünde bana bağışlandı çünkü o anlarda kendimizden geçtik, kendimizi yücelmiş hissettik.

Mektubumu bitiremiyorum; zaten çok fazla şey söyledim ve sana, seninle ilgili her şeyi söyleyip söylemediğimi bilmiyorum: Çünkü kalbimde dönen çarkın hareketi hiçbir sözcüğü zengin ifade edemiyor.

Şimdilik bu mektubu al, sevgilim! Yazdıklarımı tekrar okudum, bence baştan başlamam gerekiyor, ama tatlı aşkın neşesiyle göğsüne geri döndüğümde hazırlıklı olman için bilmen gereken her şeyi içeriyor. Kendimi bir zindanda, kulak kesilmiş halde zincirlerini bileyen bir mahkûm gibi hissediyorum. Tasasız uyuyan anne babama iyi geceler diyorum! – Elveda, sevgilim! Elveda! Bu seferlik mektubuma son veriyorum; gözkapaklarım iki-üç kez düştü; artık gecenin geç saati."

On Yedinci Bölüm

Wilhelm mektubunu katlayıp Mariane'nin özlemi içinde cebine koyduğunda gün bitmeyecekmiş gibiydi; hava kararır kararmaz her zamanki alışkanlığının tersine, gizlice onun dairesine gitti. Niyeti, gece geleceğini haber vermek, sevgilisini kısa süreliğine gördükten sonra dönmek, giderken de mektubu eline tutuşturmak, gece geç saatte geri döndüğünde yanıtını ve rızasını almak ya da okşayışlarının gücüyle onu buna zorlamaktı. Sevgilisinin kollarına atıldı ve onun göğsünde kendini güçlükle zapt etti. Duygularının canlılığı kızın her zamanki gibi içtenlikle yanıt

vermediğini ondan gizledi; ama Mariane kaygılı halini fazla gizleyemedi; hasta ve keyifsiz olduğunu bahane ederek baş ağrısından şikâyet etti, Wilhelm'in bu gece tekrar geleceğine dair önerisini reddetti. Bunu kötüye yormayan genç adam fazla üstelemedi, ama mektubu ona vermek için uygun bir zaman olmadığını hissederek onu cebinde tuttu. Mariane'nin çeşitli hareketleri ve konuşmaları onu nazik bir şekilde gitmeye zorladığından, yetersiz aşkının sarhoşluğu içinde kızın boyun eşarplarından birini alıp cebine soktu, sonra sevgilisinin dudaklarını ve kapısını istemeyerek terk etti. Gizlice eve geri döndü, ama orada da fazla kalamadı, üzerini değiştirip tekrar dışarı çıktı.

Birkaç sokak boyunca aşağı yukarı yürüdüğü sırada ona belirli bir otelin adresini soran bir yabancıyla karşılaştı; Wilhelm adama otelin yerini göstermeyi önerdi; yabancı sokağın adı, önlerinden geçtikleri çeşitli büyük binaların sahipleri ve şehirdeki birkaç polis merkezi hakkında bilgi aldı, otelin kapısına geldiklerinde, aralarında son derece ilginç bir sohbet başlamıştı. Yabancı, rehberini içeri davet edip kendisiyle birlikte bir bardak punç içmesi için ısrar etti; bu arada adını ve doğum yerini söyledi, onu buraya getiren işle ilgili bilgi verdi ve aynı içtenliği göstermesi için Wilhelm'den ricada bulundu. Beriki de adını ve oturduğu yeri saklamayıp söyledi.

"Eskiden o güzel sanat eseri koleksiyonuna sahip olan yaşlı Meister'in torunu değil misiniz?"

"Evet, o benim. Büyükbabam öldüğü zaman on yaşındaydım, o güzel şeylerin satıldığını görmek bana çok acı vermişti."

"Babanız karşılığında çok büyük miktarda para elde etti."

"Bundan haberiniz var mı?"

"Ah, evet, bu hazineyi daha önce evinizde görmüştüm. Büyükbabanız sadece bir koleksiyoncu değildi, sanattan anlardı, eskiden, en güzel döneminde İtalya'da bulunmuş ve şimdi paha biçilmez olan o hazineleri oradan getirmişti. En iyi ustaların mükemmel tablolarına sahipti: insan el çizimlerini incelediğinde gözlerine inanamıyordu; mermer heykelleri arasında paha biçilmez birkaç parça vardı; bronz parçalardan oluşan, son derece eğitici bir koleksiyona sahipti; sikkelerini de sanatın ve tarihin amacına uygun olarak toplamıştı; elindeki birkaç yontma taş bütün övgüleri hak ediyordu; eski evin odaları ve salonları

simetrik olarak inşa edilmemiş olsa da, her şey son derece iyi yerleştirilmişti."

"Tüm eşyalar aşağı taşınıp paketlenirken çocuk olarak bizlerin neler kaybettiğini düşünebilirsiniz. O günler hayatımın ilk üzüntülü dönemleriydi. Çocukluğumuzdan beri bizi oyalamış olan ve tıpkı ev ve şehir gibi değişmez gördüğümüz eşyaların birbiri ardına yok olmasını izlerken odaların gözümüze nasıl boş geldiğini hâlâ hatırlarım."

"Yanılmıyorsam, babanız elde ettiği parayla bir komşusunun işine ortak olmuştu."

"Çok doğru! Ve ticari yatırımlarında çok başarılı oldular; geçen on iki yıl içinde servetlerini fazlasıyla artırdılar ve ikisi de o nispette kazanmaya baktılar; yaşlı Werner'in de bu işlerde benden daha becerikli olan bir oğlu var."

"Büyükbabanızın koleksiyon salonu olarak bu şehrin böyle değerli eşyalarını kaybetmesine üzüldüm. Orayı satılmadan önce görmüştüm, bu satışın gerçekleşmesine neden olan kişinin de ben olduğumu söyleyebilirim. Sanata çok meraklı olan, ama böyle önemli bir alışverişte kendi vereceği karara güvenemeyen zengin bir soylu beni buraya göndermiş ve tavsiyeme ihtiyacı olmuştu. Altı gün boyunca koleksiyon odasını inceledim, yedinci gün dostuma talep edilmiş olan miktarı tereddüt etmeksizin ödemesini tavsiye ettim. Siz, neşeli bir çocuktunuz ve hep çevremde dolaşmıştınız; bana tabloların temalarını açıklamış, koleksiyon odasındaki eserler hakkında güzel yorumlarda bulunmuştunuz."

"Böyle birini hatırlıyorum, ama o kişinin siz olduğunuzu hatırlayamazdım."

"Aradan uzun zaman geçti, hepimiz az çok değişiyoruz. Yanlış hatırlamıyorsam, eserlerin arasında çok sevdiğiniz ve hiç bırakmak istemediğiniz bir tanesi vardı."

"Çok doğru! Bir kralın, üvey annesine âşık olan hasta oğlunun hikâyesini tasvir ediyordu."

"En iyi tablolardan biri değildi, kombinasyonu iyi yapılmamıştı, renkleri de pek farklı değildi ve oluşumunda bir yapaylık vardı."

"Bunu o zaman anlamamıştım ve hâlâ anlamıyorum; bu tabloda beni çeken şey sanat değil, temaydı."

"Büyükbabanız farklı düşünmüş olmalı; çünkü koleksiyonunun büyük bölümü insanın daima ustasının maharetine hayran kaldığı, kusursuz eserlerden oluşuyordu, ne isterlerse onu hayal edebilirlerdi; bu tablo da çok az değer verdiğinin bir işareti olarak salonun en uzak köşesinde asılıydı."

"Orası biz çocukların oynamaya izinli olduğumuz ve bu resmin üzerimde unutulmaz bir etki yarattığı yerdi. Eleştirinize saygı duysam da, şimdi bile o tablonun önünde duracak olsak bu etkiyi yine de silemezdim. Doğanın bize bıraktığı en güzel miras olan o tatlı dürtüyü içine atmak, kendisini ve başkalarını ısıtıp canlandıracak ateşi bağrına gizlemek zorunda kalıp korkunç acılarla kendini tüketen o gence nasıl da acımıştım! Kalbi gerçek ve saf arzunun değerli nesnesini bulmuşken kendini başkasına adamak zorunda kalan o talihsiz kadın beni nasıl da üzmüştü!"

"Bu duygular elbette bir sanatseverin, büyük ustaların eserlerine bakarken yaptığı gözlemlerden çok uzak; ama bu koleksiyon evinizde kalmış olsaydı, eserlerin anlamı herhalde zamanla değişecek ve onlara baktığınızda hep kendinizi ve eğilimlerinizi görmeyecektiniz."

"Koleksiyonun satışı elbette beni çok üzmüştü, yetişkin olduğum yıllarda bu eserleri sıkça özledim; ama hayatım üzerinde o cansız resimler kadar etki edecek olan bir hobiyi, bir yeteneği geliştirmem açısından doğrusunun bu olduğunu düşünüyorum, o zaman buna seve seve katlanıyorum ve hem kendim hem başkaları için bana en iyinin yolunu açan kadere saygı duyuyorum."

"Coşkulu eğilimlerini genellikle daha yüce varlıkların iradesine bağlayacak yaşta olan sizin gibi bir genç adamın ne yazık ki yine kader kelimesini kullandığını duyuyorum."

"Kadere inanmıyor musunuz? Bize hükmeden ve her şeyi bizim için en iyi olana yönelten büyük güç yok mu?"

"Burada konu benim inancım değil, hepimiz için kavranamaz olan şeyleri bir ölçüde nasıl akla uygun hale getirmeye çalıştığımı açıklayacağım yer de değil; burada asıl soru, hangi düşünce tarzının bizim iyiliğimiz için yeterli olacağı. Bu dünyanın dokusu gerekliliklerden ve tesadüflerden oluşmuştur; insan aklı ikisinin arasında yer alır ve onlara nasıl hükmedeceğini

bilir; gerekli olanı varlığının temeli olarak kullanır; tesadüfleri yönetmeyi ve kullanmayı bilir. İnsan sadece sarsılmadan, yere sağlam basarak yeryüzünün tanrısı olmayı hak etmiştir. Zorluklarda keyfi bir şey aramaya, tesadüfleri bir tür mantığa bağlamaya, hatta bunu bir din gibi izlemeye çocukluklarından beri alışmış olanlara yazık doğrusu. Bu biraz da kendi aklından vazgeçip eğilimlerine kayıtsız şartsız alan tanımak değil mi? Düşünmeksizin dolaşır, hoş tesadüflerin bizi yönlendirmesine izin verir, sonunda böyle sallantılı bir yaşamın sonucuna tanrısal bir yönetimin adını vererek dindar olduğumuzu sanırız."

"Küçük bir tesadüf nedeniyle belli bir yol tutup, sonra bu yol üzerinde hoş fırsatlar sonucu hiç göze alamadığınız hedeflere ulaştığınız bir olay başınızdan hiç geçmedi mi? Bu, kadere teslim olmayı, böyle bir idareye güvenmeyi telkin etmez mi?"

"Bu düşünceyle hiçbir kız erdemini, hiç kimse kesesindeki parayı koruyamaz; çünkü ikisinden de kurtulmak için yeterince fırsat vardır. Sadece kendine ve başkasına neyin yararlı olduğunu bilen ve keyfiyetini sınırlayarak çalışan insanlar beni sevindirir. Bir sanatçının kaba bir maddeden bir biçim yaratmak istemesi gibi, herkesin mutluluğu kendi elindedir. Her şeyde olduğu gibi, sanatta da bu böyledir; bize doğuştan verilmiş olan şey sadece yetenektir, onu öğrenmek ve özenle uygulamak gerekir."

Bu ve buna benzer konularda daha birçok şey tartıştılar; sonunda ayrıldılar; her ikisi de birbirini pek fazla ikna edememiş gibiydi, ama ertesi gün buluşmak üzere bir yer belirlediler.

Wilhelm bir aşağı bir yukarı, birkaç sokak daha yürüdü; bir yerlerden duyduğu klarnet, Fransız kornosu ve fagot sesleri göğsünü kabarttı. Gezgin müzisyenler hoş bir gece müziği çalıyordu. Onlarla konuştu ve biraz para karşılığında Wilhelm'i Mariane'nin dairesine doğru izlediler. Genç kızın evinin önündeki meydanı yüksek ağaçlar süslüyordu. Genç adam müzisyenlerine ağaçların altında durmalarını söyledi, biraz uzaktaki bir banka oturup canlandırıcı gecenin içinde kendini ona fısıldayan müziğin süzülen nağmelerine bıraktı. Varlığı, boylu boyunca uzanmış sevimli yıldızların altında altın bir düş gibiydi. "Bu flüt sesini o da duyuyor," dedi içinden; "Geceyi ahenkli kılanın kimin düşünceleri, kimin aşkı olduğunu hissediyor; uzak-

ta olsak da, tıpkı aşkın ahenginin her uzaklıktan hissedilmesi gibi, bu melodiler bizi birbirimize bağlıyor. Ah! Seven iki kalp mıknatıslı saatler gibidir; birinin içindeki hareketle diğeri de hareket eder, ikisinin içinde etki eden şey, içlerindeki güç, sadece tektir. Onun kollarındayken kendimi ondan ayırmama imkân var mı? Ama yine de ondan ayrılacağım, aşkımız için kutsal bir yer arayacağım ve ebediyen birlikte olacağız.

Onun varlığıyla öylesine sarmalandım ki, ondan ayrıyken, onunla ilgili düşüncelere dalmışken, bir kitaba, bir giysiye ya da başka bir şeye dokunduğumda, ellerine dokunduğuma inandığım ne çok olmuştur. Gün ışığının, seyircinin soğuk bakışı gibi kaçtığı, tanrıların tadına varmak için saf mutluluğun acısız halini terk etmeye karar verebilecekleri o anları hatırlamak! – Hatırlamak mı? – Sanki göksel bağlarla bağlanmış, kendimizden geçmiş zihnimizi saran sarhoşluk kadehi hatıralarla yeniden doldurulabilirmiş gibi. – Ve o silueti –" Mariane'nin hatıraları içinde kendini kaybetti, sükûneti arzuya dönüştü, bir ağacın gövdesine sarılıp ateşli yanaklarını onun kabuğunda serinletti, gecenin rüzgârları temiz göğsünden yükselen soluğu arzuyla çekti. Mariane'den aldığı eşarbı hatırladı, onu değiştirdiği giysinin üzerinde unutmuştu. Dudakları yanıyor, uzuvları arzudan titriyordu.

Müzik susmuştu, duygularının o ana kadar yükselttiği yerden düşmüş gibi oldu. Duyguları artık müziğin yumuşak sesinden beslenip yatışamadığı için huzursuzluğu arttı. Mariane'nin kapı eşiğine oturduğunda biraz daha sakinleşmişti. Kapı tokmağının pirinç halkasını, üzerinden atladığı eşiği öptü, göğsünün ateşiyle ısıttı. Sonra bir süre daha sessizce oturup Mariane'yi perdelerinin ardında, başında kırmızı kurdelesi ve beyaz geceliğiyle gözünde canlandırdı ve kendini ona öylesine yakın hissetti ki, sevgilisi de mutlaka rüyasında onu görüyor olmalıydı. Düşünceleri söken şafağın hayaletleri gibi sevgi doluydu; huzur ve arzu, içinde yer değiştiriyordu; aşk, ürperten eliyle ruhunun bütün telleri üzerinde bin misli geziniyordu; gökkürenin şarkısı susmuş, kalbinin alçak sesli melodilerine kulak veriyor gibiydi.

O an Mariane'nin sokak kapısını açan anahtar yanında olsaydı, kendini tutamayacak, aşkın kutsal mekânına zorla gi-

recekti. Ama yavaşça uzaklaştı, yarı düşteymiş gibi ağaçların altına doğru yürüdü, eve gitmek istiyor, ama tekrar tekrar geri dönüyordu; sonunda kendini yendi, köşeye doğru yürüyüp tekrar arkasına baktığında Mariane'nin kapısının açıldığını ve karanlık bir siluetin dışarıya çıktığını görür gibi oldu. Tam olarak göremeyeceği kadar uzaktaydı, kendini toplayıp dikkatlice bakana kadar, siluet gecenin içinde kayboldu; sadece çok uzakta, beyaz bir evin önünden bir gölgenin geçtiğini sandı. Durup gözlerini kırpıştırdı, cesaretini toplayıp peşinden gidene dek hayalet kayboldu. Onu nereden takip edecekti? Bu bir insanın gölgesiyse, hangi sokağa sapmıştı?

Gözleri, kalbi, çevredeki bir köşeyi bir anlığına aydınlatan şimşeğin hemen ardından kamaşmış gözlerle daha önce gördüğü bir şekli, yolların bağlantısını karanlıkta boşuna arayan biri gibiydi. Müthiş korku veren bir gece yarısı hayaletinin, şaşkınlığın geçtiği ilk anlarda bir çocuk için umacı gibi görülmesi ve ruhunda sonsuz şüpheler bırakması gibi, Wilhelm de bir temel taşına yaslandığında büyük bir huzursuzluk içindeydi, sabah aydınlığına ve horozların ötüşüne aldırmadı, ta ki erken işe gidenler ayaklanmaya başlayıp onu eve gitmeye zorlayana dek.

Eve gelir gelmez gördüğü beklenmedik illüzyonu en inandırıcı nedenlerle ruhundan uzaklaştırmayı neredeyse başarmıştı; ama şimdi sadece bir hayal gibi hatırladığı gecenin güzel ahengi de uçup gitmişti. Kalbini ferahlatmak, tekrar geri kazandığı inancını mühürlemek üzere önceki giysisinin cebinden eşarbı çıkardı. İçinden yere düşen bir kâğıdın hışırtısıyla eşarbı dudaklarından çekti, kâğıdı yerden alıp okudu:

"Seni böyle seviyorum, küçük aptal! Dün neyin vardı? Bu gece sana geliyorum. Sanırım buradan ayrıldığıma üzüleceksin; ama sabret; panayırda yanına geleceğim. Dinle bak, sakın bana siyah-yeşil-kahverengi cepkenini giyme, onun içinde Endor[1] cadısına benziyorsun. Kollarımda beyaz bir kuzucuk tutmak istediğim için sana beyaz sabahlığı göndermedim mi? Pusulanı yaşlı büyücüyle gönder; şeytana kendi gözünü bile götürür."

---

[1] Eski Ahit'te (1 Samuel 28:3-25) İsrail kralı Saul'ün, Filistinlilerle yapacağı savaşın sonucunu öğrenmek üzere Endor'da ziyaret ettiği büyücü kadın –çn.

İKİNCİ KİTAP

Birinci Bölüm

Gözlerimizin önünde var gücüyle bir niyeti gerçekleştirmeye çabalayan herkes, ister amacını övüyor ya da ayıplıyor olalım, ona odaklanacağımızdan emin olabilir. Ancak konuya karar verildiği an, ilgimizi ondan çekeriz. Sona ermiş, bitmiş hiçbir şey dikkatimizi asla çekmez, özellikle de bu eylemin kötü sonuçlanacağını çok öncesinden tahmin etmişsek.

Bu nedenle okurlarımız, ümit ve arzularının bu denli beklenmedik bir yolla yıkıldığını gören ve mutsuzluğa kapılan dostumuzun içine girmiş olduğu dert ve çileyle gereğinden fazla oyalanmasın. Aksine, hikâyenin bütünlüğü açısından gerekli olduğu kadarını kısaca anlattıktan sonra, birkaç yılı atlayarak onu, olsa olsa eylem ve keyif halinde karşılaşmayı umduğumuz yerde bulalım.

Veba ya da ağır ateşli bir hastalık, saldırdığı sağlıklı, diri bir bedeni daha çabuk ve çetin ele geçirir. Zavallı Wilhelm de beklenmedik bir anda, ansızın bütün varlığını yerle bir eden, böyle kara bir talih tarafından ele geçirilmişti. Ruh hali, kapsülleri delinerek doldurulmuş, belirli bir düzene göre yerleştirilip sırasıyla yakılarak havaya ateşten görkemli manzaralar çizecek olan havai fişeklerin, ansızın parlayarak dağınık ve tehlikeli bir karmaşa içinde çatırdayıp vınlaması gibiydi. Mutlulukla ümit, tutkuyla sevinç, gerçekle hayaller boşa çıkarak yüreğinde darmadağın olmuştu. Bu tür allak bullak anlarda yardıma koşan dost donakalır, bu durumla karşı karşıya kalanınsa bütün anlamları yitirmiş olması adeta nimet olur.

Bu ruh halini sürekli geri dönen ve kasıtlı olarak yenilenen, karmaşa içindeki acılı günler izledi. Oysa bunlar bile doğanın bir merhameti olarak görülmelidir. Wilhelm bu dönemlerde sevgilisini tamamen yitirmemiş oluyordu. Bu nedenle acıları, ruhundan firar eden mutluluğu yılmadan sıkıca tutmaya, kendisinden sonsuza dek ayrılan sevinçleri bir anlığına da olsa tekrar yaşatma imkânı yaratmaya yönelik, tekrar eden girişimlerdi. Çürüme aşaması tamamlanmadığı sürece bir bedeni tamamen ölmüş sayamayacak olmamız, kendilerine yüklenmiş eski misyona göre boşuna da olsa etki etmeye çalışan güçlerin, bundan önce canlı tutmakla görevli oldukları parçaların şimdi dağılmasına çabalaması gibi; her şey birbiri içinde imha edilmiş olduğunda ve bütünü önemsiz toz zerrelerine ayrıştırılmış olarak gördüğümüzde, ölümün boşluğunu ve sefaletini içimizde hissederiz ve o ancak ebediyen canlı olanın soluğuyla dirilebilir.

Bu denli yeni, bütünlük içinde ve sevimli bir yaradılışta parçalanacak, yıkacak ve öldürülecek çok şey vardı. Gençliğin verdiği hızlı iyileştirme gücüyse acının kaba gücüne bile yeni besin ve şiddet katıyordu. Bu darbe, onun bütün varlığını kökten vurmuştu. Çaresizlik yüzünden sırdaşına dönüşen Werner nefrete dönüşen tutkunun, o canavarın iç derinliğine sızmak için ateş ve kılıcı coşkuyla kuşanmıştı. Fırsat çok uygundu ve kanıtlar ortadaydı. Kullanabileceğini bildiği çok fazla hikâye ve anlatı vardı. Dostuna öyle şiddetli ve acımasızca davranıyordu ki, ona en azından o anki ihanet için yüreğine serpilecek suyu bile bırakmıyordu, kendini çaresizliğinden kurtaracak her sığınağı öyle yıkıyordu ki, sevdiğinin mahvolmamasını arzulayan doğa başka bir taraftan soluk alabilmesi için ona bir hastalık vermişti.

Yan etkileriyle birlikte ağır bir ateş, ilaçlar, gerginlik ve bitkinlik; bu arada ailenin de çabaları, eksiklik ve ihtiyaçlar nedeniyle kendini iyiden iyiye daha belirginleştiren yaşıtlarının sevgisi. Bütün bunlar değişen durumun o ağır yayılımları ve çelimsiz desteğiydi. Ancak iyileşmeye başladığında, yani gücü tamamen tükenmiş olduğunda Wilhelm, tıpkı sönmüş ve içi boşalmış bir volkanın dibine bakıldığı gibi, dehşet içinde kaba bir sefaletin acılı uçurumundan aşağıya bakıyordu.

Şimdiyse bu kadar büyük bir kayıptan sonra acısız, huzurlu, kayıtsız bir ana sahip olduğu için kendini en ağır biçimde yargılıyordu. Kalbine olan saygısını yitirerek, kederin ve gözyaşlarının ferahlığını özlüyordu.

Bunları yeniden içinde uyandırmak için geçmişteki mutluluğunun bütün sahnelerini düşledi. Onları bütün canlılığıyla hayal etti, tekrar içine girdi. En yüksek düzeyine ulaştığında ve geçmişte kalan günlerin güneş ışıkları uzuvlarını tekrar canlandırdığı, göğsünün yeniden inip kalktığı izlenimini yarattığında, arkasına dönerek korkunç uçuruma bakıyordu. Bakışları paramparça eden derinlikte canlanarak aşağıya atlıyor ve doğasını en acı azaplara zorluyordu. İşte bu tekrarlayan acımasızlıkla kendini paramparça ediyordu. Çünkü henüz gizli güçlere sahip olan gençler, sanki kaybedilene böylece daha fazla değer vermek istiyormuşçasına, bir kaybın uyandırmış olduğu acıya daha fazla azap yükleyerek, boşa harcadıkları şeyi bilmezler. Ayrıca bu kaybın, yaşamı boyunca hissedeceği tek, ilk ve son kayıp olacağından da o kadar emindi ki, bu acılarının sona ereceğini kendisine tasavvur ettirebilecek her teselliyi reddediyordu.

İkinci Bölüm

Bu biçimiyle kendine eziyet etmeye alışmış, aşktan sonra ve aşkla birlikte en büyük sevinçleri ve ümitleri kendisine sağlamış olan başka her şeye, şairlik ve oyunculuk yeteneğine de acımasızca eleştiriler yönelterek her taraftan saldırıyordu. Çalışmalarını içsel değeri olmayan, en fazla geleneksel biçimlerin ruhsuz taklitleri olarak görüyordu. Onlarda sadece doğallığın, gerçeğin ve coşkunun zerresinden yoksun, kaskatı etüt alıştırmaları görmek istiyordu. Şiirlerindeyse sıradan düşüncelerin ve duyguların sefil bir kafiye düzeniyle birbirine bağlanarak oluşturduğu tekdüze hece ölçüleri görüyordu. Böylece kendini bu yönde, gerektiğinde yeniden diriltebilecek bütün ümit ve arzuları da engellemiş oluyordu.

Oyunculuk yeteneğinde de durum farksızdı. Kendini beğenmişliğinin temelinde yatan bu kibri önceden fark edemediği için kendini azarlıyordu. Görünüşünü, yürüyüşünü, hareketlerini ve hitabet yeteneğini alaya alıyordu. Kendini genelin üstüne çıkarabilecek ayrıcalığın her türlüsünü, her kazanımı kararlılıkla reddediyor ve böylelikle dile gelmeyen çaresizliğini en yüksek düzeyde artırıyordu. Bir kadının sevgisinden mahrum kalmak her ne kadar zor olsa da, kendini ilham perisinden koparmak, onunla girişilecek ilişkiyi kendine hiçbir biçimde layık görmemek, kişiliğimize, davranışlarımıza, sesimize yönelik en güzel ve en yakın alkışlardan vazgeçmek daha az acı verici değildir.

Böylece dostumuz tamamen teslim olmuş, kendini büyük bir çabayla ticarete vermişti. Ticarethanede, borsada, dükkânda ya da ambarda ondan faal hiç kimse yoktu. Dostu bu durum karşısında epeyce şaşkınken, babası oldukça hoşnuttu. Yazışmalarla hesap kitap işlerini, üstlendiği bütün görevleri büyük bir özen ve çabayla yerine getirip tamamlıyordu. Tabii bu özen, doğuştan sahip olduğumuz şeyleri belirli bir düzen ve sırayla gerçekleştirdiğimizde, aynı zamanda ödüllendiren, canlandırıcı türde bir özen değil, aksine zorunluluktan doğan, suskun, temelinde en iyi niyeti barındırsa da, katı inançlarla beslenen ve içe dönük bir benlik algısıyla ödüllendiren, ancak en güzel bilinç düzeyi ona hakkını teslim etse bile, sıkça su yüzüne çıkan bir iç çekişi çoğu kez bastıramayan türdendi.

Wilhelm uzun bir süre bu şekilde büyük bir çabayla yaşamaya devam etti ve kaderin onu bu çetin sınava kendi iyiliği için soktuğuna ikna oldu. Gençliğin ayarttığı yanılgılarının sonuçlarını çok sonra daha öfkeli bir pişmanlıkla yaşayanların aksine, her ne kadar nazikçe olmadıysa da, yaşam yolunda tam zamanında uyarılmış olduğu için mutluydu. Çünkü insan genellikle yüreğinde barındırdığı kapılarla vedalaşmaktan, temel bir yanılgıyı kabullenmekten ve onu çaresizliğe sürükleyen bir gerçeği kendine itiraf etmekten olabildiğince kaçınır.

En sevdiği hayalleri kendine yasaklamada ne kadar kararlı olsa da, şansızlığı konusunda tamamen ikna olmak için fazlaca bir süre gerekliydi. Sonunda aşka, şiirsel yaratıcılığına ve oyunculuğuna dair bütün ümitleri elle tutulur gerekçelerle kendi içinde tamamen imha ederek, budalalığını, kendine bunları

hatırlatacak her şeyi tamamen yok etmek için gereken cesareti toplamıştı. Bu nedenle soğuk bir akşam vakti şömineyi yaktı ve içinde, kayda değer anlarda Mariane'nin verdiği ya da ondan aşırdığı yüzlerce ıvır zıvırın bulunduğu bir sandığı ortaya çıkardı. Her kuru çiçek, hâlâ taze olduğu zamanlarda saçlarında serpildiği için o anları hatırlatıyordu. Her bir not kâğıdı davet edildiği o mutlu saatleri, her kurdeleyse başını koyduğu o güzel göğsü hatırlatıyordu. Uzun süredir ölmüş olduğuna inandığı her duygu bu biçimiyle yeniden hareketlenmeyecek miydi? Sevgilisinden ayrı kalarak tekrar efendisi olduğu o tutku, bu ufak tefek eşyaların varlığında yeniden gücü ele geçirmeyecek miydi? Oysa kapalı havalarda günün ne kadar hüzünlü ve can sıkıcı geçtiğini, ancak güneş anlık da olsa göz kırptığında, neşeli anların canlandırıcı parlaklığını sergilediğinde fark ederiz.

Bu nedenle bunca zamandır saklamış olduğu bu kutsal emanetlerin sırasıyla gözü önünde ateş ve dumana dönüştüğünü etkilenmeden izleyemedi. Birkaç kez soluğunu tutarak bekledi. Giderek güçsüzleşen alevleri gençliğindeki şiir denemelerini kullanarak tekrar parlatmaya karar verdiği sırada, elinde hâlâ bir inci dizisi ve çiçekli bir boyun atkısı tutuyordu.

Zihni gelişmeye başladığından bu yana kaleminden akan her şeyi o ana dek özenle saklamıştı. Metinler, evi terk edeceği zaman yanında götürmeyi umut ettiği bavulun dibinde, tomar halinde derlenmiş olarak koyduğu yerde duruyordu. Şimdiyse onları, tomar halinde derlediği zaman sahip olduğu ruh halinden ne kadar farklı çözüyordu!

Genellikle dostumuza bir mektup yazdığımızda, onu mühürleyerek yollarız. Ancak bu mektup ona ulaşmayarak bize iade edildiğinde ve sonra o mektubu açtığımızda, tuhaf bir duyguya kapılırız. Mektuptaki mührümüzü kırar ve sanki üçüncü bir şahısla sohbet ediyormuş gibi, kendi değişmiş benliğimizle sohbet ederiz. İlk paketi açarak ateşe attığı parçalanmış defterler alevlerle birlikte parladığında, dostumuz da buna benzer bir öfke duygusuna kapıldı. Tam o sırada Werner içeri girdi ve bu hararetli ateşe şaşırarak neler olup bittiğini sordu.

Wilhelm, "Doğuştan yeteneğim olmayan bir sanatı bırakma kararlığımı gösteriyorum," diyerek ikinci paketi de alevlerin içine attı. Werner onu engellemek istedi, ancak olan olmuştu.

"Nasıl bu kadar aşırıya kaçabiliyorsun, anlayamıyorum," dedi. "Mükemmel olmasalar bile, bu çalışmalar neden yok edilsin ki?"

"Çünkü bir şiir ya mükemmel olmalı ya da hiç yazılmamalı. Çünkü en iyisini yapabilme yeteneği olmayan herkes sanattan uzak durmalı ve buna yönelik bütün ayartılara karşı da ciddi olarak dikkatli olmalıdır. Ne de olsa her insanda, gördüğü bir şeyi taklit etmeye yönelik belirsiz bir dürtü vardır. Ancak bu dürtü, yaptıklarımızla ortaya çıkacak şey için gerekli olan gücün içimizde barınıp barınmadığının kanıtı değildir. İp cambazları şehre her geldiğinde o gençlerin her seferinde kalas ve kirişler üzerinde dengede kalmaya çalışarak nasıl gidip geldiklerine bak. Bu, ta ki başka bir dürtü onları tekrar benzer bir oyuna çekene dek sürer. Dost çevremizde fark etmedin mi? Ne zaman kulağa bir virtüöz çalınsa, ortaya hemen aynı çalgıyı öğrenmeye başlayan birileri çıkar.

Kaç kişi bu yolda şaşkınca dolanıyor! Arzularının, güçlerine yönelttiği yanılgılara erkence uyanana ne mutlu!"

Werner buna karşı çıktı. Konuşma ateşlenerek devam etti. Wilhelm, çoğu zaman kendisine de sıkça eziyet ederek öne sürdüğü kanıtları dostuna karşı sakince yineleyemedi. Werner, ortalama bir heves ve beceriyle yatkınlık gösteren bir yeteneğin en mükemmel haliyle asla icra edilemeyeceği için büsbütün bırakılmaması gerektiğini iddia ediyordu. Ne de olsa sıkça ortaya çıkan boş zamanlar bunlarla doldurabilir ve zamanla birlikte bir şeyler yaratarak hem kendimizi hem de diğerlerini eğlendirebiliriz.

Bu konuda tamamen farklı bir görüşe sahip olan dostumuz, hemen onun sözünü bölerek hararetle devam etti:

"İlk sunumunda ruhun tamamını doldurması gereken bir eserin, ara verilen, oradan buradan yaratılan vakitlerle ortaya çıkarılabileceğine inanıyorsan, çok yanılıyorsun, dostum. Hayır, şair tamamen *kendisiyle*, sevdiği konularla yaşamalıdır. Tanrı tarafından içsel olarak mükemmel bir yetenekle donatılmış, yüreğinde kendiliğinden çoğalan bir hazineye sahip olan kişi dışta da, bir zenginin istiflediği mal varlıklarıyla boşuna elde etmeye çalıştığı bu dingin saadeti rahatsız edilmeden yaşayabilmeli. İnsanlara bak, nasıl da mutluluğun ve eğlencenin

peşinden koşuyorlar! Arzuları, çabaları, paraları aralıksız yarış halinde. Peki, neyin yarışı bu? Şairin doğasında var olanın, dünyanın keyfinin, kendi duygudaşlığını diğerinde bulmanın, çoğu zaman bir araya getirilemeyecek şeylerle uyumlu bir birlikteliğin peşindeler.

İnsanı, düşünceleriyle konular arasında bağ kuramamaktan, hazzın elleri arasından kayıp gitmesinden, arzu edilenin çok geç gelmesinden, tutkunun gelecekte öç alacağı, ulaşılmış ve kazanılmış olanın yüreklere etki etmemesinden başka ne huzursuz edebilir? Kaderse şairi tanrı gibi bütün bunların üstüne yerleştirmiştir. Tutkuların karmaşıklığını, ailelerin ve krallıkların amaçsızca hareket ettiğini görür o. Sayısız yıkıcı karışıklıklara neden olan, gelişme sağlamak için bir tek hecenin eksik olduğu yanlış anlaşılmaların çözülmez bilmecelerini görür. Her insanın yazgısında yer alan hüznü ve sevinci birlikte hisseder. Dünyevi insan büyük kayıpların yıpratıcı melankolisiyle günlerini geçirirken ya da taşkın bir sevinçle kaderini karşılarken, şairin kolayca harekete geçebilen hassas ruhu, gezgin güneş gibi, geceden gündüze doğru ilerler ve arpını sessiz geçişlerle birlikte sevinç ve acıya akort eder. Kalbinin derinliklerine yerleşmiş bilgeliğin güzel çiçeği büyür. Ve diğerleri ayakta rüya görüp bütün duyularından doğan muazzam düşünceleriyle korku içindeyken, şair bir uyanmış olarak yaşamın rüyasını görür. Ve seyrek gerçekleşen şey onun için hem geçmiş hem de gelecektir. Böylece şair hem öğretmen, hem kâhin, hem de insanların ve tanrıların dostudur. Ondan acınası bir uğraşın seviyesine inmesini nasıl istersin! Dünyanın üzerinde süzülmek, yüksek tepelerde yuvasını kurmak, daldan dala kolayca konarak besinini çiçeklerden ve meyvelerden almak için kuş gibi yaratılmış olandan? Aynı zamanda bir öküz gibi çift sürmesi, bir köpek gibi iz takip etmeye alışması, hatta belki de bir zincire bağlı halde havlamayarak bir çiftliği koruması gerekenden?"

Werner, tahmin edilebileceği gibi, şaşkınlıkla dinledikten sonra araya girdi. "Keşke insanlar da kuşlar gibi yaratılmış olsa. İp eğirmeden, dokuma yapmadan sürekli keyfini çıkartacakları hoş günler geçirebilseler! Kış geldiğinde, kıtlıktan kaçınmak ve kendilerini dondan korumak için kolaylıkla uzaklara göç edebilseler!"

Wilhelm haykırdı: "Şairler, saygınlığın daha fazla takdir edildiği zamanlarda da yaşadı ve her zaman da böyle yaşamalıdırlar. İçleri yeterince donanımlı olduğu için, dışarıdan ihtiyaç duydukları çok azdı. Güzel duyguları, kusursuz görüntüleri, her konuya uyum sağlayabilecek tatlı sözcüklerle ve melodilerle insanlara aktarmak, dünyayı ezelden beri büyülüyordu ve yetenekli olan için zengin bir kalıtsal özellikti. Kulak ve ruh; kralların saraylarında, zenginlerin şölen sofralarında, âşıkların kapı önlerinde diğer her şey için kendini kapatırken, onlar dinleniyordu. İçinden geçtiğimiz fundalıkların arasından bülbülün sesi dokunaklı bir biçimde ön plana çıktığında, insanın kendini kutsayıp tutulmuşçasına hareketsiz kaldığı gibi! Karşılarında konuksever bir dünya buluyorlardı. Ve mütevazı halleri onları daha da yüceltiyordu. Kahraman onların şarkılarını dinliyordu, dünyayı fetheden şaire hürmetini sunuyordu çünkü o olmadan kudretli varlığının bir kasırga gibi sadece esip geçeceğini hissedebiliyordu. Âşıksa, ilham dolu dudakların tarif etmesini bildiği tutku ve keyfini bin katıyla ve o uyumla hissetmeyi arzuluyordu. Zengin bile kendi mal varlıklarını ve kendi putlarını, her şeyi değerli hissettiren o parlaklıktan ve yücelmiş ruhtan ışık almış görüneni kendi gözleriyle bu kadar değerli göremiyordu. Evet, gerektiğinde şairden başka kim, tanrıları yaratıp bizi onlara doğru yüceltti ve onları da bize doğru indirdi?"

Werner biraz düşündükten sonra devam etti: "Dostum, bu denli canlılıkla hissettiklerini ruhundan zorla sürgün etmek için çaba sarf etmene çoğu zaman üzüldüm. Böyle şiddetli bir feragatten kaynaklanan çelişkilerle kendini yıpratmak ve bir tek masum sevinç nedeniyle kendini bütün diğer keyiflerden alıkoymak yerine, kendine biraz hoşgörülü davransan daha iyi edersin desem, sanırım yanılmış olmam."

Bu sefer diğeri, "Dostum, sana bir itirafta bulunabilir miyim?" diyerek karşılık verdi. "O görüntülerin, her ne kadar kaçmaya çalışsam da, beni hâlâ takip ettiğini ve yüreğimi yokladığımda geçmişteki bütün arzuların sıkı, hatta sımsıkı bir biçimde hâlâ oraya tutunduğunu sana itiraf etsem, beni gülünç bulmazsın değil mi? Ancak benim gibi bir mutsuz için şu anda geriye ne kaldı ki? Sonsuzluğa uzanarak mutlaka büyük bir şeyi kapsayacağımı ümit ettiğim zihnimin kollarının erkenden pa-

ramparça edileceğini biri önceden söylemiş olsaydı, bunu bana söyleyen, beni çaresizliğin içine itmiş olurdu. Ve hâlâ şimdi, hakkımdaki karar verilmişken, şimdi bir ilahın yerine beni arzularıma götürecek olan kişiyi kaybetmiş olduğuma göre, kendimi en acı ıstıraplara teslim etmenin dışında geriye ne kaldı ki? Ah kardeşim," diyerek devam etti. "Onun, gizli girişimlerimde ucuna ipten merdiven bağlanmış bir bağlantı olduğunu inkâr etmiyorum. Maceracı; korku dolu ümitle havada süzülür, demir parça kırılır ve o paramparça, kendi arzularının ayakucuna serilir. Artık benim için bir teselli, ümit kalmadı!" Ayağa fırlayarak, "Bu talihsiz kâğıtlardan hiçbirisini geride bırakmayacağım," dedi. Art arda birkaç defteri alıp yırttı ve ateşe attı. Werner onu engellemek istedi, ama nafile. "Bırak beni!" diye bağırdı Wilhelm. "Bu sefil kâğıtların anlamı ne ki? Artık benim için bunlarda ne bir basamak ne de neşelendirecek bir şey var. Beni hayatımın sonuna kadar utandırmak için mi kalmalılar? Bir gün dünyaya, duygudaşlık ve ürperti vermek yerine alay konusu mu olmalılar? Vay bana ve kaderime! Şimdi şairlerin derdini, çileyle bilgeleşmiş hüzünlüleri anlıyorum. Ne kadar uzun süre kendimi yenilmez ve yara almaz sanıyordum. Ah! Şimdi görüyorum ki derinden alınmış zamansız darbeler iyileşmiyor ve kendilerini onaramıyor. Bunu mezarıma kadar taşımam gerektiğini hissediyorum. Hayır! Eninde sonunda beni öldürecek olan bu acı, yaşamın hiçbir gününde benden uzaklaşmasın. Anısı da benimle kalsın, benimle yaşasın ve benimle ölsün, onursuzların anısı. Ah, dostum! Yürekten söylemem gerekirse, tamamen onursuzluk değil, mutlaka! Ait olduğu sınıf, kaderi onun adına benden defalarca özür diledi. Çok acımasızdın. Beni kendi soğukluğunun, kendi sertliğinin içine acımasızca kattın. Yerle bir olmuş duyularımı tutsak ettin ve beni, ikimiz için de borçlu olduğum şeyi hem kendim hem de onun için yapmaktan alıkoydun. Kim bilir onu hangi durumun içine soktum. Ve vicdanım yavaş yavaş onu nasıl bir çaresizlik ve ümitsizlik içinde terk ettiğimi sorguluyor! Onu affetmem mümkün değil miydi? Bu olanaksız mıydı? Kaç yanlış anlaşılma dünyayı şaşkına çevirebilir, kaç durum en büyük hatanın affedilmesi için yakarır? Onu dirseklerinin üzerine dayanmış, kendi başına sessizlik içinde otururken çok sık hayal ediyorum. 'Bana yemin

ettiği sadakat ve sevgi bu kadarmış! Bizi birbirimize bağlayan bu güzel yaşamı kaba bir darbeyle bitirdi!' derken görür gibiyim." Yüzünü masaya eğerek sel gibi akan gözyaşlarıyla geriye kalan kâğıtları sırılsıklam etti.

Werner bütün mahcubiyetiyle yanında duruyordu. Bu bir anda alevlenen tutkuyu beklemiyordu. Defalarca dostunun sözlerini kesmek istedi, defalarca sohbeti başka bir yöne çekmeye niyetlendi, ama boşuna! Bu akıntıya karşı direnemedi. Yılların dostluğu bu koşullar altında da tekrar devreye girdi. Acının en şiddetli atağının geçmesi için dürüst ve saf bir duygudaşlık suskunluğa eşlik etti. Ve öylece kala kaldılar; Wilhelm acıdan sonra ortaya çıkan o suskunluk dolu duyguya dalmış, diğeriyse uzun süredir üstesinden geldiğini, akılcı öneriler ve çaba dolu ikna yöntemleriyle yendiğini sandığı tutku patlamasından ürkmüş şekilde.

Üçüncü Bölüm

Wilhelm, bu tür depreşmelerde genellikle daha fazla çabayla ticarete ve işine yönelmeyi tercih ediyordu. Bu, onu kendine çekmeye çalışan labirentten kaçmanın en güzel yoluydu. Yabancılara karşı davranış konusundaki iyi tutumu, neredeyse bütün yaşayan dillerde kolaylıkla iletişim kurabilmesi, babasını ve onun iş ortaklarını daha da ümitlendirirken, nedenini bilemedikleri hastalığına ve planlarını kesintiye uğratan araya teselli oluyordu. Wilhelm'in seyahati ikinci kez kararlaştırılmıştı. Bu haliyle onu at üzerinde, seyahat çantası arkasında, açık havayla ve yer değişimiyle şenlenmiş olarak, bazı görevleri yerine getireceği dağlık alana yaklaşırken buluyoruz.

Vadi ve dağları en büyük coşkuları hissederek yavaşça geçiyordu. Sarkan kayaları, cümbüşlü dereleri, yeşille kaplanmış sarp yamaçları, derin arazileri burada ilk kez görüyor olmasına karşın, en eski gençlik hayalleri öncesinde sanki bu yörelerde süzülmüş gibiydi. Bu görüntüler karşısında kendini yine gençleşmiş hissediyordu. Sabırla yüklendiği bütün acılar ruhundan

silinmişti ve çeşitli şiirlerden kendi kendine neşeyle mısralar okuyordu. Özellikle Pastor Fido'nun[1] mısraları bu ıssız yerlerde akın akın belleğinden dökülüyor, kendi şarkılarının bazı bölümlerini de hatırlayarak kendine özgü bir hoşnutlukla okuyordu. Gözü önündeki dünyayı geçmişin bütün biçimleriyle canlandırıyor, önemli eylemler ve tuhaf olaylar ileriye doğru attığı her adımda sanki tümüyle içine doğuyordu.

Arkasından peşi sıra gelen, yanından geçtiklerindeyse onu selamlayan çok sayıda insan, dikkatini çekmemiş olsalar bile, dağlık bölgeye uzanan dik patikalarda telaşla ilerlerken, birkaç kez kendi sessiz sohbetini yarıda kesmişti. Sonunda konuşkan bir yolcu yanına yaklaştı ve bu yoğun göçün nedenini ona anlattı.

"Hochdorf'da bu akşam bir komedi oynanacak. Bütün civar bunun için toplanıyor."

Wilhelm, "Nasıl!" dedi, "Oyunculuk sanatı bu ıssız dağlarda, bu ormanlar arasında bir yolunu bulup kendine bir mabet mi kurdu? Ve ben de sizin bu eğlencenize mi gideceğim?"

"Oyunu kimin oynadığını duyunca daha fazla şaşıracaksınız," dedi diğeri. "Şehirde birçok insana geçim kaynağı olan büyük bir fabrika var. Toplumdan bir bakıma uzakta yaşayan işletmecisi çalışanlarını kış aylarında da meşgul etmek için komedi tiyatrosu yaptırmaktan daha yararlı bir yol bulamamış. Kendi aralarında iskambil oynamalarını istemediği gibi, onları kaba geleneklerden de uzak tutmak istiyor. Bu nedenle uzun kış akşamlarını bu şekilde geçiriyorlar. Bugünse yaşlı adamın doğum günü olduğundan, onuruna özel bir eğlence düzenleyecekler."

Wilhelm, gecelemesi gerektiği Hochdorf'a varıyor ve listesinde borçlu olarak kayıtlı olan işletmecinin fabrikasında atından iniyor.

Kendini tanıttığında yaşlı adam şaşkınlıkla bağırıyor: "Ah, efendim, demek siz oldukça minnet ve hâlâ para borçlu olduğum o dürüst adamın oğlusunuz! Babanız bana o kadar sabır gösterdi ki, seve seve hemen ödeme yapmazsam kötü niyetli olurum. Niyetimin ne kadar ciddi olduğunu görmeniz için tam zamanında geldiniz."

---

[1] İnançlı Çoban: İtalyan şair, oyun yazarı ve diplomat Giovanni Battista'nın ilk kez 1590'da Venedik'te yayımlanan *Arcadia* adlı oyunundaki trajikomik bölüm –çn.

Yaşlı adam karısını çağırdı. Bu genç adamla tanışmış olmaktan aynı derecede mutlu olan kadın ona babasına benzediğini söyleyerek, bu gece çok sayıda gelen olacağından onu yatıya alamayacağı için özür diledi.

Alacak-verecek belli olduğu için hesap kitap kısa sürede hallediliyordu. Wilhelm küçük bir paket altını çantasına koyarken diğer işlerinin de bu kadar kolay hallolmasını diledi.

Temsil zamanı yaklaşmıştı. Beklenen baş korucu da sonunda birkaç avcıyla gelmiş ve büyük bir saygıyla karşılanmıştı.

Topluluk, hemen bahçenin dibinde bulunan, tiyatro sahnesine dönüştürülmüş ambara doğru yönlendirildi. Ev ve tiyatro gösterişsiz bir zevkle, canlı ve yeterince kibar biçimde düzenlenmişti. Fabrikada çalışan boyacılardan biri malikânedeki tiyatro için yardımcı olmuş ve haliyle biraz kaba da olsa ormanlar, sokaklar ve odalar oluşturmuştu. Oyunuysa gezgin bir tiyatro grubundan ödünç almış ve kendilerine göre uyarlamışlardı. Bu haliyle eğlendiriciydi. İki âşığın bir kızı vasisinden ve dönüşümlü olarak birbirlerinden koparmaya çalıştığı entrika, türlü ilginç durumlar yaratıyordu. Bu, dostumuzun bu kadar uzun zamandan sonra ilk kez izlediği bir oyundu. Çeşitli izlenimler elde ediyordu. Oyun hareketliydi, ama gerçek karakterleri tasvir etmiyordu. Hoşa gidiyor ve neşelendiriyordu. Zaten oyunculuk sanatının tamamı bu şekilde başlar. Bir oyunun sadece sunulması olgunlaşmamış insan için yeterlidir. Ancak entelektüel insan hissetmek, düşünmek ister ve düşünmek sadece eğitimliler için hoştur.

Wilhelm ufak tefek bazı yerlerde oyunculara yardım etmek isterdi. Çünkü daha iyi rol yapabilmeleri için pek de eksiklikleri yoktu.

Sessiz gözlemleri sırasında giderek yoğunlaşan tütün dumanı onu rahatsız etmişti. Baş korucu oyunun başlamasından hemen sonra piposunu yakınca, bazıları da kendilerine bundan pay çıkarmıştı. Bu centilmenin kocaman köpekleri de oldukça olay yaratmıştı. Dışarıda tutulmuş olmalarına karşın kısa sürede arka kapıdan yolu bulan hayvanlar sahneye koşup oyuncuların arasına dalmış, orkestranın üzerinden atlayarak sonunda parterin ilk sırasında oturan efendilerinin yanında yer almışlardı.

Son söz için bir kurban sahnesi hazırlanmıştı. Bu, yaşlı adamı damat giysileri içinde gösteren bir tabloydu. Etrafı çelenklerle çevrilmiş sunak üzerinde yatıyordu. Bütün oyuncular mütevazı duruşlarla ona saygılarını sunuyordu. Çocukların en küçüğü beyazlara bürünmüş halde bir adım öne çıkarak konuşmasını manzumeler halinde sürdürürken, bütün ailenin, hatta bu tabloda çocuklarını hatırlayan baş korucunun bile gözleri yaşlarla dolmuştu. Böylece oyun sona erdi. Wilhelm sahneye çıkıp oyuncuları yakından görmek, oyunları nedeniyle kutlamak ve gelecek için tavsiyelerde bulunmaktan kendini alıkoyamadı.

Dostumuzun dağlık bölgedeki irili ufaklı kasabalarda sırasıyla hallettiği diğer işlerin tamamı böyle şanslı ve eğlenceli geçmedi. Bazı borçlular borçlarının ertelenmesini rica ederken, bazıları nezaketsiz davrandı, hatta borçlarını inkâr ettiler. Görevi gereği kimilerine dava açması gerekiyordu. Bir avukata gidip talimat vermeli, mahkemeye çıkmalı ve bu tür ne kadar can sıkıcı iş varsa yerine getirmeliydi.

Ona saygı duyulmadığında da kendini iyi hissetmiyordu. Onu az çok bilgilendirebilecek çok az kişi bulabilmişti. Yararlı bir ticari ilişkiye girebileceğini umduğu kişi sayısı da azdı. Bir de ne yazık ki yağışlı günler başlamıştı. Bu bölgelerde at üstünde seyahat dayanılmaz sıkıntılarla iç içeydi. Bu nedenle düzlük bölgeye yaklaşınca tanrıya şükretti. Çünkü dağlık bölgenin eteklerinde yer alan güzel ve bereketli bir ovada, durgun akan bir nehir kenarında güneşli ve keyif verici bir beldenin göründüğünü fark etti. Bu bölgede halletmesi gereken herhangi bir iş yoktu. Tam da bu nedenle birkaç günlüğüne burada kalarak, kendisi ve bu zorlu yolda oldukça sıkıntı çekmiş olan atı için, biraz dinlenmeye karar verdi.

Dördüncü Bölüm

Çarşıdaki handan çıktığında, ortam oldukça eğlenceli, en azından canlıydı. Yanlarında iriyarı bir adamın da bulunduğu ip cambazları, akrobatlar ve hokkabazlardan oluşan bir grup,

kadın ve çocuklarıyla bir araya toplanmıştı. Halka sergileyecekleri bir gösteriye hazırlanırken uygunsuz davranışlarda bulunuyorlar, kâh han sahibiyle, kâh kendi aralarında kavga ediyorlardı. Kavgaları çekilir gibi değildi, eğlence adına sergilediklerinin de dayanılır bir yanı yoktu. Gitmekle kalmak arasında kararsız kalan Wilhelm, kapının dibinde durup meydanda sahne iskeletini kurmaya başlayan işçileri izledi.

Güller ve başka çiçekler satan bir kız ona çiçek sepetini sundu. Wilhelm bir buket satın aldı ve kendi zevkine göre tekrar derleyip seyrine daldı. O sırada meydandaki başka bir hanın penceresi açıldı ve güzel bir kadın göründü. Wilhelm aradaki mesafeye karşın kadının yüzünü canlandıran sevimli neşeyi fark etti. Gevşekçe açmış olduğu sarı saçları ensesine dökülüyordu. O da Wilhelm'e bakıyormuş gibiydi. Bir süre sonra üzerinde berber önlüğü bulunan, beyaz ceketli bir genç aynı binanın kapısından çıktı, Wilhelm'e yaklaşıp onu selamladı ve "Penceredeki hanım bu güzel çiçeklerin birazını ona verip vermeyeceğinizi soruyor," dedi. Wilhelm, "Hepsi ona feda olsun," diyerek buketi aracı gence teslim etti, ardından güzel kadını selamladı. Beriki de ona nazikçe karşılık verip pencereden çekildi.

Bu hoş serüveni düşünerek merdivenden odasına çıkarken, hızla ona doğru koşan bir çocuk dikkatini çekti. Yırtmaçlı, İspanyol kollu, kısa ipek ceketi ve paçaları kabarık, dar ve kısa pantolonu çocuğa oldukça yakışmıştı. Uzun siyah saçları örgü ve buklelerle başında topuz yapılmıştı. Wilhelm onu hayranlıkla izlerken çocuğun erkek olarak mı yoska kız olarak mı adlandıracağını bilemedi. Sonunda kız olduğuna karar verdi. Yanından geçtiği sırada onu durdurdu, iyi günler dileyip hoplaya zıplaya dans eden grubun bir üyesi olduğunu kolayca fark etmiş olsa da, kimlerden olduğunu sordu. Kız kara gözleriyle yandan keskin bir bakış atarak elinden kurtuldu ve yanıt vermeden mutfağa koştu.

Wilhelm merdivenleri çıktıktan sonra, geniş lobide eskrim çalışan ya da daha doğrusu, ustalıklarını birbirleri üzerinde deneyen iki adamla karşılaştı. Birinin handa kalan grubun üyesi olduğu belliydi, diğeri daha uysal görünüyordu. Wilhelm onları seyretti, her ikisine de hayranlık duymak için yeterince nedeni vardı. Kısa süre sonra öfkeli görünen kara sakallı eskrimci

alanı terk edince, diğeri büyük bir nezaketle Wilhelm'e kılıcı uzattı.

"Bir öğrenciye ustalığınızı öğretmek istiyorsanız, sizinle birkaç tura cesaret etmekten hoşnut olurum," diye karşılık verdi Wilhelm. Böylece vuruştular. Yabancı adam yeni katılımcıdan üstün olsa da, her şeyin sadece yaptığı pratiğe bağlı olduğunu gösterecek kadar da nazikti. Wilhelm de eskiden usta ve titiz bir Alman kılıç ustasından ders almış olduğunu gerçek anlamda gösterdi.

Aralarındaki sohbet, oyunlarını şehir halkına duyurmak ve sanatlarına özendirmek için renkli topluluğun handan ayrılırken çıkardığı patırtıyla yarıda kesildi. Trampetçinin ardından at üstündeki tiyatro müdürü geliyor, bir çocuğun önünde tuttuğu, ipler ve yongalarla sıkılaştırılmış iskeletin üzerinde duran dansçı kız onu izliyordu. Topluluğun geri kalanıysa yürüyerek geliyordu; bazıları omuzlarında kolayca ve rahatlıkla akrobatik hareketler sergileyen çocukları taşıyordu. Aralarında bulunan siyah saçlı, mahzun çocuk Wilhelm'in dikkatini yeniden çekmişti.

Palyaço, yaklaşan kalabalık arasında maskaralık ederek oradan oraya koşuyordu. Bazen bir kızı öperek, bazen de bir erkek çocuğu dürterek oldukça anlaşılır şakalarla ilanları dağıtıyor ve onu yakından tanımaları için halk arasında karşı konulmaz bir istek uyandırıyordu.

Basılı ilanlarda, özellikle Mösyö Narziß ve Madam Landrinette'inkiler olmak üzere topluluğun çeşit çeşit hünerleri ön planda yer alıyordu. Başkahraman olan her ikisi de, daha soylu bir davranış yansıtmak ve daha fazla ilgi toplamak için akıllılık ederek kendilerini geçit alayından uzak tutuyorlardı.

Geçit alayı sırasında güzel komşu kız da yine pencerede görünmüştü. Wilhelm, yanındaki kişiden onun hakkında bilgi edinme fırsatını kaçırmadı. Bundan sonra adına Laertes diyeceğimiz bu adam kendisini genç kadına götürmeyi teklif etti.

Laertes gülümseyerek, "Ben ve o kadın, bundan kısa süre önce burada iflas eden bir oyuncu topluluğunun enkazıyız. Bu yerin güzelliği bizi o kadar etkiledi ki, bir süreliğine burada kalmaya ve biriktirdiğimiz az parayı da burada huzurla harcamaya karar verdik. Bu sırada bir dostumuz da hem kendisine hem de bize iş bulmak için yola çıktı."

Laertes hemen ardından yeni tanıştığı Wilhelm'i Philine'nin kapısına kadar götürdü ve onu orada bırakarak komşu dükkândan şekerleme satın almaya gitti. Geri döndüğünde, "Bu hoş tanışmaya aracılık ettiğim için eminim bana teşekkür edeceksiniz," dedi.

Genç kadın ayağında yüksek ökçeli hafif terliklerle odasından çıkarak onları karşıladı. Çok da temiz olmayan ve tam da bu nedenle ona ev hali havası ve rahat bir görünüm veren beyaz ev elbisesinin üzerine siyah bir pelerin geçirmişti. Kısa eteği dünyanın en zarif ayaklarını gözler önüne seriyordu.

Wilhelm'e, "Hoş geldiniz. Güzel çiçekler için teşekkür ederim," dedi. Bir eliyle küçük buketi yaka arasına iliştirirken, diğeriyle onu odaya çekti. Oturduktan sonra havadan sudan sohbet etmeye başladılar. Philine sohbetin seyrini hoş bir biçimde yönlendirmeyi biliyordu. Laertes'in kucağına döktüğü badem şekerlerinden atıştırmaya başlarken, "Bu delikanlının nasıl bir çocuk olduğuna bir bakın," dedi, "Bu tür şekerlemelerin büyük bir hayranı olduğuma sizi ikna etmeye çalışacak. Ancak tatlı atıştırmaların keyfine varmadan yaşayamayan aslında kendisi!"

Laertes, "Hem bu konuda hem başka birçok konuda birbirimize eşlik etmekten hoşlandığımızı itiraf edelim," diye karşılık verdi, "Örneğin bugün çok güzel bir gün. Bir gezintiye çıkabileceğimizi, sonra da değirmende yemek yiyebileceğimizi düşündüm." Philine, "Seve seve, "dedi, "Yeni dostumuz için de küçük bir değişiklik yapmalıyız." Laertes, düzgün yürüme alışkanlığı olmadığı için, zıplayarak uzaklaştı. Wilhelm'se seyahatinde darmadağın olan saçlarını düzelttirmek için odasına gitmek istedi. "Bunu burada yapabilirsiniz," dedi Philine genç hizmetkârını çağırarak, Wilhelm'den ceketini çıkartıp üzerine önlüğü geçirmesini ve saçlarının kendi önünde düzeltmesini nazikçe rica etti. "Zaman kaybetmek zorunda değiliz ya. Ne kadar süre birlikte olacağımız bilinemez ki," dedi.

Delikanlı beceriksiz olmaktan çok, inatçı ve isteksiz hareketlerle pek de terbiyeli davranmıyor, Wilhelm'in saçlarını çekiştirerek, işini çabucak bitirmeye yanaşmıyordu. Philine birkaç kez terbiyesini takınması için onu uyardı, sonunda sabırsız bir tavırla onu kenara iterek kapı dışarı etti. Ardından yarım kalan işe el atarak dostumuzun saçlarını zarif bir şekilde ko-

laylıkla kıvırmaya koyuldu. Ancak onun da pek bir acelesi yok gibiydi, yaptığı işin ya şurasını ya burasını beğenmiyor, bu arada dizini onunkilere değdirmekten, buketi iliştirdiği göğsünü Wilhelm'in dudaklarına yaklaştırmaktan çekinmiyordu, öyle ki dostumuz birkaç kez onları öpme isteğine karşı kendini güçlükle tuttu.

Wilhelm küçük bir pudra bıçağıyla alnını temizledikten sonra, Philine, "Alın onu, baktıkça beni hatırlarsınız," dedi. Çok zarif bir bıçaktı. Çelik kakmalı sapına sempatik bir cümle yazılmıştı: "Beni hatırlayın." Wilhelm çakıyı cebine koyup Philine'ye teşekkür etti ve karşılığında ona küçük bir hediye vermek için izin istedi.

Artık herkes hazırdı. Laertes faytonu getirmişti, böylece oldukça neşeli bir yolculuk başladı. Philine yol boyunca dilenen her yoksula neşeli ve dostça sözler eşliğinde sadaka dağıttı.

Değirmene varıp yemeklerini sipariş ettikleri sırada, evin önünde bir müzik sesi duyuldu. Bunlar, zither[1] ve üçgen çalgı eşliğinde gürültülü ve tiz seslerle neşeli şarkılar söyleyen maden işçileriydi. Çok geçmeden oraya akın eden bir kalabalık etraflarında bir çember oluşturdu, dostlarımız da pencereden takdirle başlarını salladı. Bu ilgiyi fark eden çalgıcılar çemberi genişletti, en önemli parçaları için hazırlık yapıyor gibiydiler. Verilen aradan sonra bir madenci, elinde kazmayla öne geçerek, diğerlerinin çaldığı ağır bir melodi eşliğinde yeri kazar gibi yapmaya başladı.

Çok geçmeden kalabalığın arasından bir köylü çıktı ve tehdit dolu pantomim hareketleri eşliğinde diğerine orayı terk etmesi gerektiğini işaret etti. Dostlarımız ilk şaşkınlıklarından kurtulduklarında, şarkı söyler gibi konuşarak tarlasına girme cesaretinde bulunan madenciyi azarlayan köylünün aslında köylü rolündeki bir madenci olduğunu fark ettiler. Madenciyse istifini bozmaksızın burada kazı yapmaya hakkı olduğunu söyleyerek köylüye madenciliğin ilk kavramlarını öğretmeye koyuldu. Yabancı terminolojiyi anlamayan köylüyse saçma sapan sorular sordukça, kendilerini daha zeki sanan seyirciler arasında coşkulu kahkahalar kopuyordu. Köylüyü bilgilendirmeye çalışan madenci arazideki yeraltı hazinelerinin yüzeye çıkartılmasıyla

[1] Kanuna benzer, Alman kökenli bir müzik aleti –çn.

birlikte elde edilecek kârdan ona da pay çıkacağını kanıtlamaya çalıştı. Madenciyi önce dövmekle tehdit eden köylü giderek yumuşamıştı, sonunda birbirlerinden dostça ayrıldılar. Ama bu kavgadan en onurlu biçimde sıyrılan madenci oldu.

Wilhelm sofrada, "Bu küçük diyalog sayesinde tiyatronun bütün sınıflar için ne kadar yararlı olabileceğinin en canlı örneğini gördük. İnsanların eylemleri, zanaatı, ticareti takdire değer yönleriyle ve bu bakış açısıyla sahneye konulacak olsa, bundan sağlanacak yarar da hesaba katıldığında, devletin bunu onurlandırıp koruması gerekir. Şu anda sadece insanların gülünç yönlerini oynuyoruz. Komedi yazarı aynı zamanda kötü niyetli bir gözlemcidir. Yurttaşlarını her yerde dikkatlice izler ve onlara bir eleştiri getirmekten hoşlanır. Bütün sınıflar arasındaki doğal ve karşılıklı etkiyi etraflıca görebilmek ve yeterince mizah yeteneğine sahip bir yazarı desteklemek bir devlet adamı için hoş ve onurlu bir iş olmaz mıydı? Bu yolla oldukça eğlenceli, aynı zamanda yararlı ve güldürücü oyunlar yaratılabileceğinden eminim."

Laertes karşılık verdi: "Gezip dolaştığım yerlerde fark ettiğim sadece şudur: Yasaklama, engelleme ve reddetme dışında fazlaca bir şey bilmezler. Talep, teşvik ve ödül çok seyrektir. Bir şey zarar verene dek ses çıkarmazlar, sonra da öfkelenip şiddete başvururlar."

Philine, "Devlet ve devlet adamları benden uzak olsun," dedi, "Onları perukasız hayal edemiyorum. Kim başına geçirmiş olursa olsun, peruka parmaklarımı fena halde kaşındırıyor. O şeyi saygıdeğer centilmenin başından alıp odanın içinde hoplayıp zıplamak ve kel kafasıyla alay etmek istiyorum."

Philine çok güzel söylediği neşeli şarkılarla sohbeti böldü, sonra akşam ip cambazlarının hünerlerini kaçırmamak için erkenden dönmekte ısrar etti. Eve dönüş yolunda yine yoksullara karşı sevimli, hatta umursamaz cömertliğini sürdürdü. Kendisinin ve yol arkadaşlarının parası tükenince bir kıza sadaka olarak hasır şapkasını, yaşlı bir kadınaysa atkısını verdi.

Philine gösterinin, han yerine kendi penceresinden daha rahat izlenebileceğini söyleyerek her iki dostunu odasına davet etti.

Oraya vardıklarında sahne iskelesi kurulmuş, arka duvarlar da halılarla süslenmişti. Tramplenler çoktan yerleştirilmiş,

gevşek ip direklere bağlanmış, gergin ipse atlama beygirlerinin üzerinden geçirilmişti. Meydan oldukça kalabalıktı. Seyirciler pencerelere doluşmuştu.

Önce palyaço dikkat çekmek ve ortamı neşelendirmek için seyircilerin her zaman güldüğü birkaç maskaralıkla topluluğu hazırladı. En tuhaf beden hareketlerini sergileyen bazı çocuklarsa kimi zaman şaşırtıyor, kimi zaman da ürkütüyorlardı. Bir çocuk henüz ilk bakışta Wilhelm'in dikkatini çekmişti. Genç adam onun olağandışı hareketlerini sergilerken oldukça zorlandığını fark edince acıma duygusunu engelleyemedi. Ama hemen ardından neşeli akrobatlar önce teker teker, sonra arka arkaya, son olarak hep birlikte öne ve arkaya doğru taklalar atarak neşeli bir ortam yarattılar. Seyircilerin arasından çılgın çığlık ve alkış sesleri yükseldi.

Şimdi dikkatler tamamen başka bir yere yönelmişti. Çocuklar sırayla ipin üzerine çıktılar. En acemiler en öndeydi. Onların hareketleriyle gösteri böylece uzuyor ve seyirci de bu sanatın zorluğu hakkında aydınlanabiliyordu. Oldukça yetenekli bazı erkekler ve kadınlar da ipe çıktı. Ancak Mösyö Narziβ ya da Madam Landrinette henüz görünmemişlerdi.

Sonunda onlar da arka tarafa kurulmuş bir tür çadırın kırmızı perdeleri arasından sahneye çıktılar. Hoş görüntüleri ve zarif süsleriyle o ana dek neşeyle beslenmiş olan seyircilere umut oldular. Erkek olan orta boylu, kara gözlü, neşeli bir delikanlıydı. Gür saçları örgülüydü. Kadınsa en az onun kadar sağlıklı ve güçlü bir yapıya sahipti. Her ikisi de birbiri ardına çevik hareketlerle, sıçramalarla ve ilginç pozisyonlarla ip üzerindeki hünerlerini sergiliyorlardı. Kadının çevikliği, erkeğin cesareti, hünerlerini özenle sergilemeleri, attıkları her adımda, her sıçramada coşkunun seviyesini artırıyordu. Tavırları, diğerlerinin onlara gösterdiği ilgi, sanki bütün oyuncu grubunun hâkimi ve ustası oldukları izlenimini yaratıyordu. Herkes onları bu saygıya layık görüyordu.

Halkın coşkusunu penceredeki seyirciler de paylaşıyordu. Hanımlar Narziβ'i, erkeklerse Landrinette'i göz hapsine almışlardı. Halk çığlık çığlığa bağırıyordu, daha kibar olan seyircilerse alkışlamaktan kendilerini alamıyorlardı. Palyaçoya gülmeye zaman kalmamıştı. Oyuncu grubundan birileri, para

toplamak için, bakır tabaklarla seyircilerin arasına daldığında sadece birkaç kişi sıvıştı.

Wilhelm pencerede yanı başında duran Philine'ye, "Bence işlerini oldukça iyi yaptılar," dedi, "Daha acemi olanların zekâlarına hayran kaldım çünkü adım adım ve doğru zamanda sergiledikleri hünerlerinin hakkını verdiler. Çocuklarının sakarlıklarından ve en iyi oyuncularının büyük ustalıklarından bir bütün oluşturmaları takdire değer. Öncekiler ilgimizi çekmeyi başarırken ardından gelenler bizi fazlasıyla eğlendirdi."

Halk yavaş yavaş geri çekilince meydan boşalmıştı. Bu sırada Narziß ve Landrinette'in görünüşleri ve becerileri hakkında bir tartışmaya girmiş olan Philine ve Laertes, birbirlerine tatlı tatlı takılıyorlardı. Wilhelm daha önce görmüş olduğu o harika çocuğu diğer yaşıtlarıyla sokakta oynarken fark edince, onu Philine'ye de gösterdi. Beriki, neşeli tavrına yakışır biçimde çocuğa seslenerek gelmesi için eliyle işaret etti. Çocuk gelmek istemeyince, şarkılar söyleyerek merdivenlerden aşağı koşturdu ve çocuğu kendisi getirdi.

Onu kapıdan içeri çekerken, "İşte bilmece burada," dedi. Çocuk sanki her an sıvışacakmış gibi girişte durdu, sağ elini göğsüne sol elini alnına koyarak öne doğru reverans yaptı. Wilhelm, "Korkma sevgili küçük," diyerek ona yaklaştı. Kız çekingen bir tavırla ona bakıp birkaç adım yaklaştı.

Wilhelm ona adını sordu. "Adım Mignon," dedi kız.

"Kaç yaşındasın?"

"Kimse saymamış."

"Baban kim?"

"Koca şeytan öldü."

"Bu çok şaşırtıcı!" dedi Philine. Ona başka şeyler de sordular; bozuk bir Almancayla ve tuhaf, ağırbaşlı bir tavırla yanıtladı. Her seferinde ellerini göğsüne ve başına koyup yerlere kadar eğiliyordu.

Wilhelm ona bakmaya doyamıyordu. Bu çocuğun gizemli hali gözlerini ve yüreğini karşı konulmaz biçimde kendine odaklamıştı. Kız tahminince on iki, on üç yaşlarındaydı. Bedensel olarak yapılıydı. Sadece uzuvları ya iyi gelişecek ya da kısa kalacakmış gibiydi. Hatları düzgün değildi, ama dikkat çekiciydi. Alnı esrarlı, burnu olağanüstü güzel, yaşına göre fazla

kapalı olan dudakları, ara sıra yana doğru seğirse de, yeterince masum ve çekiciydi. Esmer teni makyajı nedeniyle pek belli olmuyordu. Bu görüntü Wilhelm'in hafızasına iyice kazınmıştı. Suskun bir halde ona bakıp incelemeye devam ederken diğerlerini unutmuştu. Philine çocuğa arta kalan şekerlemelerden biraz verip artık gidebileceğini işaret edince, Wilhelm'i de yarı dalgın halinden uyandırmış oldu. Çocuk her zamanki gibi reveransını yaparak hızlıca kapıdan dışarı çıktı.

Yeni dostlarımız için o akşam ayrılık zamanı geldiğinde, ertesi gün faytonla gezintiye çıkmayı kararlaştırdılar. Bu kez yemeklerini başka bir yerde, civardaki bir avcı evinde yiyeceklerdi. Wilhelm o akşam Philine'yi fazlasıyla överken, Laertes bu övgülere kısa ve kayıtsız yanıtlar verdi.

Ertesi sabah bir saat boyunca kılıçla çalıştıktan sonra, Philine'nin kaldığı hana geçtiler. Çağrılan faytonun gelmiş olduğunu zaten önceden görmüşlerdi. Ancak Wilhelm faytonun bir anda ortadan yok olduğunu, Philine'nin de evde olmadığını fark edince şaşırdı. Dediklerine göre, bu sabah gelen birkaç yabancıyla birlikte faytona binip gitmişti. Onunla birlikte hoş vakit geçireceğine inanmış olan dostumuz hayal kırıklığını gizleyemedi. Buna karşın Laertes gülerek şöyle dedi: "Bu haliyle hoşuma gidiyor! Tam ona göre bir hareket! Hadi, avcı evine gidelim. Nereye gittiyse gitti, onun yüzünden kendi gezintimizi kaçırmayalım."

Wilhelm, yoldayken bu tutarsız davranışı eleştirmeye devam edince Laertes yanıtladı: "Bir insanın kendi kişiliğine sadık kalmasında bir tutarsızlık görmüyorum. Bir şeye niyetlendiyse ya da birine söz verdiyse, o zaman bunun gizli koşulu, niyetlendiği ya da vaat ettiği şeyi ancak kendine uygun olduğu takdirde yerine getirecek olmasıdır. Hediye vermeyi çok sever, ama ona hediye edileni geri vermeye hep hazır olmak gerekir."

"Bu çok tuhaf bir karakter," dedi Wilhelm.

"Bunda bir tuhaflık yok. İkiyüzlü değil. Bu nedenle onu seviyorum. Onun dostuyum. Çünkü nefret etmek için birçok nedenim olan bir cinsi bana bütün çıplaklığıyla gösteriyor. Bana göre o gerçek Havva. Kadın cinsinin anası. Hepsi böyledir, ama kabul etmek istemezler."

Laertes'in, nedenlerini açıklamaksızın kadınlara olan nefretini hararetle dile getirdiği konuşmalar arasında ormana var-

dılar. Wilhelm'in canı çok sıkılmıştı. Çünkü Laertes'in söyledikleri Mariane'yle olan ilişkisini aklına getirmiş, hatıralarını canlandırmıştı. Ansızın muhteşem görünüşlü, ulu ağaçların gölgelediği pınarın yakınlarında Philine'yi tek başına taş bir masada otururken buldular. Genç kadın onları neşeli bir şarkıyla karşıladı. Laertes yanındakileri sorunca yanıtladı:

"Onları başımdan savarak hak ettikleri biçimde davrandım. Henüz yoldayken cömertliklerini sınadım. Açgözlü olduklarını fark edince, onları hemen cezalandırmaya karar verdim. Buraya vardıktan hemen sonra garsona yemekleri sordular. O da alışık olduğu üzere ne var ne yok saydı. Utandıklarını fark ettim, birbirlerine bakıp kekeleyerek fiyatları sordular. 'Bu kadar düşünecek ne var, sofra kadının işidir. Bu işi bana bırakın,' diyerek öyle saçma bir öğle yemeği siparişi verdim ki, garson bazılarını komşulardan getirtmek için adam yollamak zorunda kaldı. Birkaç kaş göz işaretiyle kendi yanıma çektiğim garson da bana destek çıkmaya başladı. Böylece muhteşem bir ziyafet sofrasıyla onları öyle korkuttuk ki, ansızın ormanda gezintiye çıkmaya karar verdiler. Herhalde zor dönerler. On beş dakikadır kendi kendime gülüyorum, yüzlerini her hatırladığımda da güleceğim." Yemek sırasında Laertes buna benzer olayları hatırlayınca yanlış anlaşılmalarla ve sahtekârlıklarla ilgili neşeli hikâyeler anlatmaya koyuldular.

Şehirden tanıdıkları genç bir adam elinde bir kitapla ormandan çıkagelerek yanlarına oturdu ve pınarın şırıltısına, dalların kıpırtısına, ışık oyunlarına ve kuş seslerine dikkat çekerek bu güzel yeri övdü. Philine guguk kuşu şarkısını söyledi. Yeni gelen, şarkıyı pek beğenmedi. Az sonra da izin isteyerek gitti.

Adam gittikten sonra, "Artık doğayla ve doğa manzaralarıyla ilgili hiçbir şey duymasam da olur," dedi Philine. "Keyif alacağımız zevki önceden ayrıntılarıyla anlatmak kadar katlanamadığım hiçbir şey yoktur. Hava güzelse, gezintiye çıkılır. Tıpkı müzik çalarken dans edilmesi gibi. Kim o anda müziği ya da güzel havayı düşünür ki? Bizi ilgilendiren dansçıdır, keman değil. Ve bir çift kara göze bakmak, bir çift mavi göze de oldukça iyi gelir. Pınarların, çeşmelerin yaşlı, kurumuş ıhlamurların bunun yanında lafı mı olur!" Böyle konuşurken karşısında oturan Wilhelm'le bir an göz göze geldi. Genç adam bu bakışların

en azından yüreğinin kapılarına kadar dayanmasına karşı koyamadı.

"Haklısınız," diye karşılık verdi biraz utanarak, "İnsan için en ilginç olan insandır ve belki de sadece bununla ilgilenmelidir. Bunun dışında bizi çevreleyen her şey ya sadece içinde yaşadığımız bir unsur ya da yararlandığımız araçlardır. Bunlara ne kadar takılır, odaklanır, katılırsak kendi değerimizle ve birlikteliğimizle ilgili duygumuz o derece zayıflar. Bahçelere, binalara, giysilere, mücevhere fazla değer veren insanlar ne cana yakındırlar ne de hoşa giderler. İnsanları gözden kaybederler, bunları neşelendirmek ve bir araya getirmek herkese pek nasip olmaz. Tiyatroda da bunu gözlemlemiyor muyuz? İyi bir oyuncu beceriksizce hazırlanmış berbat bir dekoru kısa sürede bize unutturur. Buna karşın en güzel sahne bile iyi oyuncuların eksikliğini hemen belli eder."

Yemekten sonra Philine gölgedeki yüksek otların üzerine oturdu. İki dostu da ona bolca çiçek topladı. Genç kadın onlardan ördüğü tacı başına takınca oldukça çekici göründü. Çiçekler ikinci bir taç yapmaya yetmişti, erkekler yanında otururken Philine bir tane daha örmeye koyuldu. Taç türlü türlü şakalar ve imalar arasında bittiğinde, onu büyük bir zarafetle Wilhelm'in başına taktı ve tam oturtana dek birkaç kez düzeltti. "Görünüşe göre elim boş döneceğim," dedi Laertes.

Philine, "Asla, şikâyetçi olmanızı istemem," dedi ve tacını kendi başından çıkarıp Laertes'e taktı.

"Birbirimize rakip olsaydık, hangimizi daha fazla kayırdığına dair şiddetli kavgalara tutuşabilirdik," dedi Laertes.

"O zaman süzme aptallar olurdunuz," diye yanıtladı Philine, Laertes'e doğru eğilip öpmesi için dudaklarını uzattı, ama hemen başını çevirip kollarını Wilhelm'e doladı ve onu hararetle dudaklarından öptü. Sonra da işveli bir tavırla, "Hangisi daha tatlı?" diye sordu.

"Şaşırtıcı," dedi Laertes, "sanki bu tür bir şey hiçbir zaman vermut tadında olamazmış gibi."

"Ayrıca kıskançlığa ve inada yer bırakmadan tadılacak bir hediye," dedi Philine. "Şimdi canım bir saat dans etmek istiyor, sonra da herhalde yine cambazları izlemeye gideriz," dedi.

Kır lokantasına geri döndüklerinde müzik başlamıştı. İyi bir dansçı olan Philine iki dostunu da coşturdu. Wilhelm becerik-

siz değildi, ama pratiği yoktu, İki dostu ona biraz ders vermeye kararlaştırdı.

Biraz geç kalmışlardı. İp cambazları becerilerini sergilemeye çoktan başlamıştı. Meydana birçok seyirci doluşmuştu. Ancak dostlarımız arabadan indiklerinde, kaldıkları hana doğru bir kalabalık akınının olduğunu fark ettiler. Wilhelm neler olduğunu öğrenmek üzere o tarafa koşturarak kalabalığın arasında kendine yol açmaya çalışı; ip cambazlarının başı olan adamın dünkü ilginç çocuğu saçlarından kavrayarak hanın dışına sürüklediğini görünce dehşete düştü. Adam kamçıyla çocuğun küçük bedenine acımasızca, art arda vuruyordu.

Wilhelm şimşek gibi adama atılarak onu göğsünden yakaladı ve çıldırmış gibi haykırdı: "Çocuğu bırak! Yoksa ikimizden biri burada ölür." Aynı anda sadece öfkenin yol açabileceği bir şiddetle adamın boğazına öyle bir yapıştı ki, boğulacağını sanan ip cambazı çocuğu bırakıp kendini saldırgandan korumaya çalıştı. Çocuğa acıdığı halde kavgaya karışmaya cesaret edemeyen birkaç kişi hemen atılıp sövgüler ve tehditler eşliğinde kamçıyı adamın elinden aldı. Çenesinden başka kendini savunacak silahı kalmayan adam iğrenç küfürler ederek tehdide başladı: Dediğine göre, işe yaramaz tembel yaratık seyircilere söz verdiği yumurta dansını[1] oynamayı reddederek görevini yapmamıştı. Bu nedenle onu dayaktan öldürecek, kimse de onu elinden alamayacaktı. Bunları derken bir yandan da kalabalığın arasına saklanan çocuğu bulmak için kendisini tutanların elinden kurtulmaya çabaladı. Wilhelm ona engel olarak bağırdı: "Bu çocuğu nereden kaçırdığının hesabını mahkemede vereceksin. O zamana dek onu ne görebilir ne de ona dokunabilirsin. Sonuna kadar peşindeyim, elimden kaçamayacaksın." Wilhelm'in öfkeye kapılarak düşünmeden, aklına estiği gibi, belirsiz bir duyguyla söyledikleri burnundan soluyan adamı ansızın sakinleştirmişti: "Bu işe yaramaz yaratıkla ne işim olabilir ki! Giysilerine harcadığım parayı ödeyin, sizin olsun. Bu akşamdan anlaşalım." Sonra ara verilen gösteriye devam edip seyircilerdeki huzursuzluğu bazı becerilerle gidermenin telaşına düştü.

---

[1] Eskiden yere dizilmiş yumurtaları kırmadan yapılan, beceriye dayalı dans. Aynı zamanda günümüzde Almancada "sakıncalı bir konuda çok dikkatli davranmak" anlamına gelen bir deyim –çn.

Ortalık sakinleşince Wilhelm çocuğu aramaya koyuldu, ama hiçbir yerde bulamadı. Kimileri onu komşu evlerin bodrumunda, kimileri de tavan arasında gördüklerini iddia etti. Her yeri aradıktan sonra biraz sakinleşip çocuğun kendiliğinden ortaya çıkıp çıkmayacağını beklemeye koyuldular.

Bu sırada Narziß hana dönmüştü. Wilhelm, çocuğun geçmişini ve nereden geldiğini ona sordu. Ancak o da bir şey bilmiyordu çünkü gruba henüz yeni katılmıştı. Bunun yerine patavatsız bir gevezelikle kendi hayatından söz etmeye koyuldu. Wilhelm hoşnut kalmış olabileceğini tahmin ettiği büyük alkışlar için onu kutlayınca, ilgisizce, "Bize gülünmesine ve becerilerimize hayran kalınmasına alışığız," dedi, "Ancak fazla alkışın bize bir yararı olmaz. Paramızı oyuncu grubunun organizatörü öder, bunu nasıl yaptığı da malum." Sonra izin isteyerek aceleyle uzaklaşmak istedi.

Wilhelm böylesine bir telaşla nereye gittiğini sorunca, genç adam gülümseyerek fiziğinin ve becerisinin büyük seyirci kitlesinin dışında da ciddi takdir topladığını itiraf etti. Onu yakından tanımak isteyen bazı kadınlardan ateşli davetler almıştı ve yapması gereken ziyaretlerin gece yarısından önce bitmeyeceğinden kaygılanıyordu. Maceralarını açıkça anlatmaya devam etti; Wilhelm, nazikçe iznini isteyerek bu boşboğazlığı reddetmiş olmasaydı genç adam isimleri, sokakları ve evleri de açıklayacak kadar ileri gidecekti.

Bu arada Landrinette'le sohbet etmiş olan Laertes onun ağırbaşlı bir kadın olduğunu ve öyle kalacağını iddia etti.

Daha sonra çocuk için organizatörle pazarlık ettiler. Çocuğu otuz taler[1] karşılığında dostumuza teslim edecek, karşılığındaysa kara sakallı, öfkeli İtalyan, haklarından tamamen vazgeçecekti. Ancak çocuğun gerçek kimliği hakkında fazla bir itirafta bulunmak istemiyordu. Sadece olağanüstü çevikliği nedeniyle Koca Şeytan adıyla çağrılan kardeşinin ölümünden sonra onu kendi himayesine aldığını söylemekle yetindi.

Sonraki gün daha çok çocuğu aramakla geçti. Hanın ve komşu evlerin her köşesi didik didik arandıysa da Mignon or-

[1] Almanya'da 15 ve 19. yüzyıllar arasında kullanılan, üç mark değerinde para –çn.

tada yoktu. Suya atlamış olmasından ya da başına başka bir felaket gelmesinden endişe ediliyordu.

Philine'nin cazibesi bile dostumuzun huzursuzluğunu gideremiyordu. Günü üzüntülü ve düşünceli geçirdi. Bu durum akşam da devam etti. Akrobatlar ve dansçılar seyircilerin beğenisini kazanmak için ellerinden geleni yapmış olsalar da, dikkatini başka tarafa çekerek onu neşelendirmeyi başaramadılar.

Civardan gelenlerle birlikte insan sayısı olağanüstü arttığı için, alkışlar da çığ gibi büyümüştü. Kılıç üzerinden atlama, dibi kâğıt kaplı fıçıların içinden geçme numaraları büyük ilgi çekmişti. Güçlü bir adamın, baş ve ayaklarını iki ayrı sandalyeye koyup boşta kalan karın bölgesine yerleştirdiği bir örsün üzerinde demirci çıraklarına nal dövdürmesi herkesi ürperterek dehşete ve şaşkınlığa düşürdü.

Adına Herkül gücü denen ve bir dizi adamın omuzları üzerinde yükselen kadın ve erkeklerin oluşturduğu canlı piramit daha önce bu civarda görülmemiş bir gösteriydi. En tepede baş aşağı duran bir çocuksa piramidin topuzunu ve rüzgârgülünü oluşturuyordu. Gösteri bu son numarayla görkemli bir şekilde sona erdi. Narziß ve Landrinette de diğerlerinin omuzları üzerinde taşıdıkları tahtırevanda oturarak halkın neşeli haykırışları arasında şehrin en seçkin caddelerinden geçtiler. Onlar geçerken kurdeleler, buketler ve ipek mendiller atan kalabalık, göstericilerin yüzlerini görebilmek için birbirlerini itiştirdi. Herkes onları görmekten ve bakışlarına karşılık almaktan mutlu görünüyordu.

Wilhelm, "Soylu bir söz ya da iyi bir davranış karşısında böylesine genel bir etki yaratan hangi oyuncu, hangi yazar, hatta hangi insan kendini arzularının zirvesine ulaşmış görmez? İnsanlığa yaraşır güzel ve soylu duyguları halkta, tıpkı bu insanların bedensel beceriyle başarmaları gibi, elektrik çarpmasına benzer bir hızla uyandırmış olmanın hazzını hissetmek ne kadar harika bir duygu olmalı. Bir kitleye insani olan her şeyi verebilmek, mutluluğu ve üzüntüyü, bilgeliği ve budalalığı, hatta saçmalığı ve ahmaklığı uyandırıp sarsmak ve uyuklayan iç dünyalarını özgür, capcanlı ve saf eylemlere dönüştürmek ne güzel olmalı," dedi. Ne Philine'nin ne de Laertes'in bu tür bir sohbeti sürdürecek havada olmadıklarını anlayınca, gece geç

saatlere kadar dolaştığı şehirde bu en sevdiği izlenimlerin sohbetini kendi kendine yaptı. İyi, asil ve büyük olanı tiyatroyla anlamlandırmaya ilişkin eski arzusu, zincirlerinden kopmuş hayal gücünün bütün canlılığıyla ve özgürlüğüyle onu yeniden takibe almıştı.

Beşinci Bölüm

Ertesi gün ip cambazları büyük bir şamatayla gidince, Mignon da ortaya çıktı ve Wilhelm'le Laertes salonda eskrim alıştırmalarını yaparken içeri girdi. "Nerelerdeydin?" diye sordu Wilhelm içtenlikle, "Seni çok merak ettik." Çocuk yanıt vermeden ona baktı. "Sen artık bizimsin. Seni satın aldık," dedi Laertes. Çocuk oldukça kuru bir sesle kaç para ödediklerini sordu. "Yüz gümüş para ödedik. Eğer iade edersen, özgür kalabilirsin," dedi Laertes. "Ah, bu çok para olmalı, değil mi?" diye sordu Mignon. "Evet, öyle. Bu nedenle uslu olmalısın." "Hizmetinizdeyim," dedi çocuk.

Mignon o andan itibaren bu iki dosta hizmet eden garsonun hangi işleri gördüğünü dikkatle izledi. Ertesi gün garsonun odaya girmesine izin vermeyip her işi kendisi üstlendi. Hizmet ederken yavaş ve beceriksiz olsa da, dikkatliydi ve bunu büyük bir özenle yapıyordu.

Leğendeki suyla yüzünü sık sık, usanmadan ve öyle hırpalarcasına yıkıyordu ki, yanakları neredeyse ovmaktan yara olacaktı. Sonunda Laertes biraz da takılarak neden böyle yaptığını sorunca nedenini öğrendi. Mignon yanaklarındaki makyajı her ne pahasına olursa olsun çıkarmaya çalışıyordu. Bunu öyle hırsla yapıyordu ki, yanaklarını ovarken oluşan kızarıklığın hiç çıkmak bilmeyen bir makyaj olduğu yanılgısına düşmüştü. Ona yaptığının yanlış olduğu söylenince bundan vazgeçti. Yanaklarını rahat bırakınca biraz kızarıklık kalmış olsa da, güzel, esmer teni ortaya çıktı.

Philine'nin günahkâr cazibesinden, çocuğun esrarengiz varlığından itiraf etmek istemediği kadar keyif alan Wilhelm, bu

tuhaf insanlar arasında bir süre zaman geçirdi. Kalma nedenini aldığı eskrim ve dans derslerine bağlıyor, bir daha böyle bir fırsatı zor yakalayabileceğini öne sürerek vicdanını rahatlatıyordu.

Bay ve Bayan Melina bir gün ansızın çıkagelince, Wilhelm buna hem şaşırdı hem de sevindi. İlk neşeli selamlaşmalardan sonra hemen tiyatro yönetmenini ve diğer oyuncuları sordular, ancak topluluğun daha önce ayrıldığını, geride sadece birkaç kişinin kaldığını öğrenince hayal kırıklığına uğradılar.

Bildiğimiz gibi, Wilhelm'in yardımlarıyla evlenen çift daha sonra birkaç şehirde iş aramış, ama bulamamıştı. Sonunda yolda karşılaştıkları insanlar bu şehirde çok güzel bir tiyatro olduğunu söyleyince buraya gelmişlerdi.

Ama tanışma faslından sonra ne Philine Bayan Melina'dan ne de tez canlı Laertes Bay Melina'dan hoşlanmıştı. Yeni gelen bu çiftten bir an önce kurtulmak istiyorlardı. Wilhelm çok iyi insanlar olduklarını defalarca iddia etmiş olsa da, görüşlerini yumuşatamadı.

Aslında yeni gelenlerle birlikte üç maceracı dostumuzun neşeli hayatı birkaç yönden zarar görmüştü. Çünkü Bay Melina (Philine'nin kaldığı handa kendine bir yer bulmuştu) çok geçmeden handaki fiyatlardan şikâyet etmeye başlamıştı. Daha az para karşılığında daha iyi bir oda, daha fazla yemek ve daha hızlı hizmet istiyordu, bu nedenle kısa zamanda hancının ve garsonun da suratları asılmıştı. Diğerleri neşelerini bozmamak için birçok şeye göz yumup zaten yemiş oldukları yemeğe daha fazla kafa yormadan hesabı hemen öderken, Bay Melina yemeği sürekli eleştiriyor ve konuyu uzatıyordu. Bu nedenle Philine ona hemen "geviş getiren hayvan" adını taktı.

Bu neşeli kız Bayan Melina'dan daha fazla nefret ediyordu. Genç kadın eğitimsiz değildi, ancak tam anlamıyla ruhsuz biriydi. Nutuk çekmede iyi sayılırdı ve sürekli nutuk çekmek istiyordu. Ancak bunun sadece belli noktalara ağırlık veren ve bütünün duygusunu yansıtmayan bir nutuk çekme merakı olduğu çok geçmeden anlaşılıyordu. Bütün bunlara karşın özellikle erkeklerin hoşuna gitmiyor değildi. Onunla konuşanlar genellikle kadının oldukça bilinçli olduğunu iddia ediyordu çünkü kısaca tanımlanacak olursa, onun duygusal bir bukalemun olduğu

söylenebilirdi. İlgisini çekmek istediği birini özenle pohpohlamayı, düşüncelerinin derinine olabildiğince inmeyi, ancak bu düşünceler ufkunu aştığında kendinden geçer gibi bir tavır takınarak nerede konuşup nerede susacağını biliyordu. Kötü niyetli olmasa da başkalarının kendi zayıflıklarını gösterdiği durumlarda dikkatli olmasını biliyordu.

Altıncı Bölüm

Bu sırada Melina tiyatronun daha önceki yönetiminden geriye kalan eşyalar hakkında ayrıntılı bilgi edinmişti. Dekorasyonlar ve giysiler bazı tüccarlara rehine verilmiş ve eşyalara ilgi duyacak alıcıların ortaya çıkması halinde, bunların belirli koşullarda elden satılması için tiyatro direktörlüğü tarafından bir notere yetki verilmişti. Melina Wilhelm'i de yanına alarak bu eşyaları görmeye gitti. Odalar açıldığında Wilhelm kendine itiraf etmek istemediği, belli belirsiz bir ilgi hissetti. Lekelenmiş dekorlar ne kadar kötü durumda olursa olsun, Türk ve pagan giysileri, eski püskü, gülünç erkek ve kadın kostümleri, sihirbaz, Yahudi ve rahip cüppeleri ne kadar sahte olursa olsun, buna benzer bir eskici dükkânında hayatının en güzel anlarını yaşamış olduğunu hatırladı. Melina yüreğinin içini görebilseydi, bu karmakarışık eşyaların hacizden kurtularak düzene konması ve bir bütün haline getirilerek yeniden canlandırılması için gereken parayı ondan almayı bile deneyebilirdi. "Başlangıç için gerekli olan bu temel sahne gereçlerine sahip olabilmek için sadece iki yüz talerim olsaydı, en mutlu insan ben olurdum," dedi Melina. "Hemen bu şehirde ve bu bölgede ekmek parası kazandıracak küçük bir oyun sahneye koyardım." Wilhelm suskundu. İkisi de kapısı tekrar kilitlenen hazinelerin yanından kendi düşüncelerine dalmış bir halde ayrıldı.

Melina o günden sonra, para kazanacağı bir tiyatro kurmakla ilgili projelerinin ve önerilerinin dışında başka bir şeyle ilgilenmedi. Bu arada Philine ve Laertes'in de ilgisini çekmeye çalıştı. Teminat karşılığı para vermesi için Wilhelm'e öneriler-

de bulundu. Wilhelm tam da bu nedenle orada daha fazla kalmayacağını hatırlamıştı, özür dileyerek seyahat hazırlıklarına başlamak istedi.

Bu sırada Mignon'un varlığı ve görüntüsü Wilhelm'i daha fazla etkilemeye başlamıştı. Çocuğun her davranışı kendine özgüydü. Merdivenden yürüyerek çıkmak yerine zıplayarak inip çıkıyordu. Koridordaki tırabzana tırmanıyor, göz açıp kapayana dek bir dolabın üzerine çıkıyor ve bir süre orada öylece oturuyordu. Wilhelm onun herkese farklı selam verdiğini de fark etmişti. Son zamanlarda onu kollarını göğsüne kavuşturarak selamlıyordu. Bazı günler hiç konuşmuyordu. Ona sorulan çeşitli sorulara kimi zaman çok tuhaf yanıtlar veriyordu. Ancak bunun şaka ya da dil yetersizliğinden kaynaklanan bir durum olup olmadığını ayırt etmek zordu. Fransızca ve İtalyancayla karıştırdığı, bozuk bir Almancası vardı. Sabah güneşiyle kalkıyor, çalışmaktan yorulmuyordu. Buna karşın akşamları erkenden ortadan kayboluyordu. Bir odanın çıplak zemini üzerinde yatıyordu. Yatakta ya da saman yığını üzerinde yatması için onu hiçbir şekilde ikna edememişlerdi. Wilhelm onun çok sık yıkandığını da fark etmişti. Giysileri kat kat yama içinde olsa da, her zaman temizdi. Wilhelm'e her sabah kiliseye gittiğini söylemişlerdi. Bir gün onu takip edince kilisenin bir köşesinde elinde tespihiyle diz çökmüş, vecde içinde dua ettiğini gördü. Kız Wilhelm'i fark etmemişti. Genç adam hana döndükten sonra bu çocukla ilgili uzun süre düşündü, ancak belli bir kanaate varamadı.

Melina, tiyatro eşyalarının satın alınması için Wilhelm'i bir miktar para vermesi konusunda tekrar sıkıştırmaya başlayınca, dostumuzun oradan ayrılma düşüncesi daha da netleşmişti. Uzun süredir kendisinden haber almayan yakınlarına o gün yola çıkacak olan postayla yazmak istedi. Gerçekten de Werner'e yazmaya koyuldu ve oradaki maceralarını anlatırken mektubu oldukça uzun tuttu. Bu arada Bayan Melina için not defterinden kopyaladığı birkaç mısranın yazılı bulunduğu kâğıdı görüp canı sıkılana dek gerçeklerden fazlasıyla saptığını fark etmedi. İster istemez kâğıdı yırttı ve itiraflarını bir sonraki posta gününe erteledi.

Yedinci Bölüm

Dostlarımız yine bir araya gelmişti. Gelip geçen her ata, yaklaşan her faytona oldukça dikkat eden Philine, bir gün büyük bir coşkuyla bağırdı:

"Bilgiç! En sevdiğimiz Bilgiç geldi! Yanındakiler kim acaba?" bağırarak pencereden elini sallayınca araba durdu.

Griye çalan eski püskü kahverengi ceketine ve yıpranmış iç çamaşırlarına bakılırsa, bir okulda dirsek çürütmüş öğretmene benzetebileceğimiz zavallı bir adam faytondan indi. Philine'ye selam vermek için şapkasını çıkardığında, kötü pudralanmaktan kaskatı kesilmiş peruğu göründü. Philine ona eliyle yüzlerce öpücük gönderdi.

Philine mutluluğunu bazı erkekleri sevmekte ve bu sevgisinin keyfini çıkarmakta buluyordu. Ancak sevmedikleriyle de elinden geldiğince alay etmek onun için az eğlenceli değildi.

Eski dostunu karşılarken kopardığı yaygara nedeniyle onu izleyen diğer kişiler pek dikkat çekmemişti. Ancak Wilhelm yeni gelenlerle birlikte içeri giren iki genç kadını ve yaşlı bir adamı tanıdığını sandı. Hemen ardından, bu üç kişiyi bundan birkaç yıl önce kendi şehrinde gösteri yapan tiyatro grubunda kimi zamanlar gördüğünü hatırladı. Kızlar aradan geçen zaman içinde büyümüş, babalarıysa pek fazla değişmemişti. Bu adam iyi kalpli, çabuk öfkelenen babacan rollerine çıkardı. Bu tipleme genellikle Alman tiyatrolarında ve günlük yaşamda da eksik olmaz. Taşralı yurttaşlarımız çoğunlukla gösterişe kaçmadan iyilik ederler. Bu nedenle doğru olanı zarif ve sevimli bir şekilde de yapabileceklerini pek akıllarına getiremezler. Böylece zıt karakterlerine kapılarak en güzel erdemlerini aksi huylu bir tavırla çelişkili gösterme hatasına kolayca düşerler.

Oyuncumuz bu tür rolleri çok iyi sahneliyordu. Sadece bu rolleri oynadığı ve bunu sıkça yaptığı için artık kendi hayatında da benzer bir davranış kalıbı edinmişti.

Wilhelm onu tanır tanımaz büyük bir heyecana kapıldı. Çünkü bu adamı sevgilisi Mariane'yle birlikte aynı sahnede ne büyük sıklıkta izlediğini hatırladı. Bazı rollerde bu kaba ada-

mın azarlamaları karşısında, Mariane'nin yumuşak sesiyle nasıl karşılık verdiğini şimdi duyar gibiydi.

Yeni gelenlere yöneltilen en önemli soru, dışarıda iş bulunup bulunamayacağı, böyle bir umudun var olup olmadığıydı. Bu soruya ne yazık ki olumsuz yanıt verildi. Başvurulan tiyatro grupları dolmuştu. Hatta bazıları kapıya dayanan savaş nedeniyle dağılma tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Huysuz ihtiyar kızlarıyla birlikte, bıktığı ve değişiklik istediği için, kazançlı bir işi bırakmış ve yolculuğu sırasında karşılaştığı Bilgiç'le birlikte buraya gelmek için bir fayton kiralamıştı. Ancak burada da gördükleri gibi, tavsiyeler pek işe yaramamıştı.

Diğerleri işleri hakkında heyecanla sohbet ederlerken, Wilhelm düşüncelere dalmıştı. Yaşlı adamla yalnız konuşmak istiyordu. Mariane hakkında bilgi almak istediği halde bundan korkuyordu. Bu durum onu epey huzursuz etmişti.

Yeni gelen kadınların görgülü davranışları da onu gördüğü rüyadan uyandıramamıştı, ama giderek yükselen bir ağız kavgası dikkatini çekti. Philine'ye hizmet eden sarışın delikanlı Friedrich, bu kez sofrayı kurup yemek getirmeye şiddetle karşı çıkıyordu:

"Ben size hizmet etmekle yükümlüyüm, herkese değil!" diye bağırıyordu. Aralarında büyük bir tartışma çıkmıştı. Philine delikanlının sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiğinde ısrar ediyordu, diğeri buna inatla karşı çıkınca Philine tereddüt etmeksizin nereye isterse oraya gidebileceğini söyledi.

Bunun üzerine Friedrich, "Sizden ayrılamayacağımı mı sanıyorsunuz?" diyerek inatla oradan uzaklaştı, paketini toplayıp hemen ardından hanı terk etti. Philine, "Mignon, hadi git, garsona neye ihtiyacımız varsa, onu getirmesini söyle ve ona yardım et," dedi.

Mignon Wilhelm'in karşısına dikilip kendine özgü kısa ve öz tavrıyla sordu: "Dediğini yapayım mı? İzin veriyor musunuz?" Wilhelm yanıtladı: "Matmazel ne diyorsa yap, çocuğum."

Mignon her şeyi getirerek akşam boyunca büyük bir özenle konuklara hizmet etti. Yemekten sonra yaşlı adamla baş başa yürüyüşe çıkmak için fırsat kollayan Wilhelm sonunda bunu başardı. Şimdiye kadar neler yaptığına dair bazı sorular sorduktan sonra konu eski tiyatro grubuna geldi. Wilhelm sonunda Mariane'yi sormayı cesaret etti.

"O iğrenç yaratıktan bana söz etmeyin!" diye bağırdı yaşlı adam. "Onu aklıma getirmemeye yemin ettim." Wilhelm adamın söylediklerinden ürkmüştü, ama beriki hoppalığı ve ahlaksızlığı nedeniyle Mariane'yi çekiştirmeye devam edince, Wilhelm fazlasıyla rahatsız oldu. Elinden gelse sohbeti kesecekti, ama artık bir kez bu tuhaf adamın öfkeli konuşmalarına katlanması gerekiyordu.

"Ona zaaf duyduğum için utanıyorum. Ancak o kızı yakından tanımış olsaydınız beni mutlaka bağışlardınız. O kadar nazik, doğal ve iyiydi ki. Çok yardımseverdi ve her bakımdan zararsızdı. Aslında ahlaksız ve vefasız biri olacağını aklımın ucundan bile geçirmezdim."

Wilhelm artık Mariane hakkında en kötüsünü dinlemeye hazırlandığı sırada yaşlı adamın ses tonunun yumuşadığını, konuşmasını kesen gözyaşlarını silmek için cebinden bir mendil çıkardığını şaşkınlıkla izledi.

"Ne oldu?" diye sordu Wilhelm, "Duygularınızı ansızın değiştiren ne? Benden saklamayın. Bu kızın kaderiyle sandığınızdan fazla ilgiliyim. Bana her şeyi anlatın."

Yaşlı adam yine ciddi ve huysuz tavrına geri dönerek, "Anlatacak fazla bir şeyim yok," diye yanıtladı. "Onun için katlandığım şeylerle ilgili Mariane'yi asla affetmeyeceğim. Bana her zaman güven duymuştu. Onu kızım gibi seviyordum. Karım o zamanlar hâlâ hayatta olduğu için onu, kötü fikirlerinden hiç hoşlanmadığım o yaşlı cadalozun elinden kurtarıp yanıma almaya karar vermiştim. Ancak karım öldü ve planım suya düştü.

Bundan yaklaşık üç yıl önce, yani şehrinizde bulunduğum son dönemlerde, onda gözle görülür bir hüzün fark ettim. Nedenini sorduğumda, yanıt vermekten kaçınmıştı. Sonunda yola çıktık. Benimle aynı faytonda gidiyordu. O sırada hamile olduğunu fark ettim. Kendisi de bunu doğruladı. En büyük korkusu, tiyatro yönetmeninin bu yüzden işine son vermesiydi. Ama çok geçmeden o da durumu fark edince bitmesine altı hafta kalmış olan kontratını feshetti. Hak ettiği parayı ona verdi ve bütün itirazlarına karşın onu küçük bir şehrin berbat bir hanında tek başına bıraktı.

Bütün ahlaksız kahpeleri cellat alsın!" diye bıkkınlıkla bağırdı yaşlı adam, "Özellikle hayatımın birçok anını berbat eden

bu kahpeyi. Onu nasıl kabul ettiğimi, onun için neler yaptığımı, ona nasıl bağlandığımı, yokluğumda bile ona nasıl baktığımı uzun uzadıya anlatmamın bir anlamı yok! Onun gibi bir yaratığa tekrar ilgi duyacağıma, paramı suya atmayı, zamanımı uyuz köpeklere harcamayı yeğlerim. Ne oldu? Başlarda teşekkür mektupları, nerede bulunduğuna dair haberler alıyordum, ta ki ses seda çıkmayana dek. Lohusalık döneminde ona yolladığım para için bile teşekkür etmedi. Ah, kadınların kendilerine rahat bir yaşam sağlayan, dürüst erkekleriyse canından bezdiren sahte tavırları ve aşüftelikleri onda tam anlamıyla bir araya gelmiş!"

Sekizinci Bölüm

Bu konuşmadan sonra hana geri dönem Wilhelm'in ruh hali tahmin edilebilir. Eski yaraları tekrar depreşmişti. Mariane'nin, onun aşkına layık olmadığı inancının bir yanılgı olduğu duygusuna yeniden kapılmıştı. Çünkü yaşlı adamın genç kadına olan ilgisinde, istemeyerek de olsa ona sıraladığı övgülerde, Mariane'nin bütün sevecenliği dostumuzda yeniden canlanmıştı. Hatta bu tutkulu ihtiyarın en şiddetli şikâyetinde bile Mariane'yi Wilhelm'in gözünden düşürecek bir şey yoktu. Çünkü Wilhelm kendini Mariane'nin suç ortağı olarak görüyor, özellikle suskunluğu nedeniyle onu kusurlu bulmuyordu. Onu en fazla üzen şey, zavallı kadını büyük olasılıkla babası olduğu çocuğuyla birlikte o lohusa haliyle çaresizlik içinde ortalıklarda dolaşırken hayal etmekti. Bu düşünceler kalbinde en acı duyguları uyanıyordu.

Mignon onu bekliyordu. Merdivenleri çıkması için tuttuğu mumu yere koyup bir gösteri sunmak için ondan izin istedi. Wilhelm ne yapmak istediğini tam anlamadığı için aslında izin vermemeyi yeğlerdi, ancak bu güzel varlığa hayır diyemiyordu. Mignon çok geçmeden tekrar odaya girdi. Kolunun altında taşıdığı halıyı yere serdi. Wilhelm devam etmesine izin verince dört mum getirerek her birini halının bir köşesine yerleştirdi.

Ardından sepet dolusu yumurtayla gelince, artık niyeti ortaya çıkmaya başladı. Göz kararıyla ölçerek halının üzerinde gidip geliyor, belirli aralıklarla yumurtaları yerleştiriyordu. Sonra handa keman çalmasını bilen hizmetlilerden birini çağırdı. Adam çalgısıyla bir köşeye geçti. Mignon gözlerini bir bezle bağladıktan sonra ona işaret verdi. Hemen ardından kurulu bir zemberek gibi müzik eşliğinde dans etmeye başladı. Çalan müziğin ritmine kastanyetlerinin vuruşuyla eşlik ediyordu.

Seri ve çevik hareketlerle hızlı ve doğru adımlar atarken yumurtaların arasına öylesine kesin ve emin adımlarla basıp yanlarında öyle düzgün diz çöküyordu ki, insan her an yumurtalardan birinin üzerine basacağı ya da hızlı dönüşleri sırasında başka bir yere yuvarlayacağı endişesinden kendini alamıyordu. Hayır! İster dar, ister geniş olsun, her türlü adımı atarken, hatta sıçrarken ve sonunda hafifçe diz çöküp yumurta dizilerinin arasından geçerken bile hiçbirine dokunmuyordu.

Mignon bir saat zembereği gibi hareketlerine ara vermeksizin devam etti, tuhaf müzik her seferinde baştan başlayan ve çağıldar gibi devam eden dansına her tekrarda yeni bir itici güç veriyordu. Bu kendine özgü danstan fazlasıyla etkilenen Wilhelm dertlerini unuttu. Bu sevgili varlığın her hareketini izledi. Dansın, çocuğun karakteriyle bu kadar mükemmel uyum sağlaması onu şaşırtmıştı.

Kızın hareketleri sert, keskin ve şiddetliydi, yumuşak yerlerdeyse sevimli olmaktan çok, bir ciddiyet takınıyordu. Kimi zaman bu çocukla ilgili hissettiği duyguların tümü o an Wilhelm'in kalbinde bir araya toplanmıştı. Bu terk edilmiş varlığı bir evlat gibi bağrına basmak, kollarına almak ve bir babanın verebileceği sevgiyle içindeki yaşama sevincini uyandırmak istedi.

Dans sona ermişti. Mignon ayaklarının nazik bir hareketiyle yumurtaları bir araya yuvarladı. Hiçbirini geride bırakmamış, kırmamıştı. Bir araya topladığı yumurtaların yanına geçip gözlerindeki bağı çözdü. Sonra selam vererek gösterisini bitirdi.

Wilhelm aslında uzun zamandır görmek istediği bu dansı bu kadar zarif bir şekilde ve beklenmedik bir anda sunduğu için ona teşekkür etti. Onu okşadı ve fazla yorulduğu için üzgün olduğunu söyledi. Ona bir elbise söz verince Mignon hemen hara-

retle atıldı: "Senin rengin olsun!" Wilhelm bununla ne demek istediğini anlamasa da söz verdi. Mignon yumurtaları topladı, halıyı kolunun altına sıkıştırdı, herhangi bir isteği olup olmadığını Wilhelm'e sorduktan sonra kapıdan dışarı süzüldü.

Wilhelm daha sonra kemancıdan bu müziğin ünlü Fandango[1] olduğunu, çalmayı öğrenene dek Mignon'un ona bu şarkıyı tekrar tekrar söylediğini öğrendi. Hatta dediğine göre bunun için adama para da teklif etmiş, ama beriki bunu kabul etmemişti.

Dokuzuncu Bölüm

Dostumuz Mariane'yi en güzel ya da en sefil haliyle, kucağında bir çocuk tutarken, bazen de çocuğu ondan çalınırken gördüğü rüyalar arasında kâh uyur, kâh uyanık bir gece geçirmişti. Sabah olur olmaz Mignon bir terziyle birlikte odaya girdi. Yanında getirdiği gri kumaştan ve mavi taftadan şehirdeki çocukların üzerinde gördüğüne benzer bir ceket ve paçaları mavi şeritli gemici pantolonu istediğini dilinin döndüğünce açıklamaya çalıştı.

Wilhelm, Mariane'yi kaybettikten sonra bütün canlı renkleri hayatından çıkarmıştı. Gölgeleri giydiren gri renge alışmıştı ve bu sade giysilerini ancak gök mavisi bir astar ya da aynı renkte dar bir yaka biraz olsun canlandırabiliyordu. Wilhelm'in tercih ettiği renkleri taşımaya can atan Mignon terziyi sıkıştırdı, o da giysiyi kısa sürede teslim edeceğine söz verdi.

Dostumuzun o gün Laertes'ten aldığı dans ve eskrim dersleri pek verimli geçeceğe benzemiyordu. Zaten bir süre sonra Melina'nın gelmesiyle yarıda kesildi. Oyunu sahneleyecek bir gösteri grubunun bir araya geldiğinden söz eden adam Wilhelm'den yeniden borç istedi. Ancak dostumuz yine kararsız olduğunu gösterdi.

Hemen sonra Philine ve diğer kızlar gülüşmeler ve gürültüler arasında içeri girdi. Yine bir fayton gezisi planlamışlardı. Çünkü mekân ve konu değişikliği onlar için daima özlemini

[1] Hareketli bir İspanyol dansı ve müziği –çn.

çektikleri bir eğlenceydi. Her gün başka bir yerde yemek yemek en büyük arzularıydı. Bu seferki bir nehir turuydu.

Bilgiç, güzel nehrin kıvrımları üzerinde dolaşacakları bir tekneyi çoktan tutmuştu. Philine en başa geçti, diğerleri de tereddüt etmeden tekneye atladılar.

Herkes banklara oturduktan sonra Philine, "Ne yapalım?" diye sordu.

Bunun üzerine Laertes: "En kolayı, doğaçlama bir oyun oynayalım. Herkes karakterine en uygun bir rolü alsın. Bakalım becerebilecek miyiz?"

"Tam isabet!" dedi Wilhelm. "Çünkü insanın yapmacık davranmadığı ve herkesin sadece kendi bildiğini okuduğu bir toplulukta nezaket ve hoşnutluk fazla barınamaz. Zaten bunlar içi dışı bir olmayanlara da çok uzaktır. Bu haliyle kendimizi en baştan olduğumuz gibi göstermekte de bir sakınca yok. Sonra maskelerimizin altında istediğimiz kadar samimi olabiliriz."

Laertes, "Evet. Bu nedenle kendilerini doğal halleriyle göstermeyen kadınlarla ilgilenmek daha hoş olacak," dedi.

Madam Melina, "Bunun nedeni, erkekler kadar kibirli olmamaları. Çünkü erkekler doğaları gereği her zaman yeterince sevilmeye değer olduklarını sanırlar," diye karşılık verdi.

Bu sırada güzel fundalıkların ve tepelerin, bahçelerin ve üzüm bağlarının arasından geçiyorlardı. Madam Melina başta olmak üzere, genç kadınlar çevreye duydukları hayranlıklarını dile getirdiler. Hatta Madam Melina, benzer bir doğa manzarasından söz eden zarif bir şiiri ciddi bir havayla okumaya hazırlandı, ama Philine araya girerek onu susturdu ve cansız varlıklardan söz etmemek koşuluyla coşkulu bir komedi doğaçlaması oynamalarını önerdi. Bu öneri kabul edilince rol dağılımına geçti: Öfkeli ihtiyar emekli bir askeri, Laertes işsiz bir eskrim ustasını, Bilgiç bir Yahudiyi, kendisi de Tirollü bir kadını oynayacaktı. Diğerleri de kendilerine uygun gördükleri bir rol seçecekti. Bir ticari gemide bir araya gelen, birbirlerine tamamen yabancı bir grup insanı doğaçlama olarak oynayacaklardı.

Philine hemen ardından üstlendiği role bürünerek Yahudiyle oynamaya başlayınca herkes neşelendi.

Henüz fazla yol almamışlardı ki, tekneci durdu ve kıyıda el sallayan adamı da tekneye almak için gruptan izin istedi.

Philine, "Yolcuların tek eksiği bir tek kaçak yolcuydu, o da tamamlandı," dedi.

Kültürlü bir adam tekneye bindi. Giysilerine ve saygı uyandıran tavırlarına bakılırsa, rahip olduğu tahmin edilebilirdi. Herkesi selamladı. Grup da kendine göre karşılık verdikten sonra oyunlarını ona da anlattılar. Bunun üzerine o da köy rahibi oldu ve rolünü diğerlerini şaşırtacak biçimde, ustalıkla oynadı. Bazen vaaz veriyor, bazen küçük hikâyeler anlatıyordu, bazı zayıf taraflarını ortaya koysa da saygınlığını korumayı biliyordu.

Bu sırada rolünden bir kez olsun çıkanlar ceza olarak kendilerinden bir şey vermek zorundaydılar. Philine rehin verilen eşyaları büyük bir özenle topladı. Hiç rehin vermemiş olsa da, rahibi de ceza aldığı takdirde birçok öpücük vermekle tehdit etti. Melina'nın ise neredeyse hiçbir şeyi kalmamıştı. Gömlek düğmeleri, tokalar, üzerinden alınabilecek ne varsa Philine'de birikmişti. Çünkü seyahatte olan bir İngilizi canlandırmak istemiş, ama rolüne bir türlü girememişti.

Zaman çok güzel geçiyordu. Herkes hayal gücünü ve zekâsını olabildiğince harekete geçirmiş, rolünü hoş ve eğlenceli şakalarla süslüyordu. Böylece günü geçirmek istedikleri yere de varmışlardı. Wilhelm, görüntüsüne ve rolüne uygun olarak rahip diyebileceğimiz yabancıyla çıktığı yürüyüş sırasında kısa sürede ilginç bir sohbete daldı.

Yabancı, "Oyuncu, hatta tanıdık ve dost grupları arasında böyle bir çalışmayı oldukça yararlı buluyorum," dedi, "Bu, insanları kendi içlerinden çıkartıp dolaylı yoldan tekrar içlerine döndürmek için en güzel yol. Bu tür çalışmalar her oyuncu grubunda hayata geçirilmelidir. Oyuncular birçok prova yaparak kendilerini hazırlamak koşuluyla her ay yazılmış bir oyunu oynarsa, seyirciler de mutlaka bundan yaralanır."

"Doğaçlama bir anda rasgele uydurulan oyunlar olarak görülmemeli," diye yanıtladı Wilhelm, "aksine bunlar, planı, eylemleri ve sahneleri önceden tasarlanmış, ancak sahnelenmesi oyuncuya bırakılmış oyunlardır."

"Çok doğru," dedi yabancı. "Sahneye konmasına gelince, bu tür bir oyun, oyuncular bir kez harekete geçer geçmez fazlasıyla verimli olur. Bu, sözlerin kullanımıyla olmaz çünkü usta

yazarlar kuşkusuz bu yolla çalışmalarını süslerler, aksine el kol hareketleri ve mimiklerle, seslerle ve bunlara ait olan diğer şeylerle olur; kısacası bunlar, bizde giderek yok olmaya yüz tutmuş, yarım hecelerle oynanan sessiz oyunlardır. Almanya'da elbette beden dilini kullanan, sessiz kalarak, duraksayarak, el kol işaretleri yaparak, bedenin zarif ve alımlı hareketleriyle bir konuşmaya hazırlanarak boşlukları hoş bir pantomim eşliğinde bütünle birleştirmeyi bilen oyuncular var. Ancak başarılı bir karaktere destek sağlayacak ve yazarla rekabet etmeyi öğretecek, ayrıca tiyatroya gidenleri de avutabilecek çalışmalar pek yaygın değil."

"Ama başarılı bir karakter ilk ve son koşul olarak diğer her sanatçı gibi oyuncuyu da, hatta her insanı tek başına böyle yüksek hedeflere götürmeli, öyle değil mi?" dedi Wilhelm.

"İlk ve son, başlangıç ve bitiş olabilir ve öyle de kalabilir. Ancak eğer eğitim, özellikle erken yaşta eğitim ona gerekeni vermemişse, orta yerde sanatçının bazı eksiklikleri olabilir. Belki de dahi olarak görülen biri, bu haliyle ortalama yetenekleri olan birinden daha kötü bir durumdadır. Çünkü ilki diğerinden daha kolay deforme olabilir ve yanlış yola çok daha fazla itilebilir."

Wilhelm araya girerek, "Ama dahi kendi açtığı yaraları kendisi iyileştiremez mi?" diye sordu.

"Asla," dedi, diğeri, "Ya da çok az. Çünkü hiç kimse gençliğinde edindiği ilk izlenimlerin üstesinden gelebileceğini sanmamalı. Bir insan övgüye değer bir özgürlük içinde, güzel ve iyi şeyler arasında, iyi insanlarla birlikte büyürse, öğretmenleri gelecektekileri daha kolay idrak edebilmesi için, önce bilmesi gerekenleri ona öğretmiş, hiç unutmaması gerekenleri öğrenmişse, ilk davranışları, sonradan herhangi bir alışkanlıktan vazgeçmek zorunda kalmaksızın iyi olanı gelecekte de daha kolay ve rahatlıkla gerçekleştirebileceği biçimde yönlendirilmişse, bu insan, ilkgençlik enerjilerini savaşarak ve hatalar işleyerek tüketmiş olandan daha saf, daha eksiksiz ve daha mutlu bir yaşam sürdürecektir. Eğitim hakkında çok fazla şey konuşuluyor ve yazılıyor. Bütün diğer her şeyi içine alan bu basit ama büyük kavrayışı pratik yaşamda uygulayabilen çok az insan görüyorum."

"Bu doğru," dedi Wilhelm. "Çünkü her insan sınırlıdır ve başkalarını da kendisi gibi yetiştirmek ister. Bu nedenle geleceği, herkesi kendi özgünlüğüne göre yetiştiren kaderin elinde olana ne mutlu!"

Yabancı gülümseyerek yanıtladı: "Kader soylu, ama pahalı bir öğretmendir. Kendimi insani bir ustanın anlayışına bırakmayı tercih ederdim. Bilgeliğine sonsuz saygı duyduğum kaderin etki ettiği tesadüf beceriksiz bir araçtır. Çünkü bu aracın, kaderin biçtiğini doğru ve temiz bir şekilde uyguladığı çok seyrek görülmüştür."

"Dile getirdiğiniz düşünce son derece tuhaf," dedi Wilhelm.

"Asla!" dedi yabancı. "Dünyada olup biten birçok şey düşüncemi onaylıyor. Çoğu olay başlangıçta büyük bir anlam taşırken, birçoğu da saçmalıkla sonlanmıyor mu?"

"Şaka yapıyor olmalısınız."

"İnsanların karşılaştıkları şeyler de öyle değil mi?" diye devam etti yabancı, "Diyelim ki, kader bir insana iyi bir oyunculuk yeteneği verdi (ayrıca neden bize iyi oyuncular da sağlamasın?). Ama kötü bir tesadüf sonucu, bu genç insanı bir kukla oyununa yönlendirdi. Ve bu insan da küçük yaşlarda yavan bir şeyle ilgilenmekten kendini alıkoyamadı, saçma sapan bir şeyi zararsız ve hatta ilginç buldu. Böylece gençlik yıllarındaki izlenimleri yanlış yönden edinmiş olur ve bu izlenimler hiç yok olmaz, bunlardan kendimizi tamamen koparamayız."

Wilhelm biraz şaşırarak, "Kukla oyunu da nereden çıktı?" diye sordu.

"Bu sadece rastgele bir örnekti. Beğenmediyseniz, başka bir tane ele alalım. Örneğin kader bir insana iyi bir ressamlık yeteneği vermiş olsun. Tesadüf ise bu kişiyi gençliğinde pis kulübelerde, ahırlarda ve ambarlarda süründürsün. Bu insanın günün birinde ruhunun özgürlüğüne, soyluluğuna, temizliğine ulaşabileceğine inanıyor musunuz? Bu kişi gençliğinde kötülüğü ne kadar coşkulu bir duyguyla kavramış, kendince soylulaştırmışsa, bu kötülük hayatının geri kalanında ondan o derece şiddetle intikam alacaktır. Çünkü onu aşmaya çalışırken aslında kötülükle içten içe bir bağ kurmuştur. Eskiden kötü, değersiz bir çevrede yaşamış olan kişi, sonra daha iyisine sahip olsa da, her zaman geçmişteki o kötü çevreye özlem duyacaktır. Çünkü bu

çevre geçmişte seyrek yaşamış olduğu mutluluklarıyla birlikte ona etki etmiştir."

Bu sohbet sırasında grubun diğer üyelerinin onlardan teker teker uzaklaştığı kolayca düşünülebilir. Özellikle Philine sohbetin başında hemen kenara çekilmişti. Wilhelm ve yabancı daha sonra bir yan yoldan geri döndü. Philine rehinleri ortaya koymuştu. Şimdi bunların bir şekilde kurtarılması gerekiyordu. Yabancı adam bu konudaki güzel buluşları ve doğal davranışlarıyla bütün grubun, özellikle kadınların ilgisini kazandı. Böylece günün geri kalanı şakalarla, şarkılarla, öpücüklerle ve her türlü takılmalarla oldukça hoş geçti.

Onuncu Bölüm

Geri dönmek üzere yola çıkacakları zaman rahiplerine bakındılar; ancak adam ortadan kaybolmuştu ve hiçbir yerde yoktu.

"Görgü kurallarına sahipmiş gibi görünen bir adamın kendisini böyle dostça kabullenmiş bir gruba veda etmeden çekip gitmesi hiç de nazikçe değil," dedi Madam Melina.

"Bunca zamandır bu tuhaf adama nerede rastlamış olduğumu düşünüyorum. Vedalaşırken tam da ona bunu sormaya niyetlenmiştim," dedi Laertes.

"Ben de öyle," dedi Wilhelm. "Bize kendinden biraz söz etmeden bırakmaya niyetim yoktu. Yanılmıyorsam, onunla daha önce bir yerlerde konuşmuştum."

"Yine de yanılıyor olabilirsiniz," dedi Philine, "Bu adam aslında sadece tanıdık biri olduğuna dair yanlış bir izlenim veriyor çünkü sıradan biri gibi değil, bir insan gibi görünüyor."

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Laertes. "Biz insana benzemiyor muyuz?"

"Ne söylediğimin farkındayım," diye yanıtladı Philine. "Ne demek istediğimi anlayamıyorsanız, boş verin. Konuştuklarıma bir de açıklama getirecek halim yok ya."

Bu sırada iki fayton yaklaştı. Onları önceden çağırmış olan Laertes'in gösterdiği bu özen takdir edildi. Philine Madam Me-

lina'nın yanına, Wilhelm'in karşısına oturdu. Diğerleriyse ellerinden geldiğince boş yerlere sıkıştı. Laertes, yanlarında getirmiş oldukları Wilhelm'in atına binerek şehre geri döndü.

Philine faytona yerleşir yerleşmez neşeli şarkılar söylemeye başladı. Sohbeti kolayca sahneye koyabileceklerini iddia ettiği eserlere ustaca yönlendirerek genç dostunun keyfini yerine getirmesini biliyordu. Wilhelm'se zengin hayal gücünün coşkusuyla hemen bütün perdeleri, sahneleri, karakterleri ve gelişmeleriyle birlikte bir oyun tasarlamıştı. İçine birkaç arya ve şarkı eklemenin iyi olacağı düşünüldü. Bunlar da yazıldıktan sonra, hiçbir şeyde eksik kalmak istemeyen Philine bilinen müzikleri sözlere uyarlayarak bunları doğaçlama okudu.

Philine'nin güzel, hatta en güzel günlerinden biriydi. Türlü şakalarla dostumuzu keyiflendirmeyi biliyordu. Wilhelm kendini uzun zamandan beri ilk kez bu kadar iyi hissediyordu.

O korkunç keşifle birlikte Mariane'den koptuğu andan itibaren, kendini bir kadının tuzağına düşmekten korumak, bu vefasız cinsten uzak durmak, acılarını, eğilimlerini, tatlı arzularını içine gömmek için ettiği yemine sadık kalmıştı. Bu yemini gözetleyen vicdanı bütün varlığını gizlice besliyordu. Ancak yüreği fazla kayıtsız kalamadığı için sevgi dolu bir duygudaşlık artık ihtiyaç haline gelmişti. Yine ilkgençlik yıllarında ona eşlik eden sisin içinde dolanıyor, gözleri çekici olan her şeyi sevinçle karşılıyordu. Sevimli bir varlıkla ilgili yargılarında hiç bu kadar hoşgörülü olmamıştı. Böyle bir durumda bu cüretkâr kızın onun için ne kadar tehlikeli olabileceğini tahmin etmek ne yazık ki çok zor değil.

Hana döndüklerinde Wilhelm'in odasında toplantı için her şeyi hazır buldular. Dinleyiciler için sandalyeler yerleştirilmiş, üzerinde punç kâsesinin yer alacağı masa ortaya konmuştu.

O zamanlar henüz yeni olan Alman şövalye oyunları seyircilerin dikkatini ve ilgisini çekmişti. Yaşlı oyuncu yanında bu oyunlardan bir tane getirmişti. Eserin okunmasına karar verildi. Herkes oturdu. Wilhelm kopyayı alıp okumaya başladı.

Zırhlı şövalyeler, eski şatolar, sadakat, saflık ve dürüstlük, ama özellikle oyundaki karakterlerin bağımsızlık anlayışı büyük alkış topladı. Okuyucu elinden gelenin en iyisini yaparken grup da iyice kendinden geçmişti. İkinci ve üçüncü perde

arasında büyük bir kâse içinde punç geldi. Orijinal metinde de oldukça fazla içildiği ve kadeh kaldırıldığı için, grubun her seferinde kendini coşkuyla bu kahramanların yerine koyması ve onlar gibi kadeh kaldırıp oyundaki beğenilen karakterlerin şerefine içmesi kadar doğal bir şey olamazdı.

Herkeste en soylu ulus bilincinin ateşi alevlenmişti. Karakterlerine uygun bir alanda şiirsel bir zevk duymak, bu Alman dostların ne kadar hoşuna gidiyordu! Özellikle kemerler, mahzenler, şato yıkıntıları, yosunlar ve ağaç kovukları, ama her şeyden öte Çingenelerin gece sahneleri ve gizli mahkeme inanılmaz bir etki yaratmıştı. Artık her aktör miğfer ve zırh içinde, her aktris dik yakalı giysilerle seyircilerin karşısında bir Alman olarak nasıl oynayacağını hayal edebiliyordu. Herkes kendine eserin içinden ya da Alman tarihinden bir isim vermek istiyordu. Madam Melina'ya doğacak çocuğuna erkek olursa Adelbert kız olursa Mechtilde adını koyacağını iddia ediyordu.

Beşinci perdeye doğru alkışlar daha da çoğaldı. Hatta kahraman sonunda zalimin elinden kurtularak bu despota cezasını verdiğinde heyecan o kadar artmıştı ki, herkes o ana dek böyle güzel zaman geçirmediğine yemin edebilirdi. İçki başına vurmuş olan Melina en çok şamata yapandı. İkinci punç kâsesi de boşaldığında gece yarısı olmuştu. Laertes artık hiçbir insanın dudaklarını içki kadehine değdirmeye layık olmadığına yemin ederek kadehini arkaya doğru fırlattı. Kadeh pencereden dışarı, sokağa düştü. Diğerleri de ona uydu. Yanlarına gelen hancının itirazlarına karşın bundan sonra başka bir içki için kullanılıp kutsallığını kaybeder gerekçesiyle punç kâsesi de paramparça edildi. Sarhoş olduğu en az belli olan Philine'se zarar vermekten keyif alırcasına diğerlerini daha fazla gürültü yapması için kışkırtırken, diğer iki kız pek edepli sayılamayacak biçimde kanepeye uzanmıştı. Madam Melina birkaç ulvi şiir okudu. Sarhoşken pek sevimli olmayan kocasıysa puncun ne kadar kötü hazırlanmış olduğundan şikâyet ederek böyle bir eğlenceyi daha güzel düzenleyebileceğini iddia etmeye başlayınca Laertes susmasını söyledi. Sonunda hiç tereddüt etmeksizin punç kâsesinin kalan parçalarını, gittikçe kabalaşıp sesini yükselten Melina'nın kafasına fırlattı ve böylece patırtının büyümesine neden oldu.

Bu sırada şehir devriyesi içeri girme talebiyle hana gelmişti. Az içki içmiş olmasına karşın okuduklarından iyice coşmuş olan Wilhelm hancının yardımıyla devriyeleri parayla ve tatlı dille susturmaya çalıştı ve utanç verici durumdaki grup üyelerini evlerine götürmek için fazlaca çaba sarf etti. Odasına döndüğünde uykusuzluktan bitkin, keyfi kaçmış bir halde, soyunmadan kendini yatağa attı. Ertesi sabah gözlerini açtığında anlamlı, coşkulu ve iyi niyetli bir eserin önceki akşam yarattığı çöplüğe benzer manzarayla karşılaşınca, tarifsiz bir üzüntü hissetti.

On Birinci Bölüm

Wilhelm kısaca düşündükten sonra hemen hancıyı çağırıp zararı ve masrafları kendi hesabına aktarttı. Bu arada Laertes'in dün hana dönerken atını epey hırpaladığını öğrenince çok üzüldü. Ata olasılıkla yalnız vurduğu söylenebilirdi ve demirciye göre ayağa kalkma umudu pek yoktu.

Buna karşın Philine'nin pencereden el sallayarak verdiği selam onu neşelendirdi. Hemen yakındaki dükkâna gitti. Pudra bıçağı karşılığında borçlanmış olduğu için ona küçük bir hediye almak istiyordu. Ancak bu hediyeye karşılık gelebilecek makul sınırların dışına çıktığını da burada söylememiz gerekir. Ona sadece çok zarif bir çift küpe satın almakla kalmayıp bunlara ilk gün yolda cömertçe dağıtmış olduğuna benzer bir şapka, atkı ve birkaç da ıvır zıvır ekledi.

Wilhelm'i hediyelerini takdim ederken görmüş olan Madam Melina, yemeğe oturmadan önce genç adamın bu kıza olan duygularını ciddi bir şekilde sorgulamak için fırsat kolladı. Wilhelm, Madam Melina'nın hiç hak etmediğine inandığı ihtarlarını duyunca çok şaşırdı. Her şeyin üzerine yemin ederek, yaşam biçimini çok iyi bildiği bu kişiyle yakınlaşmayı aklının ucundan bile geçirmediğini söyledi. Ona olan sevecen ve nazik davranışı nedeniyle elinden geldiğince özür dilemiş olsa da, Madam Melina'yı hiçbir şekilde tatmin edememişti. Aksine kadın büsbütün

huysuzlaştı. Çünkü kendinden daha canlı, daha genç, doğuştan neşeli ve yetenekli olan bu kadının girişimleri karşısında Wilhelm'e yaltaklanarak kurmuş olduğu dostluğu savunmakta yetersiz kaldığını fark etmişti.

Yemeğe oturduklarında kocasının da onun gibi neşesiz olduğu görüldü. Hancı içeriye girip bir arpçının geldiğini bildirdiği sırada, kocası ıvır zıvır şeyleri eleştirmeye çoktan başlamıştı. Hancı, "Bu adamın müziğinden ve şarkılarından keyif alacağınızdan eminim. Dinleyen herkes ona hayran kalmaktan ve ödüllendirmekten kendini alıkoyamıyor," dedi.

"Gönderin gitsin," dedi Melina. "Bir çalgıcıyı dinleyecek halde değilim. Ayrıca aramızda biraz para kazanmak isteyen şarkıcılarımız da var." Bu sözleri söylerken Philine'ye yandan bir bakış attı. Kadın onun ne demek istediğini anlamıştı; içeri alınmayı bekleyen şarkıcıya inadına sahip çıkarak Wilhelm'e döndü: "Bu can sıkıcı havadan kurtulmak için bir şey yapmayacak mıyız? Bu adamı dinlemeye ne dersiniz?" diye sordu.

Wilhelm, Melina'nın tam da Philine'ye karşılık vermeye hazırlandığı anda içeri giren adama selam verip onu bir işaretle içeri davet etmeseydi tartışma daha da büyüyecekti.

Bu tuhaf konuğun görüntüsü bütün grubu şaşırtmıştı. Adam hiç kimsenin ona bir şey sormasına ya da söylemesine fırsat bırakmadan, bir sandalye çekip oturdu. Başının etrafında çemberi andıran birkaç tel saç kalmıştı. İri mavi gözleri, beyazlamış uzun kaşlarının altından yumuşakça bakıyordu. Biçimli burnunun altında zarif dudaklarını açıkta bırakan uzun, beyaz bir sakalı vardı. Uzun, koyu kahverengi giysisiyse narin bedenini boğazından ayaklarına kadar sarmıştı; adam önünde tuttuğu arpta giriş müziğini çalmaya başladı.

Çalgısından çıkan tatlı tınılar grubu kısa sürede canlandırdı.

"Şarkı da söylüyor musunuz, sevgili ihtiyar?" diye sordu Philine.

"Duyularımızla birlikte yüreğimizi ve ruhumuzu aynı anda neşelendirecek bir şeyler söyleyin," dedi Wilhelm. "Çalgı söze eşlik etmelidir. Çünkü söz ve anlam içermeyen, çalgı üzerinde gidip gelerek türeyen melodiler benim için en fazla yakalayarak sahip olmak istediğimiz, gözlerimizin önünde süzülerek uçuşan kelebekler ya da rengârenk, güzel kuşlar gibidir. Şarkılarsa

göğe yükselen ruh gibidir ve ona eşlik etmek üzere içimizdeki üstün yönlerimizi teşvik eder."

Yaşlı adam önce Wilhelm'e, sonra da yukarıya baktı. Parmaklarını arpı üzerinde birkaç kez gezdirdikten sonra hem çalıp hem söylemeye başladı. Bu, şarkıları öven, şarkıcıların talihini kutsayan ve onlara saygı göstermeleri için insanları uyaran bir parçaydı. Öyle canlı ve gerçek söylüyordu ki, şarkı sanki bu an için, doğaçlama bestelemişti. Wilhelm adamın boynuna sarılmamak için kendini zor tutuyor, alaya alınacağı korkusu onu sandalyesinde oturmaya zorluyordu. Çünkü diğerleri alçak sesle birtakım saçma yorumlara başlamıştı ve adamın rahip mi yoksa Yahudi mi olduğunu tartışıyorlardı.

Şarkının kime ait olduğunu sorduklarında, yaşlı adam kesin bir yanıt vermedi. Ama hoşlarına gideceğini umduğu birçok şarkı bildiğini iddia etti. Grubun büyük bölümü neşeli ve keyifliydi. Hatta Melina bile kendine göre keyiflenmişti. Kendi aralarında sohbet edip şakalaşırlarken yaşlı arpçı büyük bir coşkuyla barışçıl yaşamı öven bir şarkıya başladı. Yumuşak ezgilerle birliği ve zarafeti övdü, nefret dolu içe kapanıklığı, anlamsız düşmanlıkları ve tehlikeli uyuşmazlıkları hüzünle dile getirirken ansızın sertleşip belirsiz ve soğuk bir tona bürünen sesi daha sonra barışseverleri ve kendini tekrar bulan ruhları öven bir melodinin kanatları üzerine taşınınca, herkes ruhlarını sıkan zincirlerinden kurtuldu.

Şarkısı biter bitmez Wilhelm, "Yardımsever koruyucu bir melek suretinde kutsayan ve canlandıran bir sesle bize gelen yaşlı adam, her kimsen, saygımı ve teşekkürlerimi kabul et!" diye bağırdı. "Hepimizin sana hayran kaldığını bil, yardıma ihtiyacın olduğunda bize güvenebilirsin!"

Yaşlı adam sustu. Önce parmaklarını arpın üzerinde gezdirdi, sonra da tellerine kuvvetlice basarak başka bir şarkı söylemeye başladı:

"Kapının dışından duyduğum bu ses nedir?
Köprüden yankılanan ses nedir?
Salondaki bu şarkı kulaklarımızda yankılansın!"
Kral emretti, uşak koşturdu
Delikanlı geldi, kral bağırdı:

"Alın ihtiyarı içeri!"
"Ulu efendilere selam olsun,
Güzel hanımlara selam olsun!
Ne zengin bir gökyüzü!
Yıldız yıldız!
Kim biliyor isimlerini?
Görkem, güzellik dolu bu sarayda
Kapanın, ey gözler,
Şaşkınlıkla eğlenmenin
Yeri ve zamanı değildir şimdi."
Şarkıcı gözlerini yumdu,
Ve coşkuyla bastı notalara;
Şövalye cesaretle baktı
Güzel kadın başını öne eğdi.
Şarkıyı beğenen kral
Şarkısına ödül olarak
Altın zincir getirtti.
"Bana altın zincir verme,
Gözü pek yüzleri karşısında
Düşmanın mızrağını parçalayan
Şövalyelere ver o zinciri.
Başvekiline ver,
Diğer yüklerle birlikte
Altını da yükle ona.
Şarkım, yuvası dallar olan
Kuşun şakıması gibidir.
Gırtlağımdan çıkan şarkı,
Bolca verilmiş ödüldür;
Dilek dilememe izin varsa,
Sadece şunu dilerim:
En billur bardağında
En iyi şarabından bir yudumluk getirt."
Bardağı alıp bir dikişte boşalttı:
"Ah, tatlı iksirin içkisi!
Ah! Üç kez kutsanmış bu evde
Küçük bir bağıştır bu!
Huzur içindeyseniz
Hatırlayın beni,

Bu içki için size nasıl şükrettiysem
Siz de aynı içtenlikle şükredin Tanrı'ya."

Şarkısını bitiren arpçı kendisi için doldurulmuş bir kadeh şarabı eline alıp dostça bir yüz ifadesiyle iyiliksever gruba dönerek içince, herkeste genel bir hoşnutluk havası oluştu. Bu kadehin kendisine sağlık, yaşlı bedenine güç vermesini dileyerek onu alkışladılar. Arpçı birkaç romans daha söyleyerek grubun neşesini gitgide artırdı.

Philine, "'Çoban dans için süslendi' şarkısını biliyor musun ihtiyar?" diye sordu.

Arpçı, "Ah, elbette," dedi, "Şarkıyı söyleyerek canlandırmak istiyorsanız, ben de çalmakta kusur etmem."

Philine ayağa kalkıp hazırlandı. Yaşlı adam şarkıyı çalmaya başladı, Philine de biraz zevksiz, hatta oldukça uygunsuz olduğu için okurlarımızla paylaşamayacağımız bir şarkı söyledi.

Bu arada iyice neşelenen grup birkaç şişe şarap daha tüketerek sesini yükseltmeye başlamıştı. Ancak bu neşelerinin kötü sonuçları dostumuzun anılarında hâlâ tazeliğini koruduğu için, eğlenceyi burada kesip çabaları için yaşlı adamın eline bolca bahşiş sıkıştırdı. Diğerleri de buna katkıda bulundu. Arpçının dinlenmek üzere gitmesine izin verdiler ve yeteneklerinden başka bir akşam tekrar yararlanmak üzere sözleştiler.

Yaşlı adam gittikten sonra Wilhelm Philine'ye, "Bu sevdiğiniz şarkıda ne şiirsel ne de ahlaki bir değer görüyorum, ama az önceki saflığınız, özgünlüğünüz ve zarafetinizle bir gün tiyatro sahnesinde uygun bir gösteriye çıkarsanız herkesin coşkulu beğenisini elde edeceğinizden eminim," dedi.

"Evet," dedi Philine, "Buz üzerinde ısınmak oldukça keyifli bir duygu olmalı."

Wilhelm: "Aslında bu adam birçok sahne sanatçısını utandırır. Romanslarında sergilediği dramatik ifadelerin ne kadar yerinde olduğunu fark ettiniz mi? Şarkısındaki tasvirin canlılığı sahnede kaskatı kesilen oyuncularımızınkinden çok daha fazlaydı; bazı eserlerin icrasını daha çok bir anlatı olarak görmek ve bu müzikal anlatılara duyusal bir yapı kazandırmak gerekir."

"Haksızlık ediyorsunuz!" dedi Laertes. "Ne fazla yetenekli bir oyuncu ne de şarkıcıyım. Ancak müziğin, bedenin hareket-

lerini yönettiğinde, onlara can verdiğini ve aynı zamanda ölçüsünü belirlediğini biliyorum. Hitabet ve ifade biçimi besteci tarafından daha önce bana aktarılmışsa, çok daha farklı bir insan olabilirim; düzyazı biçimindeki dramadaysa bütün bunları önceden yaratmak, ölçüyü ve hitabet şeklini kendim bulmak zorunda kalırım, üstelik bu sırada diğer oyuncular beni engelleyebilirler."

"Bildiğim kadarıyla bu adam bir konuda bizi utandırdı," dedi Melina, "Hem de en önemli konuda. Yeteneklerinin güçlü yönlerini onlardan yararlanarak gösteriyor. Biz, belki de çok yakında yemeğimizi nereden bulacağımızın sıkıntısına düşecekken, o yemeğimizi kendisiyle paylaşmamız için bizi etkiledi. Durumumuzu biraz düzeltmek için kullanabileceğimiz parayı küçük bir şarkıyla cebimizden götürmesini biliyor. Kendimizi ve başkalarını geçindirecek parayı har vurup harman savurmak galiba keyif veriyor."

Sohbet bu yorumla birlikte pek de hoş olmayan bir şekilde yön değiştirdi. Aslında Wilhelm'e yönelik olan bu suçlamaya genç adam biraz hararetle karşılık verdi. Az önce kendini pek de nazik olmayan bir şekilde ifade eden Melina şikâyetlerini oldukça can sıkıcı sözlerle dile getirdi. "Rehine verilen tiyatro sahnesini ve giysilerini göreli on dört gün oldu," dedi, "Her ikisine de çok düşük bir para karşılığında sahip olabilirdik. Bana bu kadarını borç vereceğinize dair ümit verdiniz. Ancak şu ana kadar bu konudaki düşüncelerinizi ilerlettiğinize ya da bir sonuca vardığınıza dair bir şey görmedim. Seyahatinizin devamına ilişkin planınızı da henüz gerçekleştirmediniz. Bu sırada paranızı biriktirdiğiniz de söylenemez. Neyse ki paranın daha hızlı tükenmesi için her zaman ortam yaratmasını bilen kişiler var."

Çok da haksız olmayan bu suçlama dostumuzu etkilemişti. Bu konuda hararetle, hatta şiddetle bir şeyler söyledi, o sırada ayağa kalkan grup dağılmaya başladığı için, o da bu kadar kaba ve nankör insanlarla artık bir arada olmak istemediğini açıkça belli ederek kapıyı açtı. Kırgın bir halde aşağı inip han girişinin önündeki taş banka oturdu. Yarı neşeden yarı da kırgınlıktan, her zamankinden daha fazla içtiğini fark etmemişti.

On İkinci Bölüm

Dostumuz birtakım düşüncelerden huzursuz olmuş bir halde, önüne bakarak bir süre bankta oturmaya devam etti; çok geçmeden Philine şarkı söyleyerek aylak adımlarla hanın kapısından çıktı ve yanına gelip oturdu; evet, öylesine dibine sokuldu ki, neredeyse kucağına oturduğu söylenebilirdi; başını Wilhelm'in omzuna yaslayarak genç adamın bukleleriyle oynadı, saçlarını okşayıp kulağına dünyanın en tatlı sözlerini fısıldadı. Kalması, can sıkıntısından neredeyse patladığı bu grupla onu tek başına bırakmaması için rica etti; Melina'yla aynı çatı altında yaşayamadığı için onun kaldığı hana taşındığını söyledi.

Wilhelm onu boş yere kendinden uzaklaştırmaya uğraşırken daha fazla kalamayacağını, kalmak istemediğini ona açıklamaya çalıştı. Philine yalvarmaya devam etti; evet, beklenmedik bir anda kollarını Wilhelm'in boynuna dolayarak onu tutkunun en ateşli ifadesiyle öptü.

"Çıldırdınız mı, Philine?" diye haykırdı Wilhelm kendini ondan kurtarmaya çalışarak, "Sokak ortasında bana hiç hak etmediğim şekilde sarılıyorsunuz! Bırakın beni, kalamam ve kalmayacağım."

"Ben de seni bırakmayacağım," dedi Philine, "İsteğimi yerine getireceğine söz verene dek bu sokak ortasında seni öpmeye devam edeceğim." Sonra devam etti: "Gülmekten ölebilirim. Bu samimiyetimizden sonra insanlar beni mutlaka dört haftalık karın sanacak, böyle sevimli bir sahnenin görgü tanığı olan kocalarsa masum ve doğal bir aşkın örneği olarak beni karılarına öveceklerdir."

Tam o sırada yanlarından birkaç kişi geçince Philine onu oldukça cesur bir şekilde kucakladı; genç adam bir skandala yol açmamak için sabırlı koca rolünü üstlenmek zorunda kaldı. Gidenlerin ardından alayla yüzünü buruşturan Philine, daha sonra Wilhelm o gün, yarın ve bir sonraki gün kalacağına dair söz vermek zorunda kalana dek, arsızlıklarına taşkınlıkla devam etti.

İstediğini elde ettikten sonra, "Tam bir odunsunuz!" diyerek ısrarından vazgeçti. "Bense size boş yere dostluk gösteren bir budalayım." Kırgın bir tavırla ayağa kalkıp birkaç adım yü-

rüdü, sonra gülerek geri döndü: "Sanırım sırf bu yüzden sana abayı yaktım. Şimdi gidip bir şeylerle oyalanmak için çorap örgümü getireceğim. Olduğun yerde kal ki geldiğimde taş bankın üzerindeki taş kesilmiş adamı tekrar bulayım."

Philine bu kez ona haksızlık etmişti: Çünkü Wilhelm ne kadar ondan uzak durmaya çalışsa da, o an Philine'yle ıssız bir fundalıkta yalnız kalmış olsaydı okşamalarını herhalde karşılıksız bırakmazdı.

Genç kadın Wilhelm'e çapkın bir bakış attıktan sonra hana girdi. Dostumuz onun adından gitmek için herhangi bir istek duymadı. Tam tersi, Philine'nin davranışı onda yeni bir isteksizlik uyandırmıştı. Ama kendisi de tam olarak anlayamadığı halde onu izlemek üzere banktan kalktı.

Kapıdan içeri gireceği sırada Melina yanına gelip tartışma sırasında sarf ettiği sert sözler için alçakgönüllülükle özür diledi. "İçinde bulunduğum durum nedeniyle kendimi fazla endişeli bir şekilde sergilediysem bana darılmayın. Ama bir kadına, hatta çok yakında bir de çocuğa bakmak zorunda olmam, size nasip olduğu gibi huzurlu yaşamaktan ve zamanımı hoş duygularla geçirmekten beni günden güne alıkoyuyor. Tekrar düşünün ve eğer bu sizin için de mümkünse, buradaki tiyatro gereçlerini satın alabilmem için bana yardımcı olun. Borcumu kısa sürede öderim ve size sonsuza kadar minnettar kalırım."

O sırada Philine'ye hissettiği karşı konulmaz çekimle kapı eşiğinde alıkonmuş olduğunu isteksizce gözlemleyen Wilhelm, beklenmedik bir dalgınlıkla ve aceleci bir iyi niyetle, "Sizi bu şekilde mutlu ve hoşnut edeceksem, daha fazla düşünmek istemem. Gidin ve gerekeni uygun bir biçimde halledin," dedi, "Parayı akşamdan ya da yarın sabaha vermeye hazırım." Sonra verdiği sözü doğrulamak üzere elini Melina'ya uzattı. Onun telaşla sokağın karşısına geçişini izlerken halinden oldukça hoşnuttu. Ama hana girmesi ikinci kez, hem de oldukça tatsız bir şekilde engellendi.

Genç biri sırtında bir bohçayla sokağın ötesinden telaşla Wilhelm'e yaklaştı. Dostumuz onun Friedrich olduğunu hemen fark etti.

Friedrich iri, mavi gözlerini sevinçle etrafta ve yukarıdaki bütün pencerelerde gezdirirken, "İşte yine geldim!" diye bağır-

dı. "Madam nerede? Onsuz bir dünyaya ancak cellat dayanabilir!"

Az önce aralarına katılan hancı, "Yukarıda," dedi. Friedrich birkaç adımda merdivenlerden yukarı fırladı, Wilhelm kapı eşiğinde kök salmış gibi kalakaldı. İlk anda delikanlıyı saçlarından tutup gerisin geri merdivenlerden aşağı sürüklemek istedi. Sonra muazzam bir kıskançlık duygusunun oluşturduğu şiddetli kramp, yaşama sevincinin ve ideallerinin kaynağına ket vurdu. Dona kalmışlığından yavaş yavaş kurtulunca hayatında o ana dek hiç hissetmediği bir huzursuzluğa ve sıkıntıya kapıldı.

Odasına çıktığında Mignon'u yazı yazarken buldu. Çocuk bir süredir büyük bir özenle ezbere bildiği her şeyi yazmaya çabalıyor, sonra düzeltmesi için bunları hem dostu hem de efendisi olan Wilhelm'e gösteriyordu. Yorulmak bilmiyordu ve hızlı kavrıyordu. Ancak harfleri düzensiz, çizgileri biraz eğikti. Sanki burada da bedeni ruhuna aykırı davranıyor gibiydi. Bu çocuğun ilgisi huzurlu zamanlarında Wilhelm'i oldukça neşelendiriyordu. Ancak şimdi Mignon'un gösterdiklerine pek dikkat etmemişti. Çocuk bu kez işini çok iyi yaptığına inandığı için, onun bu ilgisizliğine daha fazla üzüldü.

Wilhelm'in huzursuzluğu onu kâh hanın koridorlarında, kâh sokak kapısının dışında bir aşağı, bir yukarı yürümeye zorladı. O sırada bir atlının yaklaştığını gördü. Binicisi yakışıklıydı ve ilerlemiş yaşına karşın oldukça dinç görünüyordu. Onu karşılamaya koşan hancı eski bir tanıdığı olan adama elini uzattı: "Saygıdeğer Seyisbaşı, sizi tekrar görmek ne güzel!"

"Sadece atı yemleyeceğim," dedi yabancı, "Hazırlıkların bir an önce başlaması için hemen malikâneye gitmem gerek. Kont hazretleri yarın eşiyle gelecek. Karargâhını herhalde bu çevrede kuracak olan *** prensini en iyi şekilde ağırlamak için bir süreliğine orada konaklayacaklar."

"Kalamayacağınıza üzüldüm," dedi hancı, "Handa seçkin dostlarımız konaklıyor." Seyisbaşının ardından gelen seyis, kapı ağzında hancıyla sohbet ederken yan gözle Wilhelm'e bakan seyisbaşının atını aldı.

Kendinden söz edildiğini fark eden Wilhelm, oradan uzaklaşarak sokaklarda gezinmeye koyuldu.

On Üçüncü Bölüm

İçinde bulunduğu can sıkıcı huzursuzlukla aklına arpıyla kötü ruhları kovabileceğini umut ettiği yaşlı adamı bulmak geldi. Adamı soruşturunca ona şehrin en ücra köşesinde bulunan kötü bir hanı tarif ettiler. Oraya vardığında, tavan arasına uzanan merdiveni çıkar çıkmaz bir odadan kulağına tatlı arp sesleri çalındı. Bu, hüzünlü ve korkulu sözlerin eşlik ettiği, dokunaklı, sitem dolu bir ezgiydi. Wilhelm sessizce kapıya yaklaştı. Sevgili ihtiyar birkaç kıtayı kısmen şarkıyla, kısmen ezbere söyleyerek sürekli tekrarladığı bir tür doğaçlama melodi çaldığı için, dinleyen kişi biraz kulak kabarttıktan sonra yaklaşık olarak şunları anlayabilirdi:

Ekmeğine gözyaşı katık etmemiş
Hüzün dolu geceler geçirmemiş
Yatağında oturup ağlamamış olan
Sizi, siz ilahi güçleri bilemez.
Bizi hayatın içine bırakan
Zavallılara suç işleten
Sonra da utançla bir başına bırakan, sizler;
Çünkü her suçun öcü dünyada alınır.

Bu hüzün dolu, yürekten gelen sitem Wilhelm'in ruhunun derinliklerine işlemişti. Yaşlı adam da sanki gözyaşları nedeniyle zaman zaman engelleniyormuş gibiydi; o zaman sesi usulca, kesik kesik tekrar araya karışana dek, sadece arpın sesi duyuluyordu. Wilhelm bir direğe yaslandı; ruhu derinden etkilenmişti. Bu yabancının hüznü acılı yüreğinin kapılarını açmıştı. Bu duygudaşlığa daha fazla karşı koyamadı, ihtiyarın içten gelen yakarısının yol açtığı gözyaşlarını artık engelleyemedi, engellemek istemedi. Ruhunu sıkıştıran bütün acılar aynı anda çözüldü, kendini tamamen onlara teslim etti ve odanın kapısını ardına kadar açıp yaşlı adamın önünde durdu. Burası mobilya olarak sadece berbat bir yatağın bulunduğu bir fakirhaneydi. Arpçı başka yer olmadığı için yatağının üzerinde oturuyordu.

"Sevgili ihtiyar, içimde hangi duyguları uyandırdığını bir bilsen," dedi Wilhelm: "Yüreğime oturmuş her şeyi yerinden

oynattın. Rahatsız olma, devam et. Acılarını dindirirken, bir dostunu da mutlu et." Arpçı ayağa kalkıp bir şeyler söylemek istedi, ama Wilhelm onu durdurdu çünkü adamın konuşmaktan zevk almadığını bu öğlen fark etmişti. Samandan oluşan çuvalın üzerine, yanına ilişip oturdu.

İhtiyar gözyaşlarını silip dostça bir gülümsemeyle sordu: "Buraya nasıl geldiniz? Size bu akşam yine hizmet edecektim."

"Burada daha huzurluyuz," dedi Wilhelm, "Ne istiyorsan, içinden hangisi geliyorsa onu söyle. Ve ben yokmuşum gibi davran. Sanırım bugün bana uygun olanı bulmakta şaşırmayacaksın. Bu yalnızlığın içinde kendini böylesine hoşça oyalayıp eğlendirdiğin için bence çok şanslısın. Her yerde yabancı sayıldığın için en güzel dostluğu yüreğinde buluyor olmalısın."

İhtiyar arpının tellerine baktı. Yumuşak bir giriş yaptıktan sonra şarkısını söylemeye başladı:

Kendini yalnızlığa teslim eden,
Ah! Şimdiden yalnızdır;
Herkes yaşar, herkes severken
Onu acısına terk eder.
Evet! Acıma terk et beni!
Ve bir kez olsun gerçekten yalnızken
Yalnız olmayacağım.
Sevdalı sessizce dolanıp kulak verirken
Sevdiği yalnız mı, diye sorarken
Gündüz ve gece boyunca
Yalnızlıkta olan beni sessizce
Bir hüzün, bir acı sarar.
Bir gün mezarımda
Tek başıma kaldığımda
O zaman beni rahat bırakır!

Dostumuzun ihtiyarla sürdürdüğü bu tuhaf birlikteliği ayrıntılarıyla anlatmak isteseydik, çekiciliğini yine de tam olarak ifade edemezdik. Arpçı, genç adamın ona söylediği her şeye bütün tanıdık duyguları uyandıran ve hayal gücünün ufkunu açan melodinin en saf uyumuyla yanıt veriyordu.

Kiliseden uzaklaşarak daha temiz, daha içten ve daha zeki duygulara ulaştığına inanan inançlı kişilerin toplantısında bulunmuş olan biri, o anki sahnenin anlamını kavrayabilir; ruhun yükselerek konuşmacının istediği yöne ulaşmasını hedefleyen litürjistin, bir şarkının mısralarını kendi sözcüklerine uyarlamayı bildiğini de hatırlar; ardından cemaatin başka bir üyesi, bir başka şarkının mısrasını başka bir melodiye ekler, üçüncüsüyse bunu bir üçüncüye bağlar. Böylece şarkıların içlerinden alınan birbirine yakın ilhamların her biri kendi içinde canlanırken, kurulan yeni bağ sayesinde her pasaj, sanki o anda keşfedilmiş gibi, yeni ve kendine özgü olur. Böylece bu özel topluluğun bu özel anı için bilindik ilham çemberinden, bilindik şarkıların ve özdeyişlerin içinden yeni bir bütün doğar, topluluk bunun tadıyla canlanır, güçlenir ve dirilir. Arpçı da konuğunu bu yolla, yani bilinen ya da bilinmeyen şarkıları ve pasajları kullanarak; yakın ve uzak, uyanmış ve uyumakta olan güzel ve acı duyguları, dostumuzun o anki ruh halinde daha iyisinin beklenemeyeceği bir devinime sokmuştu.

On Dördüncü Bölüm

Çünkü Wilhelm hana dönerken gerçekten de kendisiyle ilgili şimdiye kadarkinden çok daha gerçekçi düşünmeye başlamış ve içinde bulunduğu durumdan kurtulmaya karar vermişti. Hana gelir gelmez, hancı Matmazel Philine'nin seyisbaşının kalbini fethettiğini ona açık etti; dediğine göre, adam kontun malikânesindeki görevlerini tamamladıktan sonra büyük bir telaşla geri dönmüştü. Şimdiyse Philine'nin odasında çok güzel bir akşam yemeği yiyorlardı.

Tam bu sırada Melina noterle içeri girdi; birlikte Wilhelm'in odasına çıktılar ve dostumuz biraz tereddüt etse de, sözünü yerine getirerek Melina'ya senet karşılığında 300 taler ödedi. Beriki de parayı hemen notere teslim ederek bütün tiyatro malzemelerini düzenlenen satış belgesi karşılığında devraldı. Malzemeler ertesi sabah ona teslim edilecekti.

Henüz ayrılmışlardı ki, Wilhelm hanın içinde korkunç bir çığlık duydu. Bu, öfkeyle tehditler savururken bir yandan hüngür hüngür ağlayıp feryat eden bir gencin sesiydi. Yukarıdan aşağıya, odasının bulunduğu yere kadar gelen feryatlar, hanın önündeki meydana kadar yankılanıyordu.

Dostumuz merakına yenilip aşağıya indiğinde Friedrich'i bir tür cinnet halinde buldu. Delikanlı ağlıyor, dişlerini gıcırdatıyor, tepiniyor, sıktığı yumruklarıyla tehditler savuruyordu. Öfkeden ve çaresizlikten kudurmuş gibiydi. Mignon karşısında durmuş, şaşkınlıkla onu izliyordu. Hancı bu durumu biraz açıklık getirmeye çalıştı:

Geri döndükten sonra Philine tarafından tekrar kabul edildiği için çok sevinen Friedrich, halinden hoşnut bir halde hoplayıp zıplayarak neşeyle şarkı söylemişti, ta ki Philine seyisbaşıyla tanışana dek. Çocukluktan delikanlılığa geçiş döneminde bulunan Friedrich kapıları çarparak, aşağı yukarı dolanarak uğradığı hayal kırıklığını göstermiş, Philine bu akşam yemeğinde hizmet etmesi gerektiğini emredince daha da huysuzlaşıp aksileşmişti. Sonunda içinde yahni olan bir kâseyi masaya koymak yerine birbirlerine oldukça yakın oturan matmazelle konuğunun arasına fırlatmış, bunun üzerine seyisbaşı Friedrich'e okkalı birkaç tokat atıp onu kapı dışarı etmişti. Hancı daha sonra giysilerini temizlemeleri için ikisine yardımcı olmuştu.

Delikanlı intikamının iyi sonuç verdiğini duyunca yanaklarından hâlâ yaşlar süzülürken kahkahalarla gülmeye başladı. Bir süre bu habere sevindi, ama kendinden daha güçlü biri tarafından uğradığı hakaret tekrar aklına gelince yeniden ağlamaya ve tehditler savurmaya başladı.

Wilhelm bu manzara karşısında düşünceli ve utanmış bir halde duruyordu. Sanki güçlü ve abartılı eğilimleriyle kendi iç dünyasının canlandırıldığını görüyormuş gibiydi; o da karşı konulmaz bir kıskançlık duygusu tarafından ele geçirilmişti. Eğer iyi terbiyesi engel olmasaydı, o da vahşi duygularını tatmin etmek için sevdiğini hain bir intikam duygusuyla inciterek rakibine meydan okuyacak, sanki sadece canını sıkmak için karşısına çıkmış olan bu insanları yok edecekti.

Daha sonra onlara katılan Laertes de olanları öğrenmişti. Friedrich o güne dek hiçbir hakaretin karşısında boyun eğme-

diğini, bu nedenle seyisbaşının kendisinden özür dilemesi gerektiğini, bunu yapmadığı takdirde kendine göre intikam alacağını iddia ederek yemin edince öfkeli delikanlıyı şaka yollu kışkırttı.

Bu tür durumlar tam Laertes'e göreydi. İşi ciddiye alarak yukarı çıktı ve çocuk adına seyisbaşını düelloya davet etti.

"Bu çok hoş," dedi beriki, "Bu akşam böyle bir eğlenceye katılacağım hiç aklıma gelmezdi." Aşağı indiler, Philine onları izledi. "Oğlum," dedi seyisbaşı zavallı Friedrich'e, "Cesur bir çocuksun ve seninle düello yapmaktan çekinmem, ancak aramızdaki yaş ve güç farkı durumu daha fazla zorlaştıracağından, diğer silahlarla dövüşmek yerine bir çift flöre öneriyorum. Uçlarına tebeşir sürelim. Flöreyi cekete ilk ya da en fazla dokunduran yenmiş olsun, yenilen de şehrin en güzel şarabıyla ağırlansın."

Laertes bu önerinin uygun olduğuna karar verdi. Friedrich'se ustasına boyun eğerek bunu kabul etti. Flöreler getirildi. Philine bir köşeye geçip oturdu ve elindeki örgüye devam ederken her iki savaşçıyı da büyük bir sükûnet içinde izlemeye koyuldu.

Çok iyi bir eskrimci olan seyisbaşı rakibini kollayacak kadar centilmen biriydi. Hatta rakibinin ceketinde birkaç tebeşir izi bırakmasına bile göz yumdu; bunun üzerine birbirlerine sarıldılar ve şarap getirildi. Seyisbaşı Friedrich'in soyunu sopunu ve hikâyesini öğrenmek isteyince çocuk ona bir masal anlattı. Çok sık tekrarlamış olduğu bu masalı okuyucularımıza başka bir anda anlatmayı düşünüyoruz.

Bu ikili dövüş, Wilhelm'in ruhunda kendi duygularının ifadesini tamamlamıştı. Çünkü flöreyi, hatta bir kılıcı seyisbaşına karşı kullanmak istediğini inkâr edemezdi, kaldı ki seyisbaşı eskrim sanatında ondan çok daha üstündü. Ancak Philine'ye bakmaya tenezzül etmedi ve duygularını açık edecek herhangi bir ifadeden kaçındı. Düellocuların şerefine birkaç kez kadeh kaldırdıktan sonra odasına gitti. İçeri girer girmez binlerce kasvetli düşünce üzerine çullandı.

Ruhunun umut dolu, koşulsuz bir çabayla yükseltildiği, her tür zevkin coşkusu içinde onlardan bir parçaymış gibi yüzdüğü zamanları hatırladı. Şimdiyse belirsiz bir avarelik içine girdi-

ğini ve eskiden zevkini dolu dolu çıkardığı şeyleri artık sadece ucundan tadabildiğini açıkça anlıyordu. Ama doğanın, hangi karşı konulmaz ihtiyacı onun için kural haline getirdiğini, bu ihtiyacın olaylar tarafından nasıl uyarıldığını, onu tatmin edip nasıl yanlışa götürdüğünü açıkça göremiyordu.

O halde kendi durumunu inceleyip bundan kurutulmanın yollarını ararken yaşadığı büyük karmaşa kimseyi şaşırtmamalı.

Laertes'le olan dostluğu, Philine'ye olan eğilimi, Mignon'a hissettiği bağlılık nedeniyle en sevdiği eğilimlerini beslediği, adeta gizli arzularını tatmin ettiği ve eski hayallerinin peşinden amaçsızca koştuğu bir yerde ve bir topluluğun içinde gereğinden fazla uzun takılıp kalmak yeterli değildi. Bu ilişkilerden sıyrılıp gidebilecek kadar güçlü olduğuna inanıyordu. Ancak az önce Melina'yla bir para ilişkisine girmiş, sırrını çözmek için inanılmaz bir dürtü hissettiği gizemli bir ihtiyarla tanışmıştı. Uzun bir düşünce alışverişinden sonra bu nedenlerin de onu alıkoyamayacağına karar verdi ya da öyle olduğunu sandı. "Gitmem gerekiyor," diye bağırdı, "Gitmek istiyorum!" Kendini bir koltuğa attı; oldukça etkilenmişti. Mignon içeri girip saçlarını sarmak için izin istedi. Kız ona çok sessiz gelmişti; Wilhelm'in onu bugün başından savmış olması onu çok üzmüştü.

Sessizce gelişen bir sevginin, gizliden gizliye pekişen bir sadakatin, o zamana dek bunlara değer vermeyen kişiye tam da gerek duyduğu anda yaklaşıp kendini göstermesi kadar dokunaklı hiçbir şey yoktur. Uzun süredir sıkıca kapalı olan tomurcuk olgunlaşmıştı ve Wilhelm'in kalbi ona bundan daha fazla kucak açamazdı.

Mignon karşısında duruyordu, tedirginliğini hissetmişti. "Efendim," dedi, "Bu kadar mutsuzsan, Mignon'un hali ne olacak?"

"Sevgili varlık," dedi Wilhelm, "Sen de acılarımın arasındasın. Gitmem gerekiyor." Mignon, gözleri dolduğu için, bakışları parlayan Wilhelm'e baktı, ansızın önünde diz çöktü. Genç adam onun ellerini tuttu, çocuk başını onun dizlerine yaslayıp iyice sessizleşti. Wilhelm sevgiyle onun başını okşadı, saçlarıyla oynadı. Mignon uzun süre sakinliğini korudu. Sonunda Wilhelm çocukta önce usulca başlayan, sonra giderek bütün uzuvlarına yayılan bir titreme hissetti. "Mignon, neyin var?" diye

sordu, "Neyin var?" Mignon başını kaldırıp ona baktı, sonra acısını bastırmak istercesine, ansızın kalbini tuttu. Wilhelm onu yerden kaldırınca çocuk kucağına yığıldı. Genç adam Mignon'u sıkıca göğsüne bastırıp öptü, ancak kız ne elleriyle ne de herhangi bir hareketle ona karşılık verdi. Elini sıkıca kalbine bastırırken ansızın bir çığlık attı; bedeni sarsılıyordu, sonra bir an için ayaklandı, ama bütün eklemleri kırılmışçasına Wilhelm'in önünde yere yığıldı. Manzara dayanılmazdı! Wilhelm onu kaldırıp ona sıkıca sarıldıktan sonra, "Yavrum! Yavrum, neler oluyor sana?" diye haykırdı. Boynuna sarılmış olan çocuğun kalbinden, gevşeyen eklemlerine yayılan sarsıntılar devam ediyordu. Wilhelm Mignon'u göğsüne bastırıp gözyaşlarıyla ıslattı. Çocuk ansızın son derece yoğun bedensel bir acıya katlanırmış gibi tekrar gerildi ve hemen ardından bütün uzuvları yeni bir titremenin şiddetiyle canlandı; içinde muazzam bir çatlak oluşurken kapanan bir zemberek gibi, Wilhelm'in boynuna sarıldı ve kapalı gözlerinden sel gibi akan yaşlarla genç adamın göğsünü ıslattı. Wilhelm onu sıkıca tuttu. Mignon ağlıyordu ve hiçbir dil bu şiddetli gözyaşlarını tarif edemezdi. Uzun saçları çözülmüş, omuzlarından aşağı dökülüyordu. Sanki bütün varlığı durmak bilmeyen bir gözyaşı seli içinde eriyip gidiyordu. Kaskatı olmuş uzuvları yavaş yavaş gevşemeye başlamış, sanki içi boşalmıştı. Wilhelm o anın şaşkınlığıyla Mignon'un kendi kollarında eriyip gideceğinden ve ondan geriye hiçbir şey kalmayacağından korktu. Ona gittikçe daha sıkı sarıldı. "Çocuğum!" diye bağırdı, "Yavrum! Sen zaten benimsin! Eğer bu sözler seni teselli edecekse, sen benimsin! Seni yanımda tutacağım, terk etmeyeceğim!" Mignon hâlâ ağlıyordu. Sonunda doğruldu. Yüzünde yumuşak bir canlılık parladı. "Babam!" diye bağırdı, "Beni terk etmeyeceksin! Babam olmak istiyorsun! Ben senin çocuğunum!"

O sırada kapının dışından hafifçe arp sesi duyulmaya başladı. İhtiyar, dostuna akşam hediyesi olarak en candan şarkılarını getirmişti. Wilhelm'se çocuğunu kollarının arasında daha sıkı tutarken en temiz, tarifi en imkânsız mutluluğun tadını çıkartıyordu.

İKİNCİ CİLT

ÜÇÜNCÜ KİTAP

Birinci Bölüm

Limonların çiçek açtığı,
Altın portakalların koyu yapraklar arasında kızardığı,
Mavi gökyüzünden hafif bir rüzgârın estiği,
Mersinin sessiz kalıp defnenin boy attığı ülkeyi bilir misin?
Bilir misin orayı?
Oraya! Oraya
Gitmek isterim seninle, ah, sevgilim, oraya çekip gitmek!
Çatısı sütunlar üstünde duran evi bilir misin,
Parıldayan salonu, ışıl ışıl odayı.
Mermer heykeller durmuş, bakar bana:
Zavallı çocuk, ne yaptılar sana?
Bilir misin?
Oraya! Oraya
Gitmek isterim seninle, ey koruyucum, oraya çekip gitmek!
O dağı ve sisli yollarını bilir misin?
Katır siste yolunu arar,
Mağaralarında eski kuluçkanın ejderhası oturur,
Yuvarlanır kaya, üstünü sel basar:
Tanır mısın onu?
Oraya! Oraya
Gider yolumuz, ey Tanrım, çekip gidelim!

Wilhelm sabah otelde Mignon'u aradı, bulamadı, ama gardırobu ve diğer tiyatro gereçlerini teslim almak üzere erkenden hazırlanan Melina'yla birlikte dışarı çıktığını öğrendi.

Birkaç saat geçtikten sonra kapısının önünde müzik sesi duydu. Önce arpçının tekrar geri döndüğünü sandı: Ancak zither sesini hemen fark etti ve şarkı söylemeye başlayansa Mignon'un sesiydi. Wilhelm kapıyı açtı, çocuk içeri girdi ve yukarıda yazdığımız şarkıyı söylemeye başladı.

Sözcüklerin hepsini hemen anlayamasa da, melodi ve ifade biçimi dostumuzun fazlasıyla hoşuna gitmişti. Dörtlükleri kıza tekrarlatıp açıklamasını istedi, sonra yazdırıp Almancaya çevirtti. Ama kız çeviriyi ancak orijinalinden uzak kalarak benzetebilmişti. Kırık dil birbiriyle uyuşunca ve kelimeler birbirine bağlanınca ifadenin çocuksu masumiyeti de kaybolmuştu. Melodinin çekiciliği de hiçbir şeyle kıyaslanamazdı.

Kız sanki farklı bir şeye dikkat çekmek, önemli bir şey konuşmak istermiş gibi, her mısrayı ağırbaşlı ve gösterişli bir şekilde söylemeye başladı. Üçüncü mısrada şarkı boğuklaşıp kasvetli bir havaya büründü; "Tanır mısın?" kısmını gizemli ve temkinli bir havada söyledi; "Oraya! Oraya!" bölümünde karşı konulmaz bir özlem vardı ve "Çekip gidelim!" kısmını her tekrarladığında kâh yalvaran ve ısrar eden, kâh sürükleyen ve vaat eden değişiklikler yapıyordu.

Şarkıyı ikinci kez bitirdikten sonra bir an durdu, Wilhelm'e keskin bir bakış atıp sordu: "Bu şarkıyı biliyor musun?" – "Herhalde İtalya'dan söz ediyor olmalı," dedi Wilhelm; "Bu şarkıyı nereden öğrendin?" – "İtalya'da!" dedi

Mignon anlamlı, "İtalya'ya gidersen beni de götür, burası beni üşütüyor." – "Daha önce orada bulunmuş muydun, sevgili küçük?" diye sordu Wilhelm. – Çocuk sessizleşti ve ağzından başka bir söz çıkmadı.

İçeri giren Melina zithere baktı, böyle güzel bir şekilde onarıldığı için sevindi. Çalgı eski gardırobun envanterindeydi. Mignon o sabah çalgıyı isteyince arpçı aletin tellerini germiş, çocuk da bu fırsatla o zamana dek kimsenin fark etmemiş olduğu yeteneğini geliştirmişti.

Melina gardırobu bütün ekipmanlarıyla birlikte devralmıştı; şehir konseyinin birkaç üyesi bir süreliğine orada oynaması için hemen izin verileceğini vaat etmişti. Gönlü ferah, rahatlamış bir yüz ifadesiyle geri döndü. Bambaşka biri olmuş gibiydi; çünkü herkese karşı yumuşak, nazik, evet, uysal ve sevim-

li davranıyordu. Bundan sonra eli darda olan ve işsiz kalmış dostlarına bir meşguliyet bulup bir süre çalıştırabilmeyi diledi, ama öncelikle büyük cömertlik göstermiş olan dostu Wilhelm'e olan borcunu ödemesi gerektiği için, başlangıçta şansının ona sağladığı mükemmel oyuncuları yeteneklerine göre ödüllendiremeyeceğini düşünüp aynı anda üzüldü.

"Bir tiyatro müdürlüğü bulmama yardımcı olarak bana nasıl bir dostluk göstermiş olduğunuzu anlatamam," dedi Melina Wilhelm'e, "Çünkü sizinle karşılaştığımda son derece tuhaf bir durumdaydım. İlk tanışmamızda tiyatroya duyduğum nefreti ne kadar hararetle ortaya koyduğumu hatırlarsınız, ama evlenir evlenmez, bol neşe ve alkış umudu besleyen karıma olan aşkım yüzünden bir iş bakmaya başladım. Bir tane bile, en azından devamlı bir iş bulamadım, neyse ki bunun yerine karşıma sıra dışı durumlarda eli kalem tutan, Fransızca bilen ve hesap işlerinden biraz anlayan birilerine ihtiyacı olan birkaç işadamı çıktı. Böylece bir süre idare ettim, oldukça iyi para kazandım, birkaç şey satın aldım ve durumumdan utanmıyordum. Ancak işverenimin sıra dışı görevleri sona erdi ve benimle devamlı çalışmayı düşünmedi. Eşimse ne yazık ki koşullarının seyirci karşısına saygıyla çıkmak için hiç uygun olmadığı bir zamanda tiyatro için hararetle ısrar ediyordu. Şimdi sizin yardımınızla oluşturacağım kumpanya ben ve karım için iyi bir başlangıç olacak, gelecekteki mutluluğumu size borçluyum, nasıl olursa olsun."

Wilhelm bu sözleri hoşnutlukla dinledi, bütün oyuncular da aynı şekilde yeni müdürün açıklamalarından hoşnuttu, çabucak bir iş çıkacağı için içlerinden seviniyorlardı ve başlangıç için az ücretle yetinmeye razı olmuşlardı çünkü çoğu kendilerine yapılan bu beklenmedik teklifi kısa zaman öncesine dek hiç hesaplamadıkları bir para yardımı olarak görüyordu. Bu durumu kullanmaya niyetlenen Melina hepsiyle ayrı ayrı zekice konuştu ve böylece kimini şu, kimini bu yolla ikna ederek yeni koşullara fazla kafa yormayan ve altı hafta öncesinden bildirdikleri takdirde işten ayrılacaklarını sanan oyuncuların kontratlarını çabucak imzalamasını sağladı.

Artık koşullar uygun biçime yoluna konmalıydı, Melina öncelikle seyirciyi çekecek oyunları düşünmeye başladığı sırada,

bir kurye seyisbaşına kontun geldiğini haber verdi, o da yorgun atları ahıra götürmesini emretti.

Bunun üzerine tepeleme dolu araba hanın önüne geldi, sürücü yerinden iki hizmetkâr aşağı atladı, Philine âdeti olduğu üzere ilk önce davranıp kapının altında durdu.

"Kim bu?" diye sordu kontes içeri girerken.

Muzip kadın yüzünde son derece ağırbaşlı bir ifadeyle ve mütevazı jestlerle eğilip kadının eteğini öperken, "Hizmetkârınız olan bir oyuncu, ekselansları," diye yanıtladı.

Etrafta duran ve aynı şekilde oyuncu oldukları belli olan diğer birkaç kişiye bakan kont, topluluğun içeriği, son konakladığı yer ve müdürleri hakkında bilgi aldı. "Fransız olsalardı," dedi karısına dönerek, "Prense beklenmedik bir sürpriz yapar ve ona en sevdiği eğlenceyi düzenlerdik."

"Ne yazık ki hepsi Alman," dedi kontes, "yine de prens bizimle birlikte olduğu sürece onları malikânede oynatıp oynatmamak duruma göre değişir. Herhalde birkaç becerileri vardır. Sosyetenin büyük bölümünü en fazla eğlendiren şey tiyatrodur, baron da onları zaten kalıbına uydurur."

Bu sözler arasında merdivenleri çıktılar, Melina da kendini yukarıda yönetmen olarak tanıttı. "Adamlarını çağırsın," dedi kont, "Bana tanıtsın, böylece hangi yeteneklere sahip olduklarını göreyim. Ayrıca gerektiği takdirde oynayabilecekleri oyunların listesini de görmek istiyorum."

Melina yerlere kadar eğilerek odadan çıktı ve çok geçmeden oyuncularla birlikte geri döndü. Hepsi birbirini önden, arkadan itiştirirken biri hoşa gitme hırsıyla kendini kötü tanıttı, diğeri de hoppalığı nedeniyle ondan geri kalmadı. Philine son derece lütufkâr ve dostça davranan kontese bütün saygısını gösterdi; kont da bu arada geri kalanları inceledi. Herkese işkolunu sordu ve Melina'ya işkolunun üzerinde ciddiyetle durulması gerektiğini söyledi, beriki bu sözleri büyük bir sadakatle dinledi.

Kont bundan sonra her birine özellikle incelemesi gereken şeyleri, figürünü ve duruşunu nasıl düzeltebileceğini anlattı, Almanlarda daima eksik olan şeyleri aydınlatıcı bir şekilde gösterdi ve onlara öyle sıra dışı bir bilgelik sergiledi ki, hepsi böylesine aydınlatıcı bir uzman ve seçkin bir koruyucu karşı-

sında soluk almaya cesaret edemeden, büyük bir huşu içinde durup dinledi.

Kont henüz ona tanıştırılmamış olan birini görüp, "Şu köşedeki kim?" diye sordu. Eski püskü giysili, dirsekleri lekelerle dolu sıska biri öne çıktı; mütevazı adamın başını perişan bir peruk örtüyordu.

Önceki kitaptan Philine'nin sevgilisi olarak tanıdığımız bu kişi genellikle bilgiç, hükümdar ve şair rollerini oynar ve çoğunlukla birinin dayak yiyeceği ya da ıslatılacağı rolleri üstlenirdi. Yerde sürünmeye, gülünç, korkakça reveranslara alışıktı ve rollerine uyan tutuk konuşması seyircileri güldürdüğü, bunun dışında özellikle çalışkan ve yardımsever olduğu için, tiyatronun hâlâ işe yarar bir üyesi olarak görülmeye devam ediyordu. Konta kendi alışık olduğu biçimde yaklaşıp önünde eğildi ve her soruyu sahnede rollerini oynadığı biçimde yanıtladı. Kont şefkatli bir dikkatle ve düşünceli bir yüz ifadesiyle bir süre ona baktı, sonra kontese döndü: "Yavrum, bu adamı benim için iyice incele; bence büyük bir oyuncu ya da ileride öyle olabilir." Adam bütün içtenliğiyle budalaca bir reverans yaptı, öyle ki kont ona yüksek sesle gülmeden edemedi: "İşini kusursuz yapıyor! Bu adamın istediği rolü oynayabileceğine bahse girerim, onu bugüne kadar daha iyi şeylerde kullanmamış olmalarına yazık doğrusu."

Böylesine sıra dışı bir tercih, geri kalan oyuncular için oldukça kırıcıydı, sadece Melina buna alınmadı, daha çok konta hak vererek saygılı bir ifadeyle konuştu: "Ah, evet, o ve içimizden birçokları böyle uzman görüşünden ve böyle bir yüreklenmeden yoksunduk, siz ekselansları sayesinde buna kavuştuk."

"Bütün topluluk bu mu?" dedi kont.

"Birkaç üye eksik," dedi uyanık Melina, "Biraz destek bulursak geri kalanları hemen civardan toplayarak tamamlayabiliriz."

Bu arada Philine konta, "Yukarıda amatör sayılabilecek, oldukça yakışıklı bir genç adam daha var," dedi.

"Neden kendini göstermiyor?" diye sordu kontes.

"Gidip onu getireyim," dedi Philine kapıya koşturarak.

Wilhelm'i Mignon'la meşgulken buldu ve onu birlikte aşağıya inmeye ikna etti. Beriki isteksizce onu izledi, ama merakı uyanmıştı; Çünkü saygın kişilerin geldiğini duyduğu için onlarla

tanışmak istiyordu. Odaya girdi ve bakışlarını ona çevirmiş olan kontesle göz göze geldi. Kont diğerleriyle meşgul olurken Philine onu hanıma doğru çekiştirdi. Wilhelm reverans yaptı ve çekici kadının kendisine sorduğu çeşitli sorulara şaşırmadan yanıtladı. Kontesin güzelliği, gençliği, zarafeti, narinliği ve alımlı tavırları üzerinde oldukça hoş bir etki bırakmıştı, konuşmalarına ve el kol hareketlerine eşlik eden sıkılganlık diyebileceğimiz bir utangaçlık bu etkiyi daha da artırıyordu. Wilhelm kontla da tanıştırıldı, ama beriki ona pek dikkat etmedi, bunun yerine bir şey sormak istermiş gibi, pencerede duran karısının yanına gitti. Kontesin onunla hemfikir olduğu, evet, düşüncesini desteklemesi için ona hararetle rica ettiği, coşkusundan belli oluyordu.

Kont bunun üzerine çabucak topluluğa dönüp konuştu: "Burada fazla kalamayacağım, ama size bir dostumu göndereceğim, makul koşullarınızı bildirir, adamakıllı çaba gösterirseniz, malikânede oynamanıza izin verebilirim."

Bu sözlere herkes çok sevindi, özellikle Philine hararetle kontesin elini öptü.

"Bakın küçük hanım," dedi soylu kadın hoppa kızın yanaklarına hafifçe vurarak, "Bakın çocuğum, tekrar bana geleceksiniz, verdiğim sözü tutacağım, ama üstünüze daha iyi bir şeyler giyin." Philine özür dileyerek gardırobunda giyecek çok az şeyi olduğunu söyledi, kontes bunun üzerine bavuldan çıkması kolay olan bir İngiliz şapkasını ve ipekli bir eşarbı yukarı getirmeleri için derhal hizmetçilerine emir verdi. Sonra sahte bir masumiyet ifadesiyle terbiyeli el kol hareketleri ve reveranslar yapmaya devam eden Philine'yi kendi elleriyle süsledi.

Kont karısına elini verip onu aşağı indirdi. Kontes yanlarından geçerken bütün topluluğu dostça selamladı, sonra son derece nazik bir ifadeyle tekrar Wilhelm'e dönüp, "Yakında tekrar görüşeceğiz," dedi.

Böyle sevinçli umutlar bütün kumpanyayı canlandırmıştı; artık herkes umutlarını, dileklerini ve düşüncelerini serbestçe dile getiriyor, oynadığı rollerden, almak istediği alkışlardan söz ediyordu. Diğerleri her zamankinden daha iyi bir öğle yemeği siparişi vermek üzere mutfağa giderken, Melina da birkaç oyunla kısa yoldan şehir sakinlerinden bir miktar para toplayıp kumpanyaya biraz soluk aldırabilmek için düşünmeye koyuldu.

İkinci Bölüm

Birkaç gün sonra baron geldi, Melina onu biraz korkuyla karşıladı. Kont onun işinin ehli biri olduğunu önceden söylemişti, küçük grubun zayıf yönlerini çabucak fark edecek, karşısındakilerin elinde hazır bir oyunu bile bulunmayan bir kumpanya olduğunu anlayacak olması endişe vericiydi; ancak hem yönetmen hem de oyuncular baronun ulusal tiyatroya büyük ilgi duyan, her oyuncuya ve kumpanyaya kucak açan ve gönüllerini alan biri olduğunu görünce bütün endişeler kayboldu. Baron hepsini neşeyle selamladı, bir Alman tiyatrosuyla böyle beklenmedik bir şekilde karşılaşıp tanışmaktan ve ulusal ilham perilerini akrabasının malikânesine götürmekten duyduğu hoşnutluğu övgüyle ifade etti. Hemen ardından cebinden, Melina'nın kontratın maddelerini görmeyi umduğu bir defter çıkardı; ama bu çok başka bir şeydi. Baron kendi yazdığı ve oynamalarını istediği oyunu dikkatle dinlemelerini rica etti. Herkes hevesle bir daire oluşturdu, defterin kalınlığına bakarak oyunun gereğinden fazla uzun süreceğinden korksalar da, çok az bir bedel karşılığında böyle önemli bir kişinin gösterdiği lütfu pekiştireceklerine de sevinmişlerdi. Gerçekten de düşündükleri gibi oldu; oyun beş perdelikti ve bir türlü sonu gelmiyordu.

Oyunun kahramanı soylu, erdemli, cömert, ancak takdir görmeyen ve peşine düşülmüş bir adamdı, yine de sonunda düşmanları üzerinde zafer kazanıyor ve onları oracıkta affediyordu ve böylece en katı şairane adalet gerçekleşmiyordu.

Oyun okunurken odadaki her dinleyici kendini düşünmeye yeterince fırsat bulmuş, biraz öncesine dek hissettiği alçakgönüllü halden yavaşça mutlu bir öz tatmin duygusuna yükselmiş ve oradan geleceğin en güzel umutlarına bakabilmişti. Kendilerine uygun bir rol bulamayanlar içlerinden oyunu kötü ilan ederek baronu talihsiz bir yazar olarak görürken, diğerleri oyunda alkışlanmayı umdukları bir yeri, yazarını olabildiğince hoşnut edecek biçimde överek dinliyorlardı.

İşin parasal tarafını çabucak hallettiler. Melina baronla kazançlı bir kontrat imzalamayı ve bunu diğer oyunculardan gizli tutmayı başardı.

Bir ara barona Wilhelm'den söz etti ve onun çok iyi bir tiyatro şairi olarak görülebileceğini ve oyuncu olarak yeteneğinin fena olmadığını anlattı. Baron bir meslektaş olarak hemen onunla tanıştı, Wilhelm birkaç hatıra eşyasıyla birlikte çalışmalarının büyük bölümünü ateşe attığı o gün yanmaktan tesadüfen kurtulan birkaç küçük eseri sergiledi. Baron hem oyunu hem de konuşmayı överek onun da malikâneye gelmesini kabul etti; veda ederken herkese en iyi şekilde ağırlanacaklarına, rahat daireler, iyi yemek, alkış ve hediye alacaklarına dair söz verdi ve ayrıca güvence olarak Melina'nın cebine biraz cep harçlığı koydu.

Perişan ve cesaretsiz bir durumdayken ansızın saygı gördükleri ve huzura kavuştukları bu ziyaretin kumpanyada ne kadar iyi bir hava estirdiği tahmin edilebilir. Şimdiden faturalarla alay etmeye başlamışlardı ve herkes cebinde bir tek kuruş bile bırakmayı yakışıksız buluyordu.

Wilhelm bu arada kumpanyayla birlikte malikâneye gidip gitmemeyi değerlendiriyordu, sonunda gitmenin birçok nedenle yararlı olacağını düşündü. Melina bu kazançlı işle birlikte en azından borcunu kısmen ödeyebilmeyi umuyordu, insanları tanımayı hedef edinmiş olan dostumuzsa kendisi, hayat ve sanat hakkında bilgi edinmeyi umduğu büyük dünyayı yakından tanıma fırsatını kaçırmak istemiyordu. Bu arada güzel kontese tekrar yakın olmayı ne kadar çok arzu ettiğini kendine itiraf edemiyordu. Daha çok, genel olarak seçkin ve zengin dünyayı yakından tanımanın ona ne büyük yarar getireceğine dair kendini ikna etmeye çalışıyordu. Kont, kontes ve baron hakkında düşünceye daldı, onların kendinden emin, rahat ve zarif hareketlerini yorumladı, yalnız kaldığındaysa kendi kendine hayranlıkla konuştu:

"Doğar doğmaz insanlığın aşağı tabakası üzerinde yükselen, bazı iyi insanları bütün hayatları boyunca endişelendiren koşullarla yüz yüze gelmeyen, hatta bu koşulların içinde konuk olarak bile bulunmaya ihtiyacı olmayan kişiler üç kez şükretmeli. Daha yüksek görüş açılarına olan bakışları evrensel ve doğrudur, hayatta attıkları adım hep kolaydır! Hepimizin aşması gereken yolda diğerleri sadece kendini kurtarmak için yüzerek çabalar, elverişli rüzgârdan çok az yararlanır ve fırtınada

tükenen güçleriyle çabucak dibi boylarken, onlar adeta doğuştan bir gemiye oturtulmuştur, aksi rüzgârlar kesilirken elverişli rüzgârlar onlara hizmet eder. Doğuştan gelen zenginlik nasıl rahatlık ve kolaylık verir! İyi bir sermaye üzerine kurulmuş bir ticaret ne kadar güvenle gelişir, başarısız girişimlerde hemen durgunlaşmaz! Dünya nimetlerinin değerini ve değersizliğini çocukluğundan beri onların tadına varabilecek durumda olandan daha iyi kim bilebilir, zihnini gerekli, işe yarar ve gerçek olana, yeni bir yaşama başlamak için henüz gücünün kırılmadığı bir yaşta birçok yanılgıyı gören kişiden başka kim yönlendirir!"

Dostumuz daha yüksek yerlerde bulunan bütün mutluluklara böyle seslendi; ama bu tür çevrelere yakınlaşanları, bu kaynaktan yararlanabilenleri de unutmadı ve kendisinin de bu basamakları çıkmasına fırsat veren koruyucu meleğini övdü.

Bu arada Melina, kontun arzusuna ve kendi düşüncesine göre kumpanyayı nasıl kollara ayıracağı ve herkesin katılımını nasıl sağlayacağı üzerinde uzun süre kafa yorduktan sonra sonunda, böyle az bir personel içinde şu ya da bu rolü üstlenmeye razı oyuncu bulduğu için bundan son derece hoşnut olması gerektiği sonucuna vardı. Yine de Laertes her zaman olduğu gibi âşık, Philine de hizmetçi kız rolünü üstlendi; diğer iki kız saf ve narin sevgili rollerini paylaştılar, yaşlı Şamatacı en iyisini oynadı. Melina şövalye olarak sahneye çıkmayı düşündü, Bayan Melina'yaysa hiç hoşlanmasa da genç kadın, evet, hatta şefkatli anne rolü düştü. Yeni oyunda bilgiç ya da şair rolü bulunduğu takdirde artık kolayca gülünç duruma düşürülemeyeceği için, kontun favorisi olan yaşlı oyuncu bundan böyle başkanı ya da bakanı oynamalıydı çünkü genellikle kötü adam olarak ortaya çıkar ve beşinci perdede kötü muamele görürdü. Melina ayrıca soylu hizmetkâr ya da kâhya olarak birçok popüler oyunda içine işlemiş saf Alman erkeklerinin geleneksel kabalığını da zevkle bastırmıştı çünkü bu fırsatla kendini allayıp pullayabilmiş ve büsbütün sahip olduğuna inandığı saray adamı havasını benimsemeyi kendine hak görmüştü.

Çok geçmeden çeşitli çevrelerden birçok oyuncu akın etti, herhangi bir denemeden geçmediler, ama belli koşullar olmaksızın yine de elde tutuldular.

Melina'nın bir âşık rolü için birkaç kez boşuna ikna etmeye çabaladığı Wilhelm, işe oldukça iyi niyetle sarıldı, ama yeni yönetmenimiz çabalarına en küçük bir takdir bile göstermedi; çünkü elde ettiği saygıyla birlikte gerekli bütün deneyimleri de kazandığını sanıyordu; özellikle en hoşlandığı iş, bir şeylerin üstünü *çizmekti*, böylece her oyunu gözünün yaşına bakmaksızın uygun zaman ölçüsüne indirgemeyi başarıyordu. Cesareti fazlasıyla yerine gelmişti, seyirci oldukça hoşnuttu ve şehrin en zevkli sakinleri tiyatronun malikânede bundan daha iyi oynanamayacağını iddia ediyordu.

Üçüncü Bölüm

Sonunda bütün kumpanyamızı kontun malikânesine götürmek üzere gönderilecek arabaların ve faytonların beklendiği zaman geldi. Daha şimdiden kimin kimle gideceğine, kimin nereye oturacağına dair muazzam kavgalar edilmeye başlanmıştı. Düzen ve taksim işi büyük çabayla sonunda yoluna kondu, ama ne yazık ki işe yaramadı. Belirlenen saatte beklenenden daha az araba gelince sıkışmak zorunda kalındı. Atıyla onları kısa bir süre izleyen baron neden olarak beklenenden birkaç gün önce gelecek olan prens ve o gün gelen beklenmedik bir ziyaretçi yüzünden malikânede büyük bir telaş yaşandığını ileri sürdü; yer fazlasıyla daralmıştı ve baron bu nedenle daha önce onlara söylendiği gibi ağırlanamayacakları için son derece üzgündü.

Herkes olabildiğince arabaları bölüştü, hava güzel, malikâne de birkaç saat uzaklıkta olduğu için keyfi en yerinde olanlar faytonun geri dönmesini beklemek yerine yürüyerek gitmeyi tercih etti. Karavanlar, hancıya yapılan ödenme gibi, ilk kez sevinç nidalarıyla kolayca çekildi. Kontun malikânesini hayallerinde peri sarayı gibi canlandırıyorlardı, dünyanın en mutlu ve neşeli insanları onlardı ve herkes o günü kendi düşüncesine göre bir dizi mutluluk, saygı ve refahla birleştirdi.

Beklenmedik bir anda bastıran şiddetli yağmur onları bu güzel duygulardan çekip alamadı; ama gittikçe şiddetlenip ardı

kesilmeyince birçokları oldukça rahatsızlık hissetti. Akşam bastırmıştı ve kontun malikânesini görmekten başka dilekleri hiçbir şey yoktu. Sonunda pencerelerini sayabilecekleri biçimde, her katı aydınlatılmış malikâne bir tepede ışıl ışıl karşılarına çıktı.

Yaklaştıklarında, binanın ön cephesindeki bütün pencerelerin aydınlatılmış olduğunu gördüler; hepsi içinden hangisinin kendi odası olduğunu merak etti, çoğu alçakgönüllülükle tavan arasında ya da binanın kanadındaki bir odayla yetindi.

Artık köye ulaşmışlardı ve hanın önünden geçiyorlardı. Wilhelm orada inmek için arabayı durdurdu; ama hancı ona vereceği bir tek odası bile olmadığını söyledi. Kont hazretleri beklenmedik konukları geldiği için hanın tamamını derhal kapatmıştı ve her oda dünden bu yana kimin kalacağının belli olması için tebeşirle işaretlenmişti. Dostumuz böylece istemeyerek kumpanyanın geri kalanıyla birlikte malikâneye gitmek zorunda kaldı.

Yan binalardan birindeki ocak başında işleri başlarından aşkın aşçıların öteye beriye koşuşturduklarını gördüler, bu manzara bile onları canlandırmıştı; hizmetkârlar ellerinde lambalarla ana binanın merdivenlerinden telaşla aşağı indiler, bu manzara karşısında iyi niyetli gezginlerin göğsü kabardı. Ama bu gelişlerinin korkunç küfürlere neden olmasına oldukça şaşırdılar. Hizmetkârlar arabaları içeri kadar sürdükleri için arabacılara kızdılar; bağırarak eski malikânenin bulunduğu yere geri dönmelerini söylediler, burada bu konuklara yer yoktu! Bunca nezaketsizlik ve verdikleri beklenmedik bilgi yetmezmiş gibi, türlü alaylar ederek bu yanlışlığın üstüne yağmura da tutuldukları için kendi aralarında gülüştüler. Yağmur hâlâ yağıyordu, gökyüzünde tek bir yıldız yoktu. Kumpanya bu kez iki duvarın arasındaki engebeli yoldan kontun babası ön binayı yaptırdıktan sonra hiç kimsenin oturmadığı arka taraftaki malikâneye doğru yol aldı. Arabaların bir bölümü avluda, diğerleri uzun, kemerli bir ana kapının altında durdu, yakındaki köyde oturan arabacılar ve koşumcular, atları çözüp üstlerine atlayarak yollarına gittiler.

Kumpanyayı karşılamak için hiç kimse ortada görünmediğinden, arabadan indiler, sağa sola bakıp arandılar, bağırıp

seslendiler, ama boşuna! Her yer karanlık ve sessizdi. Rüzgâr yüksek ana kapının içinden esiyordu, karanlıkta zar zor seçebildikleri eski kuleler ve avlular korkutucuydu. Üşüyüp titriyorlardı, kadınlar korkmaya, çocuklar ağlamaya başladı. Sabırsızlıkları her an artıyordu ve talihlerinin böylesine hızlı ve beklenmedik biçimde dönmesi hepsini şaşkına çevirmişti.

Her an birinin çıkagelip onlara kapıyı açacağını bekledikleri, kâh yağmur kâh fırtına onları yanılttığı ve dört gözle bekledikleri malikâne kâhyasının ayak seslerini birkaç kez duyduklarını sandıkları için bir süre keyifsizce, hiçbir şey yapmadan beklediler, yeni malikâneye gidip orada merhametli birinden yardım istemek hiçbirinin aklına gelmedi. Dostları olan baronun nerede kaldığını anlayamıyorlardı ve son derece kötü durumdaydılar.

Sonunda gerçekten birileri çıkageldi ve seslerindeni bu kişilerin arabayla gidenlerin arkasından yaya olarak yola çıkmış grup olduğu anlaşıldı. Baronun attan düştüğünü, ayağının oldukça zarar gördüğünü anlattılar. Topluluğu önce yeni malikânede aradıkları için, onlar da azarlanarak buraya gönderilmişlerdi.

Tüm kumpanya büyük bir sıkıntı yaşıyordu; ne yapılması gerektiğini birbirlerine sordular, ama bir karara varamadılar. Sonunda uzaktan bir fenerin geldiği görüldü ve herkes rahat bir soluk aldı; ancak ışık yakınlaşıp belirgin hale geldiğinde yakın görünen bir çözüm umudu da tekrar yok oldu. Atlı bir uşak kontun tanıdık seyisbaşına ışık tuttu ve adam yakına geldiğinde telaşla Matmazel Philine'yi sordu. Kız kalabalığın arasından öne çıkınca kendisiyle birlikte acilen malikâneye gelmesini rica ederek onun için kontesin oda hizmetkârlarının yanında bir yer hazırlandığını söyledi. Beriki sunulan teklifi minnettarlıkla kabul etmek için fazla düşünmedi, adamın koluna girdi ve bavulunu diğerlerine emanet ettiğinden, onunla birlikte gitmeye davrandı; ama yolları kesildi, seyisbaşına rica ettiler, yalvardılar, adam sonunda yanındaki güzel kızla birlikte oradan kurtulmak için her şeye dair söz verdi, malikânenin kısa zamanda açılacağına ve en iyi şekilde ağırlanacaklarını söyledi. Hemen ardından fenerinin ışığının kaybolduğunu gördüler ve uzun süre yeni bir ışık görmek için boşuna umut ettiler. Uzun

bir bekleyişten, hakaret ve küfürden sonra onları biraz olsun avunma ve umutla canlandıracak bir ışık gördüler.

Yaşlı bir uşak eski binanın kapılarını açtı, herkes zorla içeri hücum etti. Ardından eşyalarını indirip içeri taşımaya koyuldu. Eşyaların çoğu, sahipleri gibi sırılsıklamdı. Tek bir ışıkta her şey çok yavaş ilerliyordu. Binanın içinde herkes birbirine çarpıyor, sağa sola takılıp düşüyordu. Biraz daha ışık getirilmesini ve ateşin yakılmasını rica ettiler. Az konuşan uşak endişesini belli ederek fenerini orada bırakıp gitti ve bir daha geri gelmedi.

Şimdi evin içini araştırmaya başlamışlardı; bütün odaların kapıları açıktı, büyük sobalarda, dokuma halılarda, parke döşemelerde eski görkeminden hâlâ bir şeyler kalmıştı; ama başka ev eşyası bulamadılar, masa, sandalye, ayna yoktu, sadece birkaç kocaman boş somya vardı, bütün süsler ve gerekli eşyalar alınmıştı. Oturmak için ıslak bavulları ve küçük valizleri kullandılar, yorgun yayaların bir bölümü yerlere uzandı, Wilhelm merdiven basamaklarına oturmuştu, Mignon dizlerine yaslanmış, duruyordu. Çocuk huzursuzdu, nesi olduğunu sorunca, "Acıktım!" dedi. Yanında çocuğun ihtiyacını giderecek hiçbir şey yoktu, topluluğun geri kalanı yiyecekleri yol boyunca tüketmişti, zavallı çocuğu sevindiremedi. Yaşanan olaylar karşısında hiçbir şey yapmamış, sessizce kendi içine kapanmıştı; keyifsizdi çünkü kararında ısrar etmeyip çatı katında yatacak olsa bile, handa inmediğine pişman ve öfkeliydi.

Geri kalan herkes kendi kafasına göre davranıyordu. Birkaçı kuru çalı çırpıları salonun kocaman şöminesine taşıyıp bir yığın oluşturmuş ve sevinç nidaları arasında tutuşturmuştu. Ne yazık ki kendilerini kurutup ısınma umudu da korkunç bir şekilde tersine döndü çünkü şömine sadece süs için orada duruyordu ve üst tarafına duvar örülmüştü; çabucak geri tepen duman bir anda odayı doldurdu; kuru dallar alevlerin içinde çatırdayarak etrafa sıçrıyordu, alevler de dışarı yayılmaya başlamıştı; kırık camlar nedeniyle oluşan cereyan ateşin yönünü değiştiriyordu, malikânenin tutuşacağından korkarak yanan dalları ayırmaya, üstüne basıp söndürmeye çalıştılar, duman çoğaldı, durum dayanılmaz bir hal aldı, umutsuzluğa kapılmaya başladılar.

Wilhelm dumandan uzaktaki bir odaya kaçtı, Mignon da hemen onun ardından gitti, elinde ışıl ışıl iki tane büyük boy

mum tutan iyi giyimli bir uşak onların ardından odaya girdi. Wilhelm'e dönerek elinde tuttuğu, içi şekerleme ve meyve dolu zarif porselen tabağı ona uzattı: "Bunu size öteki taraftaki hanım yolladı, kendisine eşlik etmenizi istiyor" dedi. Ardından arsız bir yüz ifadesiyle ekledi: "Kendisi çok iyi, hoşnutluğunu dostlarıyla paylaşmak istediğini iletti."

Bu istek Wilhelm'in en az beklediği şeydi çünkü taş bankta yaşananlardan sonra Philine'ye hep küçümseyerek bakmış, bir daha onunla dostluk etmemeye karar vermişti. Tatlı tabağını geri çevireceği sırada Mignon'un yalvaran bakışlarını görünce vazgeçti. Tabağı alıp çocuk adına teşekkür etti. Ama daveti bütünüyle reddetti. Uşağa buraya gelmiş olan toplulukla ilgilenmesini rica etti, baronu sordu. Uşağın dediğine göre baron yatakta yatıyordu, ama başka bir hizmetkâra zor durumda kalan konuklarla ilgilenmesi için emir vermişti.

Uşak mumlardan birini Wilhelm'e bırakarak gitti; dostumuz, şamdan olmadığı için, mumu pencere pervazına yapıştırmak zorunda kaldı, artık en azından düşüncelere daldığında odanın dört duvarını aydınlanmış görebiliyordu. Konuklarımızı rahatlatacak hazırlıklar daha çok uzun sürecekti. Mumlar birbiri ardına geldi, ama fitil makasları yoktu, sonra birkaç sandalye bunları izledi, bir saat sonra battaniyeler, ardından yastıklar geldi. Elbette hepsi sırılsıklamdı. Önce gelmiş olsalar çok daha sevinecekleri saman yataklar ve şilteler serildiğinde saat gece yarısını çoktan geçmişti.

Bu arada yiyecek ve içecek de gelmişti. Son derece karmakarışık artıklara benzeseler ve konuklara gösterilen dikkate pek tanıklık etmeseler de, fazla eleştirilmeden yendiler.

Dördüncü Bölüm

Grupta birbirlerini uyandırıp takılan ve dönüşümlü olarak her türlü soytarılığı yapan birkaç delişmenin haylazlıkları ve taşkınlıkları gecenin huzursuzluğunu ve verdiği rahatsızlığı artırmıştı. Kendilerini böylesine hayal kırıklığına uğratan ve

geldikleri yerde rahat bir düzen yerine onlara bambaşka bir tablo sunan, dost bildikleri baron hakkında yapılan şikâyetler arasında sabah oldu. Ama kontun kendisi birkaç hizmetkârla birlikte erken saatte ortaya çıkıp içinde bulundukları koşullar hakkında bilgi verince oldukça şaşırıp umutlandılar. Kont ne kadar kötü durumda kaldıklarını öğrenince çok üzüldü, malikâneye topallayarak getirilen baron kâhyadan şikâyet etti, bu olayda ne kadar emir dinlemez biri olduğu hakkında şikâyette bulundu ve kendisine epey zarar verdiğine inandığını söyledi.

Kont kendi huzurunda konukların her türlü rahatlığının sağlanması için emir verdi. Bunun üzerine gelen birkaç subay aktörler hakkında bilgi aldı. Kont bütün kumpanyayla tanıştı. Herkes konuşmasına birkaç şaka ekleyen böylesine lütufkâr bir centilmene hayran kalmıştı. Sonunda sıra boynuna sarılmış Mignon'la birlikte Wilhelm'e de geldi. Dostumuz bu serbest hali nedeniyle konttan elinden geldiğince özür diledi, buna karşın beriki bunu doğal karşılamış göründü.

Kontun yanında duran ve üniforması olmadığı halde subaya benzeyen bir bey dostumuzla özellikle konuştu, hali tavrı hepsinden farklıydı. Kocaman, açık mavi gözleri yüksek alnının altında ışıl ışıl parlıyordu, sarı saçları gelişigüzel açılmıştı, orta boyuyla oldukça mert, sağlam ve düzgün bir karakter sergiliyordu. Soruları espriliydi ve sorduğu her sorunun cevabını anladığı belli oluyordu.

Wilhelm barona adamın kim olduğunu sordu, ama hakkında hiç de iyi şeyler duymadı. Kendisi binbaşıydı, aslında prensin gözde adamıydı, onun gizli işlerini yürütüyordu ve sağ kolu gibiydi; evet, gerçek oğlu olduğuna inanmak için nedenler vardı. Fransa, İngiltere ve İtalya'daki elçilerle birlikte bulunmuştu, her yerde çok kibar davranıyordu ve bu da onu kibirli yapıyordu, Alman edebiyatını çok iyi bildiğini sanıyor ve bu yönde alay edilmesine izin veriyordu. Kendisi onunla her türlü görüşmeden sakınıyordu ve Wilhelm de ondan uzak dururşa iyi ederdi çünkü sonunda herkes adamdan bir şekilde nasibini alıyordu. Ona Jarno deniliyordu, ama ne anlama geldiği tam olarak bilinmiyordu.

Wilhelm'in bunlara diyecek bir şeyi yoktu çünkü soğuk ve itici bulunsa da, adama karşı belli bir yakınlık duymuştu.

Topluluk malikânenin odalarına paylaştırıldı ve Melina bundan böyle düzgün davranmaları gerektiğini sert bir dille emretti. Kadınlar farklı yerlerde oturacaklar, herkes dikkatini sanatına ve rolüne verecekti. Birçok maddeden oluşan kuralları ve yasaları her kapıya astı. Para cezaları belirlendi, kuralları çiğneyen herkes parayı ortak kasaya ödeyecekti.

Bu kurallara çok az uyuldu. Genç subaylar içeri, dışarı girip çıkıyorlar, aktörlerle pek de ince olmayan biçimde şakalaşıyorlardı, böylece oyuncular henüz özünü kavrayamadan küçük polis yasaklarını yok ettiler. Kovalamaca oynandı, kostümler giyildi, saklambaç oynandı. Başlangıçta bazılarına sert çıkmak isteyen Melina, türlü şakalarla çileden çıktı, hemen ardından kont onu tiyatronun kurulacağı yeri göstermek üzere aldırınca, işler iyice çığırından çıktı. Türlü türlü tatsız şakalar icat eden genç beyler birkaç oyuncunun yardımıyla daha da kabalaştılar, öyle ki, eski malikâne sanki kudurmuş bir ordunun hücumuna uğramış gibi oldu: Yemek zamanına kadar yaramazlıkların sonu gelmedi.

Kont Melina'yı hâlâ eski malikâneye ait olan ve bir galeriyle yenisine bağlanan, içine küçük bir tiyatronun pekâlâ sığabileceği büyük salona götürmüştü. Zeki ev sahibi burada her şeyin nasıl yerleştirilmesi gerektiğini gösterdi.

Artık canla başla işe koyulmuşlardı, tiyatronun iskeleti çatıldı, çantalarda getirilmiş ve gerekli olabilecek dekorlar kullanılarak süslendi, geri kalanı da kontun becerikli adamlarının yardımıyla tamamlandı. Wilhelm de işe el attı, perspektifin belirlenmesine yardım etti ve hatalı olmaması için oldukça uğraştı. Sık sık kontrole gelen kont gördüklerinden hoşnut oldu, yapılanlara baktı ve aslında nasıl yapılması gerektiğini tarif etti ve böylece her sanatta olağanüstü bilgili olduğunu herkese göstermiş oldu.

Yeterli alanları ve zamanları olduğu için artık provalar ciddi anlamda başlamıştı, ancak orada bulunan yabancılar tarafından sürekli rahatsız edildiler. Çünkü her gün yeni konuklar geliyor ve hepsi de kumpanyayı görmek istiyordu.

Beşinci Bölüm

Baron kontese özel olarak takdim etme umuduyla Wilhelm'i birkaç gün alıkoymuştu. "Bu seçkin hanıma sizin esprili ve duygu dolu eserlerinizden o kadar fazla söz ettim ki, sizinle konuşmak ve bunlardan herhangi birini size okutmak için sabırsızlanıyor. İlk işarette yanına gitmeye hazır olun, rahat olduğu ilk sabah mutlaka çağırılacaksınız," dedi. Sonra ona ilk okuyacağı ve kendisini bambaşka duygulandıran eseri tarif etti. Hanımefendi böyle kalabalık bir zamanda geldiği ve eski malikânede diğerleriyle birlikte çok kötü koşullarla yetinmek zorunda kaldığı için çok üzgündü.

Wilhelm büyük dünyaya adım atacağı eserini büyük bir özenle ele aldı. "Sen," dedi kendine, "Bugüne dek sessiz sedasız, yalnız kendin için çalıştın, sadece birkaç dostundan alkış aldın; uzun süre yeteneğinden şüphe ettin, doğru yolda olup olmadığından, tiyatroya eğiliminden çok, yeteneğin olup olmadığından hâlâ endişe ediyor olmalısın. Deneyimli uzmanların kulakları karşısında, ilüzyonların gerçekleşmediği bir salonda böyle bir deneme başka her yerdekinden daha tehlikeli, ama ben yine de geri kalmak istemiyorum, bu zevki daha önceki sevinçlerime eklemek ve geleceğe yaymak istiyorum."

Birkaç eseri gözden geçirdi, büyük bir dikkatle okuyup bazı düzeltmeler yaptı, konuşmada ve ifadede akıcı olmak için kendi kendine yüksek sesle ezberden okudu ve bir sabah kontes tarafından çağırıldığında, üzerinde en fazla çalıştığı, büyük saygı göreceğini umduğu eseri cebine koydu.

Baron ona, kontesin yakın bir hanım dostuyla yalnız olduğuna dair güvence verdi. Wilhelm odaya girdiğinde, C... baronesi onu oldukça dostane bir tavırla karşıladı, onunla tanıştığına sevindiğini söyleyip o sırada saç tuvaletini yaptırmakta olan kontese takdim etti. Beriki onu dostça sözcüklerle ve bakışlarla karşılayıp yanındaki sandalyeyi gösterdi, ama ne yazık ki Wilhelm orada diz çökmüş Philine'nin türlü budalalıklar yaptığını gördü. "Güzel çocuk," dedi barones, "Bize çeşitli şarkılar söyledi, başladığınız şarkıyı bitirin de hepsini dinlemiş olalım."

Wilhelm okuyacağı parçaya başlamadan önce kuaförün gitmesini umarak şarkının sonunu büyük bir sabırla dinledi. Ona bir fincan çikolata ikram ettiler, barones bisküviyi bizzat kendi uzattı. Yine de kahvaltı hoşuna gitmemişti çünkü güzel kontese ilgisini çekip böylece gözüne gireceği bir şeyler okumayı hararetle istiyordu. Dinleyici olarak daha önce de hep rahatsızlık vermiş olan Philine de ona engel oluyordu. Kuaförün ellerine acıyla baktı ve saç tuvaletinin her an biteceğini umdu.

Bu arada kont içeri girdi, o gün beklenen konuklardan, günün planından ve evdeki diğer işlerden söz etti. Dışarı çıkar çıkmaz birkaç subay yemeğe kalmadan yola çıkacaklarından, veda etmek için kontesten izin istedi. Oda hizmetçisi bu arada işini bitirmişti, beyleri içeri aldı.

Barones bu arada dostumuzla sohbet etmek, ona fazlasıyla özen göstermek için çabalıyordu, Wilhelm'in kafası biraz karışmış olsa da, buna saygıyla karşılık verdi. Ara sıra cebindeki elyazmasını yokluyordu, her an umut içindeydi, ama süs eşyası satan bir tüccar içeri alınıp kartonlarını, kutularını ve paketlerini birbiri ardına insafsızca açıp her çeşit malını sırnaşık kadınlara özgü bir ısrarla göstermeye başlayınca neredeyse sabrı taşacaktı.

Odadaki kalabalık arttı. Barones Wilhelm'e bakıp kontesle alçak sesle bir şeyler konuştu; Wilhelm bunu fark etti, ama ne olduğunu ancak bir saat boyunca korkulu ve boşuna bir bekleyişten sonra malikâneye döndüğü zaman anladı. Çantasında güzel bir İngiliz cüzdanı buldu. Barones bunu cebine gizlice koymuş olmalıydı, hemen ardından bunu kontesin küçük siyahi uşağı izledi. Zarif işlenmiş bir yelek getirmişti, ama kimden geldiğini tam olarak söylemedi.

Altıncı Bölüm

Keyifsizlik ve minnettarlıktan oluşan karışık duygular akşama doğru kendine tekrar bir uğraş bulana dek Wilhelm'in gününün geri kalanını berbat etmişti. Melina ona kontun, prensin gelişi

onuruna oynanacak bir uvertürden söz ettiğini anlattı. Kont bu oyunda bu büyük kahraman ve insan dostu kişinin canlandırılmasını istiyordu. Bu erdemler birlikte sahnelenmeli, övgüleri duyurulmalı, son olarak üzerine adı işlenmiş prenslik tacının parladığı büstü çiçekler ve defne dallarıyla çevrilmeliydi. Kont yazılacak manzumeyi ve eser için yapılacak diğer hazırlıkları ona bırakmıştı ve Melina da bu işlerden anlayan Wilhelm'in ona yardım edeceğini umuyordu.

"Nasıl!" diye bıkkınlıkla bağırdı Wilhelm, "Bence çok başka bir övgüyü hak etmiş olan bir prensi onurlandırmak için elimizde portreden, işlenmiş isimden ve alegorik figürlerden başka bir şey yok mu? Yağlı kâğıda yazılmış adını kendi büstünün üzerinde parlarken görmek aklı başında bir adamın nasıl hoşuna gidebilir! Korkarım alegoriler, özellikle bizim gardırobumuzda bazı çift anlamlı durumlara ve alaylara yol açabilir. Bu oyunu düzenlemek ya da düzenletmek istiyorsanız buna bir şey diyemem, ama beni buna karıştırmamanızı rica edeceğim."

Melina özür diledi, bunun sadece saygıdeğer kontun yaklaşık olarak kendi ifadeleri olduğunu, ayrıca oyunu nasıl sahneleyeceklerini tamamen onlara bıraktığını söyledi. "Bu mükemmel hanedan üyesini biraz hoşnut etmek için seve seve yardım ederim," dedi Wilhelm, "Ve ilham perim şimdiye kadar saygıyı bunca hak eden bir prensi övmekten daha güzel işe girişmemiştir. Bu övgü kulağa biraz tutuk gelecek olsa da, konuyu düşüneceğim. Belki küçük kumpanyamızı en azından bir etki bırakacağımız biçimde düzene koymayı başarabilirim."

Wilhelm o andan itibaren verilen görev üzerinde hararetle düşünmeye koyuldu. Uyumadan önce her şeyi oldukça yoluna koymuştu ve ertesi sabah erkenden plan hazırdı, sahneler tasarlanmıştı; evet, hatta en güzel bölümler ve şarkılar mısralara dökülüp kâğıda geçirilmişti.

Wilhelm sabah hemen bazı koşulları konuşmak üzere barona gitti ve planını önüne koydu. Çalışma baronun çok hoşuna gitti, ama biraz şaşırmış görünüyordu. Çünkü kontun dün akşam şiiri kendi talimatına göre yazılacak olan, tamamen farklı bir eserden söz ettiğini duymuştu.

"Saygıdeğer kontun hazırlaması için Melina'ya verdiği eserle ilgili niyetinin özellikle bu olduğunu sanmıyorum," dedi Wil-

helm, "Yanılmıyorsam, bize sadece doğru yolu gösterdi. Amatörler ve uzmanlar sanatçıya ne istediklerini gösterirler, sonra eseri yaratma işini ona bırakırlar."

"Hiç de öyle değil," dedi baron; "Saygıdeğer kont eserin başka türlü değil, aynen verdiği gibi oynanacağından emin. Sizinkiyle onun fikri arasında uzak bir benzerlik var, eğer bunu oynamak ve onu ilk düşüncesinden vazgeçirmek istiyorsak, o zaman hanımlar aracılığıyla ona etki etmeliyiz. Barones bu gibi operasyonları ustalıkla halletmekte mükemmeldir: Asıl mesele, planınızın konuya el atmak isteyeceği kadar hoşuna gidip gitmeyeceği, sonrası kolay."

"Zaten hanımların yardımına ihtiyacımız olacak," dedi Wilhelm, "Çünkü personelimiz ve gardırobumuz oyun için yeterli olmayabilir. Bunun için evde sağa sola koşturan ve hizmetkârlarla kâhyanın emirlerinde olan birkaç sevimli çocuğun olduğunu tahmin etmiştim."

Bunun üzerine baron planını anlatmak üzere hanımlara gitti. Çok geçmeden Wilhelm'in kendisiyle görüşmek istedikleri haberiyle geri döndü. Bu akşam, beyler oyuna oturduğunda keyifsiz olduklarını bahane edip odalarına çekileceklerdi. Zaten o akşam bir general geleceğinden, oyun her zamankinden fazla ciddileşecekti. Wilhelm gizli bir merdivenden odalarına götürülecekti, o zaman konuyu rahatça açıklayabilirdi. Kontesin dediğine göre bu tür bir gizlilik olaya iki kat çekicilik katacaktı, özellikle barones kontun isteğine karşı gizlice ve ustalıkla karşı gelerek bir iş çevireceği için bu randevuya çocuklar gibi seviniyordu.

Akşama doğru, belirlenen saatte Wilhelm odasından alınarak dikkatle yukarı çıkartıldı. Baronesle küçük bir odada buluşmuş olmak ona bir anlığına eski mutlu günleri hatırlatmıştı. Barones Wilhelm'i kontesin odasına götürdü, böylece sorular, incelemeler başladı. Hanımlar dostumuzun olabildiğince sıcak ve canlı bir tavırla anlattığı planına hayran kaldılar. Okurlarımız bunu kısaca anlatmamıza izin verecektir:

Çocuklar bir kır sahnesinde dans ederek oyuna başlayacaktı, her biri dansını sergiledikten sonra daire çizerek yerini bir başkasına bırakacaktı. Bundan sonra diğerleriyle şakalaşarak dönüşümlü olarak yer değiştirecek ve danslar eşliğinde sürekli

dönerek neşeli bir şarkı söyleyeceklerdi. Ardından arpçı Mignon'la sahneye girerek merak uyandıracak ve başka köylüleri de oraya çekecekti; yaşlı adam barış, huzur ve sevinç temalarıyla ilgili çeşitli şarkılar söyleyecek, Mignon da yumurta dansı yapacaktı.

Bu masum neşe, savaşı çağrıştıran bir müzikle bozulacak ve topluluk bir grup askerin hücumuna uğrayacaktı. Karşı çıkan erkekler alt edilecek, kaçan kızlar yakalanıp götürülecekti. Her şeyin kargaşada yıkılıp gideceği sırada şairin henüz kim olacağını belirlemediği bir oyuncu sahneye girecek ve huzuru tekrar sağlayacak olan hükümdarlık ordusunun uzakta olmadığının haberini verecekti. Burada kahramanın karakteri en güzel yönleriyle tanımlanacak, silahların arasında güven vaat edilerek taşkınlıklar ve zorbalıklar önlenecek, ardından yardımsever ordu komutanının onuruna büyük bir şenlik başlayacaktı.

Plan hanımların çok hoşuna gitmişti, sadece saygıdeğer kontu hoşnut etmek için eserde alegorik bir şeyler olması gerektiğini iddia ediyorlardı. Baron askerlerin liderini nifak ve zorbalık meleği olarak tanımlamayı teklif etti; ama sonunda Minerva[1] gelip onu esir alacak, kahramanın gelişini haber verip ona övgüler düzecekti. Kendi verdiği planın sadece birkaç değişiklik yapılarak oynanacağı konusunda kontu ikna etme işini barones üstlendi; bu arada eserin sonunda büstün, yaldızlı adın ve prenslik tacının görünmesi gerektiğini vurguladı; çünkü bu olmadığı takdirde bütün oyun boşa gidecekti.

Minerva'nın ağzından kahramanını nasıl öveceğini içinden çoktan tasarlamış olan Wilhelm buna uzun süre karşı çıktıktan sonra kabul etti, ama kendini son derece hoş bir şekilde zorlanmış hissediyordu. Kontesin güzel gözleri ve sevimli hareketleri onu en güzel, en hoş buluşundan, bir kompozisyonun en arzu edilen bütünlüğünden ve en uygun ayrıntılarından kolayca vazgeçirebilir, şairane vicdanına aykırı davranmaya ikna edebilirdi. Hanımlar rol dağılımı sırasında kendisinin de oynaması gerektiği konusunda ısrar ederken, aynı şekilde burjuva vicdanıyla zorlu bir savaşa girişmişti.

---

[1] Kökeni Etrüsk mitolojisine dayanan Roma mitolojisinde bilgelik, savaş, sanat, okul ve ticaret tanrıçası. Athena olarak da bilinir –çn.

Laertes'in payına zorba savaş tanrısı rolü düşmüştü. Wilhelm son derece terbiyeli ve duygu dolu birkaç repliği olan köylülerin liderini oynayacaktı. Bir süre direndikten sonra sonunda pes etti; özellikle barones malikânedeki sahnenin zaten sadece bir davetliler tiyatrosu olarak görüleceğini, ustaca bir başlangıç yapılacak olsa, kendisinin de seve seve rol almak isteyeceğini söyleyince bir bahane bulamamıştı. Hanımlar bunun üzerine Wilhelm'i son derece dostça davranarak uğurladılar. Barones benzersiz bir insan olduğunu söyleyerek küçük merdivene dek ona eşlik etti ve elini sıkarak iyi geceler diledi.

Yedinci Bölüm

Hikâyeyle birlikte hayata geçen plan, meseleyi içtenlikle ele alan hanımların katılımıyla heyecanlanan Wilhelm'in gözünde büsbütün canlanmıştı. Gecenin büyük bölümünü ve ertesi sabahı diyalogları ve şarkıları en özenli biçimde şiire dökmekle geçirdi.

Yeni saraydan çağırıldığı sırada çalışmasını hemen hemen tamamlamıştı. O sırada kahvaltı eden malikâne sakinleri kendisiyle konuşmak istiyordu. Wilhelm salona girince kendisine ilk yaklaşan yine barones oldu, ona günaydın demek istermiş gibi yapıp gizlice kulağına fısıldadı: "Eseriniz hakkında size sorulmadan bir şey söylemeyin."

"Duyduğuma göre prensin onuruna hazırladığım oyun üzerinde canla başla çalışıyormuşsunuz," dedi kont, "Oyunun içine bir Minerva konmasını uygun buluyorum. Kostümde yanlışlık yapılmaması için tanrıçanın nasıl giyineceğini çabucak düşüneceğim. Bu nedenle kütüphanemde tanrıçanın resminin bulunduğu bütün kitapları buraya getirtiyorum."

O sırada birkaç hizmetkâr, içleri çeşitli boyutlarda kitaplarla dolu sepetlerle salona girdi.

Montfaucon'un[1] eserleri, antik heykel, değerli taş ve para

[1] Bernard de Montfaucon (1655-1741): Paleografi ve modern arkeolojinin kurucusu Fransız keşiş –çn.

koleksiyonları, her türde mitolojik yazı ortaya açıldı ve figürler birbiriyle karşılaştırıldı. Ama bu kadarı da yetmemişti! Kitapların ön sayfa baskılarındaki, vinyetlerdeki ya da başka yerlerdeki bütün Minervalar kontun mükemmel hafızasında canlanınca, kütüphanedeki diğer kitaplar da birbiri ardına salona getirildi ve sonunda kont kitap yığınının arasına gömüldü. Artık aklına başka Minerva gelmediğinden gülerek, "Tüm kütüphanede başka Minerva kalmadığına bahse girerim; bir kitap koleksiyonunun koruyucu tanrıçasından büsbütün yoksun olması herhalde ilk kez yaşanan bir durum," dedi.

Bu espriyle salondaki herkes keyiflendi, özellikle daha fazla kitap getirtmesi için kontu sürekli kışkırtan Jarno fazlasıyla güldü.

"Şimdi," dedi kont Wilhelm'e dönerek, "Asıl mesele, siz hangi tanrıçayı düşünüyorsunuz? Minerva mı, Pallas mı?[1] Savaş mı yoksa sanat tanrıçası mı?"

"Burada belli bir ifadeye yer verilmese daha uygun olmaz mı, ekselansları?" dedi Wilhelm, "Çünkü bu tanrıça mitolojide çifte karakter sergiliyor. Oyunda da çifte özelliğini işleyemez miyiz? Bir savaşçının geleceğini haber veriyor, ama bunu sadece halkı sakinleştirmek için yapıyor, insani özelliklerini yücelterek bir kahramanı övüyor, zorbalığı alt ediyor ve halk arasında tekrar barışı ve huzuru sağlıyor."

Wilhelm'in kendini ele vereceğinden korkan barones antik bir etekliğin en iyi nasıl hazırlanacağına dair fikrini söylemesi için kontesin terzisini ustalıkla araya soktu. Maske çalışmalarında deneyimli olan bu adam işi oldukça kolaylaştırmıştı. Madam Melina hamileliğinin son günlerinde olmasına aldırmaksızın tanrısal bakire rolünü üstlendiğinden, kostüm ölçüsünü almak ona kalmıştı. Oda hizmetçileri biraz isteksiz olsa da, kontes gardırobunda kesilecek olan giysilerin hangileri olduğunu tarif etti.

Barones zekâsını kullanarak Wilhelm'i tekrar yan tarafa çekmeyi başardı ve ona geri kalan eşyaları sağladığını çabucak açıkladı. Hemen ardından kısmen gerekli parçaları bestelemesi, kısmen de bunun için müzik repertuvarından güzel parça-

[1] Yunan mitolojisinde bilgelik, strateji, savaş ve sanat tanrıçası –çn.

lar bulması için kontun ev orkestrasını yöneten müzisyeni ona gönderdi. Artık her şey arzu edildiği gibi gidiyordu. Kont artık eserle ilgili başka bir şey sormuyordu, aksine, genellikle oyunun sonunda seyirciye sürpriz yaşatacak olan şeffaf dekorlarla meşguldü. Buluşları pastacısının becerikliliğiyle birleşince ortaya gerçekten hoş bir fikir çıkmıştı. Çünkü çıktığı seyahatler sırasında katıldığı büyük kutlamalarda bu tarzı görmüş, yanında bunlarla ilgili birçok gravür ve çizim getirmişti ve buna ait her şeyi zevkle bir araya getirmeyi biliyordu.

Wilhelm bu arada eserini bitirmiş, herkese rolünü dağıtmış, kendi rolünü üstlenmiş, danstan çok iyi anlayan müzisyen de bale grubunu düzenlemiş, böylece her şey en iyi şekilde organize olmuştu.

Sadece kötü bir boşluk oluşturma tehlikesi gösteren, beklenmedik bir engel çıktı. Mignon'un yapacağı yumurta dansının büyük etki oluşturacağını vaat eden Wilhelm bu nedenle, çocuk her zamanki ifadesiz tavrıyla artık sadece onunla olacağını, bir daha tiyatroya çıkmayacağını söyleyip dans etmeyi reddedince çok şaşırmıştı. Her çeşit yola başvurarak Mignon'u ikna etmeye çalıştı, ta ki çocuk sonunda acıyla ağlamaya başlayıp ayaklarına kapanıncaya dek: "Sevgili babacığım! Sen de sahneden uzak dur!" diye bağırdı Mignon gözyaşları içinde. Wilhelm bu uyarıyı dikkate almayıp başka bir değişiklikle sahneyi nasıl ilginç hale getireceğini düşünmeye koyuldu.

Köylü kız rollerinden birini üstlenen ve sırayla dans edilirken tek başına şarkı söyleyip koroyla devam edecek olan Philine, neşesinden yerinde duramıyordu. Ayrıca her şey istediği gibi gelişmişti, kendine ait bir odası vardı, sürekli kontesin etrafındaydı, muziplikleriyle onu eğlendiriyor, karşılığında her gün hediyeler alıyordu: Bu oyun için ona da bir giysi hazırlanmıştı, karakteri taklitçiliğe kolayca uyum sağladığı için, hanımlarla birlikte geçirdiği kısa zaman içinde onlardan çok şey kapmış, hanımefendiliği kendine yakıştırarak onların yaşam tarzını ve davranışlarını benimsemişti. Seyisbaşının ona olan ilgisi daha da artmış, subaylar da kendisini fazlaca sıkıştırdığı için iyice havaya girdiğinden, aklına biraz da çıtkırıldım rolüne soyunma ve ustaca davranarak belli bir saygı uyandırma fikri gelmişti. Soğuk ve nazik karakteriyle sekiz günde bütün ev

halkının zayıf yönlerini öğrenmişti, öyle ki, bunu kasıtlı olarak kullanmaya kalksa, talihini kolayca döndürebilirdi. Ama burada da avantajını sadece kendini eğlendirmek, günü iyi geçirmek ve tehlikenin olmadığını fark ettiği her yerde küstahlık etmek için kullanıyordu.

Roller ezberlenmiş ve genel bir prova yapılması emredilmişti. Kont da provada bulunmak isteyince karısı oyunu nasıl karşılayacağına dair endişelenmeye başlamıştı, barones bu nedenle gizlice Wilhelm'i çağırttı. Oyun saati yaklaştıkça sıkıntılar da gittikçe artıyordu; çünkü kontun oyunundan geriye hiçbir şey kalmamıştı. O sırada içeri giren Jarno'ya sırlarını açıkladılar. Buna içtenlikle sevinmişti ve hanımlara en iyi biçimde hizmet etmeyi istiyordu. "Bu olaydan tek başınıza sıyrılmaya kalkarsanız, bu iyi olmaz, saygıdeğer hanımefendi," dedi, "Ama her ihtimale karşı pusuda bekleyeceğim." Bunun üzerine barones şimdiye kadar oyunun tamamını parça parça ve düzensiz bir şekilde konta anlattığını, kendisinin bütün sahnelere hazırlıklı olduğunu ve artık bütün oyunun tamamen kendi fikirlerine göre oynanacağından şüphesi olmadığını söyledi. "Bu akşam provada yanında oturacağım ve ilgisini dağıtmaya çalışacağım," dedi, "Son bölümdeki dekorasyonları güzel yapması, ama yine de ufak tefek eksiklikler bırakması için pastacıyı da uyardım."

"Sizin gibi faal ve zeki dostlara ihtiyacımızın olduğu bir sarayda bulunmuştum," dedi Jarno. "Bu akşam ustalığınızla fazla ilerleme kaydedemezseniz, bana işaret edin, kontu dışarı çıkarır ve Minerva sahneye çıkana ve ışıklı donanım imdada yetişene dek içeri bırakmam. Zaten günlerden beri kuzeniyle ilgili ona açmam gereken ve başka nedenlerle ertelediğim, üstelik pek de hoş olmayan bir konu vardı."

Birkaç iş kontun provanın başlangıcında yer almasını engelledi, sonra barones onu lafa tuttu. Jarno'nun yardımına pek gerek kalmamıştı. Çünkü kontun paylayacağı, düzelteceği ve yoluna koyacağı çok şey vardı ve oyunu büsbütün unutmuştu, Bayan Melina da son olarak onun istediği gibi konuştuğu ve ışıklandırma da yolunda gittiği için, tamamen tatmin olmuş göründü. Ancak her şey bitip oyuna geçildiğinde aradaki fark aklına geldi ve oyunun gerçekten de kendi eseri olup olmadığını düşünmeye başladı. Jarno bir işaret üzerine pusudaki yerinden

çıkageldi. Akşam böylece geçip gitti, prensin gerçekten geldiği haberi doğrulandı, civarda kamp yapan öncü askerleri görmek üzere birkaç atlı yola çıktı, evde heyecanlı bir şamata başladı, gönülsüz hizmetkârlar tarafından hiçbir zaman iyi ağırlanmamış oyuncularımızı özellikle hatırlayan biri çıkmadı, böylece zamanlarını eski malikânede prova yaparak ve bekleyerek geçirmek zorunda kaldılar.

Sekizinci Bölüm

Prens sonunda gelmişti; aynı zamanda gelen generaller, kurmay subaylar ve maiyetleri, kısmen ziyaret, kısmen de iş konuşmak üzere doluşan birçok insan malikâneyi oğul veren arı kovanına çevirmişti. Herkes mükemmel prensi görmek için birbirini itiştiriyor, kibirsizliğine, alçakgönüllülüğüne hayran kalıyor, kahraman bir ordu komutanında aynı zamanda zarif bir saray adamı gördüğüne şaşırıyordu.

Prensin gelişiyle birlikte bütün ev halkı kontun emirlerine uyarak görev başına geçmişti, oyuncular etrafta görünmemeliydi çünkü kutlama hazırlıklarıyla prense sürpriz yapılacaktı; bu nedenle oyunun oynanacağı akşam da ışıl ışıl aydınlatılmış, geçen yüzyılın el dokuma halılarıyla süslenmiş büyük salona götürülürken ne oyunu ne de kendi onuruna hazırlanmış giriş bölümünü fark etmiş göründü. Her şey en iyi şekilde yolunda gitti, kumpanya gösteri bittikten sonra prensin yanına çağırıldı, kendisi en dostane tavrıyla herkese sorular sordu, her biriyle hoşlanacağı biçimde konuştu. Wilhelm oyunun yazarı olarak özellikle öne çıktı ve aynı şekilde payına düşen alkışı aldı.

Giriş bölümünü daha sonra pek soran olmadı, birkaç gün sonra sanki böyle bir oyun oynanmamış gibiydi, sadece Jarno ara sıra bundan söz etti ve oyunu duyarlı bir biçimde övdü, ama şunu da ekledi: "İçi kof cevizlerle, içi kof cevizlere oynamanıza ne yazık." – Bu ifade günlerce Wilhelm'in aklına takıldı, ama bunu nereye koyacağını, bundan ne çıkartacağını bilemedi.

Bu arada kumpanya her akşam gücü yettiğince sahneye çı-

kıyor ve seyircilerin dikkatini kendi üzerine çekmek için akla gelebilecek her şeyi yapıyordu. Haksız yere aldıkları bir alkış onları cesaretlendirdi ve eski malikânelerinde oturup akın eden büyük topluluğun aslında onlar için geldiğine, yabancı kalabalıkları kendi gösterilerinin oraya çektiğine, odak noktası olduklarına ve her şeyin kendi etraflarında döndüğüne gerçekten inanmaya başladılar.

Sadece Wilhelm büyük bir keyifsizlikle tam tersini düşünüyordu. Çünkü prens ilk gösterimi başından sonuna dek koltuğundan kalkmadan ve büyük bir dikkatle izlemiş olsa da, yavaş yavaş, nazik bir şekilde tiyatrodan uzak kalmaya çalışıyor gibiydi. Özellikle Wilhelm'in en anlayışlı bulduğu kişiler –

ki bunların başında Jarno geliyordu – tiyatro salonuna sadece kaçamak bir göz atıyor, bunun dışında holde oturuyor, iskambil oynuyor ya da işten güçten söz ediyordu.

Sürekli çabaladığı halde beklediği alkıştan mahrum olmak Wilhelm'in canını fazlasıyla sıkıyordu. Oyunların seçiminde, rollerin yazımında, sık sık tekrarlanan provalarda kendi yetersizliğini artık hissetmiş olan ve ona engel olmayan Melina'ya canla başla yardım ediyordu. Rolleri özenle ezberliyor, kendine verdiği yetersiz eğitimin elverdiği ölçüde hararetle, hissederek ve son derece incelikle oynuyordu.

Baronun sürekli katılımı, özellikle kendi yazdığı oyunlardan birini oynayarak büyük etki yarattıklarına dair verdiği güvence, kumpanyanın geri kalanının bütün şüphelerini gidermişti. Ancak baron prensin özellikle Fransız tiyatrosuna düşkün olmasına, buna karşın adamlarının bir bölümünün, içlerinde özellikle belirttiği Juno'nun İngiliz tiyatrosunu büyük bir tutkuyla tercih etmesine üzülüyordu.

Oyuncularımızın sanatı bu şekilde fazla ilgi ve hayranlık uyandırmamakla birlikte, erkek ve kadın seyirciler oyunculara büsbütün ilgisiz değildi. Kadın oyuncuların daha baştan itibaren genç subayların ilgisini çektiğini daha önce belirtmiştik; ancak sonradan hepsi mutlu oldular ve önemli şeyler elde ettiler. Ama bundan söz etmeyelim ve sadece Wilhelm'in kontesin ilgisini günden güne daha çok çektiğine ve Wilhelm'in de içinde kontese karşı gizli bir eğilimin filizlenmeye başladığına dikkat çekelim. Sahneye çıktığında kontes gözlerini ondan ayırmıyor,

o da adeta sadece ona yönelik oynuyor, sadece ona konuşuyor gibiydi. Birbirlerine bakmak, coşkulu arzuyla beslenmeksizin ya da herhangi bir sonuç beklemeksizin kendilerini saf duygularına terk etmek ikisi için tarif edilmez bir zevkti.

Tıpkı onları ayıran bir nehir üzerinde, iki taraf arasında başlayan savaşın bilincinde birbirleriyle sakince şakalaşıp konuşan iki gözcü gibi, kontes de Wilhelm'le doğumun ve sosyal sınıfının muazzam uçurumundan öte anlamlı bir şekilde bakışıyordu ve her ikisi de kendilerince duygularına dalabileceklerinden emindiler.

Barones bu arada kendine mert ve cesur bir çocuk olarak özellikle hoşuna giden Laertes'i seçmişti, beriki her ne kadar kadın düşmanı olsa da, az kalsın geçici bir macerayı tepmeyip bu kez gerçekten de baronesin kibirsiz ve alımlı karakterine kapılacaktı, neyse ki baron bu hanımın zihniyetini ona yakından tanıtarak iyi ya da belki kötü bir görev üstlendi.

Çünkü Laertes bir gün baronesi yüksek sesle överek diğer bütün kadınlardan üstün tutunca baron şakayla karşılık verdi: "İşin nereye vardığını görüyorum, sevgili baronesimiz ahırına yeni bir tanesini daha edinmiş." Açıkça *Kirke*'nin[1] tehlikeli okşamalarını ima eden bu talihsiz benzetme, Laertes'in keyfini fena halde kaçırmıştı, acımasızca devam eden baronu öfkeyle dinledi:

"Her yabancı böyle hoş davranışlarla karşılaşan ilk kişi olduğunu sanır; ama çok yanılır çünkü hepimiz bir kez bu yoldan geçmişizdir; erkek, delikanlı ya da çocuk, kim olursa olsun, bir süre ona teslim olup bağlanır ve özlemle onun için çabalar."

Bir büyücü kadının bahçesine giren ve sahte bir ilkbaharın bütün güzellikleriyle karşılanıp kulaklarını bütünüyle bülbül sesine vermiş olan mutlu insanlar için hiçbir şey dönüştürülmüş atalarından birinin beklenmedik anda duyulan homurtusu kadar kötü sürpriz olamaz.

Laertes bu keşiften sonra kibrine bir kez daha kandığı, herhangi bir kadın hakkında çok az da olsa iyi niyetle düşündüğü için bütün kalbiyle kendinden utandı. Bu olaydan sonra baro-

---

1 Yunan mitolojisinde Odysseus'u adasında saklayan ve erkeğini domuza dönüştüren büyücü tanrıça –çn.

nesi tamamen boşladı, seyisbaşıyla hamaratça eskrim çalışıp ava çıkarak dostluğunu ilerletti, ama provalarda ve temsillerde bunların sadece önemsiz şeyler olduğunu düşünerek kendini kandırdı.

Herkes Philine'nin haksız mutluluğunu kıskançlık nedeni haline getirdiğinden, kont ve kontes bazen sabahları kumpanyadan birilerini çağırır olmuştu. Kont gözdesi olan Bilgiç'i genellikle saatlerce tuvaleti sırasında yanında oturtuyordu. Adamın üstü başı yavaş yavaş giydirilmiş, saatten tabakaya kadar ekipmanlarla donatılmıştı.

Bütün kumpanya bazen yemekten sonra yüce ekselanslarının huzuruna çağırılıyordu. Oyuncular bunu büyük bir onur sayıyor, aynı saatte avcılar ve hizmetkârlar eşliğinde bir sürü köpeğin içeri alındığını ve atların şato avlusuna çıkarıldığını fark etmiyorlardı.

Wilhelm'e ara sıra en sevdiği şair olan *Racine*'i[1] övdüğü takdirde prensin gözünde iyi bir izlenim uyandırabileceği söylenmişti. Bir öğleden sonra yanına çağrıldığında bu fırsatı buldu ve prensin büyük Fransız tiyatro yazarlarının eserlerini de okuyup okumadığı sorusuna hararetle evet yanıtını verdi. Ancak prensin onun yanıtını beklemeksizin başka birine döndüğünü fark etmeyip Fransız tiyatrosuna çok değer verdiğini, büyük ustaların eserlerini hayranlıkla okuduğunu, özellikle *Racine*'in büyük yeteneğinin prens tarafından haklı övgü elde etmesine içtenlikle sevindiğini söyleyerek onu adeta yolundan alıkoydu. "Saygın ve üstün kişiliklerin büyük mevkilerdeki konumlarını böylesine kusursuz tanımlayan bir şaire verdikleri değeri tahmin edebilirim," diye devam etti, "İzninizle söylemem gerekirse, *Corneille*[2] büyük insanları, *Racine*'se saygın kişilikleri tasvir etmiştir. Eserlerini okuduğumda daima, görkemli bir sarayda yaşayan, gözleri önünde büyük bir hükümdarı gören, en yüksek kişilerle ilişki kuran, insanlığın değerli halılar ardına saklanır gibi gizledikleri sırlarına erişen bir şair hayal ederim. *Brittanicus*'unu, *Berenice*'sini incelediğim-

---

[1] Jean Baptiste Racine (1639-1699): Fransız edebiyatının önde gelen şair ve trajedi yazarlarından –çn.

[2] Pierre Corneille (1606-1684): Molière ve Racine ile birlikte 17. yüzyılın en büyük üç Fransız tiyatrocusundan biri –çn.

de kendimi gerçekten de saraydaymış, yeryüzü tanrılarının bu büyük, küçük mekânlarına kabul edilmiş gibi hisseder, bütün ulusun taptığı bir Fransa kralını, binlerce kişinin gıpta ettiği saray halkının doğal hallerini hatalarıyla, acılarıyla birlikte duygulu bir insanın gözleriyle görürüm. *Racine*'in, XIV. Louis artık ona itibar etmeyip hoşnutsuzluğunu belli ettiği için kederinden öldüğünü anlatan anekdotlar beni bütün eserlerine ulaştıran bir anahtar olmuştur. Yaşamı ve ölümü bir kralın takdirine bağlı olan böyle yetenekli bir şairin, bir kralın ya da prensin hoşuna gidecek türde eserler yazmaması benim için imkânsızdır."

O sırada yanlarına gelen Jarno dostumuzu şaşkınlıkla dinlemişti; bu gibi durumlarda fikir alışverişinde bulunmanın ve bir konuyu derinleştirmenin uygun kaçmayacağından henüz habersiz olan Wilhelm, daha fazla konuşmak ve prensin sevdiği şairin eserlerini bir yarar elde etmeksizin, duygusuzca okumadığını ona göstermek istiyordu.

Jarno yanında durup "Şimdiye kadar Shakespeare'in bir eserini hiç okudunuz mu?" diye sordu.

"Hayır," dedi Wilhelm, "Çünkü eserleri Almanya'da tanınmaya başladığından bu yana tiyatroya yabancı kaldım, eski gençlik merakımın ve ilgimin şimdi tesadüfen yenilenmesine sevinmeli miyim, bilmiyorum. Bununla birlikte eserleri hakkında duyduğum her şey, bende her türlü gerçeklikten ve mutluluktan uzak görünen bu tür muazzam tuhaflıkları yakından tanımak için bir merak uyandırmadı."

"Yine de," dedi beriki, "Bir denemenizi öneririm, tuhaf olanı kendi gözlerimizle görmenin bir zararı olmaz. Size birkaç bölüm ödünç vermek istiyorum. Her şeyden derhal kurtulup, zamanınızı eski dairenizin sihirli lambası altında bu yabancı dünyayı görmekten daha iyi değerlendiremezsiniz. Saatlerinizi bu insan benzeri maymunları süsleyerek, bu köpeklere dans etmeyi öğreterek ziyan etmek günahtır. Sadece tek şartım var, biçimlere takılmayın; gerisini sizin gerçek hizlerinize bırakabilirim."

Atlar kapının önünde duruyordu, Jarno birkaç süvariyle birlikte av eğlencesine çıkmak üzere içlerinden birinin üzerine bindi. Wilhelm üzüntüyle ardından baktı. Pek dostane bir

tavırla olmasa da, ona ihtiyacı olan yeni fikirler veren adamla daha birçok şey konuşmak isterdi.

İnsan bir dostun yardımıyla güçlerini, yeteneklerini ve kavramlarını geliştirmeye yakınken düştüğü sıkıntıdan çıkabilir. Bu, handan uzakta olmayan bir yolcunun suya düşmesine benzer, biri hemen onu tutup karaya çıkarır, böylece kendini kurtarmaya çabalarken karşı kıyıya çıkarak hedefine giden yolu daha da zorlaştırıp uzatmak yerine, sadece ıslanmış olmakla kalır.

Wilhelm dünyanın kendi düşündüğünden farklı döndüğünü sezmeye başlamıştı. Yakınındaki saygın ve büyük kişilerin önemli ve anlamlı yaşantılarını görüyor, bu yaşantıya incelik katmayı nasıl kolayca başardıklarına şaşırıyordu. İlerleyen bir ordu, başındaki kahraman bir prens, onlara katılmış olan bunca savaşçı, saygı göstermekte ısrarlı bunca insan hayal gücünü artırıyordu. Bu ruh hali içinde kendisine vaat edilen kitapları aldı ve tahmin edileceği gibi, o büyük yaratıcılığın akıntısı kısa sürede onu ele geçirdi ve kendini tamamen unutup kaybolacağı uçsuz bucaksız denize götürdü.

Dokuzuncu Bölüm

Baronun oyuncularla olan ilişkisi malikânede kaldıkları süre içinde birtakım değişikliklere uğramıştı. Başlangıçta her iki taraf da hoşnuttu: Çünkü baron daha önce salon toplantılarında sergilediği oyunlarından birini hayatında ilk kez gerçek oyuncuların eline teslim etmiş ve uygun bir şekilde sahnelendiğini görmüştü. Bu nedenle son derece keyiflenmiş, cömertliğini göstererek ortaya çıkan her süs eşya satıcısından oyuncular için küçük hediyeler satın almış, bazılarına da Bouteille marka şampanya göndermişti; bunun karşılığında oyuncular da onun eserleriyle ellerinden geleni yapmışlar, Wilhelm de rollerini beğendiği mükemmel kahramanların konuşmalarını en doğru biçimde ezberlemek için hiçbir çabayı esirgememişti.

Ama bu arada yine de içten içe bazı anlaşmazlıklar yaşanıyordu. Baronun bazı oyunculara olan düşkünlüğü günden güne

kendini belli etmeye başlamış, bu da kaçınılmaz olarak diğerlerinin canını sıkmıştı. Favorilerine ayrıcalıklı davranarak onları yüceltiyor, böylece topluluk arasında kıskançlıkların ve anlaşmazlıkların çıkmasına neden oluyordu. Kavga çıktığında zaten ne yapacağını bilemeyen Melina, son derece kötü durumdaydı. Övgü alanlar buna pek minnettar olmazken, ihmal edilenler keyifsizliklerini her türlü biçimde hissettiriyor ve saygıdeğer koruyucularıyla birlikteyken şu ya da bu şekilde canını sıkmayı beceriyorlardı; evet, kimin yazdığı bilinmeyen bir şiir malikânede epey ses getirdiğinde, yaşadıkları sinsi sevinç az değildi. O güne dek baronun komedyenlerle olan ilişkisi daima nazik bir dille eleştirilmiş, hakkında türlü hikâyeler anlatılmış, makaslanan bazı olaylara gülünç ve ilginç biçimler verilmişti. Son olarak onunla kendilerini yazar sanan birkaç oyuncu arasında bir tür sanatçı kıskançlığı yaşandığı söylentisi yayılmış ve bu söylenti üzerine sözünü ettiğimiz şu şiir ortaya çıkmıştı:

Zavallı ben, saygıdeğer baron,
Kıskanırım mevkiinizi,
Tahta bunca yakın olan yerinizi,
Nice güzel arazilerinizi,
Babanızın malikânelerini,
Av alanlarını, silahlarınızı.
Ben zavallıyı, saygıdeğer baron,
Kıskanırsınız, anlaşılan,
Doğa daha çocukken
Bana ana gibi olduğu için.
Başıma buyruktum,
Yoksuldum gerçi, ama aptal değildim.
Ama düşündüm de, sevgili baron,
İkimiz de kalalım olduğumuz gibi:
Siz saygıdeğer babanızın oğlu,
Bense anamın çocuğu olarak.
Yaşayalım haset ve kin olmadan,
Biri diğerimizin unvanına,
Siz edebiyata, bense servete
Göz dikmeden.

Okunaksız yazılmış birkaç kopya halinde bazı ellerde gezen bu şiir hakkındaki yorumlar çok farklıydı, ama hiç kimse kaleme alanın kim olduğunu tahmin etmeye cesaret edemiyordu. Bazıları bundan sinsi bir zevk alarak eğlenmeye başlayınca, Wilhelm buna şiddetle karşı çıktı.

"Biz Almanlar," dedi, "İlham perilerimizi bunca zamandır zayıf düşüren aşağılanmayı hak ediyoruz çünkü edebiyatımızla herhangi biçimde ilgilenen yüksek mevkideki adamlara değer vermeyi bilmiyoruz. Soyluluk, mevki ve servet, zekâ ve zevkle çelişmez, en değerli kafaları arasında çok sayıda soylu kişinin bulunduğu yabancı uluslar bunu bize öğretmiştir. Almanya'da bir adamın doğuştan gelen bir merakla kendini bilime adaması bugüne dek bir mucizeydi, çok az kişi sanata ve bilime olan eğilimiyle ünlü olmuştur; buna karşın bazıları karanlıktan çıkıp ufukta bilinmeyen yıldızlar gibi parladılar: Bu hep böyle sürmeyecektir ve yanılmıyorsam ulusun en üst sınıfı gelecekte ilham perilerinin en güzel çelenklerini kendi yararına kullanmaya başlayacaktır. Bu nedenle beni en fazla rahatsız eden şey, ilham perilerinin değerini bilen soylularla sadece orta sınıfın değil, herkesten saygı ve hoşnutluk bekleyen mevki sahibi kişilerin de alay etmesi, düşüncesiz bir neşeyle ve asla kabul görmeyecek, sinsice bir sevinçle kendileri gibi olanlara bu yolla gözdağı vermeleridir."

Son sözler kontu kastediyor gibiydi çünkü gerçekten şiiri güzel bulduğu Wilhelm'in kulağına gelmişti. Baronla kendince daima alay eden kont, akrabasını her şekilde rahatsız edecek böyle bir fırsatın çıkmasını kuşkusuz çok istemişti. Şairin kim olabileceğine dair herkesin kabaca bir tahmini vardı, keskin zekâ konusunda hiç kimseyi kendinden üstün görmekten hoşlanmayan kont bir fikre kapıldı ve bunun doğruluğu konusunda derhal yemin etmeye de hazırdı: Şiir son derece keskin zekâlı bir delikanlı olduğunu düşündüğü ve kendisinde çoktandır şair yeteneği sezdiği Bilgiç'i tarafından yazılmış olabilirdi. Bu nedenle, kendine adamakıllı bir eğlence çıkarmak için, bir sabah bu oyuncuyu çağırttı ve kontes, barones ve Jarno'nun huzurunda şiiri kendi tarzına göre okuttu. Bilgiç bolca övgü, alkış ve hediye aldı. Adam kontun, elinde eski zamanlara ait başka şiirler olup olmadığı sorusunu kurnazca olumsuz yanıtladı. Böylece

Bilgiç bir şair, şaklaban ve baronun tuttuğu kişilerin gözünde hicivci ve kötü adam olarak ünlendi. O günden sonra rolünü nasıl oynarsa oynasın, kont tarafından gittikçe daha fazla övüldü. Öyle ki, zavallı adam sonunda iyice şişindi, evet, adeta delirdi ve Philine gibi yeni malikânede bir odaya taşınma sevdasına düştü.

Bu düşüncesi hemen hayata geçmiş olsaydı, büyük bir kazanın önüne geçmiş olacaktı. Çünkü gecenin bir vaktinde eski malikâneye giden dar yolda el yordamıyla yürürken ansızın saldırıya uğramış, birkaç kişi onu sıkıca tutarken bir diğeri de adamakıllı döverek karanlıkta öylesine pestilini çıkarmıştı ki, neredeyse yere yığılacak hale gelmiş ve son derece üzülmüş görünseler de, bu kazadan gizli bir sevinç duyan ve onu böyle pataklanmış halde, kahverengi yeni ceketi, sanki değirmencilerle dövüşmüş gibi, toz ve leke içinde bulduklarında kahkahalarını tutamayan oyuncu arkadaşlarının yardımıyla güçbela ayağa kalkabilmişti.

Bundan derhal haberdar olan kont tarifsiz bir öfkeye kapıldı. Bu olayı malikâne içinde güvenliği hiçe sayan büyük bir suç olarak gördü ve vekil hâkimi aracılığıyla en katı soruşturmanın yapılmasını emretti. Beyaz toza bulanmış ceket başlıca kanıttı. Malikânede pudra ve unla ilişkisi olan her şey incelemeye alındı, ama boşunaydı.

Baron namusu üzerine resmi bir dille yemin etti: Bu tür şakalardan hiç hoşlanmazdı ve saygıdeğer kontun davranışını pek dostça bulmamıştı, ama bu konunun dışındaydı, şair ya da hicivcinin – adı her neyse – başına gelen kazayla ilgili en ufak bir paya sahip değildi.

Diğer yabancıların trafiği ve evdeki telaş nedeniyle olay çabucak unutuldu ve talihsiz gözde, yabancı kalemin kısa süreliğine ona sağladığı mutluluğu pahalı ödedi.

Her akşam düzenli sahne alan ve genellikle hoş tutulan kumpanyamız durumları iyileştikçe taleplerini artırır oldular. Yemek, içki, hizmetkârlar, daireler az gelmeye başladı ve kendilerine daha iyi bakılmasına, keyiflerinin ve rahatlarının sağlanmasına söz verdiği gibi yardımcı olması için koruyucuları barona başvurdular. Şikâyetleri gittikçe yükseldi ve onları hoşnut etmeye uğraşan dostlarının çabaları hep verimsiz oldu.

Bu arada Wilhelm provalar ve oyun saatleri dışında ortalıkta çok az görünür oldu. İçeri sadece Mignon'un ve arpçının alındığı en arkadaki odalardan birinde kalıyor, kendisinden başka hiçbir şeyi bilmek ve hissetmeksizin Shakespeare'in dünyasında yaşıyordu.

Sihirli sözcüklerle muazzam miktarlardaki ruhsal varlıkları kendi odasına çeken büyücülerden söz ediliyor. Bu sözcükler öylesine güçlüdür ki, odanın her tarafını kısa sürede küçük noktasına dek hıncahınç dolduran bu ruhsal varlıklar sürekli dönüşüme uğrayarak ve çoğalarak dairesel hareketler halinde büyücünün tepesinde dönmeye başlıyorlar. Odanın her köşesi ağzına kadar doluyor, her pencere pervazı ele geçiriliyor. Yumurtalar genişliyor, dev biçimler mantar gibi büzülüyor. Kara büyücü ne yazık ki bu ruh tufanını tekrar dindirebileceği sihirli sözcüğü unutyor.- Wilhelm de böyle bir haldeydi, bilinmeyen bir hareket, içinde şimdiye kadar tanımadığı, haberdar olmadığı binlerce duygu ve yeteneği uyandırıyordu. Hiçbir şey onu bu durumdan çekip alamıyordu ve içeri girme fırsatını bulan birileri dışarıda olup bitenleri ona anlatmak için sohbet etmek istediğinde, bundan fazlasıyla rahatsız oluyordu.

Bu nedenle yeni malikâne avlusunda bir infazın gerçekleşeceğinden haberdar olunca bunu pek dikkate almadı. Gece hırsızlık yaptığından şüphe edilen ve üzerinde bir perukçunun ceketi bulunduğu için Bilgiç'in suikastçılarından biri olduğu tahmin edilen bir çocuğa dayak cezası verilmişti. Gerçi çocuk suçlamaları şiddetle reddettiği için kendisine resmen ceza verilememişti, ama birkaç gün boyunca çevrede dolaşıp gece değirmende gizlendikten sonra bahçe duvarına bir merdiven dayayıp içeri gizlice girdiği için bir serseri olarak gereken dersi alacak ve gönderilecekti.

Wilhelm bütün bu olayı pek de tuhaf bulmamıştı, ancak telaşla içeri giren Mignon, tutuklunun seyisbaşıyla ettiği kavgadan sonra kumpanyadan ve gözümüzün önünden kaybolan Friedrich olduğunu haber verdi.

Çocuğa ilgi duyan Wilhelm telaşla ayağa fırladı ve malikâne avlusuna geldiğinde hazırlıkların başlamış olduğunu gördü. Çünkü kont bu gibi durumlarda da resmiyetten hoşlanıyordu. Çocuk getirildi. Wilhelm araya girip çocuğu tanıdığını, daha

önce bu konuda bazı şeyler ekleyeceğini söyleyerek ara vermelerini rica etti. Sözünü dinletmekte epey çaba gösterdikten sonra nihayet suçluyla yalnız görüşmek için izin kopardı. Beriki aktörün dövüldüğü saldırı olayı hakkında hiçbir şey bilmediğine dair yemin etti. Malikânenin çevresinde turlayıp gece gizlice içeri girmesinin nedeni, yatak odasının yerini bellediği Philine'yle buluşmaktı ve dediğine göre yolda yakalanmamış olsaydı bunu da mutlaka yapacaktı.

Kumpanyanın onurunu korumak adına bu ilişkiyi açık etmek istemeyen Wilhelm, seyisbaşına koştu ve bu durumu kendi tecrübesine göre ev halkına açıklayıp çocuğu kurtarmasını rica etti.

Bu neşeli adam Wilhelm'in de yardımıyla kumpanyaya ait olan çocuğun kendisinden kaçtığına, ama sonra yine geri dönüp işe alınmak istediğine dair bir hikâye uydurdu. Bu nedenle gece olduğunda koruyucularından birkaçını bulup kendini onlara emanet etmek niyetiyle içeri girmeye kalkışmıştı. Ayrıca her zaman terbiyeli olduğunu söyleyen tanıklar da vardı, hanımlar araya girince çocuk serbest bırakıldı.

Wilhelm onu yanına aldı, böylece çocuk o günden sonra Wilhelm'in bir süredir kendi ailesi gibi gördüğü bu tuhaf grubun üçüncü üyesi oldu. Yaşlı adam ve Mignon geri dönen çocuğu dostça kabullendi ve üçü, dostları ve koruyucuları olan Wilhelm'e bundan böyle dikkatle hizmet etmek ve ona güzel şeyler göstermek üzere birbirine kenetlendi.

Onuncu Bölüm

Philine hanımların gözüne girmeyi her geçen gün daha iyi beceriyordu. Hep birlikte yalnız kaldıklarında konuyu genellikle gelip giden erkeklere getiriyor ve Wilhelm ilgi duyulan erkeklerin başında geliyordu. Kontesin kalbinde derin bir izlenim bırakmış olduğu kurnaz kızın gözünden kaçmamıştı; bu nedenle onun hakkında bilip bilmediği ne varsa anlatıyor, ama aleyhine yorumlanabilecek herhangi bir şey söylemekten kaçınıyor,

buna karşın yürekliliğini, cömertliğini, özellikle hanımlara karşı olan davranışlarındaki iyi ahlakı övüyordu. Kendisine sorulan başka bütün sorulara kurnazca yanıtlar veriyordu. Barones de güzel dostunun gittikçe artan bu düşkünlüğünü fark ed,nce, buna çok sevindi. Çünkü birçok erkekle, özellikle şu son günlerde Jarno'yla olan ilişkisi kontesten gizli kalmamış, bu tür bir hoppalığı onaylamayan saf ruhlu kadın onu eleştirdiğini hafifçe hissettirmişti.

Hem baronesin hem Philine'nin dostumuzu kontese bu şekilde yakınlaştırmaktaki çıkarları farklıydı ve Philine ayrıca bu fırsatla yine kendisi için çabalayıp genç adamın ona karşı yitirdiği iyi niyeti mümkün olduğunca tekrar kazanmayı umuyordu.

Kontun dostlarıyla ava çıktığı ve beylerin geri dönüşünün ancak ertesi sabah beklendiği bir gün, baronesin aklına tamamen kendi tarzına uygun bir şaka yapmak geldi: Çünkü kılık değiştirmeyi severdi ve ev halkına sürpriz yapmak için kâh köylü kızı, kâh uşak ya da avcı kılığında ortaya çıktığı çok olurdu. Böylece her yerde dolaşan, özellikle de en tahmin edilmeyecek yerlerde ortaya çıkan küçük bir peri kızı görünümüne büründü. Bir süre gerçek kimliğini belli etmeden ev halkına hizmet edip ya da aralarında dolaştığında ve sonunda güldürücü bir şekilde kendini açık ettiğinde neşesine diyecek olmazdı.

Akşama doğru Wilhelm'i odasına çağırttı. Ama işi henüz bitmediği için onu Philine hazırlayacaktı.

Wilhelm odada saygıdeğer hanımefendi yerine hoppa kızı bulunca oldukça şaşırdı. Philine onu şimdiye kadar üzerinde çalışmış olduğu, ağırbaşlı bir yakınlıkla karşıladı ve böylece onu da aynı şekilde nazik davranmaya zorladı.

Önce çoğunlukla, Wilhelm'in peşini bırakmayan ve – elbette fark ettiği gibi– onu bugün buralara kadar getiren iyi talihiyle ilgili şakalar yaptı. Sonra bugüne kadar ona eziyet ettiği davranışları nedeniyle tatlı dille sitem edip azarladı, ardından kendini suçlayarak böyle bir davranışı hak ettiğini itiraf etti, öncekinden söz ederek şimdiki durumunu açık sözlülükle anlattı ve kendini değiştirip onun dostluğuna değer vermeyi başaramadığı takdirde kendinden nefret edeceğini sözlerine ekledi.

Wilhelm bu konuşmadan duygulanmıştı. Islah olmayı beceremeyen düşüncesiz kişilerin genellikle kendilerinden hararetle şikâyet ettiklerini, hatalarını büyük bir açık sözlülükle kabul ettiklerini ve karşı konulmaz bir huyun onları sürüklediği yoldan kendilerini alıkoyacak gücü bulamadıklarına üzüldüklerini bilmeyecek kadar dünyadan bihaberdi. Bu nedenle bu zarif günahkâra karşı nezaketsiz davranamayıp onunla sohbete daldı. Philine bu arada güzel kontese sürpriz yapmayı düşündükleri için ona farklı bir kılığa girmesini önerdi.

Wilhelm bununla ilgili duyduğu bazı endişeleri Philine'den gizlemedi; ancak o sırada içeri giren barones daha fazla şüphelenmesine fırsat vermeden onu adeta kendisiyle birlikte sürükleyerek o an doğru zamanın geldiğini açıkladı.

Karanlık basmıştı. Barones Wilhelm'i kontun gardırobuna götürüp ceketini çıkarttı ve onun ipek robdöşambrlarından birini giydirip başına kırmızı şeritli takkesini geçirdi, sonra onu kontun odasına götürüp büyük koltuğa oturttu, eline de bir kitap tutuşturdu, önünde duran Argandik lambayı kendisi yaktı ve ne yapacağını, ne tür bir rol oynayacağını ona anlattı.

Dediğine göre kocasının ani dönüşünü ve keyfinin yerinde olmadığını haber alan kontes oraya gelecek, odanın içinde birkaç kez dolaştıktan sonra koltuğun kol desteğine oturacak, kolunu onun omzuna atarak birkaç kelime edecekti. Wilhelm eşi rolünü olabildiğince uzatarak en iyi şekilde oynayacaktı, ama kendini sonunda açık etmesi gerektiğinde, terbiyeli ve nazik olacaktı.

Wilhelm bu tuhaf maskenin ardında yeterince huzursuz bir durumda oturuyordu; bu öneri onu şaşırtmış, doğru dürüst düşünmesine fırsat verilmeden uygulanmıştı. Üstlendiği bu görevin ne kadar tehlikeli olduğunu ancak barones odadan çıkınca anladı. Kontesin güzelliğinden, gençliğinden ve zarafetinden oldukça etkilendiğini inkâr etmiyordu; ama karakteri gereği bütün boş nezaket gösterilerinden fazlasıyla uzak olduğu ve ilkeleri ciddi bir girişimde bulunma düşüncesine izin vermediği için, o an oldukça büyük bir sıkıntı yaşıyordu. Kontesin canını sıkma ya da daha çok hoşuna gitme korkusuna gittikçe daha fazla kapılmaya başladı.

O ana dek onu etkilemiş olan bütün kadınların çekiciliği yine hayal gücünde kendini sergilemeye başlamıştı. Mariane

beyaz sabahlığı içinde görünerek kendisini unutmaması için yalvarıyordu. Philine'nin sevimliliği, güzel saçları ve sokulgan tavırları en yeni haliyle yeniden etkisini göstermişti; ama birkaç dakika sonra taze ve soylu kontesin kolunu boynunda hissedeceğini ve masum okşamalarına karşılık bekleyeceğini düşününce hepsi uzaklığın tülleri ardında kayboldu.

Bu sıkıntıdan ne tuhaf bir şekilde kurtulacağını kuşkusuz tahmin edemiyordu. Çünkü ardındaki kapı açılıp aynaya attığı ilk kaçamak bakışta elinde mumla odaya giren kontu açık seçik gördüğü anda yaşadığı şaşkınlık, evet, yaşadığı korku çok büyük oldu. Oturmak ya da ayağa fırlayıp kaçmak ya da kendini göstermek, inkâr etmek ya da af dilemek arasında yaşadığı çaresizlik sadece birkaç saniye sürdü. Eşikte hareketsiz kalan kont geri adım atıp yavaşça kapıyı kapattı. O anda barones yan kapıdan hızla içeri girip lambayı söndürdü, Wilhelm'i koltuktan kaldırıp gardırop odasına çekiştirdi. Üzerindeki robdöşambrı çabucak çıkartıp eski yerine astı. Sonra Wilhelm'in ceketini koluna aldı ve onunla birlikte birtakım odalardan, geçitlerden ve bölmelerden geçip kendi odasına ulaştı. Wilhelm biraz soluklandıktan sonra olan biteni ondan dinledi: Barones kontun geldiği yalanını söylemek üzere kontese gitmiş, ancak beriki, "Biliyorum," demişti. "Ne oldu acaba? Biraz önce atıyla yan kapıdan girdiğini gördüm." Barones bunu duyar duymaz Wilhelm'i almak üzere korku içinde kontun odasına koşmuştu.

"Ne yazık ki geç geldiniz," dedi Wilhelm, "Kont biraz önce odada beni otururken gördü."

"Sizi tanıdı mı?"

"Bilmiyorum. Onu gördüğüm gibi, o da beni aynada gördü, bunun bir hayalet mi yoksa kendisi mi olup olmadığını anlamadan tekrar geri çekildi ve ardından kapıyı kapattı."

Bir hizmetkâr kontun karısının yanında olduğunu söyleyip onu çağırınca baronesin sıkıntısı daha da arttı. Kalbi çarparak yanlarına gittiğinde kontu sessiz ve içine kapanmış halde buldu, ama ifadeleri yumuşamıştı ve her zamankinden dostçaydı. Barones ne düşüneceğini bilemedi. Avdaki olaylardan ve erken dönüşünün nedenlerinden konuştular. Sohbet çabucak bitti. Kont sessizleşmişti, Wilhelm'i sorup bir şeyler okuması için çağırtmak istemesi baronesi özellikle şüphelendirmişti.

Baronesin odasında tekrar giyinip biraz kendine gelmiş olan Wilhelm, emir üzerine oldukça endişeli bir halde yanlarına geldi. Kontun verdiği macera kitabını kekeleyerek okudu. Ses tonundaki tedirginlik ve titreme neyse ki hikâyenin içeriğine uygun düşmüştü. Kont birkaç kez güler yüzlü işaretlerle takdirini gösterdi ve okurken takındığı farklı ifadeyi överek sonunda dostumuzu serbest bıraktı.

On Birinci Bölüm

Wilhelm Shakespeare'den birkaç parça okur okumaz etkisine öyle fazla kapılmıştı ki, devam edemez oldu. Bütün ruhu kıpır kıpırdı. Jarno'yla konuşmanın fırsatını bulunca ona sağladığı bu mutluluk için ne kadar teşekkür edeceğini bilemedi.

"Tüm yazarların içinde en sıra dışı ve en harika olan ustanın kusursuz eserlerine karşı duyarsız kalamayacağınızı biliyordum," dedi Jarno.

"Evet," dedi Wilhelm, "Hiçbir kitabın, bir insanın ya da hayatta yaşanan bir olayın üzerimde bana ettiğiniz iyilik sayesinde tanıdığım bu eserler kadar büyük etki yarattığını hatırlamıyorum. Kendini son derece yumuşak bir yolla tanıtmak üzere insana yaklaşan tanrısal bir dehanın ürünü gibiler. Bunlar şiir değil! Sanki insan kendini kaderin muazzam kitapları önünde durmuş, içlerinde esen en hareketli yaşam fırtınasının sayfalarını müthiş bir hızla bir ileri, bir geri çevirdiğini görüyormuş gibi hissediyor. Onlardaki güce ve yumuşaklığa, şiddete ve sükûnete öylesine şaşırdım, kendimi öylesine kaybettim ki, tekrar okumaya devam edebileceğim saatleri özlemle bekler oldum."

"Bravo," dedi Jarno, dostumuzun elini sıkarak, "Böyle olmasını istemiştim! Umut ettiğim sonuçlar da mutlaka gecikmeyecektir."

"Şu anda içimde yaşadıklarımı size anlatabilmeyi çok isterdim," dedi Wilhelm, "İnsanlıkla ve onun kaderiyle ilgili, gençliğimden bu yana farkında olmadan bana eşlik eden bütün sezgileri Shakespeare'in eserlerinde gerçekleşmiş ve gelişmiş

buluyorum. Sanki bütün bilmeceleri bize açıklıyor, ama insan yine de çözümün şu ya da bu kelimede olduğunu söyleyemiyor. İnsanları doğal insanlarmış gibi geliyor, ama yine de öyle değiller. Eserlerinde yer alan doğanın bu en gizemli ve en karışık varlıkları karşımızda, kadranları ve muhafazaları kristalden yapılmış saatler gibi hareket ediyorlar, saatlerin akışını kendi amaçlarına göre gösteriyorlar ve insan aynı zamanda onları işleten mekanizmayı da görebiliyor. Shakespeare'in dünyasına attığım bu kaçamak bakışlar, gerçek dünyada daha hızlı adımlar atmak, onu örten kader tufanına karışmak ve eğer bir gün başarabilirsem, gerçek doğanın engin denizinden alacağım birkaç kabı sahneden vatanımın susamış halkına bağışlamak adına, bana her şeyden daha fazla çekici geliyor."

"Sizde gördüğüm bu ruh hali beni ne kadar sevindiriyor," dedi Jarno elini kıpır kıpır gencin omzuna koyarak. "Faal bir yaşama atılma amacınızdan vazgeçmeyin ve size bağışlanmış olan bu güzel yılları cesurca kullanmak için acele edin. Size yardım edebilirsem, bunu bütün içtenliğimle yapacağım. Ne karakterinize ne de terbiyenize uygun olabilecek bu kumpanyaya nasıl girdiğinizi hâlâ sormadım. Umduğum ve gördüğüm kadarıyla ayrılmak istiyorsunuz. Kökeninizi, ailevi koşullarınızı bilmiyorum; bana ne kadar güvenebileceğinizi düşünün. Size şu kadarını söyleyebilirim, içinde yaşadığımız savaş dönemleri talihin hızla dönmesine neden olabilir; güçlerinizi ve yeteneklerinizi bizim hizmetinize adar, çabadan, gerektiğinde tehlikeden korkmazsanız, sizi şu anda bir süredir rezervde tuttuğum ve daha sonra pişman olmayacağınız bir mevkiiye yerleştirme fırsatım var." Wilhelm minnettarlığını yeterince ifade edememişti ve bu koruyucu dosta bütün hayat hikâyesini anlatmaya hazırdı.

Bu şekilde konuşarak parkın içlerine kadar ilerlediler ve oradan şose yola çıktılar. Jarno bir an durdu, sonra devam etti: "Teklifimi düşünüp karar verin, birkaç gün içinde bana yanıtınızı bildirin ve bana güvenin. Bu tür insanlarla nasıl düşüp kalkabildiğinizi bugüne kadar anlayamadığımdan emin olabilirsiniz. Sadece bir parça yaşayabilmek için serseri bir balad şarkıcısına ve çift cinsiyetli ahmak bir yaratığa bel bağlamak zorunda kalmanıza hep tiksinti ve utançla baktım."

Sözlerini bitirmemişti ki, atlı bir subay yanında yedek at süren bir seyisle birlikte telaşla bulundukları yöne doğru yaklaştı. Jarno onlara seslenerek coşkuyla selamladı. Subay atından yere atladı, ikisi birbirlerine sarılıp sohbete koyulurken öfkeli dostunun son sözlerinden şaşkına dönen Wilhelm kendi içine dönerek bir kenarda durdu. Jarno subayın ona uzattığı birkaç kâğıdın sayfalarını çevirdi, ama beriki Wilhelm'in yanına geldi ve elini uzatıp hararetle konuştu: "Sizi saygın bir çevreye davet ediyorum; dostunuzun önerisine kulak verin, böylece yanınızda içtenlikle yer alan bir yabancının dileğini de yerine getirmiş olacaksınız." Bunları söyledikten sonra Wilhelm'e sarılıp hararetle göğsüne bastırdı. Aynı anda Jarno yanlarına gelerek yabancıya döndü: "En iyisi ben de sizinle geleyim, böylece gerekli emirleri alır, henüz akşamdan tekrar yola çıkmış olursunuz." Bunun üzerine ikisi de atlara atladı ve şaşırmış dostumuzu orada kendi düşünceleriyle baş başa bıraktı.

Jarno'nun son sözleri Wilhelm'in kulağında yankılanıyordu. Masum bir şekilde sevgisini kazanmış bu iki insani varlığın bunca saygı duyduğu bir adam tarafından böylesine şiddetle aşağılanmasına dayanamıyordu. Tanımadığı subayın tuhaf kucaklamasından pek etkilenmemiş, bu hareket merakını ve hayal gücünü bir anlığına meşgul etmişti; ama Jarno'nun söyledikleri içine oturmuştu; derinden yaralanmıştı ve şimdi geri dönüş yolunda Jarno'nun bakışlarından ve bütün hareketlerinden belli olan katı kalpli soğukluğunu bir anlığına göremeyip unuttuğu için kendine sitem ediyordu. "Hayır," dedi ısrarla, "Dostum olabileceğini sanıyorsan yanılıyorsun, seni duygusuz centilmen! Bana verebileceğin hiçbir şey beni bu talihsizlere bağlayan duygular kadar değerli olamaz. Senden ne bekleyebileceğimi tam zamanında keşfedebilmiş olmam ne büyük şans!"

Onu karşılamaya gelen Mignon'nu kucaklayıp hararetle, "Hayır, bizi kimse ayıramaz, güzel, küçük varlık!" dedi, "Dünyanın sahte bilgeliği beni ne senden ayırabilir ne de sana borçlu olduğum şeyleri unutturabilir."

Sıkıca kucaklanmalardan genellikle kaçınan çocuk şefkatin bu beklenmedik ifadesi karşısında ona öyle sıkı sarıldı ki, Wilhelm kollarından güçlükle kurtulabildi.

O günden sonra Jarno'nun, pek de övülmeye değer olmayan davranışlarına daha da dikkat etmeye başladı; evet, bazıları gözüne fazlasıyla batmıştı. Örneğin baron hakkında yazılmış ve zavallı Bilgiç'in bunca pahalı ödemek zorunda kaldığı şiirin Jarno'nun işi olduğuna dair güçlü şüpheleri vardı. Adam Wilhelm'in yanında olayla ilgili şakalar yaptığından, dostumuz bunun son derece bozuk ahlaklı bir karakterin işareti olduğuna inanıyordu; çünkü acı çekmesine neden olduğu bir masumla alay etmekten ve ne bunu telafi etmeyi ne de özür dilemeyi düşünen birinden daha kötüsü olabilir miydi. Wilhelm bunu yoluna koymayı çok isterdi çünkü son derece tuhaf bir tesadüf sonucu gece yarısı işlenen bu suçun faillerinin izini bulmuştu.

Bazı genç subayların eski malikânenin alt salonunda erkek ve kadın oyuncularla birlikte keyifli geceler geçirdiği Wilhelm'den gizlenmişti. Alışık olduğu üzere, erken kalktığı bir sabah yolu bu odalara düştü ve genç beyleri orada son derece tuhaf bir temizlik yaparken buldu. Bir çanakta suyla yumuşattıkları tebeşirleri hamur haline getirerek bir fırçayla üstlerindeki yeleklerine ve pantolonlarına sürüyor, böylece giysilerini kısa yoldan temizliyorlardı. Bu el çabukluğunu şaşkınlıkla izleyen dostumuzun aklına Bilgiç'in beyaz toza bulanıp kirlenmiş ceketi gelmişti; bu kişilerin arasında baronun yakınları olduğunu öğrenince şüphesi bir o kadar arttı.

Bu şüphenin izini yakından sürebilmek için genç beyleri küçük bir kahvaltıyla oyalamayı denedi. Hepsi oldukça neşeliydi ve birçok gülünç hikâye anlattılar. Özellikle bir süre reklam ofisinde[1] bulunmuş olan bir tanesi her tür insanı kendine çekip onları kendi yöntemleriyle aldatmakta usta olan yüzbaşısının hilelerini ve çevirdiği dolapları öve öve bitiremiyordu. Bu yüzbaşının, bakımlarını özenle üstleneceği iddiasıyla terbiyeli ve eğitimli iyi aile çocuklarını nasıl kandırdığını ayrıntılarıyla anlattı; başta kendilerine iyi davranan böylesine saygın, cesur, zeki ve cömert bir subay tarafından takdir gördüklerini ve öne çıkarıldıklarını sanan budalalara içtenlikle güldü.

Wilhelm kıyısına masumca yaklaştığı uçurumu ona böyle beklenmedik bir şekilde gösteren koruyucu meleğine nasıl da

[1] Savaş döneminde erkekleri askerlik hizmetine çağırmak üzere reklamların yapıldığı askeri kurum –çn.

dua etmişti. Jarno artık onun için bir asker toplayıcıdan başka bir şey değildi; yabancı subayın kucaklaması kolayca açıklanmıştı. Bu adamların zihniyetinden tiksindi ve o andan itibaren üniforma giyen herhangi biriyle yakınlaşmaktan kaçındı. Ordunun ilerlemeye devam edeceği haberi aynı anda güzel dostu kontesin yakınından belki de sonsuza dek sürgün edileceği anlamına gelmese, buna sevinecekti.

On İkinci Bölüm

Bu arada barones endişeyle ve tatminsiz bir merakla kendine eziyet ederek günler geçirmişti. Çünkü o maceradan sonra kontun davranışları onun için tam bir bilmece olup çıkmıştı. Adamın huyları tamamen değişmişti; artık her zamanki şakaları duyulmuyordu. Ev halkına ve hizmetkârlara verdiği emirler oldukça azalmıştı. Ukalalığı ve otoriter hali artık çok az fark ediliyordu, daha çok sessizleşmiş ve içine kapanmıştı, ama yine de neşeliydi ve bambaşka bir insan olmuş gibiydi. Ara sıra fırsat yarattığı okuma saatlerinde dinsel temalı, ciddi kitaplar seçiyordu. Barones ise görünüşteki bu sakinliğin ardında gizli bir öfke, tesadüfen açığa çıkardığı günahın öcünü almayı amaçlayan bir kasıt bulunduğu korkusuyla yaşıyordu. Bu nedenle sırrını Jarno'ya açmaya karar verdi, kendi aralarında pek sır saklamadıkları bir ilişki olduğundan, bunu rahatça yapabilirdi. Jarno kısa süreden beri en önemli dostu olmuştu, ama eğilimlerini ve hazlarını etraflarını kuşatan şamatalı dünyadan gizleyecek kadar akıllıydılar. Bu yeni hikâye sadece kontesin gözünden kaçmamıştı ve büyük olasılıkla barones zaman zaman katlanmak zorunda kaldığı bu soylu ruhun sessiz eleştirilerinden kurtulmak için hanım dostunu aynı şekilde meşgul etmeye çalışıyordu.

Barones hikâyeyi dostuna anlatır anlatmaz beriki gülmeye başladı: "Yaşlı moruk herhalde kendini gördüğüne inanıyor olmalı! Bu görüntünün kendine uğursuzluk getireceğinden, evet, belki de ölüm anlamına geldiğinden korkuyordur, şimdi de bu

yüzden zayıf karakterli kişilerin bugüne dek hiç kimsenin kaçamadığı ve kaçamayacağı yok oluşu düşündükleri zaman yaptığı gibi uysallaşmıştır. Sessiz kalalım! Daha uzun süre yaşayacağını umduğum için bu fırsatla hiç olmazsa onu karısına ve ev halkına artık dert olmayacak bir hale getirelim."

Böylece kontun yanındayken olabildiğince uygun bir şekilde önsezilerden, hayaletlerden ve benzeri şeylerden konuşmaya başladılar. Jarno kuşkucuyu oynadı, barones de ondan aşağı kalmadı, bunu öyle ileri götürdüler ki, sonunda kont Jarno'yu bir kenara çekip bu özgür düşünceli tavrıyla ilgili onu uyardı ve kendinden örnek vererek bu tür hikâyelerde gerçek payı olabileceğine dair onu ikna etmeye çalıştı. Jarno önce etkilenmiş, sonra hâlâ şüphesi varmış ve sonunda inanmış gibi göründü, ama hemen ardından, gece el ayak çekilince o ve dostu barones, gördüğü hayalet yüzünden ansızın kötü huylarından vazgeçtiği ve yaklaşmakta olan felaketi; evet, belki de ölümü böylesine metanetle beklediği için övgüye değer buldukları zayıf karakterli centilmenle alay ederek eğlendiler.

Yüreğindeki endişeden kurtulur kurtulmaz her zamanki neşesi yerine gelen barones, "Bu görüntünün doğal bir şeyin sonucu olabileceğini aklı almıyor," dedi. Jarno fazlasıyla ödüllendirildi, bu arada kontu iyice evcilleştirmek ve kontesin Wilhelm'e olan eğilimini kışkırtarak artırmak için yeni planlar yaptılar.

Bu amaçla ona bütün hikâyeyi anlattılar. Kontes başlangıçta buna öfkelense de, o günden sonra düşüncelere daldı. Sanki sakin anlarında ona hazırlanmış olan sahneyi hayal ediyor, peşinden gittiği bu hayali kafasında canlandırıyor gibiydi.

Artık her yanda yapılan hazırlıklar ordunun çok yakında ilerlemeye başlayacağına ve prensin de karargâhını değiştireceğine şüphe bırakmıyordu; evet, kontun da malikânesinden ayrılıp şehre geri döneceği söyleniyordu. Bu durumda oyuncularımız yıldızların konumunu kolayca görebilirlerdi; ama buna göre tedbir alan sadece Melina'ydı, diğerleriyse ellerinden geldiğince anın keyfini çıkarmaya bakıyordu.

Wilhelm bu arada kendince bir uğraş içindeydi. Kontes ondan eserlerinin kopyasını istemiş, o da güler yüzlü kadının bu isteğini en güzel ödül olarak görmüştü.

Eserlerini henüz basılı görmemiş genç bir yazar bu gibi durumlarda onları temiz ve zarif bir şekilde kopya etmek için büyük dikkat sarf eder. Bu, yazarlığın altın çağına benzer; insan kendini henüz matbaanın dünyayı gereksiz yazılara boğmadığı, sadece en seçkin kişiler tarafından korunan değerli zihinlere ait ürünlerin kopya edildiği bir yüzyılda sanır; o zaman kolayca hataya düşülebilir; titizlikle düzenlenmiş bir elyazmasına da böyle değerli bir eser gözüyle bakılır; uzmanlar ve koruyucular tarafından sahip çıkılır ve koleksiyona eklenir.

Yakında gidecek olan prensin onuruna büyük bir şölen daha düzenlenmişti. Civardan birçok hanım davet edilmiş, erkenden giyinen kontes o gün için her zamankinden daha zengin bir elbise seçmişti. Saç tuvaleti ve baş süsleri olağanüstüydü, bütün mücevherlerini takmıştı. Barones de aynı şekilde ihtişamlı ve zevkli giyinmek için elinden geleni yapmıştı.

İki hanımın konuklarını beklerken canlarının sıkıldığını fark eden Philine, bitmiş elyazmasını vermesi ve içinden birkaç küçük parça okuması için Wilhelm'i çağırtmayı önerdi. Dostumuz içeri girince süsleriyle daha çok göze çarpan kontesin endamı ve zarafeti karşısında şaşırmıştı. Hanımların emrine uyarak okumaya başladı, ancak okuması öyle dağınık ve kötüydü ki, dinleyicileri bu kadar hoşgörülü olmasaydı, onu hemen geri gönderirlerdi.

Kontese baktıkça gözlerinin önünde elektrik kıvılcımları çakıyormuş gibiydi; artık okurken nerede soluk alacağını bilemez olmuştu. Bu güzel kadın hep hoşuna gitmişti; ama şimdi sanki daha önce hiç bu kadar kusursuz bir varlık görmemiş gibiydi ve ruhunda kesişen binlerce düşüncenin içeriği yaklaşık olarak şöyleydi:

"Birçok şairin ve duygulu olduğu söylenen insanın süse ve ihtişama karşı olması, her kesimden kadını sadece basit ve doğaya uygun giysiler içinde görmek istemesi ne budalaca. Zengin ve farklı giyinmiş, çirkin ya da pek güzel olmayan birine baktığımızda hoşumuza gitmeyen şeyin zavallı süs olmadığını düşünmeksizin süse kızarlar; ama dünyanın bütün zevk sahibi kişilerini buraya toplayıp bu kıvrımlardan, kurdele ve dantellerden, kordonlardan, buklelerden ve parlak taşlardan bir şeyler çıkarmak isteyip istemeyeceklerini sormak isterdim. Kendi-

lerine böylesine hoş ve doğal gelen bir etkiyi bozmaktan korkmazlar mı? Evet, 'elbette' diyebilirim! Minerva bütün zırhıyla Jüpiter'in aslından doğmuş olsa da, bu tanrıça bütün ihtişamı içinde sanki bir çiçekten usulca ortaya çıkmış gibidir."

Wilhelm bu izlenimi ona ebediyen nakşetmek istermiş gibi okurken sık sık kontese bakıyor, başka zaman karıştırdığı bir kelimenin ya da harfin, okuduğu metnin tamamı üzerinde rahatsız edici bir utanç lekesi olabileceğinden kuşkuya düşerken, birkaç kez hata yaptığı halde buna aldırmıyordu.

Bir gürültü duyup konukların geldiğini sandıkları için okuma sona erdi; barones dışarı çıktı, hâlâ açık duran yazı masasını kapatmak üzere olan kontes, yüzük kutusunu çıkararak parmaklarına birkaç yüzük daha taktı. "Çok yakında ayrılacağız," dedi gözlerini kutucuğa dikerek; "İyiliğinizden başka bir şey istemeyen iyi bir dostunuzdan bir hatıra alın." Bunu dedikten sonra bir kristal kaplamanın altında saçlardan örülmüş bir armayı sergileyen ve taşlarla dolu bir yüzük çıkardı. Wilhelm kontesin uzattığı yüzüğü alıp ne diyeceğini, ne yapacağını bilemeden kök salmış gibi olduğu yerde kaldı. Kontes yazı masasını kapattı ve kanepesine oturdu.

"Bense ellerim boş gideceğim," dedi Philine, kontesin sağ eli yanında diz çökerek; "Yerli yersiz ağzı bunca laf yapan, şimdiyse kekeleyerek de olsa kuru bir teşekkür bile edemeyen şu adama bakın. Canlanın bayım, en azından kusurunuzu pantomimle kapatın, bugün aklınıza bir şey gelmiyorsa, hiç olmazsa beni taklit edin."

Philine kontesin sağ elini yakalayıp hararetle öptü. Wilhelm diz üstü çöktü, genç kadının sol elini alıp dudaklarına götürdü. Kontes şaşırmış gibiydi, ama karşı koymadı.

"Ah!" diye bağırdı Philine, "Daha önce elbette bu kadar mücevher gördüm, ama onları böylesine soyluca taşıyan bir hanım görmedim. Ne bilezikler! Ama hangi ellerde! Ne gerdanlıklar! Ama hangi göğüste!"

"Sakin ol, dalkavuk kız!" dedi kontes.

"Şuradaki kontun resmi mi?" dedi Philine, kontesin sol yanındaki değerli zincirde taşıdığı gösterişli madalyonu işaret ederek.

"Nişanlıyken yapıldı," diye karşılık verdi kontes.

"O zamanlar bu kadar genç miydi?" diye sordu Philine, "Bildiğim kadarıyla sadece birkaç yıldır evlisiniz."

"Bu resim gençliğini ressama borçlu," dedi kontes.

"Güzel bir adam," dedi Philine, sonra elini kontesin kalbine koyarak, "Ama bu kapalı muhafazanın içine başka hiçbir resim girmedi mi?"

"Çok küstahsın Philine!" diye bağırdı kontes, "Seni çok şımarttım. Bir daha böyle bir şey duymayacağım."

"Sizi kızdırdıysam üzgünüm," dedi Philine, ayağa fırlayıp kapıya koştu.

Wilhelm güzel eli hâlâ avuçlarında tutarken gözlerini ayırmadan bileziğin kilidine bakıyordu. Üzerinde mükemmel çizgilerle işlenmiş adının baş harflerini görmek onu fazlasıyla şaşırtmıştı.

"Bu değerli yüzükteki saçlarınız gerçekten bana mı ait?" diye sordu uysalca.

"Evet," dedi kontes alçak sesle, sonra kendini toplayıp Wilhelm'in elini sıktı: "Ayağa kalkın ve hoşça kalın!"

"Burada adım yazılı," dedi Wilhelm, "Tuhaf bir tesadüf eseri!" Bileziğin kilidini gösterdi.

"Nasıl?" dedi kontes, "Bu bir hanım arkadaşımın markası!"

"Bunlar adımın baş harfleri. Beni unutmayın. Resminiz kalbimde silinmeden kalacak. Elveda, bırakın gideyim!"

Wilhelm kontesin elini öpüp ayağa kalkmak istedi; ama rüyada tuhaf şeylerin daha da tuhaflaşarak bizi şaşırtması gibi, o da nasıl olduğunu anlayamadan kendini kontesi kollarında tutarken buldu, dudakları birbirine dokundu, karşılık bulan ateşli öpüşmeleri onlara sadece taze doldurulmuş aşk kadehinin ilk taşan köpüğünden tadabileceğimiz mutluluğu bağışladı.

Kontesin başı bozulan buklelerine ve kurdelelerine aldırmaksızın onun omzundaydı. Kollarıyla onu sarmıştı; Wilhelm ona coşkuyla sarılıp tekrar göğsüne bastırdı. Ah, böyle bir an sonsuza dek süremez, kıskanç kaderin, dostlarımızın bu kısa anını yarıda kesmesi ne yazık.

Kontes ansızın bir çığlıkla birlikte ondan uzaklaşıp elini kalbine koyduğunda Wilhelm nasıl korkmuş, gördüğü mutlu rüyadan nasıl da sersemlemiş bir halde uyanmıştı!

Kontesin karşısında uyuşmuş gibi kalakaldı; genç kadın diğer eliyle gözlerini kapattı, bir ara verdikten sonra konuşabildi: "Gidin, çabuk olun!"

Wilhelm hâlâ yerinden kıpırdamamıştı.

"Bırakın beni," dedi kontes elini gözlerinden çekip tarifsiz bir bakışla ona bakarak, sonra en tatlı sesiyle ekledi: "Beni seviyorsanız, kaçın benden."

Wilhelm odadan çıktı, nerede olduğunu bilmeksizin tekrar kendi odasına döndü.

Talihsizler! Tesadüfün ya da kaderin hangi tuhaf uyarısı onları birbirinden ayırmıştı?

DÖRDÜNCÜ KİTAP

Birinci Bölüm

Laertes kolunu pencere kenarına dayamış, düşüncelere dalmış bir halde araziye bakıyordu. Sessiz adımlarla büyük salondan geçerek yanına gelen Philine dostuna yaslanarak onun bu ciddi görünümüyle alay etti.

"Gülme," dedi Laertes, "Zamanın böyle akıp gitmesi, her şeyin değişip son bulması berbat bir şey! Şuraya bak, burada kısa süre öncesine dek güzel bir konaklama yeri vardı. Çadırlar ne kadar da keyifliydi! Her şey ne kadar canlıydı! Bölge ne kadar özenle korunuyordu! Şimdiyse her şey bir anda yok oluverdi. Çiğnenmiş çimenlerin, yemek pişirmek için açılmış çukurların izleri bir süre daha kalacak, sonra her şey nadasa bırakılacak. Buradaki binlerce dinç insanın varlığıysa sadece bazı yaşlıların hafızasında hayalet gibi dolaşacak."

Philine şarkı söylemeye başlayarak dans etmek için dostunu salona çekti: "Zaman geçip giderken peşinden koşamayacağımıza göre, en azından bizden geçerken onu güzel bir tanrıça gibi neşeyle ve zarifçe onurlandıralım!"

Henüz birkaç dönüş yapmışlardı ki, Madam Melina salondan geçti. Philine onu da dansa davet edip bedeninin çirkin halini ona hatırlatacak kadar sinsiydi.

Arkasından, "Keşke artık hamile kadın görmesem!" dedi.

"İyi de, kadın hamile," dedi Laertes.

"Ama çok çirkin giyiniyor. Kısalmış ceketinin ön tarafında sallanan kıvrımı gördün mü? Her hareket ettiğinde önü sıra gi-

diyor. Kendine biraz çekidüzen verip durumunu gizleme konusunda son derece yeteneksiz."

"Boş ver, zaman ona yardımcı olacaktır," dedi Laertes.

"Çocuklar meyve gibi ağaçlardan toplansa, daha hoş olmaz mıydı?" dedi Philine.

Baron içeri girdi. Sabah erkenden yola çıkmış olan kont ve kontesin selamlarını ilettikten sonra onlara bazı hediyeler verdi. Sonra da yan odada Mignon'la ilgilenen Wilhelm'e uğradı. Çocuk çok sevimli ve çalışkandı, bir ara Wilhelm'e anne babasını, kardeşlerini ve akrabalarını sorunca dostumuz onlara mektup yazması gerektiğini hatırladı.

Baron, kont ve kontesin selamlarını ilettikten sonra, kontun, Wilhelm'in oyunundan, şiir çalışmalarından ve sanatsal çabalarından çok hoşnut kaldığını söyledi. Bu görüşlerin kanıtı olarak güzel dokumasından yepyeni altınların çekici renginin parladığı bir kese çıkarttı. Wilhelm gerileyerek keseyi almayı reddetti.

"Bakın," dedi baron, "Bu hediyeyi yeteneğinizin karşılığı olan bir bahşiş gibi değil, harcadığınız zamana, emeğinize karşılık bir teşekkür olarak görün. Eğer bu çabalar bize iyi bir isim sağlıyor ve insanların yakınlığını kazandırıyorsa, çalışkanlığın ve çabanın yanında ihtiyaçlarımızı tatmin edecek araçları da elde etmek haktır. Çünkü sadece ruhtan ibaret değiliz. Eğer her şeyin bulunabildiği bir şehirde yaşıyor olsaydık, bu küçük meblağı bir saate, bir yüzüğe ya da başka bir şeye dönüştürmek mümkündü. Ancak şimdi bu sihirli değneği doğrudan ellerinize teslim ediyorum. Bununla kendinize en beğendiğiniz, işinize yarayacak küçük bir şey satın alın ve bizden bir anı olarak saklayın. Bu arada keseye de gereken özeni gösterin. Hanımlar onu kendi elleriyle ördü. Amaçları muhafazasıyla içindekine en güzel biçimi vermekti."

"Bu hediyeyi kabul etmekle ilgili çekingenliğimi ve kararsızlığımı affedin," diye yanıtladı Wilhelm, "Çünkü yaptığım az şeyi adeta yok ediyor ve sevinç dolu bir hatırayı özgürce anmamı engelliyor. Bir işin bittiği yerde para yararlı bir araçtır. Ama evinizin anılarında tamamen işi bitmiş biri olarak hatırlanmak istemiyorum."

"Bu söz konusu değil," dedi baron, "Ancak siz bu kadar ince düşünürken, herhalde kontun da sizi büsbütün alacaklısı ola-

rak görmesini bekleyemezsiniz; kaldı ki, en büyük tutkusu ilgi göstermek ve adil olmaktır. Ne kadar çaba harcadığınız, bütün zamanınızı onun amaçlarına nasıl harcadığınız kontun gözünden kaçmadı. Evet, bazı hazırlıkları hızlandırmak için kendi cebinizden para harcadığınızı da biliyor. Minnettarlığının sizi mutlu ettiğini ona bildirmezsem bir daha karşısına nasıl çıkarım?"

"Sadece kendimi düşünseydim ve duygularımı izlemekte özgür olsaydım, her ne kadar güzel ve onur verici olsa da, hiçbir karşı gerekçeyi dikkate almadan bu hediyeyi kabul etmezdim," dedi Wilhelm, "Ancak şu anda beni utandıran bu hediyenin beni aynı zamanda aileme karşı duyduğum ve zaman zaman beni çok üzen başka bir utançtan kurtaracağını da inkâr edemem. Hesap vermek zorunda olduğum zamanı ve parayı gerektiği gibi idare etmedim. Oysa şimdi kontun cömertliği sayesinde saptığım bu ilginç yolun beni nasıl bir bahtiyarlığa götürmüş olduğunu aileme rahatça anlatabilirim. Bu tür gelişmelerde bizi tıpkı vicdanımız gibi nazikçe uyaran bu inceliği daha yüksek bir sorumluluk için feda ediyorum. Ayrıca babamın önüne mertçe çıkabilmek için, şimdi sizin önünüzde utanmayı kabul ediyorum."

"Dostlardan ya da cömert insanlardan para kabul ederken böylesine şaşırtıcı çelişkiler yaşamamız çok ilginç," dedi baron, "Oysa aynı kişilerden başka her türlü hediyeyi minnettarlıkla ve sevinçle kabul ederiz. İnsan doğası bu tür çelişkileri yaratıp özenle beslemekle ilgili kendine özgü benzer özelliklere sahip."

"Bu, bütün onur meselelerinde de aynı değil mi?" diye sordu Wilhelm.

"Ah evet," diye karşılık verdi Baron "Diğer önyargılarla da. Ayrık otlarını ayıklarken elbette soylu bitkileri de yolmak istemeyiz. Ancak bir insanın neyi aşabileceği ya da aşması gerektiğini hissetmesi beni çok sevindirir. Bununla ilgili bir hikâyeyi hep zevkle hatırlarım: Zeki bir şairin kraliyet tiyatrosu için yazdığı birkaç oyun kral tarafından çok beğenilmiş. 'Yazarı hoşa gidecek biçimde ödüllendirmeliyim,' demiş cömert kral, 'Hediye olarak küçük bir mücevher mi hoşuna gider, yoksa para almayı küçümser mi, araştırın.' Şair, bu işi üstlenmiş olan saray görevlisinin sorusuna kendi şakacı tavrıyla yanıt vermiş:

'Bu cömert anlayış için içtenlikle teşekkür ediyorum. Hükümdar bizden her gün para aldığına göre kendisinden para kabul etmekten neden utanayım?'"

Baron odadan çıkar çıkmaz Wilhelm, beklenmedik bir anda eline geçen ve yine de hak etmediğine inandığı altınları telaşla saymaya koyuldu. Pırıl pırıl, güzel taneler zarif kesenin içinden avucuna teker teker düşerken altının ancak ilerleyen yıllarla birlikte fark edebildiğimiz değerinin ve saygınlığının farkına sanki ilk kez varıyormuş gibiydi. Hesabını yapınca, özellikle Melina borcunu en kısa sürede ödeyeceğine söz verdiğine göre, şu anda elinde Philine'nin ondan çiçek buketi istediği günkü kadar, hatta daha fazla para vardı. Yeteneğini, küçük bir gururla ona rehberlik ve eşlik etmiş olan şansını gizli bir hoşnutlukla fark etti. Ailesini utançtan kurtaracak ve o ana kadarki davranışını da en güzel haliyle gösterecek bir mektup yazmak üzere kalemi eline alırken artık kendinden daha emindi. Yaşadıklarını açıkça anlatmak yerine, anlamlı ve mistik ifadeler kullanarak başından geçenleri sadece tahmin etmelerine izin verdi. Parasal durumunun iyi olması, yeteneğine borçlu olduğu kazanç, büyüklerin hayırseverliği, kadınların ona olan eğilimi, geniş bir çevre tarafından tanınıyor olması, bedensel ve ruhsal yeteneklerinin gelişmesi, geleceğe yönelik umudu öyle mucizevi ve masalsı bir görüntü yaratmıştı ki, serap bile bütün bunların yanında daha tuhaf görünemezdi.

Mektubu bitirdikten sonra bu sevinçli coşku içinde kendi kendine uzun bir sohbete koyuldu. Mektubun içeriğini özet çıkarırcasına tekrarlarken kendine faal ve onurlu bir gelecek çizdi. Onca soylu savaşçının örnekleri onu ateşlemiş, Shakespeare'in şiirleri ona yeni bir dünyanın kapılarını açmış, kontesin dudaklarından tarifsiz bir ateşi içine çekmişti. Bütün bunlar etkisiz kalamazdı, kalmayacaktı.

Seyisbaşı geldi ve eşyalarının hazır olup olmadığını sordu. Melina'nın dışında ne yazık ki hiç kimse bunu düşünmemişti. Kont grubun birkaç gün sürecek yolculuğu için gerekli olan ulaşım araçlarını onların hizmetine sunacağına söz vermişti. Atlar hazırdı, ama uzun süre alıkonmaları istenmiyordu. Wilhelm bavulunu sordu. Madam Melina onu kullanmak için almıştı. Wilhelm parasını isteyince Bay Melina parayı bavulun

en alt bölümüne özenle yerleştirdiğini söyledi. Philine, "Benim bavulumda yer var," diyerek Wilhelm'in giysilerini aldı, Mignon'a da geri kalan eşyaları getirmesini emretti. Wilhelm pek istemese de buna ses çıkarmadı. Giysiler toparlanıp, her şey hazırlanırken Melina, "İp cambazları ya da çığırtkanlar gibi seyahat ediyor olmamız canımı sıkıyor. Keşke Mignon kız elbiseleri giyse, arpçı da sakalını kesseydi," dedi.

Mignon Wilhelm'e sıkıca tutunup, "Ben bir erkek çocuğuyum, kız olmak istemiyorum!" diye büyük bir tepkiyle bağırdı. İhtiyar sessizdi. Philine bu anı fırsat bilerek, hamileri kont hakkında gülünç yorumlarda bulundu:

"Arpçı sakalını kesecek olursa, tutamlarını bir şeride diktirsin ve özenle saklasın ki, herhangi bir yerde konta rastlayacak olursa hemen yerine takabilsin: Çünkü bu centilmenin cömertliğini sadece bu sakal sayesinde elde etti." Diğerleri bu tuhaf sözlerini açıklaması için ısrar edince, şöyle dedi:

"Kontun inancına göre, oyuncu kendi özel yaşamında da rolünü oynamaya devam edip bu karakteri koruduğu takdirde bu yanılsamaya fazlasıyla katkıda bulunuyormuş; Bilgiç'e karşı bu yüzden bu kadar cömertti, arpçının da takma sakalını sadece akşamları tiyatroda değil, gündüzleri de sürekli takmasını zekice buluyordu. Bu maskeli balonun doğal hali hoşuna gidiyordu."

Diğerleri bu yanılgıyı ve kontun tuhaf görüşlerini alaya alırken arpçı veda etmek üzere Wilhelm'i bir kenara çekti ve gözyaşları arasında gitmesine izin vermesini istedi. Wilhelm onu herkese karşı koruyacağına, kimsenin saçının teline zarar veremeyeceğine, hele onun onayı olmadan saçlarını kesemeyeceğine dair onu ikna ederek yatıştırmaya çalıştı.

Fazlasıyla etkilenmiş olan ihtiyarın gözlerinde tuhaf bir alev parladı. "Beni gitmeye zorlayan bu durum değil," dedi, "Yanınızda olduğum için kendimi uzun süredir suçluyordum. Hiçbir yerde uzun süre kalmamalıyım. Çünkü lanet beni izliyor ve yanımdakilere zarar veriyor. Beni göndermezseniz başınıza her türlü şey gelebilir. Bana sormayın, artık kendime ait değilim, kalamam."

"O halde kime aitsin? Üzerinde böyle bir şiddeti kim uygulayabilir?"

"Bayım, korkunç sırrım bana kalsın, beni serbest bırakın! Beni izleyen intikam, dünyevi bir hâkimin intikamı değil. Amansız bir kadere aitim. Kalamam ve kalmama izin yok!"

"Şu anda bu durumda seni kesinlikle göndermeyeceğim."

"Gitmekte tereddüt edersem, bu size ihanet olacaktır. Sizin yanınızda güvendeyim, ama siz tehlikedesiniz. Kimi koruduğunuzu bilmiyorsunuz. Ben bir suçluyum, ama suçlu olmaktan öte, bir uğursuzum. Bulunduğum yerde mutluluk barınamaz. Neye katılsam, iyi ve güzel şeyler acizleşiyor. Uğursuzluk meleğinin beni yakalaması için kaçak gibi yaşamalı ve huzursuz olmalıyım. O ancak başımı yastığa koyup dinlenmek istediğimde ortaya çıkar. Size ne kadar minnettar olduğumu ancak sizden ayrılarak gösterebilirim."

"Tuhaf adam! Ne sana olan güvenimi sarsabilirsin ne de seni mutlu görmenin umudunu benden alabilirsin. Batıl inançlarının sırlarını deşmek istemem. Ancak mucizevi bağlantıların ve anlamların sezgisiyle yaşıyorsan, teselli olman ve neşelenmen için sana şunu demek isterim: Şansımın yanında yer al. Bakalım hangi melek daha güçlü, senin kara meleğin mi yoksa benim ak meleğim mi?"

Wilhelm ona teselli edici birkaç söz daha söylemek için bu durumu fırsat bildi. Çünkü uzun süredir bu harikulade yol arkadaşında tesadüfün ya da alınyazısının eseri olan büyük bir suçluluk duygusu yüklemiş ve bu anıları hâlâ peşinde sürükleyen bir insan gördüğüne inanmıştı. Henüz birkaç gün önce bir şarkısına kulak kabartmış ve şu mısraları duymuştu:

Sabah güneşinin ışığı
Tertemiz ufku alevlere boyuyor
Ve suçlu başın üzerinde
Tüm dünyanın güzel görüntüsü paramparça oluyor.

İhtiyar ne söylerse söylesin, Wilhelm'in gerekçeleri daha baskındı, her şeyi olumlu yöne çevirmeyi biliyordu. O kadar yürekli, o kadar içten ve teselli edici konuştu ki, ihtiyar kendiliğinden canlanarak kuruntularından vazgeçer gibi oldu.

İkinci Bölüm

Melina grubuyla birlikte küçük ama gelişmiş bir şehirde konaklamayı umuyordu. Kontun atlarıyla gidecekleri yere çoktan varmışlardı ve seyahatlerine devam etmeyi umdukları başka atlar ve arabalar aradılar. Yolculuk masraflarını Melina üstlenmişti ve her zamanki gibi cimri davranıyordu. Buna karşın Wilhelm'in cebinde gönlünce harcamaya hakkı olduğuna inandığı, kontesin güzel duka altınları vardı. Ama ailesine gönderdiği gösterişli hesap pusulasında bu paralardan övgüyle söz ettiğini çabucak unutmuştu.

Büyük bir sevinçle vaftiz babası olarak kabul ettiği ve bu nedenle kendisine Wilhelm denmesinden daha fazla hoşlandığı dostu Shakespeare onu değersiz, evet, hatta kötü çevrelerde bir süre zaman geçiren ve soylu karakterine bakmaksızın tamamen zevk düşkünü adamların kabalığı, nezaketsizliği ve budalalığıyla oyalanan bir prensle tanıştırmıştı. O anki durumuyla kıyaslayabildiği bu düşünce Wilhelm'e son derece hoş gelmiş ve neredeyse karşı konulmaz bir eğilim hissettiği kendini aldatma duygusu böylece işini fazlasıyla kolaylaştırmıştı.

Şimdiyse giyimiyle ilgili düşünmeye başladı. Bir gezginin gerektiğinde üzerine kısa bir palto geçirebileceği, kısa bir ceketinin olması ona uygun göründü. Uzun, örgü pantolon ve bir çift bağcıklı çizme ona göre bir gezgin için gerçek bir giyim tarzıydı. Sonra kendine ipekliden güzel bir bel kuşağı satın aldı ve bedenini sıcak tutar bahanesiyle beline doladı. Buna karşın boynunu eski atkısının esaretinden kurtardı. Gömleğine de muslin kumaştan birkaç şerit diktirdi. Ama bu şeritler o kadar genişti ki yakası büsbütün antik dönemin modasına benzemişti. Mariane'nin anısından geriye kalan, gevşekçe bağlanmış güzel ipek eşarpsa muslin yakanın altından görünüyordu. Üzerinde büyük bir tüy bulunan, rengârenk şeritli yuvarlak bir şapkaysa kostümünü tamamlıyordu.

Kadınlar bu kostümün ona çok yakıştığını iddia etti. Bu halini çok beğenen Philine, Wilhelm'in düşüncelerinde yarattığı ideale yakın olmak uğruna acımadan kestirdiği güzel saçlarını kendisine vermesini rica ederek onun gözüne girmeye çalıştı.

Cömertliğiyle diğerlerine karşı Prens Harry'ye[1] yakışır bir tutum sergileme hakkını elde etmiş olan Wilhelm, çok geçmeden birtakım muziplikler yapma ve bunları geliştirme zevkine erişmişti. Eskrim yapılıyor, dans ediliyor, çeşitli oyunlar icat ediliyor, böyle neşe içindeyken rastgele gelen orta kalitedeki şaraplar fazlaca tüketilirken Philine de bu yaşam tarzının karmaşası içinde selameti artık iyilik meleğinin eline kalmış bu ürkek kahramanı elde etmek için pusuda bekliyordu.

Grubun en fazla tercih ettiği eğlenceyse bundan önceki hamilerini ve patronlarını taklit ederek alaya aldıkları bir tür doğaçlamaydı. Aralarından bazıları bu tür soylu insanların dışa vurduğu özellikleri iyice bellemişti ve bu kişilerle ilgili yaptıkları taklitler diğerleri tarafından büyük takdir topluyordu. Philine de gizli deneyimlerinin arşivinden kendisine yapılan bazı özel aşk itiraflarını ortaya koyunca, herkes sinsi kahkahalarla adeta kendinden geçiyordu.

Wilhelm onların bu nankörlüklerini ayıpladı. Ancak ayıplananlar emekleri karşılığında orada kazandıklarını sonuna kadar hak ettiklerini iddia ederek Wilhelm'e karşı çıktılar. Ayrıca övgüye layık insanlar olduklarını iddia ederek kendilerine karşı hiç de iyi davranılmadığından yakındılar. Ardından, ne kadar saygısızca karşılandıklarından ve ihmal edildiklerinden şikâyet etmeye başladılar. Tekrar başlayan alaylar, takılmalar ve taklitler giderek acı ve haksız bir hal almaya başladı.

Wilhelm bunun üzerine, "Dilerim bu açıklamalarınızda kıskançlık ve kibir gizli değildir; umarım sözünü ettiğiniz kişileri ve durumlarını doğru bir bakış açısından değerlendirebilirsiniz," dedi. "Doğum yoluyla toplumda daha yüksek bir konuma erişmiş olmak başka bir konu. Şu şekilde ifade etmeme izin verin: Miras yoluyla edinilen zenginlik insana kolay bir hayat sağlamışsa, bir insan çocukluğundan bu yana kendini insanlığın ikincil ihtiyaçlarıyla fazlasıyla kuşatılmış halde bulmuşsa, genellikle bu zenginlikleri ilk ve en değerlisi olarak görmeye alışır. Doğal güzelliklerle donatılmış insanlık değerinin farkına

[1] Shakespeare'in *IV. Henry* adlı eserinde Kral IV. Henry'nin en büyük oğlu ve vârisi olarak geçen, saray yaşamını dışlayarak aşağı tabakayla düşüp kalktığı için uygunsuz yaşam tarzı nedeniyle sarayda krallığa uygun olmadığına dair dedikodular çıkan karakter –çn.

tam olarak varamaz. Soyluların kendilerinden aşağı olanlarla birbirlerine olan davranışları dış üstünlüklere göre ölçülür. Liyakat yerine unvana, rütbeye, giysilere ve donanımlara göre saygı gösterirler."

Bu sözler grup tarafından son derece beğenildi. Onlara göre emekçi insanların hep geri planda durmak zorunda olması ve şu koca dünyada doğal ve samimi davranışların izine bile rastlanmaması zalimlikti. Özellikle bu son tespitleriyle birlikte konu iyiden iyiye amacından sapmıştı.

"Onları bu nedenle kınamayın," dedi Wilhelm, "Aksine merhamet gösterin! Çünkü doğanın zenginliklerinden fışkıran ve en yüce şey olarak gördüğümüz mutluluğu çok seyrek hissederler. Dostluğun mutluluğunu bol bol tatmak sadece hiçbir şeyi olmayan ya da çok azına sahip olan biz yoksullara bahşedilmiştir. Sevdiklerimizi ne bir lütufla yüceltebilir, ne cömertlikle teşvik edebilir, ne de hediyelerle mutlu edebiliriz. Kendimizden başka hiçbir şeyimiz yok. İşte bu bütünlük halini vermemiz gerekir. Eğer bunun bir değeri varsa, o zaman bu, dosta sonsuza kadar iyilik etmek demektir. Hem alan hem de veren için ne büyük bir keyif ve mutluluktur bu! İnsanın fani yaşamına ilahi bir gerçeklik kazandıran budur. İşte bu, zenginliğimizin ana sermayesini belirler."

Wilhelm bu sözleri söylerken Mignon ona yaklaşmış ve zarif kollarını onun boynuna dolayarak başını göğsüne yaslamıştı. Dostumuz ellerini çocuğun başına koyarak sözlerine devam etti: "Yüce biri için gönülleri kazanmak, yüreklerin efendisi olmak ne kolaydır! Güzel, samimi, biraz insancıl bir davranış mucizeler yaratır. Bir kez kazanılmış bu ruhları elde tutmak için birçok yol vardır. Birçok şeyi seyrek elde ederiz, birçok şey bizim için zordur. Sahip olduklarımıza ve başardıklarımıza daha fazla değer vermemiz ne kadar doğaldır. Efendileri için kendini feda eden hizmetkârlardan söz eden etkileyici örneklerin sayısı o kadar fazla ki! Shakespeare bunları bize ne kadar güzel tarif etmiş! Sadakat bu durumda kendinden daha yüce olanla eşdeğer olmak isteyen soylu bir ruhun çabasıdır. Hizmetkâr sürüp giden bir bağlılık ve sevgi içinde onu her zaman ücretli bir köle gibi gören efendisiyle eşdeğer olur. Evet, bu erdemler sadece alt sınıflar içindir; bunlardan vazgeçemezler, bunlar, onların gü-

zel giysileridir. Kefaretini kolayca ödeyebilen, kendini kolayca minnettarlığın üzerinde görmeye de çalışabilir. Evet, bu açıdan, sanırım bir efendinin dostları olabileceğini, ancak kendisinin dost olamayacağını iddia edebilirim."

Mignon Wilhelm'e daha sıkı sarıldı.

"Pekâlâ," dedi topluluktan biri, "Onların dostluğuna ihtiyacımız yok ve bunu hiçbir zaman da talep etmedik. Ancak korumak istedikleri güzel sanatları daha iyi anlamaları gerekir. En iyi oynadığımız zamanlarda hiç kimse bizi dinlemedi: Her şey taraf tutma üzerine kuruluydu. Kim destekleniyorsa, o hoşa gidiyordu. Ancak hoşa gitmeyi hak eden de desteklenmiyordu. Saçma ve yavan olan şeylerin çoğu zaman dikkat çekip takdir topladığını görmek dayanılmazdı."

"Kötü niyetli ve ironik olan şeyleri saymazsak, sanatın da aşk gibi olduğunu düşünüyorum," dedi Wilhelm, "Bir sanatçı mükemmeli yaratmak ve ilgisini çekmek istediği kişilere yabancı olmayacak bir eser ortaya koymak istiyorsa tamamen içsel olmalı, yoksa fazlasıyla meşgul bir dünya insanı bu içselliğe nasıl yakalasın?

İnanın bana dostlarım, yetenekler de erdem gibidir: Kendileri adına sevilmeli ya da tamamen bırakılmalıdırlar. Buna karşın her ikisi de gizlice icra edilebilen tehlikeli bir sırmış gibi tanınır ve ödüllendirilir."

"Bu arada işinin ehli biri bizi keşfedene kadar açlıktan ölebiliriz," diye bağırdı biri köşeden.

"Tam öyle değil," dedi Wilhelm. "Bir insanın yaşadığı ve varlık gösterdiği sürece bolca olmasa da, her zaman ekmeğini kazanabileceğini gördüm. Hem şikâyet edecek neyiniz var ki? Bu kadar umutsuz olmayalım. Sonumuzun hiç de iyi görünmediği bir anda beklenmedik bir gelişmeyle iyi karşılanmadık mı? Yatacak yerimizin ve yiyeceğimizin sağlandığı bir yerimiz olmadı mı? Şimdi hiçbir eksiğimizin olmadığı bir zamanda alıştırma yapıp biraz ilerlemek neden aklımıza gelmiyor? Yabancı şeylerle uğraşıyor, ancak okul çocukları gibi ders almamız gerekenleri bize hatırlatacak her şeyi uzaklaştırıyoruz."

"Çok doğru," dedi Philine, "Bu sorumsuzluk! Bir oyun seçelim ve hemen sahneye koyalım. Herkes en büyük seyirci kitlesi önünde oynuyormuşçasına elinden geleni yapsın."

Fazla düşünüp taşınmadan oyunu kararlaştırdılar. Bir zamanlar Almanya'da büyük beğeni toplayan, ama şimdilerde unutulmuş bir eseri seçtiler. Birkaç kişi ıslıkla bir senfoni çaldı. Herkes hemen rolüne odaklanarak oyunu büyük bir dikkatle oynadı ve gerçekten de beklenenin üzerinde bir başarı sağlandı. Oyuncular birbirlerini alkışladı; bu kadar iyi iş çıkarmaları seyrek yaşanan bir durumdu.

Çalışmaları sona erdiğinde hepsi olağanüstü bir coşku hissetti. Çünkü hem çok iyi zaman geçirmişlerdi hem de herkes kendinden hoşnut kalmıştı. Wilhelm grubu fazlasıyla övdü. Sohbetleri canlı ve neşeli geçti.

"Çalışmalarımızı bu şekilde sürdürdüğümüz zaman ne kadar ilerlediğimizi göreceksiniz," dedi Wilhelm, "Sadece oyunu ezberleyerek, provalarını yaparak ve oynayarak kendimizi görev ve zanaat açısından tekdüzelikle sınırlamamalıyız. Müzisyenler çalışmalarını birlik içinde icra ettiklerinde çok daha keyif alır, daha dikkatli olurlar. Bunlar övülmeye değerdir. Enstrümanlarını akort ederken, ritim tuttururken nasıl çaba gösterir, yüksek ya da hafif notayı incelikle ifade etmeyi nasıl bilirler! Kendine paye vermek için bir diğerinin solosunu bastırmaya çalışmak hiçbirinin aklına gelmez. Herkes bestecinin ruhuna ve duygusuna uygun olarak çalmaya, ister az, ister çok olsun, herkes kendine verileni iyi biçimde ifade etmeye çalışır. Bizim de işimizi aynı mantıkla ve zekâyla ele almamız gerekmiyor mu? Ne de olsa herhangi bir müzikten daha ince bir sanat icra ediyoruz. Çünkü görevimiz, en bilinenden en uç olanlarına dek bütün ifadeleri insanlığa zevkle ve eğlendirerek sunmak. Provalarda üstün körü çalışmışken, oyun sırasında kendimizi ortama ve şansa terk etmek kadar kötü bir şey olabilir mi? En büyük sevincimizi ve eğlencemizi bir arada uyum içinde olmaya, birbirimizi hoşnut etmeye harcamalıyız. Beğeniyi kendi aramızda bir kez garantilemişsek, seyircinin beğenisini ancak o zaman değerlendirebiliriz. Bir orkestra şefi bir oyun yönetmenine göre neden kendinden daha emindir? Çünkü orkestrada dış kulağa hakaret sayılacak bir hata yapan herkes bunun utancını kendi üstlenir. Ancak iç kulağı hoyratça aşağılayan, affedilebilir ve affedilmez hataları kabul eden ve bundan utanan bir oyuncuya pek rastlamadım! Tiyatro sahnesinin de ip cambazı-

nın ipi kadar incecik olmasını isterdim. Böylece yeteneksizler o sahneye çıkmaya cesaret edemezdi. Ama şu haliyle nerdeyse herkes kendini sahneye çıkabilecek kadar yetenekli görüyor."

Topluluk bu öğütleri olumlu karşıladıysa da hiçbiri söylenenleri üzerine alınmadı çünkü hepsi biraz önce diğerleriyle birlikte kişisel başarılarını sergilemiş olduğundan emindi. Daha çok, bu yolculukta başladıkları gibi, gelecekte de aynı şekilde devam etme konusunda hemfikir oldular. Bunun için birlik içinde olmaya ve dostça çalışmayı sürdürmeye karar verdiler. Ancak bu konunun bir keyif ve özgür irade meselesi olduğunu düşündükleri için, bir yönetmenin müdahale etmemesi gerektiğini düşünüyorlardı. İyi insanlar arasında cumhuriyetçi yönetim biçiminin en iyisi olduğuna karar verdiler. Yönetmenliğin seçimle belirlenmesi, herkesin oy hakkı olması ve bu makamın yanında her zaman bir heyetin bulunması gerektiğini iddia ettiler.

Bu düşüncelerden o kadar etkilenmişlerdi ki hemen uygulamaya koymak istediler.

"Buna bir itirazım yok," dedi Melina. "Eğer bunu yolculuk sırasında denemek istiyorsanız, varacağımız yere kadar yönetmenlik görevimden vazgeçmeye gönülden razıyım." Bu arada tasarruf etmeyi ve bazı masrafları bu küçük cumhuriyete ya da geçici yönetmene yüklemeyi umuyordu. Topluluk artık yeni devletin yapısını en iyi nasıl şekillendirebilecekleri konusunda oldukça hararetli tartışmalara girişmişti.

"Hareket halinde bir imparatorluk bu," dedi Laertes. "En azından sınır sorunlarımız olmayacak."

Hemen işe koyuldular ve ilk yönetmen olarak Wilhelm seçildi. Senato üyeleri belirlendi, hanımlar seçme ve seçilme hakkına sahip oldu. Yasalar öneriliyor, reddediliyor, onaylanıyordu. Bu oyun sırasında zaman sanki göz açıp kapayıncaya kadar geçmişti. Süreç de buna paralel olarak keyifli geçtiği için, gerçekten yararlı bir şey yapmış olduklarına, bu yeni yapılanmayla anavatanın sahnesi için de yeni bir ufuk yarattıklarına inanmaya başladılar.

Üçüncü Bölüm

Wilhelm, grubu böyle olumlu bir durumda görünce, artık oyunların edebi kazanımları hakkında da sohbet edebileceğini umuyordu. Ertesi gün tekrar toplandıklarında söze girdi: "Oyuncunun bir oyunu yüzeysel olarak algılaması, oyunu ilk izlenimiyle değerlendirmesi, kontrol etmeden beğenmesi ya da beğenmemesi yararlı değildir. Etkilenmek ve eğlendirilmek isteyen, ama yargıda bulunmak istemeyen bir seyirci bunu yapabilir. Ancak bir oyuncu oyunun, aldığı övgünün ve eleştirinin hesabını vermelidir. Eğer bunu yapmaya hazırsa, ancak yazarın algı dünyasına, onun amaçlarına girmeyi bilmiyorsa bunu nasıl başarabilir? Son günlerde bir oyunu sadece bir tek rolün bakış açısından ele alarak, oyunla ilgili bağlantılarını dikkate almadan, sadece o rolü değerlendirme hatasına düştüğümü fark ettim. Eğer dinleme nezaketinde bulunursanız, bunu bir örnek üzerinden size anlatmak istiyorum.

Shakespeare'in benzersiz Hamlet'ini hatırlıyorsunuz. Şatoda okuması yapıldığında, çok hoşunuza gitmişti. Bu oyunu oynamaya karar vermiştik. Bense ne yaptığımın farkında olmadan prens rolünü üstlenmiş, coşkulu kalbin kendini duygu dolu ifadelerle gösterebildiği, ruh gücüne, yükselen bilince ve canlılığa serbest alan tanıyan en güçlü yerleri, monologları ve sahneleri ezberlemeye başlayarak oyun üzerinde çalıştığımı sanmıştım.

Aynı zamanda derin melankolinin yükünü olduğu gibi üstlendiğim ve bu baskı altında örneğimi ruh hallerinden ve tuhaflıklardan oluşan labirentte izlediğim takdirde rolün havasına tam olarak girebileceğime de inanmıştım. Rolü bu şekilde ezberledim ve çalıştım. Böylelikle yavaş yavaş kahramanımla özdeşleştiğime inandım.

Ancak ilerledikçe bütünü kavramak zorlaşıyordu. Sonunda geneli görebilmek neredeyse imkânsızlaşmıştı. Sonra oyunu kesintisiz bir sırayla çalışmaya başladım, ama bu şekliyle de bazı şeyler birbirine uymuyordu. Bazen karakterler, bazen de ifadeler çelişki yaratıyordu. Artık rolümü bütün sapmaları ve gölgeleriyle oynayabileceğim tonu ayarlamakta neredeyse çaresiz kalmıştım. Bu labirentler arasında uzun süre boşuna çaba

sarf ettim, ta ki hedeflerime yaklaşmayı umduğum bambaşka bir yol bulana kadar.

Babası ölmeden önce Hamlet'in karakterini yansıtan bütün işaretleri inceledim. Bu üzücü olaydan ve sonraki korkunç gelişmelerden bağımsız olarak bu ilginç genç adamın nasıl biri olduğunu, bu olaylar yaşanmamış olsa, nasıl biri olabileceğini fark ettim.

Bu nazik ve soylu saray çiçeği kraliyetin doğrudan etkisi altında büyümüştü. Adalet ve prenslik onuru, iyilik ve doğruluk duygusu, doğumunun yüceliğinin bilinciyle birlikte gelişmişti. O bir prensti, doğuştan bir prensti ve iyinin engellenmeden iyi kalabilmesi için hükümdar olmak istiyordu. Görünüşü hoş, doğuştan terbiyeli, yardımsever biri olarak gençliğe örnek, dünyanın sevinci olmalıydı.

Ophelia'ya olan sevgisi göze çarpan herhangi bir tutku içermeyen, tatlı ihtiyaçların sessiz önsezisiydi. Şövalyelik derslerindeki çabası özgün değildi. Bu isteğin daha çok, üçüncü bir kişiye yöneltilen övgüyle keskinleştirip yükseltilmesi gerekiyordu. Temiz hisleriyle dürüst kişileri tanıyor, bir dostun açık kalpliliğinde dürüst bir mizacın tadını çıkarabileceği sükûnetin değerini biliyordu. Belli bir düzeye kadar güzel sanatlardaki ve bilimdeki iyiyi ve güzeli fark etmiş, onları onurlandırmayı öğrenmişti; sıradanlıktan hiç hoşlanmıyordu. Nazik ruhunda nefretin tohumları yeşerebildiğinde, bu ancak dönek ve sahtekâr saraylıları aşağılayacak, onlarla alay edecek kadar filizlenebiliyordu. Sakin yaradılışlıydı, davranışları sadeydi, tembellik yapmaktan hoşlanmıyordu, ancak çalışma hırsı da yoktu. Eğitimindeki gevşekliği sarayda da sürdürüyor gibiydi. Mutluluğu yüreğinden çok, anlık ruhsal durumuna göreydi. İyi bir arkadaştı; uysal, mütevazı, merhametliydi. Hakareti affedebiliyor, unutabiliyordu. Ancak adalet, iyilik ve terbiye sınırlarını aşanlarla asla uzlaşamıyordu.

Eğer oyunu yine birlikte okursak, doğru yolda olup olmadığımı değerlendirebilirsiniz. Görüşlerimi en azından oyunun bazı bölümlerini göstererek kanıtlayabileceğimi umuyorum."

Bu açıklama büyük takdir topladı. Artık Hamlet'in davranış biçiminin daha iyi ifade edilebileceğine inanmışlardı. Bu yolla yazarın ruhuna girilmiş olması onları sevindirmişti. Herkes herhangi bir oyunu bu tarzda çalışmaya ve yazarın algısına göre geliştirmeye karar verdi.

Dördüncü Bölüm

Kumpanyanın konakladığı yerde birkaç gün geçmemişti ki bazı üyeleri için pek tatsız olmayan maceralar gelişmeye başladı. Özellikle Laertes, civarda bir çiftliği olan bir kadından etkilenmişti. Ancak kadın ona karşı oldukça soğuk, hatta saygısız davranıyor, genç adam bu nedenle Philine'nin alaylarına katlanmak zorunda kalıyordu. Philine bunu fırsat bilerek zavallı gencin bütün kadın cinsine düşman kesilmesine neden olan aşk hikâyesini dostumuza anlattı. "Ona bu kadar kötü bir oyun oynayan ve erkeklerin korktuğu onca kötülüğü bir araya karıştırıp ona bir dikişte içirten bir cinsten nefret etmesine kim içerleyebilir ki," dedi genç kadın, "Bir düşünsenize: Yirmi dört saat içinde önce sevgili, sonra nişanlı, ardından koca olmuş, sonra boynuzlanmış, yaralanmış ve en sonunda dul kalmış! Bir insanın başına daha fazla ne kadar dert açılabilir, bilemiyorum."

Laertes canı sıkkın bir gülümsemeyle odadan çıktı. Philine en şirin haliyle hikâyeyi anlatmaya koyuldu: Laertes on sekiz yaşında bir delikanlıyken bir tiyatro grubuna girmiş ve orada on dört yaşında güzel bir kızla karşılaşmıştı. Kızın babası yönetmenle tartıştığı için kumpanyadan ayrılmaya karar verince kıza ilk bakışta âşık olan Laertes kalmaları için babasını türlü yollarla ikna etmeye çalışmış, sonunda kızla evlenmeyi kabul etmişti. Hoşça geçen birkaç saatlik nişanlılık döneminden sonra evlenen genç adam koca olarak mutlu bir gece geçirmişti. Ancak ertesi sabah provada bulunduğu sırada, karısı kendi sınıfına layık bir şekilde onu bir güzel boynuzlamıştı. Ama karısına fazlasıyla âşık olan Laertes eve erken dönünce ne yazık ki kendi yerini yaşlı bir sevgilinin aldığını görmüş, bunun üzerine saçma bir öfkeyle hem sevgiliyi hem de babasını düelloya davet ederek bu dövüşten ağır bir yarayla kurtulmuştu. Baba kız aynı gece orayı terk edince Laertes ne yazık ki aldığı çifte yarayla geride kalmıştı. Şansızlığı onu dünyanın en berbat ordu doktorunun eline düşürmüş, zavallı genç sonunda bu maceraya kararmış dişlerle ve yaşlı gözlerle son vermişti. Aslında bu üzücü durumları hiç hak etmemişti çünkü Philine'ye göre Tanrı'nın yeryüzündeki en dürüst delikanlısıydı. "Özellikle bu zavallı ap-

talın kadınlardan nefret etmesine üzülüyorum," dedi Philine, "Çünkü kadınlardan nefret eden biri nasıl yaşayabilir?"

Melina yolculuk için her şeyin hazır olduğunu söyleyerek onun sözünü kesti. Ertesi sabah yola çıkabileceklerdi. Onlara gidecekleri güzergâhla ilgili bir plan verdi.

"İyi bir dost beni kucağına alırsa sıkışık ve sefil durumda oturmaktan yüksünmem, gerisi benim için fark etmez," dedi Philine.

O sırada içeri gelen Laertes, "Benim için de," dedi.

Wilhelm, "Bu çok can sıkıcı!" diyerek dışarı çıktı. Parasını kendisi ödeyip Melina'nın kabul etmediği, daha konforlu bir fayton buldu. Buna göre farklı bir düzenleme yapıldı; ama herkes daha rahat yolculuk edeceğine sevindiği sırada önemli bir haber geldi. Gidecekleri yol üzerinde pek de hayırlı olmayan bir çete görülmüştü.

Bu haber her ne kadar güvenilmez ve belirsiz olsa da, bulundukları yerde herkes dikkat kesilmişti. Orduların konumuna göre araya bir düşman birliğinin sızmış olması olanaksızdı, yine bir müttefik birlik de bu kadar geride kalmış olamazdı. Herkes kumpanyaya onları bekleyen tehlikenin çok büyük olduğunu anlatmaya çabalıyor ve başka bir yol öneriyordu.

Topluluğun çoğu üyesi bu yüzden huzursuzdu ve korkmaya başlamıştı. Yeni cumhuriyetçi yapıya uygun olarak devletin bütün organları bu olağanüstü durum hakkında fikir alışverişinde bulunmak üzere toplantıya çağrıldı. Sonuçta beladan uzak durup bulundukları yerden ayrılmamak ya da başka bir yoldan gitmek konusunda neredeyse hemfikir oldular.

Korkuya teslim olmayan Wilhelm üzerinde epey düşünüp taşınarak hazırlanmış bir programdan sadece bir söylenti yüzünden vazgeçmenin utanç verici olduğunu düşünüyordu. Toplulukla konuşup onlara cesaret verdi; gerekçeleri erkekçe ve ikna ediciydi.

"Bu henüz dedikodudan başka bir şey değil," dedi. "Bu tür söylentiler savaş sırasında ne çok çıkar! Aklı başında insanlar bu olayın son derece ihtimal dışı, hatta imkânsız olduğunu söylüyor. Bu kadar önemli bir olayda, böyle asılsız bir söylentinin bizi etkilemesine izin mi vereceğiz? Belgelerimizde sayın kontun bize belirlemiş olduğu rota en kısa olanı. Bu rota ayrıca bizim

için en iyi yol ve sizi tanıdıklarla, dostlarla karşılaşmayı arzuladığınız, ayrıca iyi karşılanacağınızı umduğunuz şehre götürecek. Dolambaçlı yol da bizi oraya götürür, ama bizi başka hangi kötü yollara sürükleyeceğini, ana yoldan ne kadar saptıracağını bilmiyoruz! Bu kış ortasında yolumuzu tekrar bulabilir miyiz, bunun yerine ne kadar zaman ve para harcayacağız?" Daha birçok şey söyleyerek konuyu başka avantajlı yönleriyle açıkladı. Böylece grup üyelerinin korkusu azaldı, cesaretleri yerine geldi. Wilhelm düzenli orduların askeri disiplininden öyle fazla söz etti, eşkıyaları ve başıboş serserileri öyle önemsiz anlattı, hatta tehlikeyi bile öyle güzel ve eğlenceli bir şekilde açıkladı ki, herkesin içi rahatladı.

Laertes ilk andan itibaren Wilhelm'in tarafındaydı ve tereddüt etmeyeceğine, geri adım atmayacağına söz verdi. Yaşlı Şamatacı Wilhelm'in tarzında en azından kendisiyle örtüşen birkaç ifade bulmuştu. Philine'se herkesle alay etti; ilerlemiş hamileliği dikkate alınmazsa, doğal samimiyetini kaybetmemiş olan Madam Melina'ysa öneriyi kahramanca bulunca daha önce ısrar ettiği yolda daha fazla para tasarruf edeceğini uman Melina öneriyi kabul etmek zorunda kaldı. Böylece herkes bütün içtenliğiyle buna katıldı.

Bundan sonra her ihtimale karşı kendilerini savunmak üzere hazırlıklara girişti̇ler. Satın aldıkları büyük avcı bıçaklarını omuzlarına geçirdikleri süslü kayışlara taktılar. Wilhelm bunlara ek olarak kemerine çift namlulu bir çift tabanca soktu. Laertes'in zaten yanında çok iyi bir tüfeği vardı. Böylece büyük bir neşeyle yola koyuldular.

İkinci gün, çevreyi iyi bildikleri anlaşılan arabacılar ormanlık bir yamacın düzlüğünde öğle molası vermeyi önerdiler çünkü köy çok uzaktaydı ve güzel havalarda bu yoldan gitmek daha iyiydi.

Hava açık olduğu için herkes bu öneriyi kolayca kabul etti. Wilhelm önden yürüyerek tepelerin arasından geçti; yolda karşılaştığı herkes tuhaf kılığına ister istemez şaşırıyordu. Genç adam hızlı ve rahat adımlarla ormana doğru ilerledi. Laertes de ıslık çalarak onu izledi. Sadece kadınlar faytonda gidiyorlardı. Mignon da üzerinde av bıçağı taşımanın gururuyla yanlarında yürüyordu. Kumpanya silahlanırken Wilhelm ısrarlarına daya-

namayarak ona da bir bıçak vermişti. Mignon şapkasına Wilhelm'in Mariane'den kalan hatıralarından biri olan inci dizisini dolamıştı. Sarışın Friedrich, Laertes'in tüfeğini taşıyordu. Arpçı ise en barışçıl görüntüye sahipti. Uzun giysisini kemerine sıkıştırmıştı, boğumlu bir değneğe yaslanarak rahatça yürüyebiliyordu. Arpını arabada bırakmıştı.

Biraz zorlanarak tepeye ulaştıktan sonra, güzel gürgen ağaçlarıyla çevrelenmiş düzlüğü görür görmez tarif edilen yeri hemen fark ettiler. Ormandan hafif bayır aşağı inen çayır insanı orada kalmaya davet ederken, kenarından akan dere hoş bir serinlik vaat ediyordu. Diğer taraftaysa patikaların ve yamaçların arasından uzaklara doğru güzel ve umut verici bir manzara uzanıyordu. Arazilerin üzerinde köyler ve değirmenler, ovalarda küçük kasabalar yer alırken, uzaklarda boy gösteren dağlar, hafif bir sınır çizer gibi, manzaraya daha umutlu bir hava veriyordu.

Konaklama yerine ilk ulaşanlar hemen yerleşip gölgelikte dinlenmeye çekildiler, ardından ateş yakıp şarkılar eşliğinde faal bir şekilde grubun geri kalanını beklemeye koyuldular. Yavaş yavaş konaklama yerine ulaşanlar güzel havayı ve tarifsiz manzarayı hep bir ağızdan selamladılar.

Beşinci Bölüm

Topluluk genellikle dört duvar arasında güzel ve neşeli saatler geçirmiş olsa da, burada kendini çok daha doğal ve dinç hissediyordu. Gökyüzünün berraklığı ve çevrenin güzelliği hepsinin ruhunu adeta temizlemişti. Herkes kendini birbirine yakın hissediyor, hayatlarının geri kalanını böyle güzel bir yerde geçirmeyi arzuluyordu. Meslekleri nedeniyle bu güzel yerleşim alanlarında yaşamak zorunda olan avcı, oduncu ve kömürcülere gıpta ediyorlar, ama özellikle Çingene topluluğunun çekici yaşam tarzını övüyorlardı; neşeli bir aylaklıkla doğanın bütün maceracı çekiciliğinin keyfini çıkartmaya hakkı olan bu tuhaf yoldaşlara özenirken, onlara biraz olsun benzedikleri için seviniyorlardı.

Bu arada kadınlar patates haşlamaya ve yanlarında getirdikleri yemekleri paketlerinden çıkarıp hazırlamaya başlamışlardı. Birkaç tencere ateşe kondu; kumpanya üçer beşerli gruplar halinde ağaçların ve fundalıkların altına uzandı. Tuhaf giysileri ve çeşitli silahları onlara alışılmadık bir görünüm kazandırmıştı. Atlar kenarda yemleniyordu. Faytonları da gizlemiş olsalardı, bu küçük sürünün görüntüsü bir romantizmin ilüzyonunu yansıtabilirdi.

Wilhelm daha önce hiç hissetmediği bir neşenin tadını çıkarıyordu. Buradakileri göçebe bir topluluk, kendini de o topluluğun başı olarak görüyordu. Bu nedenle herkesle sohbet ediyor ve bu anın hayalini olabildiğince şairane bir tarzda canlandırmaya çalışıyordu. Gruptakilerin duyguları kabarmıştı: Yiyip içip eğleniyor, daha önce hiç bu kadar güzel anlar yaşamadıklarını sürekli tekrarlıyorlardı.

Eğlenceli anlar fazla sürmemişti ki gençlerde çalışma şevki uyandı. Wilhelm ve Laertes flörelerini ellerine aldılar ve bu kez tiyatro amaçlı çalışmaya koyuldular. Hamlet ve düşmanının trajik sonunu getiren düelloyu oynayacaklardı. İki dost da bu önemli sahnede, tiyatroda her zaman uygulandığı gibi, kılıçlarla beceriksizce ileri geri hamle edilmemesi gerektiğinde hemfikirdi: Oyun sırasında, eskrim sanatından anlayan seyircinin de takdir edeceği bir örnek sergilemeyi umuyorlardı. Diğerleri etraflarında bir çember oluşturdular. İkisi de çaba göstererek ve bilinçle dövüşüyordu. Seyircilerin ilgisi her hamlede daha da artıyordu.

Ansızın yakındaki çalılıktan ateş edildi, hemen ardından ateş ikinci kez tekrarlandı. Topluluk korku içinde etrafa dağıldı. Çok geçmeden silahlı adamların yüklü faytonların yakınında otlayan atlara doğru ilerlediğini fark ettiler.

Kadınlar hep bir ağızdan çığlıklar atarken kahramanlarımız flöreleri bir yana fırlatarak tabancalarına el attılar ve coşkulu tehditler eşliğinde hesap sormak üzere eşkıyalara doğru koştular.

Adamlar dostlarımıza misket tüfekleriyle kısa ve öz bir şekilde karşılık verince, Wilhelm tabancasıyla faytona çıkıp bagajların ipini kesmekle meşgul olan kıvırcık saçlı adama nişan alarak tetiği çekti. Kurşunu yiyen adam hemen yere serildi. Laertes de ıskalamamıştı. Çeteden birkaç kişi naralar ve küfürler

eşliğinde ateş ederek üzerlerine doğru koşmaya başlayınca iki dost bu kez bellerindeki silahları çekerek birkaç el ateşle haydutların parıldayan palalarına soğukkanlılıkla karşı koydular. Genç kahramanlarımız cesurca savaşırken hep birlikte savunma yapmak üzere grubun üyelerini yanlarına çağırdılar. Ama Wilhelm'in gözleri ansızın kararda, olup bitenlerle ilgili bilincini yitirdi. Sol koluyla göğsü arasına isabet eden bir mermiyle ve şapkasını ikiye bölerek neredeyse kafatasını yaran bir darbeyle kendini kaybederek yere yığıldı. Saldırının umutsuz sonunuysa daha sonra kendisine anlatılanlardan öğrenecekti.

Gözlerini tekrar açtığında çok tuhaf bir durumdaydı. Hâlâ gözlerinin önünde duran karanlık perdeden seçebildikleri, sadece üzerine eğilmiş Philine'nin yüzüydü. Kendini çok halsiz hissediyordu. Doğrulmak istedi, ama yine Philine'nin kucağına yığıldı. Genç kadın çimenlerin üzerinde oturuyordu; önünde boylu boyunca yatan delikanlının başını usulca kendine bastırarak ona kollarıyla elinden geldiğince şefkatli bir yatak yapmıştı. Mignon darmadağınık ve kan içindeki saçlarıyla Wilhelm'in ayakucunda diz çökmüş, gözyaşları içinde ayaklarını tutuyordu.

Wilhelm kana bulanmış giysilerini görünce kısık bir sesle nerede bulunduğunu, kendisine ve diğerlerine ne olduğunu sordu. Philine ondan sakin olmasını istedi; herkesin güvende olduğunu, onun ve Laertes'in dışında hiç kimsenin yaralanmadığını açıkladı. Daha fazlasını anlatmak istemedi, sadece aceleyle sardığı yaraları ağır olduğu için, kıpırdamamasını ısrarla rica etti. Wilhelm elini Mignon'a doğru uzatıp yaralandığını sandığı çocuğun buklelerindeki kanın nedenini sordu.

Philine onu sakinleştirmek için açıkladı: Bu iyi kalpli çocuk dostunu yaralı görünce kanamayı durdurmak için, o telaşla aklına daha iyi bir çözüm gelmediğinden, başında uçuşan saçlarını yaranın üstüne kapatmış, ama kısa sürede bu boşuna çabadan vazgeçmek zorunda kalmıştı. Daha sonra yarayı sünger ve yosunla kapatmışlar, Philine sargı bezi olarak atkısını kullanmıştı.

Wilhelm Philine'nin sırtını hâlâ sımsıkı kilitli ve zarar görmemiş olan bavuluna yaslamış olduğunu fark etti. Diğerlerinin de eşyalarını kurtarmakla ilgili bu kadar şanslı olup olmadık-

larını sorunca genç kadın omuz silkerek yanıt verdi ve kırılmış sandıkların, paramparça edilmiş bavulların, yırtılmış çantaların ve bir yığın eşyanın ortalığa saçılmış olduğu çayırlığa doğru baktı. Ortalıkta kimseler görünmüyordu ve bu tuhaf üçlü orada yapayalnız kalmıştı.

Wilhelm artık bilmek istediğinden daha fazlasını öğrenmeye başladı: Gerektiğinde karşı koyabilecek güçteki diğer erkekler hemen korkuya kapılıp alt edilmişlerdi. Bir bölümü kaçmış, diğerleriyse dehşet içinde olaylara seyirci kalmıştı. Atlı oldukları için diğerlerine göre daha fazla karşı koyan arabacılar yere yatırılıp bağlanmış ve kısa sürede her şey yağmalanıp götürülmüştü. Dehşet içindeki yolcular can korkusunu atlattıktan sonra kayıplarının ardından sızlanmaya başlamışlar, yarası hafif olan Laertes'i ve eşyalarından geriye kalanların birazını yanlarına alarak var güçleriyle komşu köye koşmuşlardı. Arpçı zarar gören arpını bir ağaca yaslamış, sonra da öldü sanılarak terk edilen hayırsever dostuna yardım yetiştirmek için bir cerrah bulmak amacıyla diğerleriyle birlikte köye koşmuştu.

Altıncı Bölüm

Üç kazazede maceraperestimiz bu tuhaf durumda uzun süre bekledi. Yardımlarına gelen olmadı. Akşam olmuştu ve karanlık çökmek üzereydi. Philine'nin kaygısız hali yerini huzursuzluğa bırakmaya başlamıştı. Mignon çayırlıkta bir aşağı, bir yukarı yürüyordu. Çocuğun sabırsızlığı her an artıyordu. Nihayet dileklerinin yerine geldiğini ve birilerinin yaklaştığını gördükleri anda yeniden korkmaya başladılar. Kendi gelmiş oldukları yoldan bulundukları yere doğru yaklaşan bir grup atlının sesini oldukça net duyabiliyorlar, davetsiz konuklardan oluşan bir grubun bu ormanlık alana tekrar geri dönüp kalanları yağmalayacağından korkuyorlardı.

Ama çalılıkların arasından beyaz bir atın üstünde genç bir kadının çıkması onlar için hoş bir sürpriz oldu; yaşlı bir centilmen ve birkaç atlı ona eşlik ediyor, seyis yamağı, hizmetkârlar ve bir hafif süvari grubu onları izliyordu.

Manzarayı şaşkınlıkla izleyen Philine bu güzel amazondan yardım istemeye yeltendiği sırada, şaşkın bakışlarını bu tuhaf gruba çevirmiş olan genç kadın atını hemen o yöne çevirerek yanlarına gelip durdu. Gönüllü hastabakıcılığa soyunmuş hoppa kızın kucağında yatan ve gözüne oldukça tuhaf görünen yaralının durumunu merakla sordu:

"Kocanız mı?" diye sordu Philine'ye. Philine, Wilhelm'in hiç hoşuna gitmeyen bir ses tonuyla, "Sadece iyi bir dostum," diye diye yanıtladı. Genç adam bakışlarını yanlarına gelen genç kadının nazik, mağrur, sakin ve şefkatli yüz mimiklerine odaklamıştı. Hayatında daha önce ondan daha soylu ve sevimli bir varlık görmemişti. Üzerindeki erkek paltosu bedeninin kıvrımlarını gizliyordu; görünüşe bakılırsa onu akşamın serin havasına karşı refakatçilerden ödünç almış olmalıydı.

Bu sırada şövalyeler de yaklaşmıştı; bazıları atlarından indiler. Genç kadın da aynısını yaparak ve insancıl bir ilgiyle yolcuların başına gelen talihsiz olayın ayrıntılarını sordu. Ama özellikle yerde yatan delikanlının yaraları hakkında bilgi aldı. Bunun üzerine hemen döndü ve yanındaki yaşlı centilmenle birlikte dağdan yavaş yavaş yukarı tırmanarak ormanlık alanda duran faytonlara doğru ilerledi.

Genç kadın faytonlardan birinin kapısında durup gelenlerle kısaca konuştuktan sonra, aşağı inen tıknaz bir adamı yaralı kahramanımızın yanına götürdü. Elindeki kutucuktan ve içinde aletlerin bulunduğu deri çantadan adamın cerrah olduğu hemen anlaşılıyordu. Tavırları sempatik olmaktan çok, kabaydı. Ancak eli hafifti ve yardımı işe yaramıştı.

Cerrah Wilhelm'i iyice muayene ettikten sonra durumunun tehlikeli olmadığını, yaraları hemen orada sarıldıktan sonra en yakındaki köye götürülebileceğini söyledi.

Genç kadının kaygıları artıyor gibiydi. Diğerlerinin yanına birkaç kez gidip geldikten sonra yaşlı centilmeni yaralının yanına getirdi:

"Baksanıza, onu ne hale getirmişler! Bizim yüzümüzden acı çekmiyor mu?" Wilhelm bu sözleri duymuş, ama bir anlam verememişti. Amazon huzursuzca dolanıyordu; sanki bakışlarını yaralıdan alamıyormuş, aynı zamanda Wilhelm'i güçbela soymaya başladıkları bir zamanda orada kalmaya devam ettiği

takdirde görgü kurallarını çiğneyeceğinden endişe ediyormuş gibiydi. Cerrah Wilhelm'in giysisinin sol kolunu keserken yaşlı centilmen yanlarına gelerek ciddi bir ses tonuyla yolculuklarına devam etmeleri gerektiğini söyledi. Gözlerini genç kadına dikmiş olan Wilhelm onun bakışlarından öylesine etkilenmişti ki, tedavisi yapılırken neredeyse hiçbir şey hissetmemişti.

Bu sırada Philine saygıdeğer genç kadının elini öpmek üzere ayağa kalktı. İki kadın yan yana durduğunda, dostumuz hiçbir zaman bu kadar farklılık görmemiş olduğunu düşündü. Philine hiçbir zaman gözüne böyle olumsuz bir ışıkta görünmemişti, bu kız doğuştan soylu olduğunu tahmin ettiği bu varlığa yaklaşmamalı, hatta ona dokunmamalıydı.

Genç kadın alçak sesle Philine'ye bazı şeyler sordu, nihayet hâlâ kuru bir yüz ifadesiyle yanlarında duran yaşlı centilmene döndü: "Amcacığım, sizin adınıza cömert davranabilir miyim?" Bunu der demez paltoyu üzerinden çıkardı; onu çıplak yaralıya vermeye niyetlendiği belliydi.

O ana dek onun iyileştirici bakışlarına tutulmuş olan Wilhelm, genç kadın paltoyu üzerinden çıkarınca güzel endamı karşısında gafil avlanmıştı. Amazon ona yaklaşarak paltoyu nazikçe üzerine örttü. Ağzını açıp birkaç teşekkür sözü kekelemeye çalıştığı anda, genç kadının capcanlı varlığı çoktan bitkin hale gelmiş duyularında öyle tuhaf bir etki yarattı ki, bir an sanki güzel başının etrafında bir hale oluştuğunu ve parlak ışığın giderek bütün görüntüsünü kapladığını sandı. O sırada cerrah, yarasındaki kurşunu çıkarmak için onu fazlasıyla hırpaladığı için, bayılmak üzereyken azizenin görüntüsü de kayboldu; Wilhelm bilincini tamamen kaybetmişti. Kendine geldiğinde atlılar ve faytonlar, bütün refakatçileriyle birlikte o güzel varlık da yok olmuştu.

Yedinci Bölüm

Dostumuzun yarası sarılıp giydirildikten sonra cerrah aceleyle gitti. Tam o sırada arpçı da yanında birkaç köylüyle çıkageldi. Ağaçlardan kestikleri dallarla ve ördükleri çalı çırpıyla alela-

cele bir sedye yaptılar. Yaralıyı üzerine yatırdıktan sonra soylu topluluğun geride bırakmış olduğu atlı avcının önderliğinde Wilhelm'i dikkatlice dağdan aşağıya taşıdılar. Sessizce içine kapanmış olan arpçı zarar görmüş çalgısını taşıyordu. Birkaç kişi Philine'nin bavulunu sırtlamıştı, o da elinde bir bohçayla aylak adımlarla peşlerinden geliyordu. Mignon bazen önden gidiyor, bazen de kıyıdaki ormanın ya da çalılıkların arasından geçiyor, bu arada özlem dolu bakışlarını hasta koruyucusundan ayırmıyordu.

Wilhelm sıcak paltosuna sarınmış halde sedyede sakince yatıyordu. İnce yün kumaştan bedenine sanki elektrikli bir sıcaklık yayılıyor gibiydi. Kendini çok huzurlu hissediyordu. Giysinin güzel sahibesinden oldukça etkilenmişti. Paltonun omuzlarından kayışı, nurla çevrili soylu bedeni hâlâ gözlerinin önündeydi. Ruhu, kayalıklar ve ormanlıklar arasında yok olan o varlığın peşinden koşturuyordu.

Kafile ancak gece bastırdıktan sonra köydeki hana varabildi. Kumpanyanın diğer üyeleri de oradaydı ve çaresizlik içinde telafi edilemez kayıplarına üzülüyorlardı. Hanın tek ve küçük odası insanlarla tıklım tıklımdı: Bazıları saman üzerinde yatıyordu, diğerleri banklara geçmiş ya da sobanın arkasına sığınmıştı. Bayan Melina'ysa yan odada korkuyla doğurmayı bekliyordu. Yaşadığı korkunç olay erken doğuma neden olmuştu. Kendisine ebe olarak yardım edecek hancının genç ve deneyimsiz karısından da pek hayır geleceğe benzemiyordu.

Yeni gelenler içeri girmek istediklerinde herkes homurdanmaya başladı. Wilhelm'in tavsiyesine uyup onun gösterdiği tehlikeli yolu seçtikleri için bu talihsiz kazaya uğradıklarını iddia ediyorlardı. Sonu kötü biten yolculuğun suçunu ona yükleyerek içeri girmesini engellemek için kapıyı tuttular ve kendine kalacak başka yer bulmasını söylediler. Philine'ye ise daha kaba davrandılar. Arpçı ve Mignon da kendilerine düşen payı almışlardı.

Ormanda terk edilenlere göz kulak olması için güzel sahibesinden kesin talimat almış olan avcı kavgaya daha fazla sabredemedi; küfürlerle ve tehditlerle grubun üzerine yürüyerek sıkışmalarını ve gelenlere yer açmalarını emretti. Sonunda herkes kıpırdanmaya başladı. Avcı bir masayı köşeye yanaştırarak

üzerine Wilhelm için bir yer hazırladı; Philine bavulunu yanına koyup üzerine oturdu. Herkes elinden geldiğince sıkıştı. Avcıysa evli çifte daha rahat bir yer bulmak için dışarı çıktı.

O gider gitmez huzursuz sesler yeniden yükselmeye başladı, suçlamalar birbirini izledi. Herkes kaybını abartarak anlatıyor, büyük zarara uğradığı bu cüretkârlığı eleştiriyor, hatta dostumuzun yaralanmış olmasından duyduğu sevinci bile gizlemiyordu. Philine'yle alay ediyorlar, bavulunu korumak için başvurduğu yol nedeniyle onu suçluyorlardı. Ortada dolaşan kinayeli sözlerden ve iğnelemelerden anlaşıldığına göre, yağma ve bozgun sırasında Philine çete reisinin gönlünü hoş tutmakla meşgul olmuş ve kim bilir hangi hünerlere yöntemlere başvurarak bavulunu geri vermesi için onu ikna etmişti. Zaten uzun bir süre de ortadan kaybolmuştu. Philine bunlara yanıt vermedi. Sadece onu kıskananları bavulun varlığıyla etkilemek, böylece ne kadar şanslı olduğunu göstererek diğerlerinin çaresizliğini artırmak istercesine bavulunun kocaman kilitlerini tangırdattı.

Sekizinci Bölüm

Wilhelm aşırı kan kaybından halsizleşmiş, ancak o yardımsever meleğin görünmesinden sonra sakinleşerek yumuşamış olsa da, sessiz kaldığı sürece huzursuz topluluğun sürekli tekrarlanan sert ve haksız konuşmaları sonunda canını sıkmaya başlamıştı. Artık yerinde doğrulup bir dost ve önder olarak kendisine yaptıkları saygısızlıkla onu nasıl huzursuz ettiklerini onlara göstermek için kendini yeterince dinç hissediyordu. Güçlükle doğrularak sırtını duvara yasladı, sargılı başını kaldırıp sözlerine başladı:

"Bana merhamet göstermeniz gereken bir anda hakaret etmenizi, ilk kez sizden bir yardım bekleyebileceğim bir anda bana cephe alıp dışlamanızı yaşadığınız kaybın acısına veriyorum. Size ettiğim hizmetlerin, göstermiş olduğum yardımseverliğin karşılığı olarak bana duyduğunuz minnetle ve dostça davranışlarınızla bugüne dek yeterince ödüllendirildim. Beni

tahrik edip geçmişte sizler için neler yaptığımı düşünmeye zorlamayın. Bu hesap beni sadece utandırır. Tesadüfler beni sizlerle bir araya getirdi. Koşullar ve gizli bir eğilim beni size bağladı. Çalışmalarınıza ve eğlencelerinize katıldım. Az da olsa bilgimle size hizmet ettim. Şimdi hepimizi etkileyen bu talihsiz olayın bütün sorumluluğunu acı verici bir şekilde sadece benim üzerime yüklerken bu yolu tercih etmekle ilgili ilk önerinin yabancı kişilerden geldiğini, hepinizin bunu gözden geçirdiğini ve benim kadar hepiniz tarafından onaylandığını unutmuş gibisiniz. Eğer yolculuğumuz başarıyla sonuçlanmış olsaydı, bu yolu önerdiği ve tercih ettiği için herkes kendini övecek, fikir alışverişimizi ve kullanmış olduğu oy hakkını sevinçle hatırlayacaktı. Şimdiyse beni tek başıma sorumlu tutuyorsunuz. Eğer tertemiz vicdanım beni bu konuda bağışlamamış olsaydı, size karşı çıkışımda haklı olmasaydım, bu suçlamayı tamamen üzerime almaya hazırdım. Bana karşı söyleyecek bir şeyiniz varsa dürüstçe söyleyin. Kendimi savunabilirim. Söyleyeceklerinizin bir dayanağı yoksa o zaman susun ve dinlenmeye en fazla ihtiyacım olduğu bir zamanda bana eziyet etmeyin."

Bu sözlerine yanıt vermek yerine, kızlar yeniden ağlamaya ve kayıplarını ayrıntılı bir şekilde anlatmaya koyuldular. Melina'ysa iyice kendini kaybetmişti: Çünkü kuşkusuz en büyük kaybı, hatta düşünebileceğimizden de fazlasını o yaşamıştı. Dar odanın içinde sendeleyerek çılgın gibi oradan oraya dolaşıyor, başını duvarlara vurup en olmadık küfürleri savuruyordu; aynı anda hancı kadın yan odadan çıkıp karısının ölü bir çocuk doğurduğunu haber verince krizlerin en şiddetlisini kendinden esirgemedi; onunla birlikte herkes hep bir ağızdan büyük bir karmaşa içinde söylenmeye, ağlamaya, bağırmaya ve yaygaraya başladı.

Topluluğun içinde bulunduğu zor durumda bir yandan onların acılarını paylaşırken öte yandan aşağılık düşünceleri nedeniyle uğradığı hayal kırıklığından son derece etkilenen Wilhelm, bedeninin zayıflığına karşın ruhunu bütün gücüyle diri hissediyordu. "Bu kadar acınacak durumda olduğunuz halde, sizi neredeyse aşağılamam gerekecek," dedi. "Hiçbir felaket bize masum birini suçlama hakkını vermez. Bu atılan yanlış adımda payım varsa, ben de kendime göre bunun bedelini ödü-

yorum. Burada yaralı halde yatıyorum, eğer herkes kayba uğramışsa, en büyük kayba uğrayan benim. Çalınan sahne giysileri, paramparça olan dekorlar bana aitti: Çünkü siz, Bay Melina, bana henüz ödeme yapmadınız. Böylelikle bana olan bütün borçlarınızı siliyorum."

"Hiç kimsenin bir daha göremeyeceğini ne güzel de hediye ediyorsunuz," diye karşılık verdi Melina, "Paranız karımın bavulundaydı. Kaybolduysa suçlusu sizsiniz. Ah, keşke o kadarıyla kalmış olsa!" Yine tepinmeye, küfür etmeye ve bağırmaya başlamıştı. Herkes Melina'nın oda hizmetçisinden ucuza satın aldığı, kontun gardırobundan çıkma güzel giysileri, tokaları, saatleri, kutuları, şapkaları hatırladı; her ne kadar ucuz olsa da herkesin aklına kendi küçük hazinesi geldi. Philine'nin bavuluna hasetle bakıyorlar, bu hoppa kızla yakınlaşarak onun şansı sayesinde kendi eşyalarını da kurtarmış olmakla aslında hiç de fena etmediğini Wilhelm'e sezdiriyorlardı.

Genç adam sonunda bağırdı: "Siz sıkıntı çekerken eşyalarımı kendime saklayacağımı mı sanıyorsunuz? Zor anlarda sahip olduklarımı sizinle ilk kez mi dürüstçe paylaşıyorum? Bavulu açın, bana ait olan ne varsa, herkesin ihtiyacı için bırakıyorum."

"Bu benim bavulum," dedi Philine. "Bu bavulu istemediğim sürece açmayacağım. Sizin için koruduğum ıvır zıvır, en dürüst Yahudiye satılsa bile çok para etmez. Kendinizi düşünün, sağlığınız için yapacağınız masrafları, yabancı bir ülkede başınıza gelebilecekleri düşünün."

Wilhelm atıldı: "Bana ait olan hiçbir şeyi benden esirgeyemeyeceksiniz, Philine. İçindeki az miktar bizi şu anki sıkıntımızdan kurtarır. İnsan dostlarına destek çıkmak için şıkırdayan madeni paraların dışında, birçok imkânlara sahiptir. Neyim var neyim yoksa hepsini bu talihsizlere veriyorum. Kendilerine geldiklerinde şu andaki davranışlarından pişman olacaklarından eminim. Evet, ihtiyaç içinde olduğunuzu görüyorum. Bense neyim varsa, size vereceğim. Bana tekrar güvenin. Şu an için sakinleşin ve verdiğim sözü kabul edin! Bu teminatı herkes adına kim kabul edecek?"

Elini uzatarak devam etti. "Herkes kaybını iki, hatta üç kat telafi edilmiş olarak görmediği sürece sizden uzaklaşmayaca-

ğım ve sizi terk etmeyeceğim. Her kimin suçu olursa olsun, ta ki şu an içinde bulunduğunuz durumu tamamen unutup bunu mutlu bir anla değiştirene dek. Size söz veriyorum."

Eli hâlâ havada kalmıştı ve hiç kimse onu sıkmak istemiyordu. "Bir kez daha söz veriyorum," dedi yastığına yığılarak. Herkes susmuştu. Utanmışlar, ama teselli olmamışlardı. Bavulunun üzerinde oturan Philine'yse cebinde bulduğu fındıkları kırmakla meşguldü.

Dokuzuncu Bölüm

Avcı birkaç kişiyle geri dönerek yaralıyı oradan götürmeye hazırlandı.

Kasaba rahibini evli çiftleri evinde konuk etmesi için ikna etmişti. Philine'nin bavulunu aldılar, o da uslu bir tavırla onları izledi. Mignon önden gitmişti. Hasta, rahibin evine vardığında, uzun süredir konuklar ve önemli kişiler için hazır tutulan çift kişilik geniş bir yatağa yatırıldı. Yaranın açıldığı ve fazla kanadığı ancak orada fark edilebilmişti. Yeniden pansuman yapılması gerekiyordu. Hasta ateşlenmişti. Philine sadakatle başında bekliyor, uykusu gelince yerine arpçı geçiyordu. Wilhelm'in başında nöbet tutmaya kesin kararlı olan Mignon'sa bir köşede uyuyakalmıştı.

Wilhelm ertesi sabah biraz kendine geldikten sonra, avcıdan önceki gün yardımına koşan soylu kafilenin savaşın kargaşasından kaçmak için mülklerini geride bırakıp barış gelene kadar daha huzurlu bir yerde kalmaya karar verdiğini öğrendi. Avcı, yaşlı centilmenin ve yeğeninin adlarını söyledi ve kalacakları yeri tarif etti. Güzeli hanımının kendisine, terk edilenlere göz kulak olma görevini verdiğini açıkladı.

İçeri giren cerrah, Wilhelm'in avcıya sunduğu coşkulu şükranlarını bölerek yaraları hakkında karmaşık bir açıklama yaptıktan sonra, hareket etmediği takdirde kolayca iyileşeceğini söyledi.

Avcı gittikten sonra Philine, onun kendisine içinde yirmi

Louis altını[1] bulunan bir kese verdiğini, rahibi evdeki hizmeti karşılığında ödüllendirdiğini ve cerrahın da tedavi masraflarını karşıladığını söyledi. Wilhelm'in karısı olarak bilindiğini, artık yanında bu kimlikle kalacağını ve bakımı için kendi yerine başkasının bulunmasına izin vermeyeceğini de sözlerine ekledi.

Wilhelm: "Philine, başımıza gelen talihsiz olay sırasında yaptıklarınız karşılığında size oldukça minnet borçluyum. Bu minnet borcunun daha da artmasını istemiyorum. Etrafımda olduğunuz sürece huzursuz oluyorum. Çünkü bu zahmetlerinizin karşılığını size nasıl ödeyeceğimi bilemiyorum. Bavulunuzdaki kurtarmış olduğunuz eşyalarımı bana verin, tiyatro grubuna katılın ve kendinize kalacak başka bir yer bulun. Minnettarlığımı ve bu altın saati de karşılığında bir hediye olarak kabul edin; sadece beni bırakın; varlığınız beni tahmin edebileceğinizden de fazla huzursuz ediyor."

Wilhelm sözlerini bitirdikten sonra Philine ona güldü: "Sen bir ahmaksın ve akıllanmayacaksın da. Sana neyin iyi geleceğini, senden daha iyi biliyorum. Kalacağım ve yerimden kıpırdamayacağım. Hiçbir zaman erkeklerden minnet beklemedim, senden de beklemiyorum. Eğer seni seviyorsam, bundan sana ne?"

Philine kaldı. Her zaman neşeli görünerek, herkese bir şeyler hediye ederek, herkesin suyuna göre hareket ediyormuş gibi görünüp kendi bildiğini okuyarak, kısa sürede rahibin ve ailesinin gözüne girmeyi başardı. Wilhelm de iyileşiyordu. Cahil, ama becerikli cerrah işi oluruna bırakmıştı. Böylece hastamız kısa sürede iyileşmeye başladı. Wilhelm planlarını ve arzularını hevesle hayata geçirmek için sağlığına tamamen kavuşmayı dört gözle bekliyordu.

Ruhunda bitmez tükenmez bir etki yaratan olay daima hatırındaydı. O güzel amazonu, atla çalılıklar arasından kendisine yaklaşırken, attan inip yanına gelirken, etrafında dolanarak kendisi için çaba sarf ederken görüyordu. Bedenini saran o giysinin omuzlarından düştüğünü, yüzünün ve varlığının ışıklar içinde yok olduğunu görüyordu. Bütün gençlik hayalleri de bu görüntüye bağlanıyordu. O soylu, kahraman Chlorinde'yi artık

[1] İlk kez 1640 yılında XIII. Louis tarafından bastırılıp adlandırılan Fransız altın parası –çn.

kendi gözleriyle görmüş olduğuna inanıyordu: O güzel, merhametli prensesin sessiz bir alçakgönüllülükle yatağına yaklaştığı, kralın hasta oğlu yine aklına geliyordu.

Bazen sessizce kendi kendine düşünüyordu: "Gençliğimizde, uykuda gördüğümüz rüya gibi, gelecekte yaşayacaklarımızın görüntüleri her şeyden habersiz saf gözlerimize mi yansıyor? Karşılaşacağımız olayların tohumları önceden kaderin elleriyle mi atılıyor? Acaba bir gün kabuğunu kırarak yemeyi umut ettiğimiz yemişlerin tadına önceden varmak mümkün mü?"

Hasta yatağında o sahneyi binlerce kez tekrarlayacak bolca zamanı vardı. O güzel sesi bin kez geri çağırıyordu. O yardımsever eli öptüğü için Philine'yi ne kadar da kıskanıyordu. Bu hikâye ona çoğu zaman rüya gibi geliyordu. Eğer geride bir palto kalmamış olsaydı ki –bu, görüntünün gerçek olduğuna dair bir kanıttı– bunun bir masal olduğuna inanacaktı.

Bu giysiyi özenle saklamak isterken, onu giyme arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Ayağa kalktığı an paltoyu üzerine alıyor, bütün gün boyunca lekeleneceğinden ya da başka şekilde zarar göreceğinden korkuyordu.

Onuncu Bölüm

Laertes dostunu ziyarete gelmişti. Üst kattaki bir odada yattığı için, handa meydana gelen o hararetli olayda orada değilmiş. Yaşadığı kayıp karşısındaki teselliyi her zamanki gibi, "Ne fark eder ki?" sözünde buluyordu. Grup hakkında çeşitli gülünç olayları anlattı. Özellikle de Bayan Melina'yı yargılıyordu. Bayan Melina, sırf eski Alman geleneklerine uygun olarak, ölen kızına Mechtilde adını vererek onu vaftiz edemediği için üzülüyordu. Kocasına gelince, aslında çok parası olduğu ortaya çıkmıştı. Hatta o zamanlar Wilhelm'den aldığı avansa dahi ihtiyacı yokmuş. Şimdiyse Melina bir sonraki postacı arabasıyla burayı terk edecekmiş. Wilhelm'dense dostu olan direktör Serlo için bir referans mektubu isteyecekmiş. Kendi kumpanyası başarısızlığa uğradığı için onun tiyatro grubuna girmeyi ümit ediyormuş.

Mignon birkaç gündür çok sakindi. Sebebini öğrenmek için onu sıkıştırdıklarında, sağ kolunu incittiğini öğrendiler. "Bunu cüretkârlığına borçlusun," dedi Philine. Ardından, o olayda dostunu tehlikede görünce çocuğun, kendi avcı bıçağını çekerek, o korsanlara nasıl cesurca giriştiğini anlattı. Sonra onu kolundan kavrayıp kenara fırlatmışlar. Rahatsızlığını önceden söylemediği için onu azarladılar. Ancak sonra, onun şu ana dek bir erkek çocuk olduğunu sanan cerrahtan çekindiğini anladılar. Rahatsızlığını gidermeye çalıştılar. Bundan sonra kolunu artık askıda tutacaktı. Ancak Mignon buna çok içerledi çünkü dostunun bakımını büyük ölçüde Philine'ye devretmek zorundaydı. O rahat günahkârsa bir o kadar hamarat ve dikkatli oldu.

Bir sabah Wilhelm uyandığında, kendisini onunla tuhaf bir yakınlık içinde buldu. Wilhelm, huzursuzca geçen uykusu sırasında geniş yatağının arka tarafına kadar kaymıştı. Philine'yse yatağın ön kısmında enine doğru uzanmıştı. Yatağın üzerinde oturmuş halde kitap okurken uyuya kalmış olmalıydı. Elindeki kitap düşmüş; vücudu uzakta, başı Wilhelm'in neredeyse göğsüne yaslanmıştı. Çözülmüş sarı saçları dalga dalga yayılmıştı. Uyuyor olmasının dağınıklığında ortaya çıkan albenisi, yapmacık ve kasıtlı albenisinden çok daha üstündü. Yüzünde çocukça gülümseyen bir huzur dolanıyordu. Onu bir süre seyretti ve onu seyrederken aldığı keyif nedeniyle kendini yargılar gibiydi. Sükûneti ve kendine hâkim olmayı öğütleyen durumunu kutsuyor muydu yoksa ona kızgın mıydı bilemiyoruz. Onu bir süre daha dikkatlice süzerken, Philine kımıldamaya başlayınca Wilhelm belli etmeden gözlerini yumdu. Ancak Philine derlenip toplanıp kahvaltıyı sormak için odadan çıkana kadar, gözlerini kırpıştırarak onu izlemekten de kendini alamıyordu.

Tüm oyuncular peyderpey Wilhelm'e başvurmuş, neredeyse terbiyesizce ve hırsla ondan referans mektubu ve yolculuk parası talep etmiş ve Philine'nin itirazlarına rağmen de talep edilenleri almışlardı. Philine avcının bu insanlara da takdire şayan bir meblağ bıraktığını ve bu insanların kendisini sadece kazıkladığını dostuna nafile açıklamaya çalıştı. Daha ziyade bu konuda hararetli bir tartışmaya girdiler ve Wilhelm artık kesinlikle diğer gruba katılması ve şansını Serlo'da denemesi gerektiğinde ısrar etmişti.

Philine sadece kısa süreliğine sükûnetini bozdu, sonra derhal kendine toparlayarak, "Eğer sarışınım yanımda olsaydı, hiçbirinizi umursamazdım," dedi. Ormanlık alanda kaybolan ve sonra bir daha görünmeyen Friedrich'i kastediyordu.

Ertesi sabah Mignon haberi Wilhelm'in yatağına getirdi. Philine o gece evi terk etmişti. Yan odada Wilhelm'e ait olan eşyaları düzenli bir şekilde bırakmıştı. Wilhelm onun yokluğunu fark etti. Philine onun için sadık bir hizmetçi, neşeli bir arkadaştı. Yalnız kalmaya artık alışkın değildi. Ancak Mignon onun boşluğunu kısa sürede doldurdu.

O hafifmeşrep güzel kadın sevecen gayretleriyle yaralıya baktığı zamanlarda Mignon kendini giderek geri çekmişti ve suskunca kendi başına kalmıştı. Şimdi yeniden boş bir alan kazandığı için sevgi ve dikkatle ortaya çıkarak, Wilhelm'e hizmet etmek için gayret ediyor, eğlendirmek içinse neşeyle davranıyordu.

On Birinci Bölüm

Wilhelm canlı adımlarla iyileşmeye başlamıştı. Birkaç gün içinde yolculuğuna başlamayı ümit ediyordu. Plansız, tembelce geçen bir yaşam sürdürmek değildi niyeti, bundan sonra hedefe yönelik adımlar yolunu çizmeliydi. Önce minnettarlığını göstermek için o yardımsever saygın kafileyi ziyaret etmek istiyordu. Sonra dostu direktörüne uğrayıp talihsizlik yaşayan kumpanyaya elinden gelen yardımı sağlamasını isteyecekti. Aynı zamanda adresleri verilen tüccar dostlarını ziyaret ederek, kendisine verilmiş olan görevi yerine getirecekti. Şansının, bundan önce olduğu gibi, bundan sonra da yanında olacağını, talihli bir duyum sayesinde de kaybını telafi etmeyi, kasasındaki eksiği tamamlamayı ümit ediyordu.

Kurtarıcısı olan o kadını tekrar görme isteği günden güne artıyordu. Rotasını belirleyebilmek için rahibe danıştı. Rahip nefis coğrafi ve istatistiksel bilgilere sahipti, çok sayıda kitap ve harita koleksiyonu da vardı. Bu asil ailenin savaş sırasında ikametgâh olarak seçmiş olduğu yeri aradılar. Ayrıca hakkın-

daki haberleri de araştırdılar. Ancak bu yer ne coğrafya kitaplarında ne de haritalarda bulunabiliyordu. Soy kütüklerine ilişkin elkitapları da bu aile hakkında hiçbir bilgi içermiyordu.

Wilhelm huzursuz olmuştu. Üzüntüsünü söyleyince arpçı bir tahminini söyledi. Arpçıya göre avcı, ailenin gerçek adını herhangi bir nedenden ötürü gizlemiş olabilirdi.

O güzel kadının yakınlarında olduğuna inanan Wilhelm, arpçıyı araştırması için gönderirse eğer, ondan haber alabileceğini ümit ediyordu. Ancak bu ümit de hüsranla sonuçlandı. İhtiyar ne kadar araştırmış olsa da, hiçbir ize rastlayamadı. O günlerde bu bölgede birçok aralıksız göç hareketi olmuş ve beklenmedik yürüyüşler de yaşanmıştı. Ancak kimse bu yolcu gruplarına çok da dikkat etmemişti. Böylece yollanan haberci, Yahudi ajanı olarak algılanmaması için geri dönmek, hem efendisi hem dostu karşısına elinde zeytin dalı olmadan çıkmak zorunda kalmıştı. Görevi nasıl yerine getirdiğini detaylarına kadar anlatırken, ihmalkârlık şüphesini tamamen üzerinden uzaklaştırmayı da gayret ediyordu. Wilhelm'in üzüntüsünü hafifletmek için her türlü yola başvurdu. Avcıdan öğrendiği her şeyi tekrar hafızasından geçirdi ve bazı tahminler yürüttü. Nihayet Wilhelm'in, kayıplara karışan bu güzel kadının soru işaretleriyle dolu sözlerine ışık tutabileceği bir durum belirdi.

Bu çete gezgin bir kumpanyayı değil, haklı olarak çok para ve değerli eşya barındırdıklarını tahmin ettikleri bu saygın kafileyi pusuda bekliyordu. Geçişleri hakkında eksiksiz bilgiye sahip olmuş olmaları gerekiyordu. Bu olayı bir gönüllü asker birliğine mi yoksa çapulcu askerlere ya da haydutlara mı yüklemeleri gerektiğini bilemediler. Neyse, bu kibar ve zengin karavanın şansına, fakirler o alana önce varmışlardı ve diğerleri için hazırlanan kaderi yaşamışlardı. Wilhelm'in çok iyi hatırladığı genç hanımefendinin o sözleri bu gelişmeyle ilgiliydi. Dikkatli bir dehanın tamamen ölümlü olan ve kurtarılmaya ihtiyaç duyan Wilhelm'i kurban olarak seçmiş olmasına her ne kadar sevinmiş ve mutlu olmuş olsa da, kadını bulma ve yeniden görme ümitleri bir anlığına yok olduğundan çaresizliğe kapılmak üzereydi.

Bu içindeki garip hareketlenmeyi daha da çoğaltan, kontesle bu yabancı kadın arasında keşfetmiş olduğunu sandığı benzerlikti. İki kız kardeşin benzeştiği gibi birbirlerine benziyorlardı,

hem de bir diğerinin öbüründen daha büyük ya da küçük olarak tanımlandığı bir kardeşlik değildi bu, ikiz kardeş gibi görünüyorlardı.

Sevgi dolu kontesin hatırası ona sonsuz keyif veriyordu. Onun görüntüsünü yeniden zihninde canlandırmaktan çok hoşnuttu. Ancak o anda bu asil amazonun varlığı hemen araya giriyordu. Bir görüntü öylesine diğerine geçiyordu ki, onu ya da ötekini sabitlemeye gücü yetmiyordu.

Her ikisinin el yazılarındaki benzerlik ne kadar da mucizeviydi! Kontesin el yazısıyla yazdığı güzel bir şarkıyı, yazı tahtasının üzerinde saklıyordu. Paltonun içindeyse, şefkat dolu bir titizlikle bir amcanın durumu hakkında bilgi istenen küçük bir kâğıt bulmuştu.

Kurtarıcısının bu notu yazmış olduğundan şüphe etmiyordu. Bu notun bir yolculuk sırasında bir han odasında yazılıp sonra diğerine yollandığını, amcanın da bu notu cebine soktuğundan emindi Wilhelm. İki el yazısını birbiriyle karşılaştırdı. Kontesin zarifçe dizilmiş harfleri ne kadar hoşuna gittiyse de, şimdi de yabancı kadının benzer, ama daha serbest yazısında inanılmaz akıcı bir uyuma rastlıyordu. Not bir şey içermiyordu; ve yazının hatları, tıpkı güzel kadının varlığının yok olması gibi, yavaşça yok oluyormuş hissi yaratıyordu.

Wilhelm hülyalı bir özlem içine düştü. Tam da o sırada Mignon ve arpçının en içten şekliyle söyledikleri düzensiz bir düet, hisleriyle ne kadar da uyum içindeydi:

Sadece özlemi bilen
Ne çektiğimi bilir!
Yalnız ve terk edilmiş
Tüm sevinçlerden,
Feleğe bakarım
O diyara.
Ah! Beni seven ve bilen,
Çok uzaklarda.
Başım dönüyor,
Bağrım yanıyor.
Sadece özlemi bilen
Ne çektiğimi bilir!

On İkinci Bölüm

Sevgili koruyucu meleğin hoş cazibesi dostumuzu herhangi bir yola yönlendirmek yerine, eskiden hissettiği huzursuzluğu besliyor ve çoğaltıyordu. Damarlarında gizli bir ateş dolanıyordu. Belli belirsiz konular ruhunda yer değiştirerek tükenmez bir arzu yaratıyordu. Bazen bir atı olsun istiyor, bazen de kanatları. Olduğu yerde kalmak imkânsız göründüğü gibi, gerçekten ne istediğini anlamaya çalışıyordu.

Kader bağları o kadar ilginç bir biçimde birbirine dolanmıştı ki, bu garip düğümlerin çözüldüğünü ya da kesildiğini görmek istiyordu. Ne zaman bir atın ya da faytonun geldiğini duysa, onu arayan birini belki görür umuduyla cama fırlıyordu. Tesadüf olsa dahi bir haber, kesinlik ya da sevinç getirecek birilerini bekliyordu. Dostu Werner'in bu bölgeye uğrayacağı ve kendisine sürpriz yapacağı, hatta Mariane'nin belki ortaya çıkacağı gibi hikâyeler anlatıyordu kendine. Ne zaman posta borusunun sesini duysa, harekete geçiyordu. Melina kaderin ona çizdiği yoldan haber etmiş olabilirdi. Ama avcının tekrar dönüp o taptığı güzel kadının yanına davet etmesini tercih ederdi.

Maalesef hiçbiri gerçekleşmeyince sonuçta kendisiyle baş başa kalmak zorundaydı. Geçmişi tekrar ele aldığında, bir durum vardı ki, inceledikçe, aydınlattıkça daha itici ve dayanılmaz bir hale geliyordu. Bu durum, hüzne kapılmadan düşünemediği ve talihsizliğe uğramış olan önderliğiydi. O kötü günün akşamında kendini grubun karşısında her ne kadar müdafaa etmiş olsa da, olaydaki sorumluluğunu inkâr edemiyordu. Özellikle vehme tutulduğu anlarda, olayın bütün sorumluluğunu sadece kendisine yüklüyordu.

Kibir hem erdemlerimizi hem de hatalarımızı olduklarından daha önemli gösterir. Wilhelm içindeki özgüveni uyandırmış olduğuna inanarak, diğerlerinin iradesini yönetmiş, ancak tecrübesizliği ve pervasızlığı tarafından yönlendirilerek hareket etmişti. Onları baş edemeyecekleri bir tehlike ele geçirmişti. Sesli sessiz suçlamalar onu takip etti. O zorlu kayıptan sonra yanıltılan gruba onları terk etmeyeceğine ve kayıplarını misliyle telafi edeceğine dair söz vererek sergilediği yeni bir cüret-

kârlık için kendini kınamalıydı çünkü bütüne pay edilmiş olan talihsiz olayın sonuçlarını, tamamen kendisi üstlenerek ölçüyü yine kaçırmıştı. Bir yandan o andaki baskı ve gerginlik nedeniyle böyle bir vaatte bulunduğu için kendisini yeriyor, diğer yandan iyi niyetle uzattığı, ama kimsenin kabul etmeye tenezzül etmediği eli, yürekten gelen vaadin sadece sembolik bir ifadesi olarak görüyordu. Onlara nasıl yardım edeceği ve yararlı olabileceği konusunda düşünürken, Serlo'ya yolculuk yapması gerektiği konusunda yeterli sebepler bulmuştu. Tamamen iyileşmeyi beklemeden, rahibin ve cerrahın önerilerine kulak asmadan, hemen eşyalarını toparladı. Kaderin kendisini defalarca gereğinden fazla içinde tuttuğu eylemsizlikten kaçmak için, Mignon ve arpçının hoşnut edici eşliğinde yola çıktı.

On Üçüncü Bölüm

Serlo Wilhelm'i büyük bir sevinçle karşıladı, "Gerçekten siz misiniz? Demek sizsiniz. Neredeyse hiç değişmemişsiniz. En asil sanata karşı beslediğiniz sevginiz, hâlâ o denli güçlü ve yaşam dolu mu? Gelişinize o kadar sevindim ki, son mektubunuzun bende yarattığı şüpheyi bile hissetmiyorum artık."

Wilhelm etkilenerek konuyu açmasını istedi.

"Bana karşı eski bir dost gibi davranmadınız. Vicdanen rahatsızlık hissetmeden, işe yaramayan insanların tavsiye edilebileceği büyük bir efendi gibi davrandınız bana. Kaderimiz seyircinin görüşüne bağlı. Korkarım ki Bay Melina'yı ve tayfasını burada gönül rahatlığıyla kabul etmek, biraz zahmetli olacaktır."

Wilhelm onların lehine birkaç laf etmeye hazırlandı. Ancak Serlo onları o kadar acımasızca tarif ediyordu ki, odaya bir kadın girip sohbeti bölünce Wilhelm buna çok memnun oldu. Dostu, kardeşi Aurelie'yi Wilhelm'le tanıştırınca, Aurelie onu büyük bir samimiyetli karşıladı. Sohbetleri o kadar keyif vericiydi ki, Aurelie'nin zeki simasına özel bir ilgi katan kederli hatları fark etmedi Wilhelm.

Wilhelm'in uzun süredir ilk kez keyfi yerine geldi. Bundan önceki sohbetlerinde, ancak mecburiyetten nazik davranan dinleyiciler bulmuştu. Şimdiyse sanatçılarla ve bilgi sahibi olanlarla sohbet etme şansını yakaladığı için, onu sadece tamamen anlamakla kalmıyor, aynı zamanda onu da bilgilendirerek, sohbetine karşılık veriyorlardı. En yeni oyunları ne kadar da hızlı ele alabiliyorlardı! Oyunları değerlendirirken ne kadar da emindiler! Seyirci görüşlerini ne kadar da iyi kontrol edip kıymetini biliyorlardı! Birbirlerini ne kadar da hızlı aydınlatabiliyorlardı!

Wilhelm'in Shakespeare'e olan özel ilgisi sayesinde sohbet o yöne kaymıştı. Bu mükemmel eserlerin Almanya'da yaratacağı etki hakkında çok ümitliydi. Kısa süre sonra da, onu bu denli meşgul etmiş olan Hamlet'i öne sürdü.

Serlo, eğer mümkün olsaydı oyunu çoktan sahneleyecek, Polonius'un da rolünü oynayacaktı. Ardından Serlo gülümseyerek devam etti: "Eğer prensi oynayacak biri olsa, Ophelia'yı oynayacak olan da bulunur zaten."

Wilhelm, abisinin bu esprisinin Aurelie'nin hoşuna gitmediğini fark etmedi. O daha çok Hamlet'in kendi görüşüne göre nasıl oynanması gerektiğini uzun uzadıya anlatmakla meşguldü. Bundan önce meşgul olduğunu gördüğümüz konunun sonuçlarını ayrıntılarıyla sergiliyor, her ne kadar Serlo hipotezine şüpheyle bakıyor olsa da, görüşünü kabul ettirmek için çok çaba sarf ediyordu. Serlo sonunda, "Tamam, diyelim ki görüşlerinizi kabul ettik. Nereye varmak istiyorsunuz?" diye sordu.

"Çok şeye, her şeye," diye yanıtladı Wilhelm. "Anlattığım şekilde bir prens hayal edin. Babası beklenmedik bir anda ölüyor. Hırs ve hükmetmek, onu canlandıran tutkular değil. Bir kralın oğlu olmak onun için yeterli. Ama şimdi, bir kralı alt kademede olanlardan ayıran mesafeye dikkat etmek zorundadır. Hükümranlık hakkıysa kalıtsal değil. Ama babası daha uzun yaşamış olsaydı, oğlunun hakları perçinlenmiş, hükümranlık ümidi de güvence altına alınmış olurdu. Buna karşılık, amcasının verdiği sözde vaatler dikkate alınmazsa eğer, onun tarafından, belki de sonsuza kadar dışlanmış hissediyor kendini. Şimdiyse kendini, inayet ve mal varlığı açısından çok fakir, çocukluğundan bu yana kendi malıymış gibi algılayabildiğineyse çok yabancılaş-

mış hissediyor. Ruhsal durumu burada ilk hüzünlü hali alıyor. Artık herhangi bir asilzadeden farklı olmadığını, hatta onlar kadar bile olmadığını hissediyor. Kendini herkesin hizmetkârı olarak görüyor. Artık asil değil, kibirli değil, tam aksine düşkün ve muhtaç.

Önceki durumuna baktığında, sanki dağılmış gitmiş bir rüyaya bakar gibi. Her ne kadar amcası onu neşelendirmeye, durumunu başka bir bakış açısından göstermeye çalışsa da nafile: Hiçlik duygusu onu hiçbir zaman terk etmiyor.

Onu vuran ikinci darbe, onu daha da derinden incitiyor, daha da boynunu büküyor: Annesinin yeniden evlenmesi. Kendine, yani sadık ve sevecen bir erkek evlada, babası öldüğü için sadece annesi kalmıştı. Geride kalan asil bir annenin varlığında, o ölen yüce adamın kahramanca edasına hürmet etmeyi umuyor. Ancak annesini de kaybediyor, hem de daha kötüsü, sanki ölüm onu kendisinden çalmış gibi. İyi terbiye edilmiş bir çocuğun ana-babasından oluşturmak istediği o güven verici resim yok oluyor. Ölenden hayır yok, diri olandan da destek yok. Ne de olsa o da bir kadın, genelde diğer hemcinsleri gibi zayıf.

Asıl şimdi boynunun eğildiğini hissediyor, asıl şimdi öksüz. Dünyanın hiçbir sevinci de kaybettiğinin yerini alamaz. Doğuştan hüzünlü ve düşünceli olmayan ona, hüzün ve düşünce ağır bir yük oluyor. İşte biz onu bu halde görüyoruz. Oyuna fazladan bir şey kattığımı ya da herhangi bir bağlantıyı abarttığımı sanmıyorum."

Serlo kız kardeşine baktı: "Nasıl, dostumuzun portresini yanlış çizmemişim, değil mi? İyi başladı, bize daha birçok şey anlatacak ve aklımızı da çelecek." Wilhelm, akıllarını çelmek istemediğine, aksine ikna etmek istediğine dair yeminler etti. Sadece biraz daha müsaade isteyerek sözlerine devam etti.

"Bu delikanlıyı, bu prensi düşünün. Durumunu gözünüzün önünde canlandırın. Sonra da babasının ruhunun belireceğini öğrendiğinde, onu gözlemleyin. O dehşet verici gecede, o saygın ruh bizzat önünde belirdiğinde, onun yanında olun. Onu muazzam bir dehşet kaplıyor. O mucizevi varlıkla konuşuyor. El salladığını görüyor, onu takip ediyor ve duyuyor. Amcasına yöneltilen korkunç şikâyetleri kulaklarında çınlıyor, intikam çağrısı ve üstüne basa basa tekrarlanan ricası: 'Beni unutma!'

Ruh yok olduğunda, karşımızda kimi görüyoruz? İntikam ateşi püskürten genç bir kahramanı mı? Hükümranlığını zorla ele geçirene karşı çıkmaya çağrılan ve bu nedenle kendini şanslı hisseden doğuştan bir prens mi? Hayır! Bu yalnız adamı şaşkınlık ve üzüntü kaplıyor. Yüzünde gülücüklerle gezen kötü adamlara karşı acımasızlaşıyor, öleni unutmayacağına yemin ediyor ve şu anlamlı ahı ile kapatıyor sahneyi: 'Zaman çığırından çıkmış. Ne kötü şans ki düzeltmesi de bana kalmış.'

Öyle sanıyorum ki, Hamlet'in bütün davranışlarının anahtarı bu sözlerde saklı. Shakespeare'in anlatmak istediği de şu: Büyük bir eylem, onu taşımaya yeterli olmayan bir ruha yüklenmiş. Eseri bu manada baştan sonuna kadar iyi ele alınmış görüyorum. Aslında sadece sevimli çiçekleri içinde barındırması gereken değerli bir çiçek saksısının içine meşe ağacı dikiliyor. Kökler giderek serpiliyor ve kap çatlıyor.

Kendisinden bir kahraman yapacak fiziki güce sahip olmayan güzel, temiz, asil ve oldukça ahlaklı bir varlık ne taşıyabildiği ne de üstünden atabildiği bir yük altında telef oluyor. Her sorumluluk onun için kutsal, ama bu fazla ağır. Ondan imkânsız olan isteniyor. İstenenin imkânsız olduğundan değil, sadece onun için imkânsız. Nasıl da kıvranıyor, dönüyor dolaşıyor, korkuyor, bir ileri bir geri gidiyor, sürekli anımsatılıyor, sürekli anımsıyor ve sonunda amacını unutuyor. Neşesiyse bir daha geri gelmiyor."

On Dördüncü Bölüm

Sohbeti bölen farklı farklı kişiler içeri giriyor. Gelenler haftada bir kez düzenli olarak Serlo'da toplanarak küçük bir konser veren çalgıcılardı. O, müziği çok seviyordu ve bir oyuncunun, bu sevgi olmadan kendi sanatında belirli bir anlayışa ve hissiyata ulaşamayacağını iddia ediyordu. İnsanın mimikleri müzik eşliğinde yönlendirildiğinde nasıl daha kolay ve uygun hareket ediyorsa, oyuncu da nesir halindeki rolünü aynı zamanda zihninde biçimlendirmeli ki, rolünü kişisel alışkanlıklarına göre

monoton bir hale getirmesin, aksine tempo ve ölçülere göre sürekli değiştirerek ele alsın.

Aurelie olup biten her şeye karşı o kadar ilgisizmiş gibi davranıyordu ki, sonunda dostumuzu bir yan odaya çekerek pencereye yanaştı ve yıldızlarla dolu göğe bakarak Wilhelm'le sohbete başladı: "Daha Hamlet'le ilgili anlatmanız gereken çok şey var. Aceleci davranmak istemem, bize anlatmak istediklerinize erkek kardeşimin de katılmasını arzu ederdim. Ama Ophelia hakkındaki düşüncelerinizi dinlememe izin verin."

"Onun hakkında söylenecek fazla bir şey yok," diye karşılık verdi Wilhelm. "Çünkü onun kişiliği birkaç ustaca çizgiyle tamamlanmış. Bütün varlığı olgun ve tatlı bir his içinde yüzüyor. Onunla evlenme hakkı olduğuna inandığı prense olan eğilimi kaynağından öylesine fışkırıyor, o saf yürek kendini öylesine arzusuna teslim ediyor ki, babası ve erkek kardeşi her ikisinden endişe ederek, her ikisini de doğrudan ve kabaca uyarıyorlar.

İffeti, göğsünü örten tül gibi kalbinin hareketlerini gizleyemiyor, daha çok o sessiz hareketi ele veriyor. Hayal gücü alevlenmiş, sebepsiz alçakgönüllülüğü sevgi dolu bir arzuyu teneffüs ediyor. Eğer kolaylığın tanrıçası ağacı silkelese, meyvesi ansızın yere düşecekmiş gibi."

Aurelie: "Peki, ama Ophelia kendini terk edilmiş gördüğünde, reddedilmiş ve aşağılanmış; çılgın sevgilisinin ruhunda en yüce olan, en alçak olana dönüştüğünde, sevginin tatlı kadehi yerine ıstırabın acı kâsesi sunulduğunda..."

"Kalbi kırılıyor," diye atıldı Wilhelm. "Bütün varlığının yapısı yerinden oynuyor. Hemen ardından babası da ölünce o güzelim yapı tamamen çöküyor."

Wilhelm, Aurelie'nin son sözlerini nasıl ifade ettiğini fark etmemişti. Sadece sanat eserine, eserin bağlantılarına ve kusursuzluğuna odaklanmışken, dostu Aurelie'nin çok farklı şeyler hissettiğini sezememiş, bu dramatik siluetlerin kendisinde derin bir acıyı tetiklediğini de anlayamamıştı.

Aurelie hâlâ başını kollarına yaslamış ve dopdolu gözlerle gökyüzünü seyrediyordu. Sonunda gizlediği acısını daha da bastırmayı bıraktı ve şaşkın halde karşısında duran dostu Wilhelm'in iki elini de tutarak açılmaya başladı: "Affedin, endişe içinde olan bir yüreği affedin! Tiyatro grubu beni boğuyor, ben-

de baskı yaratıyor. Acımasız erkek kardeşimdense kendimi sakınmak zorundayım. Varlığınızsa bütün bu bağları çözdü. Dostum," diyerek devam etti Aurelie, "Daha yeni tanışmış olmamıza karşın sırdaşım oldunuz!" Konuşmakta oldukça zorlanıyordu ve omzuna yaslandı. Ağlayarak, "Size bu kadar çabuk açıldığım için, beni bu kadar zayıf gördüğünüz için hakkımda kötü düşünmeyin. Dostum olun ve öyle de kalın, bunu hak ediyorum." Wilhelm gönlünü ferahlatacak sözler söylemiş olsa da, nafile! Gözlerinden yaş akıyor ve sözleri boğazında tıkanıyordu.

O anda Serlo vakitsize içeri gerdi. Beklenmedik birisinin de elini tutuyordu: Philine. Ona dönerek, "Dostunuz işte burada, sizi selamlamaktan sevinç duyacaktır," dedi.

Wilhelm şaşırmış vaziyette, "Nasıl! Sizi burada mı görecektim?" dedi. Philine mütevazı, uysal bir edayla yaklaşarak onu selamladıktan sonra, Serlo'nun yardımseverliğini övdü. Serlo onu, layık olmadığı halde bir şeyler öğrenir ümidiyle olağanüstü grubuna kabul etmişTi. Bu sırada saygı mesafesini de koruyarak Wilhelm'e samimi davranıyordu.

Ancak bu gösteri, ikisi baş başa kaldığında, uzun sürmedi. Aurelie ıstırabını gizlemek için dışarı çıkarken, Serlo da dışarıdan çağrılmıştı. Philine ikisinin de gerçekten uzaklaşmış olup olmadığından emin olmak için, kapıları dikkatlice kontrol etti. Sonra da odanın içinde bir kaçık gibi zıplayıp durdu, yere oturdu, kıkırdayıp gülmekten neredeyse tıkanacaktı. Sonra ayağa kalktı ve dostumuzu pohpohlamaya başladı. Önden gidip saha araştırması yaptıktan sonra, buraya çöreklendiği için, aklına olan hayranlığından dolayı çok sevinçliydi.

"Burada her türlüsü yaşanıyor," dedi. "Tam da istediğim gibi. Aurelie'nin bir asilzadeyle mutsuz bir aşk ilişkisi vardı. Muhteşem bir adammış, onu benim de bir görmem gerekiyor. Ona bir hatıra bırakmış. Eğer öyle değilse çok yanılıyor olmalıyım. Etrafta yaklaşık üç yaşlarında bir erkek çocuk dolanıyor, güneş gibi. Babası da sevimli biri olmalı. Normalde çocukları sevmem, ama bu çocuk beni neşelendiriyor. Aurelie'nin durumunu ölçüp biçtim. Kocasının ölümü, yeni biriyle tanışması, çocuğun yaşı, hepsi birbirine uyuyor.

Şimdiyse dostu kendi yolunda gitmiş. Bir yıldan bu yana Aurelie'yi görmüyor. Bu nedenle tesellisi olmayan büyük bir keder

içinde. Aptal! Serlo'nun grup içinde flört ettiği dansçı bir kız var, içli dışlı olduğu bir de aktris var, bir de şehirde peşinden koştuğu birkaç kadın var. Şimdi ben de listedeyim. Aptal! Grubun diğer üyeleri hakkında sana yarın bilgi vereceğim. Şimdi de tanıdığın Philine hakkında birkaç söz söyleyeyim. Bu baş aptal sana âşık." Bunun doğru olduğuna ve bu durumdan çok zevk aldığına da yemin etti. Wilhelm'den Aurelie'ye âşık olmasını istedi, böylece aralarında iyiden iyiye bir kovalamaca başlayacaktı. "O kendi sadakatsiz sevgilisinin peşinden koşacak, sen onun peşinden, ben senin peşinden, erkek kardeşi de benim peşimden. Eğer bu bize en azından altı ay boyunca haz vermezse, ben de bu dört katmerli romanın birinci bölümünde öleyim." Sonra da Wilhelm'den planını bozmamasını isterken, çevreye karşı sergilediği tutumu karşısında, hak ettiği saygıyı göstermesini rica etti.

On Beşinci Bölüm

Wilhelm ertesi sabah Madam Melina'yı ziyaret etmeye niyetlenmişti, ancak onu evde bulamadı. Nerede olduğunu gezgin grubun diğer üyelerine sorduğunda Philine'nin onu kahvaltıya davet ettiğini öğrendi. Merakla oraya koşturdu ve hepsini neşe ve ferahlık içinde buldu. Bu akıllı varlık hepsini bir araya toplamış, onlara çikolata ikram etmiş ve henüz hiçbir şeyin sona ermediğini anlamalarını sağlamışTı. Bu kadar yetenekli insanları kendi grubuna kabul etmesinin kendisi için ne kadar avantajlı olduğu konusunda, etkileme gücünü kullanarak direktörü ikna etmeyi ümit ediyordu. Fincanlarını arka arkaya yuvarlarken onu dikkatlice dinliyorlardı, bu kızın hiç de fena olmadığını düşündükleri için de hakkında sadece iyi şeyler söylemeye niyet etmişlerdi.

Artık yalnız kaldıklarında Wilhelm Philine'ye sordu: "Serlo'nun arkadaşlarımızı yanında tutacağına hâlâ inanıyor musunuz?" "Asla," dedi Philine. "Umurumda da değil. Bir an evvel gitseler keşke! Sadece Laertes'in yanımda kalmasını istiyorum. Diğerlerini de yavaş yavaş başımızdan defedeceğiz."

Bunun ardından dostuna yeteneğini daha fazla gizlememesi, aksine Serlo'nun direktörlüğü altında sahneye çıkması gerektiğini ve bundan emin olduğunu söyledi. Burada hüküm süren düzeni, zevki ve zekâyı yeterince övemiyordu. Dostuyla o kadar tatlı dille sohbet ediyor, yeteneklerini o kadar sevecenlikle övüyordu ki, Wilhelm'in yüreği ve hayal gücü bu öneriye her ne kadar yaklaşıyorsa da, aklı ve algıları bir o kadar uzaklaşıyordu. Wilhelm eğilimini kendinden ve Philine'den gizleyerek, huzursuz bir gün geçiriyordu. Ticari muhabirine giderek onu bekliyor olabilecek mektupları almaya karar veremiyordu. Her ne kadar geçen süre içinde ailesinin yaşadığı huzursuzluğu tahmin ediyor olsa da, meraklarını ve sitemlerini de ayrıntılarına kadar bilmek istemiyordu. Çünkü bu akşam yeni bir oyunun sahneye konmasında, yaşamayı ümit ettiği o saf keyfi bulandırmak istemiyordu. Serlo provalara katılmasına izin vermemişti. "İç yüzümüze şahit olmanıza izin vermeden önce, bizi en iyi tarafımızla görmelisiniz," demişti Serlo.

Dostumuz büyük bir keyifle sonraki akşam sahneye koyulan oyunu seyretti. İlk kez bu kadar kusursuz bir tiyatro izlemişti. Bütün oyuncular mükemmel, doğuştan yeteneklere sahipti. Sanatlarına karşı bakış açıları yüksek ve berrak olmasına karşın, hiçbiri bir diğerine benzemiyordu. Buna karşın birbirlerini karşılıklı olarak tutuyor ve taşıyor, birbirlerini motive ediyor ve bütün oyun boyunca kararlı ve doğru davranıyorlardı. Serlo'nun bütünün ruhu olduğu hemen anlaşılıyordu. Kendi özellikleriyle de ön plana çıkıyordu. Neşeli bir tutuma ve dengeli bir canlılığa sahipti. Büyük taklit yeteneğiyle birlikte, buna uyacak olanı seçebilme sezgisi, sahneye çıktığı, ağzını açtığı an hayran kalınacak bir durum ortaya koyuyordu. Varlığındaki iç huzur sanki bütün seyircilere yayılıyordu. Rollerdeki en ince farkları dahi kolayca ve zarifçe ifade ediyor oluşundaki zekâsı kadar, sürekli çalışarak kendine mal ettiği o sanatı gizlemek de büyük sevinç yaratıyordu.

Kız kardeşi Aurelie'nin de ondan eksik kalan bir tarafı yoktu. Serlo'nun neşelendirmeye ve mutlu etmeye muktedir olduğu insanların ruhuna dokunduğunda, daha da çok alkış kopuyordu.

Güzel bir biçimde geçen birkaç gün sonra, Aurelie dostunu yanına çağırttı. Wilhelm aceleyle yanına gitti ve onu kanepede

uzanmış halde buldu. Başı ağrıyor gibiydi, ateşlenmişti ve bütün vücudu buna karşı koyamıyordu. İçeri gireni gördüğünde gözleri canlandı. "Beni affedin," dedi Aurelie. "Bana gösterdiğiniz güven beni zayıflattı. Bundan önce acılarımla sessizce sohbet edebiliyordum, hatta bana güç ve teselli veriyorlardı. Nasıl oldu bilmiyorum, ama sükûnetin iplerini çözdünüz. İster istemez kendime karşı yürüttüğüm savaşın bir parçası olacaksınız şimdi."

Wilhelm ona kibarca ve bağlılıkla yanıtladı. Görüntüsünün ve ıstırabının hâlâ ruhunun önünde dalgalandığını temin etti. Güvenine talip olduğunu ve bir dost olarak yanında olacağını söyledi.

Böyle konuşurken yerde oturan ve türlü türlü oyuncakları birbirine karıştıran bir çocuk dikkatini çekmişti. Philine'nin dediği gibi üç yaşlarında olmalıydı. Şimdi o ölçüsüz, ifadeleri pek de yüksek mana içermeyen bu kızın, çocuğu neden güneşe benzettiğini anladı. Çünkü iri gözlerinin ve yuvarlak yüzünün etrafında en güzel sapsarı bukleler dökülüyordu. Göz kamaştıran beyazlıktaki alnında zarif, koyu renkte keman gibi kaşları vardı. Yanaklarındaysa capcanlı bir sağlığın rengi ışıldıyordu. Aurelie, "Yanıma oturun," dedi. "Bu neşeli çocuğu şaşkınlıkla izliyorsunuz. Onu sevinçle kollarıma aldım ve ona özenle bakıyorum. Ancak onda acılarımın derecesini de görebiliyorum. Çünkü onların varlığı nedeniyle böyle bir hediyenin değerini nadiren hissedebiliyorum.

Şimdi kendimden ve kaderimden söz etmeme izin verin. Çünkü beni yanlış değerlendirmenizi istemiyorum. Huzurlu birkaç an yakaladığımı sanıyordum, bu nedenle sizi çağırmıştım. Ama siz gelince, ipin ucunu kaçırdım.

'İşte, terk edilmiş varlıklardan biri daha!' diyeceksiniz. Siz bir erkeksiniz ve şöyle düşünüyorsunuz: 'Bir erkeğin sadakatsizliği gibi, bir kadının üzerinde dolanan ölüm kadar kesin olan zaruri bir musibet için ne kadar da aptalca davranıyor!' Ah dostum, kaderim ortak bir kader olsaydı, bu ortak musibeti seve seve kabullenirdim. Ama bu o kadar olağanüstü ki, keşke size bir aynada yansıtabilseydim ya da bir başkasını size anlatması için görevlendirebilseydim! Ah baştan çıkarılmış olsam, şaşırmış, sonra da terk edilmiş olsam, o çaresizliğin içinde bir

nebze teselli de olurdu. Ancak benim durumum bundan daha da beter, kendi kendime oyun oynadım, bilmeden kendime ihanet ettim. İşte bunun için kendimi asla affetmeyeceğim."

"Sizin gibi asil bir ruh tamamıyla mutsuz olamaz," diye yanıtladı dostu.

"Ve bu ruhu kime borçluyum, biliyor musunuz?" diye sordu Aurelie. "Bir kızı ahlaksızlığa sokabilecek en berbat terbiyeye. His ve eğilimlerimizi baştan çıkartabilecek en kötü örnekle.

Annemin erken ölümüyle birlikte, gelişme çağımın en güzel yıllarını teyzemin yanında geçirdim. O, saygınlık kurallarını aşağılamayı kuralı haline getirmişti.

Teyzem kendini her eğilime körce teslim ediyordu. İhtiraslarının hâkimi ya da kölesi olsun, fark etmiyordu. Yeter ki o vahşi zevk içinde kendini kaybetsin.

Masumiyetin tertemiz ve keskin bakışına sahip olan biz çocuklar, erkek cinsine ilişkin nasıl bir kanaate varabilirdik ki? Baştan çıkardıkları o kadar kaba, aceleci, arsız ve beceriksizdi ki, isteklerinde tatmin olduktan sonra bir o kadar doymuş, taşkın, boş ve yavandılar. İşte bu kadını yıllarca en kötü insanların emirleri arasında aşağılanırken gördüm. Nelere katlanmak zorundaydı. Hangi cesaretle kaderine meydan okuyordu, hatta bu alçakça prangaları nasıl taşıyordu!

Cinsimizi işte bu şekilde öğrendim, dostum. Zararsız erkeklerin bile doğanın onlara bahşetmiş olduğu iyi huyları, bizim cinsimize göstermekten vazgeçtiklerini fark etmeye başladığımda, tamamen nefretle dolmuştum.

Bu tür ortamlarda kendi cinsiyetim hakkında da çokça üzücü tecrübeler edindim maalesef. Gerçekten, on altı yaşında bir kız çocuğuyken, şimdi olduğumdan daha zeki biriydim, şimdiyse kendimi bile anlayamıyorum. Genç olduğumuz zamanlarda neden daha zekiyiz, giderek daha da aptal olmak için mi o kadar zekiyiz!"

Yanlarındaki erkek çocuk gürültü yapıyordu. Aurelie sabırsızlanarak zili çaldı. Yaşlı bir kadın çocuğu almak için içeri girdi. Aurelie yaşlı kadına, "Dişin hâlâ sızlıyor mu?" diye sordu. Yaşlı kadın boğuk bir sesle "Neredeyse dayanılmaz," diye yanıt vererek, onunla gitmekten hoşlanıyor gibi görünen çocuğu kaldırdı ve odadan çıkardı.

Çocuk çıkar çıkmaz Aurelie acı acı ağlamaya başladı. "Ağlamanın ve sitem etmenin dışında bir şey yapamıyorum," diye haykırdı. "Karşınızda zavallı bir çocuk gibi durmaktan utanıyorum. Aklımı çoktan yitirdim ve artık konuşamıyorum." Duraksayarak sustu. Harcıâlem sözler söylemek istemeyen, ama özel olarak ne söyleyebileceğini de bilmeyen dostu ellerini tuttu ve ona uzun süre baktı. Bu mahcubiyet içinde sonunda masanın üzerinde duran bir kitabı aldı. Kitapta Shakespeare'in eserleri yer alıyordu. Hamlet açılmıştı.

O sırada kapıdan içeri giren Serlo, kız kardeşinin hatırını sordu, dostumuzun elindeki kitaba baktı ve yüksek sesle, "Sizi yine Hamlet'inizle mi bulacaktım?" diye sordu, "Tam da sırasıydı! Bu oyuna yüklemek istediğiniz kanonik itibarı oldukça azaltıyor gibi görünen şüphelerim oluştu. Asıl ilginin eserin üçüncü perdesinde bittiğini, son iki perdeninse çok zayıf biçimde bütünü bir arada tuttuğunu İngilizler bile itiraf etti. Sonlara doğru oyunda ne bir ilerlemenin ne de bir hareketliliğin olduğu da bir gerçek."

"Bu kadar başyapıtlar vermiş olan bir ulusun bazı organlarının önyargılar ve sınırlılık nedeniyle yanlış yargılara yöneltilmesi mümkün. Ancak bu bizim, duruma kendi gözlerimizle bakmamızı ve adil olmayı engellemez. Bu oyunun planını eleştirmekten uzağım. Hatta daha muazzamı tasarlanmadı. Evet, tasarlanmadı, bu böyle," dedi Wilhelm.

"Bunu nasıl açıklayacaksınız?" diye sordu Serlo.

"Herhangi bir şey açıklamak istemiyorum," dedi Wilhelm, "Size sadece ne düşündüğümü ifade etmek istiyorum."

Aurelie ellerinden güç almış, başını yastıktan kaldırarak haklı olduğuna kesinlikle inanmış halde konuşmasına devam eden dostuna bakıyordu. "Kendiliğinden hareket eden, yüreği nasıl emrediyorsa seven ve nefret eden, eylem içinde olan ve bunu yerine getiren, tüm engelleri yok ederek, büyük bir amaca ulaşan bir kahramanı gördüğümüzde, bu bizi fazlasıyla mest eder ve hoşumuza gider. Tarihçiler ve yazarlar insana böyle bir piyangonun vurabileceği konusunda bizi ikna etmeye çalışırlar. Ama burada bize başka bir şey anlatılmaya çalışılıyor. Kahramanın herhangi bir planı yok, ancak oyunun kendisi planlı. Burada katı ve inatçı bir intikam fikriyle, kötü birisi cezalandırıl-

mıyor. Hayır, burada dehşet verici bir eylem gerçekleştiriliyor. Bu eylem sonuçlarıyla birlikte geçtiği yerleri dümdüz ederken, masumları da birlikte sürüklüyor. Suçlu, alnına yazılan çukura düşmemek için ondan kaçınıyor gibi görünürken, içine düşüyor; tam da yolunun artık mutlulukla neticeleneceğine inandığı bir noktada. Çünkü dehşet verici bir eylemin özelliğidir bu. İyilik nasıl hak etmeyenlere de kendinden bir pay çıkartıyorsa, kötülük de masumlara kendinden bir pay çıkartırken, her ikisini asıl yaratan için ne bir ceza ne de bir ödül söz konusudur. Bu bizim oyunumuzda ne kadar da mükemmel işlenmiş! Araf bir ruhu yollayarak, intikam istiyor, ama nafile! Sadece kaderin elinde olanı ne yeraltı ne de yerüstü güçleri başarabilir. Hesap saati geliyor. Kötüyle iyi birlikte düşüyor. Bir nesil yeryüzünden süpürülüyor, diğeriyse filizleniyor."

Bir süreliğine birbirlerine baktıktan sonra Serlo söz alıyor: "Yazarın kendisini yüceltirken ilahi takdiri fazla övmüyorsunuz. Başkalarının ilahi takdire bağladığı nihai amacı ve planıysa, bunları aklına bile getirmemiş olan yazara yüklüyor gibi görünüyorsunuz."

On Altıncı Bölüm

"İzin verirseniz ben de bir soru sormak istiyorum," dedi Aurelie, "Ophelia'nın rolünü yeniden inceledim ve hoşuma gitti. Bazı şartlar altında bu rolü oynamaya cesaret edebilirim. Söyleyin; yazarın, aklını kaçıran Ophelia'sına başka şarkılar vermesi gerekmiyor muydu? Melankolik balatlar içinden bazı parçalar seçilemez miydi? Bu asil kızın dilinde imalı ve şehvet uyandırıcı saçmalıkların işi ne?"

"Sevgili dostum," dedi Wilhelm, "Burada da tek bir hecede bile taviz veremem. Bu gariplikler içinde dahi, bu ahlaksız gibi görünenin içinde bile büyük bir mana var. Bu iyi çocuğun varlığında neyle meşgul olduğunu oyunun en başında zaten öğreniyoruz. Sessiz sakin, kendi kendiyle yaşıyor olmasına karşın özlemini, arzularını da neredeyse hiç gizlemiyordu. Şehvetin

sesi ruhunda gizliden gizliye duyuluyordu. Acaba kaç kez tedbirsiz bir bakıcı gibi o hislerini, onları daha da uyanık tutacak bir şarkıyla yatıştırmak istedi? Sonunda kendisi üzerindeki iradeyi büsbütün kaybedince, yüreği diline dolandıkça, bu dil ona hainlik ederek kral ve kraliçenin huzurunda çıldırmış olmanın masumiyetiyle, o sevdiği açık saçık şarkıları söyleyerek zevk alıyor: Elde edilen kız; oğlana usulca sokulan kız vs gibi."

Daha sözlerini bitirmemişti ki, gözlerinin önünde muhteşem bir sahne oluşmuştu. Bunun nasıl olduğunu kendisi de hiçbir şekilde açıklayamadı.

Serlo, niyetini hiçbir şekilde belli etmedeni, birkaç kez odanın içinde gidip geldi. Bir anda Aurelie'nin tuvalet masasına doğru gitti, üzerinde bulunan bir şeyi hızlıca kavradı ve ganimetiyle acele adımlarla kapıya yöneldi. Aurelie o ana kadar ne yaptığını fark etmemişti. Bir anda o da doğruldu ve Serlo'nun yolunu keserek, büyük bir hırsla üzerine atıldı. Erkek kardeşinin çaldığı o nesneyi, becerisiyle ucundan yakalayıverdi. İkisi de inatla itişip kakışıyordu, birbirlerinin etrafında dönüp duruyorlardı. Serlo gülüyordu, Aurelie daha da hırslanıyordu. Tam o sırada Wilhelm onları ayırmak ve sakinleştirmek için aralarına girmişti ki, Aurelie'nin elinde bir hançerle yan tarafa atladığını fark etti. Serlo'ysa o sırada elinde kalan kını hırsla yere fırlattı. Wilhelm hayretle geri çekildi. Şaşkınlıktan dili tutulmuş hali, böyle garip bir eşyanın aralarındaki bu tuhaf kavgayı nasıl yaratmış olduğunun sebebini sorguluyordu.

Serlo: "Aramızda hakem olun. Bu keskin çelik parçasıyla ne işi olabilir ki? Onu size göstersin. Bu hançer bir aktrise yakışmıyor. İğne gibi sivri, bıçak gibi keskin! Bu saçma sapan şakaya ne gerek var ki? Onun gibi sinirli insanlar kendilerine bununla ansızın zarar verebilir. Bu tuhaf şeylere karşı içten bir nefretim var: Bu türde ciddi bir düşünce harika, bu kadar tehlikeli bir oyuncağa sahip olmaksa tatsız."

Aurelie hançerin parlak keskin tarafını havaya kaldırıp haykırdı: "Yine elime geçirdim! Bundan sonra bu değerli dostumu daha iyi koruyacağım. Seni bu kadar ihmal ettiğim için özür dilerim!" diyerek hançerin çelik kısmını öptü.

Serlo iyice kızmaya başlamıştı. Aurelie: "Nasıl algılamak istiyorsan öyle algıla kardeşim. Belki de bu biçimiyle bana muh-

teşem bir tılsım bahşedilmiş olabilir, bunu bilemezsin. Belki de en kötü anımda yardım ve öneriyi ondan alacağım. Tehlikeli görünen her şey zarar vermek zorunda mı?"

Serlo, "Anlamlı olmayan bu tür konuşmalar beni kudurtuyor!" diye karşılık verdikten sonra, bastırılmış bir kızgınlıkla odayı terk etti. Aurelie hançeri özenle kınına koyduktan sonra, koynuna soktu. Tam Wilhelm bu tuhaf kavgayla ilgili bazı sorular soracakken Aurelie atılarak, "Mutsuz kardeşimin böldüğü sohbetimize devam edelim," dedi.

"Ophelia'yla ilgili tasvirinizi sanırım kabul etmeliyim," diyerek devam etti Aurelie. "Yazarın niyetini yanlış değerlendirmek istemem. Ancak Ophelia'ya empati duymaktan çok, ona acıyorum. Bu kısa sürede bende çokça uyandırdığınız bir görüşü paylaşmama izin verin. Edebi eserleri, özellikle dramatik eserleri değerlendirdiğiniz o derin ve doğru bakış açınızı hayranlıkla fark ediyorum. Yaradılışın en dipsiz kuyuları sizin için birer sır değil. İcrasındaki en ince çizgileri dahi görüyorsunuz. Aslını doğada görmemiş olmanıza karşın, tasvirinde gerçeği fark edebiliyorsunuz. Sanki bütün dünyayla ilgili bir önseziniz var ki, bu da yazarlık sanatının uyumlu dokunuşuyla harekete geçirilip geliştiriliyor. Gerçekten de dışarıdan bir şey girmiyor içinize. Birlikte yaşadığı insanları bu kadar az tanıyan ve temelden yanlış tanıyan sizin gibi birine pek rastlamadım. Söylememe izin verin: Shakespeare hakkındaki konuşmalarınız işitildiğinde, sanki tanrılar komitesinden yeni gelmişsiniz de, orada bir insanın nasıl yaratılacağı hususundaki toplantıyı bizzat dinlemişsiniz gibi geliyor insana. Buna karşılık insanlarla haşır neşir olduğunuzda, içinizde yaradılışın doğan ilk büyük çocuğunu görüyorum aynı zamanda. Bu çocuk öyle biri ki, aslanlarla maymunları, koyunlarla filleri yüceltici bir iyi niyetle, garip bir şaşkınlıkla izliyor, sonra kendisi gibi var oldukları ve hareket ettikleri için bütün saflığıyla kendisi gibi sanıyor."

"Değerli dostum, varlığımın bu öğrenci yanı bana çoğu zaman ağır geliyor. Dünya hakkında daha berrak görüşlü olmamda bana yardımcı olursanız, çok memnun olurum. Çocukluğumdan bu yana manevi gözüm dıştan çok içe dönüktü. Bu nedenle insanları hiçbir şekilde anlayamadan ve idrak edemeden, onları sadece belli bir dereceye kadar tanıyabilmiş olmam gayet doğal."

"Mutlaka," dedi Aurelie, "Erkek kardeşime yolladığınız insanlar hakkında mektupta yazmış olduğunuz o iyi şeyleri liyakatleriyle karşılaştırdığımda, başlarda bizimle alay ettiğinizi sanmıştım."

Aurelie'nin görüşü her ne kadar doğru ve dostumuz da bu eksikliği kendi içinde itiraf ediyor olsa da, biraz can sıkıcı, hatta hakaret edici bir tarafı da vardı. Bu nedenle susmayı tercih etti. Hem hassasiyetini belli etmek istemiyordu hem de gönlünde bu suçlamanın doğrulunu araştıracaktı.

Aurelie devam etti: "Bu konu sizi üzmesin. Aklın ışığına her zaman ulaşabiliriz. Ancak yüreğimizdeki serveti kimse bize veremez. Siz bir sanatçı olarak doğmuşsanız, bu karanlığı ve masumiyeti ne kadar uzun süre taşırsanız, o kadar iyidir. Çünkü bu, goncanın etrafındaki o güzel kılıftır. En büyük bahtsızlık, zamanından önce açmaktır. Adlarına çalıştığımız kişileri her zaman bilmemek, elbette daha yararlıdır.

Ah! Bir zamanlar ben de kendim ve ulusum adına en yüksek değerlerle sahneye çıktığımda, aynı mutlu hal içindeydim. Almanlar hayalimde ne değillerdi ki, ne olamayabilirlerdi ki! Önlerinde, sahne iskelesiyle yükseldiğim yerden, bu ulusa sesleniyordum. Beni ve onları birbirimizden ayıran sahne ışıklarıydı. Bu ışıkların parlaklığı ve buğulu hali önümdeki nesneleri ayırt etmeme engeldi. O kalabalık içinden yükselen alkış sesini ne kadar da beğeniyordum. O kadar çok sayıdaki elden birlikte çıkıyormuşçasına uzatılan hediyeyi nasıl da minnetle kabul ediyordum! Kendimi uzun zaman bu yanılsamaya teslim etmiştim. Ben nasıl etki ediyorsam, kalabalık da bana aynı şekilde etki ediyordu. Seyircimle çok iyi anlaşıyordum. Eksiksiz bir harmoni hissettiğimi ve önümde de her zaman ulusun en asillerini ve en iyilerini gördüğümü sanıyordum.

Tiyatro dostları ne yazık ki aktrisin sadece doğasıyla ve sanatıyla ilgilenmiyordu, o genç ve yaşam dolu kıza da taliplerdi. Onlarda yarattığım etkiyi, kişisel olarak da kendileriyle paylaşmam gerektiğini net bir şekilde anlamamı sağladılar. Ancak bu benim işim değildi. Hislerini yüceltmek istiyordum, ama onların yürek dedikleriyle zerre kadar alakam yoktu. Hangi medeni durumda, yaşta ya da kişilikte olursa olsun, hepsi ardı ardına başıma bela oldular. Diğer onurlu kızlar gibi kendimi odama

kapatarak, birçok zahmetten uzak durmak gibi bir durumumun olmaması, beni daha da üzüyordu.

Erkekler kendilerini çoğu zaman, teyzemde görmeye alışık olduğum biçimde gösteriyordu. Kendilerine has bu özellikleriyle ve saçmalıklarıyla eğlenmiyor olsaydım, bende yine tiksinme hissi yaratacaklardı. O türleri bazen tiyatroda, bazen kamuya açık yerlerde, bazen evde görmeyi engelleyemediğim için, onları takip etmeye karar verdim. Erkek kardeşim de bana cesurca destek çıkıyordu. Coşkulu tezgâhtardan tutun kendini beğenmiş tüccar oğluna, soğukkanlı askerden hızlı prense kadar hepsi ardı ardına yanımdan geçti gitti ve hepsi de kendine göre bana musallat oldu. Bu şartlar altında ulusumu çok iyi tanıdığıma dair yanılsamamı umarım anlayışla karşılarsınız.

Aşırı süslenip püslenmiş üniversiteli, alçakgönüllü, onurlu ve mahcup öğretim üyesi, çekingen ve kanaatkâr kilise hizmetlisi, sert ve dikkatli işadamı, irikıyım derebeyi, iltifatçı ve yavan saray hizmetkârı, trenden inen genç ruhani, soğukkanlı, aynı zamanda hızlı ve eylem halindeki spekülatör tüccar. Bunların tamamını harekete geçerken gördüm ve yemin ederim, bende genel bir ilgi yaratacak kabiliyette olanlar o kadar azdı ki. Tam aksine, kabul etmekten bu kadar zevk aldığım, bana o kadar iyi gelen o toplu alkışları bu budalalardan bizzat, eziyet ve sıkıntıyla kabul etmek durumunda kalmak, benim için oldukça üzücüydü.

Ne zaman oyunum hakkında düzgün bir iltifat beklesem, ne zaman çok değer verdiğim bir yazarı övmelerini ümit etsem, diğerleri hakkında aptalca bir yorumda bulunur, sahne almamı istedikleri münasebetsiz bir oyundan bahsederlerdi. Asil, zeki, esprili hareketlerin yansıyarak tam zamanında ortaya çıkıp çıkmadığını araştırmak için tiyatro grubunda kulak kabarttığımdaysa, bir ize rastlamak oldukça zordu. Oyunculardan birinin dili sürçtüğü ya da taşralı diliyle konuştuğu için ortaya çıkan hatalar, tutundukları ve bir türlü bırakamadıkları en önemli unsurları oluşturuyordu. Nihayet nereye yöneleceğimi bilemez olmuştum. Beni oyalayacak kadar zeki sanıyorlardı kendilerini. Oramı buramı elledikleri zaman da beni çok eğlendirdiklerini sanıyorlardı. Onları bütün kalbimle küçümsemeye başlamıştım artık. Sanki bütün ulus, elçileri vasıtasıyla beni kasıtlı olarak

fahişe olmaya itiyor gibi geliyordu. Hepsi bana o kadar düzenbaz, terbiyesiz, kötü eğitim almış, zarafetten yoksun, zevksiz geliyordu ki, çoğu zaman şöyle diyordum: 'Yabancı bir ulustan öğrenmeyen hiçbir Alman, ayakkabı bağlayamaz!'

Ne kadar kör olduğumu, nasıl da kuruntulu bir haksızlık içine düştüğümü görüyorsunuz. Bu durum devam ettikçe, hastalığım da o kadar arttı. İntihar edebilecek duruma gelmiştim. Karşıt ölçüsüzlüğe düşmüştüm: Evlendim, daha doğrusu evlendirildim. Tiyatroyu devralmış olan erkek kardeşim yanına bir yardımcı istiyordu. Beğendiğim genç bir adamı seçti. Erkek kardeşimin sahip olduğu tüm özelliklerden yoksundu: Dâhilik, yaşam sevinci, ruh ve tez canlılık. Ama bu genç adamda da erkek kardeşimde olmayanlar mevcuttu: Düzen sevgisi, çalışkanlık, inanılmaz bir iş idaresi ve tasarruf yeteneği.

Nasıl olduğunu anlamadan kocam oldu. Nedenini tam olarak bilmeden birlikte yaşadık. Neyse, işlerimiz iyi gidiyordu. Erkek kardeşimin faaliyetleri sayesinde iyi kazanıyorduk. İyi de geçiniyorduk. Bu da kocamın sayesindeydi. Artık dünyayı ya da ulusu düşünmüyordum. Dünyayla paylaşacak bir şeyim yoktu ve ulus kavramını da kaybetmiştim. Sahneye çıktığımda sadece yaşamak için çıkıyordum. Ağzımı sadece sessiz kalmamam gerektiği için açıyordum. Ne de olsa sahneye konuşmak için çıkıyordum.

Ancak fazla da abartmıyordum, aslında kendimi tamamen erkek kardeşimin niyetine teslim etmiştim. O bu işi sadece alkış almak ve para kazanmak için yapıyordu. Çünkü o övülmeyi sever ve çok paraya ihtiyacı vardır. Artık kendi hissiyatıma, kendi kanaatime göre oynamıyor, aksine onun bana verdiği talimatlara göre oynuyordum. Eğer onu hoşnut ettiysem, bu beni memnun ediyordu. Erkek kardeşim kendini seyircilerin bütün zaaflarına göre ayarlıyordu. Para kazanılıyordu, başına buyruk yaşayabiliyordu ve onunla birlikte güzel günler geçiriyorduk.

Bu sırada ticaret kaygılı bir kayıtsızlık haline düşmüştüm. Günlerim sevinçsiz ve katılımsız geçiyordu. Evliliğim süresince çocuğum olmadı, evliliğim de çok kısa sürdü. Kocam hastalandı. Bariz bir biçimde güçsüzleşiyordu, onun için duyduğum endişe genel kayıtsızlığımı sonlandırdı. O günlerde birisiyle tanı-

şınca, benim için yeni bir hayat başladı. Yeni ve hızlı ilerliyordu çünkü kısa sürede sona erecekti."

Aurelie bir süre sessiz kaldı, sonra devam etti: "Konuşma hevesim bir anda sona erdi ve ağzımı açmaya cesaret edemiyorum. Biraz dinlenmeme izin verin. Ama bütün mutsuzluğumu ayrıntılarına kadar bilmeden de gitmeyin. Siz de bu sırada Mignon'u çağırın, ne istediğini öğrenin."

Mignon, Aurelie'nin konuştuğu sıralarda birkaç kez odaya girmişti. Her girişinde daha sessiz sohbet edildiği için yine dışarı süzülüp holde sessizce beklemişti. Onu içeri çağırdıklarında elinde bir kitapla geldi. Kitabın biçiminden ve cildinden küçük bir coğrafya atlası olduğu hemen anlaşılıyordu. Seyahat sırasında büyük bir şaşkınlıkla ilk haritaları görmüş, rahibe bu konu hakkında çok soru sormuş ve mümkün olduğunca da bilgi edinmişti. Öğrenme tutkusu bu yeni bilgi ile birlikte daha da tutkulu hale gelmişti. Wilhelm'den içtenlikle bu kitabı kendisine satın almasını rica etti. Büyük gümüş tokalarını bu kitap için kitapçıya rehin vermişti. Ancak bugün akşam çok geç olduğu için, ertesi sabah tokaları rehinden çıkartmak istiyordu. Wilhelm isteğini kabul etti. Mignon kendi yöntemleriyle bazen bildiklerini anlatıyor, bazen de en hayret verici soruları soruyordu. Bu meselede de büyük bir çabayla olsa da, öğretilenleri çok zor ve zahmetle idrak edebiliyordu. Üzerinde çok çalıştığı el yazısı da öyleydi. Hâlâ kırık bir Almancası vardı. Ancak şarkı söylemek için ağzını açtığında, zitheri eline aldığında, sanki kendini en içten biçimde açabilmesine ve ifade edebilmesine hizmet eden organlardı bunlar.

Şu anda Mignon'dan bahsettiğimize göre, son zamanlarda dostumuzu sıkça sıkıntıya düşüren halini de hatırlatmalıyız. Her geldiğinde ya da gittiğinde, her günaydın ya da iyi geceler dediğinde, ona o kadar sıkı sarılıyor ve onu o kadar içten öpüyordu ki, Mignon'un bu serpilen doğası Wilhelm'i çoğu zaman korkutuyordu. Gittikçe alevlenen canlılığı, davranışlarında günden güne artıyordu. Bütün varlığı durmak bilmez bir sessizlik içinde hareket ediyordu. Elinde iplikle oynamadan, bir kumaş parçasını katlamadan, kâğıt ya da tahta çöp çiğnemeden duramıyordu. Her bir oyunu, şiddetli bir içsel sarsıntıdan türüyor gibiydi. Onu az da olsa neşelendiriyor gibi görünen, usluca vakit geçirmesini bildiği küçük Felix'in varlığıydı.

Biraz dinlendikten sonra yüreğinde taşıdığı bir konuyu dostuna anlatmak için hazır olan Aurelie, Mignon'un bu seferki ısrarına sabır göstermeksizin, kıza gitmesi gerektiğini hissettirdi. Ancak hiçbir şey buna fayda etmeyince, direnmesine karşın, kararlılıkla onu dışarı yolladılar.

Aurelie: "Hikâyemin geri kalanını size ya şimdi anlatmalıyım ya da hiçbir zaman. O sevgili kibar ve adaletsiz dostum buradan birkaç mil uzakta olsaydı şöyle derdim: 'Ata binin, bir şekilde onunla tanışın. Döndüğünüzde beni mutlaka affetmiş olacaksınız ve bana kalpten bir merhamet duyacaksınız.' Onun ne kadar sevecen biri olduğunu ve onu ne kadar sevdiğimi şimdi sadece kendi sözlerimle ifade edebilirim.

Kocamın son günlerine tasalanmam gerektiği kritik bir zamanda onunla tanıştım. Amerika'dan yeni dönmüştü. Birkaç Fransız ile birlikte Amerika Birleşik Devletleri ordusuna hizmet etmiş ve nişanlar almıştı.

Soğukkanlı bir terbiye, açık bir kalple karşıladı beni. Kendim, durumum, oyunum hakkında eski bir tanışık gibi, o kadar katılımcı ve net konuşuyordu ki, ilk kez varlığımı başka birinde bu kadar berrak görebiliyor olduğum için seviniyordum. Tespitleri; olumsuz, incitici ve sevgisiz olmadan doğruydu. Acımasız değildi ve öz iradesi aynı zamanda kibardı. Kadınlardan yana şanslı olmaya alışkın gibi görünüyordu. Hiçbir şekilde sırnaşık ya da arsız değildi. Bu da beni kaygısız kılıyordu.

Şehirde çok fazla kişiyle haşır neşir olmuyordu. Genelde atıyla dolaşıyor, çevredeki çok sayıda tanıdıklarını ziyaret ediyor ve evinin işleriyle uğraşıyordu. Döndüğündeyse bana geliyor, hastalığı giderek ağırlaşan kocama sıcak bir merhametle yaklaşıyordu. Kocamın acılarını becerikli bir doktor tarafından tedavi ettiriyordu. Beni ilgilendiren her konuyu nasıl benimle paylaşıyorsa, kendi kaderini de benimle paylaşıyordu. Sefer hikâyesini, askerlik hayatına olan karşı konulmaz eğilimini, ailevi ilişkilerini anlattı bana. O zamanlardaki uğraşlarını bana açtı. Neyse, benden gizlisi saklısı yoktu. En derin hallerini bana açtı, ruhundaki en mahrem köşelere dahi bakmama izin verdi. Yeteneklerini, tutkularını tanıdım. Hayatımda ilk kez yürekten ve anlamlı bir birlikteliğin keyfini yaşıyordum. Kendimi toplamadan, beni kendine doğru çekmişti, ona kapılmıştım.

Bu sırada kocamla nasıl evlendiysem, o şekilde de kaybetmiştim. Tiyatronun işletmeciliği ile ilgili yükler tamamen üzerime yıkılmıştı. Sahnede mükemmel olan erkek kardeşim, iş idaresinde berbattı. Tüm işlerin peşinde ben koşuştururken, rollerimi de hiç olmadığı kadar gayretle çalışıyordum. Eskisi gibi oynuyordum; evet, çok farklı bir güçle ve yepyeni bir yaşamla. Daha doğrusu bunlar onun sayesinde ve onun hatırına oluyordu. Ama bu asil dostumun oyunda olduğunu bildiğim zamanlar her zaman en iyisini beceremiyordum. Ancak birkaç kez haberim olmadan beni dinlemeye gelmiş. Beklenmedik alkışıyla karşılaştığımda, nasıl sevindiğimi sanırım hayal edebilirsiniz.

Elbette, tuhaf bir varlığım. Oynadığım her rolde sanki sadece onu övüyor ve onun onuruna oynuyordum. Sözlerin ne olduğu pek önemli değildi çünkü kalbimdeki ses buydu. Seyirciler arasında olduğunu bildiğim vakitler, bütün gücümle konuşuyordum, sanki ona olan sevgimi, övgümü doğrudan yüzüne söyleyerek, zorla kabul ettirmek istemiyormuşum gibi. Tiyatroda olmadığı zamanlar da özgürce oynuyordum, belirli bir sükûnet içinde elimden gelenin en iyisini yapıyordum, hem de tarif edilemez bir memnuniyet içinde. Alkışlar beni yeniden sevindirmeye başlamıştı, seyircileri eğlendirdiğim anlarda da, 'Bunu ona borçlusunuz!' diye haykırmak geliyordu içimden.

Evet, sanki bir mucize olmuş ve benim seyircilerle ve bütün ulusla olan ilişkim değişmişti. Bir anda yine en uygun ışığın içindeydim sanki ve bundan önceki körlüğüme şaşırıyordum. Evvelce bir ulusu ulus olduğu için hor görmen ne kadar da anlaşılmaz, diyordum kendi kendime. Münferit bireyler bu kadar enteresan olabilir mi, olmak zorunda mı? Asla! Bu büyük yığın içinde yetenekler ve güçler dağıtılmış vaziyette de, elverişli durumlar tarafından geliştirilip sonra olgunlaşmış insanlar vasıtasıyla genel nihai bir amaca mı yönlendiriliyorlar acaba? Artık yurttaşlarım arasında göze çarpan özgünlüklerin bu kadar az olmasına sevinmeye başlamıştım. Dışarıdan yönlendirilmeyi kabul etmelerine ve bir önder bulmuş olmama memnun oluyordum.

İzin verirseniz dostumu o sevdiğim adıyla anmak istiyorum. Lothar bana Almanları her zaman cesur yönleriyle tanıttı. Doğru yönetildiklerinde dünyada onlardan cesur başka bir ulusun olmadığını gösterdi. Bir ulusun baş özelliğine dikkat etmediğim

için utanıyordum. O tarihi biliyordu. Zamanının büyük bir bölümünü kıymetli adamlarla geçiriyordu. Her ne kadar kendisi de genç olsa da, gözlerini anavatanının ümitle yetişen gençliğine, birçok konuda sessiz sedasız çalışan gayretli adamalara çevirmişti. Almanya hakkında genel bir görüşe sahip olmamı sağladı, ne olduğu ve ne olabileceğine dair. Bir ulusu bir tiyatro gardırobuna sıkışabilecek, kafası karışmış bir kalabalığa göre değerlendirdiğim için utanıyordum. Kendi mesleğimde de doğru, akıllı ve canlı olmam konusunda beni sorumlu tuttu. Bundan sonra ne zaman sahneye çıksam, ilham alır gibiydim. Orta değerdeki sözler ağzımdan çıktığı an, altına dönüşüyordu. Eğer o zamanlar bir yazar bu amaca uygun olarak bana destek çıksaydı, en güzel etkileri yaratırdım.

Bu genç dul yıllarca böyle yaşadı. Benden vazgeçemiyordu. Ne zaman benden uzakta olsa, pek mutsuz oluyordum. Bana ailesinin, mükemmel kız kardeşinin mektuplarını gösteriyordu. Benim en küçük meselelerimi paylaşıyordu. Bir birliktelik daha içten, daha mükemmel olamazdı. Sevginin adı hiç anılmadı. Geliyor ve gidiyordu, gidiyor ve geliyordu. Şimdiyse dostum, sizin için gitme vakti."

On Yedinci Bölüm

Wilhelm ticaret arkadaşlarına yapması gereken ziyaretleri artık daha fazla erteleyemezdi. Giderken biraz mahcuptu çünkü gideceği yerlerde ailesinden gelen mektuplarla karşı karşıya kalacaktı. İçerdikleri sitemlerden endişe ediyordu. Wilhelm yüzünden yaşanan bu utanç verici konuyu muhtemelen ticarethaneye de yazmışlardı. O kadar şövalye benzeri maceradan sonra, karşılarına bir öğrenci edasıyla çıkmaktan da çekiniyordu. Bu nedenle kafa tutar bir tutum takınarak, mahcubiyetini gizlemeye karar verdi.

Ama her şey çok iyi ve hoşgörülü geçtiği için çok şaşırmış ve memnun da kalmıştı. O büyük, işlek ve meşgul ofiste, mektuplarını arayacak zamanları dahi yoktu. Uzun süre ortalarda

görünmemiş olmasına da üstünkörü değindiler. Babasının ve dostu Werner'in mektuplarını okuduğunda, yazılanların oldukça hoşgörülü olduğunu gördü. İhtiyar babası, oğlu onunla vedalaştığı sırada, ona tablo şeklinde bir program teslim etmişti. Bu tabloya göre ayrıntılı bir günlük hazırlamasını özellikle tavsiye etmişti. Bu ayrıntılı günlüğün nasıl olsa geleceği varsayımıyla Wilhelm'in ilk dönemlerdeki suskunluğuna pek ses çıkarmamıştı. Ancak kontun malikânesinden göndermiş olduğu ilk ve son mektubunun gizem dolu içeriğine sitem etmişti. Werner'se kendine göre sadece şakalaşıyor, komik şehir hikâyeleri anlatıyordu. Wilhelm'den büyük ticaret merkezlerinde sıkça tanışacağı dost ve tanıdıklardan haber göndermesini rica ediyordu. Ucuz kurtulduğuna sevinmiş olan Wilhelm, hemen neşeli bir üslupla yanıt yazmaya koyuldu. Babasına talep ettiği bütün coğrafi, istatistiksel ve ticari açıklamaları da içeren o ayrıntılı seyahat günlüğünü hazırlayacağına söz verdi. Seyahati sırasında çok şey gördüğü için bir defter dolusu bilgiyi yazılı olarak toparlayabileceğini ümit ediyordu. Ancak Wilhelm, henüz kaleme alınmamış ve ezberlenmemiş olan bir oyunu oynamak için sahne ışıklarını çoktan yakmış ve seyircileri de çağırmış olan birine benzer bir durumda olduğunun farkında henüz değildi. Bu günlüğü bizzat yazmaya koyulduğunda sadece hislerden ve düşüncelerden, gönlün ve ruhun edindiği bazı deneyimlerden bahsedebildiğini, ama dünyasal konulara zerre kadar dikkat etmediğini maalesef fark etmiş oldu.

Bu mahcubiyet içindeyken dostu Laertes'in bilgileri ona bir fırsat oldu. Birbirlerinden o kadar farklı olmalarına karşın, alışkanlık aralarında bir bağ oluşturmuştu. Laertes ise bütün kusurlarına ve tuhaflıklarına karşın gerçekten özel bir insandı. Neşeli ve mutlu haline bakılırsa, Laertes'in durumu hakkında kafa yormadan yaşlanması muhtemeldi. Şimdiyse mutsuzluğu ve hastalığı gençliğin o saf hissiyatını elinden almış, onun yerine varlığımızın faniliği ve parçalanmışlığı hakkındaki pencereyi açmıştı. Bu nedenle meselelere karşı dengesiz, parçalar halinde bir düşünce yöntemi geliştirmiş, daha ziyade doğrudan etkileri hakkında görüş bildirme huyu oluşmuştu. Yalnız kalmayı sevmediği için bütün kahvehaneleri ve hanları dolaşırdı, eskaza

evinde dursa, seyahat hikâyeleri en çok sevdiği, hatta okuduğu tek yayındı. Dışarıya ödünç veren bir kütüphane de bulunca, bu keyfini istediği gibi yerine getirebiliyordu. Çok geçmeden, dünyanın yarısı kuvvetli hafızasında hayalet gibi dolaşır hale gelmişti.

Bu nedenle, Wilhelm büyük sözlerle yazmayı vaat ettiği günlük için tamamen yetersiz olduğunu açıklayınca, Laertes onu kolayca cesaretlendirerek, "O günlüğü benzeri olmayan bir sanat eseri haline getireceğiz," dedi ve devam etti:

"Almanya'nın her bir tarafına seyahat edildi, her bir tarafı gezildi, uçtan uca dolaşıldı, sürünerek, uçarak geçildi, öyle değil mi? Her Alman gezgin irili ufaklı masraflarını takipçi kitlesinden geri alma gibi muhteşem bir avantaja sahip değil mi? Bize katılmadan önceki seyahat rotanı vermen yeterli, gerisini biliyorum zaten. Yazacaklarına ilişkin kaynakları ve yardımcı araçları senin için bulup buluşturacağım. Ölçülmeyen kare milleri, eksik nüfus sayıları noksanlığımız olmasın. Ülkelerin gelirlerini, bildiğin gibi en güvenli belgeler olan cep kitaplarından ve tablolardan alacağız. Bunların üzerine de siyasi argümanlarımızı kurarız. Bu sırada hükümetlere de bir göz atarız. Bazı hükümdarları da anavatanın gerçek babaları olarak tarif ederiz. Başkalarını da biraz eleştirdik mi, daha inandırıcı oluruz. Bazı ünlü insanların yaşadığı muhitlerden geçmemiş olsak bile, onlarla hanlarda karşılaşır, en saçma şeyleri onların ağzından sır vermişçesine anlattırırız. Saf bir kızla yaşanan bir aşk hikâyesini de en edalı biçimde içine katarız. Böylece bu yazı yalnızca anneni ve babanı büyülemeyecek, tam aksine her kitapçının senden memnuniyetle para karşılığında satın alacağı bir eser olacak."

İşe koyuldular. Her iki dost da yaptıklarından oldukça zevk alıyordu. Bu sırada Wilhelm de akşamları tiyatroda, Serlo ve Aurelie ile olan ilişkilerinden çok memnun kalıyordu. Gereğinden uzun bir süre kendi dar döngüsü içinde dolanan fikirleriyse günden güne gelişiyordu.

On Sekizinci Bölüm

Wilhelm, büyük bir ilgiyle Serlo'nun geçmişini de parça parça öğreniyordu. Kendine özgün bu adam pek samimi olmaz ve bir konuyu anlamsal ilişki kurarak bütünüyle anlatmazdı. Tabir yerindeyse sahnede doğmuş ve anne sütünü de sahnede emmişti. Daha konuşmayı sökmemişken, sadece varlığıyla seyircileri etkilemeliydi. O zamanlarda bile eser sahipleri bu doğal ve masum yardımcı araçların farkındaydı. Sevilen oyunlarda ilk kez "Baba" ya da "Anne" deyişi bile ona, daha alkışın ne anlama geldiğini bilmeden, en büyük alkışları getiriyordu. Amor[1] rolünde, korkudan titreye titreye uçan araçla sahneye inmiş Arleken[2] rolünde yumurtadan çıkmış, daha çocuk yaşlarda baca temizleyicisi rolüyle en hoş muziplikleri yapmıştı.

O pırıl pırıl akşamlarda topladığı alkışların karşılığını, aralarda çok pahalıya ödemek zorunda kalmıştı. Çocukların dikkatlerinin sadece dayakla açılıp artacağına inanmış olan babası, herhangi bir rolü her çalıştığında Serlo'yu belirli zaman aralıklarıyla döverdi. Beceriksiz olduğundan değil, daha emin ve daha yetenekli olsun diye. Aynen eskiden bir sınır taşı konulup etrafında bulunan çocuklara iyiden iyiye tokat atıldığı gelenekteki gibi. Eski topraklar o âdetin yerini yurdunu gayet iyi hatırlarlar. Serlo büyüyordu. Zekâ kabiliyeti, bedensel becerisi olağanüstü gelişirken, hem oyunculuk tarzında hem de jest ve hareketlerinde büyük bir esneklik gösteriyordu. Taklit yeteneği inanılmazdı. Daha küçük bir çocukken yapıları, yaşları ve huyları birbirine hiç benzemeyen ve kendi aralarında da çok farklı olan kişileri, tıpatıp onlarmış gibi taklit ediyordu. Bunun dışında hayata ayak uydurma konusunda da yeteneksiz değildi. İdraki gelişip yetenekleri daha da arttıkça ona daha fazla şiddet uygulaması gerektiği kanaatine varan babasının elinden kaçmayı, kendi maharetlerinin de az çok farkına varınca, çok doğal bulmuştu. Artık başıboş gezen bu çocuk, Eulenspiegel[3]

---

[1] Roma mitolojisinde aşk tanrısı –çn.

[2] İtalyan komedyasının ilk yıllarında (16. yy) yer alan ana karakterlerden biri –çn.

[3] 14. yy'da Almanya'da yaşamış olduğu söylenen ünlü köylü mizahçı gezgin –çn.

mizahlarıyla her yerde iyi karşılandığı için, bu özgür dünyada çok mutluydu. Parlak yıldızı onu karnaval zamanında önce bir manastıra yönlendirdi. Burada, toplumsal ilişkileri yürütme ve dini oyunlarla Hıristiyan cemaatini eğlendirme görevini üstlenmiş olan manastırın rahibi daha yeni öldüğü için, Serlo bir yardımcı melek gibi ortaya çıkmıştı. Hemen Hz. Meryem'e İsa'nın müjdesini getiren Cebrail rolünü almıştı. Cebrail'in nazik selamını açık bir huşu ve gizli bir gurur ve nezaketle kabul etmiş olan Hz. Meryem rolündeki kızın da hoşuna gitmişti Serlo. Bundan sonra dini oyunlarda ardı ardına en önemli rolleri oynadı. Hatta nihayet İsa rolünü alarak, dünyanın Mesih'i sıfatıyla dalga geçildi, işkence edildi ve çarmıha gerildi.

Bu sırada asker rolündeki bazı oyuncular bunu bir fırsat bilerek, rolü gerçeğe çevirmişlerdi. Serlo da en yaraşır biçimde intikam alabilmek için kıyamet gününde onlara en muhteşem imparator ve kral kıyafetlerini giydirdi. Diğerleriyse bu rolü aldıkları için memnun olmuşlardı. Aynı zamanda cennete herkesten önce gideceklerini varsaydıkları için uygun adım önde giderlerken, bir anda beklenmedik bir biçimde şeytanın suretiyle karşılaştılar. Şeytansa bunları, bütün seyircilerin ve dilencilerin yoğun alayları arasında, soba maşasıyla bir güzel patakladı ve hiç acımadan dipte alev alev bir yangının onları karşılayacağı bir hendekten aşağı itti.

Taçlandırılmış kafaların bu arsız hareketi hoşgörüyle karşılamayacaklarının, kıyamet gününün ayrıcalıklı mahkemesine de itibar etmeyeceklerinin farkında olacak kadar zeki olan Serlo, daha bin yıllık saadet dönemi[1] başlamadan önce, sessizce ortalıktan sıvıştıktan sonra komşu şehirde o zamanlar "Sevincin Çocukları" adı altında bilinen kumpanyada sevinçle karşılandı. Zeki, anlayışlı ve canlı insanlardı. Varlığımızın toplamı akılla bölündüğünde sonucun hiçbir zaman bir tam sayı etmeyeceğini, aksine kesirli bir sonuç vereceğini idrak etmiş insanlardı. Engelleyici ve bütün kütleye dağıldığında tehlikeli olan bu kesri belirli vakitlerde bile bile yok etmeye çalışıyorlardı. Haftanın bir günü çığırından çıkmış kaçıklar olur ve aynı gün alegorik

[1] Hıristiyan inancına göre Hz. İsa, Hz. Mesih olarak dünyaya geri döndüğünde yaşanacak olan bin yıllık saadet dönemi –çn.

gösterilerle önceki günlerde kendilerinde ve diğer kaçıklarda tespit ettiklerini cezalandırırlardı. Bu yöntem her ne kadar terbiye yoluyla ahlaklı insanların her gün birbirlerinde ve kendilerinde fark edip uyarıp cezalandırmaya yönelik yönteminden daha kaba olsa da, yine de daha komik ve güvenliydi. Ne de olsa kucağımızı açtığımız belli bir kaçık inkâr edilmediğinde, diğer yolda kendini kandırmanın yardımıyla hükmetmeye kalkışıp uzun süredir kaybettiği sanılan aklını gizli bir köleliğe zorlamak yerine, ona olduğu şey karşısında kötü muamele edilirdi. Kaçık maskesi grupta elden ele geziyordu. Herkese, maskeyi kendi gününde takıp kendinin ya da başkalarının özelliklerini kişilik açısından süslemeye izin verilmişti. Karnaval zamanında o özgürlüğün en uç sınırına izin veriliyor, ruhanilerin gayretleriyle halkı eğlendirmek ve çekmek için yarışıyorlardı. Erdem ve yüklerin, güzel sanatların ve bilimlerin, kıtaların ve mevsimlerin eğlenceli ve alegorik geçit törenlerinin yapılması, halkın gözünde birçok kavramı elle tutulur hale getiriyor, kendisine uzak konular hakkında fikir veriyordu. Bu nedenle bu şakalar yararlıydı çünkü başka bir yönden bakıldığında, ruhani maskaralıklar sadece tatsız tuzsuz batıl inançları daha da kökleştiriyordu.

Genç Serlo burada da ortamını bulmuştu. Gerçek bir yaratma gücü yoktu. Ancak önünde bulduklarından faydalanma, düzeltme ve görünür hale getirme konusunda oldukça yetenekliydi. Fikirleri, taklit yeteneği, hatta haftada bir gün de olsa kendisine iyilik yapanlara dahi, özgürce sergilemesine izin verilen iğneleyici şakaları bile, onu bütün grupta değerli, hatta vazgeçilmez kılıyordu.

Ancak huzursuzluğu kendisini kısa zamanda bu avantajlı durumdan anavatanının diğer bölgelerine itti. Orada da yeni bir eğitimden geçmek zorundaydı. Almanya'nın eğitimli, ama çorak bir bölgesine varmıştı. O bölgede iyinin ve güzelin onurlandırılması için, gerçeklik bakımından olmasa da, ruh bakımından noksanlık vardı. Burada taklitleriyle artık hiçbir şey gerçekleştiremiyordu. Yüreğe ve ruha hitap etmenin yollarını aramalıydı. Küçük ve büyük tiyatro gruplarında kısa sürelerle barındı. Bu süre içinde bütün oyunların ve oyuncuların özelliklerini iyice öğrenmeye fırsat buldu. O zamanlar Alman tiyatro-

sunda esen monotonluğu, Aleksandrin[1] hece ölçüsünün söylenmesinde ve işitilmesindeki bayağılığı, bağırtılı ruhsuz diyalogu, doğrudan doğruya yapılan ahlak tellallığındaki kuruluğu ve basitliği hemen kavramış ve neyin etki ettiğini, beğenildiğini hemen fark etmişti.

Sadece süregelen oyunların bir rolünü değil, bütün oyunlar ve ilgili oyuncunun, alkışlar arasında sunmuş olduğu kendine özgü şivesine kadar her şeyi kolayca ezberleyebiliyordu. Bu gezginlik döneminde parası suyunu çekince, aklına tesadüfen bir fikir geldi. Oyunları tamamen tek başına, özellikle asillerin malikânelerinde ya da köylerde sunmayı düşünüyordu. Böylece her yerde hem geçimini hem de konaklama fırsatı sağlayabilecekti. Tiyatrosunu her birahanede, oda ya da bahçede hemen kuruyordu. Muzip bir ciddiyet ve sözde coşkuyla, seyircilerinin hayal gücünü kazanmayı, algılarını şaşırtmayı, gözleri önünde bir dolabı şatoya, bir yelpazeyi hançere dönüştürmeyi biliyordu. İçindeki gençlik ateşi, his derinliğinin yerine geçiyordu. Israrcılığı güç gibi, tatlı sözlülüğüyse sevecenlik olarak görünüyordu. Tiyatroyu zaten bilenlere, görüp dinledikleri her şeyi hatırlatıyordu, geri kalanlardaysa olağanüstü bir şeyin sezgisini uyandırıyor ve daha yakından tanışma isteğini arttırıyordu. Bir yerde etki edeni, başka bir yerde tekrarlamayı unutmuyordu. Bütün insanları doğaçlamayla, aynı yöntemle dalgaya aldığındaysa muzipçe bir zevk alıyordu.

Rolleri ve oyunları sıkça tekrarlayarak canlı, özgür ve engel tanımayan zihniyle kendi kendini hızla geliştiriyordu. Böylece ezberini ve oyunculuğunu başta taklit ettiği örneklerden çıkarak, anlama daha uygun oluyordu. Bu şekilde ilerlerken giderek daha doğal oynamış, ama rol yapmaya da devam etmişti. Kendini kaptırmış gibi gösterirken, etkiyi takip ediyordu. En büyük gururuysa insanları kademe kademe harekete geçiriyor olmasıydı. Sonunda bu yaptığı çılgın iş kendisini belirli bir ihtiyat içinde hareket etmeye zorladı. Böylece kısmen zorunluluktan kısmen de sezgisiyle çok az oyuncunun idrak etmekte zorlandığı bir yöntemi öğrendi: Ses ve jestleri kullanırken tasarruflu olmak.

---

[1] Fransız edebiyatında geliştirilmiş on ikili hece ölçüsüdür. Genelde altı uzun ve altı kısa heceden oluşur –çn.

Keza kaba ve nezaketsiz insanları dizginlemeyi ve ilgilerini üzerine çekmeyi biliyordu. Her yerde yiyecek içecek ve yatacak yer bulduğu için memnun olduğu, ona verilen her hediyeyi de minnetle kabul ettiği, yeteri kadarına sahip olduğunu düşündüğü zamanlarda, bazen kendisine uzatılan parayı bile reddettiği için insanlar onu referans mektubuyla birbirine tavsiye ediyordu. Böylece uzun bir süre bir asilin malikânesinden diğerine giderek, oldukça eğlendiriyordu, birçok şeyin keyfini çıkarıyordu. Bu sırada hoş ve nefis maceralar da yaşıyordu.

Mizacındaki derin soğukluk nedeniyle aslında kimseyi sevmiyordu. Keskin bakışlı olması nedeniyle kimseye de saygı göstermiyordu. Çünkü insanların sadece dışsal özelliklerini görüyor ve onları mimik koleksiyonuna dahil ediyordu. Ama biri onu beğenmediğinde ve her yerde alkış görmediğinde varlığı bundan alınıyordu. Bunu nasıl elde edeceğini öğrenmek için zamanla çok dikkat etmeye başladı ve duyularını o kadar keskinleştirdi ki, sadece gösterilerinde değil, günlük hayatında da yaltaklanmaktan başka bir şey yapamaz olmuştu. Böylece bilinci, yeteneği ve yaşam tarzı karşılıklı olarak öyle bir etkileşim içine girmişti ki, farkında olmadan mükemmel bir oyuncu olmuştu. Evet, garip görünen, ama oldukça doğal bir etkileşim sayesinde idrak ve pratik yoluyla ezberden okuma, hitabet ve jest kabiliyeti gelişerek gerçekliğin, özgürlüğün ve samimiyetin yüksek derecelerine ulaşmıştı. Bu sırada yaşamında ve çevre ilişkilerinde daha gizemli, daha yapay, hatta daha yapmacık ve korkak görünüyordu.

Yazgısından ve maceralarından belki başka bir yerde bahsederiz, ancak şu kadarını da belirtelim: Artık yetişmiş, ün yapmış, her ne kadar oturmuş olmasa da, çok iyi bir duruma ulaşmış olduğu için, sohbet sırasında ince bir üslupla kısmen ironik kısmen de alay ederek bir bilgeyi oynuyor ve bu haliyle neredeyse her ciddi sohbeti sulandırıyordu. Bu davranış kalıbını özellikle Wilhelm'e karşı kullanıyordu. Wilhelm ne zaman sohbetlerine genel anlamda teorik bir sohbeti bağlamaya yeltense – ki bununla çok sık karşılaşıyordu – bu davranış kalıbını kullanıyordu. Bu durum dikkate alınmazsa, karşılıklı düşünme tarzlarından dolayı sohbet canlandığı için, birlikte vakit geçirmeyi çok seviyorlardı. Wilhelm her şeyi idrak etmiş olduğu

kavramlar içinden geliştirmeyi arzu ediyor ve sanatın da bütün bağlantılarıyla birlikte ele alınmasını istiyordu. Genel kabul görmüş kuralları saptamak, belirlemek istiyordu, neyin adil, neyin güzel ve neyin iyi olduğunu, neyin alkış hak ettiğini... Yani her şeyi ciddiyetle ele alıyordu. Serlo'ysa meseleleri hafife alıyordu. Sorulara hiçbir zaman doğrudan yanıt vermiyordu, bunun yerine bir hikâye ya da fıkrayla en nazik ve eğlenceli açıklamayı getirmeyi biliyor, grubu neşelendirerek eğitiyordu.

On Dokuzuncu Bölüm

Her ne kadar Wilhelm bu şekliyle çok hoş saatler geçiriyor olsa da, Melina'nın ve diğerlerinin durumu bir o kadar keyifsizdi. Dostumuza kötü ruhlar gibi görünmenin dışında, sadece varlıkları nedeniyle değil, asık suratları ve acı sözleriyle ne kadar üzüntü verici anlar yaşatıyorlardı. Serlo, onları kadrolu oyuncu olarak kabul etmek bir yana, onlara misafir oyuncu rolü bile vermiyordu. Bu sırada zamanla yetenek derecelerini de öğrenmişti. Ne zaman oyuncular onunla bir araya gelse, onlara oyunlar okutmayı âdet haline getirmişti, hatta bazen kendisi de birlikte okurdu. Oynanacak olan oyunları ya da uzun süredir oynanmamış oyunları, genellikle de parça parça ele alıyordu. Keza ilk sahnelemeden sonra hatırlatmak istediği yerleri tekrarlatırdı. Böylece oyuncuların idrakini çoğaltır, doğru noktaya isabet etmede güvenlerini artırırdı. Az ama doğru bir anlayışa sahip olanlar, karmakarışık ve aykırı bir dâhiye nispeten, başkalarını memnun edecek bir etkiye sahipse, ortalama insanların yeteneklerini belli etmeyerek, sağladığı keskin idrak sayesinde takdire değer hale getirirdi. Şiir okutması oldukça yararlı oluyordu. Böylece diğer tiyatro gruplarında olduğu gibi herkesin okuyabildiği düz yazından başlamak yerine, güzel sunulmuş bir ritmin ruhumuzda uyandırdığı bir etki yaratılıyordu.

Bu tür fırsatlar sırasında gelen bütün diğer oyuncuları da tanıyabiliyordu. Ne olduklarını ve ne olabileceklerini değerlendiriyordu. Tiyatro grubunun tehdit altında kalabileceği köklü

bir reform halinde onların da yeteneklerinden hemen faydalanmayı kendi içinde tasarlamış ve bu meseleyi şimdilik rafa kaldırmıştı. Wilhelm'in onlar için giriştiği aracılık eylemlerinin hepsini, omuz silkerek reddetmişti; ta ki vaktinin geldiğini görene kadar. Beklenmedik bir anda genç dostuna bir teklifte bulundu: Tiyatrosunda oyuncu olarak çıkarsa, diğerlerini de kadroya alacaktı.

Wilhelm: "Bir anda hepsi birlikte kadroya alınabildiğine göre, demek bu insanlar şu ana kadar bana anlattığınız gibi işe yaramaz değiller. Umarım yetenekleri ben olmadığım vakit de aynı kalır."

Bunun aralarında sır kalması şartıyla Serlo durumunu açıkladı: Başoyuncusu kontratı yenilendiğinde ücretin artırılmasını istemişti. Serlo'ysa bu artışı yapma niyetinde değildi çünkü seyircilerin ona karşı sergilediği beğeni artık eskisi gibi değildi. Eğer onu gönderirse bütün kervanı da onunla giderdi. Böylece tiyatro birkaç iyi, birkaç da ortalama yetenekli üyesini kaybedecekti. Bunun üzerine Wilhelm'e; Wilhelm, Laertes, huysuz ihtiyar, hatta Bayan Melina üzerinden elde etmeyi umduğu faydayı anlattı. Evet, zavallı bilmişe Yahudi, bakan ve genelde kötü adam rolü vererek, ciddi bir ün kazandırmaya söz verdi.

Wilhelm şaşkındı ve söylenenler onu huzursuz etmişti. Derin bir nefes aldıktan sonra, bir şey söylemiş olmak için yanıtladı: "Nazik bir tavırla bizde bulduklarınız ve neleri umut ettiğiniz gibi iyi şeylerden bahsediyorsunuz sadece. Peki, keskin bakışlarınızdan mutlaka kaçmamış olan zayıf yanlarımıza ne diyeceksiniz?"

"Onları da kısa sürede çalışkanlıkla, alıştırmalarla güçlendireceğiz," diye yanıtladı Serlo. "Hepiniz doğuştan yetenekli ve beceriksiz olmanıza karşın, az çok ümit vericisiniz. Tamamınızı değerlendirebildiğim kadarıyla aranızda tek bir odun yok. Odunlarsa ıslah olmaz. Kibir, aptallık ya da vehim nedeniyle beceriksiz ve hantaldırlar."

Bunun ardından Serlo birkaç kelimeyle sağlayabileceği ve sağlamak istediği şartları ortaya koydu. Sonra da Wilhelm'den kararını çabuk vermesini isteyerek ve Wilhelm'i şaşkınlık içinde bırakarak oradan ayrıldı.

Şu uyduruk seyahat günlüğünün Laertes'le birlikte hazırlanması sırasında, dalga geçerek girişikleri acayip çalışmada, Wilhelm gerçek dünyanın hallerine ve günlük yaşama eskisinden daha fazla dikkat eder olmuştu. Günlük tutmasını hararetle isteyen babasının asıl niyetini daha yeni yeni idrak ediyordu. Bu kadar işlerin ve ihtiyaçların aracısı olmanın ve kıtanın en kuytu dağlık ve ormanlık bölgelerine yaşamı ve faaliyeti yaymaya yardımcı olmanın ne kadar keyif verici ve yararlı olduğunu ilk kez hissediyordu. Bulunduğu bu yaşam dolu ticaret merkezi, onu her yere sürükleyen Laertes'in canını sıkmasına karşın, her şeyin bir noktadan çıkarak, tekrar oraya geri döndüğü koca bir odak noktayı en kolay yolla idrak etmesini sağlıyordu. Ruhu ilk kez bu türdeki bir faaliyette gerçekten sevinç duymuştu. İşte bu haldeyken Serlo ona bu teklifi yaparak arzularını, yatkınlığını, doğuştan bir yeteneğe olan güvenini ve çaresiz tiyatro grubuna karşı duyduğu sorumluluğunu yeniden ortaya çıkarmıştı.

Kendi kendine, "Yine aynı yerdeyim," dedi. "Gençlik yıllarımda bana görünen iki kadının arasındaki yol ayrımında kaldım yine. Biri eskisi kadar perişan, diğeriyse o kadar fiyakalı görünmüyor artık. Hem birini hem diğerini takip etmek için sanki içsel bir misyon hissediyorsun. Her iki tarafın da dışsal nedenleri yeterince güçlü. Karar vermek sanki imkânsızmış gibi. Dışarıdan gelecek olan bir şeyin ağır basarak seçimini belirlemesini arzu ediyorsun. Buna karşın kendini iyice irdelediğinde, seni işe, ticarete ve mülkiyete yönlendiren aslında sadece dışsal şartlar. Ama en derin ihtiyacın; bunlar ister bedensel ya da ruhsal olsun, iyiye ve güzele yönelik derinde yatan yetenekleri daha da geliştirme ve eğitme arzusunu yaratıyor ve besliyor. Hiçbir katkıda bulunmadan beni buraya, bütün arzularımın hedef noktasına yönlendirmiş olan kadere hürmet etmem gerekmiyor mu? Zamanında hayal etmiş ve kafaya koymuş olduğum her şey, ben müdahil olmadan kendiliğinden gerçekleşmiyor mu? Ne kadar ilginç! İnsan, uzun süre yüreğinde beslediği ve sakladığı ümitlerinden ve arzularından başka hiçbir şeye bu kadar aşina değil sanki. Ama bir anda onlarla karşı karşıya kaldığında, sanki musallat olduklarında, onları fark etmez ve onlardan geri çekilir. Mariane'den ayrılmama neden olan o

talihsiz gecede, sadece hayallerimde yaşattığım her şey şimdi önümde duruyor ve kendini olduğu gibi bana sunuyor. Buraya kaçmak istiyordum ve usulca buraya yönlendirildim. Serlo'nun yanında çalışmak istiyordum. Şimdiyse o beni istiyor ve bana, bir çömez olarak asla ümit edemeyeceğim koşulları sunuyor. Beni tiyatroya bağlayan acaba sadece Mariane'ye olan aşkım mıydı? Yoksa sanata karşı beslediğim sevgi mi beni o kıza bağladı? Sahne beklentisi, sahneye giden çıkış yolu orta halli insanların dünyasındaki şartların izin vermeyeceği bir hayatı sürdürmek isteyen düzensiz, içi içine sığmayan bir insanın sevinçle kabul edebileceği bir yol muydu? Yoksa bütün bunlardan daha farklı, daha masum, daha onurlu bir şey miydi? O zamanki niyetlerini değiştirmene sebep olan neydi ki? Bunun ötesinde farkında olmadan, şu ana kadar kendi planını bizzat takip etmedin mi? Gizli maksatlar söz konusu olmadığına göre ve aynı zamanda bütün benliğinle vermiş olduğun bir sözü yerine getirerek, kendini asaletle büyük bir yük altından kurtarmak varken, atılacak olan bu son adımı onaylaman gerekmez mi?"

Yüreğinde ve hayal gücünde hareket eden her şey şimdi karşılıklı olarak yer değiştiriyordu. Mignon'un yanında kalabilmesi, arpçıyı kapı dışarı etmek zorunda kalmaması, tartıdaki küçük ağırlıklardı. Ama alışılageldiği gibi dostu Aurelie'yi ziyarete giderken, tartı hâlâ aşağı yukarı doğru yalpalıyordu.

Yirminci Bölüm

Aurelie'yi yatağında dinlenirken buldu ve ona sordu: "Yarın oynayabileceğinizi düşünüyor musunuz?" Aurelie canlı bir edayla, "Tabii ki, buna hiçbir şey engel olamaz," diye yanıtladı. "Parterdeki alkışın bana ulaşmasını engelleyecek bir yol bulabilsem keşke. İyi niyetliler, ama beni eninde sonunda öldürecekler. Evvelsi gün sanki yüreğim yerinden kopacakmış gibiydi! Eskiden kendimi beğendiğimde bu alkışlar hoşuma gidiyordu. Uzun süre çalışıp kendimi hazırladığımda, evet oldu dercesine her köşeden yayılan bu hoş işaret yankılandığında,

seviniyordum. Şimdilerdeyse istediğimi söyleyemiyorum, istediğim gibi söyleyemiyorum. Sürükleniyorum. Kafam karışıyor. Oyunumsa daha da büyük etki yaratıyor. Alkışlar çoğalırken kendi kendime şunları düşünüyorum: Büyülendiğiniz şeyin ne olduğunu bir bilseniz! O kara, hiddetli, belirsiz tutku sizi etkiliyor ve sizi hayranlığa zorluyor. Sizlerse bunların, lütufkâr ilginizi hediye etmiş olduğunuz o bahtsız kadının ıstıraplı sesi olduğunu hissetmiyorsunuz.

Sabah çalıştım, şimdi tekrarladım ve denedim. Yorgunum ve paramparçayım, yarınsa sil baştan. Yarın akşam oyun sahnelenecek. Böylece kendimi oradan oraya sürüklüyorum. Yataktan kalkarken sıkılıyorum, yatağa giderkense hüzünlüyüm. Sonra anlamsız teselliler belirliveriyor, onları kaldırıp atıyor ve lanetliyorum. Kendimi teslim etmek istemiyorum, zorunluluklara teslim olmak istemiyorum. Beni tüketen neden gerekli olsun ki? Daha farklı olamaz mıydı? Alman olmanın bedelini ödüyorum işte. Bir Almanın doğasıdır bu. Her şeyi yük haline getirirler ve her şey onlara yük olur."

Wilhelm, "Ah, dostum," diyerek araya girdi. "Sürekli kendinizi yaraladığınız şu hançeri bilemekten vazgeçseniz! Her şeyiniz mi tükendi gitti? Gençliğiniz, yapınız, sağlığınız, yetenekleriniz bir hiç mi? Suçsuz yere, bir şeyi kaybettiniz diye geri kalanları da arkasından mı atacaksınız? Bu gerekli mi?"

Aurelie birkaç saniye duraksadı, sonra devam etti: "Zaman harcamaktan başka bir şey olmadığını biliyorum, aşk zaman harcamaktan başka bir şey değil! Neler yapamazdım ki! Neler yapmalıydım! Şimdi her şey bir hiç oldu. Ben âşık olan zavallı bir yaratığım, sadece âşığım! Tanrı aşkına bana merhamet gösterin, zavallı bir yaratığım!"

Dalmıştı, kısa bir aradan sonra hiddetle, "Her şeyin kucağınıza düşmesine alışıksınız," dedi. "Hayır hissedemezsiniz. Hiçbir erkek, onurunu korumasını bilen bir kadının değerini hissedemez! Kendini âşık olduğu adama teslim eden bir kadından daha yüce bir şey olamaz, bütün kutsal meleklerden, masum ve iyi huylu bir yürek yaratan o sonsuz mutluluğun bütün portrelerinden de yüce! Bize kadın denilmesine hak kazandığımızda soğuk, gururlu, net, akıllı oluruz. Sevmeye başladığımız, karşılığında sevilmeyi ümit ettiğimiz anda, bütün bu özellikleri

ayaklarınızın altına seriyoruz. Ah, bütün varlığımı bilerek ve kendi irademle nasıl da harcadım! Ama şimdi ben de ümitsizliğe kapılmak istiyorum, bilerek ümitsizliğe kapılmak istiyorum. İçimde cezalandırılmamış tek bir damla kan kalmasın, eziyet etmek istemediğim tek bir zerrem kalmasın. Gülmeye devam edin, tutkunun bu dramatik sahnesine gülün!"

Dostumuz herhangi bir gülme belirtisinden uzaktı. Dostunun bu dehşet verici, bir tarafıyla doğal, diğer tarafıyla sahte durumu onu sadece çok üzüyordu. Talihsiz gerilimin yarattığı eziyeti onunla birlikte hissediyordu: Beyni sarsılmıştı, damarlarındaki kansa ateşlenmiş gibi akıyordu.

Aurelie ayağa kalkmıştı ve odanın içinde gidip geliyordu: "Onu sevmemek için bütün gerekçeleri kendime saydım. Buna değer olmadığını da biliyorum. O duygum gitsin diye algımı oraya buraya çekiyorum, kendime meşguliyetler yaratıyorum elimden geldiğince. Oynamayacak olsam da bir rolü ele alıyorum. Artık içini dışını bildiğim eskilerini çalışıyorum, daha bir gayretle ayrıntılarına kadar iniyorum, sürekli çalışıyorum. Dostum, sırdaşım, insanın kendini zorla kendinden uzaklaştırması ne kadar da dehşet verici bir uğraş! Aklım acı çekiyor, beynim gerilim içinde. Çıldırmamak için kendimi tekrar onu seven duyguma teslim ediyorum. Evet, onu seviyorum, onu seviyorum!" diyerek sel gibi akan gözyaşları içinde haykırdı, "Onu seviyorum ve böyle ölmek istiyorum."

Wilhelm ellerini tuttu ve içtenlikle ondan kendini yıpratmamasını rica etti: "Ah, imkânsız olan bazı şeyler kadar, mümkün olan bazı şeylerin de insana yasak olması ne kadar da tuhaf. Mutluluğunuzu tamamlayacak sadık bir yüreği bulmak nasip olmamış size. Benim nasibimdeyse, hayatımın kurtuluşunu, sadakatimin ağırlığı altında bir kamış gibi yere yığılan, hatta belki de paramparça olan bahtsız bir kadına bağlamak vardı."

Bundan önce Aurelie'ye Mariane'yle geçen hikâyesini anlattığı için şimdi ona atıfta bulunabiliyordu. Aurelie donuk donuk Wilhelm'in gözlerine bakarak sordu: "Hiçbir kadına ihanet etmediğinizi, hafifmeşrep bir nezaketle, alçakça yeminlerle, yüreğini çalacak sözlerle iltifat etmeye çalışmadığınızı söyleyebilir misiniz?"

"Bunu yapabilirim," diyerek yanıtladı Wilhelm, "Hem de

övünmeden. Çünkü hayatım hep sadeydi ve bunu denemeye girişecek bir fırsatım da nadiren oldu. Güzel ve asil dostum, içinde bulunduğunuz bu üzüntü verici durum da benim için bir ibrettir! Bana akıttığınız duygularla yarattığınız hassasiyetin, vicdanıma da tamamen uygun olması sebebiyle bende biçimlenerek dile gelip bu an tarafından kutsanan şu yeminimi kabul ediniz: Her geçici düşkünlüğe direneceğim ve en ciddi olanları bile yüreğimde saklayacağım. Bütün hayatımı kendisine adayamayacağım hiçbir kadın, dudaklarımdan dökülen aşk itirafları duymayacak!"

Aurelie ona vahşi bir kayıtsızlıkla baktı. Wilhelm ellerini ona doğru uzattığında, ondan birkaç adım uzaklaşarak, "Bunun bir önemi yok!" dedi. "Kadınların gözünden akacak olan yaşın bir eksik ya da bir fazla olması, denizi taşıracak değil ya. Ama binlerce kadın arasından bir tanesini kurtarmış olmak, bu hiç yoktan daha iyi. Binlerce erkek arasından dürüst olanını bulmuş olmak da reddedilmemeli! Neyin sözünü verdiğinizin farkındasınız, değil mi?"

Wilhelm gülümseyerek, "Biliyorum," dedi ve elini uzattı.

"Kabul ediyorum," diyen Aurelie sağ eliyle, Wilhelm'in elini tutacakmış gibi bir hareket yaparken, bir anda elini cebine daldırarak, hançeri yıldırım hızıyla çıkardı ve keskin ucunu hızla Wilhelm'in eline dayadı. Anında çekmiş olmasına karşın Wilhelm'in eli kanıyordu.

Vahşi bir canlılıkla, "Bir şeye aldırmanız için, siz erkeklerde keskin izler bırakmalı!" dedi ve harekete geçerek mendilini çıkardı, akan ilk kanı durdurmak için elini bununla sardı. "Bu yarı çılgın kadını affedin," dedi. "Bu akan bir damla kandan da pişmanlık duymayın. Artık yatıştım, yine kendimdeyim. Dizlerimin üzerine çökerek özür diliyorum. Sizi iyileştirerek teselli olayım."

Dolabına doğru koştu. Keten bezle bazı başka malzemeler getirdi. Kanamayı durdurdu ve yarayı dikkatlice inceledi. Kesik, başparmağın boğumundan başlayarak, hayat çizgisinin üzerinden geçip küçük parmağında son buluyordu. Aurelie sessizce elini sararken, düşünceli bir hale bürünmüştü. Wilhelm birkaç kez, "Aurelie, dostunuzu nasıl yaralayabildiniz?" diye sordu.

"Sus," diye karşılık verdi Aurelie, parmağını dudağına kondurarak, "Sus!"

ÜÇÜNCÜ CİLT

BEŞİNCİ KİTAP

Birinci Bölüm

Böylece Wilhelm'in henüz iyileşmemiş olan iki yarasına onu oldukça rahatsız eden bir üçüncü taze yara daha eklenmişti. Aurelie onun bir cerraha ihtiyacı olduğunu kabul etmek istemiyordu; türlü tuhaf konuşmalar, seremoniler ve vecizeler arasında ona kendisi pansuman yaptı ve böylelikle onu oldukça sıkıntılı bir duruma soktu. Ama sıkıntıda olan sadece o değildi, yakınında bulunan herkes onun telaşından ve tuhaflığından rahatsız olmuştu; ama hiçbirinin durumu küçük Felix kadar kötü olamazdı. Hareketli çocuk böyle bir baskı altında son derece huysuzlaşmıştı ve Aurelie onu azarlayıp çıkıştıkça daha da edepsizleşiyordu.

Çocuk terbiyesizlik de denebilecek ve hiçbir şekilde göz yumulamayacak bazı tuhaflıklardan hoşlanıyordu. Örneğin bardak yerine şişeden içmeyi tercih ediyordu ve görünüşe bakılırsa tabak yerine çanaktan yediği yemeklerden daha fazla tat alıyordu. Bu tür terbiyesizlikler gözden kaçmıyordu; kapıları açık bıraktığı ya da çarptığı, kendisine bir şey emredildiğinde ya yerinden kıpırdamadığı ya da kaçıp gittiği zaman adamakıllı azar işitiyordu, ama şimdiye kadar biraz olsun düzeldiğine dair hiçbir işaret göstermemişti. Daha çok, Aurelie'ye olan eğilimi günden güne kayboluyor gibiydi; ona anne dediği zaman ses tonunda yumuşak hiçbir şey yoktu; sanki daha çok her istediğini yapan yaşlı sütannesine karşı tutkuyla bağlı gibiydi.

Ama kadın da bir süredir öyle hastaydı ki, evinden çıkarılıp sakin bir yurda götürülmek zorunda kalınmıştı. Mignon da

onun karşısına sevgi dolu bir koruyucu ruh olarak çıkmasaydı, Felix kendini yapayalnız hissedebilirdi. Çocuklar uslu uslu sohbet ediyorlardı; Mignon ona kısa şarkılar öğretiyor, iyi bir hafızası olan Felix de bunları ezberden söyleyerek dinleyicisini şaşırtıyordu. Kız ona hâlâ çok ilgilendiği haritaları açıklamak istiyordu, ama bunu en iyi yöntemi kullanarak yapmıyordu. Çünkü aslında ülkelere karşı, sanki sadece sıcak ya da soğuklarmış gibi, pek fazla ilgi duymuyordu. Kutupların, korkunç buzların ve oralardan uzaklaştıkça artan sıcaklıkların açıklamasını çok iyi yapabiliyordu. Biri seyahate çıkacağında sadece kuzeye mi yoksa güneye mi gideceğini soruyor, yolları küçük haritasında bulmaya çalışıyordu. Özellikle Wilhelm seyahatlerden söz ettiğinde dikkat kesiliyor, sohbet başka bir konuya kayar kaymaz hemen yüzü asılıyordu. Bir rol üstlenmesi ya da oyun oynandığında tiyatroya gitmesi için ikna edilmesi çok zorken, lirik şiirleri ve şarkıları büyük bir heves ve çabayla ezberliyor, böyle bir şiiri ciddi ve resmi bir tavırla, beklenmedik bir şekilde doğaçlama gibi okuyarak herkesi şaşırtıyordu.

Gelişmekte olan bir yeteneğin her türlü izini dikkatle sürmeye alışkın olan Serlo onu cesaretlendirmeye çabalıyordu; ama kız genellikle kimi hoş, kimi neşeli olan çeşitli parçalarla kendini ortaya koyuyordu ve arpçı, özellikle bu yolla kendine yarar sağlıyordu.

Müziğe yeteneği olmayan ve herhangi bir enstrüman çalamayan Serlo, bu değerleri takdir ediyor, hiçbir şeyle kıyaslanamayacak olan bu zevki olabildiğince yaratmaya çalışıyordu. Bu nedenle her hafta bir konser veriyordu; şimdi de Mignon, arpçı ve kemanda pek fena olmayan Laertes'ten oluşan küçük, harika bir oda orkestrası kurmuştu.

Hep şöyle diyordu: "İnsan kendini en yaygın olan şeylere terk etmeye meyillidir, her şekilde korunması gereken hissetme yeteneğimizi oluşturan zihin ve duyu güzel ve kusursuz izlenimlere karşı kolayca körelir. Çünkü böyle bir zevkten hiç kimse mahrum olmaz. Birçok insanın aptalca ve yavan şeyleri sadece yeni oldukları için zevkli bulması, güzel bir şeyden zevk almaya alışmamış olmanın bir sonucudur. İnsan her gün en azından bir şarkı dinlemeli, bir şiir okumalı, kusursuz bir heykele bakmalı ve eğer mümkünse aklı başında birkaç kelime konuşmalı."

Serlo için adeta doğal olan bu düşünceler çevresindeki kişiler arasında yapılan hoş sohbetlere de yansıyordu. Wilhelm bir gün bu eğlenceli ortamlardan birindeyken kara mühürlü bir mektup aldı. Werner'in mührü, kara bir haberi işaret ediyordu. Wilhelm mektupta, birkaç kelimeyle yazılan babasının ölüm haberini okuyunca dehşete düştü. Adamcağız beklenmedik ve kısa süren bir hastalıktan sonra ailevi meseleleri en iyi şekilde yoluna koyarak bu dünyadan göçmüştü.

Bu beklenmedik haber Wilhelm'i derinden sarsmıştı. Bu fani dünyada bizimle birlikte esenlik içinde yaşadıkları sürece insanın dost ve akrabalarını nasıl duyarsız biçimde ihmal ettiği ve ancak bu güzel ilişki ortadan kalktığı zaman bu ihmale pişman olduğu gerçeğini derinden hissediyordu. Bu dürüst adamın zamansız ölümünün verdiği acı, ancak bu dünyada çok az sevdiği ve çok az şeyden zevk aldığı kanısıyla hafifleyebilirdi.

Wilhelm'in düşünceleri hemen kendi ilişkilerine yöneldi ve kendini pekiyi hissetmedi. İnsanı tehlikeli bir duruma en fazla sokan şey, nasıl hissedip düşündüğüne ve hazırlıklı olup olmadığına bakmaksızın, büyük bir değişikliğin, dış koşullar nedeniyle içinde bulunduğu duruma etki etmesidir. Bundan sonra biri bitmeden başka bir devir başlar ve insan bu yeni duruma henüz hazırlıklı olmadığını ne kadar az fark ederse, yaşadığı çelişki o kadar büyük olur.

Wilhelm bir an kendini özgür hissetti, ama henüz tedirginliğinden kurtulamamıştı. Düşünce tarzı soyluydu, amaçları dürüsttü ve ilkeleri ona ahlaksız gelmiyordu. Bütün bunları biraz güvenle kendine itiraf edebilirdi; ancak deneyiminin eksik olduğunu fark edeceği yeterince fırsatı olmuştu; bu nedenle başkalarının deneyimlerine ve bundan çıkardıklarına inandıkları sonuçlara fazlasıyla değer veriyor, böylece daha fazla yanılgıya düşüyordu. Kitaplarda gördüğü ya da sohbetlerde duyduğu her önemli şeyi bir araya toplayarak uygulamaya koyduğunda, kendisinde eksik olanı bu yolla elde edeceğine inanıyordu. Bu nedenle başkalarının ve kendisinin düşünce ve fikirlerini, evet, ilginç bulduğu bütün sohbetleri yazarak kayda geçiriyor ve ne yazık ki gerçek olandan çok, yanlışa tutunuyor. Bir düşünceye, diyelim ki bir senteze fazla uzun takılıyor, çoğu kez rehber yıldız gibi gördüğü yabancı ışıkları izleyerek kendi doğal düşünce

ve davranış biçimini terk ediyordu. Aurelie'nin hayata küskünlüğü ve dostu Laertes'in insanları acımasızca aşağılaması, yargılarını gereğinden fazla saptırıyordu: Ama onun için hiç kimse Jarno kadar tehlikeli değildi çünkü bu adam keskin zekâsıyla mevcut meselelerden, doğru olduğu kadar katı yargılara varıyor, ancak aklın ifadeleri aslında sadece bir kez, yani en belli olan durumlar için geçerli olduğu ve ikinci bir kişi için kullanılması doğru olmayacağı için, bu tekil yargıları bir tür genelleme yaparak ifade etme hatasına düşüyordu.

Wilhelm böylece çelişkilerinden kurtulmaya çabalarken iyileştirici bütünlükten gittikçe uzaklaştı ve bu karmaşa içinde tutkuları bütün hazırlıklarını kendi yararına kullanmayı daha da kolaylaştırdı, böylece yaptığı her şeyle ilgili daha fazla şaşkınlığa uğradı.

Serlo ölüm haberini kendi yararına kullandı, gerçekten de oyuncularıyla ilgili farklı bir düzen kurmayı düşünmek için her gün gittikçe daha fazla nedeni oluyordu. Ya eski kontratlarını yenilemesi gerekiyordu ki, kendini vazgeçilmez gören birçok üye günden günde çekilmez oldukları için bunu yapmaktan pek hoşlanmıyordu ya da keyfi istediğince topluluğa tamamen yeni bir biçim vermesi gerekiyordu.

Kendisi Wilhelm'e üstelemeyip Aurelie ve Philine'yi kışkırttı; kendilerine iş arayan diğer yoldaşlar da yine dostumuza rahat vermedi. Öyle ki, onu oldukça sıkıntılı bir şekilde bir yol ayrımına getirdiler. Werner'in tamamen farklı bir anlamda yazılmış mektubunun, sonunda onu bir karar vermeye zorlayacağı kimin aklına gelebilirdi. Sadece giriş bölümünü çıkardığımız mektubu biraz değişiklikle aşağıda sunuyoruz.

İkinci Bölüm

"– Herkes her fırsatta kendi işinin peşinden gitti ve kendi faaliyetini ortaya koydu ve doğrusu da bu olmalı. Sonraki on beşinci dakikada evde yaşanan her şey artık asıl amacından sapmıştı. Merhum baban da bundan farklısını yapmazdı. Dostlar, tanı-

dıklar ve akrabalar eve sökün etti, ama özellikle bu gibi durumlarda bir şeyler kazanmaya bakan türden insanlar geldi. Birçok şey getirildi, götürüldü, yazıldı, çizildi, sayıldı, hesaplandı: Kimi şarap aldı, kimi pasta, diğerleri yiyip içtiler; ama hiç kimsenin yas tutmayı seçen kadınlar kadar ciddi anlamda meşgul olduğunu görmedim.

O halde bu fırsatla kendi çıkarımı düşünerek kız kardeşine elimden geldiğince aktif bir şekilde yardımcı olduğum ve babalarımızın fazlasıyla titiz davranarak bugüne dek çekimser kaldığı evlilik konusunun artık bizim meselemiz olduğunu zaman uygun olur olmaz ona açtığım için beni bağışlarsın, dostum.

Ama şimdi büyük ve boş evinize el koymaya niyetlendiğimizi düşünmemelisin. Daha alçakgönüllü ve mantıklı olan planımızı dinle: Kız kardeşin evlendikten sonra bizim yanımıza yerleşecek, hatta anneni de yanımıza alacağız.

'Bu nasıl mümkün olacak? Evinizde yer yok' diyeceksin. İşte asıl hüner bu, dostum! Uygun bir yerleşimle her şey mümkün, çok az alana ihtiyacın olduğunda ne kadar çok yer bulduğuna inanamazsın. Büyük evi satacağız çünkü çok iyi bir fırsat sunuyor; buradan gelecek para değerinin yüz katı faiz getirecek.

Umarım bunu kabul edersin ve dilerim babanın ve büyükbabanın verimsiz meraklarını miras almamışsındır. Büyükbaban en büyük mutluluğunu hiç kimsenin, diyebilirim ki, hiç kimsenin onunla birlikte tadına varamadığı, bir yığın göze çarpmayan sanat eserine yatırdı: Babansa hiç kimsenin onunla birlikte tadına varmasına izin vermediği, değerli mobilyalar arasında yaşadı. Biz başka türlü yapacağız ve umarım buna razı olursun.

Evimizde yazı masamdan başka bir yerim olmadığı doğru, ileride bir beşiği nereye koyacağımızı henüz bilemiyorum; ama buna karşılık evin dışındaki alan bir o kadar büyük. Erkek için kafeler ve kulüpler, kadının gezmesi için yürüyüş ve fayton yolları, taşrada her ikisi için de güzel eğlence mekânları var. Bu arada en büyük avantaj, evdeki yuvarlak masamızın da dolu olması ve babamın ağırlamaya çabaladıkça hakkında daha düşüncesizce eleştirilerde bulunan dostlarını artık göremeyecek olması.

Artık evde gereksiz hiçbir şey yok! Ne fazla mobilya, ne alet edevat ne de fayton ve at kaldı. Paradan başka bir şey yok ve sadece mantıklı bir şekilde, her gün dilediğini yapma özgürlüğü

var. Artık gardırop yok, en iyisi ve yenisi sırtında; erkek ceketini, kadın elbisesini biraz modası geçene kadar giyebilir. En katlanamadığım şey, eski püsküleri saklamaktır. Bana her gün takmam koşuluyla son derece değerli bir taş hediye etseler kabul etmem; çünkü insan ölü bir yatırımdan nasıl sevinç duyabilir? Yani eğlenceli düsturum şu: işini kur, paranı kazan, keyfini çıkar, işine yaradığı sürece dünyanın geri kalanıyla ilgilenme.

Şimdi diyeceksin ki: 'Bu titiz planınızda beni nereye koydunuz? Baba evimi sattığınıza, kendi evinizde de en küçük bir boş yer kalmadığına göre ben nerede yaşayacağım?'

Şüphesiz bu esas nokta, kardeşim; ama daha önce mükemmel bir şekilde kullandığın zamanla ilgili hak ettiğin övgüyü verebilirsem, sana derhal hizmet edeceğim.

Sadece birkaç haftalık az bir zaman içinde bütün işe yarar ve ilginç şeylerde nasıl uzman olmaya başladın, onu söyle. Birçok yeteneğin olduğunu bilirim, ama senden bu kadar dikkat ve çalışkanlık beklemezdim. Günlüğün, seyahati ne tür yararlar sağlayarak yaptığını bize kanıtladı; demir ve bakır çekiçlerin tarifi kusursuz ve konuyu birçok yönden gösteriyor. Eskiden oraları ben de ziyaret etmiştim; ama kıyasladığım zaman kurduğum bağ son derece acemice görünüyor. Kanvas üretimiyle ilgili yazdığın mektup öğretici, rekabetle ilgili notlar oldukça yerinde. Bazı yerlerde hesap hataları yapmışsın, ama bunlar kolayca affedilir türden.

Ama beni ve babamı en fazla sevindiren şey yönetimlerle, özellikle çiftliklerin iyileştirilmesiyle ilgili temel görüşlerin. Verimi bol bir bölgede, hacizde olan büyük bir çiftlik satın almayı düşünüyoruz. Bunun için babanın evinden paraya çevirdiğimiz miktarı kullanacağız, bir bölümü borç alınacak, gerisi kalabilir; senin tasarladığın iyileştirmeleri yapacağın yerde kalacağını hesaba katıyoruz, lafı uzatmayalım; gayrimenkuller birkaç yıl içinde üç kat değerlenecek, sonra satıp daha büyüğünü, daha iyisini satın alacağız ve ticarete böyle devam edeceğiz. Sen bu işin adamısın. Evde oturup kalemlerimizi boşa tüketmeyelim ve en kısa zamanda gıpta edilecek yerlere gelelim.

Şimdilik hoşça kal! Seyahatin boyunca hayatın tadını çıkar, eğlenceli ve işe yarar bulduğun yerlere git. Yılın ilk altı ayında sana ihtiyacımız olmayacak; yani dünyayı keyfine göre dolaşa-

bilirsin: Çünkü zeki insan en iyi eğitimi seyahatlerde alır. Hoşça kal, seninle bu kadar yakın bir bağ kurduğuma seviniyorum, artık bundan sonra faaliyet anlayışımız da bir olacak."

Bu mektup her ne kadar iyi yazılmış olsa ve ekonomik gerçekleri içerse de, birçok bakımdan Wilhelm'i rahatsız etmişti. Uydurma yazılmış istatistiksel ve teknik verilerle, çiftlikle ilgili bilgiler için aldığı övgüler onun için sessiz bir suçlamaydı; ayrıca eniştesinin ideal burjuva yaşamıyla ilgili çizdiği mutlu tablo ona hiçbir şekilde çekici gelmemişti; daha çok, karşıtlığın gizli ruhu onu bütün şiddetiyle aksi yöne itmişti. Artık tiyatro alanında almak istediği eğitimi tamamlayabileceğine inanıyordu ve Werner'in bilmeden rakibi olması, verdiği kararları daha da güçlendirmiş gibiydi. Bunun üzerine bütün kanıtlarını bir araya topladı ve uyanık Werner'i elverişli bir ışıkta gösterecek nedenleri olduğuna inandıkça, bu konudaki fikri daha fazla doğrulandı. Böylece aynı şekilde eklediğimiz, şu yanıt oluştu.

Üçüncü Bölüm

"Mektubun öyle güzel, öyle akıllıca ve mantıklı yazılmış ki, eklenecek başka bir şey kalmamış. Ama bunların tam tersini düşündüğümü ve iddia ettiğimi, üstelik haklı da olabileceğimi söylersem bana darılma. Senin gibi olmak ve böyle düşünmek sınırsız zenginlikten ve bunun tadına kolayca varmaktan öte bir şey. Bunlarda beni çeken bir şey bulamadığımı sana söylememe gerek yok.

Ne yazık ki önce günlüğümü babamın gönlünü hoş tutmak için, bir dostun yardımıyla birçok kitaptan mecburen derlediğimi, içinde yazılı konuları ve bu türde daha birçok şeyi bilmeme karşın ne bunların herhangi birinden bir şey anladığımı ne de bunlarla uğraşmak istediğimi sana itiraf etmem gerek. İçim cüruf doluyken iyi demir üretmenin, kendi içimde çelişki yaşarken bir çiftliği düzene sokmanın bana ne yararı olur?

Bunu sana kendi sözcüklerimle söylemem gerekirse: Kendimi şimdi olduğum gibi geliştirmek, çocukluğumdan beri gizli

arzum ve niyetimdi. Hâlâ aynı düşünceleri benimsiyorum, sadece bunu benim için mümkün kılan araçlar biraz daha netleşti. Sandığından fazla dünya gördüm ve onu düşündüğünden daha iyi kullandım. Bu nedenle senin fikirlerinle tam uyuşmasa bile, söylediklerime biraz dikkat göster.

Soylu biri olsaydım, aramızdaki çekişme hemen biterdi, ama sade bir yurttaş olduğum için kendi yolumdan gitmeliyim ve beni anlayabileceğini umuyorum. Yabancı ülkelerde nasıldır bilmem, ama Almanya'da belli anlamda genel diyebileceğim kişisel eğitim sadece soylular için mümkün. Bir yurttaş para kazanabilir ve çok gerekli durumlarda kendi aklını eğitebilir; ama hangi konumda olursa olsun, kişiliğini kaybeder. Saygın bir çevrede yaşayan soylu kişinin kendine seçkin bir terbiye vermesi bir görevdir; alacağı bu terbiyede kendisine bütün kapılar açık olduğu ve ister sarayda, ister orduda olsun, bunu kendi figürü ve kişiliğiyle ödeyeceği için, kendi değerine inanmak ve bunu göstermek için bir nedeni olur. Herkese dengede durduğunu gösterdiği için sıradan durumlarda elbette belli bir zarafet, ciddi ve önemli şeylerde dikkatsiz bir incelik takınır. Topluma mal olmuş bir kişiliktir ve hareketleri ne kadar terbiyeli, sesi ne kadar gür, bütün varlığı ne kadar oturaklı ve ölçülüyse, o kadar kusursuz demektir. Yüksek ve alçak tabakaya, dostlara ve akrabalara karşı daima aynı kişi oluyorsa, buna diyecek bir şey yoktur; bundan iyisi beklenemez. Soğuk, ama anlayışlı; dışa kapalı, ama zekidir. Hayatının her anında dışa karşı kendine hâkim olabiliyorsa, hiç kimsenin ondan başka bir talebi olamaz; kendinde ve çevresindeki diğer her şey, beceri, yetenek, zenginlik, sadece bunların bir parçasıymış gibi görünür.

Şimdi bir de bu ayrıcalıklarda hak iddia etmeyi düşünen sıradan bir yurttaşı düşün; bunda kesinlikle başarısız olacaktır; doğası yeteneklerini ve dürtülerini ona bu yönde vermişse, daha da mutsuz olur.

Soylu kişi toplum yaşamında hiçbir sınır tanımıyorsa, bu kişiliğinden krallar ya da kraliyet kişilikleri yaratılabiliyorsa, o zaman gizli bir bilinçle kendisi gibi olanların karşısına çıkabilir; her yerde ileri atılabilir, oysa sade vatandaşa en yakışacak şey, kendisine biçilmiş olan sınırın sade, sessiz duygusudur. 'Sen nesin?' diye sormaya hakkı yoktur; sadece, 'Neyin var? An-

layışın, bilgin, becerin nedir? Servetin ne kadar?' diye sorabilir. Soylu kişi kişiliğinin ifadesiyle her şeyi verirken, sade yurttaş kişiliğiyle hiçbir şey vermez ve vermesi gerekmez. Biri istediği gibi görünebilir, diğeri sadece kendisidir, görünmek istediği şey ise gülünç ya da yavandır. Biri yapar ve etki eder, diğeri üstesinden gelip başarmak zorundadır; yararlı olabilmek için birtakım becerilerini geliştirmesi gerekir ve kendi varlığıyla bir uyum içinde olmaması önkoşul olduğundan, kendini bir şekilde yararlı kılmak için başka her şeyi bir kenara koymak zorundadır.

Bu farklılığın oluşması soylu kişilerin kibri ve sade yurttaşın uysallığı değil, toplum kurallarının suçudur: Günün birinde bu durumun değişip değişmeyeceği ya da neyin değişeceği beni pek ilgilendirmiyor; durumların da gösterdiği gibi, kendimi kurtarmak ve benim için zorunlu ihtiyaç olana ulaşmak için düşünmem gereken yeterince şey var.

Öncelikle doğumumun benden mahrum ettiği, doğamı uyumlu hale getirme çabasına karşı konulmaz bir eğilimim var. Senden ayrıldığımdan bu yana fiziksel egzersizle çok şey kazandım; bilindik utangaçlığımdan kurtuldum ve kendimi fazlasıyla gösteriyorum. Aynı şekilde konuşmamı ve sesimi de eğittim, toplum içinde beğenildiğimi gururla söyleyebilirim. Toplumsal bir kişi olarak geniş çevrelerin hoşuna gitme dürtümün günden güne üstesinden gelinemez bir hal aldığını senden gizlemeyeceğim. Şiir sanatına ve onunla ilgili her şeye olan eğilimim, kendimi mahrum edemeyeceğim hazda iyiyi ve güzeli yavaş yavaş, sadece gerçek anlamda iyi ve güzel saymak için zihnimi ve zevk anlayışımı eğitme ihtiyacı da bunun içinde. Bütün bunları sadece tiyatroda bulabileceğimi ve sadece bu tek unsurda dilediğimce varlık gösterip kendimi eğitebileceğimi herhalde anlarsın. Eğitimli insan sahnede kendi parlaklığı içinde kişilik olarak yüksek sınıftakiler gibi görünür; zihin ve beden her çabada aynı adımda gitmek zorundadır ve ben sahnede her yerdekinden daha iyi görünebileceğim. Bunun yanında başka uğraşlar arayacak olursam, bana eziyet edecek yeterince tekdüzelik var ve sabrımı günlük egzersizlerle sağlayabilirim.

Bu konuda benimle tartışma; çünkü sen bana yazmadan önce bu adımı atmış olacağım. Hüküm süren önyargılar nede-

niyle adımı değiştirmek istiyorum, çünkü zaten Meister[1] olarak sahneye çıkmaktan utanıyorum. Hoşça kal. Servetimiz hiçbir endişe duymayacağım kadar iyi ellerde; ihtiyacım olanı ara sıra senden isterim; bu fazla bir şey tutmayacaktır çünkü sanatımla kendimi geçindirebileceğimi umuyorum."

Wilhelm mektubu gönderir göndermez verdiği sözü tuttu, Serlo ve diğerlerini büyük şaşkınlığa uğratarak kendini oyunculuğa vereceğini ve uygun bir kontrata razı olacağını ansızın açıklayıverdi. Serlo bunu hemen kabul etti, çünkü kendini daha önce Wilhelm'in ve diğerlerinin tatmin olabileceği biçimde ifade etmişti. Bunca zamandır sözünü ettiğimiz kazazede kumpanya, Wilhelm'e karşı az da olsa minnettarlığını göstermiş olan Laertes dışında ansızın işe alınmıştı. Gerçekleşmeyeceği inancıyla istedikleri şeyi teşekkür etmeksizin kabul ettiler. Çoğu yeni görevlerini Philine'nin etkisine yordukları için, teşekkürlerini ona yöneltti. Bu arada düzenlenmiş kontratlar imzalandı ve düşünceler arasında kurulan anlaşılmaz bir bağlantıyla birlikte, sahte adının altını imzaladığı sırada Wilhelm'in hayal gücünde Philine'nin kollarında yaralı halde yattığı o ormanlık yer belirdi. Çalılıkların arasından çıkan beyaz at üzerindeki sevimli amazon ona yaklaştı ve atından indi. İyiliksever çabaları ona gelgitler yaşattı; sonunda onun önünde durdu. Giysisi omuzlarından düştü; yüzü, silueti parlamaya başladı ve sonra kayboldu. Wilhelm böylece ne yaptığını bilmeksizin, mekanik bir hareketle adını yazdı ve yanında duran Mignon'un kolundan tutup elini yavaşça çekmeye çalıştığını ancak imzaladıktan sonra hissetti.

Dördüncü Bölüm

Wilhelm'in tiyatroya başlama koşullarından biri Serlo tarafından sınırlamalarla kabul edilmişti. Biri "Hamlet"in parçalanmadan, bütün halinde oynanmasını istiyor, diğeriyse bu tuhaf isteği olanaklar çerçevesinde hoş görebiliyordu. Şimdiye kadar bu konuda bazı tartışmalar yaşamışlardı; çünkü mümkün olan

[1] Meister Almancada "Usta" anlamına gelir –çn.

ve olmayan, eseri parçalamadan hangi bölümün çıkarılabileceği konusunda ikisinin görüşleri çok farklıydı.

Wilhelm henüz mutlu dönemlerini yaşıyordu çünkü sevdiğimiz bir kızda, saygın bir yazarda eksik herhangi bir şeyler olabileceğini kavrayamayız. Bu kişilerle ilgili duygularımız öylesine bütün, öylesine uyum içindedir ki, onlarda da böyle mükemmel bir uyum olduğunu düşünürüz. Buna karşın Serlo ayırmaktan hoşlanıyordu ve bunda neredeyse aşırıya kaçıyordu; keskin zekâsı bir sanat eserinde genellikle sadece az çok, bir tek eksik bütün görmek istiyordu. Eserlerle ilgili temkinli olmak için çok az neden bulunduğuna inanıyor, böylece Shakespeare, özellikle "Hamlet" de bundan fazlasıyla zarar görüyordu.

Biri sapla samanı birbirinden ayırmaktan söz ettiğinde, Wilhelm bunu duymak istemiyordu. "Birbirine karışmış olan sapla saman değildir," diyordu, "Bu bir gövdedir, dallar, budaklar, yapraklar, tomurcuklar, çiçekler ve meyvelerdir. Biri diğeriyle bir olabilir mi?" Diğeriyse bütün gövdenin masaya getirilmediğini, sanatçının altın elmayı konuklarına gümüş çanakta sunduğunu iddia ediyordu. İkisi de benzetmelerle birbirlerini tüketiyordu ve fikirleri gittikçe birbirlerinden uzaklaşıyor gibiydi.

Serlo uzun bir tartışmadan sonra ona kısa yoldan çözüme ulaşmak için en basit çare olarak kaleme sarılıp trajedilerde yolunda gitmeyen, gidemeyen ne varsa silip atmayı, birçok kişiyi bir tek kişide toplamayı, bu tarzı henüz yeterince tanımıyorsa ya da gönlü elvermiyorsa, bu işi kendisine bıraktığı takdirde hemen bitirebileceğini önerince, dostumuz oldukça çaresiz kaldı.

"Bu anlaşmamıza uygun değil," dedi Wilhelm. "Bu kadar zevkli biriyken nasıl böyle düşüncesiz olabiliyorsunuz?"

"Dostum," dedi Serlo, "Siz de böyle olacaksınız. Şimdiye kadar belki de dünyadaki hiçbir tiyatroda hayata geçmemiş olan bu tarzın ne kadar berbat bir şey olduğunu çok iyi biliyorum. Ama hiçbir yerde gerçekten bizim kadar derbederi var mı? Bizi bu iğrenç tahrifatlara zorlayanlar yazarlar, seyirci de buna izin veriyor. Kişilerin, dekorasyonun, tiyatro mekaniğinin, zamanın, diyalogların ve aktörlerin fiziksel güçlerinin sınırlarını aşmayan kaç eserimiz var? Ama yine de oynamamız gerek, hep oynamamız, hep yenisini oynamamız gerek. Parçalanmış eser-

lerle bütün hallerinden daha fazla düzenlemeler yapıyorsak bu arada kendi yararımıza hizmet edemez miyiz? Bizi bu yarara iten seyircinin kendisi değil mi! Çok az Alman, belki bütün yeni uluslardan çok az insan estetik bütünlük duygusuna sahip; sadece kısmen övüyorlar ve yeriyorlar; sadece kısmen hayranlık duyuyorlar: Tiyatro hep derlenmiş ve parçalanmış varlığıyla kalıyorsa, daha büyük bir mutluluk oyuncunun kendisinden başka kimin için olabilir?"

"Doğru!" dedi Wilhelm; "ama her şey böyle olduğu gibi mi kalmalı? Beni haklı olduğunuza ikna etmeye kalkmayın; çünkü dünyadaki hiçbir güç ancak en düşüncesizce hata sonucu imzalayacağım bir kontrata beni razı edemez."

Serlo konuyu neşeli bir havaya döndürerek Wilhelm'den "Hamlet" hakkında sıkça yaptıkları konuşmaları tekrar düşünmesini ve bulduğu çareyle yararlı bir uyarlama oluşturmasını rica etti.

Wilhelm yalnızlık içinde geçirdiği birkaç günden sonra neşeli bir havada geri döndü. "Bütüne nasıl yardımcı olabileceğimi bulmasaydım çok yanılmış olacaktım," dedi. "Evet, dehası ana konuya bu kadar yoğunlaşmamış ve belki de üzerinde çalıştığı romanlarla bu kadar baştan çıkarılmamış olsaydı, eminim, Shakespeare de bunu böyle yapardı."

"Anlatın," dedi Serlo, ciddi bir tavırla kanepeye oturarak. "Can kulağıyla dinleyeceğim, ama bir o kadar da katı yargılayacağım."

Wilhelm karşılık verdi: "Bundan korkum yok, sadece dinleyin. Kompozisyonu iyice araştırdıktan, üzerinde ayrıntılı düşündükten sonra, bu eseri iki türlü ayırıyorum: İlki, kişilerin ve olayların büyük iç ilişkileri, karakterlerden ve ana figürlerin davranışlarından oluşan güçlü etkiler, bunlar tek başlarına kusursuz ve düzenlenme sıraları daha iyi olamaz. Hiçbir işlem sonucu bozulamaz, evet, neredeyse hiç deforme edilemezler. Bunlar, herkesin görmeyi istediği, hiç kimsenin dokunmaya cesaret edemediği, ruhu derinden etkileyen ve duyduğum kadarıyla neredeyse bütün Alman tiyatrolarında oynanan eserler. Ancak kanımca burada eksik olan şey, bu eserde de fark edildiği gibi, ikinci şeylerin, yani bir yerden başka bir yere getirilen ya da şu ya da bu şekilde belli olaylarla bağlantısı olan kişilerin dış du-

rumlarına fazla önem verilmemesi, bunların sadece laf arasında konuşulması ya da tamamen konu dışı bırakılması. Bu ipler kuşkusuz zayıf ve gevşek, ama yine de baştan sona oyunun içinden geçiyorlar ve sonlara el sürmemekle yapılması gerekenin yerine getirildiğini sanarak koparıldıkları takdirde gerçekten de parça parça çözülecek olanı bir arada tutuyorlar.

Norveç'teki kargaşayı, genç Fortinbras'la[1] yapılan savaşı, yaşlı amcaya yollanan elçiyi, araya sokulan nifakı, genç Fortinbras'ın Polonya seferini ve sonunda geri dönüşünü bu dış olaylardan sayıyorum; Horatio'nun Wittenberg'ten dönüşü, Hamlet'in oraya gitmek istemesi, Laertes'in Fransa yolculuğu, oradan geri dönüşü, Hamlet'in İngiltere'ye gönderilmesi, korsanlara esir düşmesi, uğursuz mektup yüzünden ölen iki saray adamı: Bütün bunlar bir romanı genişletip uzatabilen, özellikle kahramanın bir planı olmadığı, bu esere son derece zarar veren hatalı durumlar ve olaylar."

"Bu kez sizi zevkle dinliyorum!" dedi Serlo.

"Sakın bunu yapmayın," diye karşılık verdi Wilhelm, "Beni her zaman övmeniz gerekmez. Bu hatalar daha önce altına sağlam bir tuğla koymadan bir yapıdan çıkartılamayacak olan eğreti destekler gibidir. Bu durumda önerim, ilk büyük durumlara hiç dokunmamak, aksine bunları hem bütünde hem de kendi başlarına olabildiğince korumak, ama bu dağınık, dağıtıcı tek ve dış motiflerin hepsini bir kalemde silip bir tek motifte toplamak."

"Peki, bu hangi motif?" diye sordu Serlo, sakin duruşunu terk edip doğrularak.

"Bu, parçaların içinde mevcut," diye karşılık verdi Wilhelm, "Sadece onları doğru şekilde kullanacağım. Bunlar, Norveç'teki huzursuzluklar. Planımı gözden geçirebilirsiniz.

Yaşlı Hamlet'in ölümünden sonra, önce işgalci Norveçliler huzursuzdur. Oradaki vali Hamlet'in eski okul arkadaşı olmakla birlikte cesaret ve deneyimde herkesten önde gelen oğlu Horatio'yu, kendini sefahate kaptırmış olan yeni kralın komu-

[1] Shakespeare'in *Hamlet* oyunu boyunca sadece adı duyulan ve son sahnede yeni düzeni temsil etme amacıyla askerleriyle Elsinore şatosuna girerek Hamlet'e şanlı bir cenaze töreni düzenleten Norveç prensi –çn.

tasında tembelce ilerleyen donanma filosuna girmesi için Danimarka'ya yollar. Horatio eski kralı tanımaktadır çünkü son savaşta yanında yer almış ve onun yararına dövüşmüştür, bu nedenle ilk hayalet sahnesi kaybedilemez. Bunun üzerine yeni kral Horatio'yu huzuruna kabul eder ve filonun derhal karaya çıkacağı haberini vermesi için, Laertes'i Norveç'e yollar. Bu arada Horaito da aynı filonun donanımını hızlandırma görevi almıştır; buna karşın annesi Hamlet'in Horatio'yla birlikte denize açılmak istemesine razı gelmez."

"Tanrıya şükür!" diye bağırdı Serlo, "Böylece bana hep can sıkıcı bir şekilde sorun çıkarmış olan Wittenberg'ten[1] ve yüksekokuldan kurtulacağız. Fikrinizi gerçekten iyi buluyorum: Çünkü iki uzak resmin, Norveç ve filonun dışındai seyircilerin hiçbir şey düşünmesi gerekmeyecek; hayal gücünü bütün dünyada koşuşturmak yerine geri kalan her şeyi görecek, hepsi gözleri önünde yaşanacak."

"Geri kalanı birbirine nasıl bağlayacağımı kolayca görüyorsunuz," dedi Wilhelm. "Hamlet üvey babasının işlediği cinayeti Horatio'ya açıkladığında, beriki ona kendisiyle birlikte Norveç'e gelmesini, orduyu sağlama alıp silahlanmış olarak geri dönmesini önerir. Hamlet kral ve kraliçe için tehlikeli olmaya başladığından, ondan kurtulmak için kendisini Rosenkranz ve Güldenstern gözetiminde filoya göndermekten başka çareleri kalmaz; bu arada Laertes geri dönmüştür, haince cinayet için kışkırtılan genç adam Hamlet'in peşinden gönderilir. Filo elverişsiz rüzgâr nedeniyle ilerlemez; Hamlet tekrar geri döner, kilise avlusundaki gezintisi belki uygun bir şekilde motive edilebilir; Laertes'le Ophelia'nın mezarı başında karşılaşması vazgeçilmez, büyük bir andır. Bunun üzerine kral Hamlet'ten oracıkta kurtulmanın belki de daha iyi olacağını düşünür; yola çıkış şenliği, Laertes'le yapılan sahte barış nedeniyle düzenlenen kutlamada şövalyelik oyunları yapılır ve Hamlet'le Laertes kılıçla dövüşürler. Dört ceset olmaksızın oyunu kapatamam; geride hiç kimsenin kalmaması gerekir. Halk yeniden seçim hakkını elde ettiği için Hamlet ölürken oyunu Horatio'ya verir."

"Çabucak işe koyulun," dedi Serlo. "Oyunu hazırlayın: Bu fikri çok beğendim; ama hevesimiz kaçmasın."

---

[1] Babasının *Hamlet*'i okuması için gönderdiği üniversite –çn.

Beşinci Bölüm

Wilhelm uzun zamandır "Hamlet"in çevirisiyle meşguldü; bu arada sayesinde ilk olarak Shakespeare'in eserlerini tanıdığı Wieland'ın[1] zeki çalışmalarından yararlanmıştı. Bu çalışmalarda işlenmemiş ne varsa hepsini eklemiş, böylece elden geçirme konusunda Serlo'yla uzlaştıkları bir zamanda tamamlanmış bir kopyaya sahip olmuştu. Bundan sonra planına göre eser üzerinde çıkarmalar, eklemeler, ayırmalar, bağlamalar ve değişiklikler ya da iyileştirmeler yapmaya koyuldu; çünkü kendi fikrinden ne kadar hoşnut olsa da, uygulamaya koyarken daima orijinalinin bozulacağı hissine kapılıyordu.

İşi biter bitmez yazdıklarını Serlo'ya ve topluluğun geri kalanına okudu. Hepsi tatmin olmuş göründüler; özellikle Serlo bazı yararlı saptamalarda bulundu.

"Dış olayların bu esere eşlik etmesi, ancak büyük şairin bize yansıttığından daha basit olması gerektiğini çok doğru algıladınız," dedi diğerlerinin arasında, "Tiyatronun dışında olup bitenler, seyircinin görmediği, hayal etmek zorunda kaldığı şeyler oynayan figürlerin ardında hareket eden geri plan gibidir. Filo ve Norveç'le ilgili büyük ve basit manzara esere çok iyi gelecek. Bunlar tamamen kaldırılsaydı, o zaman sadece bir aile sahnesi olarak kalacak, burada içte işlenen cinayetler ve beceriksizlikler yüzünden bir kraliyet ailesinin yok oluşuyla ilgili büyük kavram layıkıyla sergilenemeyecekti. Ama bu geri planın kendisi çok çeşitli, hareketli ve karışık olsaydı, bu kez figürlerin etkilerine zarar verecekti."

Wilhelm tekrar Shakespeare'in oyununu alıp bunu geri planda sadece gemileri, deniz yolculuklarını, Fransız kıyılarını ve korsanları görmeye alışık olan adalılar, yani İngilizler için yazmış olduğunu gösterdi ve kafamızı karıştırıp şaşırtan şeyin onlarda son derece olağan olduğunu açıkladı.

---

[1] Christoph Martin Wieland (1733-1813): Alman şair, çevirmen ve aydınlanma dönemi yayımcılarından. Almanca konuşulan bölgelerde Gotthold Ephraim Lessing ve Georg Christoph Lichtenberg'in yanı sıra en önemli ve etkili aydınlanma dönemi yazarı olan Wieland, Johann Gottfried Herder, Johann Wolfgang von Goethe ve Friedrich Schiller'den oluşan dört klasisizm sanatçısının en yaşlısıdır –çn.

Serlo sonunda pes etmek zorunda kaldı ve oyun artık Alman tiyatrosunda oynanacağı için, daha ciddi ve daha basit olan bu geri planın bizim düşünce tarzımıza en iyi biçimde uyacağı konusunda hemfikir oldular.

Roller çok önceden dağıtılmıştı; Polonius'u Serlo üstlendi; Aurelie Ophelia oldu, Laertes'inki zaten adıyla çoktan belirlenmişti; topluluğa yeni katılmış olan tıknaz, neşeli bir delikanlı Horatio rolünü üstlendi; sadece kral ve hayalet rolünde sıkıntı yaşandı. Her iki rol için elde sadece yaşlı Şamatacı vardı. Serlo kral için Bilgiç'i önerdiyse de, Wilhelm buna kesinlikle karşı çıktı. Bir karar verilemedi.

Bunun dışında Wilhelm kendi yazdığı kopyada Rosenkranz ve Güldenstern rollerini olduğu gibi bırakmıştı. "Neden ikisini bir rolde birleştirmediniz?" diye sordu Serlo, "Bu kısaltma işi çok kolay yapılabilir."

"Tanrı beni aynı anda hem anlamı hem de etkiyi yok eden kısaltmalardan korusun!" dedi Wilhelm heyecanla. "Bu insanların oldukları ve yaptıkları şey bir tek kişiyle temsil edilemez. Shakespeare'in büyüklüğü bu tür önemsiz şeylerde kendini gösterir. Bu yavaşça ortaya çıkışlar, bu sokulmalar ve eğilmeler, bu yaltaklanmalar, okşamalar, tatlı dil dökmeler, bu esneklikler, kurumlanmalar, bu genellikler ve boşluklar, bu hukuksal alçaklıklar, bu beceriksizlik, bütün bunlar bir tek insanla nasıl ifade edilebilir? İnsan bunlara sahip olacaksa bunların bir düzine olması gerekir; çünkü onlar toplumda tek başlarına bir şeydirler, toplumun kendisidirler ve Shakespeare sahneye bu türde sadece iki temsilci çıkaracak kadar sade ve bilgeydi. Ayrıca kendi çalışmamda onlara iyi ve dürüst Horatio'yla zıtlık oluşturacak çift olarak ihtiyacım var."

"Sizi anlıyorum," dedi Serlo, "Ve birbirimize yardım edebiliriz. Birini Elmire'ye veririz (Şamatacı'nın büyük kızına böyle diyordu); güzel olmasının bir zararı yok, bebekleri de heveslendirmek için süsleyip giydireceğim."

Philine küçük oyunda düşesi oynayacağı için son derece sevinçliydi. "İnsanın ilkini olağanüstü sevdikten sonra o hızla bir ikinciyle nasıl evlendiğini elbette oynamak isterim. Umarım en büyük alkışı ben alırım ve her erkek üçüncü kişi olmayı arzu eder."

Aurelie bu sözler karşısında yüzünü astı; Philine'ye duyduğu tiksinti günden güne artıyordu.

"Baletimiz olmaması çok yazık," dedi Serlo, "Yoksa birinci ve ikinci kocanızla birlikte bana ikili bir dans yapardınız, yaşlı olan ritim tutmaktan uyuyakalır, ayaklarınız ve baldırlarınız arkadaki çocuk tiyatrosunda şipşirin bir etki bırakırdı."

"Baldırlarım hakkında herhalde pek bilginiz yok," dedi kız küstahça, "Ayaklarıma gelince," diyerek çabucak masanın altına eğildi, terliklerini çıkararak yan yana Serlo'nun önüne koydu: "İşte ayaklıklar,[1] daha şirinini bulmayı size bırakıyorum."

"Ben ciddiydim," dedi Serlo narin terliklere bakarak. Elbette, insanın böyle zarif şeyleri görmesi kolay değildi. Paris işiydiler; Philine onları güzel ayaklarıyla ünlenmiş bir kadın olan kontesten hediye almıştı.

"Çekici şeyler!" dedi Serlo, "Onlara baktığımda kalbim hopluyor."

"Bu nasıl mest olmaksa!" dedi Philine.

"Böyle zarif ve güzel işçiliği olan bir çift terliğin üstüne bir şey yoktur," dedi Serlo; "Ama çıkardığı ses görüntüsünden daha çekici." Terlikleri yukarı kaldırıp birbiri ardına elinden masanın üstüne düşürdü.

"Bu da ne demek? Verin şunları bana!" diye bağırdı Philine.

"Geceleri çoğunlukla yalnız olan biz bekârlar," dedi Serlo sahte bir alçakgönüllülük eşliğindeki sinsi bir ciddiyetle, "Diğer insanlar gibi korkarız ve karanlıkta kalabalıkların özlemini çekeriz. Özellikle hanlarda ve pek ürkütücü olmayan yabancı yerlerde iyi kalpli bir çocuk bize arkadaşlığıyla destek olmak isterse bunu oldukça avutucu buluruz. Gecedir, yataktayızdır, bir şey hışırdar, ürpeririz, kapı açılır, sevimli, cılız bir ses duyulur, bir şey uçuşarak geçer, perdeler hışırdar, tıkır tıkır! Terlikler çarpar ve şıp! Artık yalnız değilizdir. Ah, topuklar yere vurduğunda çıkan o sevgili, tek ses! Ne kadar zariflerse, sesleri o kadar incedir. Phliomele'den[2] söz edildiğini duymuştum, çağıldayan derelerden, uğuldayan rüzgârlardan ve orgların,

---

[1] Buradaki anlamı, sirklerde ve panayırlarda ortalıkta yürüyen dev adamların destek olarak taktıkları ayaklık –çn.

[2] Yunan mitolojisinde Attika kralı Pandion'un kızı –çn.

ıslıkların çalındığı yerlerden. Ama ben takur tukur sesleri tutuyorum! Tıkır tıkır! Bu, insanın her seferinde baştan dinlemek istediği bir rondo için en güzel tema."

Philine terliklerini onun elinden alarak konuştu: "Nasıl yamuk bastıysam! Bana fazla büyükler." Sonra terlikleriyle oynayarak tabanlarını birbirine sürttü. "Bu da demek oluyor ki," diyerek tabanlardan birini yanağına tuttu ve tekrar sürttükten sonra Serlo'ya uzattı. Beriki sıcaklığı hissetmeye kalkacak kadar iyi niyetliydi. Philine, "Tıkır tıkır!" diye bağırarak terliğin topuğuyla ona sağlam bir darbe indirince, Serlo bir çığlık atarak elini geri çekti. "Terliklerim hakkında başka şey düşünmeniz gerektiğini size öğreteceğim!" dedi Philine gülerek.

Serlo buna karşılık, "Ben de sana yaşlı insanların çocukları nasıl kandırdıklarını öğreteceğim!" diyerek ayağa fırladı, kızı sıkıca tutarak ondan öpücükler çaldı, Philine'se sahte bir zorlamayla çalınan her öpücüğe ciddi bir direnç gösterdi. İtiş kakış sırasında uzun saçları aşağı sarkarak grubun etrafında dolandı, sandalye yere çarptı, bu karmaşadan içten içe incinmiş olan Aurelie bıkkınlıkla ayağa kalktı.

Altıncı Bölüm

"Hamlet"in yeni düzenlemesinde bazı kişiler kaldırılmış olsa da, kalanların sayısı hâlâ yeterince fazlaydı ve kumpanyadaki oyuncular neredeyse yetişmeyecekti.

"Bu böyle devam ederse," dedi Serlo, "Suflörümüzün de deliğinden çıkıp oyuncu olarak aramıza katılması gerekecek."

"Onun yerine hep gıpta etmişimdir," dedi Wilhelm.

"Kusursuz bir suflör olduğunu söyleyemem," dedi Serlo. "Hiçbir izleyici onu asla duymaz; bizler sahnede her heceyi anlarız. Adeta kendine özgü bir ses geliştirmiş. Acil durumlarda duyulabilir bir sesle bize fısıldayan koruyucu melek gibi. Oyuncunun rolünün hangi bölümünü tamamen kavradığını hisseder, hafızasının onu ne zaman terk edeceğini uzaktan sezer. Rolleri ucu ucuna okuduğum bazı durumlarda her kelimeyi bana tek

tek söylediği için rahatça oynarım; ancak kimsenin işine yaramayacak bazı tuhaflıkları da var: Oyunlara katılmaya öyle can atar ki, dokunaklı yerlerde yüksek sesle sufle vermez, ama replikleri coşkuyla ezberden okur. Bu kötü alışkanlığı yüzünden çoğu kez beni şaşırtmıştır."

"Beni şaşırttığı gibi," dedi Aurelie, "Bir kez de başka bir tuhaflığı yüzünden beni son derece tehlikeli bir duruma sokmuştu."

"Bu kadar dikkatli biriyken bu nasıl mümkün olabilir?" diye sordu Wilhelm.

"Belirli kısımlarda öyle duygulanıyor ki," dedi Aurelie, "Sıcak gözyaşları dökerek birkaç saniye kendinden geçiyor; aslında söz konusu yerler hiç de onu bu hale sokacak kadar duygusal değil; tam söylemem gerekirse, şairin saf ruhunu adeta açık ve aydınlık gözlerle gösteren, bizleri de olsa olsa mutlu eden, bu yüzden başka binlercesini görmezden geldiğimiz, güzel bölümler."

"Madem bu kadar ince ruhlu, neden sahneye çıkmıyor?"

"Kısık sesi ve katı tavırları ona sahnenin yolunu kapatıyor, fazla kuruntulu bir karakteri olduğu için toplumdan uzak duruyor," dedi Serlo. "Bana alışması için ne çok çaba gösterdim! Ama boşuna. Okuması öyle kusursuz ki, tekrarladığını adeta duymuyorum; hiç kimse hitabetle duygulu ezber arasındaki ince çizgiyi onun kadar ayıramaz."

"Buldum!" diye bağırdı Wilhelm, "buldum! Ne mutlu bir keşif! Artık kısık sesli Pyrrhus'un bölümünü bize ezberden okuyacak bir oyuncumuz var."

"İnsanın her şeyi nihai amacına yönelik kullanması için sizin gibi tutkulu olması gerek," dedi Serlo.

"Elbette," dedi Wilhelm, "Bu bölümü belki de çıkartmam gerekeceği için büyük sorun yaşıyordum, bütün eser bu yüzden tutukluğa uğrayabilirdi."

"Bunu yine de uygun bulmuyorum," dedi Aurelie.

"Umarım daha sonra benimle hemfikir olursunuz," dedi Wilhelm. "Shakespeare gelen oyunculara[1] iki tür nihai amaç kazandırıyor. Önce Priamos'un ölümünü kendine özgü dokunaklı tavrıyla okuyarak prens üzerinde derin bir etki bırakıyor;

---

[1] Turnedeyken Hamlet'in isteği üzerine Elsinor şatosuna gelen oyuncular –çn.

kararsızlık içindeki genç adamın vicdanını keskinleştiriyor; böylece bu, kralın üzerinde büyük etki sağlayan küçük oyunun giriş sahnesi oluyor. Hamlet tuhaf ve yapay acıda böylesine büyük rol alan oyuncular nedeniyle utanıyor; bu şekilde üvey babasının vicdanına baskı yapmaya kalkışma düşüncesi de onu hemen heyecanlandırıyor. İkinci perdeyi kapatan monolog ne harika! Onu ezbere okumak beni nasıl mutlu ediyor:

'Ah, ne onursuz, ne aşağılık bir köleyim ben! – Şu oyuncunun sadece bir düzmeceyle, bir tutkunun hayaliyle zihnini iradesine göre, bütün yüzünün rengini solduracak derecede böylesine zorlaması müthiş değil mi: – Gözlerinde yaşlar! Davranışlarında şaşkınlık! Çatlak ses! Bir duygu bütün varlığına sızmış! Ve hepsi bir hiç uğruna – Hekuba uğruna! – Uğruna ağladığı Hekuba onun için ne? Ya da o Hekube için ne?'"

"Şu adamımızı tiyatroya getirebilseydik!" dedi Aurelie.

"Onu yavaş yavaş içimize almalıyız," dedi Serlo, "Provalarda bazı yerleri okuyabilir, kendisine bu bölümü oynayacak bir oyuncu beklediğimizi söyleriz, böylece ona nasıl yakınlaşacağımıza bakarız."

Bu konuda fikir birliğine vardıktan sonra konu hayalete geldi. Wilhelm Şamatacı'nın hayaleti oynayabilmesi için yaşayan kral rolünü Bilgiç'e bırakmakta kararsızdı ve başvuracak birkaç oyuncu içinden doğru adamın bulunabileceğini düşündüğü için, biraz daha beklemekten yanaydı.

Bu nedenle akşam masasındayken tiyatroda kullandığı adına yazılmış, harika çizgilerle mühürlü bir pusula bulunca, Wilhelm'in ne kadar şaşırdığı tahmin edilebilir. Pusulada şunlar yazıyordu:

"Ey, tuhaf delikanlı, ne kadar sıkıntıda olduğunun farkındayız. Hayalet şöyle dursun, 'Hamlet'ine bile birini bulamadığını biliyoruz. Gösterdiğin çaba bir mucizeyi hak ediyor; biz mucize yaratamayız, ama mucizevi bir şey olabilir. Güvenin varsa, hayalet doğru zamanda ortaya çıkacak! Cesaretini kaybetme ve sakin ol! Yanıta gerek yok, kararını öğreneceğiz."

Wilhelm bu tuhaf pusulayla birlikte Serlo'ya koştu, beriki yazılanları tekrar tekrar okudu ve sonra düşünceli bir ifadeyle fikrini belirtti: Bu konu önemliydi, buna cesaret edilip edilemeyeceğini iyi düşünmek gerekiyordu. Birçok şeye yorulabilir-

di; Aurelie sessizdi ve zaman zaman gülümsüyordu, birkaç gün sonra yeniden bu konu açıldığında, bunun Serlo'nun bir şakası olduğunu açıkça belli etti. Hiçbir endişeye kapılmaması ve sabırla hayaletini beklemesi için Wilhelm'e rica etti.

Serlo'nun bütün neşesi üzerindeydi; çünkü ayrılacak olan oyuncular yokluklarının adamakıllı hissedilmesi umuduyla en iyisini oynamak için ellerinden gelen çabayı gösteriyorlardı ve yeni kumpanyaya duyulan merak nedeniyle oldukça iyi bir hasılat bekleyebilirdi.

Hatta Wilhelm'le olan ilişkisinin üzerinde bazı etkileri olmuştu. Sanattan daha fazla söz etmeye başlamıştı çünkü sonuçta o da bir Almandı ve bu millet yaptığı şeyin hesabını vermeyi severdi. Wilhelm bu türde bazı konuşmalar kaleme almıştı; hikâye sık sık kesintiye uğratılamayacağı için, bu tür dramaturg denemelerini bununla ilgilenen okurlarımıza başka bir zaman sunacağız.

Bir akşam Serlo özellikle Polonius'un rolünden ve onu nasıl algıladığından söz ederken oldukça neşeliydi. "Bu kez saygıyı gerçekten hak eden bir adamı en iyi şekilde oynayacağıma söz veriyorum," dedi. "En uygun sükûneti ve güveni, boşluğu ve anlamı, hoşluğu ve tatsız karakteri, özgürlüğü ve dikkati, masum şakacılığı ve düzmece gerçekliği ait oldukları yere en zarif bir şekilde koyacağım. İç sıkıcı, doğrucu, inatçı, zamana hizmet eden yarı şakacı tipi en nazik biçimde tanıtıp oynayacağım, bunun için yazarımızın kabaca birkaç fırça darbesinin bana epey yararı dokunabilir. Hazır olduğumda kitap gibi, keyfim yerindeyse budalaca konuşacağım. Her ağızdan konuşabilmek için, tatsız tuzsuz olacağım ve insanlar bana takılacak olurlarsa, bunu fark etmemek için hep nazik davranacağım."

"Keşke ben de kendi rolüm için bu kadar umutlanabilseydim," dedi Aurelie. "Kendimi bu karakterde bulmak için ne yeterince genç ne de yumuşak huyluyum. Ne yazık ki bildiğim tek şey var: Ophelia'yı delirten duygu beni terk etmeyecek."

"Bunu bu kadar önemsemeyelim," dedi Wilhelm; "Çünkü Hamlet'i oynama isteğim eser üzerindeki bütün incelemelerim sırasında beni son derece yanılttı. Rolü çalıştıkça kendi kişiliğimde, Shakespeare'in Hamlet'inde oluşturduğu gibi, hiçbir fizyonomik özellik bulunmadığını daha fazla görüyorum. Her şeyin rollerle

ne kadar bağlantılı olduğunu dikkatle düşündüğümde, tahmini bir etki yaratmak konusunda kendime pek güvenmiyorum."

"Kariyerinize büyük bir sorumluluk duygusuyla başlıyorsunuz," dedi Serlo. "Oyuncu elinden geldiğince kendini rolüne adapte eder, rol de olması gerektiği gibi ona oturur. Peki, ama Shakespeare Hamlet'ini nasıl gösteriyor? Size hiç mi benzemiyor?"

"Öncelikle Hamlet sarışın," diye karşılık verdi Wilhelm.

"Bence ilgisi yok," dedi Aurelie. "Bu sonuca nereden vardınız?"

"Danimarkalı, Norveçli olarak doğuştan sarışın ve mavi gözleri var."

"Shakespeare bunu dikkate almış mıdır?"

"Bunun elbette açıkça belirtildiğini sanmıyorum, ama başka bölümlerle olan bağlantılara bakınca bu bana inkâr edilemez gibi geliyor. Kılıçla dövüşmekten yoruluyor, yüzünden ter akarken kraliçe şöyle diyor: 'Fazla kilolu, bırakın soluklansın.' Burada onu sarışın ve iştahlı birinden farklı hayal etmek mümkün mü? Çünkü esmer kişiler gençliklerinde seyrek olarak böyle bir duruma düşerler. Çelişkili melankolisi, yumuşak matemi, etkin kararsızlığı kendisinden daha fazla kararlılık ve çeviklik beklenen kahverengi kıvırcık saçlı, zayıf çocuktan çok, böyle bir tipe daha iyi uymuyor mu?"

"Hayal gücümü mahvediyorsunuz!" diye bağırdı Aurelie, "Şişko Hamletinizi alıp gidin! Bize etli butlu prensinizi anlatmayın! Onun yerine bizi büyüleyip duygulandıracak herhangi bir yanılgı verin. Yazarın amacı bizim eğlencemizden daha önemli değil ve kendimize uyarlayabileceğimiz bir çekicilik istiyoruz."

Yedinci Bölüm

Topluluk bir akşam, romanın mı yoksa dramanın mı daha yararlı olduğu konusunda tartıştı. Serlo bunun yanlış anlaşılmış, boşuna bir tartışma olduğunu söyledi; her ikisi de kendi tarzlarında yararlı olabilirdi, sadece türlerinin çizgileri içinde kalmaları gerekirdi.

"Bu konu benim için henüz tam olarak açık değil," dedi Wilhelm.

"Kimin için açık ki?" dedi Serlo, "Yine de konuya yakınlaşmak çabaya değer."

Bu konuyu ötesiyle berisiyle konuştular; nihayet konuşmalarından çıkan tahmini sonuç şu oldu:

Romanda da, dramada olduğu gibi, insan doğasını ve davranışlarını görürüz. İki edebi eser türü arasındaki fark, sadece dış biçimde değildir; eserlerden birinde kişilerin konuşması, diğerindeyse bu kişilerin anlatılması da bu farkı oluşturmaz. Ne yazık ki birçok drama sadece diyaloglar haline gelmiş romanlardır ve bir dramayı mektuplar halinde yazmak mümkün değildir.

Romanda olağanüstü görüşler ve olaylar, dramadaysa karakterler ve eylemler tanıtılır. Roman yavaş yol almalıdır, ana figürün görüşleri hangi türde olursa olsun, bütünün ilerleyişini bir gelişmeyle alıkoymak zorundadır. Drama acele etmeli, ana figürün karakteri kendini sona doğru zorlamalı ve sadece alıkonmalıdır. Roman kahramanı acılı, en azından aşırıya kaçmadan etkili olmalıdır; dramatik kahramandan beklenense etki ve eylemdir. Grandison, Clarisse, Pamela,[1] Wakefield Rahibi,[2] Tom Jones acının olmadığı yerde yine de alıkonan kişilerdir ve bütün olaylar bir ölçüde bu kişilerin karakterlerine göre biçimlenir. Dramada kahraman kendine göre biçimlenmez, her şey ona karşıdır, yoldaki bütün engelleri yok eder ya da onlara yenilir.

Böylece romandaki tesadüflere kendi oyununu oynama izninin verilebileceği; ama bu tesadüflerin daima kişilerin karakterleri aracılığıyla yönlendirilip yönetilmesi gerektiği; buna karşın birbirleriyle bağlantısı olmayan dış koşullar aracılığıyla, kendi katkıları olmaksızın insanları önceden tahmin edilemeyen felaketlere sürükleyen kaderin sadece dramalar-

---

[1] İngiliz yazar ve yayımcı Samuel Richardson'ın (1689-1761) mektuplardan oluşan romanı: *Pamela: or Virtue Rewarded* (*Pamela: ya da Erdemin Ödüllendirilmesi*), *Clarissa: or the History of a Young Lady* (*Clarissa: ya da Genç Bir Kadının Hikâyesi*); *The History of Sir Charles Granison* (*Sir Charles Grandison'ın Hikâyesi*) –çn.

[2] İrlandalı şair ve romancı Oliver Goldsmith'in (1730-1774) romanı –çn.

da yer alabileceği; tesadüfün dokunaklı durumlar meydana getirebileceği, ama bunların asla trajik olamayacağı; buna karşın birbirinden bağımsız eylemler aracılığıyla suçluyu ve masumu talihsiz bir bağlantı içine sokan kaderin daima korkunç ve son derece trajik olması gerektiği konusunda hemfikir oldular.

Bu gözlemler sonucu konu yine dönüp dolaşıp paradoks "Hamlet"e ve bu eserin özelliklerine geldi. Dediklerine göre, kahramanın da aslında sadece bir tek karakteri vardı; onu sarsan sadece olaylardı ve eserde bu nedenle romandan bazı uzantılar vardı. Ama planı kader çizdiği, eser korkunç bir olaydan yola çıktığı ve kahraman sürekli korkunç bir eyleme itildiği için, son derece trajikti ve tek sıkıntısı trajik çıkış noktasından başka bir şey değildi.

Artık sıra Wilhelm'in bir şenlik olarak gördüğü okuma provasına gelmişti. Rolleri önceden sıraya koymuştu, yani artık bu yönde bir kırgınlık yaşanamazdı. Oyuncuların hepsi eseri tanıyordu, başlamadan önce tek yapması gereken, okuma provasının önemi konusunda onları ikna etmekti. Belli bir dereceye kadar notaya bakarak çalabilmesi her müzisyenden nasıl beklenirse, her oyuncu da, evet, her eğitimli insan da, sayfadan okuma alıştırması yapmalı, bir dramanın, şiirin, hikâyenin doğrudan karakterini kazanmalı ve ustalıkla icra etmeliydi. Oyuncu daha önce iyi bir yazarın ruhuna ve aklına nüfuz etmediyse, her şeyi ezbere öğrenmenin bir yararı olmazdı; harflerin hiçbir etkisi yoktu.

Serlo, okuma provası hakkıyla yapılır yapılmaz, diğer bütün provaları ve ana provayı izleyeceğine söz verdi: "Çünkü oyuncuların okumaktan söz etmeleri kadar komik bir şey yoktur," dedi. "Bu bana tıpkı farmasonların çalışmaktan söz etmeleri gibi geliyor."

Prova arzu edildiği gibi geçti. Topluluğun ününün ve elde ettiği iyi hasılatın temelini bu iyi uygulanmış birkaç saatin oluşturduğu söylenebilirdi.

Tekrar yalnız kaldıklarında, "Arzunuzu yerine getirmekte zorlanacaklarından korkuyor olsam da, çalışanlarımızla böyle ciddi konuşmakla çok iyi ettiniz, dostum," dedi Serlo.

"Neden?" diye sordu Wilhelm.

"İnsanların fantezilerini harekete geçirmek çok kolay olsa da, kendilerine masal anlatılmasından çok hoşlansalar da, onlarda yaratıcı türde bir hayal gücüne çok seyrek rastlandığını fark ettim," dedi Serlo. "Oyunculardа bu çok göze çarpıyor. Hepsi övgüye değer, parlak, güzel bir rol üstlenmekten elbette hoşnut olur; ama çok azı öz tatmin duygusuyla kendini kahramanın yerine koyar ve seyircinin de kendisini kahraman gibi görüp görmeyeceğiyle zerre kadar ilgilenmez. Ama yazarın eserde ne düşündüğünü coşkuyla kavramak, bir rolü hakkıyla oynamak için kendi kişiliğinden ne katabileceğini düşünmek, bambaşka bir insan olduğu inancıyla seyirciyi de ikna edebilmek, temsil gücünün içsel gerçekliğiyle bu sahneyi tapınağa, bu kartonları ormanlara dönüştürmek yeteneği çok az oyuncuda vardır. Yalnızca seyirciyi yanıltan bu ruhsal iç güçten, tek başına etki yaratan, tek başına ilüzyonu amaçlayan bu düzmece gerçeklikten; bütün bunlardan kimin haberi var?

Bu nedenle bizi ruha ve duygulara girmeye fazla zorlamayın! En güvenilir araç, dostlarımıza önce soğukkanlılıkla harflerin anlamını açıklayıp zihinlerini açmaktır. Bundan sonra yeteneği olan, ruh ve duygu dolu ifadelere çabucak yönelir; yeteneği olmayanlarsa en azından bir daha asla büsbütün yanlış ezberlemez ve oynamaz. Ama henüz harfleri okunaklı ve alışılmış bulmayan oyuncuların ruha sahip çıkmaya çalışmaları kadar kibirli bir bulduğum başka hiçbir şey olmadı."

Sekizinci Bölüm

İlk tiyatro provasına erkenden gelen Wilhelm, kendini sahnede yalnız buldu. Salon onu çok şaşırtmış ve onda oldukça tuhaf anılar uyandırmıştı. Orman ve köy dekorları tıpkı kendi şehrinin sahnesindeki gibiydi. Mariane'nin ona aşkını itiraf edip ilk mutlulukla geçirdiği geceden önce teklifini kabul ettiği sabah da, böyle bir prova esnasında gerçekleşmişti. Tiyatrodaki köy evleri kırdakilerin aynısıydı; yarı açık pencere kepenklerinden

içeri dolan gerçek gün ışığı, kapıların yanına eğreti iliştirilmiş sıranın bir tarafını aydınlatıyordu gerçi, ama ne yazık ki Mariane'nin kucağına ve göğsüne düştüğü zamanki gibi de değildi. Sıraya oturup bu garip tesadüfü düşündü ve neredeyse çok yakında Mariane'yi bu sahnede tekrar görebileceğine inanır gibi oldu. Ah ne yazık ki, bu dekorun ait olduğu şey, eski Alman tiyatrosunda çok sık oynanan, oyun sonrası küçük piyeslerden başkası değildi.

Diğer oyuncuların ve onlarla gelen tiyatro ve kulis meraklısı iki adamın içeri dalıp onu heyecanla selamlaması üzerine, Wilhelm'in bu düşünceleri bölündü. Adamlardan birinin, tabiri caizse, Madam Melina'yla bir ilintisi vardı, ama diğeri oyunculuk sanatının gerçek bir dostuydu; ikisi de her topluluğun dost olarak arzu edeceği türden kişilerdi. Tiyatrodan fazla anlayıp anlamadıklarını ya da sevip sevmediklerini söylemek zordu, ancak iyiye değer verip kötüyü beğenmeyecek kadar seviyorlardı. Ama eğilimlerine bakılırsa, vasatlığı dayanılmaz bulmuyorlardı ve iyi olanın öncesinde ve sonra aldıkları olağanüstü zevk her türlü ifadenin üstündeydi. Mekanikten hoşlanıyorlar, zekice şeylere hayranlık duyuyorlardı, hevesleri o kadar fazlaydı ki, provanın bir parçasında bile bir tür hayal âlemine dalmışlardı. Eksiklikler onların gözünde her an uzaklarda yitip gidiyor, iyi olan her şey yakındaki bir nesne gibi onlara dokunuyordu. Kısacası, sanatçının kendi dalında arzu edebileceği gibi bir amatördüler. En sevdikleri gezinti, kulisten partere,[1] parterden kulise gidip gelmekti; en hoşlandıkları yer soyunma odaları, en yoğun uğraşları oyuncuların duruşlarında, giyim kuşamlarında, ezberlerinde ve hitabetlerinde bazı düzeltmeler yapmak, en canlı sohbetleri yaratılan etki üzerine konuşmaktı. Ve sürekli gösterdikleri çaba oyuncuların dikkatli, aktif ve doğru oynamasını sağlamak, onların iyiliği ve yararı için bir şeyler yapmak ve israfa kaçmadan topluluğa bazı zevkler sağlamaktı. İkisi de provalarda ve temsillerde tiyatroda bulunmak üzere ayrıcalıklar elde etmişlerdi. "Hamlet" oyunuyla ilgili Wilhelm'le her konuda hemfikir değillerdi; o ise bazı noktaları kabul etse de, ço-

[1] Çok katlı tiyatro, sinema gibi yerlerde, sahnenin bulunduğu ilk kata ve burada bulunan koltuklara verilen ad –çn.

ğunlukla kendi fikrinde ısrar ediyordu, ama bütün bu tartışma sohbetleri zevkinin gelişmesine hizmet ediyordu. Bu iki dosta ne kadar değer verdiğini gösteriyor, onlar da birlikte oluşturdukları bu çabaların Alman tiyatrosunda yeni bir çığır açacağını söylemekten geri kalmıyorlardı.

Bu iki adamın varlığı provalarda çok işe yaramıştı. Özellikle provalarda, oyunda sergilenmesi düşünülen duruş ve hareketlerin repliklerle daima bağlantı içinde olduğuna ve her şeyin kazanılan alışkanlıkla birlikte mekanik olarak birleşmesi gerektiğine dair oyuncularımızı ikna etmişlerdi. Örneğin bir trajedi provasında ellerle seviyesiz kaçacak hareketler yapmamak gerekiyordu; provalarda enfiye çeken bir trajedi oyuncusu onları hep korkutuyordu; çünkü gerçek temsilin bir yerinde büyük olasılıkla enfiye çekmek isteyecekti. Evet, rollerde ayakkabıyla oynanacaksa, provalarda hiç kimse çizme giymemeliydi. Ama dediklerine göre, onlara en fazla acı veren şey kadınların provalarda ellerini eteklerinin kıvrımlarına gizlemesiydi.

Ayrıca bu adamların ikna çabaları başka konuda da işe yaramış, bütün erkekler askeri talim yapmayı öğrenmişti. "Asker rolleri çok fazla olduğundan, en küçük bir eğitim almamış adamların sahnede yüzbaşı ya da subay üniformaları içinde sallanarak yürümeleri kadar felaket görünen bir şey yoktur," diyorlardı.

Wilhelm ve Laertes bir astsubayın eğitimine giren ilk kişiler oldular ve eskrim derslerini büyük bir gayretle sürdürdüler.

İki adam böyle şanslı bir tesadüfle bir araya toplanmış kumpanyayı eğitmek için büyük çaba gösteriyordu. Seyircinin gelecekte hoşnut kalmasını sağlamaya çalışırlarken, diğerleri onların bu azimli hobilerine zaman zaman öfkeleniyordu. Özellikle esas noktayı, yani yüksek sesle ve anlaşılır konuşmanın görevleri olduğunu oyuncuların kafasına sokmayı ihmal etmediklerinden, aslında onlara teşekkür etmek için ne kadar çok nedenleri olduğunu bilmiyorlardı. İki adam bu konuda başlangıçta düşündüklerinden çok daha fazla itiraz ve isteksizlikle karşılaştı. Oyuncuların çoğu konuştukları gibi duyulmak istiyordu, çok azı duyulabilecek kadar konuşmaya çaba gösteriyordu. Kimileri hatayı binanın akustiğinde buluyor, diğerleri de doğal, gizlice ya da yumuşak sesle konuşurken bağırılamayacağını söylüyordu.

Tarifsiz bir sabra sahip olan tiyatro sever dostlarımız her yola başvurarak bu karmaşayı çözmeye, bu inadın üstesinden gelmeye çalışıyordu. Ne kanıtlar ortaya koymaktan ne de yaltaklanmaktan geri kaldılar ve sonunda her şeye rağmen, nihai amaçlarına ulaştılar; bu arada Wilhelm'in verdiği iyi bir taktik özellikle işlerine yaradı. Wilhelm, onlara provalarda salonun en uzak köşesinde oturmalarını ve kendisini tam anlayamadıkları takdirde anahtarla sıranın üstüne vurmalarını teklif etti. Kelimeleri tane tane söyledi, ölçülü konuştu, sesini derece derece yükseltti ve en şiddetli yerlerde bile aşırı bağırmadı. Sıraya vuran anahtar sesi her provada gittikçe daha az duyuluyordu; aynı yöntem gitgide diğerlerinin de hoşuna gitmeye başladı. Artık oyunun, salonun her köşesinden ve herkes tarafınca duyulup anlaşılacağı ümit edilebilirdi.

İnsanların kendi amaçlarına kendi bildikleri yollardan ulaşmayı ne kadar sevdikleri, aslında kendiliğinden anlaşılan şeyleri onlara anlatmanın ne kadar çaba gerektirdiği, bir şeyler gerçekleştirmek isteyen kişinin amacını mümkün kılacak olan ilk koşulları saptamasının ne kadar zor olduğu bu örneklerden görülebilir.

Dokuzuncu Bölüm

Çalışmalar dekorların, giysilerin ve diğer gerekli şeylerin hazırlığıyla devam etti. Wilhelm özellikle bazı sahneler ve bölümlerle ilgili endişeye kapılıyordu, ama Serlo kısmen kontrata uyması gerektiğinden, kısmen de ikna olduğu için ona boyun eğmişti çünkü bir yandan da bu iyiliği yaparak Wilhelm'i kazanmayı ve daha sonra onu kendi amaçlarına daha fazla çekebilmeyi umuyordu.

Örneğin bu şekilde ilk huzura çıkış sahnesinde kral ve kraliçe tahtta otururken görünecek, saray halkı iki yanlarda yer alacak, Hamlet'se onların altında göze çarpmayacak şekilde duracaktı. "Hamlet rahat davranmalı," diyordu, "Siyah giysisi zaten onu diğerlerinden yeterince ayırıyor. Ortada görünmek-

ten çok, kendini gizlemesi gerekir. Ancak huzura kabul töreni sona erdikten sonra, kral oğlu olarak onunla konuştuğu zaman ortaya çıkabilir, sahne o zaman kendi akışına girer."

Hamlet'in annesiyle olan sahnesinde şiddetle işaret ettiği iki tablo da başlıca sorunlardan biriydi. "İki resmin de ana kapının yanında, odanın zeminine dayalı olarak, adam boyunda görünmesi gerek," diyordu Wilhelm, "Ayrıca yaşlı kral hayalet gibi tamamen zırhlı olarak, yine onun gireceği kapının yanında asılı olmalı. Figürün sağ eliyle emreder gibi bir poz almasını istiyorum, üzerine bir şey giymeli ve sanki omzunun üstünden bakıyormuş gibi görünmeli, böylece kapıdan dışarı çıkacağı anda tamamen hayalete benzemeli. Hamlet'in hayalete, kraliçenin de resme baktığı anda büyük bir etki oluşacak. Üvey baba sonra kral cüppesiyle görünebilir, ama eski kraldan daha silik gösterilmeli."

Bu tür ayrıntılardan fırsatını bulduğumuz zaman söz edeceğiz.

"Hamlet'in sonunda ölmesi gerektiği konusunda siz de ısrarcı mısınız?" diye sordu Serlo.

"Tüm eser onu ölüme iterken onu nasıl hayatta bırakabilirim?" dedi Wilhelm, "Zaten bu konuda daha önce ayrıntılı bir şekilde konuşmuştuk."

"Ama seyirci onu canlı istiyor."

"Ona başka her konuda seve seve yardımcı olurum, ama bu kez mümkün değil. Kronik bir hastalıktan ölen dürüst ve yararlı bir adamın da daha uzun yaşamasını isteriz. Ailesi ağlayarak yalvarır, ama doktor onu kurtaramaz; bu kişi doğanın kurallarına nasıl karşı koyamazsa, biz de herkesçe tanınan bir sanatsal gerekliliğe hükmedemeyiz. Seyircinin çoğunluğunda, gerekli olan yerine kendi istediği duyguları uyandırmak yanlış bir hoşgörü olur."

"Parayı veren düdüğü çalar."

"Bir yere kadar; ama büyük bir seyirci kitlesi parası elinden zorla alınmak istenen çocuklar gibi davranılmaması için özen gösterilmeyi hak eder. İyi olandan zevk almanın güzel duygusu seyirciye yavaş yavaş öğretilir ve böylece parasını katmerli bir zevk duyarak oyuna yatırır; çünkü bu tür bir oyunda bile aklını ve mantığını suçlayacak bir şey bulamaz. Seyirciyi işlerine

gelen yanlışları ölümsüzleştiren soylu ve zenginler gibi değil, sevilen bir çocuk gibi pohpohlamak, onu iyileştirip gelecekte aydınlatmak için güler yüz göstermek gerekir."

Böylece bazı konuları tartışarak özellikle şu soru üzerinde yoğunlaştılar: Oyunda başka ne değiştirilebilir, neyin dokunulmadan kalması gerekirdi. Bundan sonra artık bu konuya girmeyeceğiz, "Hamlet"in yeni çalışmasındaki söz konusu bölümleriyse bununla ilgilenen okurlarımıza belki ileride sunabiliriz.

Onuncu Bölüm

Ana prova bitmiş, ancak gereğinden uzun sürmüştü; Serlo ve Wilhelm'e göre hâlâ bazı sorunlar vardı; çünkü son derece önemli düzenlemeler son ana dek ertelenmişti.

Örneğin iki kralın tabloları henüz tamamlanmamıştı; büyük etki yaratması beklenen Hamlet ve annesi arasındaki sahneyse, ne hayalet ne de resimli kopyası hazır olduğu için, hâlâ çok zayıf görünüyordu. Serlo bu fırsatla şakayla karışık şöyle dedi: "Aslında hayalet ortaya çıkmayıp muhafızlar gerçekten havaya kılıç sallar, suflörümüz de hayaletin repliğini kulisten okumak zorunda kalırsa oldukça kötü duruma düşeriz."

"İnançsızlığımızla mucizevi dostumuzu ürkütmeyelim," dedi Wilhelm, "Mutlaka doğru zamanda gelecek, bizi olduğu kadar seyircileri de şaşırtacaktır."

"Elbette," dedi Serlo, "Oyun yarın oynandığında rahatlayacağım, bize sandığımdan daha fazla zahmet verdi."

"Rolüm bana fazla baskı yapmasa da, oyun yarın oynandığında dünyada hiç kimse benim kadar rahatlamayacaktır," diye araya girdi Philine, "Çünkü ortaya yüzlercesi gibi unutulup gidecek olan bir temsilden başka bir şeyin çıkmadığı bir konudan sürekli söz edilmesine artık sabrım yetmeyecek. Tanrı aşkına, bu kadar uğraşmayın! Masadan kalkan konuklar daha sonra her yemeğe bir kusur bulurlar; evet, evde konuştukları duyulacak olsa, insan bunca sıkıntıya nasıl katlanabildiklerini anlayamaz."

"İzin verin de, bu kıyaslamanızı kendi yararıma kullanayım, güzel çocuk," dedi Wilhelm. "Bir şölen verilene kadar doğanın ve sanatın, ticaret, endüstri ve esnaf birliklerinin bir arada neler başarmak zorunda olduğunu göz önünde bulundurun. Masamızı süsleme onuruna erişene dek geyik ormanlarda, balık nehir ve denizlerde kaç yıl geçirmek, ev hanımı, aşçı kadın mutfakta neler yapmak zorundadır! En uzaktaki bağcının, denizcinin, kilercinin sorunu sanki sadece böyle olması gerekirmiş gibi, sıra tatlıya geldiğinde ne tür bir özensizlikle mideye indirilir. Bütün bu insanlar bu yüzden hiç çalışmasın, yaratmasın, bir şey hazırlamasın mı? Sonunda alınacak haz da geçici olduğu için ev sahibi hiçbir şeyi özenle bir araya getirip sunmasın mı? Ama hiçbir haz geçici değildir. Çünkü geride bıraktığı etki kalıcıdır, emek ve çabayla yapılan şey seyirciye etkisinin ne kadar geniş olduğunu bilmediğimiz, gizli bir güç iletir."

"Benim için hepsi bir," dedi Philine, "Ancak erkeklerin kendileriyle daima çelişki içinde olduklarını bir kez daha görmek zorunda kaldım. Bütün titizliğinizle büyük yazarın eserini bozmak istemezken, yine de oyundaki en güzel düşünceleri kaçırıyorsunuz."

"En güzel mi?" diye sordu Wilhelm.

"Elbette, Hamlet'in kendisiyle gurur duyduğu, en güzel şey."

"Peki, neymiş o?" diye sordu Serlo.

"Başınızda bir peruk olsaydı, onu çekip alırdım," dedi Philine, "Çünkü kavrayışınızın genişlemesi için bu gerekli görünüyor."

Diğerleri düşünceye daldılar ve sohbet duraksadı. Sonra ayağa kalktılar, geç olmuştu, herkes dağılmak ister gibiydi. Kararsızlık içinde ayakta durdukları sırada Philine son derece ince ve hoş melodisi olan bir şarkı söylemeye başladı:

Issız gecenin şarkısını acıklı tonda söylemeyin;
Hayır, o tatlı, güzel gece,
Keyif vermiştir,
En güzel yarı olarak, kadının erkeğe verdiği gibi.
Hayatın yarısıdır gece,
Hem de en güzel yarısı. Sadece sevinçlerin ara verdiği,

Güne sevinebilir misiniz?
Kendini oyalamaya birebirdir;
Başka bir işe yaramaz.
Ama alacakaranlığın tatlı ışığı, gecenin saatine aktığında,
Şakalar ve aşklar ağızdan ağıza döküldüğünde;
Her zaman hızlı ve acelesi olan, tez canlı, hoppa çocuk
Çoğunlukla küçük bir hediye karşılığı
Hafif oyunlarla oyalandığında;
Bülbüller âşıklara sevgi dolu şarkılar söylediğinde,
Mahpuslar ve mahzunlar
Sadece ahlar ve oflar çektiğinde:
Sükûnet ve güven vaat eden,
On iki ağırbaşlı çan sesine
Hafif bir yürek kıpırtısıyla kulak kabartmaz mısınız!
Bu yüzden uzun günlerde,
Farkına var, sevgili göğüs:
Her günün kendi eziyeti vardır,
Geceninse kendi zevki.

Philine şarkısını bitirince selam verir gibi hafifçe eğildi, Serlo'ysa yüksek sesle, "Bravo," diye bağırdı. Kız bir sıçrayışta kapıdan dışarı çıktı ve kahkahalar eşliğinde oradan hızla uzaklaştı. Merdivenlerden inerken topuk tıkırtıları arasında şarkısı duyuluyordu.

Serlo yan odaya geçti, Aurelie ona iyi geceler dileyen Wilhelm'in önünde birkaç saniye daha durduktan sonra konuştu:

"Ondan nasıl tiksiniyorum! Bütün benliğimle nasıl tiksiniyorum! En küçük özelliklerinden bile! Kardeşlerimizin o çok çekici bulduğu sarı saçlarıyla kahverengi kirpiklerini görmek bile istemiyorum, hele alnındaki o sıyrık bana öyle aşağılık, öyle aşağılık geliyor ki, hep ondan on adım geri kaçmak istiyorum. Geçenlerde şaka olarak babasının küçükken kafasına bir tabak fırlattığını, ondan hâlâ bir iz taşıdığını anlattı. İnsanların kendisinden korkmaları için gözünü ve alnını çizmiş olmalı."

Wilhelm bir yanıt vermedi, Aurelie daha da öfkelenmiş gibi devam etti:

"Onunla nazik ve dostça bir kelime etmek benim için neredeyse imkânsız, ondan öylesine nefret ediyorum, ama yine de

öylesine sokulgan ki. Ondan kurtulalım isterdim. Siz de, dostum, bu yaratığa benim ruhumu inciten, dikkatle sınırlanmış bir ilgi gösteriyorsunuz; Tanrı biliyor ya, hak etmediği bir ilgi!"

"Ne olursa olsun, ona teşekkür borçluyum," diye karşılık verdi Wilhelm; "Davranışı eleştirilebilir ama karakteri konusunda adil olmam gerek."

"Karakter!" diye bağırdı Aurelie, "böyle bir yaratığın bir karakteri olduğuna mı inanıyorsunuz? Ah, siz erkekler siz yok musunuz! Sizin için bu tür kadınlar değerli!"

"Benden şüphe mi ediyorsunuz, dostum?" diye sordu Wilhelm. "Onunla geçirdiğim her dakikanın hesabını verebilirim."

"Hadi, hadi," dedi Aurelie, "Geç oldu, kavga etmeyelim. Hepiniz aynısınız! İyi geceler, dostum, iyi geceler; benim narin cennet kuşum!"

Wilhelm bu onursal unvanı nasıl aldığını sordu.

"Başka zaman," dedi Aurelie, "başka zaman. Cennet kuşlarının ayakları olmadığını, havada süzüldüklerini ve gökyüzünden beslendiklerini söylerler. Ama bu bir masal," diye devam etti, "Şiirsel bir kurgu. İyi geceler, şansınız varsa güzel bir rüya görün."

Aurelie odasına çekilerek onu yalnız bıraktı; Wilhelm de hızlı adımlarla odasına gitti.

Canı sıkılmış bir halde, odada aşağı yukarı gezindi durdu. Aurelie'nin alaycı, ama kararlı ses tonu onu incitmişti: Kendisine haksızlık ettiğini derinden hissediyordu. Philine'ye aksi ya da düşmanca davranamazdı; kız ona karşı bir kusur işlememişti, ayrıca ona karşı kendini her türlü eğilimden öylesine uzak hissediyordu ki, bunu gururla ve sarsılmaz bir iradeyle kendine kanıtlayabilirdi.

Soyunup yatağa girmek üzere perdeleri açtığında, yatağın önünde bir çift kadın terliği görünce çok şaşırdı; biri dik duruyordu, diğeri yatıyordu. –

Bunlar Philine'nin çok iyi tanıdığı terlikleriydi; perdelerde de bir düzensizlik gördüğünü sandı; evet, sanki kıpırdıyormuş gibiydiler; durup gözlerini kırpmadan baktı.

Keyifsizlik olarak hissettiği, yeni bir heyecan soluğunu kesti; kısa bir duraklamadan sonra kendini toplayarak bağırdı:

"Kalkın Philine! Bu da ne demek? Zekânız, iyi davranışınız nerede kaldı? Ertesi sabah herkesin dedikodu malzemesi mi olacağız?"

Hiçbir kıpırtı olmadı.

"Şaka yapmıyorum," diye devam etti Wilhelm, "Bu tür oyunlardan hiç hoşlanmam."

Ne bir ses ne de bir hareket vardı!

Nihayet kararlı, ama ürkekçe yaklaşıp perdeleri açtı. "Bu gece odayı size bırakmamı istemiyorsanız ayağa kalkın," dedi.

Yatağı boş görünce büyük bir şaşkınlık yaşadı, yorgan ve yastıklar bozulmamıştı. Çevresine bakındı, her yeri aradı taradı ama muzip kızdan bir iz yoktu. Yatağın arkasında, ocakta, dolaplarda da yoktu; ısrarla aramaya devam etti; evet, sinsi bir seyirci onun gerçekten bulmak için aradığına inanabilirdi.

Uykusu kaçmıştı; terlikleri masasının üstüne koydu, odada bir aşağı bir yukarı dolaştı, bazen masanın önünde durdu. Onu gizlice seyreden şakacı bir ruh Wilhelm'in gecenin büyük bölümünde bu sevimli ayaklıklarla meşgul olduğunu; onları büyük bir ilgiyle seyredip incelediğini ve oynadığını, ancak sabaha karşı kendini giysileriyle yatağa atıp tuhaf hayaller arasında uykuya daldığını doğrulayabilirdi.

Ve Serlo içeri girip bağırdığında gerçekten de hâlâ uyuyordu: "Neredesiniz? Hâlâ yatakta mı! Olur şey değil! Sizi tiyatroda aradım, daha yapılacak bir sürü iş var!"

On Birinci Bölüm

Öğleden önce ve sonra zaman çabucak akıp geçti. Tiyatro şimdiden dolmuştu; Wilhelm telaşla giyinmeye koştu. İlk kez denediği maskeyi takarken zorlandı; sonra kostümünü giyip hazırlandı. Kadınların toplandığı odaya girdiğinde hepsi bir ağızdan maskenin doğru oturmadığını, sorgucun yana kaydığını, ağızlığın uymadığını söyledi; maskenin parçaları tekrar birbirinden ayrıldı, dikildi ve tekrar bir araya takıldı. Müzik başlamıştı, Philine boyun tüylerini beğenmezken, Aurelie daha çok mantoya itiraz ediyordu. "Bırakın beni çocuklar," diye bağırdı Wilhelm, "Bu özensizlik beni tam da Hamlet'e benzetecek." Ama kadınlar onu bırakmayıp süslemeye devam ettiler. Müzik dur-

muş, oyun başlamıştı. Wilhelm aynada kendine baktı, şapkayı iyice yüzüne indirdi ve makyajını yeniledi.

O sırada biri içeri dalarak bağırdı: "Hayalet! Hayalet!"

Wilhelm'in gün boyunca, başlıca sorunları olan hayaletin ortaya çıkıp çıkmayacağı konusunu düşünecek zamanı olmamıştı. Bu sorun tamamen ortadan kalkmış görünüyordu ve artık tuhaf konuk oyuncu beklenebilirdi. Tiyatro müdürü gelip bazı şeyler hakkında sorular sordu, Wilhelm'in hayaleti görecek zamanı yoktu, maiyetiyle çevrili kral ve kraliçenin görkemle parladığı tahtın yanında olmalıydı; sadece Horatio'nun son sözlerini duydu; hayaletin ortaya çıkmasıyla repliklerini şaşırmıştı ve rolünü neredeyse unutmuşa benziyordu.

Ara perde yukarı kalkınca Wilhelm bütün salonu karşısında gördü. Horatio konuşmasını bitirip kral tarafından görevden alındıktan sonra Hamlet'e yöneldi ve sanki ona kendini, yani prense takdim edermiş gibi şöyle dedi: "Şeytan zırhın içinde! Hepimizi dehşete düşürdü."

Bu arada kuliste sadece beyaz paltolu ve kukuletalı, iriyarı iki adamın durduğu görüldü. Başarısız olduğuna inandığı ilk monoloğun dağınıklığı, huzursuzluğu ve sıkıntısı içinde, yine de sahneden canlı alkışlar eşliğinde ayrılan Wilhelm, ürkütücü, dramatik kış gecesi sahnesine oldukça tedirgin bir halde adım attı. Ama kendini toplayıp kuzeylilerin ziyafet ve içme alışkanlıklarıyla ilgili, amacına oldukça uygun konmuş bölümü gerektiği gibi aldırmaz bir tavırla dile getirdi. Seyirciler gibi, o da hayaleti unutmuştu, bu yüzden Horatio, "Bakın, geliyor!" diye bağırınca gerçekten korkup hışımla arkasını döndü. İriyarı, heybetli figür, sessiz sedasız ayak sesleri, ağır görünen zırh içindeki hafif hareketler üzerinde öylesine etki bırakmıştı ki, olduğu yerde taşlaşmış gibi kalıp cılız bir sesle, "Melekler ve yüce ruhlar, koruyun bizi!" diyebildi. Gözünü hayaletten ayırmaksızın birkaç kez soluk aldı ve ona yapacağı konuşmayı öylesine şaşkın, öylesine bölük pörçük ve zoraki dile getirdi ki, bu büyük sanat eseri daha mükemmel ifade edilemezdi.

Wilhelm'in bu bölümle ilgili yaptığı çeviri çok işine yaramıştı. Oyunun orijinaline neredeyse sadık kalmış, metnin sözcük dizilimi ona şaşkın, korkmuş, dehşete kapılmış bir ruh halinin tek ifade biçimi gibi görünmüştü.

"İster iyi bir ruh, ister lanetli bir iblis ol, beraberinde ister cennetin kokusunu, ister cehennemin dumanını getir, evet, seninle konuşuyorum, sana Hamlet, kral, baba, diyorum, ey, yanıt ver bana!" –

Seyircilerde büyük bir etki seziliyordu. Hayalet elini salladı, prens coşkulu alkışlar eşliğinde onu izledi.

Sahne değişti, uzak bir yere geldiklerinde hayalet ansızın durup arkasını dönünce, Hamlet ister istemez onunla fazla yakın düştü. Wilhelm aşağı inen maskenin arasından istekli bir merakla baktı, ama biçimli bir burundan ve çukura kaçmış gözlerden başka bir şey göremedi. Korkuyla bir şeyler görmeye çalışarak hayaletin karşısında durmaya devam etti; ancak miğferin içinden ilk kez yankılanan ahenkli, kısık bir ses, "Ben, babanın hayaletiyim," deyince, Wilhelm ürpererek birkaç adım geriledi. Onunla birlikte seyirci de ürpermişti. Bu, sanki herkesin tanıdığı bir sesti, Wilhelm babasının sesiyle bir benzerlik olduğunu sandı. Bu anlaşılmaz duygu ve anılar, bu tuhaf dostun kimliğine duyduğu merak, onu incitecek olmanın verdiği endişe, bir oyuncu olarak bile ona bu durumda yaklaşmanın kabalık olduğu düşüncesi Wilhelm'i aksi yönlere itmişti. Hayaletin uzun repliği sırasında duruşunu o kadar sık değiştirdi, o kadar kararsız ve şaşkın, o kadar dikkatli ve aynı zamanda dağınık göründü ki, rolü, tıpkı hayaletin saldığı korku gibi, herkeste bir hayranlık uyandırdı. Hayaletse acılı olmaktan çok, derin bir bıkkınlık duygusuyla konuştu; ancak bu, manevi, ağır ve gözden kaçmayan bir bıkkınlıktı. Bu, dünyevi olan her şeyden ayrılmış, ama yine de sonsuz acı çeken büyük bir ruhun bezginliğiydi. Hayalet son olarak yerin dibine batarak yok oldu, ama bu tuhaf bir şekilde gerçekleşti: Çünkü yerden yükselen dumana benzer şeffaf gri, hafif bir tül hayaletin üzerini kapladı ve sonra onu da kendisiyle birlikte aşağı çekti.

Sonra Hamlet'in dostları geri döndüler ve kılıç üzerine yemin ettiler. O sırada yeraltındaki köstebek öylesine meşguldü ki, sahnede durdukları her yerde, ayaklarının altından sürekli, "Ant için!" diye bağırıyordu. Diğerleriyse sanki ayaklarının bastığı zemin yanıyormuş gibi, sürekli yer değiştirdiler. Durdukları her yerde her seferinde zeminden yükselen küçük alevler etkiyi artırdı ve bütün seyircide derin bir etki bıraktı.

Oyun artık engellenemez biçimde yolunda ilerliyordu. Hiçbir şey fiyaskoyla sonuçlanmadı, her şey yolunda gitti; seyirci hoşnut olduğunu gösterdi, oyuncuların cesareti ve şevki her sahnede artıyormuş gibiydi.

On İkinci Bölüm

Perde indi ve salonun her köşesinden coşkulu alkış sesleri yankılandı. Hanedana ait dört ölü hızla havaya fırladı ve sevinçle birbirlerine sarıldılar. Polonius ve Ophelia mezarlarından ortaya çıktılar ve anons yapmak üzere sahneye çıkan Horatio'nun şiddetle alkışlanmasını coşkulu bir sevinçle dinlediler. Seyirciler onun başka bir oyunu ilan etmesine izin vermeyip büyük bir şamatayla bugünkü oyunun tekrarlanmasını istediler.

"Kazandık," diye bağırdı Serlo, "Ama bu akşam artık başka laf yok! Her şey ilk etkiye bağlı. İlk temsilde dikkatli ve inatçı oldu diye, hiçbir oyuncunun kusuruna bakılmaz."

Kasiyer geldi ve ona ağır bir kasa verdi. "İyi başlangıç yaptık," diye bağırdı, "Ayrıca bu önyargı çok işimize yarayacak. Vaat edilen akşam yemeği nerede? Bugün afiyetle yemeliyiz."

Tiyatro kostümlerini çıkarmadan, hep birlikte bir kutlama yapmak üzere sözleştiler. Wilhelm yeri ayarladı, Madam Melina da yemek işini üstlendi.

Çoğunlukla resim yapmakta kullanılan bir oda güzelce temizlendi, küçük dekoratif düzenlemelerle süslenerek yarı bahçe, yarı kemeraltı havası verildi. Eksik edilmeyen tatlı tütsü dumanlarının arasında, zengince süslenip donatılmış masaya neşeli bir hava veren ışıkların parlaklığı içeri giren topluluğun gözlerini kamaştırmıştı. Herkes yüksek sesle hazırlıkları överek oldukça terbiyeli bir şekilde yerini aldı; sanki kraliyet ailesi fantastik bir dünyada bir araya toplanmıştı. Wilhelm, Aurelie ve Madam Melina'nın arasına, Serlo da Philine ve Elmire'nin arasına oturdu; halinden ve yerinden hoşnut olmayan hiç kimse yoktu.

Aralarına katılan iki tiyatro dostu, topluluğun neşesini artırdı. Oyun sırasında birkaç kez sahneye çıkmışlardı ve hem

kendilerinin hem seyircinin memnuniyetini anlata anlata bitiremiyorlardı; sonra ayrıntılara girildi, herkes kendi payına bolca ödüllendirildi.

Yetenekler ve oyundaki bölümler birbiri ardına inanılmaz bir coşkuyla övüldü. Masanın öbür ucunda mütevazı bir şekilde oturan suflörün kısık sesli Pyrrhus performasına büyük övgü yağdı; Hamlet ve Laertes'in eskrim egzersizi göklere çıkarıldı; Ophelia'nın yası bütün ifadelerin üzerinde güzel ve yüceydi; Polonius'un oyununa söyleyecek söz yoktu; ona düzülen övgüler kulaktan kulağa, ağızdan ağıza dolaştı.

Ama orada bulunmayan hayalet de payına düşen övgüyü toplamıştı. Rolünü, son derece başarılı sesiyle, oldukça duygulu oynamıştı ve en fazla şaşkınlık veren şey, topluluk içinde olup biten her şeyden haberdar görünmesiydi. Sanki ressamın karşısında poz vermiş gibi, tabloya tıpatıp benzemişti ve amatör tiyatrocu dostlarımız tablonun yanında ortaya çıkıp kendi resminin önünden geçerken ne kadar ürpertici olduğunu öve öve bitiremiyorlardı. Gerçek ve yanılgı bu arada birbirine öyle bir karışmıştı ki, herkes kraliçenin hayaleti görmediğine ikna olmuştu. Bu sahnede Hamlet hayalete yönelirken tablonun üzerinde bir noktaya bakmış olan Madam Melina da bu fırsatla övüldü.

Hayaletin içeri gizlice nasıl girebildiği sorulunca tiyatro müdürü durumu anlattı: Yolu her zaman tiyatro dekorlarıyla tıkalı olan arka kapılardan biri, bu akşam gotik salon kullanıldığı için açık bırakılmış, beyaz kukuletalı palto giymiş, birbirinden ayırt edilemeyen iki uzun kişi bu kapıdan içeri girmiş ve üçüncü perde sona erdikten sonra da yine aynı kapıdan çıkıp gitmişti.

Serlo sızlanıp durmadığı, hatta sonunda oyuna oğlunu kahramanlara yakışır bir şekilde coşturan bir sahne de eklediği için, hayaleti özellikle övdü. Wilhelm bunu aklının bir köşesine yazdı ve metne ekleyeceğine söz verdi.

Şölenin neşesi içinde çocukların ve arpçının yokluğu fark edilmemişti; ama çok geçmeden son derece hoş bir görüntü sergileyerek pürneşe ortaya çıktılar; Felix üçgen çalgı, Mignon tef, yaşlı adam da boynuna astığı ağır arpı hem taşıyor hem çalıyordu. Masanın etrafında dolaşıp çeşitli şarkılar söylediler. Onlara

da yemek verildi, masadakiler çocuklara kaldırabileceklerinden daha fazla tatlı şarap vererek iyilik ettiklerini düşündüler; çünkü bu akşam amatör dostlarının hediye olarak yanlarında getirdikleri birkaç sepet lezzetli şarabı onlardan esirgememişlerdi. Çocuklar hoplaya zıplaya şarkılar söylemeye devam ettiler, özellikle Mignon hiç olmadığı kadar neşeliydi. Tefi kâh parmaklarını, kâh elinin tersini, kâh parmak kemiklerini derinin üzerine ileri, geri hızla hareket ettirerek, kimi zaman değişen ritimlerle dizine ya da başına vurarak, arada zillerini şıngırdatarak bütün narinliği ve coşkusuyla çalıyor, bu basit enstrümandan en olmadık sesleri çıkartıyordu. Uzun süre böyle şamata yaptıktan sonra masada, Wilhelm'in oturduğu yerin karşısında boş kalmış koltuğa oturdular.

"Koltuktan uzak durun!" diye bağırdı Serlo, "Orası hayalet için ayrıldı; geldiği takdirde sizin için kötü olur."

"Ondan korkmuyorum," diye bağırdı Mignon; "Gelirse kalkarız. O benim amcam, bana zarar vermez." Bu sözlerden hiç kimse bir şey anlamamıştı. Tek bildikleri, babası varsaydığı kişiye "Büyük Şeytan" demesiydi.

Topluluktakiler birbirlerine baktılar, Serlo'nun hayaletin kimliğini bildiğine dair şüpheleri daha da artmıştı. Gevezeliklere ve içkiye devam edilirken kızlar ara sıra korkuyla kapıdan yana bakıp durdular.

Koltukta sandıktan masanın üstüne fırlamış kukla bebekler gibi oturan çocuklar, bir gösteriye başladılar. Mignon gıcırtı sesini oldukça hoş bir şekilde taklit etti, özellikle kafalarını hep birlikte masanın kenarına öyle vurdular ki, buna ancak tahta kuklalar dayanabilirdi. Mignon adeta neşesinden kabına sığmıyordu, başlangıçta şakalarına fazlasıyla gülen topluluk, sonunda bu şamataya dur demek zorunda kaldı. Ama ikna çabalarının pek yararı olmadı çünkü kız elinde tefiyle masanın etrafında hoplayıp zıplamaya devam etti. Saçları etrafta uçuşuyor, başıyla birlikte aynı anda bedeninin her yanını savururken vahşi ve adeta imkânsız duruşlarıyla insanı şaşkınlığa uğratan eski Baküs perilerinin heykellerini andırıyordu.

Çocukların yetenekleri ve yaptıkları şamatayla canlanmış olan herkes, eğlenceye bir şeyler katmak istedi. Kadınlar bir kanon seslendirdi, Laertes bülbül taklidi yaptı, Bilgiç de ha-

fif hafif çaldığı ağız tamburasıyla bir konser verdi. Bu arada kadın-erkek, etrafta oturan tüm komşular da ellerini karşılıklı birbirine çarparak ve kol kola girerek çeşitli oyunlar oynadılar, bazı çiftlerde umut vaat eden geçici yakınlaşma ifadeleri de eksik olmadı. Özellikle Madam Melina Wilhelm'e olan coşkulu eğilimini gizlemiyormuş gibiydi. Gece hayli ilerlemişti, hâlâ kontrolünü kaybetmemiş tek kişi gibi görünen Aurelie ayağa kalktı ve artık dağılmaları gerektiğini söyleyerek diğerlerini uyardı.

Serlo veda olarak patlayan çarkıfelek fişeklerinin, raketlerin ve maytapların seslerini ağzıyla neredeyse akıl sır ermez bir şekilde taklit ederek bir havai fişek gösterisi sundu. Taklidi öylesine mükemmeldi ki, insan gözlerini kapasa, gerçek sanabilirdi. Bu arada herkes kalkmıştı, erkekler hanımları evlerine bırakmak üzere kollarına girdiler. Wilhelm Aurelie'yle birlikte onlara katıldı. Merdivende tiyatro müdürüne rastladılar: "Hayaletin arasında kayıplara karıştığı tül burada," dedi adam, "Aşağı inerken bir yere takılmış, biraz önce bulduk."

"Harika bir anı," dedi Wilhelm tülü alarak. O sırada sol kolunu birinin tuttuğunu hissetti ve aynı anda şiddetli bir acı duydu. Bir köşeye saklanmış olan Mignon onu yakalayıp kolundan ısırmıştı. Kız önünden hızla geçerek merdivende gözden kayboldu.

Topluluk açık havaya çıktığında, neredeyse herkes bu akşamın tadını iyice çıkardığını hissediyordu. Vedalaşmadan ayrıldılar.

Wilhelm odasına girer girmez soyundu ve ışığı söndürüp kendini yatağa attı. Nerdeyse uykuya yenik düşecekti, ama odasındaki ocağın arkasından gelen bir ses dikkatini çekti. O an zaten coşmuş olan hayallerinin arasından, zırhlı kralın görüntüsü süzüldü; Wilhelm hayaletle konuşmak için yatakta doğruldu, ama ansızın şefkatli kollarla sarıldığını, dudaklarının hararetli öpücüklerle kaplandığını ve göğsünün üzerinde bir başka göğsü hissedince, onu geri itmeye cesaret edemedi.

On Üçüncü Bölüm

Ertesi sabah huzursuz bir duyguyla yerinden fırlayan Wilhelm yatağını boş buldu. Uykunun gideremediği sarhoşluk nedeniyle kafası bulanıktı ve gece gelen yabancı ziyaretçiyle ilgili hatırladıkları onu huzursuz ediyordu. İlk olarak Philine'den şüphelendi, ama kollarına aldığı sevgili beden onunkine benzemiyordu. Dostumuz coşkulu okşayışlar arasında gizemli konuğun yanında uyuyakalmıştı ve şimdi ondan geriye en küçük bir iz bile kalmamıştı. Ayağa fırlayıp giyindi ve her zaman sürgülediği kapısını ardına dek açık buldu, dün akşam kapıyı sürgüleyip sürgülemediğini hatırlayamadı.

Ama ona en tuhaf gelen şey, yatağın üzerinde bulduğu hayaletin tülüydü. Herhalde onu buraya kendisi getirmiş, sonra da oraya bırakmıştı. Gri bir tüldü bu, kenarına siyah harflerle bir yazı işlenmişti. Tülü açıp kelimeleri okudu: "İlk ve son kez! Kaç, delikanlı, kaç!" Wilhelm şaşırmıştı, ne diyeceğini bilmiyordu.

Tam o sırada ona kahvaltısını getirmiş olan Mignon içeri girdi. Wilhelm çocuğun haline şaşırmıştı; evet, dehşete düştüğü söylenebilirdi. Kız sanki o gece ansızın büyümüştü; ağırbaşlı, soylu bir havayla ona yaklaşıp gözlerine öylesine ciddi bir ifadeyle baktı ki, Wilhelm bu bakışlara dayanamadı. Mignon onun elini sıkmaya, yanağından, dudaklarından, kolundan ya da omzundan öpmeye alışık olduğu halde bu kez Wilhelm'e dokunmadı, bunun yerine eşyalarını düzelttikten sonra sessizce odadan çıktı.

Kararlaştırılmış okuma provasının zamanı gelmişti; herkes toplandı, ama hepsi dün geceki eğlencenin yorgunluğundan keyifsizdi. Wilhelm başlangıçta coşkuyla öğütlediği ilkelerini başlar başlamaz çiğnememek için kendini olabildiğince topladı. Bu konuda yaptığı alıştırmalar ona yardımcı olmuştu çünkü alıştırma ve alışkanlık sanatın her dalında, dehanın ve karakterin sıklıkla oluşturduğu boşlukları doldurmalıdır.

Aslında bu noktada, örneğin hayat boyu edinilecek bir meslek gibi, uzun sürebilecek hiçbir duruma bir kutlamayla başlamamak gerektiği düşüncesi oldukça haklı bulunabilir. Sadece

mutlu sonla biten bir şey kutlanabilir; başlangıçta yapılacak her türlü kutlama tutkuyu yaratacak ve süregelen çabada destek olacak hevesi ve gücü tüketir. Bütün kutlamaların en uygunsuzu düğün törenidir; bunun kadar sessiz sedasız, alçakgönüllü ve umutla kutlanacak başka hiçbir şey yoktur.

Gün böylece geçip gitti. Wilhelm'e hiçbir gün bu kadar sıradan gelmemişti. Akşamları her zaman yapılan sohbetler yerine herkes esnemeye başladı; Hamlet'e olan ilgi sönmüştü ve oyunun ertesi gün ikinci kez oynanacak olması herkese zor geliyordu. Wilhelm hayaletin tülünü çıkarıp gösterdi, bunun üzerine onun bir daha ortaya çıkmayacağı sonucuna vardılar. Özellikle Serlo böyle düşünüyordu; bu tuhaf kişinin öğütleri sanki ona tanıdıkmış gibi geliyordu; buna karşın "Kaç, delikanlı, kaç!" sözlerine bir anlam verilememişti. Serlo, niyeti kumpanyasının en seçkin oyuncusunu kaçırtmak olan biriyle nasıl hemfikir olabilirdi.

Artık hayaletin rolünü Şamatacı'ya, kralı rolünü de Bilgiç'e vermek şart olmuştu. İkisi de rolleri daha önce çalıştıklarını söylediler, bunda şaşılacak bir şey de yoktu çünkü birçok prova ve geniş kapsamlı uygulamalar sırasında eser öylesine öğrenilmişti ki, herkes rollerini kolaylıkla değiş tokuş edebilirdi. Ama yine de birkaç şeyin hızla provası yapıldı ve geç vakit dağıldıkları sırada, Philine veda ederken Wilhelm'in kulağına hafifçe fısıldadı: "Terliklerimi almam gerek; kapını sürgülemiyorsun, değil mi?" Odasına geldiğinde bu sözler Wilhelm'i oldukça şaşırtmıştı; çünkü dün geceki konuğun Philine olabileceği tahmini böylece güçlenmiş oluyordu; onu tedirgin eden ve bambaşka bir kuşkuya düşüren nedenleri keşfedemediğimiz için, biz de bu fikri benimsemek zorundayız. Wilhelm huzursuz adımlarla odanın içinde birkaç kez aşağı yukarı dolaştı, gerçekten de sürgüyü henüz çekmemişti.

Ansızın Mignon hışımla odaya daldı, onu kolundan tutup haykırdı: "Meister! Evi kurtar! Yangın çıktı!" Wilhelm kapının önüne fırladı, en üst merdivenden yayılan korkunç bir duman üzerine doğru savruldu. Sokakta yangını haber veren çığlıklar çoktan duyulmaya başlamıştı, arpçı elinde çalgısıyla birlikte dumandan soluğu kesilmiş halde merdivenden indi. Aurelie kendi odasından dışarı fırlayıp küçük Felix'i Wilhelm'in kollarına attı.

"Çocuğu kurtarın!" diye bağırdı, "Diğerlerini bulalım."

Tehlikeyi fazla büyük bulmayan Wilhelm, büyümeden söndürebilmek için önce yangının nedenini araştırmayı düşündü. Çocuğu yaşlı adama verdi ve ona küçük bir kemerle bahçeye açılan taş merdivenden aşağı inip çocuklarla birlikte dışarıda kalmasını söyledi. Mignon yolunu aydınlatmak için bir mum aldı. Wilhelm Aurelie'ye eşyalarını aynı yoldan kurtarmasını rica etti. Kendisi dumanların arasından yukarı çıkmaya çabaladı; ama kendini boş yere tehlikeye atmıştı. Alevler yan evlere sıçramışa benziyordu, döşemelerin tahtaları ve bir merdivenin yarısı çoktan tutuşmuştu; yardıma koşan diğerleri de onun gibi dumandan ve alevlerden zarar görüyorlardı. Ama Wilhelm yine de onlarla cesaretle konuşup su getirmeleri için bağırdı; alevleri adım adım azaltacağına yemin edip yanlarında kalacağına söz verdi. O sırada Mignon yukarı fırlayıp haykırdı. "Meister! Felix'ini kurtar! Moruk çıldırdı! Onu öldürecek!" Wilhelm hiç düşünmeden merdivenden aşağı atladı, Mignon da peşinden koştu.

Bahçe kemerine inen son basamakta dehşetle olduğu yerde donakaldı. Ortaya yığılmış büyük saman ve çalı çırpı demetleri alev alev yanıyordu; yerde yatan Felix çığlık çığlığa bağırıyordu; yaşlı adam başı öne eğik, duvara yaslanmıştı. "Ne yapıyorsun, uğursuz?" diye bağırdı Wilhelm. Yaşlı adam susuyordu. Mignon Felix'i yerden kaldırıp güçbela bahçeye sürüklerken Wilhelm yanan çalıları birbirinden ayırıp alevleri söndürmeye çalıştı, ama böyle yapması sadece alevlerin şiddetini ve canlılığını artırdı. Nihayet o da sakalları hafifçe yanmış olan yaşlı adamı zorla çekiştirerek, kirpikleri ve saçları yanmış halde bahçeye kaçmak zorunda kaldı.

Wilhelm hemen bahçede çocukları aramaya koştu. Uzaktaki bir bahçe evinin eşiğinde onları buldu. Mignon çocuğu sakinleştirmek için elinden geleni yapıyordu. Wilhelm onu kucağına alıp yokladı, sorular sordu, ama iki çocuğun da ağzından tutarlı hiçbir şey alamadı.

Yangın bu arada şiddetini artırarak birçok evi sarmıştı ve bütün çevreyi aydınlatıyordu. Wilhelm alevlerin kızıllığında çocuğu gözden geçirdi; yara, kan ya da şişlik bulamadı. Çocuğun her yerini yokladı, acı duyduğuna dair hiçbir belirti yoktu,

bu onu gitgide sakinleştirdi ve fener alayı gibi, bir düzen içinde yanmakta olan çatı ve taban kirişlerinden yayılan alevleri şaşkın bir zevkle izlemeye koyuldu.

Wilhelm giysilerini ve kaybettiği diğer şeyleri düşünmüyordu; büyük bir tehlikeden kurtulmuş olan bu insani varlıkların onun için ne kadar değerli olduğunu güçlü bir şekilde hissediyordu. Küçük çocuğu yepyeni bir duyguyla kalbine bastırdı, Mignon'u da sevinçli bir şefkatle kucaklamak istedi, ama kız onu uysalca reddetti, elini alıp sıkıca tuttu.

"Meister," dedi (bu akşamın dışında hiçbir zaman ona bu adla hitap etmemişti çünkü başlangıçta ona efendi, daha sonra da hep baba demişti), "Meister! Büyük bir tehlike atlattık: Felix'in az kalsın ölecekti."

Wilhelm sorduğu birçok sorunun ardından nihayet olanları öğrendi: Kemer altına geldiklerinde arpçı kızın elindeki mumu çekip almış ve hemen ardından samanları tutuşturmuştu. Sonra Felix'i yanmaya başlayan yığının üzerine oturtmuş, tuhaf hareketler eşliğinde ellerini çocuğun başına koyarak, sanki onu kurban etmek istermiş gibi, bir bıçak çıkarmıştı. Mignon yaşlı adamın üzerine atılmış ve bıçağı elinden çekip alarak bağırmaya başlamış, evlerin birinden kurtardığı eşyaları bahçeye taşıyan biri kızın yardımına koşmuştu, ama o kargaşada tekrar gitmiş ve yaşlı adamla çocuğu yalnız bırakmış olmalıydı.

İki, üç ev tamamen alevler içindeydi. Kemer altı tutuştuğu için hiç kimse bahçeye sığınamamıştı. Wilhelm eşyalarından çok, dostları için endişeleniyordu. Çocukları tek başına bırakmaya içi elvermemişti ve felaketin gittikçe büyüdüğünü görüyordu.

Korku içinde birkaç saat geçirdi. Felix kucağında uyumuştu, Mignon yanına uzanmıştı ve elini sıkıca tutuyordu. Nihayet yetişen yardımla yangının önlemi alındı. Yanan binalar sonunda yıkıldı, ardından sabah oldu, çocuklar üşümeye başladı, sabah çiyi ince giysileri içindeki Wilhelm için de dayanılmazdı. Çocukları yıkılmış binanın enkazına götürdü, kömür ve kül yığınının yanı başında oldukça huzur veren bir sıcaklık buldular.

Ağaran günle birlikte bütün dostlar ve tanıdıklar birbiri ardına sökün etmeye başlamıştı. Herkes kendini kurtarmış, hiç kimse fazla bir şey kaybetmemişti.

Wilhelm'in bavulu da tekrar bulundu, Serlo saat ona doğru yeni oyuncuların yer alacağı "Hamlet"in en azından birkaç sahnesinin provasını yapmak üzere gitmiş, bu nedenle polisle de tartışmıştı. Ruhban heyeti tanrının verdiği böyle bir cezadan sonra tiyatronun kapalı kalmasını talep ediyor, Serlo'ysa kısmen o gece kaybettiklerini telafi etmek, kısmen de korkmuş yürekleri rahatlatacak ilginç bir oyunun her zamankinden çok işe yarayacağını düşündüğü için aksini iddia ediyordu. Bu fikirde ısrar edilince tiyatro doluverdi. Oyuncular seyrek görülen bir şevkle ve ilkinden daha tutkulu bir serbestlikle oynadılar. Gece tanık oldukları korkunç sahnelerle duyguları kabarmış olan, berbat olmuş bir günün dağınıklığı ve can sıkıntısıyla ilginç bir eğlenceyi daha fazla merak eden seyircilerse sıra dışı bir gösteriye daha da duyarlıydılar. Büyük bölümü oyunun methini duyarak gelen ve ilk akşamki oyunla karşılaştırma yapamayacak olan yeni seyircilerdi. Şamatacı gizemli hayaletin tarzında oynadı, Bilgiç de önceki oyunculara tamamıyla uymuştu; bunun yanı sıra perişan hali de çok işine yaramıştı; öyle ki, erguvan renkli paltosuna ve hermin kürklü yakasına karşın, Hamlet onu "Paçavra kralı!" diye azarladığında pek de haksızlık etmiş sayılmazdı.

Belki de hiç kimse ondan daha tuhaf bir şekilde tahta çıkamazdı; diğerleri, ama özellikle Philine, yeni kazandığı bu soylu kişiliğiyle alay etse de, Bilgiç, insan sarrafı kontun ondaki çok şeyi ilk bakışta anladığını hatırlattı; buna karşılık Philine alçakgönüllü olması için onu uyardı, malikânedeki o uğursuz geceyi hatırlayıp tacı tevazuyla taşıması için ara sıra ceketinin kollarını pudralayacağını söyledi.

On Dördüncü Bölüm

Herkes hızlıca başını sokacak bir yer aramaya başladığından topluluk fazla dağılmıştı. Wilhelm geceyi yanı başında geçirdiği bahçedeki küçük evi sevmişti; anahtarı kolayca elde etti ve oraya yerleşti; ama Aurelia'nın yeni dairesi çok dar olduğu

için, Felix'i yanında tutmak zorunda kalmıştı, zaten Mignon da çocuğu bırakmak istemiyordu.

Birinci kattaki sevimli bir odayı alan çocuklar uyuyordu, Wilhelm de aşağıdaki salona yerleşmişti, ama huzursuzdu.

Biraz önce çıkan dolunayın görkemle aydınlattığı sevimli bahçenin bitişiğinde, ötesinden berisinden hâlâ dumanların yükseldiği hüzünlü enkaz duruyordu; hava ılıktı ve gece olağanüstü güzeldi. Philine tiyatrodan dışarı çıkarken Wilhelm'i dirseğiyle hafifçe dürterek ona anlamadığı birkaç kelime fısıldamıştı. Genç adam şaşkın ve keyifsizdi, ne bekleyeceğini, ne yapacağını bilemiyordu. Philine birkaç gün ondan uzak durmuş, sadece bu akşam ona bir işaret vermişti. Ne yazık ki artık kapatamayacağı kapılar da yanmış, terlikler isten kirlenmişti. Güzel kadın bahçeye gelmek niyetindeyse, bunun nasıl olacağını bilmiyordu. Onu görmek istemiyor, ama bir yandan da kendini ona anlatmayı çok istiyordu.

Ama onun için asıl önemli olan, bir daha ortalıkta görünmeyen arpçının akıbetiydi. Wilhelm onu enkazın altında ölü bulacaklarından korkuyordu. Yangını çıkaranın yaşlı adam olabileceği şüphesini herkesten gizlemişti. Çünkü alevlerin ve dumanların arasında karşısına ilk çıkan arpçı olmuştu, ayrıca bahçedeki kemer altında yaşanan talihsiz olay, bu tür bir felaketin sonucu olmalıydı. Ama polisin zaman geçirmeden başlattığı soruşturmada yangının kendi binalarında değil, üç ev ötede başladığı ve çatılardan diğer evlere sıçradığı tespit edilmişti.

Wilhelm bir çardakta oturmuş bütün bunları düşünürken, birinin yakındaki yoldan sessizce geçtiğini duydu. Söylediği hüzünlü şarkıdan arpçıyı hemen tanımıştı. Çok iyi anlayabildiği şarkı, kendini deliliğin eşiğinde gören bir çaresizin avunmasını anlatıyordu. Wilhelm ne yazık ki sadece son mısraları duyabilmişti.

Kapılara usulca yaklaşmak,
Sessiz ve uysalca durmak isterim,
İnançlı el yiyecek verir,
Ve yoluma devam ederim.
Yüzüm onun karşısında belirdiğinde,
Herkes mutlu görünecek,

Bir damla gözyaşıyla ağlayacak,
Ve ben ne için ağladığını bilmeyeceğim.

Arpçı böyle şarkı söyleyerek uzaktaki bir sokağa açılan bahçe kapısına yaklaşmıştı; kapıyı kapalı bulunca parmaklıkların üstünden atlamak istedi; ama Wilhelm yaşlı adamı engelleyerek onunla dostça konuştu. Arpçı gitmek istediğini, bunu yapmak zorunda olduğunu söyleyerek kapıyı açması için yalvardı. Wilhelm ona bahçeden çıkabileceğini ama şehirden çıkamayacağını, böyle bir adım attığı takdirde kendini şüpheli bir duruma sokacağını ona açıkladı, ama boşuna! Yaşlı adam dediğinde direniyordu. Wilhelm pes etmedi ve sonunda onu zorla da olsa bahçe evine getirdi, kendisi de içeri girip kapıyı kilitledi ve arpçıyla güzel bir sohbete başladı. Ama okurlarımıza birbiriyle ilgisi olmayan fikirlerle ve korkutucu duygularla eziyet etmek istemediğimiz için, ayrıntıya girmek yerine susmayı tercih ettik.

On Beşinci Bölüm

Deliliğin izlerini böylesine belirgin bir şekilde sergileyen çaresiz arpçıyla ne yapacağını bilemeyen Wilhelm'i içine düştüğü bu sıkıntılı durumdan aynı sabah Laertes çıkardı. Alışkanlığı olduğu üzere şehrin her yerinde dolaşan genç adam, bir kahvehanede kısa zaman öncesine dek şiddetli melankoli nöbetlerine tutulmuş olan biriyle tanışmıştı. Adama bu tür kişileri tedavi ederek farklı bir iş edinmiş olan bir köy rahibi tavsiye edilmiş ve onun uyguladığı başarılı tedavi sonucu sağlığına kavuşmuştu. Rahip hâlâ şehirdeydi ve iyileşen adamın ailesi ona büyük saygı duyuyordu.

Wilhelm hemen adamı bulmaya koştu, durumu ona anlattı ve bir anlaşmaya vardılar. Bir bahane bulunup yaşlı adam rahibe teslim edilecekti. Ayrılık Wilhelm'i derinden sarsmıştı, sadece tekrar iyileşeceği umudu bu ayrılığı ona biraz dayanılır kılıyordu çünkü adamı çevresinde görmeye, içten gelen, yaratıcı müziğini duymaya çok alışmıştı. Arp da yanmıştı, yola çıkarken yanına alması için başka bir arp bulundu.

Yangın Mignon'un küçük gardırobunu da yalayıp yutmuştu, çocuğa tekrar yeni bir şeyler bulunmak istendiğinde, Aurelie artık nihayet bir kız gibi giyinmesi gerektiğini söyledi.

"Asla olmaz!" diye bağırdı Mignon, eski giysilerini giymekte o kadar hararetle ısrar etti ki, sonunda dediğini yapmak zorunda kaldılar.

Topluluğun kendini düşünecek pek zamanı yoktu, gösteriler devam ediyordu.

Wilhelm genellikle seyirciye kulak veriyordu ve duymaktan hoşlanacağı şeylerle çok seyrek karşılaşıyordu; evet, sıklıkla onu üzen ve sıkan şeyler duyuyordu. Örneğin "Hamlet"in ilk gösteriminden sonra tiyatroya gelen genç bir adam, eseri kendisine metheden dostlarına kızdığı için, oyun bitene dek şapkasını başından çıkarmamış, bu kahramanlığını da büyük bir şevkle anlatmıştı. Wilhelm bunları dinlerken utançtan yerin dibine girmişti.

Bir başkası da şöyle iddia ediyordu: Wilhelm Laertes'in rolünü çok iyi oynamıştı; buna karşın Hamlet rolünü oynayan oyuncudan pek hoşnut kalmamıştı. Bu karıştırma pek de anormal sayılmazdı çünkü çok uzaktan da olsa, Wilhelm ve Laertes az çok benziyordu.

Bir üçüncüsü, özellikle anneyle olan sahnedeki oyununu övüyordu, ama onu rahatsız eden tek şey, bu can alıcı sahnede yeleğinin altından görünen beyaz şeridin bütün ilüzyonu bozmuş olmasıydı.

Bu arada topluluk içinde çeşitli değişiklikler yaşanıyordu. Philine yangın gecesinden sonra Wilhelm'e karşı en küçük bir yakınlık belirtisi göstermemişti. Görünüşe bakılırsa kasıtlı olarak uzak bir semtte daire tutmuş, Elmire'yle barışmıştı; Serlo'ya da seyrek gelmeye başlamıştı ki, Aurelie bundan çok hoşnuttu. Philine'ye daima dostça davranan Serlo, özellikle Elmire'yi yanında bulacağı umuduyla onu birkaç kez ziyaret etti ve bir akşam Wilhelm'i de yanında götürdü. İçeri girdiklerinde Philine'yi ikinci odada kırmızı üniforması, beyaz iç çamaşırlarıyla genç bir subayın kollarında bulunca ikisi de çok şaşırdı. Subayın arkası dönük olduğu için yüzünü görememişlerdi. Philine ziyaretçi dostlarıyla birlikte ön odaya geçti ve diğer odanın kapısını kapattı. "Harika bir maceranın ortasında bana sürpriz yaptınız!" diye bağırdı.

"Pek de harika değil," dedi Serlo; "Şu kıskanılacak kadar genç ve yakışıklı dostunuzu görmemize izin verin; zaten bizi öyle bir hale getirdiniz ki, artık sizi kıskanamayız."

"Sizi bir süre daha bu şüphe içinde bırakmam gerek," dedi Philine alayla, "Ama yine de size onun birkaç gün kimseye görünmeden yanımda kalmak isteyen iyi bir hanım dostum olduğunu söyleyebilirim. Başından geçenleri ileride öğreneceksiniz; evet, belki de bu ilginç kızla tanışacaksınız, o zaman herhalde kendimi alçakgönüllü ve hoşgörülü olmaya alıştırmam için nedenim olacak; çünkü korkarım, beyler bu yeni tanışıklık nedeniyle eski hanım dostlarını unutacaklar."

Wilhelm olduğu yerde taş kesilmişti; çünkü kırmızı üniforma ilk bakışta ona Mariane'nin o çok sevdiği ceketini hatırlatmıştı; gördüğü kişi oydu, onun sarı saçlarıydı, ama içerideki subay biraz daha uzun boylu gibiydi.

"Tanrı aşkına!" diye bağırdı, "Hanım dostunuzdan bize biraz daha söz edin, izin verin de kılık değiştirmiş kızı görelim. Artık sırrına ortak olduk; yemin edelim, söz verelim, ama kızı bize gösterin!"

"Şuna bakın hele, ne de ateşli!" dedi Philine, "Ama sakin ve sabırlı olun, bugün size buradan bir şey çıkmaz."

"Hiç olmazsa adını söyleyin!" dedi hararetle Wilhelm.

"Bu güzel bir sır olarak kalsın," dedi Philine.

"En azından ön adını söyleyin."

"Tahminde edebilirseniz bana göre hava hoş. Yalnız üç hakkınız var, daha fazlası olmaz; yoksa bana yazılı bütün isimleri saymaya kalkabilirsiniz."

"Tamam," dedi Wilhelm; "Cecilie mi?"

"Cecilie falan değil!"

"Henriette mi?"

"Hiç de değil! Dikkatli olun! Merakınızı gideremeyeceksiniz."

Wilhelm titreyerek duraksadı, ağzını açmak istiyordu, ama sanki dili tutulmuştu. Nihayet "Mariane mi?" diye kekeledi. "Mariane!"

"Bravo!" diye bağırdı Philine, her zaman yaptığı gibi topukları üzerinde dönerek, "Tam isabet!"

Wilhelm tek kelime edemiyordu, onun heyecanını fark etmeyen Serlo kapıyı açması için Philine'yi sıkıştırmaya devam etti.

Wilhelm ansızın şakacı takışmalarını yarıda kesip kendini Philine'nin ayaklarına atınca ikisi de çok şaşırdı. Genç adam tutkunun en coşkulu ifadeleriyle yalvardı: "Kızı görmeme izin verin, o benim Mariane'm! Hayatımın her gününde özlemini çektiğim, dünyadaki hiçbir kadını hâlâ yerine koyamadığım kişi! Hiç olmazsa içeri girin ve ona burada olduğumu, ilk aşkının, bütün gençliğini ona hasret olarak geçiren kişinin burada olduğunu söyleyin. Onu alçakça terk ettiği için kendini savunmak istiyor, ondan af dilemek istiyor, kendisinden yoksun bıraktığı her şeyi ona geri vermek istiyor, hatta onu bir kez görebilirse, yaşadığını ve mutlu olduğunu görürse, artık ondan hiçbir talebi olmayacak!"

Philine başını iki yana salladı: "Alçak sesle konuşun, dostum! Birbirimizi aldatmayalım; bu kadın gerçekten dostunuzsa, o zaman onu korumalıyız çünkü sizi burada görmeyi hiçbir şekilde ummadığını söyleyebilirim. Onu buraya getiren nedenler çok başka, siz de bilirsiniz, insan eski bir sevgiliyi olmadık bir zamanda karşısında bulmaktansa hortlak görmeyi yeğler. Ona sorup bu duruma hazırlayacağım, sonra ne yapacağımızı düşünürüz. Yarın bir pusulayla size hangi saatte geleceğinizi ya da gelip gelemeyeceğinizi bildiririm; sözümü doğru dürüst dinleyin çünkü yemin ederim, hiç kimse benim ve hanım dostumun isteği dışında bu sevgili varlığı kendi gözleriyle göremez. Kapılarımı kilitli tutacağım, nasılsa ziyaretime balta ve keserle gelmek istemezsiniz."

Wilhelm ona yeminler verdi, Serlo ikna etmeye çalıştı, ama boşuna! Sonunda iki arkadaş pes edip evi terk etmek zorunda kaldı.

Wilhelm'in nasıl sıkıntılı bir gece geçirdiği tahmin edilebilir. Philine'den pusula beklerken saatlerin nasıl yavaş geçtiği anlaşılabilir. Ne yazık ki o akşam sahneye çıkması gerekti; daha önce hiç bu kadar büyük bir eziyete katlanmamıştı. Oyun bittikten sonra davet edilip edilmediğine bakmaksızın Philine'ye koştu. Kapıları kapalıydı, evdekiler matmazelin o sabah genç bir subayla birlikte evden ayrıldığını söylediler; gerçi birkaç gün sonra tekrar döneceğini söylemişti, ama hesaplarını görüp eşyalarını da aldığı için buna pek inanmamışlardı.

Wilhelm bu haber üzerine kendini kaybetmişti. Laertes'e koşup Philine'nin peşine düşmeyi, yanındaki kişinin kim olduğunu ne pahasına olursa olsun öğrenmeyi teklif etti. Laertes'se bu tutkusu ve saflığı nedeniyle dostunu payladı. "O kişinin Friedrich'ten başkası olmadığına bahse girerim," dedi. "Çocuk iyi bir aileden, çok iyi biliyorum, kıza ahmakçasına âşık oldu, onunla yine bir süre vakit geçirebilmek herhalde akrabalarından para sızdırmıştır."

Wilhelm bu itirazlarla ikna olmamıştı, ama içine kuşku da düşmüştü. Laertes Philine'nin onlara anlattığı bu masalın ne kadar ihtimal dışı olabileceğini, subayın boy, pos ve saç olarak Friedrich'e ne kadar benzediğini, on iki saatlik arayı kolayca kapatamayacaklarını, özellikle Serlo'nun oyunda her ikisinden de vazgeçemeyeceğini ona anlattı.

Sonunda sıraladıkları bütün bu nedenlerle yapabildikleri tek şey Wilhelm'i Philine'nin peşine tek başına düşmekten vazgeçirmek oldu. Laertes o akşam bu görevi üstlenebilecek becerikli birini buldu. Adam birçok önemli yöneticiye seyahatlerinde kurye ve rehber olarak hizmet etmiş ağırbaşlı biriydi ve şu anda herhangi bir işi olmadığı için boştaydı. Kendisine para verildi, bütün meseleden haberdar edildi ve kaçakları arayıp peşlerinden yetişmek, sonra gözden kaçırmamak ve bulduğu yerde hemen dostlarına haber vermekle görevlendirildi. Adam o saat atına atlayarak şüpheli çiftin peşine düştü, Wilhelm de bu girişimden sonra en azından biraz rahatladı.

On Altıncı Bölüm

Philine'nin ayrılması ne tiyatroda ne de seyircilerde kayda değer bir heyecan uyandırmamıştı. Kız hiçbir şeyi fazla ciddiye almamıştı; kadınlar genellikle ondan nefret ediyordu, erkeklerse onunla tiyatronun dışında baş başa olmayı yeğlerdi, böylece tiyatroda ona uğur getiren güzel yeteneği arada kaynayıp gitmişti. Topluluğun geri kalan üyeleri daha fazla çaba gösteriyordu; özellikle Madam Melina verdiği emek ve dikkatle siv-

rilmişti. Her zamanki gibi Wilhelm'in ilkelerini gözlemliyor, kendini onun teorilerine ve örneklerine göre yönlendiriyordu, şimdiye kadar karakterinde onu ilginç yapan şey neydi, bilinmez. Kısa zaman içinde düzgün bir rol elde etmiş, konuşmanın doğal tonunu tamamen, duygusunu belli bir dereceye kadar vermeyi öğrenmişti. Serlo'nun havasına uyuyor, şarkı söylerken onun hoşuna gitmeye çabalıyordu, bu nedenle kısa zamanda bu konuda dostça sohbetlere katılacak kadar ilerleme kaydetmişti.

Yeni alınan birkaç oyuncuyla birlikte kadro tamamlanmıştı, Serlo ve Wilhelm kendi tarzlarında etki yaratıyorlardı, biri her oyunda bütünün anlamı ve uyumu üzerinde durarak, diğeri her bölümü tek tek inceleyerek oyunculara da övgüye değer bir çabayı teşvik ediyordu, böylece seyirci de bundan coşkulu bir pay alıyordu.

"İyi yoldayız," dedi Serlo bir gün, "Böyle gidersek seyirciyi de kısa zamanda kazanırız. İnsanlar vahşi ve kabaca temsillerle kolayca şaşırtılabilirler, ama mantıklı ve uygun şeyler onlara ilginç bir şekilde sunulduğunda, o zaman bunu kesinlikle kavrarlar.

Tiyatromuzda özellikle eksik olan, oyuncuların ve seyircilerin doğru bir bakış açısı edinmesini engelleyen şey, objelerin genellikle fazla renkli görünmesi ve insanın hiçbir yerde yargısını dayandırabileceği bir sınır olmaması. Tiyatromuzu adeta uçsuz bucaksız bir doğal sahne halinde genişletmiş olmak bana bir avantaj gibi görünmüyor; ama şimdi ne yönetmen ne de oyuncular kısıtlanabilir, bu ancak ulusun beğenisi belki daha sonra kendine daha doğru bir çevre belirlediği zaman mümkün olabilir. Her iyi toplum ancak belli koşullar altında var olur, iyi bir tiyatro da böyledir. Belli davranışlar ve konuşma biçimleri, belli konular ve davranış türleri kabul edilemez. Bütçeyi kısmakla yoksul olunmaz."

Bu konuda az çok aynı fikirde olmakla birlikte ayrı düştükleri yerler de vardı. Wilhelm ve oyuncuların çoğu İngiliz, Serlo ve birkaç kişi ise Fransız tiyatrosundan yanaydılar.

Boş saatlerde –ki bir oyuncuda bundan bol bir şey yoktu– kumpanyada her iki tiyatronun en ünlü oyunları üzerinde çalışmayı, içlerinde oynamaya değer en iyisini keşfetme-

yi kararlaştırdılar. Gerçekten de birkaç Fransızca eserle işe koyuldular. Aurelie çalışma başlar başlamaz her seferinde bırakıp gidiyordu. Başlangıçta hasta olduğu düşünüldü, ama bunu fark etmiş olan Wilhelm bir seferinde ona bunun nedenini sordu.

"Bu tür hiçbir okuma çalışmasında yer almayacağım," dedi Aurelie, "çünkü kalbim parçalanırken nasıl dinleyebilir ve hüküm verebilirim? Fransızcadan bütün ruhumla nefret ediyorum."

"İnsan kültürünün büyük bölümünü borçlu olduğu, varlığımıza bir biçim verene dek daha birçok şeyine borçlu olacağımız bir dile nasıl düşman olur?" diye sordu Wilhelm.

"Bu bir önyargı değil," diye karşılık verdi Aurelie, "Vefasız sevgilimle ilgili edindiğim talihsiz bir izlenim, nefret uyandıran anılar bu güzel ve eğitici dile olan hevesimi alıp götürdü. Bu dilden bütün kalbimle nefret ediyorum! Dostluk ilişkimiz devam ettiği sürece bana hep Almanca yazdı, hem de ne içten, ne gerçek ve güçlü bir Almanca! Sonra, benden kurtulmak isteyince Fransızca yazmaya başladı. Daha önce sadece şakalaşmak için ara sıra böyle yapardı. Bunun ne anlama geldiğini hissettim, bunu fark ettim. Anadilinde söylemekten utandığı şeyleri artık vicdanı rahat bir şekilde yazabiliyordu. Kendini saklamaya, yetersizliğe ve yalana çok uygun bir dil! Tanrıya şükür ki 'Kalleş'[1] kelimesini en geniş anlamda ifade edecek Almanca bir kelime bulamıyorum. Acınası 'vefasız'[2] kelimemiz onun yanında masum çocuk gibi kalır. Kalleş, zevkle, küstahlıkla ve fesatlıkla yapılan vefasızlık demek. Ah, bir kelimeyi böylesine incelikle gölgeleyerek ifade etmeyi bilen bir ulusun eğitimine gıpta etmek! Fransızca elbette dünya dili, genel bir dil olmaya değer olur çünkü böylece herkes birbirine kolayca yalan söyleyip aldatabilir! Fransızca yazdığı mektuplar her zaman hoş ve sevimliydi. Hayale kapılmak istersen kulağa sıcak ve tutkulu gelebilirlerdi, ama biraz dikkatli baktığımda hepsi boş laftı, lanet olası boş laflar! Bütün dilden, Fransız edebiyatından, bu diyalekti kullanan soylu ruhların en güzel ve değerli ifadelerin-

[1] Fransızca *Perfidious*'un karşılığı –çn.

[2] Almanca *Treulos*'un karşılığı –çn.

den aldığım zevki mahvetti; Fransızca bir kelime duyduğumda ürperiyorum!"

Aurelie öfkesini bu şekilde sergileyerek saatlerce devam edebilir, her tür sohbeti kesebilir ya da bozabilirdi. Sonunda er ya da geç, Serlo onun bu öfkeli konuşmalarına sert bir şekilde son verdi; ama her zaman olduğu gibi, bu akşam da sohbet mahvolmuştu.

Bir araya gelmiş birçok insanın ve koşulun ortaya koyduğu hiçbir şeyin uzun süre bozulmadan kalamayacağı, ne yazık ki usuldendir. Bir tiyatro topluluğundan bir imparatorluğa, bir dost çevresinden bir orduya dek hepsinin kusursuzluk, fikir birliği, tatmin duygusu ve faaliyet açısından en yüksek basamakta bulundukları bir an vardır; ama genellikle personel çabucak değişir, yeni üyeler eklenir, insanlar yeni koşullara, koşullar insanlara artık ayak uyduramaz olur; her şey farklılaşır, daha önce birbiriyle bağlı olan her şey hızla birbirinden kopar. İşte Serlo'nun topluluğunun da bir süre, bir Almanın övünebileceği kadar kusursuz olduğu söylenebilirdi. Oyuncuların çoğu yerli yerindeydi; herkesin yeterince uğraşı vardı ve hepsi işlerini seve seve yapıyordu. Kişisel ilişkileri orta halliydi, herkes ilk adımını şevkle ve neşeyle attığı için, kendi sanatında çok şey vaat ediyordu. Ama çok geçmeden bunların bir bölümünün yine de sadece, ancak duygusuzca elde edilebilecek şeylere ulaşmış olan otomatlar oldukları ortaya çıktı; genellikle her iyi kuruluşun yoluna çıkan ve mantıklı, iyi niyetli insanları bir arada tutan her şeyi kolayca dağıtıp bozan hırsı da çok geçmeden işe karıştırdılar.

Philine'nin ayrılışı başta sanıldığı kadar önemsiz değildi. Serlo'yla büyük bir beceriyle gönlünü eğlendirmiş, diğerlerini de az çok kışkırtmayı bilmişti. Aurelie'nin sert tavırlarına büyük bir sabırla katlanırken tek uğraşı Wilhelm'e yaltaklanmak olmuştu. Bütünü bir arada tutan bir karaktere sahipti ve yokluğu çok yakında hissedilecekti.

Serlo küçük gönül maceraları olmaksızın yaşayamazdı. Kısa zamanda güzel denebilecek kadar büyüyüp serpilmiş olan Elmire uzun zamandır dikkatini çeker olmuştu ve bunu fark eden Philine bu tutkudan yararlanacak kadar akıllıydı. "İnsan kendini vakitlice çöpçatanlığa alıştırmalı," diyordu,

"Yaşlandığımızda elimizde bundan başka bir şey kalmayacak." Bu şekilde yakınlaşan Serlo ve Elmire, Philine ayrıldıktan sonra hemen birlikte olmuşlardı. Bu küçük romantik ilişki ikisini de öyle cezbetmişti ki, bu küçük macerayı, böyle işlerde hiç şakası olmayan yaşlı babadan saklamak için her türlü nedenleri vardı. Elmire'nin kız kardeşi de sır saklamayı kabul etmişti, bu nedenle Serlo iki kızın birçok kusuruna göz yummak zorunda kalıyordu. En büyük kusurlarından biri ölçüsüzce atıştırma huyları, evet, çekilmez pisboğazlıklarıydı. Bu açıdan adeta havadan beslendiği, çok az yiyip bardaktaki şampanyanın sadece köpüğünü son derece zarif bir şekilde höpürdettiği için, ayrı bir sevimlilik kazanan Philine'ye hiçbir şekilde benzemiyorlardı.

Ama Serlo, güzel kızların hoşuna gitmek istiyorsa kahvaltıyı öğle yemeğiyle, bunu da araya ikindi atıştırmasını sokarak akşam yemeğiyle birleştirmeliydi. Bu arada uygulamaya koymakta tereddüt ettiği bir planı vardı. Wilhelm ve Aurelie arasında belli bir yakınlaşma keşfettiğine inanıyor ve bunun ciddiye binmesini çok istiyordu. Tiyatro yönetiminin bütün teknik işlerini ona yüklemeyi umuyordu çünkü ilk kayınbiraderi gibi, Wilhelm'i de sadık ve çalışkan bir araç olarak görmeyi umuyordu. Zaten teknik işlerin büyük bölümünü fark ettirmeden, yavaş yavaş ona devretmişti, Aurelie kasayı yönetiyor, Serlo da eski zamanlardaki gibi yine keyfine göre yaşıyordu. Ama ortada hem kendisinin hem de kız kardeşinin içten içe canını sıkan bir şey vardı.

Halk kamuya mal olmuş ünlü kişilere değer verme konusunda kendine özgü bir davranış geliştirmiştir; onlara karşı gitgide ilgisizleşir ve çok daha önemsiz, ancak yeni ortaya çıkan yetenekleri destekler; birine karşı abartılı taleplerde bulunurken diğerinin her şeyini hoş görür.

Serlo ve Aurelie'nin bu konu üzerinde düşünmek için yeterince fırsatları olmuştu. Yeni gelenler, özellikle genç ve iyi eğitimli olanlar bütün dikkatleri üzerlerine çekip en fazla alkışı alırken, iki kardeş en hararetli çabalarından sonra bile çoğu zaman sahneyi alkışların hoşa giden sesini duymaksızın terk etmek zorunda kalıyordu. Kuşkusuz, bunun başka nedenleri de vardı. Aurelie'nin gururu dikkat çekiyordu ve seyirciyi küçüm-

sediği birçok kişi tarafından biliniyordu. Gerçi Serlo herkesi tek tek pohpohluyordu, ama bütünle ilgili yaptığı sivri konuşmalar, çoğunlukla etrafa taşınıyor ve kulaktan kulağa yayılıyordu. Buna karşın yeni üyeler kısmen yabancı ve tanınmamış, kısmen de genç, sevimli ve yardımsever oldukları için bütün koruyucuları kendilerine çekiyorlardı.

Çok geçmeden iç huzursuzluklar ve hoşnutsuzluklar da baş göstermeye başlamıştı; çünkü Wilhelm'in bir yönetmenin işini üstlenmiş olduğunu hemen hemen hiç kimse fark etmiyordu, böylece kendi yöntemlerine göre bütün işlere biraz daha çeki düzen vermeyi isteyince, özellikle bütün teknik işlerin dakik ve düzgün yürümesi gerektiği konusunda ısrar edince, bazı oyuncular kabalaşmaya başladılar.

Bir süre gerçekten de neredeyse ideal bir şekilde yürümüş olan ilişkiler kısa zaman içinde öyle kötüleşmişti ki, böylesine ancak gezici bir tiyatroda rastlanabilirdi. Ve ne yazık ki Wilhelm bin bir güçlükle, hevesle ve çabayla mesleğin bütün gerekliliklerini öğrendiği, hem kişilik hem de faaliyet olarak bu konuda kendini tamamen eğittiği bir zamanda bazen karamsarlığa düşüyor, bu işin başka herhangi bir faaliyete harcanacak zaman ve emekten daha azını hak ettiği hissine kapılıyordu. Yapılan iş sıkıcıydı ve ödülü azdı. Mesleki hedefe ancak göğüs gerilen teknik zorluklardan, zihinsel ve ruhsal çabalardan sonra varılan bir iş yerine, bitirildiği zaman ruhsal huzurun tadına varabileceği başka her işi tercih edebilirdi. Aurlie'nin ağabeyinin savurganlığıyla ilgili sızlanmalarını dinlemek zorundaydı, Serlo kız kardeşiyle evlenmesi için onu yönlendirmeye kalkıştığında imalarını anlamıyormuş gibi yapmak zorundaydı. Bu arada onu derinden etkileyen acısını gizlemek zorundaydı; çünkü meçhul subayın peşinden gönderdiği elçi geri dönmediği gibi, kendisinden bir haber de çıkmamıştı, bu yüzden dostumuz Mariane'sini ikinci kez kaybetmiş olmaktan korkuyordu.

Aynı dönemde genel bir yas ilan edilmiş ve bu nedenle tiyatro birkaç haftalığına kapanmak zorunda kalmıştı. Wilhelm bu zamanı arpçının bakımını üstlenmiş olan rahibi ziyaret etmek için kullandı. Onu hoş bir çevrede buldu ve rahibin evinde gözüne çarpan ilk şey kendi çalgısıyla bir çocuğa ders veren arpçı

oldu. Yaşlı adam Wilhelm'i tekrar gördüğüne çok sevinmişti, ayağa kalkıp ona elini uzattı: "Görüyorsunuz, bu dünyada hâlâ işe yarıyorum; devam etmeme izin verin, çünkü saatlerimiz planlı."

Rahip Wilhelm'i dostça selamladı ve yaşlı adamın durumunun iyiye gittiğini, tamamen iyileşeceğini umduklarını söyledi.

Sohbetleri elbette akıl hastalarını iyileştirme yöntemlerine de gelmişti.

"Yolumuza çoğunlukla aşılmaz engeller çıkaran ve bu nedenle uzman bir doktora danışmam gereken bedensel düzensizlikler dışında, zihinsel olanların çaresi bence çok kolay. Bunlar aynı zamanda sağlıklı insanları da delirmekten alıkoyan şeyler. Bu kişilerde bir şeylerle meşgul olma dürtüsü uyandırıldığında, belli bir düzene alıştırıldıklarında, onlara kendi varlıklarının ve kaderlerinin birçok şeyle bağlantısı olduğu, olağanüstü yeteneğin, en büyük mutluluğun ve en büyük felaketin sadece olağan şeylerden küçük sapmalar olduğu fikri aşılandığında, hiçbir delilik onlara yaklaşamaz, varsa bile yavaş yavaş yok olur. Yaşlı adamın saatlerini planladım, birkaç çocuğa arp dersi veriyor, bahçede çalışarak yardım ediyor ve artık çok daha neşeli. Kendi diktiği lahanadan tatmak istiyor, öldükten sonra arpının oğluma verilmesini arzu etti, bu yüzden çocuk da çalabilsin diye ona hevesle ders veriyor. Bir rahip olarak, çektiği tuhaf vicdan azabı hakkında pek fazla bir şey söyleyemem, ama faal bir yaşam birçok olaya neden olur, böylece o da her türlü kuşkunun sadece faal olmakla ortadan kalkabileceğini çok yakında hissedecektir. İşi ağırdan alıyorum; ama sakalını ve kukuletasını yok edebilirsem, çok şey kazanmış olacağım: Çünkü bizi deliliğe en fazla yakınlaştıran şey, kendimizi başkalarından ayırt etmektir ve ortak aklı kazandıracak tek şey, genel anlamda birçok insanla birlikte yaşamaktır. Ne yazık ki eğitimimizde ve toplumsal düzenimizde kendimizi ve çocuklarımızı deliliğe hazırlayacak ne çok şey var."

Wilhelm bu akıllı adamın yanında birkaç gün geçirdi ve sadece deli insanlarla değil, tuhaflıkları deliliğin sınırına dayanmış, akıllı ve bilge görülen kişilerle ilgili çok ilginç hikâyeler öğrendi.

Ama rahip dostunu sık sık ziyaret eden ve onun yardımsever çabalarını destekleyen doktor gelince, sohbet çok daha fazla canlandı. Doktor zayıf bünyesine karşın soylu görevini yıllarca başarıyla yerine getirmiş olan yaşlıca bir adamdı. Kır yaşamını çok seviyordu ve açık havanın dışında neredeyse başka yerde duramıyordu, bu arada son derece hoşsohbet ve faal biriydi, uzun yıllardan beri özellikle köy rahipleriyle dostluk kurmak gibi bir eğilimi vardı. Yararlı bir faaliyet içinde gördüğü herkese her şekilde destek olmaya çalışıyordu; henüz belirsizlik içinde bulunan diğerleriniyse bir hobi edinmeleri konusunda ikna ediyordu; aynı zamanda soylu kişilerle, resmi görevlilerle ve yargıçlarla da ilişkisi olduğundan, yirmi yıl gibi bir zaman içinde tarımın bazı dallarının gelişmesine sessizce yardımcı olmuş, toprak, hayvan ve insan için yararlı olan her şeyi harekete geçirmiş ve böylece gerçek aydınlanmayı desteklemişti. İnsanın faal yaşam üzerinde etkisi olmayan ya da faal yaşamdan büsbütün koparan herhangi bir düşünceye tutunmasının, onu sadece mutsuz edeceğini söylüyordu. "Halen saygın ve zengin bir çiftin başına gelen ve bugüne kadarki bütün ustalığımı boşa çıkaran, benzer bir vakayla uğraşıyorum; neredeyse sizin alanınıza giriyor, sevgili rahip; bu genç adam da bunu başkalarına anlatmayacaktır.

Saygın bir adamın yokluğunda dostları pek de övülmeye değer olmayan bir şaka için genç bir adama bu beyin ev kıyafetlerini giydirmiş. Niyetleri bu yolla adamın karısını kandırmakmış. Bu bana sadece gülünç bir olay olarak anlatılsa da, burada soylu ve iyi kalpli hanımı yoldan çıkarmak gibi bir kasıt olmasından korkuyorum. Kadının kocası ansızın geri dönüp odasına girince kendini gördüğünü sanmış ve o andan sonra yakında öleceğine inanarak melankoliye düşmüş.

Kendini dinsel düşüncelerle ona dalkavukluk eden kişilerin eline bırakmış. Karısıyla birlikte Herrnhut Cemaatine[1] girmiş,

[1] Die Herrnhuter Brüdergemeinde – Herrnhut Kardeşliği (Latince Unitas Fratrum; İngilizce Moravian Church): Bohemya Protestanlığından gelen, daha sonra Protestanlıktan ve pietizmden etkilenen ekümenik-Hıristiyan inanç hareketidir. Bugün birçok ülkede kilisesi bulunan ve yaygın adı artık Unitas Fratrum olan kurumun tüm dünyada bir milyondan fazla üyesi bulunmaktadır. En büyük cemaat bugün Tanzanya'dadır.

çocuğu olmadığı için akrabalarını servetinin büyük bölümünden mahrum bırakmaktan onu ne alıkoyabilir, bilmiyorum."

Bu hikâyeden fazlasıyla dehşete düşmüş olan Wilhelm, "Peki ya karısı?" diye heyecanla bağırdı.

Onun feryadında insani bir duygudaşlık sezdiğini sanan doktor, "Ne yazık ki bu hanım dünyadan elini eteğini çekmesine neden olan, daha derin bir kederin pençesine düştü. Bu genç adam kendisine veda etmiş, ancak kadın içinde filizlenen eğilimi gizleyecek kadar dikkatli olamamış; bundan cesaret bulan genç adam onu kollarına alarak şiddetle kendine bastırınca kocasının pırlanta kakmalı resminin bulunduğu iri madalyon kadının göğsüne batmış. Zavallının duyduğu şiddetli acıyla birlikte önce bir kızıllık oluşmuş, ama sonra bir iz bırakmadan geçmiş. Bir insan olarak suçlanacak hiçbir şeyi olmadığından şüphem yok; bir doktor olarak da bu lekenin kötü sonuçlar doğurmayacağından kesinlikle eminim, ama kadın orada bir sertlik olduğu fikrinden vazgeçmiyor, bunun sadece kuruntu olduğu düşüncesiyle ikna edilmek istendiğindeyse o an bir şey hissetmediğini iddia ediyor; bu kötülüğün sonunda onu kanser edeceği, gençliğiyle birlikte güzelliğinin de hem kendisi hem başkaları için kaybolup gideceği fikrine saplanıp kalmış."

"Vah talihsiz başım!" diye haykırdı Wilhelm alnına vurarak, ardından iki adamı orada bırakıp dışarıya koştu. Şimdiye kadar hiç böyle bir duruma düşmemişti.

Bu tuhaf keşif karşısında son derece şaşıran doktor ve rahip, akşam geri dönüp olay hakkında yaptığı ayrıntılı itiraflar eşliğinde, kendini şiddetle suçlayan Wilhelm'le epeyce uğraşmak zorunda kaldılar. Özellikle o anın verdiği kederle içinde bulunduğu diğer durumlarla ilgili fazlasıyla kara bir tablo çizdiği için, iki adam dostumuzun derdiyle çok ilgilendiler.

Wilhelm ertesi gün şehre gitmek üzere kendisine yoldaşlık edip kötü durumda bıraktığı Aurelie'ye yardımcı olmasını doktordan rica etti, beriki de onun bu ricasını ikiletmedi.

Bohemyalı reformist Jan Hus'un 1415'te yakılarak idam edilmesinden sonra Husçular bölünmüş, bu kollardan biri olan Herrnhut Cemaati (Unitas Fratrum) 18. yüzyıldaki karşı reformların başlangıcında Moravyalı teolog, şair Kont Ludwig Zinzendorf'un himayesine girmiştir –çn.

Gerçekten de Aurelie'yi beklediklerinden daha kötü durumda buldular. Aralıklı gelen nöbetleri karakteri gereği kasten besleyip güçlendirdiği için, hakkından gelinemeyen bir ateşe yakalanmıştı. Doktor akıllıca ve hoş bir hileyle kendini bir yabancı olarak tanıttı. Aurelie'nin ruhsal ve bedensel durumu hakkında konuştular, yeni dost, insanların bu tür hastalıklara ileri yaşlarda da yakalanabileceğine dair bazı hikâyeler anlattı; bu tür durumlarda en zararlı şeyin ateşli duyguları bilerek tazelemek olduğunu söyledi. Büsbütün uydurma olmayan hastalık eğilimlerinde özellikle kendilerini dinsel düşüncelere veren kişileri çok mutlu gördüğünü saklamadı. Bunları son derece mütevazı bir şekilde, adeta tarih dersi verir gibi söyledi ve yeni dostlarına artık hayatta olmayan, mükemmel bir hanım dostunun elinden çıkma, son derece ilginç bir metnin yer aldığı bir elyazması vereceğini vaat etti. "Benim için çok değerli," dedi, "orijinali size emanet edeceğim. Sadece başlığını ben yazdım: 'Güzel bir ruhun itirafları.'"

Doktor, Wilhelm'e mutsuz ve gergin durumda olan Aurelie'nin beslenmesi ve tıbbi tedavisiyle ilgili tavsiyelerde bulundu, ona yazacağına ve imkân bulduğu takdirde tekrar geleceğine söz verdi.

Bu arada yokluğunda, Wihlelm'in tahmin edemeyeceği değişikliklerle ilgili birtakım hazırlıklara girişilmişti. Genç adam kendi yönetimi sırasında bütün işleri belli bir özgürlük ve serbestlik içinde yürütmüş, her konuyu mükemmel bir şekilde ele almış, özellikle giysi, dekorasyon ve gerekli malzemeler konusunda her şeyi bolca ve uygun bir şekilde sağlamış, insanlarla soylu amaçlarla yakınlık kuramadığından, iyi niyetlerini elde etmek için onların çıkarlarını gözetmişti; Serlo'ysa sadece tiyatrosunun ihtişamıyla ilgili övgüleri dinlemekten hoşlanmış, bunun dışında işine doğru dürüst sahip çıkmamış, hesapları tutan Aurelie bütün masraflar çıktıktan sonra borçlarının olmadığını garantilediğinde, güzel kızları ve başka şeyler yüzünden girdiği borçların yükünü hafifletmek için gereğinden fazla çaba gösterdiğinde, bütün bunlardan hoşnut olmuştu ve Wilhelm bu nedenle kendini daha fazla hak sahibi görüyordu. Bu arada, gardıroptan sorumlu duygusuz ve sinsi Melina durumu sessizce gözlemlemiş, Wilhelm'in yokluğunu ve Aurelie'nin gittikçe ar-

tan hastalığını fırsat bilerek aslında daha fazla kazanıp daha az harcamanın mümkün olabileceğini, artanın biriktirebileceğini ya da keyfe göre harcanabileceğini Serlo'ya sezdirmişti, beriki de bunu hevesle dinlemiş, böylece Melina da planını ona açma cesaretini bulmuştu.

"Oyunculardan birinin şu sıra fazla maaş aldığını iddia etmiyorum," dedi, "Takdire değer kişiler, her yerde kabul görürler, ama bizden aldıkları ücret çok fazla. Benim önerim, bir opera kurmak; oyunculara gelince, bir oyunu tek başınıza götürecek adamsınız. Yeteneğinizin takdir edilmediğini artık görmeniz gerekmiyor mu? Oyun arkadaşlarınız mükemmel değil, sadece iyi oldukları için, olağanüstü yeteneğinizin hakkı verilmiyor.

Her zaman olduğu gibi, kendiniz tek başınıza ortaya koyun, vasat oyuncuları, evet, diyebilirim ki, daha kötü olanlarını az ücretle işe alın, halkı da teknik gösterilerle oyalayın, zaten bu işten çok iyi anlıyorsunuz, geri kalan her şeyi operaya döndürün, aynı çabayla ve aynı masrafla çok daha tatmin olacağınızı ve şimdiye kadar kazandığınızdan daha fazlasını elde edeceğinizi göreceksiniz."

Serlo bazı itirazlarda bulunabilecekken bu gözlemler karşısında fazlasıyla pohpohlanmıştı. Müziğe olan merakı nedeniyle uzun zamandır böyle bir şey arzuladığını, ama seyirci eğilimlerinin onu bu yoldan gittikçe daha fazla saptırmış olduğunu artık anladığını ve ne tam opera ne de oyun olan tiyatronun böyle bir karışımında kurallı ve kusursuz bir sanat eserine duyduğu zevki de büsbütün kaybedeceğini Melina'ya hevesle itiraf etti.

Melina Wilhelm'in bu konudaki kılı kırk yaran düşünceleriyle, seyirci tarafından biçimlendirilmek yerine seyirciyi biçimlendirmeye kalkmakla ilgili kibriyle pek de nazik olmayan bir dille alay etti, sonunda ikisi de sadece para kazanmak, zengin olmak ya da hayatın keyfini çıkartmak gerektiğine fazlasıyla ikna olarak uzlaştılar ve planlarını engelleyecek herkesten kurtulmak istediklerini saklamadılar. Melina Aurelie'nin iyiye gitmeyen sağlığının ona uzun bir hayat vaat etmediği için üzgün olduğunu söyledi, ama tam tersini düşünüyordu. Serlo Wilhelm'in şarkıcı olmadığından şikâyet ediyormuş gibiydi ve bu nedenle yakında kendisi için gereksiz olacağını sezdiriyor-

du. Melina yapacakları bütün tasarruf listesiyle ortaya çıkmış, Serlo onda ilk kayınbiraderinden üç kat fazla yetenek olduğunu görmüştü. Bu görüşmelerle ilgili gizlilik sözü verdikleri için kendilerini iyi hissediyorlardı, bu nedenle birbirlerine daha çok bağlanmışlardı ve olan biten her şey hakkında gizlice konuşuyorlar, Aurelie ve Wilhelm'in yaptıklarını eleştiriyorlar ve yeni projelerine gittikçe daha fazla kafa yoruyorlardı.

İkisi de planlarıyla ilgili ne kadar suskun kalmak isteseler, sözleriyle kendilerini ne kadar az ele verseler de, düşüncelerinden kaynaklanan davranışlarını gizlemekte yeterince politik değillerdi. Melina kendi alanıyla ilgili bazı konularda Wilhelm'e kafa tutuyor, Aurelie'nin hastalığı arttıkça, aşırı tutkulu karakteriyle korunmayı daha fazla hak edeceği yerde, kız kardeşine zaten hiçbir zaman yumuşak davranmamış olan Serlo ona karşı daha acımasız oluyordu.

Tam da bu dönemde "Emilie Galotti"ye[1] başlandı. Bu eserde roller çok uygun şekilde dağıtılmıştı ve herkes bu trajedinin kısıtlı çevresinde oyunlarını bütün çeşitlilikleriyle gösterebilmişti. Serlo, Marinelli rolüyle yerini almış, Odoardo rolü de oldukça iyi icra edilmişti. Madam Melina anneyi ustalıkla oynamış, Elmire, Emilie rolünde kendini göstererek avantaj sağlamış, Laertes Appiani olarak oldukça görkemli bir çıkış yapmış ve Wilhelm prens rolüne aylarca çalışmıştı. Bu fırsatla soylu davranışla kibar davranış arasında hangi farklar olduğu, ilkinin ikincisini ne dereceye kadar kapsadığı, ikincisinin ise ilkini kapsamaya ne ölçüde ihtiyacı olmadığı sorusunu hem kendine hem de Serlo ve Aureile'ye sık sık sormuştu.

Marinelli rolünde saray adamını karikatürize etmeksizin, olduğu gibi oynayan Serlo bu konuda bazı olumlu düşünceler dile getirdi. "Aslında elverişsiz olduğu ve uzun süre egzersiz yapmak gerektiği için kibar davranışı taklit etmek zordur," dedi, "Çünkü insan, davranışlarında soyluluğa işaret eden bir şeyler sergilememelidir: Bu şekilde kolayca biçimsel, kibirli bir karaktere bürünebilir; oysa daha çok yakışıksız, bayağı olan her şeyden sakınmalıdır; kendini asla unutmamalı, daima ken-

[1] Alman yazar Gotthold Ephraim Lessing'in ilk kez 1772'de sahnelenen burjuva trajedisi –çn.

dine ve başkalarına dikkat etmeli, kendinden ödün vermemeli, başkalarınaysa ne fazla ne eksik verici olmalı, hiçbir şeyden etkilenmemeli, hiçbir şey tarafından harekete geçirilmemeli, hiçbir zaman aceleci olmamalı, her an kendini toplamayı bilmeli, içinde fırtınalar eserken dışa karşı dengesini korumalıdır. Soylu kişi bazı anlarda kendini boşlayabilir, kibar kişi bunu asla yapamaz. Bu kişi iyi giyimli bir adam gibidir; hiçbir yere yaslanmaz ve herkes ona sürünmekten kaçınır; diğerlerinden ayırt edilir, ama yine de tek başına durması yasaktır;; çünkü her sanatta olduğu gibi, bunda da özellikle en zor olan kolaylıkla uygulanmalıdır; böylece kibar olan, bütün ayrımlara dikkat etmeksizin daima başkalarıyla kaynaşmış görünür, hiçbir yerde donuk olmaz, her yerde çevik olur, her zaman ilk görünen o olur, asla herhangi biri gibi arada kaynamaz.

Yani kibar görünmek için gerçekten kibar olmak gerekir; kadınların genellikle bu saygınlığı kendilerine erkeklerden daha fazla verebilmeleri, saray adamlarının ve askerlerin en kısa yoldan bu saygıya ulaşmaları anlaşılır bir durumdur."

Wilhelm artık rolünden iyice şüpheye düşmüştü, ama Serlo burada da yardımcı oldu ve ince noktaların ayrıntılarını açıklayıp onu öylesine donattı ki, dostumuz sahnede, en azından seyircinin gözünde gerçek anlamda kibar bir prens gibi göründü.

Serlo oyundan sonra gerektiği takdirde ona kendisiyle ilgili gözlemlerini bildireceğine dair söz verdi; ama ağabey-kız kardeş arasında geçen nahoş bir tartışma, eleştirel her türlü sohbeti engelledi. Aurelie Orsina rolünü öyle oynamıştı ki, herhalde hiç kimse bir daha onu böyle göremezdi. Rolü çok iyi biliyordu ve provalarda normal davranmıştı; ama oyunda adeta kişisel acılarının bütün bent kapaklarını açmış ve böylece hiçbir şairin, duygularının ilk ateşiyle düşünemeyeceği bir oyun sergilemişti. Bu acılı çabaları müthiş bir alkışla ödüllendirilmiş, ancak oyundan sonra aradıklarında onu bir koltukta yarı baygın bulmuşlardı.

Serlo çoktandır abartılı olarak adlandırdığı oyununa ve uğursuz hikâyesine az çok tanıdık olan seyirciye içini böylesine dökmüş olmasına duyduğu öfkeyi dişlerini gıcırdatarak, tepinerek belli etmişti. Onu diğerleri tarafından etrafı çevril-

miş halde koltukta bulunca, "Bırakın onu," dedi, "İlk fırsatta sahneye çırılçıplak çıkacaktır, işte o zaman adamakıllı alkış alır."

"Nankör!" diye bağırdı Aurelie, "Zalim! Çok yakında beni kulaklarımızın artık alkış seslerini duyamayacağı yere taşıyacaklar!" Bu sözlerle birlikte yerinden fırlayıp kapıya koştu. Kızlar mantosunu getirmek için yetişemediler, tahtırevan yerinde yoktu; yağmur yağmıştı ve sokaklarda şiddetli bir rüzgâr esiyordu. Aurelie'yi ikna etmeye çalışmak boşunaydı çünkü son derece öfkeliydi; isteyerek yavaş yürüyor, arzuyla içine çekermiş gibi göründüğü serin havayı övüyordu. Eve vardığında sesi kısıldığı için, tek kelime konuşamaz olmuştu: Ancak ensesinde ve sırtından aşağı bir sertlik hissettiğini söylemedi. Çok geçmeden bir tür dil felci geçirdi, öyle ki kelimeleri teker teker söyleyebiliyordu; onu yatağa yatırdılar, sıkça verilen ilaçlarla hastalık azalmış, ama yerini bir başkasına bırakmıştı. Ateşi yükseldi ve durumu tehlikeli bir hal aldı.

Aurelie ertesi sabah sakinleşmişti. Wilhelm'i çağırttı ve ona bir mektup verdi. "Bu mektup uzun zamandır bu anı bekliyordu," dedi, "Sonumun yaklaştığını hissediyorum; bu mektubu sahibine kendi ellerinizle vereceğinize ve çektiğim acının intikamını o vefasızdan birkaç kelimeyle alacağınıza dair bana söz verin. Duygusuz biri değildir, ölümüm en azından bir an için ona acı vermeli."

Wilhelm mektubu aldı, ama ölüm düşüncesini ondan uzaklaştırmak için avutucu sözler söyledi.

"Hayır," diye karşı koydu Aurelie, "Son umudumu da benden alıp götürmeyin. Ölümü uzun zamandır bekliyordum ve şimdi huzurla ona kollarımı açacağım."

Hemen ardından doktorun vaat ettiği elyazması geldi. Aurelie Wilhelm'den onu okumasını rica etti. Okur bir sonraki bölümü okuduğu takdirde elyazmasının bıraktığı etki hakkında daha iyi yargıya varacaktır. Zavallı dostumuzun öfkeli ve inatçı karakteri ansızın yumuşamıştı. Wilhelm'e verdiği mektubu geri alıp, anlaşıldığı kadarıyla daha uysal bir ruh hali içinde, bir başkasını yazdı; Wilhelm'den de ölüm haberine üzüldüğü takdirde, dostunu teselli etmesini, kendisini affettiğini ve ona mutluluk dilediğini söylemesini istedi.

O günden sonra oldukça sessizleşti ve zaman zaman Wilhelm'in ona okuduğu elyazmasından benimsemeye çalıştığı fikirler dışında çok az şeyle ilgilendi. Güçten düştüğü pek belli olmuyordu ve Wilhelm ziyarete gittiği bir sabah, beklenmedik bir şekilde Aurelie'yi ölü buldu.

Onun için göstermiş olduğu dikkat, onunla birlikte yaşama alışkanlığı nedeniyle Aurelie'nin yokluğu Wilhelm'e çok acı gelmişti. Genç kadın aslında onun hakkında iyi düşünen tek insandı ve son zamanlarda Serlo'nun soğukluğunu fazlasıyla hissetmişti. Bu nedenle aldığı mektubu bir an önce sahibine iletmek ve bu fırsatla bir süreliğine uzaklaşmak için acele etti. Öte yandan bu seyahat Melina'nın tam istediği şeydi çünkü giriştiği geniş çaplı yazışmalar sonucu seyirciyi ara oyunlarla gelecekteki operaya hazırlamak üzere geçici olarak hemen bir erkek ve kadın şarkıcıyla bağlantıya geçmişti. Aurelie'nin yokluğu ve Wilhelm'in seyahati ilk zamanlarda bu şekilde kapatılabilirdi. Dostumuzsa birkaç haftalık seyahatini kolaylaştıracak her şeyden hoşnuttu.

Aldığı görevle ilgili önemli bulduğu, tuhaf bir fikir geliştirmişti. Dostunun ölümü onu derinden etkilemişti, sahneye bu kadar erken veda edişi nedeniyle, ömrünü tüketmiş ve bu kısa yaşamında ona acı çektirmiş olan kişiye karşı düşmanca duygular besliyor olmalıydı.

Ölüm döşeğindeki kadının sonradan yumuşamış sözlerine aldırmaksızın mektubu verirken, vefasız dostuna da sert bir ceza vermeyi kafasına koymuştu, o anki ruh haline güvenemediği için de kabaca olmaktan çok, dokunaklı bir konuşma yapmayı düşündü. Yazarken ezberlediği kompozisyon iyice içine sinince yolculuk hazırlıklarına başladı. Eşyalarını yerleştirirken yanında bulunan Mignon ona güneye mi yoksa kuzeye mi gideceğini sordu. Kuzey olduğunu öğrenince, "O halde seni burada bekleyeceğim," dedi. Mariane'nin inci kolyesini isteyince, Wilhelm bu sevgili varlığın isteğini kıramadı; Mignon çoktandır sakladığı tülü çıkardı, Wilhelm artık ona ihtiyacı olmadığını söylese de, bavuluna soktu.

Melina yönetimi üstlenmiş, karısı da Wilhelm'in istemeyerek bıraktığı çocuklara anne gibi bakacağına söz vermişti. Felix veda ederken çok neşeliydi, geri dönüş hediyesi olarak ne

istediği sorulduğunda, "Dinle beni! Bana bir baba getir," dedi. Wilhelm'in uzattığı eli tutan Mignon parmak uçlarında yükselerek dudaklarına yumuşak olmaktan uzak, içten ve coşkulu bir öpücük kondurdu: "Meister! Bizi unutma ve çabuk dön," dedi sonra.

Dostumuzu böylece binlerce düşünce ve duygu arasında yolculuğuna uğurlarken son olarak Mignon'un birkaç kez büyük bir coşkuyla okuduğu ve yaşanan tuhaf olaylar nedeniyle daha önce iletemediğimiz bir şiiri kaydedelim.

Bana konuş deme, sus deme,
Çünkü sırrım bana bir görev;
Sana içimi açmayı isterdim,
Ama kader istemez bunu.
Güneş tam zamanında kovar karanlık geceyi,
Ve aydınlatmak zorundadır kendini,
Yalçın kaya açar bağrını,
Toprak esirgemez derine gizlediği kaynaklarını.
Herkes dostunun kollarında bulur huzurunu,
Göğüs orada akıtır yakarışları içine;
Ama bir yemin kapatır dudaklarımı,
Ve sadece bir Tanrı açabilir tekrar onu.

ALTINCI KİTAP

Güzel Bir Ruhun İtirafları

Sekiz yaşıma dek son derece sağlıklı bir çocuktum, ama doğduğum günden o güne kadar geçen zamanla ilgili çok az şey hatırlıyorum. Sekiz yaşıma girdiğim günlerde bir kanama geçirdim ve o andan sonra ruhum bütün duygulara ve anılara açıldı. Bu olayın en küçük ayrıntıları bile, sanki daha dün yaşanmış gibi, hâlâ gözümün önündedir.

Sabırla katlandığım dokuz aylık hasta yatağımda, öyle geliyor ki, ilk yardım araçları ruhuma ulaşırken bütün düşünce anlayışımın temeli kendine göre gelişmeye başlamıştı.

Acı çekmiş ve sevmiştim; bu, kalbimin gerçek yapısıydı. Şiddetli öksürük krizleri ve yorucu ateşler sırasında kabuğuna çekilen salyangoz gibi sessizleşir, biraz soluklandığımda, hoş bir şeyler hissetmek isterdim. Bütün zevkler bana yasak olduğundan, kayıplarımı gözlerimle ve kulaklarımla telafi etmeye çalışırdım. Bana bebekler ve resimli kitaplar getirirlerdi ve yatağıma oturan herkes bana bir şeyler anlatmak zorundaydı.

Annemden İncil'e ait hikâyeler dinlemeyi severdim; babamsa beni doğanın nesneleriyle eğlendirirdi. Küçük ve hoş bir odası vardı. Ara sıra oradan çekmeceleri birbiri ardına getirip içindekileri bana gösterir ve bana onların gerçekte nasıl olduğunu açıklardı. Kurutulmuş bitkiler ve böcekler, çeşitli türlerde anatomik preparatlar, insan derileri, kemikler, mumyalar ve buna benzer şeyler yatağıma gelirdi; avda vurduğu kuşlar ve hayvanlar mutfağa gitmeden önce bana gösterilirdi; bunların yanı sıra,

dünyanın prensinin de bu toplulukta ses sahibi olabilmesi için, teyzem bana aşk hikâyeleri ve peri masalları anlatırdı. Hepsi bende kabul görmüş, hepsi kök salmıştı. Görünmez varlıklarla hararetle sohbet ederken saatler geçirirdim; o zamanlar anneme yazdırdığım birkaç mısrayı hâlâ hatırlıyorum.

Babamdan öğrendiklerimi çoğunlukla ona tekrar anlatırdım. Sormadan hiçbir ilacı içmezdim: "Bunun yapıldığı şeyler nerede yetişiyor? Neye benziyorlar? Adları ne?" Ama teyzemin anlattıkları da yeterli gelmiyordu. Kendimi güzel giysiler içinde dünyanın en yakışıklı prenslerine rastlarken hayal ediyordum, hepsi de esrarengiz güzelin kim olduğunu öğrenene kadar rahat yüzü görmüyordu. Beyaz giysileri ve altın kanatlarıyla benim için çırpınan, çekici, küçük bir melekle ilgili benzer bir maceraya o kadar uzun süre devam etmiştim ki, sonunda hayal gücüm bu meleği neredeyse canlandıracak kadar ileri gitmişti.

Bir yıl sonra oldukça iyileşmiştim; ama çocukluğumdan geriye hiçbir havailik kalmamıştı. Artık bebeklerle bile oynayamıyordum, aşkıma karşılık verecek bir varlık istiyordum. Babamın beslediği köpekler, kediler, kuşlar ve benzeri hayvan türleri beni çok eğlendiriyordu; ama teyzemin masallarından birinde çok önemli rol oynayan bir yaratık için neler vermezdim. Bu, bir köylü kızının ormanda yakalayıp beslediği bir kuzuydu, ama bu uysal hayvan aslında lanetlenmiş bir prensti; sonunda yeniden yakışıklı bir gence dönüşüyor ve iyiliksever sahibine evlenme teklif ediyordu. Böyle bir kuzuya sahip olmayı ne çok isterdim!

Ama böyle bir kuzu yoktu ve çevremdeki her şey fazlasıyla doğal seyrettiği için, böyle harikulade bir varlığa sahip olma umudum yavaş yavaş yitip gitmişti. Bu arada mucizevi olayların anlatıldığı kitapları okuyarak kendimi avutuyordum. Aralarında en çok hoşuma giden, "Hıristiyan Alman Herkules"ti;[1] dinsel içerikli aşk hikâyeleri tam bana göreydi. Valeska'sının başına bir şey geldiğinde, ki başına hep kötü şeyler geliyordu, ona yardıma koşmadan önce hep dua ediyordu ve duaları

[1] Alman Lutheryan teolog, Barok yazar Andreas Heinrich Bucholtz'un 1659'da yayımladığı dinsel içerikli eser (*Des christlichen teutschen Gross-Fürsten Herkules und Valiska Wunder-Geschichte – Hıristiyan Alman Prens Herkules ve Valiska'nın Mucizevi Hikâyeleri*) –çn.

kitapta ayrıntılı bir şekilde yazılıydı. Bunlar nasıl da hoşuma gidiyordu! Görünmez olana karşı daima esrarengiz bir şekilde hissettiğim eğilim böylece daha da artıyordu çünkü nihayetinde Tanrı da benim yakın dostum olmalıydı.

Büyüyüp gelişirken karmakarışık neler okuduğumu Tanrı bilir; ama hepsinin içinde ödülü alan "Romalı Oktavia"[1] olmuştu. En coşkulu biçimde ilgimi çekenler, roman türünde yazılmış olan, ilk Hıristiyanların çektikleri zulümlerdi.

Artık annem sürekli okumama bir kısıtlama getirmeye başlamıştı; babam onun hatırına bir gün elimden kitabı alırken ertesi gün tekrar veriyordu. Ama annem bu yolla hiçbir şeyin düzelmediğini fark edecek kadar zekiydi ve İncil'in de aynı çalışkanlıkla okunabileceğinde ısrar etti. Yine bunun için de beni zorlamaları gerekmedi ve kutsal kitapları da büyük ilgiyle okudum. Annem bu arada elime ayartıcı kitaplar geçmemesi için daima özen gösteriyordu, zaten ben de utanç verici her yazıyı elimden atardım; çünkü benim prenslerim ve prenseslerim son derece erdemliydi, ayrıca insan cinsiyetinin doğal tarihi hakkında herkese hissettirdiğimden fazlasını biliyordum ve çoğunu İncil'den öğrenmiştim. Düşündürücü yerleri gözümün önüne gelen kelimeler ve nesnelerle birleştiriyor, bilgiye olan açlığım ve tahmin yeteneğimle gerçeği başarılı bir şekilde ortaya çıkarıyordum. Cadılarla ilgili bir şey duysaydım, cadılıkla da tanışmam gerekecekti neredeyse.

Kitaplara olan aşırı merakıma karşın yemek pişirmeyi yine de öğrenmiş olmamı anneme ve bu bilgi açlığına borçluydum; ama bu arada görülecek çok şey vardı. Bir tavuk ya da domuz kesmek benim için bir şenlikti. İç organları babama götürüyordum, o da bunlarla ilgili benimle genç bir öğrenciymişim gibi konuşuyor, çoğunlukla içten gelen bir sevinçle beni terbiyesiz oğlu olarak adlandırıyordu.

Artık on iki yaşımı geride bırakmıştım. Fransızca, dans ve resim öğrendim ve genel din dersleri gördüm. Bu derslerde bazı

---

1 Octavia Thurina Minor (İÖ 69-İS 11): Genç Octavia ya da Octavia olarak da bilinir; Roma İmparatoru Augustus'un kız kardeşi, Büyük Octavia'nın üvey kız kardeşi ve Marcus Antonius'un dördüncü karısıdır. Roma tarihinde en dikkat çekici, çağdaşları tarafından sadakati, asaleti, insanlığı ve geleneksel Romalı kadının erdemlerini devam ettirmesi açısından takdir edilen ve saygı duyulan kadın figürüdür –çn.

duygu ve düşünceler uyanmıştı, ama bunlar kendimle ilişkilendireceğim şeyler değildi. Tanrı'dan söz edilirken dinlemeyi seviyordum ve ondan söz edebilmek konusunda yaşıtlarımdan daha iyi olduğum için, kendimle gurur duyuyordum; din hakkında konuşabilmeme yardımcı olacak bazı kitapları hevesle okuyordum, ama ne durumda olduğumu, ruhumun da bu yapıda olup olmadığını, ebedi güneşle parlayabilen bir ayna olup olmadığını düşünmek hiç aklıma gelmemişti; kısacası bunların olduğunu varsaymıştım.

Fransızcayı büyük bir hevesle öğrendim. Dil öğretmenim dürüst bir adamdı. Pervasız bir empirik, yavan bir dilbilgici değildi; bilimden anlıyordu, dünyayı görmüştü. Dil dersleriyle birlikte aynı zamanda bilgiye olan açlığımı bazı açılardan doyurmuştu. Onu öyle seviyordum ki, gelişini daima kalbim çarparak bekliyordum. Resim yapmak da bana zor gelmemişti, öğretmenimin biraz kafası ve bilgisi olsaydı bunu ilerletebilirdim, ama sadece elleri vardı ve alıştırma yaptırıyordu.

Dans etmek başlangıçta bana çok az zevk veriyordu; bedenim çok hassastı ve sadece kız kardeşlerimle birlikte öğreniyordum. Ama dans öğretmenimizin aklına bütün erkek ve kız öğrencilerle birlikte bir balo verme fikri gelince, bu derse olan hevesim bambaşka bir şekilde canlandı.

Birçok kız ve erkek çocuk arasında saray nazırının iki oğlu kendini belli etmişti; küçük olanı benimle aynı yaştaydı, diğeri benden iki yaş büyüktü; ikisi de genel kanıya göre şimdiye kadar güzel sayılmış çocukların çok üstünde bir güzelliğe sahipti. Ben de onları görür görmez onca kalabalığın içinde başka hiç kimseye bakmamıştım. O an dikkatle dans etmeye başladım ve güzel dans edebilmeyi diledim. Nasıl olmuştu da, bu çocuklar da diğerlerinin arasında özellikle beni fark etmişlerdi? – Neyse, bir saat içinde çok iyi dost olmuş ve küçük eğlence sona ermeden bir dahaki sefere nerede buluşacağımızı çoktan kararlaştırmıştık. Bu benim için büyük mutluluktu! Ama ertesi sabah ikisi de bir çiçek demetinin eşlik ettiği kibar bir pusulayla hatırımı sorduğunda, fazlasıyla büyülenmiştim. O zaman hissettiklerimi bir daha asla hissetmedim! Kibarlıklara kibarlıklarla, küçük mektuplara mektuplarla yanıt verildi. Kiliseler ve gezintiler artık randevu yeri olmuştu, genç tanıdıklarımız artık her zaman

bizi davet eder olmuştu, ama durumu, uygun bulduğumuzdan daha fazlasını göremeyecekleri biçimde anne ve babalarımızdan gizleyecek kadar da akıllıydık.

Artık bir anda iki sevgilim birden olmuştu. Biri için seçim yapamıyordum; ikisi de hoşuma gidiyordu ve çok iyi anlaşıyorduk. Büyük olan ansızın çok hastalandı; kendim de sık sık hastalanmıştım, bazı zarif şeyler ve hastaya uygun lezzetli yiyecekler göndererek acı çeken kişiyi mutlu etmeyi biliyordum. Anne ve babası gösterdiğim bu özene minnettar kaldılar ve sevgili oğullarının ricasına kulak vererek yataktan kalkar kalkmaz kız kardeşlerimle birlikte beni evlerine davet ettiler. Beni karşıladığı zaman gösterdiği şefkat çocukça değildi ve o günden sonra onu seçtim. Bunu kardeşinden gizli tutmamız gerektiğine dair beni hemen uyardı; ama aşk ateşimiz artık gizlenecek gibi değildi ve kardeşinin kıskançlığı aşk hikâyemizi tamamladı. Bize binlerce oyun oynadı; mutluluğumuzu zevkle mahvetti ve böyle yaparak yok etmeye çalıştığı tutkumuzu daha da artırdı.

Artık gerçekten de dilediğim kuzuyu bulmuştum ve bu tutku, tıpkı hastalığımda olduğu gibi, üzerimde beni sessizleştiren, coşkulu sevinçten uzak tutan bir etki oluşturmuştu. Yalnızdım ve duyguluydum, Tanrı tekrar aklıma gelmişti. Benim yakın dostum olarak kaldı ve hastalığı devam eden bu çocuk için gözyaşları içinde nasıl dua ettiğimi ben bilirim.

Olayların akışı ne kadar çocukça olsa da, kalbimin gelişmesine olan katkısı o kadar fazlaydı. Fransızca öğretmenimize her zamanki çevirilerimiz yerine her gün kendi buluşlarımızı yazmak zorundaydık. Ben aşk hikâyemi Phyllis ve Damon adı altında sundum. Yaşlı adam yazdıklarımı hemen gözden geçirdi ve kendime güvenmem için çalışmamı fazlasıyla övdü. Gittikçe cesaretlenmiştim, bütün açık kalpliliğimle, en ince ayrıntısına kadar gerçeğe sadık kalıyordum. Bir gün hangi bölümde bana şunları söyleme fırsatını buldu, artık hatırlamıyordum: "Ne kadar zarif, ne kadar doğal! Ama iyi kalpli Phyllis biraz dikkatli olmalı, çok yakında iş ciddiye binebilir."

Konuyu daha öncesinde ciddiye almamış olması canımı sıkmıştı, tedirgin olarak ciddi olmaktan ne anladığını sordum. Sorumu ikiletmedi ve bunu öylesine açık bir şekilde anlattı ki, duyduğum dehşeti güçlükle gizleyebildim. Ama hemen ardın-

dan keyfim iyice kaçtığı ve böyle düşünceler beslemiş olmasına gücendiğim için, kendimi toplayarak güzel Phyllis'imi savunmak istedim ve kızarmış yanaklarımla şöyle dedim: "Ama bayım, Phyllis onurlu bir kız!"

Artık benimle ve onurlu kahramanımla dalga geçecek, Fransızca konuşmamız sırasında "dürüstlüğü" oynayarak Phyllis'in onurunu bütün anlamlara uygulayacak kadar kötüleşmişti. Bunu gülünç buluyordum ve son derece şaşırmıştım. Beni korkutmak istemediği için konuyu kesti, ama sonra başka fırsatlar yaratıp yine aynı konuya geri döndü. Okuyup çevirdiğim oyunlar ve hikâyeler, söz konusu erdemin, bir duygunun taleplerine karşı ne kadar zayıf bir koruma olduğunu göstermek için ona fırsat veriyordu. Artık karşı koymadım, ama içimden sürekli öfkelendim, açıklamaları canımı sıkmaya başlamıştı.

İyi kalpli Damon'umla olan bütün bağımı koparmıştım. Kardeşinin dalavereleri ilişkimizi bozmuştu. Çok geçmeden ikisi de gençliklerinin baharında öldü. Çok üzülmüştüm, ama çabucak unutuldular.

Phyllis hızla büyüdü, sağlığı yerindeydi ve dünyayı tanımaya başladı. Veliaht prens evlenmiş, babasının ölümünden sonra yönetime geçmişti. Saray ve şehir canlı bir hareket içindeydi. Artık merakımı besleyecek bazı şeyler bulmuştum. Artık komediler, balolar ve bunlarla ilgili birçok şey vardı; anne ve babam ellerinden geldiğince bizleri bunlardan uzak tutmaya çalışsalar da, takdim edildiğim sarayda boy göstermek zorundaydım. Yabancılar buraya akın ediyordu, her evin kapısı büyük bir dünyaya açılıyordu, kendi evimizde de bize bazı kavalyeler tavsiye edilmiş, kendini tanıtan başkaları da olmuştu, yine amcamın evinde de her ulustan insana rastlamak mümkündü.

Dürüst akıl hocam beni mütevazı, ancak yine de isabetli bir şekilde uyarmaya devam etti ve içimden ona hep öfke duydum. İddialarının gerçekliğine hiçbir şekilde ikna olmamıştım ve belki de o zamanlar bu konuda gerçekten haklıydım, kadınları her koşulda zayıf görmekte belki o haksızdı; ama konuşmaları aynı zamanda öylesine ısrarcıydı ki, haklı olabileceğinden korkup ona şöyle dedim: "Madem tehlike bu kadar büyük ve insan kalbi bu kadar zayıf, o halde ben de beni koruması için Tanrı'ya yalvarırım."

Bu saf yanıt onu sevindirmiş gibiydi, niyetimi övdü; ama bu, benim için ciddi düşünülmüş bir şey değildi; sadece boş bir sözcüktü; çünkü görünmez olana karşı hissettiğim duygular içimde neredeyse sönmüştü. Etrafımı saran büyük kalabalık beni dağıtıyor, güçlü bir akıntı gibi beni kendisiyle birlikte sürüklüyordu. Bunlar hayatımın en boş yıllarıydı. Günlerce hiçbir şeyden söz etmemek, sağlıklı hiçbir düşünceye sahip olmamak ve sadece eğlenceye dalmak; tek işim buydu. Sevdiğim kitaplar bile artık aklıma gelmiyordu. Etrafımı çeviren insanlar bilimden bihaberdiler; bunlar Alman saray mensuplarıydı ve o zamanlar bu sınıf zerrece bile kültür sahibi değildi.

Böyle bir çevrenin beni felaketin eşiğine götüreceği düşünülebilir. Dünyevi zevkler içinde, öylesine yaşıyordum, kendimi şöyle bir toplayıp da dua etmiyor, ne kendimi ne de Tanrı'yı düşünüyordum; ama onca yakışıklı, zengin ve iyi giyimli erkekten birini bile beğenmeyişimi Tanrı'nın rehberliği olarak görüyordum. Bu kişiler çapkındı ve bunu saklamıyorlardı, bu durum daha fazla ürkmeme neden oluyordu; konuşmalarını çift anlamlı kelimelerle süslemeleri beni incitiyordu, onlara karşı soğuk davranıyordum; terbiyesizlikleri bazen inanılmaz boyutlara varıyordu ve ben de kaba davranmayı kendime hak görüyordum.

Yaşlı akıl hocam ayrıca bana bu can sıkıcı delikanlıların çoğunun sadece bütün erdemler için değil, bir genç kızın sağlığı için de tehlikeli olduğunu içtenlikle açıklamıştı. Artık gözüm iyice korkmuştu ve biri herhangi bir şekilde bana yaklaşmaya kalktığında endişeleniyordum. Kendimi bardaklardan ve fincanlardan koruyor, oturduğum sandalyeden kalkarken dikkat ediyordum, bu şekilde ruhsal ve bedensel olarak kendimi fazlasıyla izole etmiştim ve bana söylenen her nezaket cümlesini günahkârca bir dalkavukluk olarak görüyordum.

O zamanlar bize gelip giden yabancıların arasında, şakadan Narsis adını taktığımız genç bir adam özellikle dikkat çekiyordu. Diplomatik kariyerinde iyi bir ün yapmıştı ve yeni sarayımızda süregelen çeşitli değişiklikler arasında kendine avantajlı bir makam sağlamayı umuyordu. Babamla çabucak tanışmış, bilgisi ve görgüsü ona en saygın erkeklerin bulunduğu toplumun yolunu açmıştı. Babam ondan son derece övgüyle söz edi-

yordu ve bütün varlığıyla kendini beğenmiş bir tavır sergilememiş olsa, yakışıklı figürüyle çok daha etkili olabilirdi. Onu görmüştüm, hakkında olumlu düşünüyordum, ama henüz hiç konuşmamıştık.

Onun da katılmış olduğu büyük bir baloda birlikte bir menuette dans ettik; burada da aramızda bir yakınlaşma olmamıştı. Hızlı danslar başlayınca sağlığımdan endişe eden babamın hatırına dansa katılmayıp yan odalardan birine geçtim ve iskambil oyununa oturmuş olan benden büyük kız arkadaşlarımla sohbete koyuldum.

Bir süre hızlı dansa katılmış olan Narsis bir ara bulunduğum odaya geldi ve dans sırasında başlayan burun kanamasını dindirdikten sonra, benimle çeşitli konularda sohbet etmeye başladı. Fikir alışverişimiz en küçük bir yakınlaşma eğilimi olmadığı halde yarım saat içinde öylesine ilginç bir hal almıştı ki, dans etmek artık ikimize de dayanılmaz gelmeye başlamıştı. Diğerleri hemen bize bu konuda takılmaya başladı, ama biz oralı olmadık. Sonraki akşam sohbetimize devam ettik ve böylece sağlığımıza fazlasıyla özen gösterdik.

Artık tanışmıştık. Narsis beni ve kız kardeşlerimi ziyarete geliyordu. Bildiğim, düşündüğüm, hissettiğim her şeyin, konuşurken kendimi nasıl ifade edeceğimin bilincine tekrar varmaya başlamıştım. Kendini bildi bileli en iyi toplumlarda bulunmuş yeni dostum artık uzmanlaşmış olduğu tarih ve politika dışında son derece geniş bir edebiyat bilgisine sahipti ve özellikle Fransa'da çıkan her şeyden haberdardı. Bana bazı kitaplar getiriyor ya da gönderiyordu, ama bu bir yasak aşk ilişkisinden çok daha gizli kalmalıydı. Bilgili kadınlarla alay ediliyordu, yine eğitimli kadınlar da çekilmiyordu, herhalde bunca bilgisiz erkeği utandırmanın nezaketsizlik olduğunu düşündükleri için böyleydi. Zihnimi eğitecek olan bu yeni fırsata çok istekli olan babam bile bu edebi ilişkinin gizli kalması gerektiğini üzerine basarak rica etmişti.

İlişkimiz yıl boyunca böyle sürdü, Narsist'in bana karşı herhangi bir sevgi ya da duygusal yakınlık beslediğini söyleyemezdim. Bana karşı terbiyeli ve nazikti, ama bir eğilim göstermiyordu; daha çok o zamanlar olağanüstü güzelliğine ilgisiz kalmadığı küçük kız kardeşimin çekiciliğine kapılmış gibiydi.

Ona çoğunu çok iyi konuştuğu ve özgün deyimlerini Almanca diline ustalıkla karıştırdığı yabancı dillerde şaka yollu birçok sevimli isim takmıştı. Kız kardeşim onun bu nazik davranışlarına pek karşılık vermiyordu; başka birine bağlanmıştı, kendisi çok hızlı, diğeri de çok hassas olduğu için birçok önemsiz şeyde hemfikir değillerdi. Narsist'in annemle ve teyzemle arası çok iyiydi, böylece zamanla aileden biri olup çıktı.

Tuhaf bir olay ilişkimizin boyutunu ansızın değiştirmemiş olsaydı bu şekilde kim bilir daha ne kadar devam edecektik. Kız kardeşlerimle birlikte pek gitmeyi istemediğim bir eve davet edilmiştik. Davetliler fazla karışıktı, burada kaba olmamakla birlikte, ahmaklıkla damgalanmış kişileri bir arada bulmak mümkündü. Bu kez Narsis de davet edilmişti ve onun hatırına ben de gitmeye razı oldum: Çünkü kendi dilimde sohbet edebileceğim birini bulmuştum. Daha yemek sırasında bile bazı şeylere katlanmak zorunda kalmıştık çünkü birkaç erkek fazlasıyla içmişti; yemekten sonra cezalı oyun oynanacaktı. Her şey son derece enerjik ve canlı gidiyordu. Oyunda kaybeden Narsis'e herkesin kulağına hoşa giden sözcükler söyleme cezası verilmişti. Bir yüzbaşının eşi olan yanımdaki kadınla fazla oyalanınca kocası ansızın ona öyle şiddetli bir tokat attı ki, yüzündeki pudra gözlerime kaçtı. Gözlerimi silip korkumu biraz olsun üzerimden attığımda, iki adamı ellerinde kılıçlarla gördüm. Narsis kan içindeydi, davetlilerin geri kalanı şaraptan, öfkeden ve kıskançlıktan kendini kaybetmiş olan diğer adamı güçlükle zapt etmeye çalışıyordu. Narsis'in koluna girip onu dışarı götürdüm ve merdivenden yukarı çıkartarak bir başka odaya soktum, gözü dönmüş rakibi nedeniyle kendimi ve dostumu güvende hissetmediğim için hemen kapıyı sürgüledim.

İkimiz de yaranın ciddi olmadığını düşündük çünkü elinin üzerinde sadece hafif bir sıyrık görmüştük; ama çok geçmeden sırtından aşağı oluk halinde kan aktığını fark ettik; başının arkasında oldukça büyük bir yara vardı. Artık korkmaya başlamıştım. Yardım göndermeleri için antreye çıktım, ama hiç kimseyi göremedim çünkü herkes öfkeli adama engel olmak için aşağıda kalmıştı. Nihayet evin kızlarından biri odaya girdi, aşağıdaki harika gösteriye ve kahrolası komediye kahkahalarla gülen kızın neşesi gözümü korkutmuştu. Acilen bir cerrah

bulmasını rica ettim, kız birini getirmek üzere o arsız tavrıyla merdivenlere koştu.

Tekrar yaralı dostumun yanına döndüm, mendilimle elini, kapıda asılı duran bir el havlusuyla başını sardım. Hâlâ şiddetli kanaması vardı: Benzi solmuştu ve bayılmak üzereydi. Yakınımda bana yardım edecek hiç kimse yoktu; kendimi zorlamadan onu kollarıma aldım, okşayarak, tatlı sözler söyleyerek cesaret vermeye çalıştım. Bu sanki kutsal bir ilaç gibi etkisini göstermişti; kendini bırakmadı, ama yüzü ölü gibi solgundu.

Nihayet evde çalışan kadın çıkageldi; dostumu o halde kollarımın arasında kanlar içinde yatarken görünce dehşete düştü. Çünkü Narsis'in yaralanmış olabileceği hiç kimsenin aklına gelmemişti; herkes onu sağ salim dışarı çıkardığımı sanmıştı.

Sonra şarap, güzel kokulu su, serinletici ve canlandırıcı ne varsa bolca getirildi, bu arada cerrah da yetişmişti; artık yaralıyı bırakabilirdim, ama Narsis elimi sıkıca tuttu, zaten tutmasaydı bile orada kalacaktım. Bütün ev halkının artık çevremde toplanmış olmasına aldırmaksızın yarası sarılırken ona şarapla kompres yapmaya devam ettim. Cerrah işini bitirdi, yaralı dostum bana sessizce veda ederek evine götürüldü.

Evin hanımı beni kendi yatak odasına götürdü, beni baştan aşağı soyması gerekti; Narsis'in kanı bedenimden yıkanırken ilk kez tesadüfen aynaya bakıp giysilerim olmadan da güzel sayılabileceğimi düşündüğümü saklayamam. Giysilerimin hiçbiri giyilecek durumda değildi, ev halkı benden kısa ya da iri yapılı olduğundan, tuhaf giysiler içinde eve döndüğümde anne ve babam oldukça şaşırdı. Atlattığım korku, dostumuzun yaralanması, yüzbaşının saçmalaması ve olup biten her şey canlarını fazlasıyla sıkmıştı. Babam az kalsın yüzbaşına meydan okuyup dostunun intikamını alacaktı. Böyle canice bir girişime anında engel olmadıkları için orada bulunan beylere sövüp saydı; çünkü yüzbaşının tokadı attıktan hemen sonra kılıcını çekip Narsis'e arkadan saldırdığı apaçıktı; elindeki yara Narsis kendi kılıcına davrandığı sırada oluşmuştu. Tarifsiz derecede heyecanlanmış ve etkilenmiştim ya da şöyle ifade edebilirim; kalbimin derinliklerinde uyuyan duygu ansızın infilak edip alev gibi havaya savrulmuştu. Haz ve sevinç önce sevgiyi üretmek ve sessizce beslemekte son derece becerikliyse, o zaman doğuştan

cesaretli olan bu duygu, korkunun verdiği itici güçle kolayca kararını verip kendini ifade eder. Annem küçük kızına ilaçlar verip yatağa yatırdı. Babam sabah erkenden yaralı dostumuzu ziyarete gitti. Geri döndüğünde Narsis'in yarası nedeniyle ateşler içinde hasta yattığını öğrendik.

Babam onunla ne konuştuğunu bana pek anlatmadı ve bu olayın doğurabileceği sonuçlarla ilgili beni sakinleştirmeye çalıştı. Her yanda bir özrün yetip yetmeyeceğinden, olayın dava konusu olup olmayacağından ve buna benzer başka birçok şeyden söz ediliyordu. Babamı çok iyi tanıyordum; bu meselenin bir düello yapılmadan kapanmasını istemeyeceğinden emindim; ama sessiz kaldım çünkü kadınların bu tür işlere karışmaması gerektiğini babam bana çok önceden öğretmişti. Ayrıca iki dost arasında benimle ilgili bir konuşma geçmemiş gibiydi; ama babam çok geçmeden daha sonra annemle yaptığı görüşmenin içeriğini bana açıkladı. Narsis yanında kalıp ona yardım etmemden son derece duygulanmıştı, babama sarılarak bana ebediyen borçlu olduğunu, benimle paylaşmayacağı hiçbir mutluluğu istemediğini söylemiş ve onu baba olarak görmek için kendisinden izin istemişti. Annem hepsini bana dürüstçe tekrar etti, ama insanın ilk heyecanla söylediği şeylere pek dikkat etmemesi gerektiği üzerinde iyi niyetle durdu. Yapmacık bir soğukkanlılıkla "Evet, şüphesiz," diye yanıtlarken o sırada kim bilir ne çok şey düşünmüştüm, Tanrı bilir.

Narsis iki ay hasta yattı, yarası yüzünden sağ eliyle yazı bile yazamıyordu, ama bu arada bana olan ilgisini en nazik biçimde gösterdi. Sıradan nezaketin ötesinde olan bütün bu davranışları annemden öğrendiklerimle bir araya getirdim; kafamın içi sürekli kuruntularla doluydu. Bütün şehir bu olaydan söz ediyordu. Benimle bu konuda faklı bir tonda konuşuyorlardı, o kadar reddetmeye çalıştığım halde sürekli beni etkileyen sonuçlar çıkarıyorlardı. Daha önce alışkanlık ve flört olan şey, şimdi birdenbire ciddi bir eğilime dönüşmüştü. İçinde bulunduğum huzursuzluğu herkesten özenle saklamaya çalıştıkça, daha da şiddetleniyordu. Onu kaybetme düşüncesi beni korkutuyor, daha yakın bir ilişkiye girme olasılığı her yanımı titretiyordu. Evlenme düşüncesinde yarım akıllı bir kız için korkutucu bir şeyler bulunduğu muhakkak.

Bu şiddetli sarsıntılar nedeniyle yine kendimi hatırlamıştım. Daha önce gece gündüz gözümün önünde süzülen dağınık bir hayatın renkli tabloları bir anda uçup gitmişti. Ruhum tekrar kıpırdamaya başlamıştı; ama görünmez dostla fazlasıyla kopuk olan ilişkiyi tekrar kurmak o kadar kolay değildi. Birbirimizden hâlâ oldukça uzaktık; yine de bir şeyler vardı, ama eskisine oranla fark çok büyüktü.

Yüzbaşının ağır yaralandığı düello haberim olmadan geçip gitmişti ve kamuoyu her bakımdan artık tekrar ortaya çıkmış olan sevdiğim adamın yanındaydı. Her şeyden önce sarılı başı ve eliyle kendini bizim eve taşıtmıştı. Bu ziyarette kalbim nasıl da çarpmıştı! Bütün aile bir aradaydı; her iki tarafta da her şey sadece genel anlamda karşılıklı teşekkür ve nezaket gösterileriyle sınırlı kaldı; ama Narsis'in sevgisinin gizli işaretini gösterme fırsatını bulduğu her an huzursuzluğum daha da artıyordu. Tamamen iyileştikten sonra kış boyunca eskisi gibi bizi ziyarete devam etti, duyguları ve aşkıyla ilgili bana verdiği bütün işaretler üzerinde hiçbir şey konuşulmadı.

Bu şekilde sürekli alıştırmaya tabi tutulmuştum. Hiç kimseye güvenemiyordum ve Tanrı'dan çok uzaklaşmıştım. Bu fırtınalı dört yıl boyunca onu büsbütün unutmuştum; artık tekrar ara sıra düşünüyordum, ama dostluğumuz soğumuştu, ona sadece seremoni ziyaretleri yapıyordum, ayrıca karşısına daima güzel giysilerle çıkıp başkaları karşısında erdemli, onurlu ve üstün olduğum inancımı ona hoşnutlukla gösterdiğim için bu süsler içinde beni hiç fark etmemiş gibiydi.

Bir saray adamı mutluluğu için bel bağladığı prensi tarafından aldatıldığında çok huzursuz olur; ama ben kötü hissetmiyordum. İhtiyacım olan her şeye, sağlığa, rahatlığa sahiptim; Tanrı beni hoş görüp hatırlarsa bu iyiydi; değilse, o zaman görevimi yerine getirdiğime inanıyordum.

Elbette o zamanlar kendimle ilgili böyle düşünmüyordum; yine de ruhumun en gerçek biçimi buydu. Ama düşüncelerim değişip temizlenmeye de başlamıştı.

İlkbahar gelmişti. Narsis bir gün evde yalnızken beklenmedik bir anda ziyaretime geldi. Artık bir sevgili olarak karşımdaydı; bana kalbimi verip vermeyeceğimi ve maaşı iyi, saygın bir makam elde ettiği zaman evlenme teklifini kabul edip etmeyeceğimi sordu.

Aslında bizim hizmetimize alınmıştı; ancak başlarda çabucak yükselmesi gerekirken mevki hırsından korkulduğu için daha çok engellenmiş, kendi serveti olduğu için de maaşı düşük tutulmuştu.

Narsis'e olan bütün eğilimime karşın onun doğrudan pazarlık edilebilecek bir erkek olmadığını biliyordum. Bu nedenle kendimi topladım ve onu babama havale ettim, ancak babamın rıza göstereceğinden şüphesi yokmuş gibiydi ve öncelikle benimle anlaşmak istiyordu. Sonunda anne ve babamın rızasını almasını gerekli koşul olarak öne sürüp evet dedim. Bunun üzerine resmi olarak her ikisiyle de konuştu; onlar da hoşnut olduklarını gösterdiler. Yakında umut edilen evlilik üzerine kendisini terfi ettireceklerine söz verdiler. Kız kardeşlerime ve teyzelere haber verildi ve bu sırrı saklamaları tembihlendi.

Artık sevgilim nişanlım olmuştu. İkisinin arasındaki fark çok büyüktü. Biri iyi niyetli bütün kızların sevgililerini nişanlıya dönüştürecek olsa, bu ilişki evlilikle sonuçlanmasa bile, cinsiyetimize büyük iyilik etmiş olurdu. İki kişi arasındaki sevgi bu şekilde artmaz, ama daha akılcı olur. Sayısız küçük budalalıklar, bütün cilveleşmeler ve kaprisler hemen ortadan kalkar. Nişanlımız sabah bonemiz içinde bizi en güzel saç süsünden daha hoş bulduğunu söylese, o zaman saçının modeli iyi niyetli bir kız için herhalde fark etmez; onun da böyle ağırbaşlı düşünmesi, herkes kendine süslü bir bebek arzu ederken onun bir ev kadınını tercih etmesi kadar doğal bir şey olamaz. Bu her alanda böyledir.

Böyle bir kız ayrıca akıllı ve bilgili bir nişanlıya sahip olma şansını elde etmişse, o zaman yüksekokulların ve yabancı ülkelerin ona verebileceğinden fazlasını öğrenir. Onun vereceği bütün eğitimi severek almakla kalmaz, ayrıca bu yolda kendini ilerletmeye çabalar. Sevgi imkânsız olan birçok şeyi gerçekleştirir ve sonunda kadın cinsi için böylesine gerekli ve uygun olan boyun eğiş hemen başlar; nişanlı bir koca gibi hükmetmez; sadece rica eder, sevgilisi de daha ricasını tamamlamadan onun ne istediğini sezmeye bakar.

Deneyimlerim birçok şey uğruna vazgeçmek istemediğim şeyleri bana öğretmişti. Mutluydum, gerçek anlamda, bir insanın bu dünyada olabileceği kadar mutluydum, yani kısa süreliğine.

Bir yaz bu sessiz sevinçler içinde geçip gitti. Narsis bana şikâyet edebileceğim en küçük fırsatı bile tanımıyordu; her zaman sevgi doluydu, bütün ruhumu ona adamıştım, bunu çok iyi biliyor ve takdir ediyordu. Bu arada görünürde önemsiz olan ve ilişkimize yavaş yavaş zarar veren bir şey oluştu.

Narsis benimle nişanlı olarak gezip tozuyordu ve henüz yasak bize olanşeyi asla arzulamaya kalkışmıyordu. Ancak erdemin ve ahlakın sınırları hakkında son derece farklı düşünüyorduk. Riske girmek istemiyor ve ona en fazla herkesin bildiğinden daha farklı bir özgürlüğü kesinlikle tanımıyordum. O ise arada atıştırmaya alışık olduğu bu diyeti fazla katı buluyordu; burada değişmez itiraz ortaya çıkıyordu; davranışımı övüyor, ama kararımın altını oymaya çalışıyordu.

Eskiden karşı olduğum eski dil ustamın "ciddiyeti" aynı zamanda çare olarak tekrar aklıma gelmişti.

Tanrı'yla biraz daha yakın olmuştum. Bana böyle sevgili bir nişanlı vermişti ve bunun için ona teşekkür etmeliydim. Dünyevi aşkın kendisi zihnimin odaklanmasını sağlayıp harekete geçirmişti ve Tanrı'yla ilgilenmeme karşı değildi. Beni korkutan şey hakkında ona son derece doğal bir şekilde yakınıyor, beni korkutan şeyi isteyip arzuladığımı fark etmiyordum. Kendimi çok güçlü görüyordum ve "Beni baştan çıkmaktan koru!" diye dua etmiyordum. Baştan çıkmakla ilgili düşüncelerimde çok öteye geçmiştim. Tanrı'nın karşısına kendi erdemimin bu uyduruk şatafatı içinde çıktım; beni uzaklaştırmadı; ona karşı hissettiğim küçük bir kıpırtı ruhumda yumuşak bir etki bırakmıştı ve bu etki ona sürekli başvurmak için beni harekete geçirdi.

Narsis dışında bütün dünya benim için ölüydü, ondan başka hiçbir şey beni çekmiyordu. Süslenme hevesimin bile tek amacı onun hoşuna gitmekti, beni görmeyeceğini biliyorsam, kendime hiç özen göstermiyordum. Dans etmeyi seviyordum; ama o yanımda olmadığında hareket etmeye dayanamıyormuş gibiydim. Onun gitmediği görkemli bir baloda ne kendime yeni moda bir şeyler alıyor ne de eskisine göre giyiniyordum. Hepsi benim için uygundu, ama şöyle de diyebilirim: Hepsi birbirinden sıkıcıydı. Başka zaman en küçük bir istek duymadığım halde, daha yaşlılarla iskambil oyununa oturabildiğimde, o geceyi iyi geçirdiğime inanıyordum ve iyi dostlarımdan biri bu konuda şaka

yaptığında bütün akşam boyunca belki de ilk kez gülümsemiş oluyordum. Gezintilerde ve bütün toplu eğlencelerde de durum şunu düşündürtüyordu:

> Kendime sadece onu seçtim;
> Sanki onun için doğdum,
> Onun aşkı tek istediğim.

Böylece topluluk içinde genellikle yalnızdım ve bu yalnızlığı tercih ediyordum. Ama meşgul olan zihnim ne uyuyabiliyor ne rüya görebiliyordu; Tanrı'yla duygularım ve düşüncelerimle ilgili konuşmak için düşünüyor, hissediyor ve yavaş yavaş bir beceri kazanıyordum. Artık öncekilerle çatışmayan duygularım ruhumda bambaşka bir şekilde gelişmeye başlamıştı. Çünkü Narsis'e olan aşkım bütün yaradılışın planına uygundu ve hiçbir yerde görevlerime engel oluşturmuyordu. Kendileriyle çelişmiyorlardı, ama yine de farklıydılar. Narsis gözümün önünde, bütün sevgimi dayandırdığım tek tabloydu, ama diğer duygu hiçbir tabloya dayanmıyordu ve tarifsiz bir şekilde güzeldi. Şimdi artık ona sahip değilim ve bir daha da ona kavuşamayacağım.

Her zaman bütün sırlarımı bilen sevgilimin bundan haberi yoktu. Çok geçmeden farklı düşündüğünü anladım; bana sık sık görünmez olanla bağlantılı olabilecek her şeyi, hafif ve ağır silahlarla tahrip eden makaleler veriyordu. Ondan geldikleri için kitapları okudum ve sonunda içinde yazılanların hiçbirinden tek kelime anlamadım.

Bilim ve bilgi hakkında da tartışmasız ilerleyemiyorduk; o da bütün erkekler gibi bilgili kadınlarla alay ediyor, sürekli beni eğitmeye çalışıyordu. Resmi eğitim dışında benimle bütün nesneler hakkında konuşuyor, bana sürekli çeşitli türde makaleler getirerek sıklıkla aynı tehlikeli dersi tekrarlıyordu: bir kadın bilgisini Katolik ülkede inancını gizleyen Kalvinistten daha gizli tutmalıydı, ben kendimi gerçekten de son derece doğal bir şekilde dünyaya karşı olduğumdan daha zeki ve bilgili göstermezken, kimi zaman kibrine karşı koyamayıp üstünlüklerimden söz eden ilk kendisi oluyordu.

O zamanlar nüfuzu, yeteneği ve zekâsıyla oldukça ünlenen bir centilmen sarayımızda büyük takdir görmüştü. Narsis'e özel

bir ilgi gösteriyor, yanından hiç ayırmıyordu. Kadınların erdemi üzerine de tartışmışlar, Narsis aralarında geçen konuşmayı bana ayrıntılarıyla anlatmıştı; yorum yapmaktan geri kalmayınca, dostum benden yazılı bir kompozisyon istedi. Bunu oldukça akıcı bir Fransızcayla yazdım; yaşlı rehberim sayesinde iyi bir temel oluşturmuştum. Dostumla bu dilde yazıştım ve o zamanlar daha kusursuz bir eğitim zaten sadece Fransızca kitaplardan alınabiliyordu. Kompozisyonum kontun hoşuna gitmişti; yazıya kısa zaman önce yazdığım birkaç şiir de ekledim. Kısaca, Narsist arka çıkmaksızın sevgilisine iyilik etmek istermiş gibiydi; hikâye kontun seyahati sırasında ona gönderdiği, Fransızca dizelerle yazılmış ve Narsis'in fazlasıyla memnun olduğu, zekice bir mektupla son bulmuştu. Kont dostane tartışmalarına değinerek bunca kuşku ve yanılgıdan sonra erdemin ne olduğunu çekici ve erdemli bir eşin kollarında en güvenli biçimde deneyimleyeceği için dostumu övüyordu.

Narsis bu şiiri önce bana, sonra da hemen hemen herkese gösterdi; böylece herkes ne istediğini anlamış oldu. Başka birçok konuda da böyleydi, değer verdiği bütün yabancılar evimizde olup bitenlerden böylece haberdar oluyordu.

Bir kont becerikli doktorumuz nedeniyle ailesiyle birlikte bir süre burada kaldı. Narsis'e bu evde de bir oğul gibi davranılmıştı; beni de oraya götürdü, bu saygın insanlar arasında zihne ve kalbe iyi gelen sohbetler yaptık, toplumun zaman geçirmek için yaptığı olağan şeyler bu evde başka yerdekiler gibi boş geçmiyordu. Herkes birbirimize olan bağımızı biliyor, bize koşulların gerektirdiği gibi davranıyor, asıl ilişkimizle ilgili konulara girmiyordu. Bu tanışıklıktan söz ediyorum çünkü daha sonraki hayatımda bazı etkileri olmuştur.

İlişkimizin üzerinden neredeyse bir yıl geçmişti, buna ilkbaharımız da eklendi. Yaz geldi, her şey daha ciddileşti ve ısındı.

Narsis'in talep edebileceği görev yeri beklenmedik bir ölüm nedeniyle açılmıştı. Bütün kaderimi belirleyecek olan an yaklaşıyordu. Narsis'le birlikte bütün dostları sarayda onun hakkındaki kötü izlenimleri silmek ve istediği görevi ona sağlamak için ellerinden gelen çabayı gösterirken, ben de ricamla birlikte görünmez dostuma başvurdum. Tekrar gelmeyi hevesle isteyeceğim kadar dostça kabul edilmiştim. Narsis'in istediği görevi

elde etmesiyle ilgili dileğimi bütün içtenliğimle açıkladım; ama dileğimi hararetle söylememiş, bunun benim ricamla gerçekleşmesini talep etmemiştim.

Göreve çok daha zayıf bir rakip getirildi. Haberi gazetede okuyunca dehşete düştüm, odama koşup kapıyı arkamdan kapadım. İlk acı gözyaşları halinde aktı; sonraki düşüncem şuydu: Bu yine de tesadüfen gerçekleşmemişti, hemen ardından bunu hoş görmem gerektiği sonucuna vardım; çünkü görünürde kötü olan bu durum benim iyiliğim içindi. Artık keder bulutlarını dağıtan en yumuşak duygular her yanımı sarmıştı; bu yardımla birlikte her şeye dayanabileceğimi hissediyordum. Akşam yemeğine neşeyle oturduğumda evdekiler bu durumuma oldukça şaşırdı.

Narsis benden daha güçsüzdü ve onu teselli etmem gerekti. Ailesinde de ona baskı yapan, can sıkıcı durumlarla karşılaşmıştı ve aramızda oluşan gerçek güvene dayanarak her şeyi bana açıkladı. Yabancı göreve atanmakla ilgili görüşmeleri de iyi gitmemişti; her şeyi, hem kendimi hem onu göz önüne alarak derinden hissediyordum; sonunda dileklerimin hepsini, sevecenlikle kabul edildiği o aynı görünmez makama taşıdım.

Bu deneyimler huzurlu bir yumuşaklığa büründükçe onu daha sık arar olmuştum ve teselli, onu her zaman bulduğum yerdeydi; ama ona her zaman yaklaşamıyordum: Güneşte ısınmak isteyen biri gibiydim ve yolumda gölge eden bir şey vardı. "Bu nedir?" diye kendime soruyordum. Bu durumun izini hevesle sürdüm ve her şeyin ruhumun yaradılışına bağlı olduğunu açıkça fark ettim; ruhum Tanrı'ya olan en doğru yönü bulmadığında soğuk hissediyordum; tepkisini alamıyor, yanıtını duyamıyordum. Sıra ikinci sorudaydı: Bu yönü engelleyen neydi? Burada geniş bir alanda bulunuyordum ve aşk hikâyemin ikinci yılının neredeyse tamamında bu araştırmanın içine daldım. Bunu çok erken bitirebilirdim çünkü aradığım izi çabucak bulmuştum, ama kabul etmek istemiyor, binlerce kaçış yolu arıyordum.

Ruhumun doğru yönünün aptalca eğlencelerle ve değersiz uğraşlarla rahatsız edildiğini çok çabuk anlamıştım; bunun nasıl ve nerede olduğunu yeterince açık bir şekilde biliyordum. Ama her şeyin donuk ya da çılgınca olduğu bir dünyada doğru

yolu nasıl bulacaktım? Bu konuyu olduğu gibi bırakıp mutlu olduklarını gördüğüm diğer insanlar gibi rastgele yaşamayı çok isterdim; ama yapamazdım: Duygularımla sürekli çatışıyordum. Kendimi toplumdan çekip ilişkilerimi değiştirmek istesem, bunu yapamazdım. Bir kez bir çevrenin içine kapatılmıştım; belli ilişkileri koparıp atamazdım; benim için bunca önemli olan konuda talihsizlikler üzerime yığılarak baskı yapıyordu. Çoğunlukla gözyaşları içinde yatağıma uzanıyor, uykusuz bir geceden sonra aynı durumda kalkıyordum; güçlü bir desteğe ihtiyacım vardı ve başımda soytarı şapkasıyla dolaştığım takdirde, Tanrı bana bu desteği vermeyecekti.

Artık bütün davranışlarımı tartıya koymuştum; dans ve oyunlar ilk incelemeye alınanlardı. Bunları öven ya da yeren hiçbir şey düşünülmemiş, konuşulmamış, yazılmamıştı, başvurmadığım, okumadığım, tartmadığım, üretmediğim, reddetmediğim ve kendime durmadan eziyet etmediğim hiçbir şey kalmadı. Bunlardan vazgeçtiğim takdirde Narsis'i küçük düşüreceğimden emindim; çünkü o, dünyanın bize sunduğu endişeli bir vicdan görüntüsünün alaylığından son derece korkuyordu ve artık aptallık, zarar veren aptallık olarak gördüğüm şeyleri zevk aldığım için değil, sadece onun hatırına yaptığım için, her şey bana korkunç derecede ağır geliyordu.

Beni dağıtmış ve iç huzurumu bozmuş davranışlarımı, kalbimin görünmez varlığın etkilerine açık kalabileceği biçimde düzeltmek için gösterdiğim çabaları ve bu savaşın böyle verilemeyeceğini nasıl acı verici bir şekilde hissetmek zorunda kaldığımı, can sıkıcı laf kalabalığı ve tekrarlar olmaksızın anlatamayacağım. Çünkü aptallığın kılıfına bürünür bürünmez, bu sadece takındığım maskeyle kalmamış, aptallık gittikçe içime işlemeye başlamıştı.

Burada, sadece tarihsel şekilde tasvir edilmiş olanı aşarak kendi durumumla ilgili birkaç gözlem yapabilir miyim? Zevk ve eğilimlerimi böylesine değiştiren, yirmi iki yaşımda, hatta daha önce, akranlarımı masumca keyiflendirebilen şeylerden zevk almayışıma neden olan neydi? Bunlar bana neden masum gelmiyordu? Buna elbette yanıt verebilirim: Çünkü masum değillerdi; çünkü akranlarım gibi ruhuma yabancı değildim. Hayır, aramadan bulmuş olduğum, eğlencelerde boşuna aradığımız

keyfi bize gerçek anlamda sağlayan, çok daha yüce duygular olduğunu ve bu duyguların aynı zamanda mutsuzluklarda bize destek olacak gücü barındıran gizli bir hazine olduğunu, deneyimlerimden biliyordum.

Ama yine de gençliğin keyifli eğlencelerinin ve havailiklerinin benim için zorunlu bir çekiciliği olmalıydı çünkü bunlara katılmıyormuş gibi yapmak benim için imkânsızdı. Birçokları gibi, eskiden beni şaşırtan, evet, bana hükmetmekle tehdit eden şeyleri artık istediğimde soğukkanlılıkla yapabiliyordum. Burada bir orta yol tutulamazdı; ya çekici eğlencelerden ya da ferahlatıcı iç huzurundan mahrum olacaktım.

Ama ruhumdaki savaş kendi bilincimin dışında kararını vermişti. İçimde duyusal hazlara özlem duyan bir şey varsa bile, artık onun keyfine varamıyordum. Şarabı çok seven biri kokuşmuş havasının boğmakla tehdit ettiği, fıçılarla dolu bir şarap mahzeninde bütün içki zevkini yitirir. Temiz hava şaraptan fazlasıdır, bunu çok iyi hissediyordum; Narsis'in aşkını kaybetme korkusu beni alıkoymamış olsaydı, hemen başından itibaren iyiyle çekici olanı ayırmak, bana sadece bunun üzerinde biraz düşünmeme mal olacaktı. Ama binlerce çekişmeden, sürekli tekrarlanan gözlemlerden sonra nihayet beni ona sıkıca bağlayan bağa keskin bir bakış attığımda, bunun kopacak kadar zayıf bir bağ olduğunu gördüm. Ansızın beni havasız bir odaya hapseden şeyin sadece bir cam fanus olduğunu fark ettim; onu parçalamak için sadece biraz güce ihtiyaç vardı, sonra kurtulmuştum!

Dediğimi yaptım. Maskemi çıkardım ve her seferinde içimden geldiği gibi davrandım. Narsis'i her zaman sevmiştim; ama daha önce sıcak suyun içinde duran termometre artık havadaydı; atmosferin ısısından daha yükseğe çıkamazdı.

Ama ne yazık ki fazlasıyla soğuk almıştı. Narsis kendini geri çekip yabancılaşmaya başladı; bu onun tercihiydi. Ailem bunu fark edip bana sordu ve çok şaşırdı. Bugüne dek yeterince özveride bulunduğumu, ileride ve hayatımın sonuna dek bütün can sıkıcı şeyleri onunla paylaşmaya hazır olduğumu, ama kendi davranışlarım için koşulsuz özgürlük istediğimi, yapacağım her şeyin kendi inancıma bağlı olması gerektiğini; kendi fikirlerimde asla inat etmeyeceğimi, daha çok her nedeni duymaktan

hoşlanacağımı, ama kendi mutluluğum söz konusu olduğunda kararın bana ait olması gerektiğini ve hiçbir zorlamaya sabır göstermeyeceğimi erkeksi bir gururla açıkladım. En bilgili doktorun belki de son derece sağlıklı olan ve herkesçe çok sevilen bir yemeği yemem konusunda öne süreceği nedenler, deneyimlerim bunun bana, örneğin kahve tüketiminde olduğu gibi, her zaman zararlı olacağını kanıtladığı anda beni ne kadar az harekete geçirirse, beni şaşırtan herhangi bir davranışın benim için ahlaki açıdan yararlarının kanıtlanmasına da o kadar az, hatta çok daha az izin verecektim.

Uzun zamandır sessiz bir hazırlık içinde olduğumdan, bu konudaki tartışma benim için can sıkıcı olmaktan ziyade keyifliydi. Kalbimi ferah tuttum ve kararımın değerini bütünüyle hissettim. Bir adım bile geri atmadım, evlat olarak saygı borcum olmayan herkesi kabaca uzaklaştırdım. Kısa zamanda evimde zafer kazanmıştım. Gençliğinden beri annemin benzer düşünceleri vardı, ancak bunları kendi içinde olgunlaştırmamıştı; onları zorlayan bir sıkıntı yaşamamış, inancını hayata geçirecek cesareti artırmamıştı. Sessiz dileğinin benimle yerine gelmiş olmasına seviniyordu. Küçük kız kardeşim de benden yana gibiydi; ikincisiyse dikkatli ve sessizdi. En fazla karşı çıkan teyzem oldu. Ortaya koyduğu nedenler kendince yadsınamazdı ve öyleydiler çünkü geneldiler. Sonunda bu konuda hiçbir şekilde söz söylemeye hakkı olmadığını ona göstermek zorunda kaldım; o da kendi düşüncesinde ısrar ettiğini çok seyrek fark ettirdi. Bu olayı yakından izleyen ve tamamen duyarsız kalan bir tek oydu. Kişiliksiz ve algısı kıt olduğunu söylersem onu fazla karalamış olmam.

Babam tamamen kendi düşünce tarzına uygun davrandı. Konu hakkında benimle az, ama sık sık konuştu; anlaşılır nedenleri, inkâr edilemeyen nedenlerinden daha fazlaydı, ona karşı koymak için bana tek güç veren şey haklılığımın derin duygusu oldu. Ama çok geçmeden sahneler değişti; babamın kalbini kazanmak zorundaydım. Zihninin baskısı altında en etkileyici düşüncelerimi ortaya koydum. Dilime ve gözyaşlarıma yol verdim. Narsis'i ne kadar sevdiğimi, iki yıldan bu yana kendimi nasıl zorladığımı, doğru davrandığımdan ne kadar emin olduğumu; bu kesin kanaatimi sevgili nişanlının ve görünüşteki

mutluluğun, gerekirse sahip olduğum dünyevi her şeyin kaybıyla mühürlemeye hazır olduğumu; kendi görüşlerime aykırı davranmaktansa vatanımı, ailemi, dostlarımı terk edip ekmeğimi yabancı ellerde kazanmayı yeğleyeceğimi ona gösterdim. Duygulandığını belli etmedi, bir süre sustu, sonunda benim yanımda olduğunu söyledi.

Narsis bir süredir evimize gelmekten kaçınıyordu; babam onun da bulunduğu, haftalık bir toplantı yaptı. Konu sarayda ve şehirde heyecan uyandırmıştı. Zayıf karakterlerin kararları üzerinde biraz etkili olmak hoş görüldüğü için, kamuoyunun katılımcı olmaya can attığı bu tür olaylarda hep alışılageldiği gibi, herkes konu hakkında konuşuyordu. Bu dünyayı iyi tanıyordum ve insanın özellikle ikna edildiği kişiler tarafından kınandığını biliyordum, bu olmasa bile bütün bu geçici yorumlar iç dünyamda bir hiçti.

Buna karşın Narsis'e olan eğilimimden kendimi mahrum etmedim. Bana görünmüyordu ve ona olan duygularım değişmemişti. Onu şefkatle, adeta yeniden ve eskisinden daha ağırbaşlı seviyordum. İnancımı rahat bırakacaksa, onundum; bu koşul olmadan onunla birlikte bir krallığı bile reddedebilirdim. Bu duygu ve düşüncelerle birlikte aylar geçirdim, sonunda kendimi yeterince sakin ve güçlü hissettiğimde, ona pek de yumuşak olmayan, nazik bir pusula yazıp artık bana neden gelmediğini sordum.

En önemsiz şeylerde bile kendisiyle ilgili açıklama yapmaktan hoşlanmadığını ve ona iyi görünen şeyi sessizce yaptığını bildiğim için bu kez onu kasten zorladım. Bana biraz yavan gelen, anlamsız cümlelerle dolu, ayrıntılı bir yanıt aldım: daha iyi bir mevki olmadan kendini düzene sokamayacağını ve bu nedenle bana evlenme teklif edemeyeceğini, şimdiye kadar ne zorluklar çektiğini bilmemin daha iyi olacağını, bu kadar uzun ve verimsiz süren ilişkinin adıma zarar verebileceğini, şimdiye kadarki uzaklığı koruması için ona izin vermemi; beni mutlu edebilecek gücü bulduğunda bana verdiği sözü tutacağını bildiriyordu.

Onu hemen yanıtladım: Olay herkesçe bilindiği için adımı korumakta geç kalındığını, vicdanımın ve masumiyetimin bunlar için en güvenli kefiller olduğunu; ama verdiği sözü hiç dü-

şünmeden kendisine geri verdiğimi ve mutluluklar dilediğimi yazdım. Bir saat içinde ilkiyle tamamen aynı tarzda yazılmış kısa bir yanıt aldım. İstediği mevkiiyi elde ettiği zaman mutluluğunu kendisiyle paylaşıp paylaşmayacağımı bana sormakta ısrarlıydı.

Bunun anlamı benim için hiçbir şey söylememekten fazlası değildi. Akrabalarıma ve yakınlarıma bu konunun kapandığını açıkladım, gerçekten de öyleydi. Çünkü dokuz ay sonra istediği terfii elde ettiğinde bana tekrar evlenme teklif etti, elbette bir koşulu vardı; düşüncelerimi değiştirecek bir yuva inşa etmesi gereken bir kocanın karısı olacaktım. Nazikçe teşekkür ettim ve tıpkı perde indiği zaman insanın tiyatrodan dışarı çıkmak istemesi gibi, kalbim ve aklımla bu hikâyeden çabucak ayrıldım. Ve kısa zaman sonra kolayına geldiği gibi, zengin ve çekici bir kısmet bulduğunu, istediği gibi mutlu olduğunu öğrendiğim için tamamen rahatlamıştım.

Yeni görevine geçmeden önce ve sonra bana cazip evlenme teklifleri yaptığını, babam ve annem biraz yumuşamamı çok istedikleri halde hepsini düşünmeden reddettiğimi söylemeden geçemeyeceğim.

Artık bana, fırtınalı geçen mart ve nisan aylarından sonra, en güzel mayıs havasının bağışlandığını düşünüyordum. Esenlik içinde tarifsiz bir huzurun tadını çıkarıyordum, etrafıma dilediğimce bakmak istiyordum, böylece kayıplarımı telafi ettim. Genç ve duygu doluydum, güzel bahçede geçirdiğim zamanların fazla uzun gelmemesi için arkadaşlığa ve oyuna ihtiyacım olduğundan, doğa bana eskisinden bin kat güzel görünüyordu. Dindarlığımdan artık utanmadığım için sanata ve bilime olan sevgimi gizlemiyordum. Çiziyor, resim yapıyor, okuyordum ve beni destekleyecek yeterince insan bulmuştum; terk ettiğim ya da daha çok beni terk eden büyük dünya yerine, çevremde daha küçük, ama çok daha zengin ve eğlendirici bir dünya oluşmuştu.

Sosyal hayata eğilimim vardı, eski tanıdıklarımla görüşmeyi kestiğim dönemde yalnızlıktan bunaldığımı inkâr etmiyorum. Artık kendimi yeterince izole etmiş, hatta belki de zararımı fazlasıyla telafi etmiştim. Kafaca uyuştuğum çevre sakinlerinin yanı sıra yabancılarla da kurduğum dostluklar yeni yeni genişlemeye başlamıştı. Hikâyem her yerde ünlenmişti ve bir-

çok insan Tanrı'ya nişanlısından daha fazla değer veren kızı merak ediyordu. O zamanlar Almanya'da genellikle belli dinsel duygular dikkat çekiyordu. Ruh sağlığına özen göstermek kraliyet ailelerinin ve kontların evlerinde gündemdeydi. Soylular da neredeyse aynı dikkati göstermeye eğilimliydiler, bu eğilim daha alt sınıflarda büsbütün yaygınlaşmıştı.

Daha önce sözünü ettiğim kontun ailesi beni kendine çekmeye başlamıştı. Bu arada bazı akrabaları şehre yerleştiği için, aile konumunu güçlendirmişti. Bu değerli kişiler tıpkı benim onlarda aradığım gibi, benim yakınlığımı arıyorlardı. Akraba çevreleri çok genişti, imparatorluğa ait prenslerin, kontların ve soyluların büyük bölümüyle bu evde tanıştım. Görüşlerim hiç kimse için sır değildi, buna ister saygı duysunlar ya da hoş görsünler, ben yine de amacıma ulaşmış ve çekişmenin dışında kalmıştım.

Bu kez başka bir şekilde dünyaya açılmıştım. Evimize genellikle geçerken uğrayan babamın üvey erkek kardeşi o dönemlerde bizde uzun bir süre kaldı. Saygı gördüğü ve nüfuz sahibi olduğu saraydaki görevini kendi görüşlerine uymayan şeyler yüzünden terk etmişti. Dürüst düşünceli ve sert mizaçlı biriydi ve bu konuda babama çok benziyordu; ama ondan biraz daha yumuşaktı, bu nedenle iş konusunda pes etmek ve kendi düşüncesine göre bir şeyler yapmak yerine olayları akışına bırakıp duyduğu öfkeyle içine kapanmak ya da ailesinin yanına sığınmak kolayına gelmişti. Amcam babamdan çok daha gençti ve maddi bağımsızlığı dış koşullarla epey desteklenmişti. Annesi çok zengindi, uzak ve yakın akrabalarından büyük bir servet kalacaktı; babamın orta halli serveti hizmet karşılığı aldığı maaşa sıkı sıkıya bağlıyken, amcamın bir dış desteğe ihtiyacı yoktu.

Amcam ailesiyle ilgili yaşadığı felaket nedeniyle daha katıydı. İyi kalpli karısını ve umut vaat eden oğlunu çok erken kaybetmişti ve o zamandan bu yana kendi iradesine bağlı olmayan şeylerden uzaklaşmak istermiş gibiydi.

Büyük olasılıkla tekrar evlenmeyeceği, biz çocukların büyük servetinin vârisleri olarak görülebileceği, aile içinde zaman zaman gönül rahatlığıyla kulaklara fısıldanırdı. Buna pek kulak asmazdım, ama diğerlerinin tutumları fazlasıyla bu umu-

da yönelikti. Sağlam karakterli olan amcam sohbetlerde hiç kimseye karşı çıkmamaya alışmıştı, herkesin yorumunu dostça dinler, herhangi bir konuda öne sürülen düşünceleri kanıtlarla ve örneklerle desteklerdi. Onu tanımayan biri kendisiyle hep aynı fikirde olduğunu sanırdı; çünkü üstün bir zekâsı vardı ve bütün düşünce türlerine uyum sağlayabiliyodu. Benimle şansı pek yaver gitmemişti çünkü burada söz konusu olan, tamamen bihaber olduğu duygulardı ve görüşlerim hakkında benimle o kadar hoşgörülü, içten ve anlayışlı konuşmuş olsa bile, bütün davranışlarımın temelini oluşturan şey hakkında hiçbir fikri olmadığı yine de gözümden kaçmamıştı.

Böylesine ketum olduğu halde bir süre sonra bize yaptığı olağandışı ziyaretin amacı kendini belli etmişti. Fark edildiği üzere, kendi düşüncesine göre evlenip mutlu etmek için en küçük kız kardeşimi gözüne kestirmişti; bedensel ve zihinsel yeteneklerine hatırı sayılır bir servet de eklendiğinde, kız kardeşim elbette eş olarak ilk talep edilebilecek aday olabilirdi. Benimle ilgili düşüncelerini de gelirini hemen almaya başladığım bir vakfa[1] kaydettirerek aynı şekilde sessizce belli etti.

Kız kardeşim kendisine gösterilen özen konusunda benim gibi hoşnut ve minnettar değildi. Bugüne dek oldukça tedbirli bir şekilde gizlediği gönül meselelerini bana açtı: Herhalde korkuyordu, hoşuna gitmeyecek bir erkekle birleşmesini olası her şekilde ona tavsiye etmeyeceğim için gerçekten de korkmakta haklıydı. Elimden geleni yaptım ve başarılı da oldum. Ama amcam niyetinde fazla ciddi ve açık, manzara kız kardeşimin dünya görüşü açısından fazla çekici olduğu için, mantığının reddettiği bir eğilimden vazgeçecek gücü kendinde bulamadı.

Kız kardeşim amcamın yumuşak idaresinden eskiden olduğu gibi kaçınmadığından, o da planının temellerini hemen

---

[1] Frauenstift (Kadınlar Vakfı): Kadınların manastır rahibelerinde olduğu gibi kendilerini dünyevi zevklerden mahrum etmeksizin yaşadıkları dinsel bir kurumdu. Bu tür vakıflarda özgürce yaşayan kadınlara Kanonisse ya da Stiftdame (Türkçe karşılığı; vakıf hanımı) adı verilirdi. Vakıflar genellikle soylu hanımlar tarafından kurulur, önemli memurların kızları da belirli bir ücret karşılığı bu vakıflara alınırdı. Bir Kanonisse vakfın kendisine bağladığı maaşla dilerse başka yerde oturabilir ya da evlenerek bu maaşından vazgeçebilirdi –çn.

atmıştı. Kız kardeşimi komşu saraya nedime olarak gönderdi, gözetimini ve eğitimini de orada saray başmabeyincisi olarak oldukça saygı gören bir hanım arkadaşına bıraktı. Yeni yuvasına giderken ona eşlik ettim. Karşılamada gösterilen özenden ikimiz de hoşnut kaldık. Artık dünyada bir vakıf hanımı, genç ve dindar bir vakıf hanımı olarak oynadığım role zaman zaman içimden gülüyordum.

Eskiden olsa, böyle bir durum beni şaşırtabilir, belki de delirtebilirdi, ama artık çevremi kuşatan her şeye karşı fazlasıyla soğukkanlıydım. Büyük bir sessizlik içinde birkaç saat saçlarımı yaptırıyor, süsleniyor ve içinde bulunduğum koşullarda bu resmi üniformayı giymekle yükümlü olduğumdan başka bir şey düşünmüyordum. Kalabalık salonlarda herhangi bir biçim ya da varlık üzerimde güçlü bir etki bırakmaksızın herkesle ve her şeyle konuşuyordum. Tekrar eve döndüğümde çoğunlukla geride kalan tek his, ağrıyan ayaklarım oluyordu. Gördüğüm birçok insan aklıma yarar sağlıyordu; insani bütün erdemlerin, iyi ve soylu davranışların örneği olarak birkaç kadın, özellikle kız kardeşimin eğitimi altına girme şansını elde ettiği başmabeyinci kadını tanıdım.

Ama dönüşümde bu seyahatin bedensel sonuçları beni pek mutlu etmemişti. Yaşadığım büyük kanaatkârlık ve düzenli diyet sırasında eskisi gibi kendi zamanıma ve gücüme hâkim olamamıştım. Beslenmek, hareket etmek, ayağa kalkmak, yatmak, giyinmek ve gezmek evdeki gibi kendi isteğime ve duygularıma bağlı olmamıştı. Dost çevresindeyken gevşemeye, saygısızlığa izin yoktu ve gerekli olan her şeyi severek yapmıştım çünkü bunu bir görev gibi görmüştüm, çabucak geride kalacağını biliyordum ve kendimi hiç olmadığım kadar sağlıklı hissetmiştim. Bununla birlikte bu yabancı ve huzursuz yaşam, üzerimde hissettiğimden daha fazla etki bırakmış olmalıydı. Çünkü eve gelir gelmez anne ve babamı sevindiren haberlerimi verdikten sonra geçirdiğim kanama pek tehlikeli olmadığı ve kısa sürdüğü halde, yine de ardında kayda değer bir halsizlik bırakmıştı.

Burada yine yeni bir ders alıyordum. Ve bunu sevinçle yaptım. Beni hayata bağlayan hiçbir şey yoktu ve doğruyu hiçbir zaman burada bulamayacağımdan emindim, böylece

hayattan vazgeçerek dertsiz ve sakin bir şekilde yaşamaya devam ettim.

Annem doğaya olan borcunu ödemeden önce beş yıl boyunca çekeceği eziyetli bir hastalığa yakalandığı için, yeni bir sınava daha dayanmak zorundaydım. Bu dönemde birçok şeye alıştık. Aşırı korkuya kapıldığı zaman çoğunlukla geceleri hepimizi yatağına çağırır, sıkıntısını en azından varlığımızla dağıtmaya çalışır, ama bu da durumu iyileştirmezdi. Daha zoru, evet, dayanılmaz olanı babamın da kötüleşmeye başladığı zamanki baskıydı. Gençliğinden bu yana sık sık, en uzunu otuz altı saat süren baş ağrıları çekerdi. Ama ağrıları artık kalıcı olmaya başlamıştı ve aşırı derecede arttığında çektiği acı kalbimi parçalıyordu. Bu fırtınalı zamanlarda bedensel zayıflığımı daha fazla hissediyordum çünkü bu durum en kutsal, en sevdiğim görevimi yerine getirmeme engel oluyor ya da yerine getirirken beni son derece zorluyordu.

Tuttuğum yolun gerçek ya da fantezi olup olmadığı, sadece başkalarına göre düşünüp düşünmediğim ya da inancımın nesnesinin bir realitesi olup olmadığı konusunda artık kendimi yoklayabilirdim. Daima en sonuncusunu bulmuş olmam benim için büyük destekti. Kalbimin Tanrı'ya olan doğru yönelimi, "sevilen"le olan duygu paylaşımını arayıp bulmuştum ve benim için her şeyi kolaylaştıran da işte buydu. Dünyevi her şey bana baskı yaptığında, ruhum gölgede dolaşan bir gezgin gibi bu sığınağa koşuyordu ve hiçbir zaman elim boş dönmüyordum.

Son dönemlerde dine karşı duygudan çok heves besliyormuş gibi görünen bazı din savunucuları, olasılıkla rakiplerine diplomatik ve yasal baskı yapmak üzere dua dinletilerini duyurmakla görevlendirmişlerdi. Muhtemelen rakiplerine oldukça diplomatik ve yasal yolla yaklaşmak ve kendilerini kefil gösterebilmek istiyorlardı. Gerçek din duygusu onlara kim bilir ne kadar yabancı olmalıydı ve kim bilir ne kadar az gerçek deneyim yaşamışlardı!

Baskı altında ve sıkıntıdayken Tanrı'yı aradığımda asla boş dönmediğimi söyleyebilirim. Bu konuda sayısız şey söylenmiştir ve benim de daha fazlasını söylemeye iznim yok; zaten söylemeyi de beceremem. Kritik anlarda yaşadığım her deneyim benim için bunca önemli olduğu halde, her olayı teker teker anlatmaya kalk-

sam etkisi bir o kadar donuk, anlamsız ve ihtimal dışı görünecektir. Hayatıma can veren işaretler olduklarından şüphe etmediğim binlerce küçük olayın, bana bu dünyada Tanrı'sız olmadığımı kanıtlamasından ne kadar mutluydum! O bana yakındı, bense O'nun huzurundaydım. Bütün teolojik sistemin dilinden özenle kaçınarak büyük bir doğrulukla söyleyebileceğim şey budur.

O zamanlar da tamamen sistemin dışında kalmayı ne çok isterdim; ama yabancı biçimler olmadan kendi varlığıyla ilgili saf bağlantının bilincine varma mutluluğuna kim erkenden ulaşabilmiş ki? Ben sonsuz saadetim konusunda ciddiydim. Başkalarının yargılarına güvenmekte çekingendim; kendimi tamamen Halleliler tarikatına vermiştim, ama varlığım hiçbir şekilde buna uyum sağlamak istemiyordu.

Bu öğretiye göre kalpteki değişim, günah işlemeye karşı hissedilen derin bir korkuyla başlıyordu; kalp bu sıkıntı içinde, buna neden olan günahı az çok tanıyor ve böylece günahın zevkini acılaştıran cehennemi önceden tadıyordu. Sonunda merhametin, affedilmenin fazlasıyla fark edilen, ama zamanla çoğunlukla kendini gizleyen ve yeni baştan ciddiyetle aranması gereken güvencesi hissediliyordu.

Bütün bunlar benim için geçersizdi. Tanrı'yı dürüstçe aradığım takdirde bana sevgiyle kendini gösteriyor ve geçmişteki olayları karşıma çıkarmıyordu. Geriye dönüp baktığımda, nerede yanlış yaptığımı elbette görüyordum; ama eksikliğimi, korkmadan idrak ediyordum. Cehennem korkusu, evet, kötü ruh ve ölümden sonra cezaların çekileceği bir azap yeri tasavvuru, kafamda hiçbir şekilde yer etmemişti. Tanrısız yaşayan, görünmez olanın güvenine ve sevgisine kalpleri kapalı olan insanlar zaten öylesine mutsuzlardı ki, cehennem ve yüzeysel acılar, onları cezanın katmerlenmesiyle tehdit etmek yerine, acıyı dindirmeyi vaat ediyormuş gibiydi bence. Bu dünyada kalplerinde sadece nefret duygularına yer veren, kendilerini herhangi bir iyiliğe kapatan, kendilerini ve başkalarını kötülüğe itmek isteyen, sırf güneşin ışık saçmadığını iddia edebilmek için gün ışığına gözlerini yummayı tercih eden insanlara sadece bakıyordum – böyleleri dille anlatılamayacak kadar sefil geliyordu bana! Onların durumlarını daha da kötüleştirecek bir cehennemi kim yaratabilirdi ki!

Günbegün taşıyarak on yıl boyunca koruduğum bu düşünce yapısı, sevgili annemin acılı ölüm döşeği de içinde olmak üzere, birçok sınavı atlattı. Bu fırsatla, neşeli ruh halimi dindar ancak kurallara sıkı sıkıya bağlı insanlardan gizlemeyecek kadar açık oldum ve bu nedenle bazı dostların uyarılarına katlanmak zorunda kaldım. İnsanın sağlıklı günlere iyi bir temel oluşturmak için nasıl bir ciddiyet takınması gerektiğini bana göstermenin en uygun zamanı olduğunu düşünüyorlardı.

Ciddiyet konusunda ben de eksik kalmak istemiyordum. O an için ikna olmuş göründüm; hayatım için üzülüp korkmayı çok isterdim. Ama bunun kesinlikle imkânsız olduğunu hissettiğimde çok şaşırdım. Tanrı'yı düşündüğümde neşeleniyor ve sevinç duyuyordum; sevgili annemin acı dolu sonu bile beni ölmekten korkutamamıştı. Üstüne üstlük bu kutsal saatlerde çokbilmiş öğretmenlerimin sandığından çok daha başka, çok daha fazla şey öğrenmiştim.

Çok ünlü bazı kişilerin görüşlerinden böylece şüphe duymaya başladım ve kendi düşüncelerimi sessizce korudum. Başlarda fazlasıyla açıldığım bir hanım dostum meselelerime fazla karışmak istiyordu; ondan da kurtulmam gerekti, bir gün oldukça kararlı bir şekilde ona kendini fazla yormamasını, tavsiyelerine ihtiyacım olmadığını, kendi Tanrı'mı tanıdığımı ve rehber olarak sadece onu istediğimi söyledim. Bana çok gücendi, sanırım beni hiçbir zaman affetmedi.

Ruhsal konularda kendimi ve dostlarımı sorgulama kararım dünyevi ilişkilerde de kendi yoluma gitme cesaretini kazanmamı sağladı. Görünmez sadık dostumun yardımı olmasaydı kötü yola düşebilirdim, bu mutlu rehberliğin de bu şekilde gerçekleşmesine şaşırmam gerekir. Aslında hiç kimse nereye varmak istediğimi bilmiyordu, bunu ben de bilmiyordum.

Yaşamımızı borçlu olduğumuz, adına hayat dediğimiz her şeyi içinde barındırması gereken varlığımızdan bizi ayıran şeyi, hiçbir zaman açıklanmamış olan kötülüğü, günah denen şeyi henüz hiç tanımamıştım.

Görünmez dostumla olan ilişkimde bütün yaşam enerjimin tadına en güzel şekilde varıyordum. Bu mutluluğu daima tatma isteğim öylesine büyüktü ki, bu ilişkiyi bozacak her şeyden seve seve vazgeçebilirdim, bu noktada deneyim, en iyi öğretmenim

oldu. Ama durumum ilacı olmayan ve perhizle kendine yardımcı olmaya çalışan hastanınki gibiydi. Biraz işe yarıyordu, ama etkisi uzun sürmüyordu.

Düşüncelerimin dağılmasına karşı en iyi araç olarak gördüğüm yalnızlık içinde uzun süre kalamazdım. Daha sonra kalabalıkların içine girdiğimde, bunun üzerimdeki etkisi daha büyük oluyordu. Asıl kazancım, sessizliğe olan bu sevgimin egemen olması ve sonunda hep bu sessizliğe dönmemdi. Sefilliğimi ve zayıflıklarımı bir tür alacakaranlıkta fark etmiştim, bu nedenle korunarak, teslim olmayarak kendime yardım etmeye çalışıyordum.

Perhiz yoluyla uyguladığım bu dikkat yedi yıl sürdü. Kendimi kötü hissetmiyor, durumumu arzu edilmeye değer buluyordum. Farklı koşullar ve ilişkiler olmasaydı bu basamakta kalırdım, ama yine farklı bir yoldan devam ettim. Bütün dostlarımın tavsiyelerine karşın yeni bir ilişkiye girdim. İtirazları başlangıçta beni biraz tereddüde düşürmüştü. Bunun üzerine hemen görünmez rehberime başvurdum, o da bana izin verdiği için kuşku duymadan yoluma devam ettim.

Akıllı, duygulu ve yetenekli bir adam yakın civarda bir mülk satın almıştı. Tanıştığım yabancılar arasında ailesiyle birlikte o da vardı. Geleneklerimiz, ev yaşantımız ve alışkanlıklarımız konusunda epeyce uyuşmuş, bu nedenle çabucak kaynaşmıştık.

Philo, ona böyle diyeceğim, yaşça olgun biriydi ve artık güçten düşmeye başlamış olan babama belli işlerde çok yardımcı oluyordu. Kısa zamanda evimizin candan bir dostu olup çıkmıştı ve dediğine göre bende dış dünyanın sefihliğini ve boşluğunu, aynı zamanda "kırsal yaşamın sessizliği" içindeki yavanlığı ve korkaklığı sergilemeyen bir kişilik bulduğu için çabucak yakın dost olmuştuk. Varlığı hoşuma gidiyor ve çok işime yarıyordu.

Dünya işlerine karışmak ve herhangi bir etki sağlamak konusunda en küçük bir yeteneğim ya da eğilimim olmadığı halde, bunlarla ilgili şeyleri dinlemeyi, yakındaki ve uzaktaki şeyleri öğrenmeyi seviyordum. Dünyevi işlerden kendime duyguların karışmadığı bir berraklık, netlik yaratmak hoşuma gidiyordu; duyguları, içselliği ve eğilimi Tanrım, ailem ve dostlarıma saklıyordum.

Sonuncuların, yani dostlarımın Philo'yla olan yeni ilişkimi kıskandıklarını ve beni bu konuda uyarmakta birçok bakımdan haklı olduklarını söyleyebilirim. İçimden çok acı çekiyordum çünkü itirazlarını tamamen boş ve bencilce bulamıyordum. Kendi görüşlerime bağlı kalmaya ezelden beri alışmıştım, ama bu kez kendi kanaatimin peşinden gitmeyecektim. Beni burada da uyarması, engellemesi ve yönlendirmesi için Tanrıma yalvardım ve kalbim beni caydırmadığı için korkmadan yoluma devam ettim.

Philo her haliyle uzaktan uzağa Narsis'e benziyordu; ama aldığı dindar eğitim nedeniyle duygularında daha tutarlı ve canlıydı. Daha az kibirli, daha fazla kişilik sahibiydi, Narsis dünyevi işlerde titiz, doğru, sabırlı ve azimliyken, Philo berrak, net ve çabuktu ve inanılmaz bir kolaylıkla çalışıyordu. Onun sayesinde toplumda dış özelliklerini bildiğim saygın kişilerin neredeyse hepsinin içyüzlerini de öğrenmiştim ve bu kargaşayı bulunduğum yerde uzaktan izlediğim için hoşnuttum. Philo artık benden hiçbir şey gizleyemiyor, iç ve dış ilişkilerini yavaş yavaş bana açıyordu. Onun için korkuyordum çünkü belli durumları ve karışıklıkları önceden görmüştüm; kötü durumlar tahminimden de çabuk baş gösterdi; çünkü bazı şeyleri itiraf etmekten hep çekinmişti ve sonunda bana en kötüsünü tahmin edebileceğim kadar fazla açıldı.

Bu kalbime nasıl etki etmişti! Benim için son derece yeni olan şeyler öğreniyordum. Tarifsiz bir hüzün içinde gördüğüm şey, Delphi koruluklarında eğitim gören ve borçlu olduğu çıraklık ücretini geriye yönelik ağır faiziyle ödemek zorunda kalan bir Agathon'du[1] ve bu Agathon benim en yakın dostumdu.

---

[1] *Agathon'un Hikâyesi*: Christoph Martin Wieland'ın (1733-1813) 1766-1794 arasında iki cilt halinde basılmış olan felsefi romanıdır. Agathon ilk önce Delphi Tapınağı'ndaki rahiplerin ahlak konusundaki çifte standartlarını ve hilelerini öğrenmek zorunda kalır, ardından Atinalılar kıskançlıkları ve ikiyüzlülükleriyle onu düş kırıklığına uğratırlar. Sonra sofist Hippias gerçek ruhsal aşkla ilgili idealinde ona hile yapar. Agathon sonunda Sirakuza tiranının sarayına gelir ve orada felsefi ideallerin politikaya uygulanamayacağını görerek Platon'un örneğini izler. Bu basamakta Hippias gibi insanları aşağılayan biri olma tehlikesiyle karşılaşır. Ama talih yüzüne güler; Taranto'da (İtalya) tanıştığı filozof Archytas'ta pratik yaşamın ve bilgeliğin doğru öğretmenini bulur –çn.

Duygudaşlığım içten ve tamdı; acısını paylaştım ve kendimizi çok farklı bir durumun içinde bulduk.

Onun ruh haliyle uzun süre meşgul olduktan sonra gözlemlerimi kendime yönelttim. "Sen ondan daha iyi değilsin" düşüncesi içimde küçük bir bulut gibi yükselip genişledi ve yavaş yavaş bütün ruhumu kararttı.

Artık sadece "sen ondan daha iyi değilsin" diye düşünmüyor, bunu hissediyordum ve bu bir daha hissetmek istemeyeceğim bir şeydi, üstelik çabucak geçecek bir duygu da değildi. Görünmez bir el beni bir yıldan fazla bir süre kontrol etmemiş olsaydı bir Girard,[1] bir Cartouche,[2] bir Damiens,[3] akla hangi canavar gelirse, o olabilirdim: Kalbimde bu eğilimi açıkça hissediyordum. Tanrım, ne keşif!

Şimdiye kadar günah gerçeğini kendi içimde deneyim yoluyla bir kez bile gerçekleştirememişken, şimdi bu olasılık sezgilerimde korkunç bir şekilde belirginleşmişti, ama yine de kötülüğü tanımıyor, sadece korkuyordum; suçlu olabileceğimi hissediyordum ve kendimi hiç yargılamamıştım.

Kendimde kabul etmek zorunda olduğum böyle bir yaradılışla ölümden sonra birleşmeyi umduğum yüce varlığın karşısına çıkamayacağıma ne kadar derinden inanıyorsam, böyle bir ayrılığı yaşamaktan da o kadar az korkuyordum. İçimde keşfettiğim bütün kötülüklerde hissettiğim şeyi hem seviyor hem nefret ediyordum; evet, çok daha ciddi bir şekilde nefret etmeyi istiyordum, tek dileğim bu hastalıktan ve bu hastalığa olan eğilimden kurtulmaktı ve en büyük doktorun yardımını benden esirgemeyeceğinden emindim.

Tek soru şuydu: Bu zararı ne iyileştirecekti? Erdemleri geliştirmek mi? Bunu düşünemezdim bile; çünkü on yıl boyunca erdemden başka bir şey geliştirmemiştim ve artık şimdi ortaya çıkmış olan nefret bu arada ruhumun derinliklerinde gizli

---

1 Jean-Baptiste Girard (1680-1733): 1730 yılında cinsel istismar suçuyla adı tüm Avrupa'da duyulan Fransız Cizvit rahip –çn.

2 Louis Dominique Garthausen ya da Cartouche (1693-1721): Fransız haydut, cani ve çete reisi –çn.

3 Robert-François Damiens (1715-1757): 1757 yılında Fransa Kralı VX. Louis'ye yaptığı başarısız suikast girişiminde bulunan Fransız. Fransa'da kral katillerine (*regicide*) uygulanan geleneksel ve acımasız vücudu sürükleyerek dörde bölme yöntemiyle idam edilen son kişidir –çn.

kalmıştı. Erdemler Davut'un Batşeba'yı[1] gördüğü zaman da ortaya çıkamaz mıydı? O da Tanrı'nın bir dostu değil miydi? Ya ben, Tanrı'nın dostum olduğuna yürekten inanmamış mıydım?

O halde bu insanlığın kaçınılmaz bir zayıflığı olabilir miydi? Herhangi bir zamanda eğilimlerimizin hâkimiyetini hissetmeyi kendimizde hoş görmemiz mi gerekir? Ne kadar istersek isteyelim, yaptığımız hatadan nefret etmekten, benzer bir tesadüfte aynı hataya tekrar düşmekten başka çaremiz yok mu?

Ahlak öğretisinden teselli umamazdım. Ne eğilimlerimizle başa çıkmayı öngören sertliği ne de eğilimlerimizi erdeme çevirmeyi isteyen hoşgörüsü bana yetebilirdi. Görünmez dostla olan ilişkimde beni etkilemiş olan temel kavramların değeri benim için çok daha önemliydi.

Davut'un bu iğrenç felaketten[2] sonra kaleme aldığı şiirleri[3] bir zamanlar incelediğimde, içinde barınan kötülüğü, onu kendisi yapan unsurda daha önce görmüş olması, ama günahlarından arınmak istemesi ve temiz bir kalp için ısrarla yalvarması oldukça dikkatimi çekmişti.

Peki, ama bu nasıl kazanılırdı? Yanıtını sembolik kitaplardan elbette biliyordum: Hıristiyan İsa'nın kanının bizi bütün günahlardan arındırmış olması da benim için bir İncil gerçeğiydi. Ama bunca sık tekrarlanmış bu sözcüğü hiçbir zaman anlamamış olduğumu ancak şimdi fark ediyordum. Bu ne demekti? Bu nasıl oluyordu? Kafam gece gündüz bu sorulara çalışıyordu. Sonunda aradığım yanıtın, her şeyin ve bizim yaratıldığımız cisimleşmenin ebedi sözcüğünde bulunduğuna

---

[1] Eski Ahit'te güzelliğiyle ünlü Yahudi kadın; kral Davut'un subayı Hititli Uriya'nın amcasının kızı ve eşi. Eski Ahit'te anlatılan öyküye göre Davut Uriya sınır boylarında İsrailoğullarının düşmanı Ammonlarla savaştığı sırada gölde yıkanan Batşeba'yı görür ve güzelliğinden etkilenerek onunla ilişkiye girer –çn.

[2] Batşeba'ya âşık olan Davut kadının Hititli kocası Uriya'yı öldürterek ona sahip olur. Tanrı bunun üzerine onu lanetler; Batşeba'dan doğan oğlu yedi günlükken ölür. Mezmurların bir bölümü, Davut'un bu olaydan duyduğu acı ve pişmanlığı anlatır –çn.

[3] Musevilerin kutsal kitabı Tanah'ın Mezmurlar (İslam'da Zebur) bölümünü oluşturan ve Davut tarafından yazıldığı kabul edilen yüz elli şiiri –çn.

dair bir ışık gördüğümü sandım. Ezeli ve ebedi olan, en eski sakini olarak bulunduğu, içinde bizim yaşadığımız derinliği araştırıp kavramış, gebelikten doğuma ve mezara kadar olan ilişkilerimizi baştan sonra kat etmiş ve bu olağanüstü dolambaçla tekrar, mutlu olmak için bizim de bulunmamız gereken ışık katına yükselmişti: Uzakta söken şafak gibi bana görünen şey buydu.

Ah, bu tür şeylerden konuşmak için sadece yüzeysel durumları gösteren imajlara neden ihtiyaç duymak zorundayız! Onun gözündeki yükseklik ya da derinlik, karanlık ya da aydınlık şey nerede? Sahip olduğumuz tek şey, yukarısı ve aşağısı, gece ve gündüz. Ve sırf bu yüzden bize benzedi, yoksa onun yanında yer alamazdık.

Peki, ama bu paha biçilmez iyiliğin yanında nasıl yer alacağız? Yazılanlar "İnançla" diyor. Peki, inanç nedir? Yaşanmış bir olayın hikâyesini gerçek olarak almanın bana ne yararı olabilir? Ben o olayın etkilerini, sonuçlarını içselleştirebilmeliyim. İçselleştirilecek olan bu inanç, doğal insanın alışkın olmadığı sıra dışı bir vicdan durumu olmalıdır.

Bir gün kalbimdeki şiddetli baskıyla, "Ey, ulu yaradan! O halde bana inanç nasip et!" diye yalvardım. Küçük bir masaya yaslanıp gözyaşlarıyla ıslanmış yüzümü ellerimle gizledim. O anki ruh halim, Tanrı'nın dualarımıza kulak vereceği zaman olması gerektiği gibiydi ve bu nadiren yaşanan bir durumdu.

Evet, o an ne hissettiğimi kim tarif edebilir ki! Ruhum ansızın bir zamanlar İsa'nın sararıp solduğu haça doğru çekildi; bu bir çekimdi, başka türlü adlandıramam, ruhumuzun var olmayan sevgiliye çekilmesiyle tamamen eşdeğerdi, olasılıkla tahminimizden çok daha esaslı ve gerçek bir yakınlaşma. Ruhum böylece insan olmuş ve haçta can vermiş olan varlığa yaklaştı; o an inancın ne olduğunu anladım.

"Bu inanç!" dedim ve biraz da korkuyla sıçradım. Hissettiğim duygudan ve kavradığım düşünceden emin olmaya çalışıyordum ve çok geçmeden ruhumun, yepyeni bir kendini yüceltme, yükseltme yeteneği kazandığına emin oldum.

Bu duygular karşısında kelimeler bizi terk eder. Yaşadıklarımı bütün fantezilerden son derece açık bir şekilde ayırt edebiliyordum; onlarda fantezi yoktu, hayal yoktu, yine de hayal

gücünün bize var olmayan bir sevgilinin portresini çizerken başvurduğu bir nesnenin kesinliğini veriyordu.

İlk büyük haz geçince ruhumun bu halinin bana daha önceden tanıdık geldiğini fark ettim; ama onu hiç bu kadar güçlü hissetmemiştim. Onu hiçbir zaman sıkıca tutamamış, kendime mal edememiştim. Gerçekten de her insan ruhunun bunu defalarca hissetmiş olduğuna inanıyorum. O, hiç kuşkusuz bir Tanrı olduğunu herkese öğreten şey.

Eskiden zaman zaman beni ele geçiren bu güçten şimdiye kadar oldukça hoşnuttum, tuhaf kaderin başıma açtığı beklenmedik dert olmasaydı, bu arada yeteneğim ve gücüm kendi içimde bile bütün itibarını yitirmeseydi, belki de bu durumdan hep hoşnut kalırdım.

Ama o büyük andan sonra kanatlanmıştım. Daha önce beni tehdit eden şeyin üzerinde uçabiliyordum, tıpkı rüzgârın en hızlı akımında cıvıldayarak rahatça uçan ve küçük köpeğin korkudan havlayarak olduğu yerde bakakaldığı bir kuş gibiydim.

Sevincim tarif edilemezdi ve hiç kimseye bundan söz etmediğim halde evdekiler bendeki olağandışı neşeli ruh halini fark etmişti, ama bu neşemin nedenini anlayamıyorlardı. Keşke hep susup bu saf hali ruhumda korumaya çalışabilseydim! Keşke olayların beni baştan çıkarmasına izin vermeseydim, sırlarımla ortaya çıkmasaydım! O zaman dolambaçlı yollara sapmaktan kendimi kurtarabilirdim.

Önceki on yıllık Hıristiyanlık geçmişimde bu gerekli güç ruhumda var olmadığından, böylece kendimi başka dürüst insanların meseleleri içinde de bulmuştum; fantezileri daima Tanrı'yla ilgili tablolarla doldurarak kendime bu yolla yardımcı oldum; bu da gerçekten işime yaradı; çünkü zararlı imajlar ve bunların doğuracağı sonuçlar bu yolla engellenir. Sonra ruhumuz genellikle bu ruhsal tablolardan birine ya da diğerine el atar ve böylece tıpkı daldan dala kanat çırpan yavru kuş gibi, kendini biraz yükseltir. Daha iyisi bulunmadığı sürece bu alıştırmayı pek yabana atmamak gerekir.

Tanrı'yı hedef alan imajlar ve izlenimler bize kilise geleneğini, çanları, orgları, ilahileri ve özellikle öğretmenlerimizin derslerini yansıtır. Bütün bunlara tarifsiz bir şekilde düşkündüm; ne hava durumu, ne bedensel zayıflık beni kili-

seleri ziyaret etmekten alıkoyamamıştı, sadece pazar günleri hasta yatağımda duyduğum çan sesleri beni biraz sabırsız yapıyordu. Kusursuz bir adam olan saray başrahibimizi büyük bir hevesle dinliyordum; diğer çalışma arkadaşları da benim için değerliydi ve tanrısal sözcüklerin altın elmalarını dünyasal tabaktaki basit meyvelerin arasından seçebilirdim. Genel alıştırmalar olası bütün özel alıştırmalara ekleniyor, böylece fanteziler ve daha hassas duyular besleniyordu. Bu seyre alışmıştım ve öyle saygı duyuyordum ki, bugün bile aklıma daha yüce bir şey gelmiyor. Çünkü duygularımın gözleri yok, sadece dokunaçları var; sadece yoklarlar, görmezler, ah! Gözleri olsa da görebilselerdi!

Vaazlara şimdi de büyük bir istekle gidiyordum; ama ah, bilmem ki bana ne olmuştu! Hiçbir şeyi eskisi gibi bulmamıştım. Ben meyvenin özünü tatmak isterken bu vaazlar kabuğu ısıran dişleri köreltiyordu. Bu vaazlardan çok geçmeden yorulacaktım; ama sadece bulduklarımla yetinemeyecek kadar şımarıktım. Resimler istiyordum, dış izlenimlere ihtiyacım vardı ve saf, ruhsal bir ihtiyaç hissettiğime inanıyordum.

Philo'nun anne ve babasının Herrnhut Cemaatiyle teması vardı; birliğin kütüphanesinde kontun birçok eseri bulunuyordu. Bir keresinde benimle bu konuda son derece açık ve içten konuşmuş ve sadece psikolojik bir fenomeni tanımak adına bile olsa, bu eserlerden birkaçına göz atmamı rica etmişti. Kont benim için son derece aykırı bir dinsizdi; böylece dostumun aynı niyetle bana ısrarla tavsiye ettiği Ebersdorf ilahi kitabını alıp bir kenara koydum.

Destekleyici dış araçların yokluğunda söz konusu ilahi kitabına tesadüfen göz attığımda, hissettiklerimi ima ediyormuş gibi görünen, son derece tuhaf biçimde yazılmış ilahilere rastlayınca gerçekten çok şaşırdım; ifadelerin orijinalliği ve naifliği beni çekmişti. Özgün duygular yine özgün biçimde dile getirilmişti; öğretinin hiçbir terminolojisi katı ya da basmakalıp değildi. Bu insanların benimle aynı şeyi hissettiklerinden emindim ve bu tür küçük mısraları hafızamda tutup birkaç gün bunlarla oyalanmak hoşuma gitmişti.

Gerçeğin bana nasip olduğu o anın üzerinden yaklaşık üç ay geçmişti. Sonunda dostum Philo'ya her şeyi anlatmaya ve artık

içeriklerini merak etmeye başladığım kitapları bana vermesini ondan rica etmeye karar verdim. Ve kalbimde beni bundan ciddi bir şekilde alıkoymak isteyen şeye dikkat etmeksizin bunu gerçekten yaptım.

Philo'ya hikâyeyi bütün ayrıntılarıyla anlattım, kendisi başkahraman olduğu ve hikâyem onun için şiddetli bir kınama özelliği taşıdığından, çok şaşırmış ve duygulanmış bir halde gözyaşlarına boğuldu. Bu beni sevindirmişti ve onun da kendi düşüncelerinde köklü bir değişiklik yaşadığına inanmıştım.

İstediğim bütün kitapları bana sağladı, artık hayal gücüm için bolca kaynağım vardı. Zinzendorf tarzında düşünme ve konuşmada büyük ilerleme kaydetmiştim. Kontun tarzına şimdi de değer verdiğim sanılmasın, ona karşı adil olmak isterim; boş bir hayalperest değil, büyük gerçeklerden çoğunlukla hayal gücünün cesur kanatları eşliğinde söz ediyor ve ona hakaret edenler ne onun özelliklerinin değerini ne de bunu ayırt etmeyi biliyorlar.

Ondan tarifsiz bir şekilde hoşlanmıştım. Kendi başıma olsaydım hiç şüphesiz vatanımı ve dostlarımı bırakır ona giderdim; çok iyi anlaşacağımız muhakkak olmakla birlikte, herhalde birbirimize uzun süre zor dayanırdık.

O zamanlar beni ev işleriyle kısıtlayan koruyucu meleğime teşekkür etmem gerek! O sıralar evin bahçesine çıkabilmek bile benim için büyük seyahatti. Yaşlı ve zayıf babamın bakımı yeterince zamanımı alıyordu ve mola saatlerini soylu hayaller kurarak geçiriyordum. Tek gördüğüm kişi, babamın çok sevdiği Philo'ydu, ama ona son yaptığım açıklamadan sonra yakınlığımız biraz zarar görmüştü. Anlattıklarım pek içine işlememişti ve benim dilimden konuşmaya çalışıp bunu başaramadığı için geniş bilgisiyle sohbetleri sürekli yeni konulara çekerek bu konudan kolayca kaçınıyordu.

Böylece kendi başıma Herrnhut kız kardeşliğine bağlanmıştım; bu yeni düşünce değişikliğimi ve eğilimlerimi özellikle manevi babam olarak birçok nedenle saygı duyduğum saray başrahibinden gizlemem gerekiyordu. O dönemde Herrnhut Cemaatine duyduğu büyük nefret benim gözümdeki yüksek değerini azaltmamıştı. Bu dürüst adam ne yazık ki ben ve benim gibiler yüzünden birçok sıkıntı yaşayacaktı!

Yıllar önce dürüst ve dindar bir centilmenle tanışmış ve Tanrı'yı bulma hevesi içindeki bu adamla aralıksız mektuplaşmıştı. Bu centilmen daha sonra Herrnhut Cemaatine girip uzun süre cemaat kardeşleri arasında kaldığında, bu durum ruhani rehberine çok acı gelmiş, ama cemaat kardeşlerinden tekrar ayrılan dostu yakınında bir yere taşınmaya karar verip kendini tekrar onun yönetimine bırakırmış gibi göründüğünde de buna çok sevinmişti.

Yeni mürit baş çobanın en sevilen kuzusu olarak zaferle takdim edilmişti. Ama babamın artık kimseyi görecek hali kalmadığı için bizim eve getirilmedi. Centilmen büyük kabul görüyordu; saray adabını biliyordu ve cemaat kardeşliği terbiyesini almıştı, bunun yanı sıra birçok doğal özelliği de vardı; çok geçmeden onu tanımış olan herkes için bir aziz olup çıktı, elbette ruhani rehberi de bundan son derece hoşnuttu. Ama aslında adam ne yazık ki cemaat kardeşliğinden sadece dış görünüşte ayrılmıştı ve bütün kalbiyle hâlâ bir Herrnhut'tu. Gerçi konunun gerçekliğine takılı kalıyoru; ama kontun düşkün olduğu dualar onun için de son derece değerliydi. Bu düşüncelere ve konuşma biçimine artık alışmıştı ve bundan böyle bu durumunu eski dostlarından özenle gizlemeye çalışsa da, çevresinde güvenebileceği bir grup bulur bulmaz şiirlerine, dualarına ve sembolik tasvirlerine geri dönüyor ve tahmin edileceği üzere büyük takdir topluyordu.

Benim bütün bu konulardan haberim yoktu ve kendi tarzımda oyalanmaya devam ediyordum. Böylece uzun süre birbirimize yabancı kaldık.

Bir gün boş bir zamanımda ziyaretine gittiğim hasta bir hanım dostumun evinde birçok tanıdığa rastladım ve onu bir sohbetin ortasında rahatsız etmiş olduğumu hemen fark ettim. Bir şey belli etmedim, ama duvarda zarif çerçeveler içinde Herrnhut tarzında birkaç resim görünce çok şaşırdım. Ben gelmeden önce evde neler olup bittiğini çabucak anladım ve bu yeni durumu, buna uygun birkaç mısra okuyarak hoş karşıladım.

Hanım dostumun şaşkınlığını görmek gerekti. Birbirimize açıldık ve hemen orada anlaşarak kaynaştık.

Artık dışarı çıkmak için daha fazla fırsat kollamaya başlamıştım. Ne yazık ki bu fırsatları ancak üç-dört haftada bir

buluyordum; böylece soylu havarilerle ve birliğin bütün gizli üyeleriyle tanıştım. Mümkün olduğunda toplantılarına katılıyordum; başkalarından bilgi almak, şimdiye kadar kendi içimde beslediğim ve biçimlendirdiğim düşünceleri başkalarıyla paylaşmak, dostluk anlayışım çerçevesinde çok hoşuma gidiyordu.

Ancak duygulu kelimelerle ve ifadelerle ilgili anlamların ne kadar az etki ettiğini ve bu nedenle artık eskinin sembolik kilise diliyle de desteklenmediklerini fark etmeyecek kadar da kendimi kaptırmamıştım. Bunlara dikkat etmeksizin onlarla birlikte yola devam ettim ve kafamı da karıştırmadım. Araştırmaya ve gönül yoklamalarına yetkin olmadığımı düşünüyordum. Ama yine de bazı masumane alıştırmalarla en iyisine hazırlanmış oldum. Toplantılarda kendi payıma söz aldığım her yerde böylesine hassas konularda ima edilmekten çok kelimelerle gizlenmiş olanın anlamı üzerinde ısrarla durdum, ayrıca sessiz bir hoşgörüyle herkesi kendi inancında rahat bıraktım.

Gizli toplantıların hazzıyla geçen bu sakin dönemleri, sarayda ve şehirde neredeyse skandal diyebileceğim bazı olaylara neden olan aleni tartışmalar ve aykırılıklar fırtınası izledi. Herrnhut Cemaatinin büyük düşmanı olan saray başrahibinin, ona her zaman sadık olan en iyi dinleyicilerinin toplu halde bu cemaate eğilimi olduğunu öğrenme zamanı gelmişti. Kutsallığının aşağılandığını düşünen başrahip son derece incinmiş, ilk anlarda bütün ılımlılığını unutarak daha sonra istemiş olsa bile, kendini geri çekememişti. Böylesine nefret edilen topluluğun sadece kazara bir üyesi olduğum, ayrıca ateşli vaizimiz kent meselelerinde babamdan ve dostumdan vazgeçemeyeceği için şans eseri adımın geçmediği şiddetli tartışmalar yaşandı. Sessiz bir hoşnutlukla tarafsızlığımı korudum; çünkü derin anlamı kavrayamayan ve yüzeyde kalan iyi niyetli insanlarla bu tür duygulardan ve meselelerden söz etmek bana zaten sıkıcı geliyordu. İnsanın dostlarıyla bile birbirini zor anlayabildiği konularda böyle muhalif kişilerle konuşmak bence gereksizdi, hatta zararlıydı. Çünkü bu olayda kalplerini kin ve nefretten arındıramamış iyi kalpli, soylu kişilerin çabucak haksızlık etmeye başladıklarını ve yüzeysel bir biçimi savunmak adına

temiz vicdanlarını neredeyse kirlettiklerini hemen fark edebiliyordum.

Başrahip bu konuda ne kadar haksız olsa ve ona öfke duymam için ne kadar uğraşsalar da, bu adama duyduğum içten saygıyı ondan asla mahrum edemezdim. Onu çok iyi tanıyordum; bu meseleye onun gözüyle bakabiliyor, ona hak veriyordum. Hiçbir zaman zayıflıkları olmayan bir insan görmedim; bu sadece seçkin insanlarda daha fazla göze batıyor. Nihayetinde hepimiz böylesine ayrıcalıklı kişilerin vergi ya da haraç ödemesini istemeyiz. Seçkin bir insan olarak ona saygı duyuyor, sessiz tarafsızlığımın bir barışın olmadığı yerde yine de bir ateşkes sağlamasını umuyordum. Nasıl bir etkim oldu bilmiyorum; ama Tanrı bu konuyu kısa kesti ve onu yanına aldı. Kısa zaman öncesine dek onunla ağız dalaşı yapmış olan herkes tabutu başında ağladı. Dürüstlüğünden, Tanrı korkusundan kimse hiçbir zaman şüphe etmemişti.

Bu süreçte ben de bu kavgalar nedeniyle belli ölçüde başka bir ışıkta gördüğüm bu oyuncakları artık bırakmak zorundaydım. Amcam kız kardeşimle ilgili planlarını sessizlik içinde yürütmüştü, tam da ondan beklendiği gibi, kız kardeşimin karşısında yüklü bir başlık parası eşliğinde, zengin ve yüksek sınıftan bir genç adam olarak boy gösterdi. Babam buna sevinçle razı oldu, kız kardeşim de özgürce hazır olduğunu gösterip sevinçle sınıf değiştirdi. Düğün amcamın malikânesinde yapılacaktı, aile ve dostlar davet edildi ve hepimiz keyifle davete katıldık.

Hayatımda ilk kez bir eve adım atmak bende hayranlık uyandırıyordu. Amcamın zevkinden, İtalyan mimarlarından, koleksiyonlarından ve kütüphanesinden söz edildiğini sık sık duymuştum; hepsini şimdiye kadar gördüklerimle karşılaştırdım ve zihnimde oldukça renkli bir tablo oluşturdum. Bu nedenle eve adım attığımda ve her salona, odaya girdiğimde daha da güçlenen ciddi ve ahenkli izlenime çok şaşırmıştım. Başka zamanlarda süs ve görkem beni dağıtırken, burada bir araya toplanıp beni kendime getirmişti. Bütün tören ve şenlik hazırlıkları da sessiz bir haz içinde görkem ve saygı uyandırıyordu, bir insanın her şeyi üretip düzenleyebilmesini, birçok şeyin kendi içinde birleşip bu kadar büyük çapta bir ortak etki yarat-

masını da aklım almıyordu. Ve bütün bunların içinde ev sahibi ve diğer hane sakinleri öylesine doğaldı ki; ortada resmilikten ve boş merasimlerden eser yoktu.

Nikâh töreni beklenmedik biçimde, samimi bir havada yapıldı; muhteşem bir vokal müzik bize sürpriz oldu ve rahip töreni gerçeğin bütün görkemini vererek yönetti. Ben Philo'nun yanında duruyordum, beni kutlamak yerine derin bir iç geçirerek şöyle dedi: "Kız kardeşini elini verirken görünce başımdan aşağı kaynar sular döküldü." – "Neden?" diye sordum. "Bir nikâh gördüğümde hep böyle olurum," diye yanıtladı. Ona güldüm ve sonradan bu sözlerini sık sık düşündüm.

Bizi çevreleyen her şey saygın ve ciddi görünürken, birçok gencin yer aldığı topluluğun neşesi yine fazlasıyla ışıltılı görünüyordu. Ev eşyaları, yemek takımları, servis ve masa süsleri bütüne uyuyordu; başka evlerde genellikle mimarlar ve pastacılar bana aynı okuldan mezun olmuş gibi gelseler de, burada pastacı ve masayı düzenleyen uşaklar mimarla aynı okula gitmiş gibiydiler.

Davet birkaç gün sürecekti, bu nedenle zeki ve anlayışlı ev sahibi davetlilerin eğlenmesi için çeşitli düzenlemeler yapmıştı. Kendini bırakmış, en güncel ve yavan şeylerle oyalanmak zorunda kalan, böylece sohbetlerde kötülerden çok iyi konuların yokluğunu çeken büyük ve karışık toplulukların ne kadar kötü olduğunu hayatım boyunca sıklıkla yaşamıştım, ama burada bu acı deneyimi tekrarlamıyordum.

Amcam her şeyi çok farklı düzenlemişti. Adına teşrifatçı diyebileceğim iki, üç görevli getirtmişti; biri gençlerin eğlencesiyle ilgileniyordu; danslar, araba gezintileri, küçük oyunlar, hepsi amcamın buluşuydu ve onun yönetiminde gerçekleşiyordu. Gençler açık havada olmayı sevdikleri ve etkilerinden çekinmedikleri için, bahçe ve oraya açılan büyük salon onlara ayrılmış, bu amaçla salonun içine birkaç galeri ve pavyon inşa edilmişti; gerçi bunlar sadece tahta ve beyaz perdelerden oluşuyordu, ama öyle zarif yerleştirilmişlerdi ki, insana taşları ve mermerleri hatırlatıyorlardı.

Davet ettiği konukların ihtiyaçlarını ve rahatlıklarını her şekilde sağlamak uğruna ev sahibinin kendini suçlu hissettiği partiler ne seyrektir!

Ev ve oyun partileri, kısa gezintiler, baş başa samimi sohbetlerin yapılabileceği fırsatlar daha yaşlı konuklar için düşünülmüş, erkenden yatağa gitmek isteyenlerin odalarıysa gürültüden en uzak yerlerde hazırlanmıştı.

İçinde bulunduğumuz salon bu düzen sebebiyle küçük bir dünyaymış gibi görünüyordu, yine de yakından bakıldığında malikâne büyük değildi; ev sahibinin zekâsı ve bu konudaki bilgisi olmaksızın bu kadar insanı burada konuk etmek ve herkesi kendi alışkanlığına göre rahat ettirmek çok zor olurdu.

Güzel endamlı bir insanın görünümü nasıl hoşumuza giderse, anlayışlı ve mantıklı bir insanın varlığında kendini hissettiren düzenleme de o kadar hoşumuza gider. Zevksiz inşa edilmiş ve süslenmiş olsa da, temiz bir eve gelmek bile bir sevinçtir: Çünkü en azından mevcut durum bize eğitimli insanın bir yanını gösterir. O halde duyumsal kültüre karşı olsa bile, yüce ruhlu bir insanın evi iki kat hoşumuza gider.

Bunu amcamın malikânesinde oldukça canlı bir şekilde görebiliyordum. Sanatla ilgili birçok şey duymuş ve görmüştüm; Philo büyük bir tablo meraklısıydı ve güzel bir koleksiyonu vardı: Ben de çok çizim yapmıştım; ama kısmen duygularımla fazla meşgul olmuş ve sadece gerekli olanı düzene sokmaya çalışmış, kısmen de gördüğüm her şey diğer dünyevi şeyler gibi kafamı dağıtmıştı. Şimdi ilk kez dış dünyaya ait bir şey beni kendime getirmişti, bülbülün doğal ve mükemmel şarkısıyla duygulu insanın gırtlağından çıkan dört sesli bir Haleluya arasındaki farkı şaşkınlıkla öğreniyordum.

Herkes kendi bölümüne çekildiğinde benimle özel olarak sohbet etmek isteyen amcamdan bu düşünceyi saklamadım. Sahip olduğu ve ortaya koyduğu şeylerden büyük bir alçakgönüllülükle, biriktirip sergilediği şeylerin anlamından büyük bir güvenle söz etti. Benimle sakınarak konuştuğunu fark ettim. Eski tarzı olduğu üzere, karşısındakine tabi olarak konuya ustalıkla hâkim olduğuna inanıyordu ki, kanımca en doğrusu ve iyisi buydu.

Bir ara şöyle dedi: "Yaratan'ın kendi yarattığı varlığın biçimini alıp dünyada bir süre onun gibi yaşadığının mümkün olabileceğini düşünürsek, o zaman bu yaratığın bize son derece kusursuz görünmesi gerekir çünkü Yaratan onunla içsel ola-

rak bütünleşebilmiştir. O halde insanda Tanrı kavramına karşı gelen bir düşünce olmamalıdır; ona dair belli bir farklılık ve uzaklık hissediyorsak, o zaman daima kötü ruhun avukatı gibi doğamızın çıplaklığını ve zayıflığını görmek yerine Tanrı'ya benzeme iddiamızı doğrulayabilmek için bütün kusursuzlukları aramak tamamen bizim suçumuz."

Gülümseyerek yanıtladım: "Gönlüm olsun diye benimle kendi dilimde konuşarak beni utandırmayın, sevgili amca! Bana söyleyeceklerinizi kendi dilinizden dinleyebilmek benim için çok önemli, daha sonra içlerinden tam olarak benimseyemediklerim olursa, o zaman çevirmeye çalışırım."

Bunun üzerine, "Ben de kendime en özgü dilimle, tonunu bir nebze bile değiştirmeden devam edebilirim," dedi. "İnsan koşulları olabildiğince kendisi belirleyip koşulların onu belirlemesine olabildiğince az izin verdiği takdirde, bu herhalde onun en büyük kazancı oluyor. Yaşam bir mimarın önündeki büyük bir kaya kütlesi gibi karşımızda duruyor. Bu mimar en büyük tasarrufu, amaca uygunluğu ve sağlamlığı zihninde tasarlayarak bu gelişigüzel doğal kütleden orijinal bir eser oluşturabilirse, ancak o zaman adını hak eder. Bizim dışımızdaki her şey sadece unsurlardır; evet, içimizdeki her şeyin de unsur olduğunu söyleyebilirim; ama içimizin derinliklerinde olması gereken şeyi yaratabilen, onu kendi dışımızda ya da içimizde şu ya da bu şekilde oluşturana kadar bize rahat yüzü göstermeyen bu yaratıcı güç gizlidir. Siz, sevgili yeğenim, belki de en iyi tarafı seçtiniz; ahlaki varlığınızı, derin, sevgi dolu yaradılışınızı kendinize ve en yüce varlığa uydurmaya çalıştınız, biz de bu arada dünyevi insanı kendi genişliği içinde tanımaya ve faal bir şekilde bir bütünlük kazandırmaya çalışıyorsak, bunun için herhalde kınanamayız."

Bu tür sohbetlerle yavaş yavaş birbirimize yakınlaştık. Ondan benimle lütufkâr bir şekilde değil, tıpkı kendisiyle konuşurmuş gibi konuşmasını istedim. "Sizin tarzınızda düşünmeyi ve davranmayı övüyorsam, size kompliman yaptığımı sanmayın," dedi amcam, "Ne istediğini çok iyi bilen, durmadan ilerleyen, amaçlarının araçlarını tanıyan ve onları elde edip kullanmayı bilen insanlara saygı duyarım; amacının ne kadar büyük ya da küçük olduğu, övülmeye ya da yerilmeye değer olup olmadığı

daha sonraki gözlemlerimdir. İnanın bana, canım, kötülüğün büyük bölümü ve dünyada kötü olarak anılan her şey, insanlar amaçlarını tanımada ihmalci oldukları, tanıdıkları takdirde de bunun üzerine ciddi olarak eğilmedikleri için oluşur. Bu kişiler bana bir kule inşa edilebileceğini ve edilmesi gerektiğini düşünen, ama temeline en fazla bir kulübeye yetecek kadar taş ve emek harcayan insanlar gibi gelir. Sizin, dostum, en büyük ihtiyacınız ahlaki doğanızla bir bütün olmaktı; ailenizle belki kocanız olacak nişanlınız arasında kendinizi büyük bir soğukkanlılıkla feda etmeyip elinizdekiyle yetinseydiniz, kendinizle sürekli çelişecek ve huzuru bir an bile tadamayacaktınız."

"Feda kelimesini kullandınız," dedim burada, "İnsanın sevdiği bir kuzusunu saygı duyulan bir babanın sağlığı için gönülden isteyerek sunağa götürmesi gibi, kalbimizde yer etmiş olsa da, neredeyse tanrısallık gibi yüce bir amaç için fedakârlığın daha azını nasıl yapabileceğimizi bazen kendime sorarım."

"Herhangi bir fedakârlığı ya da bir seçimi ister duygularımızla, ister mantığımızla yapalım," diye devam etti amcam, "Bence insandaki en saygı duyulacak şey, kararlılık ve sonuca ulaşmaktır. İnsan mala ve paraya aynı anda sahip olamaz; para vermeden mala tamah edenin durumu, tıpkı mala sahip olduğunda alışverişe hayıflanan kadar kötüdür. Ama insanları bu yüzden kınamaktan çok uzağım; çünkü aslında suç onlarda değil, içinde bulundukları ve nasıl tepki vereceklerini bilemedikleri karışık durumlardadır. Örneğin taşrada şehirdekinden çok daha az kötü ev sahibi bulursunuz, yine küçük şehirlerde de büyük şehirdekilerden azdır kötü ev sahipleri; peki neden? İnsan kısıtlı bir durumda doğmuştur; basit, yakın ve belli amaçları kavrayabilir, elinin altında bulduğu araçlara el atmaya alışıktır; ama biraz uzaklaşır uzaklaşmaz ne istediğini ve ne yapacağını bilemez, nesnelerin kalabalığı içinde dağılıp gitmek ya da kendini bunların yüceliği ve saygınlığı dışında tutmak onun için birdir. Düzenli ve hedefli bir faaliyet dürtüsüyle hareket edemediği bir şeye çaba göstermek onu daima mutsuz eder.

Kuşkusuz, ciddiyet olmadan dünyada hiçbir şey mümkün değildir," diye devam etti, "Eğitimli dediğimiz insanların arasında aslında ciddi olanı çok azdır; çalışmalarına, ticari işlerine, sanata, hatta eğlenceye sadece bir tür öz savunmayla girişir-

ler. İnsan tıpkı gazete yığınını sadece bitirip atmak için okuyan biri gibi yaşar; bu arada aklıma Roma'da gördüğüm genç bir İngiliz geldi; akşamları bir toplulukta o gün altı kilise ve iki galeri gezdiğini keyifle anlatıyordu. İnsan bazı şeyleri bilmek ve tanımak ister ve bunlar özellikle onu en az ilgilendiren şeylerdir; insan havayı yakalayarak hiçbir açlığı gideremeyeceğini fark etmez. Bir insanla tanıştığımda hemen neyle, nasıl meşgul olduğunu, hangi sonuçları elde ettiğini sorarım. Ve soruya verilen yanıtlarla birlikte bu kişiye olan ilgim de ömür boyu karara bağlanmış olur."

"Sevgili amca," dedim bunun üzerine, "Size yararlı olacak bazı iyi insanlara karşı yardım elinizi uzatmakta belki de fazla katısınız."

"Onlar uğruna boşuna çabalayıp uğraşan biri için bu ayıp mı?" diye yanıtladı, "Gençliğimizde Danaidleri[1] ya da Sisyphus'u[2] getireceklerini vaat ederek bizi hoş ve eğlenceli bir partiye davet ettiklerini sanan genç insanlardan ne çok çekmişizdir. Tanrı'ya şükür ki bu kişilerden kendimi kurtardım, talihsizlik sonucu çevreme girdiklerinde nazik bir şekilde kapıyı gösteriyorum; çünkü dünya ticaretinin karışık gidişatı, bilimin yüzeyselliği, sanatçıların düşüncesizliği, şairlerin boşluğu ve daha birçok şey hakkındaki en acı şikâyetleri özellikle bu kişilerden duyarız. İstedikleri gibi yazılmış bir kitabı okumayacak, gerçek şiire yabancı kalacak, güzel bir sanat eserine bile ancak önyargılarıyla takdir kazandıracak olanların özellikle kendileri ve benzer topluluklar olduğunu çok az düşünürler. Ama bunları bırakalım şimdi, eleştirinin ve şikâyetin ne yeri ne de zamanı."

Dikkatimi duvarda asılı duran birkaç tabloya çekti; gözlerim görünüşü çekici ya da tema'sı anlamlı olanlarda takılı kaldı, amcam bir süre bekledikten sonra konuştu: "Bu eserleri meydana getiren ilham perisine biraz dikkat bağışlayın. Hassas kalpler

---

1 Yunan mitolojisinde Libya kralı ve Yunanların atası olan Danaos'un Danaidler olarak bilinen elli kızı. Danaidler babalarının emriyle zifaf gecesinde Aigyptos'un oğulları olan genç kocalarını öldürürler ve bu yüzden yeraltı dünyası Tartaros'ta delik kaplarla su taşımaya mahkûm edilirler –çn.

2 Korinth kralı ve Aiolos'un oğlu. İÖ 1400 yıllarında yaşadığı söylenen bilge kralın Korinth'in büyüyüp gelişmesine büyük etkisi olmuştur –çn.

doğada Tanrı'nın parmağını görmekten hoşlanırlar; insan onun taklitçisinin eline de neden biraz dikkat göstermesin?" Sonra dikkatimi gösterişsiz resimlere çekerek aslında bir sanat eserinin değerini ve saygınlığını bize ancak sanat tarihinin verebileceğini, bir dehanın başımızı döndüren zirvede nasıl rahat ve neşeyle hareket edebildiğini anlamak için yetenekli insanın yüzyıllar boyunca üzerinde çalıştığı mekanizmanın ve zanaatın zorlu basamaklarını tanımak gerektiğini bana anlatmaya çalıştı.

Bu amaçla eserlerden güzel bir dizi oluşturdu; bunlardaki manevi yapının benimle benzerlik oluşturduğuna dair yorumda bulununca kendimi tutamadım. Bu konudaki fikrimi açıklayınca bana şöyle dedi: "Çok haklısınız, buradan da manevi oluşumu yalnız kendi içimizde kapalı tutmaya izin vererek iyi etmediğimizi görüyoruz; ruhu manevi kültüre çabalayan birinin, abartılı hayallerin gevşekliğine kapılıp soylu doğasını yavan flörtlerin eğlencesiyle olabilecek en kötü biçimde aşağılayarak manevi yüksekliğinden aşağı kayma tehlikesine düşmemek adına aynı zamanda daha hassas duyularını da eğitmek için birçok nedeni vardır."

Beni kastettiğinden şüphelenmemiştim, ama geriye bakıp kişiliğimi geliştirmiş olan şarkıların içinde bazı yavan olanlarının bulunabileceğini ve ruhsal düşüncelerimle bütünleşmiş bazı küçük figürlerin amcamın gözünde herhalde zor kabul göreceğini düşününce kendimi kötü hissettim.

Bu arada sık sık kütüphanede zaman geçirmiş olan Philo beni de oraya götürdü. Kitapların çokluğuna ve seçimine hayran kaldık. Hepsi konularına göre düzenlenmişti: Çünkü içlerinde sanki sadece bizi kesin bilgiye yöneltip doğru materyali verecek ya da zihnimizin bütünlüğünden emin olmamız için bizi doğru yönlendirecek olan kitaplar bulmak mümkündü.

Hayatım boyunca anlatılmayacak kadar fazla sayıda kitap okumuştum ve belli konuları içeren kitaplar arasında bilmediğim yok gibiydi; burada tümünün bir araya gelişini görmek ve normal zamanda sadece sınırlı bir karışıklık veya sonsuz bir genişleme gördüğüm yerlerde boşlukların olduğunu fark etmek bir o kadar iyi hissettiriyordu.

Aynı zamanda son derece ilginç ve sessiz bir adamla tanıştık. Bu kişi doktor ve doğa bilimciydi, ev halkından olmaktan

çok, penatları[1] andırıyordu. Bize tıpkı kütüphane gibi, kapalı cam dolaplarda duvarları süsleyen ve alanı daraltmadan odaya soylu bir hava veren doğa ürünleri koleksiyonunu gösterdi. Bu bana sevinçle gençliğimi hatırlattı, bir zamanlar hasta yatağında hayata güçlükle bakabilen çocuğuna getirmiş olduğu birçok eşyayı bu kez babama ben gösterdim. Doktor sonraki sohbetlerde dinsel düşünceleri nedeniyle bana yaklaştığını pek saklamadı, bu arada amcamın insan doğasının bütünlüğünü ve değerini sergileyen, bunu destekleyen her şeye karşı gösterdiği hoşgörüsünü ve saygısını fazlasıyla övdü, ancak bütün insanlardan aynısını yapmasını isteyerek hiçbir şeyden kişisel kibir ve engelleyici dar kafalılık kadar nefret etmediğini ya da uzak durmadığını söylemeden geçmedi.

Kız kardeşimle evlendiğinden bu yana hissettiği mutluluk amcamın gözlerinden okunuyordu; onunla ve çocuklarla ilgili düşündüklerini birçok kez benimle paylaştı. Kendi yönettiği ve yeğenlerine en iyi durumda bırakmayı umduğu güzel gayrimenkulleri vardı. İçinde bulunduğumuz küçük evle ilgili farklı düşünceleri varmış gibiydi: "Bu evi, içindekileri bilecek, değerlendirecek, zevkine varacak ve özellikle Almanya'da zengin ve saygın birinin örnek bir şeyler ortaya çıkarmak için ne kadar çok nedeni olduğunu anlayacak birine bırakacağım."

Artık davetlilerin büyük bölümü yavaş yavaş ayrılıyordu; biz de veda etmeye hazırlandık, ancak kutlamaların son sahnesini yaşadığımızı sandığımız sırada, bize etkileyici bir hoşluk yapma inceliğini gösteren amcam sayesinde yeniden bir sürpriz yaşadık. Kız kardeşimin nikâh töreni sırasında başka hiçbir enstrümanın eşlik etmediği, sadece insan sesinden oluşan bir koro dinlediğimizde duyduğumuz hayranlığı ondan gizlememiştik. Bu zevki bize bir kez daha yaşatmasını ne kadar ima ettiysek de bunu fark etmemiş gibi görünmüştü. Bu nedenle o akşam bize şöyle söyleyince çok şaşırdık: "Dans müziği sona erdi, genç ve kalıcı olmayan dostlar bizi terk etti; evli çift bile birkaç gün öncekinden daha ciddi görünüyor, birbirimizi belki bir daha hiç görmeyeceğimiz ya da en azından farklı göreceğimiz için bu ayrılık havası, tekrarını uzun zamandır istediğinizi

[1] Eski Roma'da her ailede olduğuna inanılan ev tanrısı. Sadece bir tek eve ait olan penatlara tapınaklarda tapılmazdı –çn.

düşündüğüm ve daha soylu bir şekilde besleyemeyeceğim bir müzikle şenlensin istedim."

Bu arada takviye edilerek gizlice prova yapmış olan sekiz ve dört sesli koroyu bize dinletti. Böylece kutluluğu önceden tattığımızı gerçekten söyleyebilirim. Şimdiye kadar sadece dini ilahileri biliyordum; bunlar, güzel sesli kişilerin kendilerine hoş bir duygu vermek için genellikle orman kuşları gibi kısık sesle, Tanrı'yı övdüklerine inanarak söyledikleri şarkılardı; bir de olsa olsa bir yeteneğe hayranlık duyduğum, ama geçici hoşluğuna sadece nadiren kapıldığım konserlerin mağrur müziğini dinlemiştim. Ancak şimdi insan doğasının en kusursuz ve en derin duygularından çıkan, en uygun ve en terbiye edilmiş sesle ahenkli bir bütünlük oluşturarak yine insanın en güzel duyusuna hitap eden ve o anda ona gerçekten tanrısal canlılığı hissettiren bir müzik dinliyordum. İlahilerin hepsi tıpkı zarif, dünyevi bir topluluktan alınmış altın bir yüzükteki değerli taşlara benzeyen ve beni yücelme isteği olmaksızın ruhsal olana yükseltip mutlu eden, Latince söylenmiş ilahilerdi.

Yola çıkarken hepimize değerli şeyler hediye edildi. Amcam bana bağlı olduğum vakfın haç nişanını verdi. Her zaman görmeye alışık olmadığım türden, ustaca işlenmiş, mineli, güzel bir haçtı. Zincire geçirilmiş büyük bir pırlantanın yanına takılmıştı. Amcam bunun koleksiyonunun en değerli taşı olarak görülmesini rica etti.

Kız kardeşim kocasıyla birlikte kendi malikânesine taşındı, bizler de evlerimize geri döndük ve dış çevremiz açısından kendimizi son derece basit bir hayatın içine geri dönmüş gibi hissettik. Bir peri sarayından çıplak yeryüzüne indirilmiş gibiydik, artık tekrar kendi bildiğimiz gibi yaşamak ve geçinmek zorundaydık.

Yeni çevrede edindiğim farklı deneyimler bende güzel bir izlenim bırakmıştı; ancak amcam zaman zaman bana en iyi ve en güzel sanat eserlerini göndererek korumaya ve yenilemeye çalışsa da, bu duygular kısa zaman sonra canlılığını yitirdi. Eserlerinin zevkine yeterince uzun vardıktan sonra, bunları diğerleriyle değiştim.

Kendimle ilgilenmeye, kalbimin meselelerini düzene sokmaya ve bir sanat eserini hemen kendi içime kapanmaksızın dik-

katle gözlemlemek yerine benimle aynı düşünceleri paylaşan kişilerle sohbet etmeye fazlasıyla alışmıştım. Bir tabloya ya da gravüre sadece bir kitabın harfleri gibi bakmaya da alışmıştım. Güzel bir baskı elbette hoşa giderdi; ama bir kitabı baskısı nedeniyle kim eline alır? Bir resimli tasvir bana bir şey söylemeli, beni eğitmeli, duygulandırmalı, iyileştirmeli; amcam bana sanat eserlerini açıkladığı mektuplarında istediği kadar konuşmuş olsa da, bende her şey eskisi gibi kaldı.

Ama kendi kişiliğimden çok, dış olaylar, ailemde yaşanan değişiklikler beni bu tür gözlemlerden, evet, bir süre kendimden bile alıkoydu; zayıflayan gücümün taşıyabileceğinden fazlasıı sabretmek, çalışmak zorunda kaldım.

Bekâr kız kardeşim şimdiye kadar sağ kolum olmuştu; sağlıklı, güçlü yapısı ve tarifsiz şefkatiyle ev işlerini üstlenirken ben de babamın bakımıyla ilgilenmiştim. Tutulduğu nezle bir göğüs hastalığına dönüştü ve kız kardeşim üç hafta içinde tabuta girdi; ölümü, bende izlerini bugün bile görmeye dayanamadığım yaralar açtı.

O henüz toprağa verilmemişken ben hasta yatıyordum; göğsümdeki eski hastalık nüksetmiş gibiydi, şiddetle öksürüyordum ve sesim konuşamayacak kadar kısılmıştı.

Evli kız kardeşim korku ve üzüntüden düşük yaptı. Yaşlı babam bir anda bütün çocuklarını ve torun umudunu yitirmekten korkmaya başladı; haklı gözyaşları acımı artırıyordu, beni idare edebileceğim kadar iyileştirmesi için Tanrı'ya yalvardım ve babamın ölümüne dek hayatta kalmamama izin vermesini diledim. İyileştim, kendimce iyi sayılırdım, güçbela da olsa görevlerimi tekrar yerine getirebiliyordum.

Kız kardeşim yeniden hamile kaldı. Bu gibi durumlarda, sırlarını açan anneler gibi, o da bazı sorunlarını benimle paylaştı; kocasıyla mutlu değildi ve bunu babadan gizlemek zorundaydım; hakem olmam gerekiyordu ve eniştem bana güvendiği, ikisi de gerçekten iyi insanlar oldukları için, bunu yapmam zordu. Birbirlerini hoş görmek yerine tartışıyorlardı ve hırs yüzünden birbirleriyle uyum içinde yaşamak konusunda hiçbir zaman anlaşamayacaklardı. Artık dünyevi işlere de ciddiyetle el atmayı ve başka zaman sadece sözünü ettiğim şeyleri deneyimlemeyi öğreniyordum.

Kız kardeşim bir oğlan doğurdu; babamın rahatsızlığı kızını ziyaret etmekten onu alıkoymamıştı. Çocuğu gördüğünde inanılmaz neşeli ve sevinçliydi ve vaftiz töreninde bana her zamanki halinden farklı, hatta diyebilirim ki, ayrı iki yüzü olan bir deha gibi göründü. Bir yüzüyle sevinç içinde çok yakında gitmeyi umduğu yere, diğeriyle kendi soyundan gelen çocuğun doğduğu yeni, umut dolu dünyevi yaşama bakıyordu. Geri dönüş yolunda benimle çocuk hakkında sohbet etmekten yorulmadı; görünüşünden, sağlığından söz etti ve bu yeni dünya yurttaşının yeteneklerinin yararlı bir şekilde geliştirilmesini diledi. Görüşlerini eve varana kadar anlattı. Birkaç gün sonra, akşam yemeğinin ardından hafif bir ateş baş gösterdi; titreme yoktu, ama onu biraz güçten düşürmüştü. Yine de yatağa girmek istemedi, ertesi sabah ayağa kalkıp resmi işlerini gördü, ta ki kalıcı ve ciddi bulgular sonunda onu alıkoyana dek işlerini yapmaya devam etti.

Evinin işlerini, cenazesinin düzenlenmesini başkasının işiymiş gibi büyük bir düzen içinde yürüten bu ruhun sakinliğini, duruluğunu ve doğruluğunu hiçbir zaman unutmayacağım.

Alışık olmadığım ve canlı bir sevinç eşliğinde artan neşesiyle bana şöyle dedi: "Her zaman hissettiğim ölüm korkusuna ne oldu? Ölümden ürkmeli miyim? Bağışlayıcı bir Tanrım var, mezar beni korkutmuyor, sonsuz yaşama sahibim."

Hemen ardından gelen ölümünün anılarını hatırlamak, yalnızlığım içinde benim için en aziz avuntu; burada yüce bir gücün gözle görülür etkilerini hiç kimse benimle tartışamaz.

Sevgili babamın ölümü o zamana kadarki yaşam biçimimi değiştirmişti. Mutlak bir itaatten ve en büyük kısıtlamalardan sonra büyük özgürlüğe kavuşmuştum ve uzun süre mahrum kalınmış bir yemek gibi özgürlüğümün tadını çıkardım. Eskiden evin dışında nadiren iki saat geçirirdim; artık odamda neredeyse bir gün bile geçirmiyordum. Eskiden düzensiz ziyaret edebildiğim dostlarım benim de onlardan sevinçle istediğim gibi, artık benimle kesintisiz görüşmek istiyorlardı, sık sık yemeklere davet edildim, buna gezintiler ve küçük eğlence seyahatleri de eklendi ve hiçbir şeyden geri kalmadım. Ama çember hızlı dönmeye başlayınca özgürlüğün paha biçilmez mutluluğunun, koşulların bize sağladığı her şeyi yapmaktan değil, insanın doğ-

ru ve uygun bulduğu yolda engel ve destek olmaksızın yürüyebilmesinden kaynaklandığını gördüm ve astık bu güzel inanca bedel ödemeden ulaşacak yaştaydım.–

Kendimi mahrum edemediğim şey, olabildiğince çabuk Herrnhut Cemaatinin üyeleriyle ilişkiye geçerek birliğe daha sıkı bağlanma isteği oldu ve yakındaki birliklerinden birini ziyaret ettim: Ama orada da hayal ettiğim hiçbir şeyi bulamadım. Düşüncelerimi sezdirecek kadar dürüsttüm, buna karşılık onlar da bana bu yapının birlik nizamına aykırı olmadığını açıklamaya çalıştılar. Bunu hoş görebilirdim; ama kanımca gerçek ruh büyük olduğu kadar küçük bir kurumda da kendini gösterebilirdi.

Kontun bizzat öğrencisi olan oradaki piskoposlarından biri benimle çok ilgilendi; İngilizceyi mükemmel konuşuyordu, bu dili biraz anladığım için bunun birbirimize ait olduğumuza dair bir işaret olduğu fikrindeydi; ama ben hiç de aynı fikirde değildim; bana gösterdiği ilgi hiç hoşuma gitmemişti. Bir bıçakçıydı, doğum yeri Moravya'ydı;[1] düşünce tarzı da ancak esnaflara uygundu. Fransa'da hizmet gören Binbaşı Bay L*** ile daha iyi anlaşmıştım; ama üstlerine gösterdiği itaati ben asla başaramazdım; evet, binbaşının karısının ve diğer saygın kadınların piskoposun elini öptüğünü gördüğümde tokat yemiş gibi oldum. Bu arada Hollanda'ya bir seyahat kararlaştırıldı, ancak bu seyahat, benim lehime, hiçbir zaman gerçekleşmedi.

Kız kardeşim bir kız doğurmuştu; artık biz kadınlar tarafı durumdan hoşnuttuk ve bebeğin de bizim gibi yetişeceğini düşünüyorduk. Buna karşılık eniştemin, bir yıl önce yine bir kız çocukları olduğundan, canı son derece sıkkındı; gayrimenkullerinin başında, ileride yönetimde kendisine yardımcı olacak bir erkek evlat görmek istiyordu.

Bozuk sağlığımla sessiz ve sakin bir yaşam sürerek dengemi korudum; ölümden korkmuyordum; evet, hatta ölmeye razıydım, ama ruhumu yoklamam ve ona daima yakın olmam için Tanrı'nın bana zaman verdiğini de içten içe hissediyordum. Uykusuz geçen birçok gecede, tam olarak tanımlayamayacağım bir şey yaşadım.

---

[1] Eskiden Avusturya-Macaristan İmparatorluğuna bağlı olan bugünkü Çek Cumhuriyeti'nde bir eyalet. Aynı zamanda Herrnhut Cemaatinin hamisi Kont Zinzendorf'un doğum yeri –çn.

Sanki ruhum bedenimden bağımsız olarak düşünüyordu; bedenin kendisini sanki bir giysiye bakar gibi, yabancı bir varlık olarak görüyordu. Olağanüstü bir canlılıkla geçmiş zamanları ve olayları hayal ediyor ve bundan sonra neler olacağını hissediyordu. Bütün bu zamanlar geçti, bundan sonra olacaklar da geçip gidecek: Beden bir giysi gibi yırtılacak, ama ben, iyi bilinen ben, benim.

Bu büyük, yüce ve avutucu duygulara olabildiğince az kapılmayı bana gittikçe yakın olan, değerli bir dostum öğretti; bu, amcamın evinde tanıştığım, bedensel ve ruhsal durumum hakkında oldukça bilgili olan doktordu; bu duyguların, dış nesnelerden bağımsız olarak içimizde beslediğimiz takdirde bizi adeta oyarak varlığımızın temelini nasıl kazdığını bana gösterdi. "Faal olmak, insanın ilk görevidir," diyordu, "Dinlenmek için ihtiyaç duyduğu bütün aralıkları ona faaliyetini kolaylaştıracak dış nesnelerin kesin bilgisine ulaşmak için kullanmalıdır."

Bu dost kendi bedenimi bir dış nesne olarak görme alışkanlığımı, bedensel yapımı, hastalığımı ve tıbbi ilaçları oldukça fazla tanıdığımı, kalıcı olan iç ve dış acılar nedeniyle az çok doktor olduğumu çok iyi bildiği için dikkatimi insan bedeninin bilgisinden ve ilaçlardan çekip yaradılışın diğer komşu nesnelerine yöneltti ve beni tıpkı cennetteymişim gibi çevrede dolaştırdı; benzetmeme devam edecek olursam, akşam serinliğinde bahçede dolaşan yaratıkları uzaktan izlettirdi.

Artık Tanrı'yı doğada görmeyi ne çok seviyordum, artık onu bunca şüphesizlikle kalbimde taşıdığım için, onun ellerinden çıkmış eserler bana ne kadar ilginç geliyordu; ağzından çıkan solukla beni canlandırmak istemesine ne kadar minnettardım!

Kız kardeşimin yeniden bir oğlan çocuğu doğurmasını umuyorduk; enistem özlemini çok çektiği halde oğlunun doğumunu ne yazık ki göremedi. Mert adam talihsiz bir şekilde attan düşüp öldü ve kız kardeşim de güzel bir oğlan çocuğu dünyaya getirdikten sonra kocasının peşinden gitti. Ardında bıraktığı dört çocuğu hüzünle izliyordum.

Böylesine sağlıklı insanlar benim gibi hastalıklı birinden önce göçüp gitmişlerdi; yoksa umut dolu bu fidanların kimilerini de mi yıkılırken görecektim? Dünyayı, özellikle yüksek tabaka çocuklarının ne büyük tehlikeler altında yetiştiğini bilecek

kadar iyi tanıyordum ve bu tehlikeler bana gençlik dönemimden bu yana daha da artmış gibi geliyordu. Bu güçsüz halimle çocuklar için hiçbir şey yapamayacağımı ya da bunun için çok az imkânım olacağını hissediyordum; oysa amcamın bütün dikkatini bu sevgili çocukların eğitimine vermekle ilgili düşüncesi benim de çok arzu ettiğim bir şeydi. Ve bunu her anlamda hak ediyorlardı, iyi yetişiyorlardı ve muazzam farklılıkları içinde hepsi iyi ve anlayışlı insanlar olmayı vaat ediyordu.

Sevgili doktorum dikkatimi buna çektiğinden beri çocuklarla akrabalar arasındaki benzerlikleri gözlemlemeyi seviyordum. Atalarının resimlerini özenle saklamış olan babam, usta ressamlara kendisinin ve çocuklarının resimlerini yaptırmış, annem ve akrabaları da unutulmamıştı. Bütün ailenin özelliklerini oldukça iyi tanıyorduk, aile üyelerini sık sık birbirleriyle karşılaştırdığımız için, şimdi çocuklarda da iç ve dış görünüş olarak benzerlikler arıyorduk. Kız kardeşimin en büyük oğlu amcamızın koleksiyonunda ustaca yapılmış bir gençlik portresi bulunan büyükbabasına çekmişti; o da, cesur bir subay olan büyükbabası gibi, silahlardan başka hiçbir şeyle ilgilenmiyor, bu yüzden sık sık beni ziyarete geliyordu; çünkü babam ardında çok güzel bir silah dolabı bırakmıştı; çocuk ona birkaç tabanca ve bir av tüfeği hediye edene ve Alman kilitlerinin nasıl açılacağını öğrenene kadar rahat etmedi. Ama davranışları ve karakteri haşin olmaktan uzak, yumuşak ve anlayışlıydı.

En büyük kız bütün ilgimi kendi üzerine çekmişti, bunun nedeni herhalde bana benzemesi ve dördü içinde bana en fazla bağlı olan olmasıydı. Ama büyürken onu ne kadar dikkatle gözlemlediysem, bir o kadar utandığımı da itiraf edebilirim; evet, neredeyse çocuğa hayranlık ve saygı duymadan bakamadığımı söyleyebilirim. İnsan soylu bir görünüşü, sakin bir yaradılışı ve hiçbir şeyle sınırlanmayan aynı faal kişiliği bir arada kolay kolay göremezdi. Hayatının hiçbir anında boş durmazdı ve elinden çıkan her iş takdire değerdi. Zaman ve yer olarak yaptığı her iş onun gözünde aynıydı ve yapacak şey bulamadığındaysa sabırlı ve sakin olabiliyordu. Bir meşguliyete ihtiyaç duymaksızın böylesine faal olmayı ömrü hayatımda görmedim. Çocukluğundan beri, sıkıntıda olanlara ve ihtiyaç sahiplerine davranışı benzersizdi. Yardımseverliği bir iş gibi görme beceri-

sine hiçbir zaman sahip olmadığımı rahatlıkla itiraf edebilirim; yoksullara karşı cömerttim, evet koşullarıma göre çok fazla şey vermişimdir, ama bir bakıma sadece kendi kefaretimi ödemiştim ve şefkatimi kazanmak isteyen birinin bana yakın olması gerekiyordu. Yeğenimde övdüğüm şey, özellikle bunun tam tersini yapmasıydı. Onu hiçbir zaman yoksullara para verirken görmedim, benden bu amaçla aldıklarını daima ilk ihtiyaç olan şeye döndürüyordu. Hiçbir zaman gözüme elbise ve çamaşır dolabımı karıştırdığı zamanki kadar sevimli görünmemiştir; her zaman giymediğim ya da ihtiyaç duymadığım bir şeyler bulurdu; bu eşyaları kesip biçmek ve hırpani bir çocuğa uydurmak en büyük mutluluğuydu.

Kız kardeşinin görüşleriyse çok farklıydı; annesinden çok şey almıştı, narin ve çekici olmayı çok erken vaat ediyordu ve bu vaadini tutacakmış gibi görünüyor, dış görünüşüyle çok ilgili ve daha şimdiden göze çarpacak biçimde süslenip giyinmeyi biliyor. Küçük bir çocukken annemin bana bıraktığı inci kolyeyi tesadüfen bulup boynuna taktığında, aynada kendini nasıl hayranlıkla seyrettiğini hâlâ hatırlarım.

Bu farklı eğilimleri gözlemlediğimde, eşyalarımın ölümümden sonra aralarında paylaşılacağını ve böylece onlar sayesinde tekrar hayata geçeceğini düşünmek hoşuma gidiyordu. Babamın av tüfeğini kırlarda dolaşan ve av çantasından tavuklar sallanan yeğenimin sırtında yeniden görüyordum; bütün gardırobumun Paskalya ayininde kiliseden dışarı çıkan küçük kızlara uydurulduğunu, en güzel kumaşlarımın ağırbaşlı bir kasabalı kızın düğün gününü süslediğini görüyordum; çünkü Natalie'nin böyle çocukları, yoksul ve onurlu kızları donatmaya özel bir eğilimi vardı, ama burada da ifade etmem gerektiği gibi, sevginin herhangi bir türüne, görünür ya da görünmez diyebileceğim herhangi bir varlığa, kendi gençliğimde bütün canlılığıyla hissettiğim gibi bir eğilimi olduğunu hiçbir şekilde belli etmiyordu.

En küçüğünün günün birinde incilerimi ve mücevherlerimi sarayda takacağını düşündüğümde, eşyalarımın tıpkı bedenimin unsurları gibi tekrar vücut bulacağını huzurla görüyordum.

Çocuklar büyüdüler, onların güzel ve dürüst kişiler olduklarını görmek beni mutlu ediyor. Amcamın onları benden uzak

tutmasına sabırla katlanıyorum ve onları ancak yakınlara ya da şehre geldiklerinde seyrek olarak görüyorum.

Kökeni tam olarak araştırılmaksızın ruhani bir kişilik olarak görülen bir Fransız Başrahip[1] bütün çocukların gözetimini üstlendi, hepsi farklı yerlerde, kâh orada, kâh burada pansiyoner olarak eğitiliyorlar.

Başlangıçta bu eğitim sisteminde bir plan görememiştim, ama doktorum sonunda bana açıkladı: Başrahip amcamı ikna etmişti; bu sisteme göre çocuğun eğitimi için bir şey yapılmak isteniyorsa, onun eğilimlerinin ve isteklerinin nasıl yönlendiğine bakmak gerekiyordu. Çocuk daha sonra mümkün olabildiğince çabuk bir şekilde tatmin duyacağı bir konuma getiriliyordu; bu bir kez sağlandıktan sonra hata yaptığı takdirde bu hatasını yeterince erken fark edebiliyor, kendine uygun olanı bulduysa, buna daha gayretle tutunuyor ve bu yolda daha çalışkan olarak uzmanlaşıyordu. Bu tuhaf girişimin başarılı olmasını diliyorum; böyle iyi karakterli çocuklarla bu belki mümkün olabilir.

Ama bu eğitimde onaylamadığım şey, çocukları kendileriyle ve görünmez olan tek sadık dostla ilişki kurmaya yöneltebilecek olan her şeyden uzak tutmaya çalışmaları. Evet, amcamın çocukları bu yüzden benden uzak tutması çoğu kez kanıma dokunuyor. Uygulamada hiç kimse hoşgörülü değil! Çünkü herkesi kendi bildiği tarzda yaşamakta rahat bırakmak istediklerini iddia edenler bile, kendileri gibi düşünmeyenleri faaliyetlerinden alıkoymaya çalışmaktan hiç geri kalmazlar.

Çocukların bu şekilde benden uzak tutulması, inancımın gerçekliğinden olduğum ölçüde daha fazla üzüyor beni. Uygulamada kendini bu kadar etkin bir şekilde kanıtlayan tanrısal bir kaynak, neden bir gerçeklik unsuruna sahip olmasın? Kendi farkındalığımızdan ancak pratik yolla emin olabiliyorsak, aynı yoldan giderek bütün iyilikler için bize elini uzatan Tanrı'nın varlığına neden ikna olamıyoruz?

Hiçbir zaman geriye değil, daima ileriye gitmem, davranışlarımın kusursuzluktan ürettiğim düşüncelerimle gittikçe daha

---

[1] Fransa'da bir tarikata mensup olmayan Katolik rahiplere verilen unvan –çn.

fazla örtüşmesi, zayıf bünyem beni bazı görevlerden alıkoysa bile, doğru bulduğum şeyleri yaparken rahatlık hissetmem; bütün bunlar yozlaşmasını derinden kavramış olduğum insanın doğasına dayandırılabilir mi? Bu benim için mümkün değil.

Hatırladığım hiçbir buyruk yok, hiçbir şey bana bir yasa biçiminde görünmüyor; beni yönlendiren ve hep doğru yola götüren sadece bir dürtü; düşüncelerimi özgürce izliyorum ve kısıtlama, pişmanlık nedir bilmiyorum. Tanrı'ya şükür ki, bu mutluluğu kime borçlu olduğumu biliyorum ve bu üstünlükleri sadece alçakgönüllülükle düşünebiliyorum. Çünkü hiçbir zaman kendi becerilerimle ve sahip olduklarımla gurur duyma tehlikesine düşmeyeceğim; çünkü yüce bir güç bizi korumamış olduğu takdirde, her insanın içinde kendini yaratıp besleyebilecek olan kötülüğü çok iyi tanıyorum.

DÖRDÜNCÜ CİLT

YEDİNCİ KİTAP

Birinci Bölüm

Bahar bütün muhteşemliğiyle gelmişti. Bütün gün pusuda bekleyen vakitsiz bir sağanak fırtınalarla dağlardan inip bölgeye doğru ilerledikten sonra, güneş bütün parlaklığıyla tekrar ortaya çıkmıştı. Gökyüzünün o gri zeminindeysese enfes bir gökkuşağı belirmişti. Ata binmiş olan Wilhelm ona doğru ilerlerken, yüzüne hüzünle baktı. "Ah!" dedi kendi kendine, "Hayatımızın en güzel renkleri ortaya çıktığında, neden bir kara zemin üzerinde belirirler? Ve büyülenmemiz için yağmur damlaları mı düşmeli? Berrak gün bile, eğer ondan hoşnut değilsek, kararmış bir gün gibidir ve yüreğimizin, amaçsız kalmama gibi doğuştan eğilimine olan sessiz ümit kadar, bizi hoşnut eden ne vardır ki? Anlatılan her güzel eylem bizi hoşnut eder, uyum içindeki her bir nesneye baktığımızda bu bizi hoşnut eder. Böylece tamamen yabancı diyarlarda olmadığımızı, en iyi, en derin tarafımızın sabırsızlıkla ulaşmayı amaç edindiği yurdumuza daha yakın olduğumuzu sanırız."

Bu sırda bir yaya ona yaklaşmış, güçlü adımlarla atının hizasında yürüyerek, ona eşlik ediyordu. Birkaç önemsiz konuşmadan sonra atın üzerinde ilerleyen Wilhelm'e, "Yanılmıyorsam sizi bir yerlerde görmüş gibiyim," dedi.

Wilhelm de, "Ben de sizi hatırlıyorum," diyerek yanıtladı. "Sizinle birlikte keyifli bir nehir gezisi yapmamış mıydık?" "Elbette ya!" dedi diğeri.

Wilhelm ona dikkatlice baktı. Kısa bir sessizlikten sonra

söze girdi: "Nasıl bir değişime uğradınız bilmiyorum. Ama o zamanlar sizi kırsal bölgede görev yapan Protestan Kilisesine ait bir ruhaniye benzetmiştim. Şimdiyse daha çok Katolik ruhanisine benziyorsunuz."

Diğeri, "Neyse ki bugün kendinizi kandırmıyorsunuz," diyerek şapkasını çıkardı ve başındaki tıraşlı bölgenin görünmesine neden oldu. "Grubunuz nerede? Onlarla uzun süre birlikte kaldınız mı?"

"Olması gerektiğinden de uzun. Çünkü onlarla birlikte geçirdiğim o zamanlara dönüp baktığımda, sanki sonsuz bir boşluğun içine bakıyor gibiyim. Bana onlardan geriye hiçbir şey kalmadı."

Rahip hafifçe gülümseyerek, "Bu konuda yanılıyorsunuz," diye sözüne devam etti, "Karşılaştığımız her şey izler bırakır. Her şey farkına varılmadan, oluşumumuza katkıda bulunur. Ancak bunun hesabını kitabını yapmak tehlikelidir. Çünkü bu sırada ya gurura ve kayıtsızlığa ya da ümitsizliğe ve bezginliğe kapılırız. Ve her biri en az diğeri kadar, yola devam ederken engel oluşturur. En güvenlisi önümüzde duran bir sonraki eylemi yapmaktır ki, bu da şu anda kalacağımız yere doğru hızla ilerlemektir."

Wilhelm, Lothario'nun evine olan mesafeyi sorunca, diğeri dağın arkasında olduğunu söyledi. "Belki sizinle orada karşılaşırım. O zamana kadar elveda!" diyerek, muhtemelen dağın daha çabuk geçilmesine imkân sağlayan sarp bir yokuşa yöneldi.

Wilhelm atıyla yola devam ederken, "Evet, haklı galiba!" diye düşündü. "Bir sonraki işini düşünmeli insan. Şu anda benim için o hüzün dolu görevi yerine getirmenin dışında, daha yakın olan bir şey yok gibi. O acımasız dostun utanmasına sebep olacak konuşma, hâlâ tümüyle aklımda mı bakalım."

Sonra sanatının ürünü olan sözleri söylemeye başladı. Tek bir hecesini bile unutmamıştı. Hafızası işine yaradıkça tutkusu ve cesareti de artıyordu. Aurelie'nin acıları ve ölümü, içinde hâlâ capcanlıydı.

"Dostum Aurelie'nin ruhu!" diye haykırdı. "Etrafımda süzül! Ve senin için mümkünse eğer, yatıştığına ve barıştığına dair bir işaret yolla!"

Bu sözlerin ve düşüncelerin eşliğinde dağın tepesine var-

dı. Dağ yamacının diğer yanında garip bir yapı görünce, bunun Lothario'nun malikânesi olduğunu düşündü hemen. Birkaç kule ve çatıdan oluşan eski ve düzensiz yapıda bir şato, bu kompleksin ana yapısı olmalıydı. Bir kısmı yakınına bir kısmı ise uzağına dikilmiş ek binalarsa daha da düzensizdi ve ana binaya galeriler ve üzeri kapatılmış hollerle bağlanmıştı. Dış simetri uyumları, her türlü mimari güzellik, iç konforun ihtiyaçlarına göre feda edilmiş gibi görünüyordu. Bentlerden ya da çukurlardan, hatta ve hatta yapay bahçelerden ya da ağaçlı yollardan eser bile yoktu. Bir sebze ve meyve bahçesi binalara kadar uzanmıştı. Ara boşluklara dahi, ekip biçilen küçük bahçeler yapılmıştı. Biraz daha uzaktaysa ferah bir köy vardı. Bahçeler ve tarlalar çok iyi durumda görünüyordu.

Wilhelm, gördükleri hakkında fazla düşünmeden, kendi heyecanlı düşüncelerine dalmış halde yoluna devam etti. Sonra atını bir hana bıraktı ve üzüntüyle şatoya doğru ilerledi.

Wilhelm'i kapıda karşılayan ihtiyar bir uşak iyi niyetle bugün efendisini görmesinin muhtemelen mümkün olamayacağını bildirdi, zira efendisinin yazması gereken birçok mektup vardı ve kendisinden önce gelen birçok taciri de kabul etmemişti. Wilhelm üsteleyince ihtiyar sonunda geri adım atarak, efendisine Wilhelm'in geldiğini bildirmek zorunda kaldı. Uşak geri döndü ve Wilhelm'i büyük ve eski bir salona götürdükten sonra, efendisinin gelmesinin belki biraz uzun süreceğini söyleyerek, Wilhelm'den burada beklemesini rica etti. Wilhelm huzursuzca bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu ve duvarda gelişigüzel asılı şövalye ve kadın portrelerine bakıyordu. Bu sırada da konuşmasının başlangıç sözlerini tekrarlıyordu. Bu kadar zırhlılar ve kıvırcık yakalılar arasında yapacağı konuşmanın tam da yeriymiş gibi görünüyordu. Ne zaman kulağına bir ses gelse, düşmanını saygıyla karşıladıktan sonra, ona önce mektubu teslim etmek, sonra da ona yapacağı suçlamanın silahlarıyla saldırmak için gardını alıyordu.

Birkaç kez hayal kırıklığına uğrayıp tam da beklemekten usanmaya başlamışken, nihayet yan kapıdan çizmeli, sade bir palto giymiş, kerli ferli bir adam çıkıverdi. Nazik bir ses tonuyla Wilhelm'e, "Bana hangi güzel haberi getiriyorsunuz?" diye sordu. "Sizi beklettiğim için özür dilerim."

Bu sözleri söylerken de elinde bulunan bir mektubu katlıyordu. Sıkıntı içinde olan Wilhelm ona Aurelie'nin mektubunu uzattı: "Size bir hanım dostun, etkilenmeden okuyamayacağınız son sözlerini getirdim."

Lothario mektubu aldı ve hemen odaya döndü. Wilhelm'in de açık kalan kapıdan gayet net olarak izleyebildiği gibi, önce birkaç mektubu mühürleyip adreslerini yazdıktan sonra, Aurelie'nin mektubunu açtı ve okudu. Tekrar tekrar okuduğu anlaşılıyordu. Her ne kadar söyleyeceği heyecanlı sözler az önceki samimi karşılamaya uygun düşmüyor gibi görünse de, Wilhelm kendini toparlayarak konuşmasını yapmak için eşiğe doğru yöneldi. Ama o sırada küçük bir yan odanın, duvar kâğıdıyla kaplanmış olan kapısı açıldı, rahip kapıda belirdi.

Lothario ona yönelerek, "Dünyanın en tuhaf mektubunu aldım," dedi. Sonra Wilhelm'e dönerek, "Şu anda sizinle sohbeti sürdürecek durumda olmadığım için üzgünüm. Bu gece bizimle kalıyorsunuz! Başrahip, siz de misafirimizle ilgilenin. Hiçbir eksiği olmasın," dedi.

Lothario bu sözlerden sonra Wilhelm'i reveransla selamladı. Rahip Wilhelm'i elinden tutup yol gösterirken, o da itiraz etmeden onu takip etti.

Sessizce garip hollerden geçerek çok güzel bir odaya vardılar. Rahip onu odaya aldı, sonra da bir şey demeden çıkıp gitti. Hemen ardından, kendisini Wilhelm'in hizmetkârı olarak tanıtan neşeli bir delikanlı içeri girdi. Akşam yemeğini getirmiş olan delikanlı servisi yaparken, kahvaltı, yemek, çalışma, eğlence gibi konularda evin düzeni hakkında bilgi verdi. Bazı başka hususlardan da söz eden hizmetkâr, özellikle Lothario'nun saygınlığı hakkında çok şey anlattı.

Delikanlı her ne kadar sevimli olsa da, Wilhelm onu hemen başından savmak peşindeydi. Yalnız kalmak istiyordu çünkü içinde bulunduğu durum epeyce canını sıkmış ve onu bunaltmıştı. Niyetini uygulamakta başarılı olamadığı, görevini de tam anlamıyla yerine getiremediği için kendini suçluyordu. Bir yandan yapamadıklarını ertesi sabah telafi edeceğine karar vermişken, diğer taraftan da Lothario'nun varlığının onu çok farklı hislerle doldurduğunun farkındaydı. İçinde bulunduğu bina da ona çok garip geliyordu. Bir türlü dengesini bulamıyordu. Kıyafetleri-

ni çıkartmak istemişti. Kıyafet tulumunu açtı ve içinden gece giysileriyle birlikte, Mignon'un çantaya koyduğu, ruhun tülünü de çıkardı. Bu tülün görüntüsü hüznünü daha da derinleştirdi. "Kaç! Kaç delikanlı, kaç!" diye haykırdı. "Bu mistik söz ne anlama geliyor ki? Ne kaçması? Nereye kaçayım? Bu ruh bana şöyle deseydi ya: Kendi içine dön!" Duvardaki çerçeve içine alınmış İngiliz bakır levhalarına baktı. Çoğuna kayıtsızca bir göz gezdirdikten sonra, nihayet bir tanesinde takıldı. Talihsiz bir biçimde batan bir geminin resmiydi bu: Bir baba, güzel kızlarıyla birlikte, gemiye hücum eden dalgaların arasında ölümü bekliyordu. Kızlardan biri, onun amazonuna benziyordu. Dostumuzun içini tarifsiz bir acıma duygusu sardı. Yüreğini ferahlatmak için karşı konulmaz bir ihtiyaç duymaya başladı. Gözleri yaşlarla doldu. Uyku onu ele geçirene kadar da bir türlü rahat edemedi.

Sabaha karşı garip rüyalar gördü. Küçük bir çocukken sık sık gittiği bir bahçedeydi. O tanıdık ağaçlı yolları, çalıları ve çiçek tarlalarını tekrar görüyordu sevinçle. Mariane ile karşılaştı. Geçmişte yaşanan anlaşmazlıkların hiçbiri olmamış gibi onunla sevgiyle konuştu. Hemen ardından babası yanlarında belirdi. Üzerinde ev giysileri vardı. Babası, nadiren sahip olduğu güven verici bir simayla oğlundan bahçe binasından iki sandalye getirmesini istedi. Mariane'yi de elinden tutarak çardağa doğru götürdü.

Wilhelm hızla bahçeye açılan salona doğru ilerledi, ama burası bomboştu. Ancak karşı pencerede Aurelie'nin durduğunu fark etti. Konuşmak için ona doğru ilerlese de, Aurelie kayıtsızdı. Wilhelm yanında durduğu halde Aurelie'nin yüzünü seçemiyordu. O sırada pencereden dışarı baktı ve yabancı bir bahçede birçok insanı bir arada gördü. Bazılarını da hemen tanıdı. Bayan Melina bir ağacın altına oturmuş, elindeki gülle oynuyordu. Laertes hemen yanında duruyordu ve bir elinden diğer eline atarak altın para sayıyordu. Mignon ve Felix çimlerin üzerine uzanmıştı. Birisi sırtüstü yatmışken, diğeri yüzükoyun yatıyordu. O sırada Philine belirerek, çocukların üstünde ellerini çırptı. Mignon hiç hareket etmezken, Felix yerinden fırlayarak, Philine'den kaçtı. Philine onu takip ediyordu ve Felix başlarda gülerek koşuyordu. Sonra arpçı onu büyük, yavaş adımlarla takip etmeye başlayınca korkuyla bağırmaya başladı. Çocuk hızla dosdoğru gölete ilerliyordu. Wilhelm arkasından koşuyordu. Ama geç kal-

mıştı, çocuk suda yatıyordu! Wilhelm olduğu yerde kalakaldı. Tam o sırada, o güzel amazonu göletin diğer tarafında gördü. Amazon, sağ elini çocuğa doğru uzatarak gölet kenarında yürümeye başladı. Çocuk suyun içinde, dosdoğru parmağıyla işaret ettiği yere ilerliyordu ve amazon kıyı kenarında ilerlerken onu takip ediyordu. Nihayet elini çocuğa uzattı ve onu göletin içinden çekti. Wilhelm de bu sırada oraya yaklaşmıştı. Çocuk baştan aşağı alevler içindeydi ve üzerinden ateşten damlalar akıyordu. Wilhelm iyice telaşlanmıştı. Ama amazon hızla başındaki beyaz tülü çekerek, çocuğu onunla örttü. Ateş hemen söndü. Tülü üzerinden çektiğinde altından iki erkek çocuğu fırladı. İkisi de muzipçe oradan oraya koşuşturuyordu. Bu sırada Wilhelm de amazonla birlikte el ele bahçenin içinden geçiyordu. Uzaktaysa babasını Mariane ile birlikte, bütün bahçenin etrafını kuşatmış ağaçlık bir patikada gezerken görüyordu. Onlara doğru gitmek için yönünü değiştirerek, güzel refakatçisiyle birlikte bahçenin ortasından yürümeye başladı. O sırada bir anda sarışın Friedrich yollarını kesti. Kahkahalar atarak, her türlü şaklabanlıklar yaparak onları oyalıyordu. Ancak ikisi Friedrich'e aldırış etmeden yollarına devam etmek istedi. Bu sefer Friedrich onlardan ayrılarak, hızla uzaktaki çifte doğru yöneldi. Babası ve Mariane ondan kaçmak istiyor gibiydiler. Ancak o daha da hızlanmıştı. Wilhelm'se onları neredeyse patikanın üzerinde uçar halde görüyordu artık. Doğası ve eğilimi gereği onlara yardıma koşmak istedi. Ama amazonun eli onu geri çekti. Geri çekilmiş olmak ne kadar da hoşuna gitmişti! Wilhelm bu karmaşık hislerle uyandı. Odası çoktan parlak güneşin ışıklarıyla aydınlanmıştı.

İkinci Bölüm

Hizmetkâr delikanlı Wilhelm'i kahvaltıya çağırdı. Kahvaltı salonuna vardığında başrahip oradaydı. Lothario'nun atla dışarı çıktığını söylediler. Başrahip çok konuşkan değildi, daha ziyade düşünceliydi. Aurelie'nin ölümünü sorduktan sonra alakayla Wilhelm'in anlattıklarını dinledi. "Ah!" dedi başrahip, "Bir in-

sanın olgunluğa erişmesi için doğanın ve sanatın hangi sonsuz müdahalelerde bulunması gerektiğine capcanlı ve hâlihazırda şahit olan ve özellikle kardeşlerinin olgunlaşması için elinden geldiğince bilfiil hizmet eden biri için, insanın kendisini çoğunlukla nasıl yakışıksızca mahvettiğini ya da sorumlusu kendisi olsun ya da olmasın mahvedildiğini görmek, çaresiz bırakıyor. Bunları düşündüğümde hayatın kendisini o kadar tesadüfi bir hediye olarak görüyorum ki, bu hayata olduğundan fazla bir değer biçmeyenleri övmek geliyor içimden."

Sözlerini henüz tamamlamamıştı ki, bir anda kapı şiddetle açıldı ve genç bir kadın, kendisini engellemek isteyen uşağı iterek içeriye daldı. Dosdoğru başrahibe koştu ve onu kolundan yakaladı. Ağlamaktan ve hıçkırmaktan neredeyse konuşamıyordu: "O nerede? Onu nereye götürdünüz? Bu dehşet verici bir hainlik! İtiraf edin! Neler döndüğünü biliyorum! Arkasından gitmek istiyorum! Nerede olduğunu bilmek istiyorum!"

Başrahip sözüm ona bir soğukkanlılıkla "Yavrum, sakinleşin," dedi. "Odanıza gidelim. Her şeyi öğreneceksiniz. Ancak, size anlatmamı istiyorsanız, dinlemeniz de gerekiyor." Onu götürmek için elini uzattı başrahip. Kadın haykırarak: "Odama gitmeyeceğim. Bu kadar süredir beni arasında hapsettiğiniz o duvarlardan nefret ediyorum! Yine de her şeyi öğrendim. Albay onu düelloya davet etti. O da atla dışarı çıktı, rakibini bulmak için. Şimdiyse, belki de şimdi... Sanki silah sesleri duydum birkaç kez. Arabayı hazırlatın ve benimle gelin, yoksa bütün evi hatta bütün köyü ayağa kaldırırım."

Şiddetlenen gözyaşları arasında pencereye koştu. Başrahip onu geri çekmeye çalışırken, bir yandan da sakinleştirmeye çalışıyordu, ama nafile.

Bu sırada dışarıdan bir fayton sesi gelince, kadın pencereyi açtı ve bağırdı: "O öldü! İşte, onu getiriyorlar." Başrahip karşılık verdi: "Faytondan iniyor! Bakın yaşıyor." Kadın şiddetle karşı koyarak: "O yaralı, yoksa atıyla gelirdi! Onu tutuyorlar! Ağır yaralı!" Kadın kapıdan dışarı koşarak, merdivenlerden aşağı indi. Başrahip peşinden gidince, Wilhelm de onları takip etti. Güzel kadının yukarı çıkan sevgilisiyle nasıl karşılaştığını gördü.

Lothario refakatçisine dayanmıştı. Wilhelm onu hemen tanıdı. Refakatçi, bir zamanlar ona cömertçe davranan Jarno'y-

du. Lothario, perişan haldeki kadınla sevecenlikle ve nezaketle konuştu. Sonra ona da yaslanarak yavaş yavaş merdiveni çıktılar. Wilhelm'e selam verdikten sonra, odasına götürüldü.

Çok geçmeden Jarno, Wilhelm'in yanına geldi: "Öyle görünüyor ki her yerde bir oyunla ya da tiyatroyla karşı karşıya kalmak alınyazınız. Şu anda çok da komik olmayan bir dramla meşgulüz."

"Sizi, bu kadar garip bir anda olsa da, tekrar görmüş olmaktan memnun oldum," diye karşılık verdi Wilhelm, "Şaşkınım, endişe içindeyim. Ama varlığınız beni aynı zamanda sakinleştirdi ve toparladı. Söyleyin, tehlikeli mi? Baronun yarası ağır mı?" "Sanmıyorum," dedi Jarno.

Bir süre sonra genç cerrah odadan çıkınca Jarno ona sordu: "Evet, ne diyorsunuz?" Cerrah ise durumun ağır olduğunu söyleyerek, birkaç aleti deri çantasına yerleştirdi.

Wilhelm çantanın dışında sallanan şeridi gördü. Bu şeridi sanki bir yerlerden hatırlıyordu. Canlı, tezat yaratan renkler, garip bir desen, altın ve gümüş renginde tuhaf figürlerden oluşan bu şerit, özellikleriyle dünyanın bütün diğer şeritlerinden ayrılıyordu. Gözü önündeki bu çantanın, zamanında kendisine pansuman yapan o yaşlı cerrahın takım çantası olduğundan emindi. Bu kadar zamandan sonra amazonunun tekrar izine rastlamış olmanın ümidi bütün varlığını alev gibi yalayıp geçti.

Heyecanla, "Bu çantayı nereden aldınız? Bu çanta sizden önce kime aitti? Lütfen, söyleyin!" dedi Wilhelm. Cerrah: "Bir açık artırmada satın aldım. Ne bileyim kime aitti?" Cerrah bu sözleri söyledikten sonra uzaklaşırken, Jarno lafa karışarak, "Bu genç adamın ağzından bir gün de doğru bir söz çıksa ya," dedi. Wilhelm: "Yani bu çantayı açık artırmadan edinmedi mi?" Jarno: "Lothario'nun hayati tehlikesi bulunduğunu söylemesi kadar yalan."

Jarno en son görüştükleri günden sonra neler yaşadığını sorunca, Wilhelm birçok düşüncelere daldı. Hikâyesini genel hatlarıyla anlatıp sonunda Aurelie'nin ölümünden ve mektubundan bahsedince, Jarno üstüne basa basa, "Çok garip, ama çok garip!" dedi.

Başrahip odadan çıktı ve Jarno'ya eliyle içeride yerini almasını işaret ettikten sonra Wilhelm'e döndü: "Baron burada

kalmanızı ve kalanları varlığınızla onurlandırarak, mevcut şartlar altında kendisine teselli olmanızı rica ediyor. Yakınlarınıza iletmek istediğiniz bir şey varsa, mektubunuzu hemen iletelim. Şahit olduğunuz bu tuhaf hadiseye yabancı kalmamanız içinse, aslında artık sır olmayan durumu da size açıklamam gerekiyor. Baronun bir bayanla küçük bir macerası olmuştu. Ancak bu macera hak ettiğinden fazla olay yarattı. Kadın, baronu rakibesinin elinden almış olduğunun zaferini fazlasıyla hararetle yaşamaya kalkıştı. Maalesef baron belli bir süre sonra onda beklediği keyfi bulamayınca, kendisini geri çekti. Ancak kadının hiddet dolu mizacı, bu kaderini ağırbaşlı bir cesaretle taşımayı imkânsız kıldı. Sonra bir baloda aleni bir kırılma noktası yaşandı. Kendisini aşağılanmış olarak kabul eden kadın, intikam alınmasını istedi. Hiçbir şövalye ona yaklaşmayınca sonunda, çok önceleri ayrılmış olduğu kocası konuyu öğrendi. Kadını kabul etti ve baronu da düelloya davet ederek onu bugün yaraladı. Ancak duyduğum kadarıyla albay daha kötü durumdaymış."

Bu andan itibaren dostumuz, sanki ailenin bir üyesiymiş gibi, kabul edildi.

Üçüncü Bölüm

Birkaç kez hastaya kitap okunmuştu. Wilhelm bu küçük hizmeti zevkle yerine getiriyordu. Lydie yaralının başucundan ayrılmıyordu, ona olan ilgisi nedeniyle başka hiçbir şeye dikkat edecek halde değildi. Bugünse Lothario pek dalgın görünüyordu, hatta kitap okunmamasını rica etmişti.

Lothario: "İnsanın, kendi hayatının budalaca geçip gitmesine izin verdiğini o kadar içten hissediyorum ki bugün! O kadar çok şey hedeflemiştim ki, o kadar çok şeyi iyice düşünüp tartmıştım ki; insan en yüce niyetlerinde bile nasıl da tereddüde düşüyor! Malvarlıklarımda yapmak istediğim değişikliklere ilişkin önerileri okudum. Bu nedenle de kurşunun daha tehlikeli bir yola girmemesine seviniyorum."

Lydie ona şefkatle, evet, gözleri dolu dolu baktı. Sanki bu yaşam sevincine kendisinin ve dostlarının da ortak olabilmesi için izin ister gibiydi. Jarno karşılık verdi: "Tasarladığınız değişiklikler, karar verilmeden önce, bütün yönleriyle düşünülmelidir."

Lothario yanıtladı: "Uzun incelemeler genelde asıl önemli noktanın net biçimde göz önünde bulundurulmadığını gösterir; aceleci davranmak da konunun hiç bilinmediğini. Malvarlıklarımın yönetimine dair birçok ayrıntıda köy ahalisinin hizmetlerinden vazgeçemeyeceğimi çok net görüyorum, bazı haklar üzerinde mutlak olarak direnmem gerektiğini de. Ama bazı yetkilerin benim için yararlı olmasına karşın, yine de vazgeçilmez olmadığının da farkındayım. Öyleyse bunlardan bazılarını adamlarıma gönül rahatlığıyla bırakabilirim. İnsan, her taviz verdiğinde kaybetmez. Malvarlıklarımdan babamdan daha iyi faydalanmıyor muyum? Gelirlerimi daha da yükseltmedim mi? Peki bu büyüyen kazancın keyfini tek başıma mı çıkartayım? Benimle birlikte ve benim için çalışana da, mevcut bilgimizi daha da artıracak ve bize zamandan da kazandıracak payı ayıramaz mıyım?"

Jarno: "Ama insan böyledir!" dedi. "Ayrıca aynı özelliği kendimde fark ettiğimde de kendimi suçlamıyorum. İnsanoğlu, sadece dilediği gibi hareket etmek için her şeyi kendine ayırmak ister. Bizzat kendisinin harcamadığı paraysa, nadiren yerinde harcanmış olarak görünür insana."

Lothario, "Ah evet!" diye karşılık verdikten sonra devam etti: "Çıkarları bu kadar keyfimize göre yontmasak, sermayenin bir kısmından feragat edebilirdik."

Jarno: "Hatırlatmam gereken tek bir şey var. Bu değişiklikle sadece tek bir sefer için zarara uğruyor olsanız bile, bunu şimdi yapmanızı size tavsiye etmem çünkü şu anda sizi darboğaza sokan ve ödemeniz gereken borçlarınız var. Planınızı, borçlarınızın tamamını ödedikten sonra gerçekleştirmenizi öneriyorum."

Lothario söz aldı: "Ve böylece hayatımın ve yaptıklarımın sonuçlarını sonsuza kadar yok edip etmeme kararını da bir mermiye ya da çatıdan düşen bir kiremit parçasına bırakayım, öyle mi! Ah, dostum! Eğitimli insanların, aydın kişilerin en büyük hatası, bütün her şeyi bir fikre bağlayıp somut olana ya çok

az değer vermeleri ya da onu hiç önemsememeleri. Ben ne diye borçlandım ki? Amcamla neden bozuştum? Kardeşlerimi neden bu kadar zamandır kendi hallerine terk ettim? Hepsi tek bir fikir uğrunaydı. Amerika'da bir şeyler başaracağımı sanmıştım. Denizaşırı yerlerde yararlı ve gerekli olacağıma inanmıştım. Bir girişim bin bir tehlike barındırmıyorsa, benim için anlamsızdı ve yeterince saygın değildi. Şimdiyse olaylara çok farklı bakıyorum. En yakınımda olan, o kadar değerli ve önemli hale geldi ki."

"Sizden aldığım, denizleri aşıp gelen mektubu hâlâ hatırlıyorum," dedi Jarno. "Bana şöyle yazmıştınız: Döneceğim ve kendi evimde, kendi meyve bahçemde, yakınlarımın arasında diyeceğim ki, 'Amerika ya burasıdır ya da hiçbir yer!'"

"Evet, dostum. Hâlâ da aynısını söylüyorum. Ancak burada oradaki kadar faal olmadığım için kendime kızıyorum da. Düzenli ve daimi bir gerçeklik için sadece akla ihtiyaç duyarız; öyle ki, dönüşüp vardığımız şey de aklın kendisinden başka bir şey değildir. Bu nedenle herhangi sıradan bir günün bizden talep ettiği olağanüstülüğü göremez, görsek bile gereklerini yerine getirmemek için bin türlü bahane uydururuz. Akılla hareket eden insan kendine göre çok kıymetlidir, ama genel kitle açısından bakıldığında hiçbir kıymeti yoktur onun."

Jarno: "Akla fazla haksızlık etmeyelim ve yaşanan olağanüstü olayların da genelde budalalıktan kaynaklandığını kabul edelim."

Lothario bunun üzerine devam etti: "Evet, çünkü insanlar olağanüstü olanı olağan olanın dışında yapıyorlar. İşte enistem, malvarlıklarını, eğer elden çıkarabilirse, Protestan cemaatine devrederek, ruhuna esenlik sağlayacağına inanıyor. Gelirlerinin sadece bir kısmını feda etseydi, birçok insanı mutlu edebilir, böylece kendisi ve onlar için dünya üzerinde bir cennet yaratabilirdi. Feda ettiklerimiz genelde bir işe yaramıyor, verdiklerimizden de çok çabuk vazgeçiyoruz. Sahip olduklarımızdan kararlılıkla değil, çaresizlikle feragat ediyoruz. İtiraf ediyorum, dük şu günlerde hep gözümün önüne geliyor. Şunda mutlak olarak kararlıyım ki, onun kapıldığı kuruntu nedeniyle yaptıklarını, ben doğruluğuna kesin kanaat getirdiğim için yapacağım. İyileşmeyi beklemeyeceğim. Belgeler burada, sadece

temize geçirilmelerine izin veriyorum. Avukatı da dahil edin, misafirimiz de size yardım eder. İşin püf noktalarını en az benim kadar iyi biliyorsunuz. İyileşsem de ölsem de kararım bu ve diyeceğim şudur ki: 'Herrnhut[1] burasıdır ya da hiçbir yer!'"

Lydie, Lothario'nun ölüm hakkında konuştuğunu işitince, yatağının önünde yere yığılıp onun kollarına sarılarak acı acı ağlamaya başladı. O sırada cerrah içeri girdi, Jarno belgeleri Wilhelm'e teslim edip Lydie'yi de odadan çıkardı.

Salonda yalnız kaldıklarında Wilhelm, "Tanrı aşkına!" diye haykırdı. "Bu dük de kimdir? Cemaate giren bu dük de neyin nesi?"

Jarno, "Onu çok iyi tanıyorsunuz," diyerek yanıtladı. "Onu dindarlığın kollarına iten hayalet sizsiniz. Edepli karısını kocasının yolundan gitmeyi kötünün iyisi sayacak bir hale sokan kötü adam da sizsiniz."

"O Lothario'nun kız kardeşi mi?" diye haykırdı Wilhelm.

"Ta kendisi!"

"Peki, Lothario bunu biliyor mu?"

"Her şeyi biliyor."

"Ah, bırakın beni çekip gideyim!" dedi Wilhelm, "Onun karşısına ne yüzle çıkarım, kim bilir bana neler der..."

"Ne diyeceği belli: Kimsenin kimseye taş atmaması ve başkalarını utandırmak için uzun nutuklar hazırlayacağına, aynaya bakması gerektiğini."

"Bunu da mı biliyorsunuz?"

"Birçok şeyi bildiğim gibi," dedi Jarno gülümseyerek. "Ancak bu sefer sizi bundan önceki gibi kolay bırakmayacağım. Paralı asker olmamdan da endişe etmenize gerek yok. Artık asker değilim. Ancak askerken de sizde bu şüpheyi uyandırmamalıydım. Sizi görmediğim zamandan bu yana çok şey değişti. Pren-

---

[1] Almanya Zinzendorf Dükü Nikolaus Ludwig tarafından kurulan, şimdiki Saksonya eyaletinde bulunan şehrin adıdır. Dük, 1722 yılında, inançları nedeniyle Böhmen bölgesinden kaçmak zorunda kalan Böhmen Cemaatini kendi bölgesine kabul etmiştir. Sonra o bölgede Herrnhut Cemaatini kurmuşlardır. Böhmen Cemaatinin temeli, 1415 yılında Konstanz Konsili tarafından yakılarak idam edilen Hıristiyan reformcu ve bir dönem Prag Üniversitesi rektörü olan Jan Hus'un destekçilerinden türeyen Protestan bir cemaattir –çn.

sim, tek dostum ve cömert efendim öldükten sonra, dünyadan ve bütün dünya işlerinden elimi ayağımı çektim. Akıllıca olan her şeyi seve seve destekliyor, bir şeyi bayağı bulduğumdaysa, bunu açıkça söylüyordum. Huzursuz aklım ve sivri dilim hakkında söylemediklerini bırakmadılar. İnsan denilen sürünün en çok korktuğu şey akıldır. Hâlbuki korkulacak şeyin ne olduğunu anlasalardı, asıl ahmaklıktan korkarlardı. Akıl, rahatlık vermez insana, bu nedenle bertaraf edilmelidir, ahmaklıksa sadece tahrip edicidir, dolayısıyla bekle gör diyerek bir kenara konabilir. Öyle olsun bakalım, benim daha yaşayacaklarım var ve size planlarımın devamını anlatacağım. Eğer isterseniz, bunlara iştirak edebilirsiniz. Peki, anlatın bakalım, siz neler yaşadınız? Görüyorum, hissedebiliyorum ki, siz de değişmişsiniz. Bir Çingene topluluğu arasında güzel ve iyi bir şeyler ortaya çıkarma sevdanız ne durumda?"

"Yeteri kadar ceza çektim!" dedi Wilhelm, "Nereden gelip nereye gittiğimi bana hatırlatmayın. Tiyatro hakkında çok konuşulur. Ama sahnede olmayan, tiyatro hakkında bir fikir yürütemez. Bu insanların kendilerine ne kadar yabancı olduğu, işlerini nasıl da düşünmeden yaptıkları, isteklerinin ne kadar sınırsız olduğu hakkında bir fikri yoktur. Her biri sadece ilk değil, tek de olmak istiyor. Her biri diğerlerini saf dışı etmek isterken, onlarla birlikteyken neredeyse hiçbir şey yapmadığını görmüyor. Her biri mucizevi bir özgünlüğe sahip olduğuna inanmış, ama basmakalıplığı bir gıdım bile aşmaktan aciz. Bu sırada da sürekli yeni bir şeyler peşinde olmanın bitmez tükenmez huzursuzluğunu yaşıyorlar. Birbirleriyle ne kadar da şiddetli bir rekabet içindeler! Onları bir araya getiren tek şey, sadece en acınası bir kibir ve en dar çıkarcılık anlayışı. Karşılıklı uyum denen şeyden eser yok. Sonsuz bir güvensizlik, gizli kurnazlıklarla ve zarar verici dedikodularla besleniyor. Ahlaksızca yaşamayan, ahmakça yaşıyor. Herkes koşulsuz saygı istiyor, herkes en küçük eleştirinin karşısında aşırı alınganlık gösteriyor, bunu ben de zaten biliyorum diye geçiniyor! Peki, o zaman neden hep tersini yapıyor? Her zaman muhtaç, her zaman özgüvensizdirler, ama sanki akıldan ve hoş bir zevkten daha fazla korktukları bir şey yokmuş gibi görünürler. Ayrıca majestelere layık kişisel keyiflerini sürdürmekten başka bir gayretleri de yoktur gibi."

Wilhelm, sıkıcı konuşmasına devam etmek için derin bir nefes almak üzereyken, Jarno bir kahkaha patlatarak onun sözünü kesti. "Zavallı oyuncular!" diye alayla vurgulayarak kendini bir koltuğa attı ve gülerek devam etti: "Zavallı, iyi oyuncular! Biliyor musunuz dostum," dedikten sonra biraz kendini toplayarak devam etti: "Siz tiyatroyu değil de dünyayı tarif ettiğinizin farkında mısınız? Bu sert fırça darbeleriyle resmettiklerinize uygun dünya kadar kişi ve olay bulabilirim size! Kusura bakmayın, bu güzel niteliklerin sadece sahnede var olduğunu sandığınız için yine gülesim geldi."

Wilhelm soğukkanlı olmaya çalışıyordu. Jarno'nun delice ve yersiz kahkahaları iyice canını sıkmıştı. "Bu kusurların genele ait olduğunu iddia ettiğinize göre, insanlara olan nefretinizi tam olarak gizleyemiyorsunuz demek ki," dedi Wilhelm.

"Siz de bu olanları tiyatroya bu kadar mal ettiğinize göre, dünyayı bilmiyorsunuz demektir. Gerçek şu ki, kendini kandırmaktan ve açgözlülükten ortaya çıkan her hata için oyuncuyu mazur görürüm. Çünkü o, kendisi ve başkaları gözünde parlamıyorsa bir hiçtir. Onun görevi parlamaktır, o andaki alkışlara yüksek değerler biçmelidir çünkü bundan başka bir ödül almıyor. Parlamanın yollarını bulmalıdır çünkü o sırf bunun için oradadır."

"İzin verirseniz," diye yanıtladı Wilhelm, "Şimdi de ben en azından gülümseyeyim. Bu kadar hoşgörülü ve bağışlayıcı olabileceğinizi rüyamda görsem inanmazdım."

"Hayır, aman Tanrım! Bu konuda tamamen ve kararlılıkla ciddiyim. İnsani olan bütün hataları için oyuncuyu bağışlarım, ama oyunculara özgü hiçbir hatayı insanda bağışlamam. Bu konuda bir dokunursanız bin ah işitirsiniz benden!"

Bu sırada cerrah odadan çıktı. Hastanın durumu sorulduğunda taşkın bir sevinçle, "Çok iyi, çok yakında kendine geleceğini ümit ediyorum," diye yanıtladı. Tam da bir soru sormak için ağzını açmış olan Wilhelm'in lafını ağzına tıkayarak salondan çıkıp gitti. Wilhelm ona yine çanta hakkında sorular soracaktı. Amazonu hakkında bir şeyler öğrenme tutkusu Jarno'ya açılmasına neden oldu. Konuyu açtı ve ondan yardım istedi. "O kadar çok şey biliyorsunuz ki, bunu da öğrenmeniz mümkün değil mi?" diye sordu.

Jarno biraz düşündükten sonra genç dostunu yanıtladı: "Sakin olun ve kimseye bir şey belli etmeyin. O güzel kadının izine rastlarız bir şekilde. Şu anda beni sadece Lothario'nun durumu endişelendiriyor. Cerrahın kibarlığına ve teselli edici sözlerine bakılırsa, durum kötü gibi görünüyor. Bana kalsa Lydie'yi de çoktan buradan uzaklaştırmıştım çünkü burada hiçbir işe yaramıyor. Sadece bunu nasıl yapacağım hakkında bir fikrim yok. Bu akşam ihtiyar doktorumuz gelecek, ondan sonra durumu tekrar gözden geçiririz."

Dördüncü Bölüm

Doktor geldi. Bu, önceden tanıdığımız, özel elyazmasının haber verilmesini borçlu olduğumuz iyi kalpli, ihtiyar, kısa boylu doktordu. Hemen hastayı ziyaret etti ve halini pek beğenmedi. Sonra Jarno'yla uzun uzun konuştular. Ama akşam yemeğinde durumu kimseye belli etmediler.

Wilhelm onu içtenlikle selamladı ve arpçının durumunu sordu. "O bahtsız adamı tekrar toparlayabileceğimizi ümit ediyoruz," diye yanıtladı doktor. "Bu adam sınırlı ve garip yaşamınıza gelen bahtsız bir eşantiyondu sanki," dedi Jarno, "Neler oldu, anlatın da öğrenelim."

Doktor, Jarno'nun merakını giderdikten sonra sözüne devam etti: "Böyle tuhaf bir ruhsal duruma ömrüm boyunca rastlamadım. Yıllarca kendi dışında olup bitenlerle en ufak bir alakası olmamış; evet, hiçbir şey ilgisini çekmemiş. Sadece kendi içine dönmüş ve sonsuz bir uçurum gibi gördüğü içi boş benliğine bakmış. Bu bahtsız durumundan bir gün bahsettiğinde çok etkilenmiştim! Şöyle demişti: 'Önümde hiçbir şey görmüyorum, arkamda da görmüyorum. Sadece sonsuz bir karanlık görüyorum ve kendimi bu karanlığın içinde en korkunç, en şiddetli yalnızlık içinde buluyorum. Suçluluk duygusu dışında bir his kalmadı elimde. Ki o da sadece uzakta, şekli olmayan ve geride duran bir hayalet gibi. Ancak orada ne yükseklik, ne derinlik, ne bir ileri, ne de bir geri var, bu hiç değişmeyen durağanlığı

ifade edecek herhangi bir kelime yok. Bazen bu duyumsamazlığın sıkıntısı içinde 'Sonsuz! Sonsuz!' diye haykırıyorum ve bu tuhaf, anlaşılmaz sözcük, içinde bulunduğum durumun karanlığı karşısında aydınlık ve berrak. O gecenin içinde, hiçbir tanrısal ışık bana ulaşmıyor, içimdeki bütün gözyaşlarını kendi kendime, kendi için akıtıyorum. Benim için dostluktan ve sevgiden daha acı verici bir şey yok. Çünkü içimde, beni saran bu görüntülerin gerçek olması arzusunu harekete geçiren tek şey onlar. Öte yandan bu hayaletler de dipsiz çukurdan yalnızca beni korkutmak ve bu ürkütücü varoluş haline dair kıymetli bilincimi çalmak için geliyorlar.'

İçini dökerek yüreğini ferahlattığı bu mahrem anlarda onu bir dinlemelisiniz!" diye devam etti doktor. "Ben birkaç kez, büyük bir acıyla dinledim. Bir anlığına zamanın geçmiş olduğunu itiraf etmesi için bir şey dürtüyle onu zorladığında şaşırıp kalıyor. Sonra da bu şeylerdeki değişiklikleri görünümün görünümü olarak reddediyor. Bir akşam ak saçlarını konu alan bir şarkı söyledi; hepimiz etrafında oturup ağladık."

"Ah, ne olur bulun onu bana!" diye haykırdı Wilhelm.

Jarno sordu: "Ama 'benim suçum' dediği şey hakkında bir şeyler öğrenemediniz mi? O tuhaf kıyafetin, yangın sırasındaki davranışının, çocuğa karşı delice öfkesinin sebebini öğrenemediniz mi?"

"Kaderine sadece tahminlerden yola çıkarak yaklaşabiliriz. Ona doğrudan sormak temel ilkelerimize aykırı olurdu. Katolik bir ortamda yetiştiğini bildiğimiz için, belki günah çıkartırsa acılarını dindirebiliriz diye düşünmüştük. Ama ne zaman onu bir rahibin yanına yaklaştırmak istesek, her seferinde garip bir biçimde ondan uzaklaştı. Ancak onun hakkında malumat alma arzunuzu yerine getirmek için, hiç olmazsa tahminlerimizi size de açmak isterim. Gençlik dönemini ruhani ortamlarda geçirmiş. Bu nedenle uzun giysisini ve sakalını bırakmak istemiyor. Aşkın, sevginin zevkleri hayatının büyük bir bölümünde ona yabancı kalmış. Çok sonraları pek yakın bir akrabası olan bir kadınla yoldan çıkmış. Sonra kadın bahtsız bir varlığı dünyaya getirirken ölmüş. Bu olay aklını tamamen perişan etmiş.

En delice kuruntusuysa, her yere şansızlık getirdiği ve ölümünün masum bir erkek çocuğunun elinden olacağı. Mignon'un

kız olduğunu öğrenmeden önce, ondan da korkuyordu. Şimdiyse Felix'ten ürküyor. Ama bütün sefaletine karşın yaşamı da son derece sevdiği içindir ki, çocuk ona böyle itici geliyor olmalı."

"İyileşmesi yönündeki ümidiniz nedir?" diye sordu Wilhelm.

"Yavaş yavaş ilerliyoruz," dedi doktor, "Ancak gerilemiyoruz. Belirli meşguliyet devam ediyor. Onu gazete okumaya alıştırdık. Şimdi şevkle gazetenin gelmesini bekliyor."

"Ben şarkılarını merak ediyorum," dedi Jarno.

"Bunlardan birkaçını size verebilirim," dedi doktor, "Rahibin, babasının vaazlarını kaleme almaya alışkın olan en büyük oğlu, arpçının haberi olmadan bazı kıtaları kaydetmiş ve sonra da birkaç şarkıyı yavaş yavaş birleştirmiş."

Jarno ertesi sabah Wilhelm'e gelerek: "Bize bir iyilik yapacaksınız. Lydie'nin bir süreliğine buradan uzaklaştırılması gerekiyor. Lydie'nin şiddetli, aslına bakarsanız rahatsız edici sevgisi ve tutkusu baronun iyileşmesine engel oluyor. Baronun gücü kuvveti yerinde olduğundan, yarası tehlikeli olmasa da, sükûnete ve dinlenmeye ihtiyacı var. Lydie'nin onu abartılı ilgisi, kontrolsüz endişesi ve bitmek bilmeyen gözyaşlarıyla nasıl canından bezdirdiğini gördünüz..." dedi ve sözlerine biraz ara verdikten sonra gülümseyerek ekledi: "Doktor, Lydie'nin evi bir süreliğine katiyetle terk etmesini istiyor. Ona yakın bir hanım arkadaşının yakınlarda olduğunu, onu görmek istediğini ve beklediğini söyledik. İki saat uzaklıkta olan avukata gitmeye ikna edebildik onu. Avukatın durumdan haberi var. Bayan Therese'nin az evvel bölgeyi terk ettiğini ona bildirecek. Sonra ona yetişebileceğini söyleyecek. Lydie onun peşinden gidecektir. Şansımız yaver giderse bir yerden diğer yere yönlendirilecek. Eğer sonunda geri dönmek için ısrar ederse, ona karşı gelinmeyecek. Ancak gecenin bastırması işimize yarayacak. Faytoncu akıllı bir adamdır. Onu da tembihlemek gerekiyor. Siz de onunla birlikte faytonda gideceksiniz. Onu oyalayın ve macerayı yönetin."

Wilhelm, "Bana çok tuhaf ve düşündürücü bir görev veriyorsunuz," diyerek yanıtladı. "İncinmiş ve sadık bir sevginin varlığı ne kadar endişe verici olabilir ki! Ben de buna alet mi olayım? Hayatımda ilk kez bir insanı bu şekilde aldatmış ola-

cağım. Çünkü ben her zaman şuna inandım: İyinin ve yararlı olanın uğruna aldatmaya başlarsak, bu yol bizi çok daha ileriye götürebilir."

Bunun üzerine Jarno, "Çocukları başka türlü eğitemezsiniz," diye karşılık verdi.

"Çocuklar konusunda bunu kabul edebilirim," dedi Wilhelm, "Ne de olsa onları şefkatle sever ve bazı hallerine de açıkça göz yumarız. Ancak bizim gibiler için, yüreğimizin her zaman vicdanlı davranmamız gerektiği konusunda bizi uyarmadığı durumlarda, bu çoğu zaman tehlikeli sonuçlar doğurabilir." Kısa bir süre düşündükten sonra devam etti: "Ancak bu nedenle bu görevi reddedeceğimi düşünmeyin. Zekânızın bende yarattığı derin hürmet, olağanüstü dostunuza hissettiğim sempati nedeniyle her ne yolla olursa olsun, iyileşmesini kolaylaştıracaksa, memnuniyetle kendimden fedakârlık edebilirim. Bir dost için sadece canını feda etmek yeterli değil, gereken durumda onun adına kendi kanaatlerinden de vazgeçmeli insan. Böyle bir dost için en kıymetli tutkuları, en iyi arzularımızı feda etmeliyiz. Lydie'nin gözyaşlarına ve çaresizliğine göstermem gereken tahammülün bana ne kadar azap vereceğini şimdiden görüyor olsam da, görevi kabul ediyorum."

"Bunun karşılığında alacağınız ödül de az değil," dedi Jarno. "Çünkü Bayan Therese'yi tanıyacaksınız. Nadir bulunan bir kadındır. Yüzlerce erkeği utandıracak cinsten. Birileri sadece zarif erdişiler olarak ikiyüzlü kılıklarda dolanırken, ona gerçek bir amazon demek isterim."

Wilhelm etkilenmişti. Therese'de kendi amazonunu tekrar bulmayı ümit ediyordu. Daha fazla bilgi isteyince sözü kısa kesip uzaklaşan Jarno, umudunu daha da artırmıştı. O tapılan ve sevilen varlığı tekrar görmenin yeni ve yakın umudu Wilhelm'de garip duygular uyandırdı. Kendisine verilen görevi artık yazgının apaçık bir eseri olarak algılıyordu. Zavallı bir kızı en dürüst ve en güçlü aşkının nesnesinden art niyetle uzaklaştırmak üzere olduğu düşüncesiyse, bir kuşun güneşte parlayan toprak üzerinde uçarken yarattığı gölge kadar eğreti geliyordu ona artık.

Fayton kapının önünde bekliyordu. Lydie bir anlığına da olsa binmekte tereddüt etti. Uşağa dönerek, "Efendinize se-

lamlarımı iletin, akşam olmadan dönmüş olurum," dedi. Yola koyulduktan sonra arkasına dönüp baktığında gözleri yaşlarla dolmuştu. Sonra kendini toparlayarak Wilhelm'e döndü: "Bayan Therese'yi çok ilginç bulacaksınız. Buraya neden geldiğine şaşırdım. Çünkü bildiğiniz gibi, baronla birbirilerini çok seviyorlardı. Uzaklığa karşın Lothario ona çok sık uğrardı. Ben o zamanlar Therese'yle birlikte yaşıyordum. Sanki birbirleri için yaratılmışlar gibi görünüyordu. Ama kimse nedenini anlayamadan ilişkileri bir anda sona erdi. Baron beni tanıyordu, Therese'ye yürekten gıpta ettiğimi, barona karşı olan eğilimimi neredeyse hiç gizlemediğimi, bir anda onun yerine beni tercih edince baronu reddetmediğimi inkâr edemem. Böylesine değerli olan âşığını onun elinden almış gibi olsam da, Therese'nin bana karşı davranışları arzu ettiğimden çok öte olmuştu. Ama bu aşk bana ne gözyaşlarına ve acılara mal oldu bilseniz! Önceleri uzaklarda, yabancı yerlerde buluşuyorduk. Ancak bu yaşam tarzına uzun süre katlanamadım. Sadece onun yanında mutluydum, çok mutlu! Ondan uzak olduğum zamanlarda gözyaşlarım hiç dinmiyor, yürek çarpıntılarım bitmiyordu. Bir keresinde birkaç günlüğüne ortalarda görünmedi. Çaresizliğe kapılmıştım, yola çıktım ve buraya gelerek onu şaşırttım. Beni sevgiyle kabul etti. Eğer bu bahtsız düello araya girmiş olmasaydı, cennet gibi bir hayatım olacaktı. O tehlikede olduğundan, acılara düştüğünden beri neler çektiğimi anlatmıyorum. Şu anda bile ondan bir gün olsun uzaklaştığım için kendimi esefle suçluyorum."

Wilhelm tam Therese hakkında biraz daha bilgi almak istemişti ki, avukata vardılar. Avukat faytona yaklaştı ve üzülerek Bayan Therese'nin gittiğini bildirdi. Yolcuları kahvaltıya davet etti. Ama hemen ardından bir sonraki köyde faytonu yakalayabileceklerini söylemeyi ihmal etmedi. Therese'yi takip etmeye karar verdiler, faytoncu hiç oyalanmadan devam etti. Birkaç köyü arkalarında bırakmış, ama kimseye rastlamamışlardı. Artık Lydie dönmekte ısrar ediyordu. Ancak faytoncu da onu anlamamış gibi devam ediyordu yoluna. Nihayet Lydie büyük bir hiddetle dönmeyi talep edince, Wilhelm faytoncuya bağırarak, kararlaştırılan işareti verdi. Bunun üzerine faytoncu, "Aynı yolu tekrar dönmemize gerek yok. Hem daha rahat hem de daha

kısa olan bir yol biliyorum," dedikten sonra yan bir yoldan ormana saptı, uzun otlaklardan geçti. Artık görünürde tanıdık hiçbir yer kalmayınca faytoncu yolunu kaybettiğini üzüntüyle itiraf etti. Ancak ileride bir köy göründüğünü ve oradan sonra yolunu tekrar bulacağını söyledi. Karanlık çökmüştü. Faytoncu işini o kadar iyi yapıyordu ki; her yerde yolu soruyor, ama cevabı beklemeden devam ediyordu. Böylece bütün gece boyunca yol aldılar. Lydie'nin gözüne uyku girmiyordu. Ay ışığı altında etrafta bildik bir yerler fark ediyor, ama her seferinde de kayboluyorlardı. Sabah olduğunda gördükleri, tanıdık olduğu kadar beklenmedikti. Fayton küçük, sade inşa edilmiş bir sayfiye evin önünde durdu. Bir kadın kapıdan çıktı ve faytonun kapısını açtı. Lydie donuk bakışlarla kadına, sonra etrafına, sonra tekrar kadına baktı ve sonunda da bayılarak Wilhelm'in kollarına yığıldı.

Beşinci Bölüm

Wilhelm çatı katı odasına götürüldü. Bina yeniydi ve olabileceği kadar küçüktü, ayrıca çok temiz ve düzenliydi. Lydie'yi ve kendisini faytonun başında karşılayan Therese, Wilhelm'in amazonu değildi. Therese başka biriydi, hem de ondan çok çok farklı bir varlıktı. Uzun boylu olmamakla birlikte yapılıydı ve hareketleri canlıydı. Açık mavi iri gözlerinden, olup biten hiçbir şey kaçmıyordu sanki.

Wilhelm'in odasına girdi ve bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sordu. "Sizi hâlâ boya kokan bir odada misafir ettiğim için özür dilerim. Küçük evim henüz yeni tamamlandı. Ve misafirler için ayırmış olduğum bu küçük odanın açılışını yapmak da size nasip oldu. Keşke hayırlı bir sebeple burada olsaydınız! Zavallı Lydie bize pek iyi günler geçirtmeyecek. Bunun dışında katlanmanız gereken başka hususlar da var; yakınlarda aşçım pek biçimsiz bir zamanda işini bıraktı ve uşağım da elini ezdi. Mecbur kalınca bütün işleri kendim hallediyorum. İnsan kendini buna hazırlarsa, oluyor sonuçta. Hizmetkârlar kadar insana sıkıntı

veren bir şey yok. Kendisi için bile olsa, hizmet etmek isteyen yok."

Daha birçok şeyden söz etti. Genel itibarıyla konuşmayı pek seviyor gibi görünüyordu. Wilhelm Lydie'yi sordu. O iyi yürekli kızı görüp kendisinden özür dilemek istedi.

Therese, "Bu şimdi işe yaramaz. Zaman hem teselli eder, hem affeder," diyerek sözüne devam etti, "Her iki durumda da sözlerin gücü yetersiz olur. Lydie sizi görmek istemiyor. Onu en son bıraktığımda, 'Sakın gözüme görünmesin,' diye haykırdı. 'Artık insanlık namına ümitsizliğe kapıldım! Bu kadar dürüst bir çehre, bu kadar açık kalpli bir tavır, bu kadar da gizli bir sinsilik!' dedi. Lothario'yu ise tamamen affetmiş. Lothario kıza yazdığı mektupta, buna dostlarının kendisini ikna ettiğinden ve zorladığından bahsetmiş. Lydie de sizi bu dostlar arasında varsayıyor ve diğerleriyle birlikte size de lanet okuyor."

Wilhelm: "Lydie beni ayıplamakla fazlasıyla saygı gösteriyor. Bu fevkalade adamın dostluğunu talep edecek durumda değilim henüz. Bu işte sadece masum bir araçtım. Yaptığımla övünecek de değilim. Neyse, sonuçta yapmasını bildim! Söz konusu olan bir adamın sağlığı, yaşamıydı ki, o adama bundan önce tanımış olduğum herkesten daha çok değer vermem gerekir. Ah hanımefendi, bu adam nasıl bir adam! Etrafında nasıl insanlar var! Bu insanların arasında, eğer bu şekilde ifade etmem uygun düşerse, ilk kez sohbet ettim, ilk kez kendi sözlerimin asıl anlamını bir başkasının ağzından bu kadar zengin içerikli, dolu ve daha geniş bir kapsamda işittim. Sezdiğim şeyler şimdi berraklaştı, söylemek istediklerimi görmeyi öğrendim. Ne yazık ki bu keyif, bir sürü kaygı ve kaprisler yüzünden, sonra da hoş olmayan bir görevle yarıda kesildi. Bu görevi boyun eğerek kabul ettim: Çünkü bu mükemmel insanlar çevresine, kendi duygularımı feda ederek bile olsa, tabi olmayı borç bildim."

Wilhelm bunları söylerken Therese onu dostça bakışlarla izliyordu. "Kendi görüşlerini bir başkasının ağzından duymak ne kadar da güzel!" diye haykırdı. "Bir başkasının bize tamamen hak vermesiyle ancak kendimiz olabiliyoruz. Ben de Lothario hakkında aynen sizin gibi düşünüyorum. Herkes ona karşı adil davranmıyor. Ama onu yakından tanıyan herkes ona hayran. Hatırasına karışan o acı verici his bile, onu her gün düşünmek-

ten alıkoyamıyor beni." Bu sözleri söylerken göğsü bir iç çekişle kabardı, sağ gözündeyse bir damla güzel gözyaşı parladı. Therese, "Fazla hassas ve yufka yürekli olduğumu zannetmeyin sakın! Ağlayan sadece gözüm. Gözkapağımın alt kısmında bir siğil vardı, sonra onu başarıyla aldılar ama gözüm o zamandan beri biraz zayıf; en küçük bir vesileyle dahi yaşarıyor. Siğil buradaydı, bakın artık izi bile kalmadı."

Wilhelm de iz falan göremedi, ama Therese'nin gözlerinin içine baktı. Kristal kadar berraktı bu gözler; Wilhelm sanki onun ruhunun en derin yerini gördüğünü sandı.

"Dostluğumuzun anahtar sözcüğünü söylemiş bulunuyoruz," dedi Therese. "Mümkün olan en kısa sürede birbirimizi tam anlamıyla tanıyalım. İnsanın kendi yaşam öyküsü, karakteri demektir. Neler yaşadığımı size anlatmak istiyorum. Siz de bana aynı güveni bağışlayın. Uzaklarda olsak dahi bağlılığımız sürsün. Dünya, içinde sadece dağlar, nehirler ve şehirler hayal edildiğinde çok boş geliyor. Ama bizimle aynı kafada olan birilerinin bir yerlerde olduğunu bilmek, onlarla bağımızı sessiz sedasız sürdürebilmek, şu dünyayı, bir insanlık bahçesine dönüştürüyor."

Dışarı çıkmak için aceleyle kalkarken, beraber gezintiye çıkmak için gelip onu alacağına dair söz verdi Therese. Varlığı Wilhelm'e çok iyi gelmiş ve onu etkilemişti. Lothario'yla olan ilişkisini öğrenmek istiyordu. Bir süre sonra çağrıldı; Therese de odasından çıkmış ona doğru geliyordu.

Dar ve çok dik merdivenleri mecburen peş peşe inerlerken Therese ona, "Eğer cömert dostunuzun teklifini kabul etmiş olsaydım, basamaklar biraz daha geniş ve büyük olabilirdi. Ama gözünde değerimi koruyabilmek için, beni ona değerli gösteren şeyi korumalıyım." Merdivenlerden aşağı indikten sonra, "Kâhya nerede?" diye sordu. "Sakın bir kâhyaya ihtiyaç duyacak kadar zengin olduğumu sanmayın," diye sözlerine devam etti sonra. "Sahip olduğum arazideki az sayıda tarlayı kendim de yönetebilirim. Kâhya, avcumun içi gibi tanıdığım o güzel araziyi satın almış olan yeni komşumun kâhyasıdır. İyi yürekli ihtiyar, gut hastalığı nedeniyle hasta yatıyor. Adamlarıysa bu bölgede yeni sayılır. Ben de onlara yerleşmelerinde yardımcı oluyorum."

Tarlaları, otlakları ve bazı meyve bahçelerini geziyorlardı. Therese her konuda kâhyaya bilgi veriyordu, en ufak bir hususun bile hesabını verebiliyordu. Wilhelm'in onun bilgisine, kararlılığına, esnekliğine ve her durum için bir çare bulmaktaki ustalığına duyduğu hayranlık yerindeydi. Hiçbir yerde oyalanmıyor, hep en önemli yerlere doğru koşuşturuyor ve işleri kısa sürede hallediyordu. Kâhyayı uğurlarken, "Efendinize selam söyleyin. Onu en kısa sürede ziyaret edeceğim, geçmiş olsun dileklerimi iletin," dedi. Kâhya gittikten sonra Wilhelm'e döndü: "Aslında kısa zamanda zengin ve mal-mülk sahibi biri olabilirdim," dedi gülümseyerek. "Çünkü sevgili komşum bana evlenme teklif etmeye gönülsüz sayılmaz."

Wilhelm, "Gut hastalığına yakalanmış şu ihtiyar mı?" diye bağırdı. "Sizin yaşınızda birinin bu kadar umutsuz bir karar vermesi için sebep göremiyorum." Therese, "Öyle bir niyetim yok zaten," diye cevap verdi. "Sahip olduğu şeyi idare edebilecek güce sahip olan herkes varlıklıdır. Servet sahibi olmak, bu işten anlamıyorsanız eğer, yükten başka bir şey değildir."

Wilhelm Therese'nin ekonomi bilgisine hayran kaldı. Therese devam etti: "Kararlı bir eğilim, erken fırsat, dıştan gelen itici güçler ve yararlı bir işle ilgili aralıksız çalışma, bu dünyada çok şeyi mümkün kılar. Beni buna teşvik edenin ne olduğunu öğrendiğinizdeyse, bu kadar özgün görünen yeteneğe pek şaşırmayacaksınız."

Eve döndüklerinde Therese onu küçük bahçeye yolladı. Yollar o kadar dar ve her yer o kadar ekiliydi ki, Wilhelm bahçenin içinde neredeyse hareket edemez durumdaydı. Avlu üzerinden geri döndüğünde gülümsemekten kendini alamadı. Yakacak odunları fark etmişti. Odunlar o kadar ihtimamla kesilmiş, parçalanmış ve istiflenmişti ki, insana sanki binanın bir parçası olmuşlar ve hep böyle kalmaları gerekiyormuş gibi geliyordu. Bütün fıçılar tertemiz ve yerli yerindeydi. Küçük bina kırmızı ve beyaza boyanmıştı, çok hoş görünüyordu. Güzel koşullar barındırmayan ama ihtiyaç, dayanaklık ve keyif için hizmet eden, zanaat işlerinin gerektirdiği her şey bu alanda toplanmış gibi görünüyordu. Wilhelm'in yemeğini odasına getirdiler. Düşünüp taşınmak için yeteri kadar vakti vardı. Yine Lothario'yla geçmişte yakın ilişkisi olan ilginç bir kişiyle tanışmış olması özel-

likle dikkatini çekmişti. Kendi kendine söylendi: "Bu kadar harikulade bir adamın bu kadar harikulade dişi ruhları kendine çekmesi olağan! Mertliğinin ve onurunun etkisi ne kadar da etrafa yayılmış. Keşke başkaları da bundan eksik kalmasa! Evet, endişeni kendine itiraf et. Eğer bir gün amazonunla, varlıkların bu en mükemmeliyle tekrar karşılaşırsan, bütün ümitlerine ve hayallerine karşın –seni utandırıp bozum etmek üzere– sonunda Lothario'nun müstakbel karısı olarak bulacaksın onu."

Altıncı Bölüm

Wilhelm öğleden sonrasını huzursuzluk ve can sıkıntısıyla geçirmişti. Akşama doğru kapısı açıldı ve nazik bir avcı delikanlı, başında şapkayla, selam vererek içeri girdi. Delikanlı, "Gezintiye çıkalım mı?" diye sorunca, Wilhelm Therese'yi o güzel gözlerinden tanıdı.

Therese, "Kostümümü bağışlayın," diye söze başladı, "Çünkü ne yazık ki şu anda sadece bir kostüm. Ancak kendimi bu ceketin içinde görmeyi çok sevdiğim o günleri anlatacağıma göre, o günleri de her yönüyle canlandırmak istiyorum. Geliniz! Ava ve gezintilerimize çıktıktan sonra genellikle dinlendiğimiz yer de buna katkıda bulunsun."

Yola koyuldular. Giderken Therese yol arkadaşına, "Sadece beni konuşturuyor olmanız pek de adil değil," dedi. "Hakkımda zaten yeteri kadar bilgi sahibi oldunuz. Ama ben sizin hakkınızda en ufak bir şey dahi bilmiyorum. Kendiniz hakkında bir şeyler anlatın ki, ben de kendi hikâyemi ve ilişkilerimi anlatacak cesareti bulayım." Wilhelm, "Maalesef, hata üzerine hata yapmaktan, yanılgı üzerine yanılgı yaşamaktan başka anlatacak bir şeyim yok," deyip devam etti: "İçinde bulunmuş olduğum ve halen de bulunduğum yanılgıları sizden başka kimden gizlemek isterdim bilmiyorum doğrusu. Bakışlarınız, sizi saran her şey, bütün varlığınız, davranışlarınız, geçmişteki yaşamınızdan sevinç duyduğunuzu, güzel ve temiz bir yolda emin adımlarla ilerlemiş olduğunuzu, zamanı boşa harcamadığınızı

ve kendinizi yargılayabilecek bir durumunuzun da olmadığını söylüyor bana."

Therese gülümseyerek yanıtladı: "Hikâyemi dinledikten sonra hâlâ böyle düşünmeye devam edecek misiniz bakalım." Yürümeye devam edip oradan buradan sohbet etmeyi sürdürürken Therese ona sordu: "Kalbiniz boş mu?" Wilhelm, "Sanırım öyle, ama öyle olmasını istemezdim," diye yanıtladı. "İyi!" dedi Therese, "Bu karmaşık bir romana işaret ediyor ve sizin de anlatacak şeylerinizin olduğunu söylüyor."

Böyle sohbet ede ede tepeye varmışlardı. Gölgesini genişçe etrafına yaymış büyük bir meşe ağacının yanına çöktüler. Therese: "Burada, bu Alman ağacının altında size bir Alman kızının hikâyesini anlatmak istiyorum. Beni sabırla dinleyin.

Babam bu eyaletin varlıklı bir asilzadesiydi. Neşeli, açık yürekli, çalışkan, cesur bir adam, şefkatli bir baba, sohbeti seven bir dost, harikulade bir ev sahibiydi. Onda gördüğüm tek bir hata vardı. Kıymetini hiçbir şekilde bilmeyen bir kadına karşı aşırı hoşgörülüydü. Maalesef bunu öz annem için söylemek zorundayım! Onun yapısı babamınkinin tam tersiydi. Annem aceleci, dengesiz, evine ya da tek çocuğu olan bana karşı hiçbir ilgisi olmayan bir kadındı. Savurgandı, ama güzel, akıllı, çok yetenekli biriydi. Etrafına topladığı insanların neşesiydi. Ama bu çevre çok kalabalık değildi ya da kalabalık kalmıyordu.

Bu çevre genelde erkeklerden oluşuyordu. Çünkü hiçbir kadın onun yanında kendini rahat hissetmiyordu. Her şey bir yana annem, başka kadınların meziyetlerine de dayanamıyordu. Ben yapı ve huy açısından daha çok babama çekmiştim. Bir ördek yavrusu nasıl hemen suyu aramaya koyulursa, benim de ilk koştuğum yerler mutfak, erzak odası, ahırlar ve tarlalardı. Tüm bunları henüz bir oyun olarak görüyor olsam da, evin düzeni ve temizliği tek içgüdüm, tek algı odağımdı. Babam buna çok seviniyordu ve çocuksu gayretlerime adım adım amaca uygun görevler veriyordu. Buna karşılık annem beni sevmiyordu ve bunu da bir an için bile gizlemiyordu.

Büyüyordum, yıllar geçtikçe görevlerim çoğalıyor ve babamın bana olan sevgisi de artıyordu. Yalnız kaldığımız anlarda, birlikte tarlalara gittiğimizde, faturaları kontrol ederken ona yardım etmemden ne kadar da mutlu olduğunu kolayca hisse-

debiliyordum. Ne zaman gözlerine baksam, sanki kendi gözlerimin içine bakıyormuş gibi hissederdim. Çünkü beni tamamen ona benzeten, onun o gözleriydi. Ancak aynı cesareti, aynı ifadeyi annemin karşısında koruyamıyordu. Annem ne zaman beni şiddetle ve haksızca eleştirse, benim adıma ondan özür dilerdi. Bana sahip çıkmak için değil de, daha çok iyi yanlarım adına özür dilemek zorundaymışçasına varlığını yanımda hissettiriyordu. Aynı şekilde annemin heveslerinin hiçbirine engel olmadı. Annem büyük bir tutkuyla kendini tiyatroya adadı. Tiyatro kuruldu. Kendisiyle sahneye çıkan her yaştan ve her yapıda erkek eksik değilse de, kadın oyuncu pek bulunmuyordu. Daha ilk serpilme çağlarında çok güzel olacağı belli olan ve benimle birlikte büyütülen o uslu kız Lydie, ikincil rolleri almak zorundaydı. Yaşlı bir oda hizmetçisiyse anne ve teyze rollerine çıkıyordu. Annemse her türden ilk sevgili, kadın kahraman ve kadın çoban rollerini kendine ayırıyordu. Bu çok yakından tanıdığım insanların, kostümler giyerek, o sahneye çıkıp olduklarından başka görünmek istemelerinin bana ne kadar gülünç geldiğini size anlatamam. İstedikleri kadar dük ya da kont ya da çiftçi olarak görünsünler, ben sadece annemi ve Lydie'yi, şu baronu ya da bu sekreteri görüyordum. O anda acı çekiyor ya da mutlu olduklarına, âşık ya da kayıtsız olduklarına, cimri ya da cömert olduklarına gerçekten inanıyor olmamı beklemeleriniyse aklım almıyordu. Çünkü genelde tam tersi olduklarını gayet iyi biliyordum. Bu nedenle seyirciler arasında pek sık olmuyordum. Sadece meşguliyet olsun diye şamdanlarını temizliyor, akşam yemeğini hazırlatıyordum. Eğer çok uzun süre uyumuşlarsa, önceki akşamdan genelde altüst edilmiş vaziyette bıraktıkları gardıroplarını da ertesi sabah düzenliyordum.

Bu yaptıklarım annemin işine geliyordu, ama yine de ilgisini, sevgisini kazanamamıştım. Beni hor görüyordu. Bir değil birçok kez şu acı sözleri sarf ettiğini gayet iyi hatırlıyorum: 'Babaların belirsiz olabileceği gibi, annelerin de belirsiz olması mümkün olsaydı, bu beslemenin benim kızım olduğundan şüphe edilirdi.' Davranışları yüzünden adım adım kendisinden uzaklaştığımı inkâr etmiyordum. Yaptıklarını, bir yabancının yaptıkları olarak kabul ediyordum. Evdeki çalışanları da atmaca gibi takip etmeyi öğrendiğim için –laf arasında bütün ev ida-

resinin temeli aslında buna dayanır– annemin çevresiyle olan ilişkileri de doğal olarak dikkatimi çekerdi. Bütün erkeklere aynı gözle bakmadığı açıkça belli oluyordu. Biraz daha dikkat etmeye başlayınca, kısa sürede Lydie'nin de onun sırdaşı olduğunu fark ettim. Bu fırsatla Lydie'nin de ilkgençlik yıllarından itibaren sıkça hayal ettiği o tutkuyla haşır neşir olduğunu gördüm. Bütün buluşmalarını biliyordum. Ama susuyordum, babama da, onu üzerim endişesiyle bir şey söylememiştim. Ancak sonunda bunu yapmak zorunda kaldım. Bazı şeyleri çalışanlara rüşvet vermeden yapamıyorlardı. Böylece çalışanlar bana karşı gelmeye, babamın talimatlarını ihmal etmeye, emirlerimi de yerine getirmemeye başlamışlardı. Bundan ötürü ortaya çıkan düzensizlik benim için dayanılmazdı. Sonunda her şeyi açıklayarak, onları babama şikâyet ettim.

Beni sükûnetle dinledikten sonra, gülümseyerek 'Tamam kızım! Her şeyi biliyorum. Sakin ol ve sabırla bekle çünkü bunlara sadece senin için katlanıyorum,' dedi.

Sakin olamadım, sabrım kalmamıştı. İçten içe babamı yargılıyordum. Çünkü her ne sebeple olursa olsun böyle bir duruma katlanmak zorunda olmadığına inanmıştım. Düzenin sağlanmasında ısrar ettim ve gerekirse durumu sonuna kadar götürmekte de kararlıydım.

Annem aileden zengin bir kadındı. Buna karşın olması gerektiğinden daha savurgandı. Bu da anladığım kadarıyla annemle babam arasındaki durumu az çok açıklıyordu. Uzun süre konuya çözüm bulunamadı. Ta ki annemin tutkuları kendiliğinden bir gelişme doğurana kadar.

Annemin ilk sevgilisi göz göre göre ona ihanet ediyordu. Ev, çevre, ilişkileri artık annemin hoşuna gitmiyordu. Başka bir malikâneye taşınmak istedi, ama orası ona çok ıssız geldi. Şehre taşınmak istedi, orası da çok kalabalık geldi. Babamla arasında neler geçti bilmiyorum, ancak... Neyse hangi şartlar altında olduğunu öğrenemedim, ama sonunda babam onun Güney Fransa'ya gerçekleştirmek istediği seyahate çıkmasına izin verdi.

Artık özgürdük, sanki cennette yaşıyorduk. Her ne kadar babam onun gidişini kayda değer bir ücret karşılığında satın almış olsa da, yine de hiçbir şey kaybetmediğine inanıyorum. Bütün gereksiz çalışanlar işten çıkartıldı, şans da kurduğumuz

düzenden yana gibiydi. Birkaç güzel yılımız oldu, her şey istediğimiz gibi gidiyordu. Maalesef bu mutlu durum uzun sürmedi. Beklenmedik bir anda babamın sağ tarafına felç indi ve konuşamaz oldu. İstediği her şeyi tahmin etmek zorundaydık çünkü söylemek istediği tek bir kelimeyi söyleyemiyordu. Bu nedenle özellikle benimle yalnız kalmak istediği bazı anlar beni çok endişelendiriyordu. Hararetli hareketlerle herkesin uzaklaşmasını istediğini belli ederdi. Tek başınayken de birbirimize baktığımızda söylemek istediğini anlatamıyordu. Bu nedenle sabırsızlanıyor, onun bu hali de benim içimi parçalıyordu. Özellikle beni ilgilendiren bir meseleyi bana açmak istediğinden neredeyse emin gibiydim. Bunu öğrenmeyi o kadar istiyordum ki! Başka her şeyi gözlerinden okuyabiliyordum, ama bu sefer nafileydi. Gözleri bile konuşamıyordu bu konuda. Bir şeyden çok emindim: Hiçbir şey istemiyordu, hiçbir şey arzulamıyordu, benim bilmediğim bir şeyi öğrenmem için çabalıyordu sadece. Sonra yine felç geçirdi, tamamen hareketsiz kaldı, tamamen acze düştü, böylece öldü gitti.

Öldükten sonra annemden çok bana layık gördüğü bir hazineyi bir yerlere bıraktığı fikrine nereden kapıldım, bilmiyorum. O henüz hayattayken aradım taradımsa da, hiçbir şey bulamadım. O öldükten sonraysa zaten her şey mühürlenmişti.

Anneme yazdım ve kendisine evde idareci olarak kalmayı teklif ettim. Kabul etmediği için çiftliği boşaltmak zorunda kaldım. Sonra karşılıklı sorumluluk gerektiren bir vasiyet ortaya çıktı. Buna göre annem bütün mülkü ve her şeyin üzerinde de tasarruf hakkını elde etmişti. Bense en azından yaşadığı sürece ona bağımlı olacaktım. Şimdi babamın çağrı işaretini daha da iyi anlıyor gibiydim. Ölümünden sonra dahi bana karşı bu kadar adaletsiz olabilecek kadar zayıf olmasına üzülmüştüm. Hatta bazı arkadaşlarım bu durumun, beni mirasından mahrum etmesinden daha iyi olmadığını iddia etmeye kalkışmış, vasiyete karşı dava açmamı bile istemişlerdi. Ama ben bu yönde karar veremedim. Babamın anısına o kadar büyük saygım vardı ki, kadere, kendime güvendim.

Komşu bölgede çok mal varlıkları olan bir kadınla çok iyi bir ilişkim vardı. O beni sevinçle kabul etti. Kısa zamanda onun ev idaresini yürütmeyi başardım. Çok düzenli bir yaşamı var-

dı ve her şeyde düzeni seviyordu. Ben de kendisine sadakatle kâhyayı ve çalışanları yönetmede yardımcı oluyordum. Cimri ya da haset biri değilimdir. Ancak biz kadınlar, savurganlık konusunda erkeklerden daha ciddiyizdir. Hiçbir yolsuzluk kabul edilemez. Biz sadece herkesin hak ettiği kadarının tadını çıkarmasını isteriz.

Yine kendime gelmiştim ve sessiz sedasız babamın yasını tutuyordum. Patronum benden memnundu. Sadece ufak bir pürüz beni rahatsız ediyordu. Lydie geri dönmüştü. Annem, zavallı kızı, tamamıyla yozlaştıktan sonra dışlayacak kadar acımasız olmuştu. Lydie sınırsız tutkuları kader olarak kabul etmeyi annemin yanında öğrenmiş, ölçüsüzlüğü huy edinmişti. Beklenmedik bir anda yeniden ortaya çıktığında, patronum onu da kabul etti. Lydie bana yardımcı olmak istese de beceremiyordu.

Bu dönemde hanımefendinin akrabaları ve gelecekteki mirasçıları çok sık eve geliyor ve birlikte ava çıkıyorlardı. Lothario da ara sıra onlarla birlikte olurdu. Kısa sürede onun diğerlerinden çok farklı olduğunu anlamıştım. Ama bunu hiçbir şekilde kendime mal etmiyordum. O herkese karşı nazik davranıyordu. Lydie kısa sürede dikkatini kendine çekmeyi başarmış gibi görünüyordu. İşim başımdan aşkın olduğundan onlarla nadiren bir araya geliyordum. Onun huzurunda normalde konuştuğumdan daha az konuşuyordum. Ancak canlı bir sohbetin ezelden beri hayatımın bir parçası olduğunu inkâr etmek istemem. Babamla her şey hakkında konuşmayı çok severdim. Dile getirmediğiniz bir şeyi çok da düşünmezsiniz. Seyahatlerinden ve katıldığı savaşlardan söz ettiğinde, kimseyi Lothario'yu dinlediğim zevkle dinlemiyordum. Kendi idarem altındaki çalışma saham benim için ne kadar açık ve berraksa, dünya da onun için öyleydi. Dinlediğim şey, bir maceracının acayip yazgısı, dolaştığı yerlerin bir tablosunu çizmek yerine sadece kendini merkeze koyarak anlatan sığ bir gezginin yalan yanlış, abartılı hikâyeleri değildi. O anlatmakla kalmıyor, bizi o yerlerin ta kendisine götürüyordu. Bu kadar saf bir zevki hayatımda çok ender tatmıştım.

Ancak bir akşam kendisini kadınlar hakkında konuşurken dinlediğimde, memnuniyetim had safhaya ulaştı. Konu kendi-

liğinden ortaya çıkıvermişti. Komşu bölgelerden birkaç hanım bize ziyarete gelmişti ve kadınların eğitimi hakkında alışılagelmiş bir sohbet sürdürüyorlardı. Cinsiyetimize haksız davranıldığı söyleniyordu. Erkeklerin bütün yüksek kültürü kendi ellerinde tutmak istemelerinden, kadınların herhangi bir bilim dalına yaklaştırılmamasından, bizden beklenenin sadece bir flört aracı ya da ev kadını olmamız olduğundan bahsediliyordu. Lothario bu konular hakkında fazla bir şey söylemedi. Ama ortalıkta birkaç kişi kaldıktan sonra, bu konu hakkında da açıkça düşüncesini belirtti: 'Bir kadını sahip olmaya muktedir olduğu en yüksek konuma yerleştirmek istediği için, bir erkeği ayıplamak ne garip. Bir evi yönetmenin ötesinde, daha yüksek bir konum olabilir mi? Erkek dış koşullarla mücadele ederken, gelir kazanmak ve onu korumak, hatta ve hatta devlet yönetimine dahil olmak zorundayken, her yerde birtakım koşullara bağlıyken, şöyle demek istiyorum, yönettiğini sanıp aslında yönetmiyorken, akılla hareket etmek istediği yerde politik davranması gerekirken, kendini açması gerektiği yerde kapatması gerekirken, mert olması gerektiği yerde yalan söylemek zorunda kalırken; hiçbir zaman ulaşamayacağı bir hedef uğruna en güzel hedeften, yani kendisiyle olan uyumdan her an vazgeçmek zorundayken, akıllı bir kadın içeride gerçekten yönetiyor ve bütün aile için her türlü faaliyeti, her hazzı mümkün kılıyor. İnsana, doğru ve iyi olarak gördüğümüzü yapmaktan daha büyük mutluluk verecek bir şey var mı? Amaçlarımıza hizmet eden araçların efendisi olmak kadar güzel bir şey var mı? Amaçlarımız yuvamızın içinde değil de, dışında bir yerde olabilir mi? Bütün o sürekli tekrarlayan, vazgeçilmez ihtiyaçları nerede bekliyoruz ve nereden talep ediyoruz? Yatıp kalktığımız yerden değil mi? Mutfağın, erzak odasının ve her türlü erzakın kendimiz ve bizim gibiler için her zaman hazır olması gerektiği yer neresidir? Bu sürekli tekrarlanan düzeni kargaşa yaratmadan, canlı, diri bir sıralamayla yürütebilmek için düzenli bir faaliyet gereklidir! Düzenli olarak devreden bir yıldız gibi, gündüzü yönetmişken geri dönüp geceyi de idare etmek çok az erkeğe nasip olur! Evle ilgili araç gereci hazırlayıp oluşturmak, ekip biçmek, muhafaza etmek ve dağıtmaktan oluşan bu çemberi her zaman sükûnet, sevgi ve amaca uygun bir yerindelikle çevirmek her erkeğe na-

sip değildir! Eğer bir kadın bir kez içeride bu hâkimiyeti ele geçirmişse, sevdiği adamı da sırf bu nedenle evinin efendisi yapar. Kadın dikkatiyle her türlü bilgiyi edinir ve yaptığı her şey bir faydaya dönüşür. Böylece o kadın kimseye bağımlı olmaz ve erkeğine de gerçek bağımsızlığı sağlar, yuva bağımsızlığını, iç bağımsızlığı. Böylece erkek sahip olduğunun emin ellerde bulunduğunu bilir, sahip olacaklarınınsa iyi değerlendirileceğini. Böylece zihnini daha büyük konulara yönlendirebilir. Ve eğer şansı yaver giderse, karısının evdeki esenlikli karakterini, o da sergilemeye başlar.'

Bunları söyledikten sonra nasıl bir kadın istediğini anlattı. Kıpkırmızı kesilmiştim çünkü ben nasılsam ve nasıl yaşıyorsam, aynen beni tarif ediyordu. Bütün koşulları göz önünde bulundurunca beni hiç tanımadığını, bu nedenle de beni kastetmiş olamayacağının farkındaydım. Bu da içten içe, sessizce yaşadığım zafer duygusunu daha da artırıyordu. Bu kadar kıymet verdiğim bir adamın, şahsıma değil de tabiatımı, özümü övmesinden duyduğum o memnuniyeti, hayatımın herhangi bir anında yaşadığımı hatırlamıyorum. Bu çok güzel bir ödüldü! Tekrar canlanmıştım.

Misafirlerin tamamı gittikten sonra patroniçem ve saygın dostum bana gülümseyerek dedi ki, 'Erkeklerin düşündüklerini ve dile getirdiklerini pek de gerçekleştirmemeleri ne üzücü. Öyle olsaydı sevgili Therese'm için mükemmel bir eş çoktan bulunmuş olurdu.' Yorumuna gülüp geçtim. Erkek aklının evi idare edebilen kadınlar aradığını, ancak gönüllerinin ve hayal güçlerinin farklı özelliklerin özlemini çektiğini, bizim gibi ev idaresini bilen kadınlarınsa o sevimli ve albenili kızlara karşı rekabet gücümüzün olmadığını ekledim. Bu sözleri Lydie duysun diye söylemiştim. Çünkü Lothario'dan çok etkilendiğini gizlememişti. Her gelişinde Lothario'nun da ona karşı ilgisi artıyor gibi görünüyordu. Lydie yoksuldu ve aynı sosyal sınıftan gelmiyordu, bu nedenle onunla evlenmeyi düşünemezdi. Ancak onu etkileme ve ondan etkilenme hazzına karşı koyamıyordu. Hiç âşık olmamıştım, o anda da âşık değildim. Ancak tabiatımın öyle saygın bir adam tarafından nereye yerleştirildiğini ve nasıl bir değere sahip olduğunu görmüş olmanın bende sonsuz bir memnuniyet yarattığını da inkâr etmek istemem. Şimdi ben

de beni tanımasını ve bana ilgi duymasını arzu ediyordum. Bu istek bende, sonrası için herhangi bir beklentiyle oluşmamıştı.

Patroniçeme sağladığım en büyük hizmet arazilerindeki ormanlık alanları düzende tutmaktı. Zamanın ve koşulların değerini sürekli artırdığı bu muhteşem arazilerde işler maalesef hep olduğu gibi bilinen savsaklamalarla geçiştiriliyordu. Hiçbir yerde plan ya da düzen yoktu, hırsızlığın ve yolsuzluğun da haddi hesabı yoktu. Bazı tepeler çoraklaşmıştı, düzenli bir büyümeyse sadece en eski budanmış yerlerde söz konusuydu. Becerikli bir ormancıyla birlikte her şeyi baştan almıştım. Ormanlık alanları ölçüp biçtirdim, budama yaptırdım, ektirdim, filiz diktirdim. Kısa sürede her şey yoluna girdi. Ata daha kolay binebilmek, yayanken de daha rahat hareket edebilmek için kendime erkek kıyafetleri diktirmiştim. Birçok yere gidiyordum ve her yerde benden çekiniyorlardı.

Genç arkadaşlardan meydana gelen grubun Lothario'yla birlikte ava çıkacağını duymuştum. Hayatımda ilk kez kendimi gösterme isteği uyandı içimde; ya da şöyle diyelim, kendime haksızlık etmeyeyim, o harikulade adamın gözlerinde neysem o olarak görülmek istiyordum. Erkek kıyafetlerini üzerime çektim, tüfeğimi sırtladım ve grubu arazinin sınırında karşılamak üzere avcılarımla birlikte yola koyuldum. Geldiler. Lothario beni ilk anda tanıyamadı. Patroniçemin yeğeni beni ona becerikli bir ormancı olarak tanıttı. Genç olmamdan dolayı birkaç şaka yaptı ve beni metheden oyununu o kadar sürdürdü ki, sonunda Lothario beni tanıdı. Patroniçenin yeğeni sanki önceden kararlaştırmışız gibi, niyetime destek oluyordu. Teyzesi ve haliyle kendisi için neler yaptığımı minnetle, ayrıntılarına kadar anlatıyordu.

Lothario beni dikkatle dinliyor, benimle sohbet ediyordu. Bütün arazi ve çevre koşulları hakkında soru soruyordu. Bilgimi gözleri önüne serebilmekten çok mutluydum. Sınavımı pekiyi ile geçmiştim. Belirli iyileştirmelere ilişkin bazı önerilerimi incelemesi için anlatıyordum. Onları onaylıyor ve benzer örnekler verip aralarındaki bağları göstererek nedenlerimi güçlendiriyordu. Memnuniyetim her geçen anla birlikte artıyordu. Çok şükür ki beni sevmesini değil, sadece tanımasını istiyordum. Çünkü eve döndüğümüzde Lydie'ye yöneltmiş ol-

duğu dikkatinin gizli bir arzu barındırdığını her zamankinden daha çok fark etmiştim. Nihai amacıma ulaşmıştım ama yine de huzura kavuşmamıştım. O günden sonra bana karşı gerçek bir saygı ve güzel bir güven sergiledi. Başkalarının da olduğu ortamlarda benimle olağan bir şekilde konuşuyor, fikrimi soruyor ve özellikle ev idaresini ilgilendiren konularda, sanki her şeyi biliyormuşum gibi güven gösteriyordu. İlgisi beni müthiş teşvik ediyordu. Hatta genel ülke ekonomisi ya da mali işlerden bahsedildiğinde de beni sohbete dahil ediyordu. O olmadığındaysa eyalet, hatta bütün ülke hakkında daha fazla bilgi edinmeye çalışıyordum. Benim için kolaydı bu. Çünkü büyük çapta olup bitenler de, zaten benim küçük çapta çok iyi bildiğim şeylerden farklı değildi.

Lothario, o zamandan sonra evimize daha sık gidip gelmeye başlamıştı. Diyebilirim ki hemen her şey hakkında konuşuyorduk. Ama netice itibarıyla sohbetlerimiz birincil olmasa da ikincil düzeyde aslında daha çok ekonomik konulardaydı. İnsan kendi güçlerini, zamanını, parasını, hatta yetersiz gibi görünen araçları gerektiği gibi kullandığında, ne kadar muazzam işler başarılabileceği konusunda hayli konuşuldu.

Beni ona doğru çeken eğilime artık direnmiyordum. Aşkımın ne kadar büyük, içten, temiz ve dürüst olduğunu hissetmekte gecikmedim ne yazık ki; çünkü gittikçe sıklaşan ziyaretlerini benim için değil, Lydie için yaptığına her geçen gün daha fazla inanıyordum. En azından Lydie bundan kesinlikle emindi. Lydie beni kendine sırdaş yapmıştı, böylece kendimi bir derece de olsa teselli olmuş hissediyordum. Kendisi adına öne sürdüğü avantajlar benim için hiç de anlamlı değildi. Ortada ciddi, uzun süreli bir bağlılık niyetinden eser olmadığı gibi, bu tutkulu kızın ne pahasına olursa olsun, onun olma çabasını o ölçüde açıkça görüyordum.

Evin hanımı beni beklenmeyen bir teklifle şaşırttığında manzara buydu. Ta ki patroniçem bana, 'Lothario, sizinle evlenmek istiyor ve sizi ömrü boyunca yanında görmeyi arzu ediyor,' diyene kadar. Meziyetlerimi bir bir sayıp döktü ve duymayı çok istediğim şeyleri söyledi: Lothario, uzun süredir arzu ettiği o kişiliği bende bulmuş olduğundan çok emindi.

En büyük mutluluğa erişmiştim. O kadar kıymet verdiğim

bir adam bana talipti. Bu adamda ve onunla birlikte, çalışıp çabalayarak edindiğim yeteneğim, doğuştan eğilimimin tam, özgür, geniş, yararlı bir etkisini görüyordum önümde. Bütün varlığımın toplamı sanki sonsuza doğru çoğalmıştı. Teklifini kabul ettim, Lothario bizzat geldi ve benimle baş başa konuştu. Elimi tuttu, gözlerimin içine baktı, bana sarıldı ve dudağıma bir buse kondurdu. Bu buse ilk ve sondu. Bana durumunu ayrıntısıyla açıkladı. Amerika seferinin ona nelere mal olduğunu, mal varlıkları üzerindeki borçları, büyük amcasıyla bu konuda yollarını kısmen nasıl ayırdığını, bu saygın adamın, tabi ki kendi yöntemine göre, ona nasıl bu konuda destek çıkacağını anlattı. Amcası onun zengin bir kadınla evlenmesini istemişti. Çünkü iyiliksever bir adama sadece ev idaresini bilen bir kadın yaraşırmış. Kız kardeşinin aracılığıyla amcasını ikna etmeyi ümit ediyordu. Servetinin durumunu, planlarını, beklentilerini açıkladı ve benden de destek istedi. Ancak amcasının rızasını alıncaya kadar durumun da gizli tutulmasını rica etti.

Lothario gittikten hemen sonra Lydie, kendisinden söz edip etmediğini sordu. Hayır dedim. Bahsettiğim ekonomik konular da onu sıktı. Huzursuz ve neşesizdi. Lothario'nun geri döndükten sonraki tutumu da halini iyileştirmedi.

Ancak güneşin batmak üzere olduğunu görüyorum! Şansınıza dostum. Yoksa kendime de anlatmayı çok sevdiğim bu hikâyeyi bütün ayrıntılarıyla dinlemek zorunda kalacaktınız. Biraz hızlanayım çünkü hikâyenin öyle bir dönemine yaklaşıyoruz ki, oyalanmasak iyi olur.

Lothario beni harikulade kız kardeşiyle tanıştırdı. O da beni çok uygun bir yolla amcaya takdim etmenin yolunu biliyordu. Amcanın gönlünü kazanmıştım. Arzularımıza rıza gösterdi. Bense bu sevinçli haberle patroniçemin yanına döndüm. Konu evde artık sır olmaktan çıkmıştı. Durumu Lydie de öğrendi. Asla olamayacak bir şey duymuş gibiydi. Bu konuda artık herhangi bir şüphesi kalmayınca da birdenbire ortadan kayboldu. Kimse nereye gittiğini bilmiyordu.

Nikâh günümüz yaklaşıyordu. Birkaç kez Lothario'dan resmini istemiştim. Tam gitmek üzereyken ona yeniden sözünü hatırlattım. O da bunun üzerine, 'İçinde muhafaza etmek istediğiniz madalyonu bana vermeyi unuttunuz,' dedi. Madalyon

meselesi şöyleydi: Bir kız arkadaşımdan çok değer verdiğim bir hediye almıştım. Madalyonun dış camına saç tellerinden bir isim tespit edilmişti, iç kısmıysa boştu ve fildişinden yapılmıştı. Bu kısmın üzerine de arkadaşımın resmi çizilecekti. Ama o sırada kız arkadaşım maalesef öldü. Arkadaşımın kaybı hâlâ içimi sızlattığı için, Lothario'nun o andaki isteği beni sevindirdi; hediyesiyle birlikte bıraktığı boşluğu Lothario'nun resmiyle doldurmak istiyordum.

Odama koştum, mücevher kutumu aldım ve onun yanında açtım. İçine bakar bakmaz, üzerinde bir kadın resmi bulunan bir madalyon dikkatini çekti. Onu eline aldı, dikkatlice inceledi ve telaşla, 'Bu portre kimin portresi?' diye sordu. Ben de annemin portresi dedim. Bunun üzerine, 'Bunun yıllar önce İsviçre'de Bayan Saint-Aban adında tanıdığım bir kadının portresi olduğuna yemin edebilirdim,' diye karşılık verdi. Ben de gülümseyerek, 'İkisi de aynı kişi. Demek ki bilmeden kayınvalidenizle tanışmışsınız. Saint-Alban annemin seyahat ettiği sıralarda kullandığı addır. Aynı isim altında şu an Fransa'da bulunuyor,' dedim.

O anda, 'Ben insanların en kara bahtlısıyım!' diye haykırdı ve elindeki portreyi kutuya fırlattı. Elleriyle gözlerini kapadığı gibi odadan çıktı, atına atladı. Balkona fırlayıp arkasından bağırdım, döndü, bir elini bana doğru kaldırdı, sonra hızla uzaklaştı. Onu bir daha da görmedim."

Güneş batıyordu. Therese gözünü kırpmadan göğün kızıllığına bakıyordu ve o güzel gözleri yaşlarla dolmuştu.

Therese suskundu, ellerini yeni dostunun elleri üzerine koydu. Wilhelm onun ellerini şefkatle öptü. Therese gözyaşlarını sildi ve ayağa kalktı. "Haydi, gidelim, bizimkilerin durumuna bakalım!" dedi.

Yoldaki sohbet pek iç açıcı değildi. Bahçe kapısından içeri girdiklerinde Lydie'yi bankta otururken buldular. Lydie ayağa kalktı ve onlardan sakınarak eve döndü. Elinde bir kâğıt tutuyordu ve iki kız çocuğu da yanındaydı. "Tek tesellisini, Lothario'nun mektubunu hâlâ elinden bırakmadığını görüyorum," dedi Therese, "Sevgilisi ona iyileştiği an tekrar yanı başında yaşayacağına söz veriyor. Bu zamana kadar benim yanımda sükûnetle beklemesini istiyor ondan. Bu sözlere tutunuyor, bu

satırlarla kendini teselli ediyor, ama dostları onun gözünde bütün itibarlarını kaybetti."

Bu sırada kızlar yanlarına gelmiş ve Therese'ye selam vermişlerdi. Yokluğunda evde olup bitenlerden kendisini haberdar ettiler. Therese: "İşte bu da uğraşlarımın bir parçası. Lothario'nun harikulade kız kardeşiyle bir anlaşma yaptım. Birkaç çocuğa birlikte bakıyoruz. Hareketli ve hizmet etmeye hazır kâhya kadın olacakları ben eğitiyorum. Kız kardeşiyse daha sakin, daha ince yetenekleri olanları üstlendi. Çünkü erkeklerin ve ev idaresinin esenliğini sağlamak için her yönden eğitilmek daha uygundur. Asil kız arkadaşımı tanıdığınızda siz de hayatınızda yeni bir sayfa açmış olacaksınız. O güzelliğiyle, iyi kalpliliğiyle bütün dünyaların saygısını hak ediyor." O güzel kontesi zaten tanıdığını ve onunla olan geçici ilişkisinin onu her zaman hüzünlendireceğini Therese'ye itiraf edemedi Wilhelm. Bu nedenle Therese'nin bu sohbeti sürdürmemesine, ev işlerinin onu eve sürüklemesine çok memnun olmuştu. Wilhelm tek başına kalmıştı şimdi. O güzel ve genç kontesin kendi bahtındaki eksikliği hayırseverlik yaparak doldurmaya çalışmasıyla ilgili son haber, onu oldukça üzmüştü. Neşeyle hayatın keyfini çıkarmak yerine kendini paralayıp ümidini başkalarının mutluğuna bağlamanın onun için bir zorunluluk olduğunu hissediyordu. Therese'yi ise o hüzün verici beklenmedik değişiklik yüzünden kendinde bir değişiklik yapmadığı için de çok şanslı görüyordu. "Kendini kadere uydurmak için, bütün önceki yaşamını silip atmak zorunda kalmayanlar herkesten daha mutlu!" diye haykırdı.

Therese, Wilhelm'in odasına gelip onu rahatsız ettiği için özür dileyerek, "Bütün kitaplarım burada, bu gömme dolapta duruyor," dedi. "Daha çok, atmaya kıyamadığım için muhafaza ettiğim kitaplar bunlar. Lydie dini bir kitap istiyor. Mutlaka bir-iki tane vardır aralarında. Bütün bir yıl boyunca dünyevi işlere dalan insanlar, acze düştükleri zaman maneviyata dönmeleri gerektiğine inanıyorlar. İyi ve ahlaklı olan her şeyi, kendilerini kötü hissettikleri zaman istemeye istemeye aldıkları bir ilaç gibi görüyorlar. Bir din adamını, bir ahlak öğretmenini bir an evvel evlerinden savmak istedikleri bir doktor gibi görüyorlar. Ama şunu memnuniyetle itiraf etmeliyim ki, ben ahlak derken daha çok bir perhizi kastediyorum. Perhiz ancak hayat

düsturu haline gelirse, bütün bir yıl boyunca gözünün önünden ayırmazsan perhiz olabilir."

Kitapları karıştırdılar ve ruhu aydınlatmaya yarayabilecek birkaç kitap buldular. "Kitaplara sığınmayı Lydie annemden öğrendi," dedi Therese. "Sevgilisi ona sadık kaldığı sürece, tiyatro ve romanlar annemin hayatıydı. Sevgilisi ondan uzaklaştığındaysa bu kitaplar tekrar kıymete biniyordu. Tanrının, kitaplar ve hikâyeler aracılığıyla bizimle konuştuğuna nasıl inanılmış, bir türlü kavrayamıyorum. Dünya bir insana, onunla olan bağlantısını açıkça gösteremiyorsa, yürek kendine ve başkalarına neyi borçlu olduğunu söyleyemiyorsa, bu kişinin bunları, aslında hatalarımıza bir ad takmak için gönderilmiş olan kitaplardan öğrenmesi epey zordur."

Wilhelm'i yalnız bırakıp çekildi. O da bütün akşamı o küçük kitaplığı inceleyerek geçirdi. Bu kitaplar gerçekten de rastgele bir araya gelmişti.

Therese, Wilhelm'in onunla geçirdiği birkaç gün içinde hiç değişmedi. O hadisenin sonuçlarını belli aralıklarla, ayrıntılarına kadar anlatmıştı. Gün, saat, yer ve adlar, hepsi hafızasına kazınmıştı. Bizse, sadece okurlarımızın bilmeleri gerektiği kadarını burada özetliyoruz.

Lothario'nun aniden uzaklaşmasının sebebi maalesef kolayca açıklanabilirdi: Therese'nin annesiyle seyahati sırasında tanışmıştı. Kadının cazibesine kapıldı, kadın da ona karşı ilgisiz değildi. Bu şanssız, hızla başlayıp hızla sona eren maceraysa Lothario'yu, sanki doğanın sırf onun için biçimlendirdiği kadınla bağından alıkoyuyordu. Therese kendi uğraşı ve sorumluluklarının tertemiz çevresinde kaldı. Sonradan Lydie'nin bu sırada gizlice komşu çevrelerde konakladığı haberi duyuldu. Nedeni bilinmese de, evliliğin gerçekleşmemesine sevinmişti. Lothario'ya yaklaşmaya çalışmış ve öyle görünüyor ki, Lothario da arzudan öte çaresizlikten, bilinçle değil şaşkınlıktan, niyeti olduğu için değil can sıkıntısından Lydie'nin arzularına karşılık vermişti.

Therese bu konuda sessiz kalmış, Lothario üzerinde herhangi bir hak talep etmemişti. Hatta evli olmuş olsalardı dahi, ev düzenini bozmadığı sürece, bu tür bir ilişkiye tahammül edecek cesareti de bulabilirdi. En azından sık sık şunu dile getiriyordu:

Ev idaresini hakkıyla yerine getiren bir kadın, kocasının ufak tefek fantezilerini göz ardı edebilir ve her seferinde mutlaka karısına geri döneceğinden emin olabilir.

Therese'nin annesi kısa sürede servetine ilişkin meseleleri kaosa sürüklemiş, bunun ceremesini de kızı çekmişti; zira elde kalan çok ufak bir meblağdı. Therese'nin koruyucusu olan yaşlı kadınsa, bu sırada ölmüş ve küçük arazisini, ayrıca yeterli bir sermayeyi de miras olarak Therese'ye bırakmıştı. Therese bu küçük çevrenin içinde kendini hemen evindeki gibi hissetmişti. Lothario ona daha uygun bir mal varlığı teklif edip arabuluculuk yapması için Jarno'yu görevlendirmişse de, Therese bu teklifi reddetmişti: "Onunla büyük şeyler paylaşmaya değer olduğumu, küçük şeylerde göstermek istiyorum; ama şu hakkı saklı tutmayı da diliyorum: Eğer tesadüf beni, kendi iradem ya da başkalarının iradesi nedeniyle acze düşürürse, tereddüt etmeden değerli dostuma sığınabilmeliyim."

Hiçbir şey amaca uygun uğraşlar kadar gizli ve kullanılmadan kalmaz. Küçük arazisine daha yeni yerleşmişti ki, komşuları onu daha yakından tanımak, tavsiyesini almak için hareket geçti. Hatta sınır arazilerin yeni sahibi ona açıkça, kendisiyle evlenmeyi kabul etmesi halinde, mal varlıklarının büyük bir kısmını miras bırakacağını bildirdi. Therese bu durumu Wilhelm'e zaten anlatmıştı ve ara sıra uygun ve uygunsuz evlilikler hakkında da onunla şakalaşıyordu.

"İnsanların kendi tarzlarına göre uygunsuz evlilik olarak tanımladıkları bir evlilik gerçekleştiğinde, hiçbir şeyi bu evlilik kadar dillerine dolamazlar. Buna karşın uygunsuz evlilikler uygun evliliklerden daha olağandır. Çünkü ne yazık ki, birçok birliktelik kısa bir süre sonra kendini oldukça uygunsuz olarak gösterir. Bir taraf, diğer tarafın doğuştan, alışkanlıktan ve aynı zamanda da zaruri hale gelen varoluşuna katılamadığında, sınıfların evlilik yoluyla birbiriyle karışmasına ancak bu koşulda uygunsuz evlilik denilebilir. Çeşitli sınıfların, paylaşılması ya da değiştirilmesi mümkün olmayan çeşitli yaşam tarzları vardır. Bu nedenle bu türdeki birlikteliklerin evlilikle sonuçlandırılmamaları daha uygundur. Ancak istisnalar, hatta oldukça mutlu istisnalar da mümkündür. Bu nedenle genç bir kadının yaşlı bir erkekle evliliği her zaman uygunsuzdur; ama yine de

bu türden, gayet güzel yürüyen evlilikler de gördüm. Benim için uygunsuz bir evlilik sadece şu şartlarda olurdu: Törenlerde bulunmak ve törenler düzenlemek. Bunun yerine komşu bölgedeki saygın kiracının oğluyla evlenmeyi tercih ederim."

Wilhelm artık geri dönmeyi düşünüyordu ve yeni dostundan Lydie'den vedalaşmak için izin istemesini rica etmiş, coşkulu kız da razı olmuştu. Wilhelm ona birkaç nazik söz söyleyince, Lydie yanıtladı: "İlk acıyı atlattım, Lothario benim için sonsuza kadar kıymetli kalacak. Ancak dostlarını tanıyorum, etrafında bu tür insanların olmasından dolayı üzgünüm. Başrahip bir kuruntu uğruna insanları zor durumda bırakmaya, hatta zor duruma sokmaya muktedir biri. Doktorsa her şeyin aynı düzende gitmesini ister. Jarno'ysa duygusuzdur ve siz – en azından karaktersizsiniz! Hemen gidin ve bu üç insanın arasında oyuncak olun, size daha birçok infaz işi yükleyeceklerdir. Gayet iyi biliyorum, varlığım uzun süredir onları rahatsız ediyordu. Sırlarını ortaya çıkaramadım, ancak bir sırları olduğunu gördüm. O kilitli oda ne amaca hizmet ediyor? O garip holler? Neden kimse o kuleye gidemiyor? Neden beni, ellerine geçen her fırsatta odama kovalıyorlardı? İnkâr etmiyorum, bunu keşfetmeme sebep olan kıskançlığımdı. Şanslı bir rakibenin bir yerlerde saklandığından endişe ediyordum. Artık buna inanmıyorum, Lothario'nun beni sevdiğinden ve bana karşı dürüst olduğundan eminim. Ancak şundan da eminim, etrafındaki yapmacık ve sahte dostları tarafından aldatılıyor. Eğer onu kazanmak istiyorsanız, eğer bana yaptıklarınızın affedilmesini istiyorsanız, o zaman onu bu insanların elinden kurtarın. Ama ne bekliyorum ki! Bu mektubu ona teslim edin, mektupta yazanları tekrar edin: Onu sonsuza kadar seveceğimi ve sözüne güvendiğimi. Ah!" diye haykırdı ve ayağa kalkıp Therese'nin boynuna sarılarak ağladı: "Etrafı benim düşmanlarım tarafından sarılı. Onun için hiçbir şey feda etmediğim konusunda onu ikna etmeye çalışacaklar. Ah! O erkeklerin en iyisi, buna teşekkür etmek zorunda kalmadan her türlü fedakârlığa layık olduğunu duysun."

Wilhelm'in Therese'yle vedalaşması daha neşeliydi. Therese tekrar görüşmelerini diledi. "Beni artık tam anlamıyla tanıyorsunuz! Konuşmama hep izin verdiniz. Bir dahaki sefere açık kalpliliğime karşılık vermek sorumluluğu sizin olacak."

Dönüş yolunda Wilhelm'in bu yeni, parlak deneyimi zihninde tartmak için yeteri kadar vakti vardı. Therese ne kadar derin bir güven uyandırmıştı onda! Mignon'u ve Felix'i düşündü. Çocuklar böyle bir koruma ve bakım altında ne kadar mutlu olabilirdi. Sonra kendisini düşündü ve bu kadar berrak ve insancıl bir varlığın yakınında yaşamanın ne kadar büyük bir mutluluk olabileceğini duyumsadı. Şatoya yaklaştığında çok sayıda hole ve yan binaya sahip o kule her zamankinden daha fazla dikkatini çekti. İlk fırsatta Jarno'dan ya da başrahipten bu konuda bilgi edinmeyi kafasına koydu.

Yedinci Bölüm

Wilhelm şatoya vardığında, asil Lothario'nun tamamen sağlığına kavuşmak üzere olduğunu gördü. Başrahip ve doktor yoklardı, sadece Jarno oradaydı. İyileşme yolunda hızla ilerleyen hasta, kısa sürede, bazen tek başına, bazen de dostlarıyla birlikte tekrar at gezintilerine başlamıştı. Sohbeti ciddi ve nazik, muhabbeti eğitici ve canlandırıcıydı. Her ne kadar gizlemeye çalışsa da, narin bir hassasiyetin izleri hissedilebiliyor, bu hassasiyet istemediği halde belli olunca da âdeta mahcubiyet duyuyordu.

Yine bir akşam yemeğinde, Lothario neşeli görünse de masada sessizlik vardı.

Sonunda Jarno dayanamadı: "Belli ki bugün bir macera yaşamışsınız, hem de hoş bir macera."

"Çevrenizdeki insanları iyi tanıyorsunuz!" diye yanıtladı Lothario, "Evet, bugün çok hoş bir macera yaşadım. Başka bir zaman olsaydı bu kadar çekmezdi belki beni, bu sefer hazır yakaladı. Akşama doğru nehrin öbür yanında atımla köylerden geçiyordum. Bu yoldan yıllar önce sık sık geçerdim. Bedensel rahatsızlığım beni tahmin ettiğimden daha çok yumuşatmış olmalı. Kendimde bir hafiflik, gevşeklik ve yeniden topladığım gücümle yeni doğmuş bir bebek gibi hissediyordum. Etrafımdaki her şey, yıllar önce gördüğüm gibi, aynı ışık altında gö-

rünüyordu gözüme. O kadar sevimli, alımlı ve albeniliydi ki her şey, uzun süredir böyle görünmemişti bana. Bu durumun zayıflığımdan ileri geldiğini anlıyordum, ama tadını çıkarmaya devam ettim. Atla yavaş yavaş ilerledim. O anda insanların nasıl olup da, bizi tatlı duygulara salan bir hastalığa sevgiyle de bakabildiklerini fark ettim. Bir zamanlar beni sık sık bu yoldan geçmeye sevk eden nedeni biliyor musunuz?"

Jarno, "Yanlış hatırlamıyorsam, bir arazi işletmecisinin kızıyla aranızda gelişen küçük bir aşk meselesiydi" diye yanıtladı.

Lothario, "Aslında büyük diyebiliriz," diye karşılık verdi, "Çünkü ikimiz de birbirimizi çok seviyorduk, oldukça ciddiydik ve çok da uzun sürdü bu. Bugün her şey tesadüfen öyle bir araya geldi ki, aşkımızın ilk dönemlerini bana bütün canlılığıyla hatırlattı. Oğlan çocukları yine dalları silkeleyip mayısböceklerini düşürüyordu, dişbudak ağaçlarının yaprakları da, onu ilk gördüğüm andaki kadardı ancak. Margarete'yi görmeyeli uzun zaman geçmişti. Çünkü evlenip uzaklara gitmişti. Ama birkaç hafta önce çocuklarıyla birlikte babasını ziyaret etmek için geldiğini tesadüfen duymuştum."

"Yani bu gezinti çok da tesadüfi değildi, öyle mi?"

"Evet," dedi Lothario, "Ona rastlamak istediğimi inkâr etmiyorum. Yaşadıkları eve iyice yaklaştığımda babası kapının önünde oturuyordu. Yanında da tahmini bir yaşlarında bir çocuk vardı. Oraya yaklaştığımda bir kadın bir anlığına yukarıdaki pencereden dışarı baktı. Kapıya vardığımdaysa birinin merdivenlerden aşağıya indiğini işittim. O olduğundan emindim. İtiraf edeyim, beni tanıdığı ve hızla beni karşılamaya geldiği kuruntusuna kapıldım. Ama kapıdan fırlayıp atların yaklaştığı çocuğu kavrayıp onu içeriye götürdüğünü görünce çok utandım. Can sıkıcı bir histi. Hızla içeriye girdiğinde ensesinde ve açıkta kalan kulağında belirgin bir kızarıklık gördüğümü sandığımda, biraz gururum okşanmış oldu.

Soğukkanlılığımı korudum ve babasıyla sohbet ederken, yan gözle de pencerelere baktım, belki görünür diye. Ama ondan hiçbir iz yoktu. Sormak da istemedim, böylece yoluma devam ettim. Şaşkınlığım can sıkıntımı bir nebze olsun hafifletmişti. Çünkü yüzünü net olarak göremediysem de, sanki hiç değişme-

miş gibi geldi bana. Ne de olsa on yıl gibi uzun bir süre geçmişti aradan! Hatta daha genç, daha zayıf, daha çevik, gerdanı eskisinden daha zarif, yanaklarıysa hemen o sevimli pembeliğine bürünüverecek gibiydi. Üstelik de altı çocuk annesiydi, belki de daha fazla. Bu görüntü beni saran o diğer büyülü dünyaya o kadar uyuyordu ki, daha da tazelenmiş bir hisle atımla yola devam ettim ve ancak güneş batmak üzereyken bir sonraki ormandan geri döndüm. Düşen çiy bana doktorun talimatlarını hatırlatmış ve doğrudan eve dönmem daha uygun olsa da, çiftlik evinin yanından geçmeyi tercih ettim. Bir kadının hafif bir çitle çevrili bahçenin içinde dolandığını gördüm. Yaya yolu üzerinden atımla çite doğru ilerledim; görmeyi arzu ettiğim kişinin çok yakınındaydım artık.

Akşam güneşi gözümü almış olmasına karşın, onu hafifçe gizleyen çitle uğraştığını gördüm. Eski sevgilimi gördüğümü sandım. Ona yaklaştığımda hiç ses çıkarmadım, kalbimse küt küt atıyordu. Hafif bir rüzgâr yaban güllerinin birkaç uzun dalını salladığı için görüntüsü bulanıklaşıyordu. Ona seslenerek hatırını sordum. Yarım ağızla, 'Gayet iyiyim,' dedi. Bu sırada arka çitte bir çocuğun çiçek topladığını görünce, diğer çocukları sormak için fırsat bildim. 'Benim çocuğum değil o, annelik benim için çok erken olurdu,' dedi. Tam o sırada dalların arasından yüzünü net olarak görebildim. Bu görüntüyü nasıl değerlendirebileceğimi bilemedim. Bir yandan sevgilimdi, diğer yandan değildi. On yıl önce tanıdığım kızdan nispeten daha genç ve daha güzeldi. Yarı şaşkın halde, 'Arazi işletmecisinin kızı değil misiniz siz?' diye sorunca, 'Hayır, onun kuzeniyim,' dedi.

'Ama birbirinize o kadar çok benziyorsunuz ki,' diye karşılık verdim.

'Onu on yıl önce görmüş olan herkes aynı şeyi söylüyor,' dedi.

Daha başka sorular sormaya devam ettim. Yanıldığımı fark etmiş olsam da bu bana iyi geldi. Geçmişteki mutluluğumun, şu anda karşımda capcanlı duran tablosundan bir türlü kopamıyordum. Bu sırada çocuk ondan uzaklaşmış ve çiçek aramak için gölete doğru ilerlemişti. Benimle vedalaşarak çocuğa doğru gitti.

Bu sırada eski sevgilimin hâlâ babasının yanında olduğunu öğrenebildim. Yolda giderken, çocuğu atlardan koruyan eski sevgilim miydi yoksa kuzeni miydi diye düşünüp duruyordum. Bütün hikâyeyi tekrar tekrar zihnimde canlandırdım. Ömrümde beni bundan daha iyi etkileyen başka bir şeyi kolay kolay anımsayabileceğimi sanmıyorum. Ancak halen hasta olduğumu da hissediyorum. Doktordan rica edelim de bu ruh halinden geriye kalanlardan bizi kurtarsın."

Zarif aşk maceralarının samimi itirafları sırasındaki durum, genelde hayalet hikâyelerindeki gibi gelişir: Eğer bir tanesi anlatılmışsa, diğerleri de onu kendiliğinden takip eder.

Küçük grubumuz geçmiş zamanı anılarında canlandırırken, bu türde epey malzeme buldu. En çok anlatacak olan Lothario'ydu. Jarno'nun tüm hikâyeleri kendine özgü bir karakter taşıyordu. Wilhelm'in neleri itiraf edeceğini, zaten biliyoruz. Bu sırada kontesle olan hikâyesini hatırlatacaklarından da endişe ediyordu. Ama kimse uzaktan olsun böyle bir şeyi aklından bile geçirmedi.

Lothario: "Gerçekten, yüreğin kayıtsız bir aradan sonra kendini tekrar yeni bir varlığa âşık olmaya açması kadar daha güzel bir his yoktur dünyada. Eğer kader beni Therese ile birleştirmiş olsaydı, böylesi fırsattan hayatım boyunca feragat etmek isterdim. İnsan her zaman delikanlı kalmadığı gibi, her zaman çocukluk da yapmamalı. Dünyayı bilen bir erkek, o dünyada ne yapması ve ondan neler ümit etmesi gerektiğini de bilir. Onunla birlikte çalışıp çabalayan bir kadın, ona her şeyi hazırlamayı bilen, erkeğin yerine getiremediği görevleri üstlenebilen, erkeğin beceri yolu tek bir yönde gitmeye mahkûmken, becerikliliğiyle her yere yetişebilen bir karısının olmasından başka ne dileyebilir ki bir erkek. Therese ile birlikte o kadar güzel bir cennet hayal etmiştim ki! Bu, coşkuyla kendinden geçmiş bir mutluluğun cenneti değildi, daha ziyade dünya üzerinde güvenli bir yaşamın cennetiydi: Mutluluk içinde bir düzen, sıkıntılı anlarda cesaret, en ufak şeye dahi ilgi ve en büyük olanı yakalamaya ve yine bırakmaya muktedir bir ruh. Ah! Ben onda, kadınların tarihine baktığımızda tüm erkeklerden daha mükemmel görünen ve gelişmelerine hayran kaldığımız o kabiliyetleri de gördüm: Bakış açısındaki o duruluğu, her duruma göre çevikliği, becerikliliği, ayrıntılardaysa kendine olan güve-

ninin, bütünü nasıl bir kararlılıkla oluşturduğunu... O kadınlar ki, bütün bunları da hiç düşünmeden yapıyor gibidirler." Gülümseyerek Wilhelm'e döndü ve devam etti: "Therese için Aurelie'den vazgeçmiş olduğumdan dolayı eminim beni bağışlayabilirsiniz. Biriyle sevinç dolu bir hayat ümit edebilirken, diğeriyle mutlu tek bir saat düşünmek bile imkânsızdı."

Wilhelm, "İnkâr etmiyorum," diye yanıtladı, "Buraya geldiğimde size karşı yüreğimde büyük bir kızgınlık, acı duygular besliyordum. Aurelie'ye karşı olan tutumunuzdan dolayı size şiddetle çıkışmak niyetindeydim."

Lothario: "Evet, bunu hak etmiştim de. Ona olan dostane duygularımı aşkla karıştırmamalıydım. Hak ettiği saygının yerine, ne harekete geçirebildiği ne de koruyabildiği bir arzuyu kışkırtmamalıydım. Ah! Sevdiği zaman, sevilmeye değer değildi. Bu ise bir kadının başına gelebilecek en büyük şanssızlık."

"Neyse, geldi geçti," dedi Wilhelm, "Eleştiriyi hak eden şeyi her zaman engelleyemiyoruz. Tavır ve davranışlarımızın tuhaf bir şekilde doğal ve iyi olan o yönden sapmalarını engelleyemiyoruz. Ama bazı sorumlulukları hiçbir zaman göz ardı etmemek gerekir. Dostumuz huzur içinde yatsın. Eleştirmeden ve ayıplamadan mezarına merhametle çiçekler bırakalım. Ama o bahtsız annenin yattığı mezar anısına, sormama izin verin, neden çocuğu yanınıza almıyorsunuz? Herkesin varlığına sevineceği oğlunuzu? Ki siz onu tamamen ihmal etmiş gibi görünüyorsunuz. Bu temiz ve nazik duygular taşıdığınız halde, bir babanın yüreğini nasıl böylesine inkâr ediyorsunuz? Bunca zamandır bir kez olsun tek bir heceyle bile o müthiş varlığı anmadınız, oysa sevimliliği üzerine anlatılacak o kadar çok şey var ki."

"Kimden bahsediyorsunuz," dedi Lothario, "Anlamadım?"

"Kimden olabilir ki Aurelie'nin oğlundan, sizin oğlunuzdan. Bahtında, sevecen bir babanın onu kabul etmesinden başka bir eksiği olmayan o güzel çocuktan bahsediyorum."

Lothario ısrarla, "Yanılıyorsunuz dostum," dedi, "Aurelie'nin bir oğlu yoktu. Hele benden hiç yoktu. Bir çocuktan haberim yok. Olsaydı onu sevinçle kabul ederdim. Ama öyle bile olsa, o küçük varlığı onun emaneti olarak görmek ister ve eğitimini üstlenirim. Oğlanın onun ya da benim oğlum olduğuna dair herhangi bir imada bulundu mu?"

"Ondan kesin bir ifade duyduğumu hatırlamıyorum, ama bu şekilde kabul edilmişti. Bir an olsun bunda şüphem de olmadı açıkçası."

Jarno araya girerek, "Bu konu hakkında bazı aydınlatıcı bilgiler verebilirim. O çocuğu Aurelie'ye, çok defa görmüş olmanız gereken yaşlı bir kadın getirdi. Aurelie onu büyük bir sevgiyle kabul etmiş, varlığıyla acılarının azalmasını ümit etmişti. Gerçekten de çocuk ona çoğu zaman neşe kaynağı olmuştur."

Wilhelm bu keşiften fazlasıyla huzursuz olmuştu; iyi kalpli Mignon'la güzel Felix'i şiddetle özledi. İki çocuğu da içinde bulundukları durumdan kurtarmak istediğini söyledi.

Lothario: "Bu işi hemen hallederiz. O ilginç kızı Therese'ye emanet ederiz, daha güvenilir bir el bulamaz. Oğlana gelince, onu da sizin almanız iyi olur diye düşünüyorum. Çünkü kadınların bile bizde gelişmemiş olarak bıraktıklarını, ilgilendiğimiz çocuklar tamamlıyor ve bizi eğitiyorlar."

Jarno araya girerek, "Bu sırada, tiyatro işini de kesin olarak bırakmanız iyi olur sanırım. Zaten bu konuda bir yeteneğiniz de yok," dedi.

Wilhelm sarsıldı, ama bunu belli etmemeliydi çünkü Jarno'nun sert sözleri özgüvenini ve gururunu yaralamıştı. Zoraki bir gülümsemeyle Jarno'yu yanıtladı: "Eğer bu konu hakkında beni ikna edebilirseniz, bana hizmet etmiş olursunuz. Bir insanı en sevdiği rüyasından sarsarak uyandırmak gibi, sadece üzüntü verici bir yanı olsa da..."

Jarno: "Bu konuyu daha fazla uzatmadan, sizi sadece çocukları almanız yönünde teşvik etmek istiyorum. Gerisi kendiliğinden gelir zaten."

Wilhelm, "Ben buna hazırım," dedi, "Oğlanın evveliyatı hakkında daha ayrıntılı bilgi alma merakıyla sabırsızlanıyorum. Kendine özgü halleriyle bana bağlanan o kızı da tekrar görmek istiyorum."

Zaman kaybetmeden yola çıkması üzerinde anlaştılar.

Wilhelm ertesi gün hazırlandı. Atı eyerlenmişti, ama Lothario'yla da vedalaşmak istiyordu. Yemek vakti geldiğinde, evin efendisini beklemeden her zamanki gibi masaya oturulmuştu. Lothario geciktiği için aralarına sonradan katıldı.

Jarno, "Zarif kalbinizi bugün yine sınavdan geçirdiğinize yemin edebilirim. Eski sevgilinizi görme arzunuza karşı koyamadınız," dedi.

"Bildiniz!" diye yanıtladı Lothario.

Jarno: "Nasıl geçti anlatın! Çok merak ediyorum."

"O maceranın yüreğime tahmin ettiğimden daha derin işlemiş olduğunu itiraf etmeliyim," dedi Lothario, "Bu nedenle, gençleşmiş görüntüsüyle bende şahane bir yanılsama yaratmış olan kişiyi tekrar görmek için oraya gitmeye karar verdim. Kapının önünde oynayan çocukları rahatsız etmemek için biraz uzakta attan indim ve atları da kenara çektirdim. Eve girdim ve bir anda karşıma çıktı. Oydu ve çok değişmiş olmasına karşın onu tanıdım. Daha yapılıydı ve daha uzun görünüyordu. Alımlı halinin yerini durmuş oturmuş bir hal almıştı, neşesiyse sessiz bir düşünceliliğe dönüşmüştü. Eskiden havalı havalı ve özgürce kaldırdığı başı şimdi hafif eğikti, alnına belli belirsiz çizgiler yerleşmişti.

Beni gördüğünde bakışlarını yere indirdi, ama kalbinin gümbürdediğine dair herhangi bir pembelik yoktu yüzünde. Elimi uzatınca, o da elini uzattı. Kocasını sordum, yokmuş. Sonra çocukları sorunca, kapıya çıkarak onları çağırdı. Hepsi gelip annelerinin etrafını sardılar. Bir anneyi kollarında çocuğuyla görmek kadar etkileyici bir şey yok. Bir anneyi birçok çocuk arasında görmek kadar da saygın bir şey yok. Bir şey söylemiş olmak için küçüklerin ismini sordum. Babasını beklemem için beni içeri davet etti. Kabul ettim. Her şeyin neredeyse hâlâ eskisi gibi aynı yerde durduğu odaya götürdü beni. Ve ne garip! İkizi, o güzel kuzen, eskiden sevgilimi sıkça gördüğüm o eğirme tezgâhının arkasındaki aynı sandalyede oturuyordu. Annesine tıpatıp benzeyen küçük bir kız bizimle gelmişti. Böyle çok garip bir an yaşıyordum, geçmiş ve gelecek arasındaydım. Küçük bir bölgede çiçeklerle meyvelerin kademe kademe yan yana yaşadığı bir portakal bahçesindeydim sanki. Kuzen, serinletecek bir şeyler getirmek için dışarı çıktı. O zamanlar o kadar çok sevdiğim o varlığın elini tuttum ve dedim ki: 'Sizi tekrar görmüş olmaktan çok mutlu oldum.' 'Çok naziksiniz,' diyerek devam etti, 'Ancak ben de tarifsiz sevinç duyduğuma sizi temin edebilirim. Hayatımda bir kez de olsa sizi tekrar görmeyi çok istedim. Son

dakikalarımı yaşadığımı sandığım anlarda hep bunu diledim.' Bunları, hiçbir heyecan belirtisi göstermeden, bir zamanlar beni çok etkilemiş olan aynı sükûnetle söylüyordu. Sonra kuzeni geldi, onunla birlikte de babası. Nasıl bir yürekle orada kaldığımı ve oradan nasıl ayrıldığımı tasavvur etmeyi size bırakıyorum."

Sekizinci Bölüm

Wilhelm şehre doğru giderken tanıdığı ve kendilerinden söz edilen o asil dişi varlıkları düşünüyordu. Pek de sevindirici olaylar içermeyen garip yazgıları şimdi ona acı veriyordu. "Ah!" dedi, "Zavallı Mariane! Hakkında daha neler öğreneceğim, kim bilir? Ve sen harikulade amazon, asil koruyucu melek. Sana o kadar çok şey borçluyum ki! Her yerde seninle karşılaşmayı ümit ediyorum, ama hiçbir yerde de bulamıyorum. Belki bir gün benimle karşılaştığında, acaba seni hangi üzücü şartlar altında bulacağım!"

Şehirde tanıdıklarından hiçbiri evinde değildi. Belki provadadırlar diye tiyatroya koşturdu. Ancak her yer sessizdi. Bina bomboş gibi görünüyordu, ama bir kapının açık olduğunu gördü. Sahneye geldiği zaman, Aurelie'nin yaşlı hizmetçisini yeni bir dekorasyon için perde dikerken gördü. İçeriye ancak işini yapabilmesi için gerektiği kadar ışık giriyordu. Felix ve Mignon yanında, yerde oturuyorlardı. İkisi de Mignon'un yüksek sesle okuduğu bir kitabı tutuyorlardı. Felix Mignon'un söylediklerini, sanki harfleri biliyor ve okumayı sökmüş gibi tekrarlıyordu.

Çocuklar fırlayıp geleni karşılamaya koştular. Wilhelm onları kucakladı ve yaşlı kadına doğru götürdü. Sonra kadına döndü ve ciddiyetle, "Bu çocuğu Aurelie'ye getiren sen misin?" diye sordu. Kadın, başını işinden kaldırdı, yüzünü Wilhelm'e doğru çevirdi. Wilhelm yüzünü ışığın altında görünce, korkuya kapıldı, birkaç adım geri gitti. Bu kadın yaşlı Barbara'ydı.

"Mariane nerede?" diye haykırdı Wilhelm. Kadın, "Buralardan çok uzakta," diye yanıtladı.

"Ya Felix?.."

"Felix, derin bir aşkla sevmiş olan o bahtsız kızın oğlu. Bize nelere mal olduğunuzu bilmek istemiyor musunuz! Size teslim edeceğim bu hazine bize talihsizlik getirdi, size talih getirsin!"

Kadın gitmek için ayağa kalktı. Wilhelm onu tuttu. "Kaçıp gidecek değilim. Sizi hem sevindirecek hem de size acı verecek bir belgeyi getirmeme izin verin," diyerek uzaklaştı. Wilhelm oğlana çekingen bir sevinçle baktı. Henüz çocuğu benimsememeliydi. "O senin oğlun," dedi Mignon, "Senin oğlun!" Çocuğu Wilhelm'in dizlerine doğru itti.

İhtiyar kadın bir mektupla geri döndü: "Bunlar Mariane'nin son sözleri."

"O öldü mü?" diye haykırdı Wilhelm.

"Öldü!" dedi ihtiyar. "Keşke size sitem etmeyebilseydim."

Wilhelm, şaşkınlık içinde ve kafası karışmış halde mektubu açtı. Ancak daha ilk sözcükleri bile okuyamadan çok derin bir acıyla sarsıldı. Mektubu yere düşürdü ve bir bankın üzerine çökerek öylece kalakaldı. Mignon onunla ilgileniyordu. Bu sırada Felix mektubu yerden almış, oyun arkadaşını çekiştiriyordu. Sonunda Mignon onun ısrarına dayanamadı, çocuğun yanında diz çöktü ve mektubu yüksek sesle okumaya başladı. Felix sözcükleri tekrarlıyordu. Wilhelm de her sözü iki kez duymak zorunda kalıyordu. "Bu not eğer bir gün eline ulaşırsa, bahtsız sevgiline merhamet göster. Sevgin onu ölüme götürdü. Doğumundan sonra ancak birkaç gün hayatta kalabildiğim çocuk, senin oğlun. Olaylar her ne kadar aleyhime gibi görünse de, ben sana sadık kalarak ölüyorum. Seninle birlikte, beni hayata bağlayan her şeyi kaybettim. Huzurla ölüyorum. Çünkü çocuğumun sağlıklı olduğunu ve yaşayacağını temin ettiler. Yaşlı Barbara'yı dinle, onu affet. Elveda ve beni unutma!"

Ne kadar acı dolu ve Wilhelm'e teselli verecek gizemli bir mektup! Çocuklar mektubu duraksayarak ve kekeleyerek okuyup tekrarladıkları için yazılanlar ona daha da çok dokunmuştu.

Wilhelm daha kendine gelemeden, "Aldınız işte!" diye bağırdı yaşlı kadın. "Bu kadar iyi kalpli bir kızı kaybettikten sonra, bu kadar harikulade bir çocuk size kaldığı için Tanrıya şükredin. O iyi kızın son anına kadar size nasıl sadık kaldığı-

nı, ne kadar bahtsız olduğunu ve sizin için neleri feda ettiğini öğrendiğinizde yaşayacağınız acı hiçbir şeyle ölçülemeyecek."

Wilhelm, "Bırak da, sevinç ve acı kadehini aynı anda içeyim!" diye haykırdı. "İyi yürekli bir kız olduğuna, sevgim kadar saygıma da layık olduğuna beni inandır, hatta beni kandır! Sonra da bu telafi edilemez kaybın ıstırabıyla beni baş başa bırak!"

"Şimdi bunun sırası değil," dedi ihtiyar, "İşim var ve ikimizi bir arada görmelerini de istemiyorum. Felix'in oğlunuz olduğu aramızda sır olarak kalsın. Şu ana kadar tiyatro grubuna kendimi başkası olarak tanıttığım için beni yargılarlar. Mignon bizi ele vermez, o iyi bir kızdır, bizi ele vermez."

"Ben uzun süredir biliyordum zaten, ama söylemedim," diye yanıtladı Mignon. "Bu nasıl mümkün olur?" diye atıldı ihtiyar kadın.

Wilhelm de "Nereden biliyordun?" diye araya girdi.

"Ruh bana söyledi."

"Nasıl? Nerede?"

"Yaşlı adam kemerin orada bıçağı çektiği zaman. Arpçı, 'Babasını çağır!' dedi. Benim de aklıma sen geldin."

"Seslenen kimdi?"

"Bilmiyorum, kalbimdeydi, kafamda... O kadar korkmuştum ki, titriyor, dua ediyordum, o anda seslendi ve ben anladım."

Wilhelm onu bağrına bastı. Felix'i ona emanet edip uzaklaştı. Mignon'u bıraktığından beri sararıp solduğunu ve zayıflamış olduğunu yeni fark etmişti. Tanıdıkları arasında ilk karşılaştığı kişi Bayan Melina oldu. Melina: "Ah! Dilediğiniz gibi her şeyi bizde bulabilmeyi istiyorsunuz ya!

"Bundan şüpheliyim," dedi Wilhelm, "zaten beklemiyordum da. Benden kurtulmak için her şey yapıldı, bunu itiraf edin."

Melina yanıtladı: "Siz de neden çekip gittiniz?"

"Bu dünyada kolayca vazgeçilebilir olduğumuzu ne kadar erken fark edersek o kadar iyi. Kendimizi ne kadar da önemli yerlere koyuyoruz! İçinde çalıştığımız, bir şeyler yaptığımız çevreyi tek başına ayakta tuttuğumuzu sanıyoruz. Yokluğumuzdaysa yaşamın, beslenmenin, nefes alışverişinin duracağı yanılgısına kapılıyoruz. Oysa ortaya çıkan o boşluk neredeyse fark edilmiyor bile. O kadar hızla doluyor ki. Evet, çekip giden,

genelde daha iyi bir şeye değil ama daha kabul edilebilir olana yer açıyor."

"Ya sıkıntılarını dikkate almadığımız dostlarımız?"

"Dostlarımız da yakında kendilerine gelerek, 'Olduğun yerde, kaldığın yerde, elinden geldiğince etkin ol, bir uğraşta bulun, kibar ol ve şu anın keyfini çıkart' deseler kendi kendilerine, fena olmazdı."

Wilhelm daha ayrıntılı haberleri alınca tahmin ettikleriyle karşılaşmıştı: Opera kurulmuştu ve seyircilerin ilgisini çekiyordu. Onun rollerini de bu sırada Laertes ve Horatio üstlenmişti. Her ikisi de seyircilerden, Wilhelm'in hiçbir zaman toplayamayacağı kadar büyük alkış topluyordu.

Bu sırada Laertes içeri girdi ve Madam Melina, "Şu şanslı adama bir bakın. Yakında kapitalist mi olur ya da artık Tanrı bilir ne olacağını!" dedi. Wilhelm Laertes'e sarıldı. Bu sırada ceketinin ne kadar mükemmel ve kaliteli bir kumaştan yapılmış olduğunu fark etti. Üstündeki diğer giysileri de sadeydi, ama hepsi en iyinin en iyisindendi.

"Şu muammayı bir çözün bakalım!" dedi Wilhelm.

"Oradan oraya gezgin gibi dolanıp durmamın karşılığını artık aldığımı öğrenmek için yeteri kadar vaktiniz var," diyerek devam etti Laertes, "Büyük bir ticarethanenin patronu şamatamdan, tecrübelerimden ve tanıdıklarımdan kâr sağlamak istedi ve elde ettiği kârın bir kısmını da bana veriyor. Bu sırada pazarlık yaparak kadınlara olan güvenimi de artırabilmiş olmak için neler vermezdim! Çünkü patronun güzel de bir yeğeni var. Farkındayım ki, istesem çok yakında esaslı bir adam olabilirim."

Madam Melina: "Bu sırada aramızda evlenenler olduğunu da duymadınız herhalde? Serlo gerçekten güzel Elmire ile resmen evlendi. Babası gizli saklı samimiyetlerini artık onaylamamaya başlamıştı."

Böylece Wilhelm'in yokluğunda neler olup bittiğini bir süre daha sayıp döktüler. Wilhelm bu sırada, kumpanyanın haline bakılırsa, çoktan kendisiyle vedalaşmış olduklarının farkına vardı.

Tuhaf ziyaretini gece geç vakit yapacağını haber eden yaşlı kadını sabırsızlıkla bekliyordu. Kadın, herkes uyuduktan sonra

gelmek istemişti. Üstelik öyle hazırlıklar talep etmişti ki, sanki gencecik bir kızın sevgilisine yapmak istediği kaçamak gibiydi bu buluşma. Bu sırada Mariane'nin mektubunu da muhtemelen yüz kez okumuştu Wilhelm. Mariane'nin o sevdiği ellerinden çıkmış olan sadakat sözcüğünü memnuniyetle, endişe etmiyormuş gibi göründüğü yaklaşan ölümünü haber vermesiniyse dehşetle okuyordu.

Aralık kapıda hışırtılar duyduğunda ve yaşlı kadın elinde sepetle içeri girdiğinde vakit gece yarısını geçmişti. Kadın: "Size acılarımızın hikâyesini anlatmam gerekiyor. Görüyorum ki hiç etkilenmeden yanımda otururak dinleyeceksiniz ve sadece merakınızı gidermek için beni burada ilgiyle bekliyorsunuz ve yine o zamanlar yaptığınız gibi, bizim kalbimiz kırılırken, kendi soğuk kibrinize bürüneceksiniz. Baksanıza! O mutlu akşamda şampanya şişesini bu şekilde çıkarmıştım, üç tane bardağı da bu şekilde masaya dizmiştim. Siz de saf çocuk masallarıyla bizi aldatmaya ve uyutmaya başlamıştınız. Bense şimdi sizi hüzün verici gerçeklerle aydınlatmak ve uyandırmak zorundayım."

Yaşlı kadın gerçekten şampanya şişesini patlattığında ve üç bardağı da doldurduğunda Wilhelm ne diyeceğini bilemedi.

Yaşlı kadın köpüren bardağı bir yudumda kafasına diktikten sonra "İçin!" diye haykırdı, "İspirtosu uçmadan için! Bu bardağın köpükleri yse bahtsız dostumun anısına, içilmeden sönsün. Şerefinize içtiğinde dudakları ne kadar da kırmızıydı! Ah! Şimdiyse ebediyen solgun ve taş gibi katı!"

Wilhelm ayağa fırladı ve yumruğunu masaya indirip, "Cadaloz! Şirret seni!" diye haykırdı, "Hangi iblis ele geçirdi de seni, kışkırtıyor? Sen beni kim sanıyorsun da, Mariane'nin ölümü ve acısına dair en basit bir hikâyenin bile beni paramparça edeceğini göremiyorsun? Beni kim sanıyorsun ki, azabımı daha da artırmak için bu şeytani hilelere ihtiyaç duyuyorsun? Bitmek bilmeyen açgözlülüğün bir cenaze masasından bile zevk alabilecek kadar doyumsuz mu? İç, iç de konuş! Senden ezelden beri iğreniyordum. Sana, Mariane'nin yoldaşına sadece bakmak bile, onun masumiyetinden şüphe etmeme yeter."

Yaşlı kadın, "Sakin olun efendim!" diye karşılık verdi. "Bağırıp çağırarak beni geriletemezsiniz. Bize hâlâ çok şey borçlu-

sunuz. Bir borçlunun sövmesiyse insanı endişelendirmez. Ama haklısınız, olanları en sade, en basit haliyle anlatmam bile sizin için yeterli ceza olacak. Sırf sizin olmak için Mariane'nin verdiği mücadeleyi ve kazandığı zaferi dinleyin o halde.

"Benim olmak mı?" dedi Wilhelm "Ne maval uyduracaksın bakalım?"

"Sözümü kesmeyin," diye atıldı yaşlı kadın, "Beni dinleyin. Sonra neye isterseniz ona inanın. Bu saatten sonra zaten fark etmez. Bize geldiğiniz son akşam bir not bulup yanınızda götürmediniz mi?"

"O notu götürdükten çok sonra fark ettim. Coşkulu sevgimle elime alıp cebime koyduğum fuların arasına girmiş."

"Notta ne yazılıydı?"

"Kızgın bir sevgilinin bir sonraki gecede bir önceki geceden daha iyi kabul edilmesi gerektiğine dair beklentilerinden ve ona verilen sözden bahsediyordu. Kendi gözlerimle gördüm çünkü daha sabah olmadan evinizden gizlice çıktı."

"Onu görmüş olabilirsiniz. Ancak evde neler olup bittiğini, Mariane'nin o geceyi nasıl üzüntüyle, benim nasıl bir huzursuzlukla geçirdiğimizi ancak şimdi öğreneceksiniz. Çok açık davranmak istiyorum. Mariane'yi, Norberg adında bir adama teslim olması için ne kadar ikna etmeye çalıştığımı ne inkâr edeceğim ne de hoş göstermeye çalışacağım. Dediğimi yapıyordu, dediklerimi direnerek yerine getiriyordu diyebilirim. Adam zengindi, Mariane'yi seviyor görünüyordu ve ben de bunun daimi olmasını ümit ediyordum. Norberg'in o sıra bir seyahate çıkması gerekti. O sırada Mariane sizinle tanıştı. O dönemler neler çekmedim ki! Neleri engellemem gerekiyordu! Nelere sabır göstermem gerekiyordu! Bazen sızlanarak diyordu ki, 'Ah! Gençliğimi, masumiyetimi sadece dört hafta koruyup kollasaydın eğer, şimdi sevgime saygın bir sebep bulmuş olurdum. Ona layık olurdum. Sevgimse huzurlu bir bilinçle, şimdi isteksizce satmış olduğumu, gönülden teslim ederdi.' Kendini tamamıyla sevgisine teslim etti. Sizin mutlu olup olmadığınızı soramam. Onun aklı ve düşünceleri üzerinde sınırsız hâkimiyetim vardı çünkü ufak arzularını memnun etmenin tüm yollarını biliyordum. Ama kalbine hükmedemiyordum çünkü onun için yaptıklarımı, onu yapmaya zorladıklarımı, kalbi razı gelmiyorsa asla

onaylamıyordu. Ama yenilemez sefalete boyun eğiyordu ve bu sefalet kısa sürede onun için bir baskı haline geldi. Gençliğinin ilk yıllarında hiçbir eksiği yoktu. Ailesi bazı karışık olaylar nedeniyle bütün servetini kaybetmişti. Zavallı kız bazı ihtiyaçlarının karşılanmasına çok alışıktı. O küçücük yüreğindeyse, ona fazla bir yarar sağlamadığı gibi, onu huzursuz da eden birtakım yüksek ahlak kuralları derinden yer etmişti. Dünya işleriyle ilgili hiçbir becerisi yoktu. Kelimenin tam anlamıyla masumdu. Para vermeden de bir şeyin satın alabileceğine hiç aklı ermezdi. Borçlu kalmak kadar ona endişe veren başka bir şey de yoktu. Her zaman almaktan çok vermeyi seviyordu. Ufak tefek borçlarından kurtulmak için kendini teslim etmeye mecbur olmasının tek nedeni bu durumdu işte."

"Peki, sen onu kurtaramaz mıydın?" diye sordu Wilhelm ayağa fırlayarak.

"Ah tabii," diye karşılık verdi yaşlı kadın, "Açlığa ve sefalete, üzüntü ve yoksunluğa düşerek. Benimse buna hiç niyetim yoktu."

"İğrenç, aşağılık çöpçatan! Demek o masum varlığı kurban ettin öyle mi? Doymak bilmez boğazın uğruna onu mu feda ettin?"

"Kendinize gelip hakareti keserseniz daha iyi edersiniz," diye karşılık verdi ihtiyar, "Eğer birilerini azarlamak istiyorsanız, o sizin büyük, asil evlerinize gidin. Orada, sevgi dolu, harikulade bir kıza dünyanın en iğrenç, ama aynı zamanda en zengin adamını ayarlamak için annelerin nasıl içler acısı bir telaşa kapıldıklarına şahit olabilirsiniz. O zavallı varlığın, yazgısı karşısında nasıl titreyip sarsıldığını ve hiçbir yerde bir çare, teselli bulamadığını da görün; ta ki görmüş geçirmiş bir kadın arkadaşı ona gelip, resmen evlendikten sonra kalbi ve kişiliği üzerinde istediği gibi tasarruf etme hakkına sahip olabileceğini idrak etmesine vesile olana kadar..."

"Sus!" diye bağırdı Wilhelm, "Bir suçun başka bir suçla mazur gösterilebileceğini mi sanıyorsun? Kes fikir yürütmeyi de, anlat!"

"Siz de bana çıkışmadan dinlemeye devam edin o halde! Mariane benim itirazlarıma karşın sizin oldu. Hiç olmazsa bu macerada kendimi suçlayacak bir durumum yok. Norberg geri

dönmüştü. Mariane'yi görmek için koşa koşa gelmişti. Ancak Mariane onu soğuk ve keyifsiz bir şekilde karşıladı ve bir öpücük vermesine bile izin vermedi. Onun bu davranışını bağışlaması için bütün yeteneklerimi kullandım. Günah çıkaran bir rahibin onun vicdanını harekete geçirdiğini ve vicdanın sesinin dinmesine kadar durumuna saygı gösterilmesi gerektiğini anlatmaya çalıştım. Sonunda onu evden gidecek kıvama getirdim. Ona elimden gelen iyisini yapacağıma dair de söz verdim. Norberg zengin ve kabaydı, ama özünde bir merhamet vardı ve Mariane'yi de çok seviyordu. Sabırlı olacağına söz verdi. Böylece ben de sabrını taşırmamak için daha da canla başla çalışmaya başladım. Mariane ile büyük bir münakaşaya girdim. Sevgilisine yazıp onu gece davet etmesi için onu ikna ettim; evet, kendisini terk etmekle tehdit ederek, onu buna zorladım diyebilirim. İşte o sıra siz geldiniz ve sevgilisinin tesadüfen fuların arasına sıkışan cevabını aldınız. Beklenmedik varlığınız bana kötü bir oyun oynadı. Siz gider gitmez, azap yeniden başladı. Sizi aldatamayacağına dair yeminler etti. O kadar tutkuluydu ve kendinden geçmişti ki, ona acımaya başlamıştım. Sonunda o gece de Norberg'i sakinleştireceğime ve her türlü bahaneyi yaratarak ondan uzak tutacağıma söz verdim. Yatağına gitmesini rica ettim. Ama bana güvenmiyordu. Kıyafetlerini çıkarmadı ve sonunda, o üzüntülü ve ağlamaklı haliyle kıyafetleriyle uyuyakaldı.

Norberg geldi, onu engellemeye çalıştım. Mariane'nin vicdan azabını, pişmanlığını, elimden geldiğince en karanlık haliyle anlattım. Onu görmek istedi. Mariane'yi hazırlamak için odasına girdim. O da arkamdan geldi. İkimiz de aynı anda yatağının başındaydık. Mariane uyandı ve öfkeyle ayağa fırlayarak, kollarımızın arasından sıyrıldı. Yeminler etti, yalvarıp yakardı, tehdit etti ve katiyen teslim olmayacağını açıkça söyledi. Gerçek tutkusunu açığa çıkartacak birkaç sözcüğü ağzından kaçıracak kadar da dikkatsizdi. Zavallı Norberg bunları muhtemelen ruhani anlamda yorumladı. Norberg nihayet odasından çıktı, o da kapısını kilitledi. Adam daha uzun bir süre yanımda kaldı. Onunla Mariane'nin durumu hakkında konuştum, hamile olduğunu söyleyerek zavallı kıza özenle davranılması gerektiğini söyledim. Baba olacağı için o kadar gururlanmıştı, bir oğlu

olmasını o kadar sevinçle bekliyordu ki, Mariane'nin istediği her şeye razı oldu. Sevgilisini endişelendirmek ve duygusal gelgitlerle ona zarar vermek yerine, bir süreliğine seyahate çıkmayı tercih edeceğine de söz verdi. Bu duygularla sabahın erken saatlerinde yanımdan ayrıldı. Ve siz efendim, eğer orada nöbet beklerken, ayrıcalıklı ve mutlu olduğunu sandığınız ve görüntüsü sizi çaresizliğe itmiş olan rakibinizin yüreğine bakabilseydiniz, kendi mutluluğunuz açısından bu yeterli olurdu."

"Gerçeği mi söylüyorsun?" diye sordu Wilhelm.

Yaşlı kadın, "Sizi hâlâ çaresizliğe düşürebileceğim umudum kadar gerçek.

Evet, eminim. Ertesi günümüzün portresini size yeterince canlı biçimde sunabilirsem çaresizliğe kapılacaksınız. Mariane ne kadar da sevinçli uyandı! Ne kadar büyük bir nezaketle beni odasına çağırdı! Ne kadar da içten teşekkür etti! Beni nasıl içtenlikle bağrına bastı! Aynanın karşısına geçerek, 'Artık kendimi sevebilir, varlığım için sevinç duyabilirim. Ne de olsa artık kendime, tek sevdiğim adama, dostuma aitim. Bunu atlatmış olmak çok güzel! Yüreğini takip etmek ne kadar yüce bir duygu! Beni kollayıp aklını bir kez olsun benim menfaatim için kullandığın için sana çok minnettarım! Yanımda kal ve beni neyin tamamen mutlu edeceğini tasavvur et!'

Onun karşısında pes etmiştim artık. Onu artık kışkırtmak istemiyordum, ümitlerini destekliyordum. En içten biçimde bana sarılıyordu. Bir anlığına da olsa pencereden uzaklaştığında, benim nöbet beklemem gerekiyordu: Nasıl olsa oradan geçecektiniz, sizi bir kez olsun görmek istiyordu. Günümüz böyle kaygılı geçti. Geceleyin sizin her zamanki gibi aynı saatte geleceğinizden emindik. Merdivenlerin orada beklemeye geçmiştim, beklemekten yorulunca, tekrar içeriye girdim. Onu asker kıyafetleri içinde bulunca şaşırdım kaldım. Olağanüstü neşeli ve çekici görünüyordu. 'Bugün erkek kıyafetinde çıkmayı hak etmiyor muyum?' dedi, 'Uslu davranmadım mı? Sevgilim beni bugün ilk gördüğü günkü gibi görsün. Onu o zamankinden daha olağanüstü bir nezaketle ve daha büyük bir özgürlükle bağrıma basmak istiyorum. O asil karar beni özgürleştirmeden önce, şu an olduğum kadar onun değildim.' Biraz düşündükten sonra devam etti. 'Ama henüz tam olarak kazanmadım. Ancak

ona layık, onun olduğumdan emin olmak için son derece riskli olanı yapmaya cesaret etmeliyim. Ona her şeyi açıklamalıyım, durumumu olduğu gibi itiraf etmeliyim. Sonra da beni elinde mi tutmak yoksa kovmak mı istiyor, bunun kararını ona bırakmalıyım. Bu sahneyi ikimiz için hazırlayacağım. Ve hisleri eğer beni reddetmeye yetecek kadarsa, yine de kendime ait olurum ve cezamın içinde tesellimi bulur, kaderin bana öngördüğüne de sabır gösteririm.'

Bu sevecen kız bu anlayışla, bu ümitlerle sizi bekledi, efendim. Siz gelmediniz. Ah! Beklemenin ve ümit etmenin o hallerini nasıl açıklayabilirim?

Acımasızlığını henüz bilmediğin o adamdan nasıl da coşkuyla, sevgiyle bahsettiğini hâlâ gözümün önündeymişsin gibi görüyorum!"

Wilhelm ayağa kalkıp yaşlı kadının elini tutarak, "İyi kalpli, sevgili Barbara!" dedi ve devam etti: "Yeterince rol ve hazırlık yaptın! Kayıtsız, soğukkanlı ve memnuniyet ifade eden ses tonun seni ele verdi. Bana Mariane'yi geri ver! O yaşıyor, buralarda. Ziyaretin için bu geç ve ıssız vakti boşuna seçmedin, bu etkileyici hikâyeyi de beni hazırlamak için anlattın. O nerede? Onu nereye sakladın? Her şeyine inanacağıma, onu bana gösterirsen, onu tekrar kollarımın arasına bırakırsan, her şeyine inanacağıma söz veriyorum. Bir ara gölgesini görür gibi oldum, onu yeniden kollarımın arasına almama izin ver! Önünde diz çökmek istiyorum, ondan af dilemek istiyorum. Kendisiyle ve seninle yürüttüğü savaş ve zafer için onu kutlamak istiyorum. Ona Felix'imi götürmek istiyorum. Hadi! Onu nereye sakladın? Onu bırak, beni daha fazla belirsizlik içinde bırakma! Nihai amacına ulaştın. Onu nereye gizledin? Hadi, bu mumla onu aydınlatmak istiyorum! Onun o sevimli yüzünü görmek istiyorum!"

Wilhelm yaşlı kadını sandalyesinden çekti. Kadın donuk bir tavırla Wilhelm'e bakıyorken, bir anda gözlerinden sicim gibi gözyaşları inmeye başladı ve muazzam bir acı onu ele geçirdi. Yaşlı kadın, "Ne kadar bahtsız bir yanılgı size bir anlık da olsa bu kadar ümit veriyor!" diye haykırdı, "Evet onu sakladım, ama yerin altına sakladım. Ne güneşin ışığı ne de samimi bir mum ışığı o sevimli yüzünü bir daha aydınlatabilecek. Sevimli

Felix'i mezarına götürün ve ona deyin ki, 'Burada babanın duyarsızca mahkûm ettiği annen yatıyor.' O sevgi dolu yürek artık sizi görmek için sabırsızca atmıyor. Başka bir odada benim hikâyemin ya da masalımın akıbetini beklemiyor. Hiçbir damadın onu oraya kadar takip etmeyeceği, içinden hiçbir sevgilinin karşılanmayacağı o karanlık oda onu aldı."

Kendini sandalyenin yanında yere attı ve acı acı ağladı. Wilhelm ilk kez Mariane'nin ölmüş olduğuna inanmıştı. Çok üzgündü. Yaşlı kadın doğruldu, "Size anlatacak bir şeyim kalmadı," diyerek, masaya bir paket fırlattı. "İşte, bu mektuplar merhametsizliğinize tümüyle utanç versin. Bu mektupları, eğer becerebilirseniz, gözleriniz yaşarmadan okuyun bakalım." Yaşlı kadın usulca odadan ayrıldı. Wilhelm'in o gece o mektup çantasını açacak hali kalmamıştı. O çantayı Mariane'ye kendisi hediye etmişti. Ondan aldığı her notu o çantanın içinde özenle muhafaza ettiğini biliyordu. Ancak ertesi sabah açabildi çantayı. Çantanın kurdelesini açınca önüne bir kurşunkalem, bir de kendi elyazısıyla notları düştü. O ilk gün sevinçle tanıştıkları andan itibaren o feci ayrılıklarının meydana geldiği güne kadar her anı tekrar hatırına getirdi. Ona yazılmış olan ve içeriğine bakılırsa Werner tarafından iade edilen bir deste mektubu okuduğundaysa kedere boğuldu.

"Mektuplarımın hiçbiri sana kadar ulaşamadı. Ricalarım, yalvarışlarım sana erişmedi. Bu merhametsiz emri sen mi verdin? Seni bir daha göremeyecek miyim? Yine deniyorum, lütfen: Gel! Lütfen gel! Benim ol demiyorum, sadece son bir kez olsun seni bağrıma basabilseydim."

"Eskiden yanında oturduğumda, ellerini tuttuğumda, gözlerinin içine bakıp aşkın ve güvenin tüm içtenliğiyle sana 'Sevgili, sevgili, iyi kalpli adam!' derdim. Bu sözleri duymayı çok seviyordun. Sürekli tekrarlamamı istiyordun. Yine tekrarlıyorum – Sevgili, sevgili, iyi kalpli adam! Eskiden olduğun gibi iyi kalpli ol yine, gel. Ve kendi sefaletim içinde çürütme beni!"

"Beni suçlu görüyorsun, suçluyum da. Ancak senin düşündüğün gibi değil. Beni tamamen tanımış olmanın tesellisine kavuşabilmem için gel. Sonra nasıl bir duruma düşeceksem, öyle olsun."

"Sadece kendi hatırım için değil, senin hatırın için de gelmen konusunda sana yalvarıyorum. Benden kaçarak çektiğin

dayanılmaz acıları hissediyorum. Ayrılığımızın daha merhametsiz olmaması için gel! Şu andaki gibi, belki sana hiç layık olamadım çünkü beni sonsuz bir sefalet içine itiyorsun."

"Aziz olan her ne varsa, onun adına; bir insanın kalbini yumuşatabilen her ne varsa, onun adına sana yalvarıyorum! Söz konusu olan bir ruh, bir yaşam, hatta iki can. Bunlardan biri sonsuza kadar senin için kıymetli kalmalı. Evhamın buna da inandırmayacak seni. Yine de ölüm saatinin yaklaştığı bir anda dile getireceğim: Yüreğimin altında taşıdığım çocuk senin. Seni sevdiğim andan itibaren hiçbir erkek benimle tokalaşmadı bile. Keşke sevgin, keşke dürüstlüğün gençliğimin rehberleri olsaydı!"

"Benden haber almak istemiyorsun demek ki. Bu durumda son çare susmak olacak. Ancak bu mektuplar yok olmamalı. Kefenim çoktan dudaklarımın üstünü örttüğünde ve pişmanlığının sesi artık kulaklarımda çınlamadığında, belki kendilerini sana hâlâ duyurabilirler. Hüzün verici yaşamımdan şu son ana kadar tek tesellim şu olacak: Her ne kadar kendime masum diyemesem de, sana karşı bir suç işlemedim."

Wilhelm devam edemedi. Kendisini tamamıyla acısına teslim etti. Ancak Laertes içeri girince duygularını ondan gizlemek istediği için daha da rahatsız oldu. Laertes bir kese dolusu duka altını çıkardı, onları saydı, hesabını yaptı ve Wilhelm'e, dünyada zengin olma yolunda ilerlemek kadar güzel bir şeyin olmadığını söyledi. "Bundan sonra hiçbir şey bizi yolumuzdan alıkoyamaz ya da bizi rahatsız edemez," diye de ekledi. Wilhelm rüyasını hatırladı ve gülümsedi, ama aynı anda ürpererek de düşündü: O rüyada Mariane onu, ölmüş babasının ardından gitmek için terk etmişti. Sonunda da her ikisi hayaletler gibi havada süzülerek bahçenin etrafında dolanıyorlardı.

Laertes onu düşüncelerinin içinden çekti ve alıp bir kahvehaneye götürdü. Wilhelm'i burada görmüş olmaktan öte sahnede görmekten de sevinç duymuş olan insanlar hemen etrafını sardı. Orada olduğu için sevinmişlerdi. Ancak sahneyi bırakmak istediğini duyduklarında üzülmüşlerdi. Kendisi, oyunu, yeteneğinin düzeyi ve ümitleri hakkında o kadar kararlı ve aklı başında sözler söylediler ki, Wilhelm dayanamayarak haykırdı: "Ah, bu ilgi birkaç ay önce gösterilmiş olsaydı sonsuz bir kıymete sahip olurdu! Ne kadar eğitici ve sevinç verici! Gönlümü

tamamıyla sahneden çekmez ve ümidimi seyircilerden kesecek hale gelmezdim."

Yaşlıca bir adam öne çıkarak onu yanıtladı: "Bu hale gelmek şart değil. Seyirci kitlesi o kadar geniş ki, gerçek akıl ve gerçek hisler sanılanın aksine o kadar nadir değil. Ama sanatçı yaptıkları için koşulsuz alkış beklememeli. Çünkü koşulsuz olan en az değerli olandır. Koşullu olanıysa efendiler pek istemiyor. Sanatta olduğu gibi yaşamın kendisinde, eğer bir şeyler yapmak ve ortaya çıkartmak istiyorsak, insan kendisine öğüt verebilmeli. Biraz pratik yaptıktan sonra o çok seslilik içinden kısa sürede bütünlüklü bir karar çıkarabilir insan. Çünkü bizi bu zahmetten esirgeyebilecek olanlar genelde hep suskun kalırlar."

"İşte bunu yapmamalılar," dedi Wilhelm, "İyi eserler hakkında konuşmayan insanların, hep suskun kalındığı konusunda şikâyet ettiklerini ve buna üzüldüklerini çok duydum."

Genç bir adam seslendi, "Bugün seslerimizi yükseltelim o halde. Bizimle yemeğe katılmalısınız. Biz de size ve bazen de iyi kalpli Aurelie'ye olan borcumuzu ödemiş olalım."

Wilhelm daveti reddetti ve Madam Melina'nın yanına gitti. Çocukları ondan almayı düşündüğü için, Madam Melina ile çocuklar hakkında konuşmak istiyordu.

Yaşlı Barbara'nın sırrını çok da iyi saklayamadı. Güzel Felix'i gördüğünde kendini ele verdi. "Ah, sevgili yavrum!" diye bağırdı, "Sevgili yavrum!" Onu kucaklayıp bağrına bastı. "Baba! Bana ne getirdin?" diye sordu çocuk. Mignon ikisinin de suratına baktı, sanki kendilerini ele vermemeleri için onları uyarmak istiyor gibiydi.

Madam Melina bunun üzerine, "Bu yeni durum da neyin nesi?" diye sordu. Çocukları oradan uzaklaştırdılar. Yaşlı kadının sırrını gizlemek zorunda hissetmeyen Wilhelm, dostu Madam Melina'ya olan biten her şeyi açıkladı. Madam Melina gülümseyerek ona bakıyordu: "Safdil erkekler. Önlerine bir şey çıkmasın, onu erkeklere yüklemek çok kolay. Buna mukabil, başka zamanda da ne sağlarına ne sollarına bakarlar, önceden başına buyruk bir tutkunun damgasıyla işaretlediklerinin dışında olanların da değerini bilmezler." Madam Melina iç çekişini bastıramadı. Wilhelm bu kadar kör olmasaydı, Melina'nın

davranışında, kendisine karşı pek üstesinden gelememiş olduğu bir eğilimin varlığını fark ederdi.

Wilhelm artık sadece çocuklar hakkında konuşuyordu. Felix'i yanında tutmayı, Mignon'u ise kırsal bir bölgeye götürmeyi istediğini söyledi. Bayan Melina ikisinden de aynı anda ayrılmak istemiyor olsa da, öneriyi makul, hatta gerekli buldu. Felix onun yanında yabanileşmişti, Mignon'un ise temiz havaya ve farklı bir ortama ihtiyacı vardı. Bu iyi kalpli çocuk hastalıklı bir hal almaya başlamıştı ve bir türlü sağlığına kavuşamıyordu.

Madam Melina: "Oğlanın gerçekten sizin oğlunuz olup olmadığına dair şüphelerim nedeniyle, düşüncesizce yapmış olduğum yorumdan etkilenmeyin. O ihtiyar kadına gerçekten pek güven olmaz. Ancak yalandan kendine fayda çıkaran biri, gerçeklerin kendi faydasına olacağını düşünüyorsa eğer, bazen gerçeği de söyleyebilir. O yaşlı kadın Aurelie'yi, Felix'in Lothario'nun oğlu olduğuna inandırmıştı. Biz kadınlardaysa öyle bir özellik var ki, sevgililerimizin çocuklarını içten severiz, her ne kadar annelerini bilmesek ya da annelerinden içten içe nefret ediyor olsak da." Felix koşarak içeri girdi, Melina oğlana kendisinden pek beklenmeyecek bir sevecenlikle sarıldı.

Wilhelm telaşla eve döndü ve yaşlı Barbara'yı çağırttı. O da akşam karanlığından önce gelmeyeceğini bildirdi. Sonra bir araya geldiklerinde Wilhelm onu suratsız bir biçimde karşıladı: "Dünyada, yalanlar ve masallara dayanmak kadar alçakça bir şey yoktur! O kadar çok kötülük yarattın ki... Şimdiyse yaşamımdaki mutluluk senin bir sözüne bağlı, şimdi çaresiz halde, bu çocuğu kollarımın arasına almaya cesaret edemiyorum, oysa benim oğlum olduğuna zerre kadar şüphe kalmasa çok mutlu olacağım. Senin, senin gibi alçak bir yaratığa nefret ve hor görüyle dolmadan bakamıyorum."

Barbara: "Dürüst olmam gerekirse, davranışınız çekilir gibi değil. Sizin oğlunuz olmasa bile, dünyanın en sevecen, en güzel çocuğu. İnsan onu yanında tutmak için bedeli ne olursa olsun satın almaya razı olur. Onu yanınıza kabul etmeye değmez mi? Ona gösterdiğim ilgi ve emeğe karşılık bundan sonraki yaşamım için küçük bir ücreti hak etmiyor muyum? Ah! Hiçbir şeyin eksiğini yaşamayan siz efendiler, gerçeklerden ve doğruluktan dem vurursunuz hep. Ama en ufak ihtiyaçları bile karşılanmayan, zor

olduğu için dostu, çaresi ve yardıma koşanı bulunmayan, bencil insanlar arasında ayakta kalmak ve sessiz sedasız yokluk çekmek zorunda kalan bir zavallı yaratık hakkında çok şey anlatılabilir, eğer duymak isterseniz ve duyabilirseniz tabii. Mariane'nin mektuplarını okudunuz mu? O bahtsız dönemlerde yazdığı mektupları. Nafile çabayla size yaklaşmaya çalıştım, nafile çabayla size o mektupları teslim etmeye çalıştım. O acımasız enişteniz etrafınızı öyle bir kuşatmıştı ki, bütün kurnazlıklar ve zekâ boşunaydı. Sonunda beni ve Mariane'yi hapse attırmakla tehdit edince bütün ümidimi yitirdim. Her şey anlattıklarımla örtüşmüyor mu? Norberg'in mektubu hikâyedeki tüm şüpheleri yok etmiyor mu?"

Wilhelm sordu: "Ne mektubu?"

Yaşlı kadın yanıtladı: "Mektup çantasında görmediniz mi?"

"Henüz tamamını okumadım."

"Mektup çantasını verin. Her şey o mektuba bağlı. Norberg'in o talihsiz notu üzüntü verici karışıklığı yarattı, onun elinden çıkan başka bir mektupsa düğümü çözebilir, eğer o ip sizin için hâlâ bir değer ifade ediyorsa." Çantanın içinden bir kâğıt çıkardı. Wilhelm üzerindeki melun elyazısını tanıdı, kendini toparladı ve okumaya başladı:

"Söyle sevgilim, bunu bana neden yapıyorsun? Bir tanrıçanın beni bir gün iç çeken bir âşığa dönüştüreceğini söyleselerdi, inanmazdım. Bana kollarını açacakken, kendini geri çekiyorsun. Davranışların gerçekten tiksinti verici olarak kabul edilebilirdi. Tüm geceyi yaşlı Barbara ile birlikte bir bavulun üzerinde geçirmek zorunda kalmama nasıl izin verebildin? Sevgilim sadece iki kapı ötedeyken... Sana söyleyeyim ki, bu haddini aşmaktı! Sana düşünecek zaman bırakacağıma ve seni hemen baskı altına almayacağıma söz verdim. Ve kaybolan her çeyrek saat için çıldırasım geliyor. Bildiğim ve verebildiğim ne varsa, sana hediye etmedim mi? Hâlâ sevgimden şüphe mi ediyorsun? Ne istiyorsun? Bana söyle! Hiçbir eksiğin olmasın. Kafana böyle şeyler sokan o rahip umarım dilsiz ve kör olur. Tam da öyle birine mi gitmek zorundaydın! Genç insanlara hoşgörüyle yaklaşan o kadar rahip varken. Bu kadar yeter. Sana söylüyorum, daha farklı olmalı. Birkaç gün içinde bana yanıt vermelisin çünkü yakında yine seyahate çıkacağım. Eğer bana karşı yine sevecen ve hoş davranmayacaksan, beni bir daha göremezsin..."

Bu mektup ayni türde daha uzunca devam ediyordu. Konu, Wilhelm'e acı veriyor olsa da, kendisini memnun eden aynı nokta etrafında dönüp duruyordu ve Barbara'nın ona anlatmış olduğu hikâyenin doğruluğunu onaylıyordu. İkinci bir mektup Mariane'nin sonra da direnmeye devam ettiğini açıkça ispatlıyordu. Wilhelm bu mektuptan ve takip eden diğer mektuplardan bu bahtsız kızın ölüm saatine kadar olan hikâyesini derin bir acıyla öğrenmişti.

Yaşlı Barbara o kaba adamı, Mariane'nin ölümünü bildirerek ve Felix'in onun oğlu olduğuna ikna ederek, zamanla ehlileştirmişti. Barbara'ya bir miktar para yollamıştı. Ama Barbara bu parayı kendine saklamıştı. Ne de olsa Felix'in bakımını Aurelie'ye yüklemişti. Ama bu gizli geçim yolu fazla uzun sürmemişti. Norberg çalkantılı bir yaşam sürdürerek servetinin büyük bir kısmını yemişti. Ardı arkası kesilmeyen aşk hikâyeleriyse, sözde ilk oğluna karşı beslediği sevgisini köreltmişti.

Her şey oldukça doğru ve birbiriyle örtüşüyor olsa da, Wilhelm kendini tamamen o sevincin içine bırakmaya cesaret edemiyordu. Kötü bir ruhun ona uzattığı bir hediyeyi kabul etmekten korkar gibiydi.

Ruh halinin farkına varan yaşlı kadın ona, "Şüpheciliğe olan bağımlılığınızı ancak zaman ıslah edecektir. Bu çocuğu bir başkasının çocuğu olarak kabul edin ve bu nedenle de onu daha da fazla gözetin. Yeteneklerinin, tabiatının, hünerlerinin farkına varın. Eğer zamanla onda kendinizi göremeyeceksiniz eğer gözleriniz bozuk olmalı. Şunu size açıkça söyleyebilirim, eğer bir erkek olsaydım kimsenin bana bir çocuğu yutturmaya kalkışmasını istemezdim. Ama kadınlara ne mutlu ki erkekler bu konuda çok da basiretli değil."

Sonra Wilhelm ve Barbara ayrıldılar. Wilhelm Felix'i yanına almak istiyordu. Barbara ise Mignon'u Therese'ye götürdükten sonra, Wilhelm'in ona söz verdiği küçük bir yaşlılık maaşını alarak istediği yerde yaşayacaktı.

Mignon'u bu değişikliğe hazırlamak için çağırttı. Mignon: "Efendim! Yanında kalayım, bu bana hem iyi gelecek hem de acı verecek," dedi.

Wilhelm ona, artık büyüdüğünü ve eğitimi için de bir şeyler

yapılması gerektiğini söyledi. "Hem sevmek hem de yas tutmak için yeterince eğitimliyim," dedi Mignon.

Wilhelm sağlığına dikkat çekerek, sürekli ilgiye ve becerikli bir doktorun bakımına ihtiyacı olduğunu söyledi. "Bu kadar ilgi gösterilmesi gerekenler varken, neden bana ilgi gösterilsin ki?" dedi Mignon.

Onu şimdi yanında götüremeyeceği, sonra sık sık görebileceği insanların yanına bırakmak istediği konusunda onu ikna etmek için çok çaba sarf etmişti Wilhelm. Ama Mignon bütün bunları duymamış gibiydi. "Yanında olmamı istemiyor musun? O halde beni yaşlı arpçının yanına göndersen belki daha iyi olur, zavallı adam çok yalnız," diye karşılık verdi Mignon.

Wilhelm ona arpçının emin ellerde olduğunu anlatmaya çalıştı. "Onu her an özlüyorum," dedi Mignon.

"Bizimle birlikte yaşarken ona böyle bir bağlılığın olduğunu fark etmemiştim," dedi Wilhelm.

"Uyanık olduğu zamanlar ondan korkuyordum. Gözlerine bakamıyordum. Ama uyuduğu vakitler yanına oturmayı seviyordum. Ona yaklaşan sinekleri kovuyordum ve ona bakmaya doyamıyordum. Ah! Dehşet verici anlarda yanımdaydı. Ona neler borçlu olduğumu kimse bilmiyor. Keşke yolu bilseydim, çoktan ona gitmiştim."

Wilhelm ona durumu ayrıntılı olarak anlattı ve Mignon'a çok akıllı bir çocuk olduğunu söyleyip, bu sefer de isteğini kabul etmesini rica etti. "Akıl gaddardır," diye yanıtladı Mignon, "Yürek daha iyidir. Nereye istiyorsan, oraya giderim, ama Felix'i bana bırak!"

Uzun süren bir tartışmadan sonra kendi bildiğinden vazgeçmedi Mignon. Sonunda Wilhelm mecburen iki çocuğu da yaşlı Barbara'ya teslim ederek ikisini de Bayan Therese'ye göndermeyi kararlaştırdı. Felix'i hâlâ kendi öz oğlu olarak kabul etmekte endişesi olduğu için, bu kararı vermek ona zor da gelmemişti. Felix'i kucağına alıp gezdiriyordu. Felix aynanın karşısında tutulmayı çok seviyordu. Wilhelm ise kendine itiraf etmek istemese de, onu aynanın karşısında tutmaktan hoşlanıyordu, çocukla arasında benzerlikler bulmaya çalışıyordu. Benzerlikler aklına yattığı anlar, oğlanı bağrına basıyor, kendini aldatıyor olma ihtimalinin kuruntusu içine düştüğündeyse, çocuğu yere indiriyor,

tek başına dolaşması için bırakıyordu. "Ah!" diyordu, "Bu değerli varlığı kendime mal ediyorum. Ya bir gün elimden alırlarsa, bütün insanlığın en mutsuzu ben olurum!"

Çocuklar yola çıkmıştı. Wilhelm ise tiyatroyla resmen vedalaşmak isterken, onların kendisiyle çoktan vedalaştıklarını ve kendisinin de sadece gitmesi gerektiğini hissetti. Mariane artık yoktu, iki koruyucu meleği ondan uzaklaşmıştı, düşünceleriyse hızla onların peşinden gidiyordu. Güzel Felix, Wilhelm'in hayal gücünde cazip, belli belirsiz bir görüntüye bürünüyordu. Onu Therese'nin elini tutmuş, tarlaların ve ormanların içinde yürürken, açık havada özgürce ve neşeli bir rehberin yanında eğitim alırken görüyordu. Çocuğu onun yanında hayal ettikten sonra, Therese daha da değerli olmuştu Wilhelm için. Tiyatroda oyunu seyrederken bile onun gülümsemesini hatırlıyordu. Kadına âdeta tutulmuştu, gösteriler artık onda bir illüzyon yaratamıyordu.

Serlo ve Melina, Wilhelm'in önceki kadrosundan herhangi bir talepte bulunmadığını fark eder etmez, ona oldukça nazik davrandılar. Seyircilerin bir kısmı onun tekrar sahneye çıkmasını istiyordu. Ancak bu imkânsızdı ve Bayan Melina hariç tiyatro grubundan da kimse bunu istemiyordu.

Şimdi gerçekten dostu Bayan Melina'ya veda ediyordu Wilhelm, duygulanmıştı: "Keşke insan geleceğe yönelik bir söz verecek kadar ölçüsüz olmasa! Önemli olanı şöyle dursun, en ufak bir sözü bile yerine getiremiyor. Soyulmuş, hasta, incinmiş ve yaralanmış halde o sefil handa bir araya istiflendiğimiz o talihsiz gecede hepinize neler söz verdiğimi düşündükçe çok utanıyorum. O talihsizlik o zamanlar cesaretimi nasıl artırdı ve iyi niyetimin altında nasıl bir hazineni bulmayı ümit etmiştim; şimdi tüm o hiçlikler, hiçbir şeye dönüştü! Size borçlu olarak ayrılıyorum. En büyük şansımsa, sözümün hak ettiğinden daha fazla dikkate alınmaması ve kimsenin de bunu bana hatırlatmamasıydı."

"Kendinize bu kadar haksızlık etmeyin," diye yanıtladı Bayan Melina, "Herkes sizin bizler için neler yaptığını görmezden geliyor olsa da, ben değerini bileceğim. Çünkü siz olmasaydınız durumumuz tamamen farklı olacaktı. Niyetlerimize olan, dileklerimize olanlarla aynıdır. Uygulandıklarında, gerçekleştiklerinde artık kendilerine hiç benzemezler. Bizlerse hiçbir şey yapmamış ve başarmamış gibi görünürüz."

"Bu nazik yorumunuzla vicdanımı rahatlatamayacaksınız. Ben kendimi her zaman size borçlu hissedeceğim."

Bayan Melina: "Belki de gerçekten öylesiniz, ancak düşündüğünüz şekilde değil. Dilimizle verdiğimiz sözü yerine getirmediğimiz için bunu bir ayıp olarak görürüz. Ah dostum, iyi bir insan varlığı nedeniyle her zaman gereğinden fazla söz verir! Ortaya çıkardığı güven, aşıladığı sevgi ve bağlılık, tetiklediği ümit sonsuzdur. Her zaman borçlu kalır bilmeden. Elveda! Dış şartlarımız sizin yönetiminizle gayet mutlu bir yönde gelişti, ama bu veda yüzünden, içimde kolay kolay yeri dolmayacak bir boşluk oluşuyor."

Wilhelm şehirden ayrılmadan önce Werner'e de ayrıntılı bir mektup yazdı. Bundan önce birkaç kez yazışmış olmalarına karşın, anlaşamadıkları için birbirlerine yazmayı kesmişlerdi. Şimdiyse Wilhelm ona yaklaşmıştı, Werner'in çok istediği şeyi artık yapmaya niyetliydi ve ona şu sözleri söyleyebildi: "Tiyatroyu terk ediyorum ve beni her anlamda temiz ve güvenli bir faaliyete yönlendirecek olan beylerle bir araya geliyorum." Servetini sordu. Uzun süredir bu konuyla ilgilenmemiş olmasıysa şimdi ona garip geliyordu. İçsel terbiyelerine çok önem veren tüm insanların, dış bağları tümüyle ihmal etmelerinin yapıları gereği olduğunu bilmiyordu. Wilhelm bu konuda kendine gelmişti. Kalıcı etki yaratabilmek için dış araçlara ihtiyaç duyduğunu şimdi ilk kez fark eder gibiydi. İlkinden çok daha farklı bir zihniyetle şehirden ayrıldı. Görünen ihtimaller çekiciydi ve önündeki bu yolda sevinç dolu bir gelişmeyle karşılaşmayı ümit ediyordu.

Dokuzuncu Bölüm

Wilhelm Lothario'nun malikânesine döndüğünde büyük bir değişiklikle karşılaştı. Jarno onu karşılamaya geldiğinde, amcanın vefat ettiği ve Lothario'nun da miras kalan malları üzerine geçirmek için oraya gittiği haberini verip, "Bana ve başrahibe yardım etmek için tam zamanında geldiniz," diyerek devam etti: "Lothario, komşu bölgelerdeki arazilerin pazarlık görevini

bize verdi. Her şey çoktan hazırlanmıştı. Şimdiyse hem parayı hem de krediyi tam zamanında buluyoruz. Tek düşündürücü olan başka bir ticarethanenin de aynı arazilere göz koymuş olmasıydı. Sözün kısası artık anlaşmaya karar verdik. Aksi takdirde gereksiz yere olayı yokuşa sürecektik. Öyle görünüyor ki zeki bir adamla muhatabız. Şimdi hesaplamalar ve kıymet belirleme işlemleri üzerinde çalışıyoruz. Herkesin iyi bir mal varlığına sahip olabilmesi için arazileri nasıl paylaşacağımızın da ekonomik açıdan düşünülmesi gerekiyor." Belgeler Wilhelm'e de gösterildi, tarlalar, otlaklar ve şatolar incelendi. Jarno ve başrahip konunun uzmanı gibi görünseler de, Wilhelm içten içe Bayan Therese'nin de orada olmasını arzu etti.

Birkaç günlerini bu işle geçirdiler. Wilhelm maceralarını ve şüpheli babalık durumunu arkadaşlarına anlatacak vakit bulamıyordu, sanki böylesine önemli bir hadiseye aldırış etmiyor, hafife alıyor gibiydiler.

Bazen aralarında geçen konuşmalar sırasında, yemekte ya da gezintide bir anda susup lafı değiştirdiklerini ve bu şekilde en azından kendisinden gizli, kendi aralarında bazı şeyler kararlaştırdıklarını fark etti Wilhelm. Lydie'nin söylediklerini hatırladı. Şatonun bir kısmına geçmesi imkânsız olduğu için de Lydie'nin söylediklerine daha da bir inanmıştı. Bazı hollere, özellikle de dıştan gayet iyi bildiği kuleye giden bir yol ya da giriş aramıştı, ama nafile!

Bir akşam Jarno ona şöyle dedi: "Artık sizin bizden biri olduğunuza o kadar eminiz ki, sırlarımıza daha derinden vakıf olmanızı engellemek haksızlık olur. Dünyaya ilk adımını atan bir insanın, kendine değer vermesi, çok sayıda imtiyaz elde etmesi ve her şeyi mümkün kılmaya çalışması iyidir. Ama eğitimi belli bir derecedeyse, daha büyük bir kitle içinde kendini kaybetmeyi öğrenmesi, başkaları uğruna yaşamayı ve kendisini zorunlu bir faaliyette kaybetmeyi öğrenmesi daha yararlıdır. Orada kendini tanımayı öğrenir insan çünkü ancak eylem sayesinde kendimizi başkalarıyla kıyaslarız. Yanı başınızda ne kadar küçük bir dünyanın bulunduğunu ve bu küçük dünyada ne kadar iyi tanındığınızı yakında öğreneceksiniz. Yarın sabah güneş doğmadan giyinmiş ve hazır olun."

Jarno belirlenen saatte geldi ve Wilhelm'i şatonun bilinen ve

bilinmeyen odalarından, sonra bazı hollerden geçirerek sonunda kalın bir demirle kaplanmış büyük ve eski bir kapının önüne getirdi. Jarno kapıyı çaldı. Kapı, bir insanın ancak girebileceği kadar açıldı. Jarno Wilhelm'i içeri itti; kendisi onu takip etmedi. Wilhelm karanlık ve dar bir yerdeydi, etrafı kapkaranlıktı. Bir adım ilerlemek istediğinde bir engele çarpıyordu. Kendisine pek de yabancı olmayan bir ses, "İçeri gir!" diye seslendi. Ancak şimdi bulunduğu mekânın sadece halılarla çevrili olduğunu fark etti. Aralarından zayıf bir ışık süzülüyordu. O ses yine, "İçeri gir!" diye seslendi. Halıyı kaldırıp içeri girdi.

İçinde bulunduğu salon eskiden küçük bir kiliseymiş gibi görünüyordu. Birkaç basamakla çıkılan yukarıdaki sunağın yerinde büyük bir masa bulunuyordu. Masa yeşil bir halıyla örtülüydü; masanın üst kısmında bir perdeyle örtülü bir tablo vardı. Yan taraflarda kütüphanelerde sıkça görülen, ince işçilikle işlenmiş ve ince tel parmaklıklarla kapatılmış dolaplar vardı. Ancak içinde kitap yerine çok sayıda rulo halinde kâğıt muhafaza ediliyordu. Salonda kimse yoktu. Doğan güneşin ışıkları pencerelerin renkli camlarından içeri süzülerek doğrudan Wilhelm'in üstüne düşüyor ve ona sevecenlikle selam veriyordu.

Sunaktan geldiğini tahmin ettiği bir ses, "Otur!" dedi. Wilhelm girişin karşısında bulunan kolçaklı küçük bir koltuğa oturdu. Salonda oturulacak başka bir yer olmadığından, sabah güneşi gözünü alıyor olsa da, orada oturmak zorundaydı. Koltuk yerinden hareket etmiyordu. Sadece ellerini gözlerine siper edebildi.

O sırada sunak üzerindeki perde hafif bir hışırtıyla açılınca, iç kısmı boş ve karanlık olan bir resim çerçevesi göründü. Çerçeveden normal kıyafetler giymiş bir adam çıkarak onu selamladı: "Beni tanımadınız mı? Bilmek istediğiniz o kadar şeyler arasında, büyükbabanızın sanat koleksiyonunun şu anda nerede olduğunu bilmek istemez miydiniz? Sizi o kadar etkileyen o tabloyu artık hatırlamıyor musunuz? Kralın o hasta oğlu acaba şimdi nerelerde hasret çekiyordur?" Wilhelm o önemli gecede kendisiyle handa sohbet etmiş olan yabancıyı kolayca tanıyıverdi. Yabancı sözüne devam etti: "Belki şimdi kader ve karakter konusunda daha çabuk anlaşabiliriz."

Wilhelm tam yanıt verecekti ki perde bir anda kapandı. Kendi kendine, "Ne tuhaf!" diyerek devam etti, "Tesadüfen gelişen

olayların birbiriyle bağlantıları mı var? Ve bizim kader dediğimiz sadece bir tesadüf mü? Büyükbabamın koleksiyonu acaba nerede? Ve neden bu törensel anlarda bana bu hatırlatılıyor?"

Düşünmeye devam etmeye fazla vakti yoktu çünkü perde yine açılmıştı. Gözlerinin önünde hemen tanıdığı, şakacı grupla nehir gezisine katılmış olan o taşra rahibi belirmişti. Başrahibi andırıyordu, ama aynı kişi değildi. Adam, neşeli bir yüz ve saygı uyandıran bir ifadeyle konuşmaya başladı: "İnsanı eğitenin görevi onu yanılgılardan korumak değildir, yanılanı yönlendirmektir; evet, yanılgısını ona dopdolu kadehlerden höpürdeterek içirmektir. Bu öğretmenlerin bilgeliğidir. Yanılgısının sadece tadına bakan, onunla uzun süre idare edebilir. Nadiren karşılaşılan bir mutlulukmuş gibi ona sevinir. Ama onu tümüyle tüketen, eğer deli değilse, onu bilir." Perde yine kapandı ve Wilhelm düşünmeye vakit buldu. Kendi kendine sordu: "İnsan hangi yanılgıdan bahsedebilir ki? Beni hayatım boyunca takip eden... Eğitimi olmayan yerde aramamdı, zerre kadar yeteneğim olmayan bir beceriyi elde edebileceğim kuruntusuna kapılmamdı."

Perde daha da hızlı açıldı, bir asker göründü ve geçerken sadece şunları dedi: "Güvenilir insanları tanımayı öğrenin!" Perde kapandı. Wilhelm bu askeri hatırlamak için fazla düşünmek zorunda kalmadı. Bu asker kontun parkında ona sarılan ve Jarno'yu propagandacı olarak algılamasına sebep olan kişiydi. Onun buraya nasıl geldiği ve kim olduğu Wilhelm için tamamen bir bilmeceydi. "Bu kadar insan senin yoluna katıldıysa, senin yaşam yolundan haberdardıysa ve ne yapılması gerektiğini de biliyorduysa, neden seni daha sağlam şekilde yönlendirmediler? Neden daha ciddi değildiler? Neden kendine oynadığın oyunlardan seni uzaklaştırmak yerine onları daha da kışkırttılar?" diye sordu kendi kendine.

Bir ses, "Bizimle çekişmeye girme!" diye seslendi. "Kurtuldun ve hedefe giden yoldasın. Budalalıklarından hiçbirine pişman olmayacaksın ve hiçbirini de geri istemeyeceksin. Bir insana bundan daha fazla mutluluk verici bir kader çizilmemiştir." Perde yine açıldı ve eski Danimarka Kralı zırhlar içinde belirdi. O görüntü, "Ben babanın ruhuyum," dedi ve devam etti: "Senin için dilediklerim, kendi tasarladıklarımdan da öte gerçekleştiği için huzurla ayrılıyorum. Dik yamaçlar sadece dolambaçlı

yollarla aşılabilir. Düzlükteyse doğrudan yollar bir yerden diğerine gider sadece. Elveda; sana hazırladıklarımın keyfini çıkartırken beni hatırla."

Wilhelm son derece etkilenmişti, babasının sesini duyar gibi olmuştu, ama yine de onun sesi değildi. Şimdiki zamanla geçmişin anısı arasında en karmaşık bir durum içindeydi.

Daha fazla düşünemeden başrahip göründü ve yeşil masanın arkasına geçti. "Yaklaşın!" dedi şaşkın dostuna. Wilhelm yaklaşarak merdivenleri çıktı. Örtünün üzerinde bir rulo vardı. "Buyurun, çıraklık belgeniz," dedi başrahip, "Onu içselleştirin, içinde çok önemli şeyler yazılıdır." Wilhelm ruloyu eline aldı ve okumaya başladı:

Çıraklık Belgesi

Sanat uzun sürer, yaşamsa kısa, karar vermek zordur, fırsatsa geçicidir. Eylem kolaydır, düşünmekse zordur. Düşünceye göre eylemde bulunmak rahatsız edicidir. Her başlangıç neşelidir, eşikse beklentinin yeridir. Erkek çocuk şaşkınlık içinde, onu yönlendirense izlenim, oyun oynarcasına öğreniyor, ciddiyetse onu gafil avlıyor. Fıtratımızda taklit etmek var, taklit edilecek olansa kolayca fark edilmiyor. Fevkalade olan nadiren bulunur, kıymeti nadiren anlaşılır. Yükseklik bizi etkiler, basamaklar değil. Gözlerimiz tepeye dikilmiş, düzlükte dolanmayı severiz. Sanatın sadece bir parçası öğretilebilir, sanatçınınsa hepsine ihtiyacı vardır. Sadece yarısını bilen, her zaman yanılgıdadır ve çok konuşur. Tümüne sahip olansa sadece eylemde olmayı sever, çok nadir konuşur ya da geç. Çok konuşanların sırları ve güçleri yoktur. Dersleri, fırından çıkmış ekmek gibidir, tadı hoş ve bir günlüğüne doyurucu. Ama un ekilemez, ekinin meyveleriyse öğütülmemeli. Sözler iyidir, ama en iyisi değildir. En iyi olan, sözlerle aşikâr olmaz. Bizi eyleme geçiren ruh en yüksek olan ruhtur. Eylem sadece ruh tarafından anlaşılır ve sadece ruh tarafından yeniden canlandırılır. Kimse adil bir eylemde bulunduğunda, ne yaptığını bilmez. Ama haksız olanın her zaman farkındayızdır. Sadece sembollerle etki eden bir bilgiçtir, bir riyakârdır ya da bir şarlatandır. Onların boş lakırdıları öğrenciyi alıkoyar ve ısrarlı vasatlıklarıy-

sa en iyilere endişe verir. Gerçek sanatçının eğitimi, anlamı açar. Çünkü sözün olmadığı yerde eylem konuşur. Gerçek öğrenci bilinenin içinden bilinmeyeni geliştirmeyi öğrenir ve üstada yaklaşır.

"Bu kadar yeterli!" diye bağırdı başrahip, "Geri kalanını sonra öğrenirsiniz. Dolapların içindekileri gözden geçirin!"

Wilhelm oraya doğru gitti ve rulolar üzerindeki başlıkları okudu. Şaşkınlıkla Lothario'nun çıraklık yıllarını, Jarno'nun çıraklık yıllarını ve kendi çıraklık yıllarını aynı yerde düzenlenmiş olarak gördü. O da isimlerini bilmediği birçoklarının arasındaydı.

"Bu rulolara göz gezdirebilir miyim?"

"Bu andan itibaren bu odanın içinde olan hiçbir şey sizin için artık kilit altında değil."

"Bir soru sorabilir miyim?"

"Hem de hiç tereddüt etmeden! Özellikle kalbinize dokunan, dokunması gereken bir meseleyi ilgilendiriyorsa, belirleyici bir yanıt da bekleyebilirsiniz."

"Tamam, o zaman! Bakışları bu kadar çok sırrın içine sızabilen, siz özel ve bilge insanlar, Felix'in gerçekten benim oğlum olup olmadığını söyleyebilir misiniz?"

Sevinçten ellerini çırparak, "Bu sorunuza selam olsun!" diye seslendi başrahip. "Felix sizin oğlunuz! Aramızda gizli olarak bulunanın en yücesi adına yemin diyorum ki, Felix sizin oğlunuz! Ayrıca bizim düşüncemize göre vefat eden annesi de size layık olmayan biri değildi. Bu sevecen çocuğu bizim ellerimizden karşılayın, arkanızı dönün ve mutlu olma cesaretini gösterin!"

Wilhelm arkasında bir ses duydu. Arkasını döndü, bir çocuğun yüzünü girişteki örtülerin arasından muzipçe bakarken gördü. Bu Felix'di. Çocuk görüldüğünü fark edince, şakadan tekrar saklandı. Başrahip, "Çık ortaya!" diye seslendi. Felix koşarak geldi, babası da onu koşarak karşıladı, çocuğu kollarının arasına aldı ve bağrına bastı. "Evet, hissediyorum, sen benim oğlumsun!" diye haykırdı. "Göklerin hangi lütfunu dostlarıma borçluyum! Yavrum, tam da şu anda nereden çıktın sen böyle?"

Başrahip, "Soru sormayın," dedi. "Delikanlı, esenlik seninle olsun. Çıraklık yılların sona erdi. Doğa seni serbest bıraktı."

SEKİZİNCİ KİTAP

Birinci Bölüm

Felix bahçeye fırlamıştı, Wilhelm de sevinçle onu izledi. Sabahın güzelliği her şeye yeni bir çekicilik veriyordu ve Wilhelm bu harika manzaranın tadını çıkardı. Felix özgür ve olağanüstü bu dünyaya yeni adım atmıştı ve babası küçük çocuğun durup dinlenmeden sorduğu şeyleri pek bilmiyordu. Sonunda bahçıvanın yanına gittiler ve adam onlara bazı bitkilerin adlarını ve ne için kullanıldıklarını anlatmak zorunda kaldı. Wilhelm doğayı yeni bir gözle görüyor, çocuğun merakı ve bilgiye olan açlığı sayesinde kendi dışındaki nesnelere ne kadar az ilgi göstermiş olduğunu, onları ne kadar az tanıdığını ve haklarında ne kadar az şey bildiğini ancak yeni fark ediyordu. Hayatının bu en sevinçli gününde sanki eğitimine ancak şimdi başlıyormuş gibiydi; öğretmesi istenirken, kendini eğitmenin gerekliliğini hissediyordu.

Jarno ve başrahip bir daha görünmemişlerdi, ama akşam yanlarında bir yabancıyla çıkageldiler. Wilhelm onu şaşkınlıkla karşıladı, gözlerine inanamıyordu: Bu Werner'di, o da aynı anda onu tanıdığını belli etti. İki dost sevgiyle kucaklaştı, ikisi de birbirlerini ne kadar değişmiş bulduklarını saklayamıyordu. Werner dostunun daha uzun, güçlü, dik, daha kültürlü ve davranışlarında daha olgun olduğunu iddia ediyordu. "Eski masumiyetinden bir şeyler özlüyorum," diye ekledi. "İlk şaşkınlığımız geçince yine kendini gösterecektir," dedi Wilhelm.

Werner'in aynı olumlu izlenimi Wilhelm'de bırakabilmesi için çok şey eksikti. İyi kalpli adam ilerleyeceği yerde daha çok gerilemiş gibiydi. Eskisinden daha zayıftı, yüzü daha incelmiş,

burnu uzamış, alnı ve saç ayrımı açılmıştı. Sesi tiz, gür ve cırtlaktı, basık göğsü, sarkık omuzları, renksiz yanakları, karşısında vesveseli bir işkolik bulunduğuna şüphe bırakmıyordu insanda.

Wilhelm bu büyük değişiklikle ilgili oldukça ılımlı yorum yapacak kadar alçakgönüllüyken, diğerinin dostane sevinci hızını alamamıştı. "Gerçekten!" diye bağırdı Werner, "Zamanını kötü harcamış ve tahmin ettiğim gibi hiç kazanmamış olsan da, bu arada başarılı bir kişi olmuşsun, olman da gerekir; ama bunu havaya savurup tekrar ziyan etme; bu boy posla kendine zengin ve güzel bir miras kadın bulabilirsin." – "Karakterini hiç inkâr etmiyorsun!" diye karşılık verdi Wilhelm gülümseyerek, "Uzun zaman sonra dostunu tekrar bulur bulmaz, onu bir şey kazanabileceğin bir eşya, bir ticaret malı gibi görüyorsun."

Jarno ve başrahip bu tanışıklığa hiç şaşırmamışlardı, geçmiş zamanlar ve günün olayları hakkında geniş çaplı bir sohbete koyulmalarına izin verdiler. Werner dostunun etrafında dolaşıp onu neredeyse utandıracak kadar öteye beriye çeviriyordu. "Hayır! Hayır!" diye bağırdı dostu, "Hiç böyle bir şey başıma gelmedi, ama kendimi aldatmadığımı elbette biliyorum. Gözlerin daha derin bakıyor, alnın genişlemiş, burnun incelmiş, ağzın daha sevimli olmuş. Şuna bakın, nasıl da dikiliyor! Her şeyi nasıl da birbirine uymuş! Haylazlık nasıl da işine yaramış! Oysa zavallı ben," – aynaya baktı – "Bu zaman zarfında adamakıllı para kazanmamış olsam demek ki işim bitikmiş."

Werner, Wilhelm'in son mektubunu almamıştı; ikisini bir araya getiren konu, Lothario'nun cemaata ait gayrimenkulleri satın almaya niyetlendiği yabancı evdi. Werner'i oraya getiren bu işti... Yolunun üzerinde Wilhelm'i bulacağı aklının ucundan geçmemişti. Hukuk müşaviri geldi, kâğıtlar ortaya döküldü; Werner önerileri uygun bulmuştu. "Bu genç adam hakkında iyi düşünüyorsanız –ki öyle görünüyor– o halde bizim payımızın azalmamasını sağlamalısınız," dedi, "Mülkü almak ya da servetinin bir bölümünü buna harcamak isteyip istemeyeceği dostumun kendisine kalmış." Jarno ve başrahip böyle bir hatırlatmaya gerek olmadığına dair güvence verdiler. Pazarlık genel anlamda biter bitmez Werner bir parti L'hombre[1] oynamak is-

[1] L'Hombre ya da Lomber (İsp. *hombre*, erkek, burada oyuncu anlamın-

teyince, başrahip ve Jarno hemen masaya oturdu; Werner bir kez böyle alışmıştı, akşamları oyun oynamadan yaşayamazdı.

İki dost yemekten sonra yalnız kalınca birbirleriyle paylaşmak istedikleri her şey hakkında konuştular, sorular sordular. Wilhelm kendi durumunu övdü, böylesine mükemmel insanlar arasına kabul edilmekten duyduğu mutluluktan söz etti. Buna karşın Werner başını iki yana sallayarak yanıtladı: "İnsan gözüyle gördüğü şeye de pek inanmamalı. İyilikseverlikten öte bir dostum bana senin sefih ve soylu bir gençle yaşadığını, ona kadın ve erkek oyuncular bulduğunu, parasını har vurup harman savurmasına yardım ettiğini, tüm akrabalarıyla yaşadığı gerginliğin sorumlusu olduğunu doğruladı."

"Tiyatro geçmişim beni her türlü iftirayla barışık yapmasaydı, kendim ve iyi insanlar adına böyle yanlış tanınmak üzücü olabilirdi," diye karşılık verdi Wilhelm, "İnsanlar sadece tek başına, kopuk kopuk algıladıkları eylemlerimizi nasıl yargılar. Gördükleri şey çok azdır çünkü iyi ve kötü gizli gerçekleşir, görünen çoğunlukla ilgisiz şeylerdir. Erkek ve kadın oyuncular sahneye çıkarılıp ışıklar her yandan yakıldığında, tüm faaliyet birkaç saat içinde sona erer, ama aslında çok az kişi bundan ne sonuç çıkaracağını bilir."

Artık sıra aile, gençlik dostlukları ve memleketle ilgili sorulara gelmişti. Werner nelerin değiştiğini, nelerin hâlâ aynı kalmış olduğunu ve neler olup bittiğini büyük bir aceleyle anlattı. "Evdeki hanımlar zevk ve sefa içinde yaşıyorlar," dedi, "Para sıkıntısı hiç yok. Zamanlarının yarısını süslenmek, diğer yarısını da bu süslerini göstermekle geçiriyorlar. Tutum konusunda olabildiğince insaflılar. Çocuklarım zeki olacaklar. Onları hayalimde oturmuş, yazı yazarken, hesap yaparken, çalışırken, pazarlık ederken, sağa sola bakınırken görüyorum; hepsi olabildiğince çabuk kendi işlerini kurmalılar. Servetimize gelince, iştahın kabaracak. Arazi işlerini hallettiğimizde hemen benimle eve gelmelisin: Çünkü her şey biraz akılla hümanist bir girişime el atabilirmişsin gibi görünüyor. Seni doğru yola getirdikleri için yeni dostlarını kutlamak gerek. Ben aptalın tekiyim, ne

da) eskiden yaygın olan bir iskambil oyunu. 17. ve 18. yüzyıllarda bu oyun için Lomber masası adı verilen, üçgen biçiminde süslü masalar üretilirdi –çn.

kadar iyi göründüğünü seyretmeye doyamadığım için, seni ne kadar sevdiğimi şimdi anlıyorum. Şimdiki halin bir ara kız kardeşlerine gönderdiğin portreden daha farklı. Bu yüzden evde büyük kavga çıkmıştı; annen ve kızlar göğsü bağrı açık, geniş farbelalı, omuzlara düşmüş saçlı, yuvarlak şapkalı, kısa yelekli, bol paça pantolonlu genç centilmeni çok beğendiler, bense kostümün Arleken'e sadece iki parmak kaldığını iddia ettim. Ama şimdi insana benzemişsin, sadece bir kurdele eksik, saçlarını bağlamanı rica edeceğim, yoksa Yahudi sanıp seni yolda durdururlar ve giriş parası isterler."

Felix bu arada odaya girmiş ve kimse ona dikkat etmediği için kanepeye oturup uyuyakalmıştı. "Bu çocuk da kim?" diye sordu Werner. Wilhelm'in o an gerçeği söyleyecek ne cesareti ne de kuşkulu bir hikâyeyi doğuştan uyanık olan bir adama anlatma isteği vardı.

Daha sonra tüm topluluk araziyi görmek ve işlemleri bitirmek üzere sökün etti. Felix'ini yanından ayırmayan Wilhelm, sabırsızlıkla beklenen mülk için çocuk adına gerçekten çok seviniyordu. Felix'in çok yakında olgunlaşacak kirazlara ve çileklere olan düşkünlüğü ona kendi gençliğini ve ailesine bu tatları sağlayıp hazırlamak ve korumak için babasının üstlendiği çeşitli görevleri hatırlatıyordu. Fidanlıkları ve binaları ne büyük bir ilgiyle izliyordu! İhmal edilmiş olanı yeniden düzene sokmayı, yıkılmış olanı yenilemeyi ne büyük bir coşkuyla düşünüyordu! Artık dünyayı bir göçmen kuş gibi, bir binayı aceleyle dikilmiş ve terk edilir edilmez kuruyup gidecek bir çardak gibi görmüyordu. Yatırım için düşündüğü her şey çocuğa yönelik gelişmeliydi ve kuracağı her şey birkaç nesil dayanmalıydı. Bu anlamda çıraklık yılları sona ermiş ve babalık duygusuyla bir yurttaşın tüm erdemlerini kazanmıştı. Bunu hissediyordu ve sevinci hiçbir şeyle kıyaslanamazdı. "Doğa olmamız gereken şey için bizi kendine göre sevgiyle eğitirken, sen ey, ahlakın gereksiz katılığı!" diye bağırdı, "Bizi önce şaşırtıp yanlış yönlendiren, sonra da doğanın kendisinden daha fazla şey isteyen, ey uygar toplumun tuhaf talepleri! Gerçek eğitimin en etkili araçlarını mahveden ve bize kendimizi mutlu etme yolunu göstermek yerine sadece sonumuzu işaret eden her tür eğitime yazıklar olsun!"

Hayatında daha önce birçok şey görüp geçirdiği halde, insanın doğasını yine de bir çocuğun gözlemleri sayesinde ancak şimdi fark ediyormuş gibiydi. Tiyatro ona dünya gibi, sadece birkaç kez atılmış, her yüzeyi bazen az, bazen fazla gelen, en fazla birlikte hesaplandıkları zaman bir toplam veren zarlar gibi gelmişti. Şimdi çocuğun varlığı önünde, çeşitli yüzlerine insan doğasına ait değerlerin ve değersizliklerin açıkça kazınmış olduğu bir tek zar durduğu söylenebilirdi.

Çocuğun ayırt etme isteği günden güne büyüyordu. Nesnelerin adı olduğunu artık bir kez öğrendiği için, her şeyin adını da duymak istiyordu; babasının her şeyi bilmesi gerektiği dışında başka hiçbir şeye inanmıyordu. Sorularıyla onu bezdiriyor, başka zaman çok az dikkat etmiş olduğu şeyleri araştırması için ona fırsat çıkarıyordu. Nesnelerin kökenini ve akıbetini öğrenmekle ilgili doğuştan gelen dürtü de çocukta kendini erken göstermişti. Rüzgârın ve ateşin nereden çıktığını sorduğunda, babasının yetersizliği iyice kendini belli ediyordu; çocuk insanın düşünceleriyle ne kadar uzağa gidebileceğini, neyi umabileceğini ve başkalarına hiç hesap verip vermeyeceğini öğrenmek istiyordu. Herhangi bir canlıya haksızlık edildiğini gördüğü zaman verdiği şiddetli tepki, bunu kusursuz bir vicdanın göstergesi olarak gören babasını son derece mutlu ediyordu. Çocuk birkaç güvercin kestiği için mutfak hizmetçisini dövmüştü. Ancak Wilhelm onu bir kurbağayı acımasızca vurarak öldürürken ve kelebeklerin kanatlarını kopartırken bulduğunda, bu güzel düşünce kuşkusuz uçup gitti. Çocuğun bu hali Wilhelm'e tutkularına kapılmadıklarında ve başkalarının davranışlarını gözlemlerken son derece adil görünen birçok insanı hatırlattı.

Wilhelm Felix'i eğiteceğine, aslında onun kendisini eğittiğini kısa zamanda fark ettiğinde, çocuğun onun varlığı üzerinde güzel ve gerçek bir etki oluşturduğuna dair hoş duygusu bir anda kayboldu. Çocuğa vereceği hiçbir şey yoktu, ona kendisinin gitmemiş olduğu bir yolu gösteremezdi, hatta Aurelie'ye karşı terbiyesizce davranışlarını o kadar düzeltmeye çalıştığı halde, bu dostun ölümünden sonra her şey görünüşe bakılırsa eski haline dönmüştü. Çocuk hâlâ hiçbir zaman çıktığı kapıları kapatmıyordu, hâlâ tabağındaki yemeği bitirmiyordu, lokmaları tabak yerine tencereden yerken, dolu bardağı bırakıp şişeden içerken

görmezden gelindiğinde keyfine diyecek yoktu. Ama daha harfleri ayırt edemediği ve buna hevesi de olmadığı halde eline bir kitap alıp ciddi bir tavırla, "Bu bilgi dolu şeyi incelemem gerek!" diye köşeye kurulduğunda, sevimliliğine diyecek yoktu.

Wilhelm şimdiye kadar çocuk için ne kadar az şey yapmış olduğunu, ne kadar az şey yapabileceğini düşündükçe, bütün mutluluğuna bedel bir huzursuzluğa kapılıyordu. "Biz erkekler kendimizden başka bir varlığa bakamayacak kadar egoist mi doğduk?" diye soruyordu kendi kendine, "Bu çocukla Mignon'la çıkmış olduğum aynı yolda değil miyim? Bu sevgili çocuğa düşkünüm, varlığı beni oyalıyor, oysa ben onu acımasızca ihmal ettim. Bunca heveslendiği eğitimi için ne yaptım? Hiçbir şey! Onu kendi haline, kendini ancak eğitimsiz toplumlarda var edebileceği tesadüflerin eline bıraktım; ya sonra, senin için henüz bu kadar değerli değilken tuhaf bulduğun bu çocuğu kalbine aldığın zaman onun için bir şey yaptın mı? Artık kendinin ve başkalarının yıllarını boşa geçirecek zaman değil. Aklını başına topla, kendin için, doğanın ve sevginin sana böylesine sıkıca bağladığı bu güzel varlık için neler yapabileceğini düşün."

Aslında kendi kendine yaptığı bu konuşma çok önceden düşündüğü, düzenleyip araştırdığı ve seçtiği bir özeleştirinin başlangıcıydı; bunları kendine itiraf etmek için daha fazla tereddüt edemezdi. Mariane'nin kaybından duyduğu, sıkça tekrar eden beyhude acıdan sonra, çocuğa bir anne bulmak zorunda olduğunu artık daha açık seçik hissediyordu ve onun için bu anne Therese'dan başkası olamazdı. Bu mükemmel kadını çok iyi tanıyordu. Böyle bir eş ve yardımcı, ona kendisi ve çocuk için güvenilebilecek tek kişi gibi görünüyordu. Kadının Lothario'ya olan soylu eğilimi onu fazla düşündürmüyordu. Tuhaf bir kader onları sonsuza dek birbirinden ayırmıştı, Therese kendini özgür görüyordu ve evlilikle ilgili kayıtsız, ama kendiliğinden anlaşılır bir konu gibi konuşmuştu.

Wilhelm kendini uzun süre sorguladıktan sonra Therese'ye bildiği kadarıyla kendinden söz etmeye karar verdi. Tıpkı onu tanıdığı gibi, kadın da onu tanımalıydı; böylece kendi hikâyesini düşünmeye başladı. Ama yaşadığı olaylar gözüne öyle boş, yaptığı her itiraf öyle kendi aleyhinde göründü ki, birkaç kez bu niyetinden vazgeçmeye yeltendi. Sonunda kendi çıraklık yıl-

larıyla ilgili bilgileri kuledeki Jarno'dan istemeye karar verdi; beriki, "Tam zamanıydı," diyerek Wilhelm'e istediğini verdi.

Soylu bir kişinin kendisi hakkında yorum yapılmasını beklemek zorunda kalması tüyler ürpertici bir histir. Tüm geçişler bir buhrandır, buhranlar da hastalık değil midir? İnsan bir hastalıktan sonra aynanın karşısına ne kadar isteksizce geçer! İyileştiğini hisseder, geride kalmış hastalığın etkilerini görür. Wilhelm bu arada yeterince hazırlıklıydı, koşullar kendisine açıkça söylenmişti ve dostları da ona acımamıştı; parşömeni aceleyle açıp okumaya devam ettikçe sakinleşti. Hayatının ayrıntılı hikâyesi büyük ve keskin çizgilerle betimlenmişti; ne başlı başına olaylar ne de sınırlı duygular anlayışını değiştirdi, genel anlamda sevgi dolu gözlemler onu utandırmaksızın imalarda bulunuyordu. Kendi görüntüsüne ilk kez dışarıdan bakıyordu; ama bu, aynadaki aksi yerine daha çok kendisinin bir başka portresine bakması gibiydi. Gerçi insan bu portrelerde kendini tüm yüz hatlarıyla göremez, ama düşünen bir beynin bizi böyle kavradığına, büyük bir yeteneğin bizi böyle tasvir etmek istediğine, kendimize ait olan bir görüntünün hâlâ var olduğuna ve bizden daha uzun süre kalabilecek olmasına sevinir.

Wilhelm artık elyazmaları aracılığıyla hafızasında tekrar canlanmış olan bütün konuları hayat hikâyesi olarak Therese için kaleme almakla meşguldü ve onun erdemlerine karşı, amacına uygun bir faaliyet olarak ortaya hiçbir şey koyamayacağından, neredeyse kendinden utanıyordu. Yazılı anlatımında ne kadar ayrıntıya girdiyse, ona yazdığı mektubu o kadar kısa tuttu; Therese'den mümkünse dostluğunu, sevgisini istedi, ona evlenme teklif edip en kısa zamanda karar vermesini rica etti.

Wilhelm bu önemli konuyu önce dostlarına, Jarno ve başrahibe danışıp danışmamak konusunda kendi içinde bir savaş verdikten sonra susmaya karar verdi. Kararı kesindi, bu konu onun için en mantıklı ve dürüst adamların kararlarına boyun eğemeyeceği kadar önemliydi; evet, hatta dikkatli olup mektubunu en yakın postaneye kendisi götürmeliydi. Parşömende okuduğu zaman anlaşılır bulduğu, hayatında özgürce ve gizlenmeden hareket ettiğine inandığı bunca olayın gözlemlendiği, hatta yönetildiği düşüncesi belki de onu rahatsız etmişti ve artık en azından Therese'ye karşı dürüstçe ve içten konuşmak, kaderini onun

varacağı sonuca ve vereceği karara borçlu olmak istiyordu; bu nedenle bu önemli noktada en azından muhafızlarından ve gözetmenlerinden sakınmak konusunda vicdanını rahat tuttu.

İkinci Bölüm

Mektup henüz gönderilmişti ki, Lothario geri döndü. Herkes hazırlıkları yapılmış olan önemli işlerin karara bağlanıp çok yakında bitecek olmasına sevindi, Wilhelm ise gelecekle ilgili durumunu belirleyecek olan kısmen yeni bağlanacak, kısmen de çözülecek birçok bağı merak ve istekle bekledi. Lothario herkesi içtenlikle selamladı; tamamen iyileşmişti ve çok neşeliydi, ne yapacağını bilen ve yapmak istediği her şeyde hiçbir engel tanımayan bir insan görüntüsü veriyordu.

Wilhelm onun içten selamına karşılık veremedi. "Bu adam Therese'nin, yerine geçmeye çalıştığın dostu, sevgilisi ve nişanlısı," dedi içinden, "Hiç böyle bir etkiyi silebileceğine ya da bertaraf edebileceğine inanıyor musun?" Mektup yola çıkmamış olsaydı, belki de onu göndermeye cesaret edemeyecekti. Neyse ki artık zarlar atılmıştı, belki de Therese çoktan kararını vermişti, mutlu sonu tülüyle gizleyen belki sadece uzaklıktı. Kazanç ya da kayıp çok yakında karara bağlanacaktı. Bütün bu gözlemlerden uzaklaşarak kendini sakinleştirmeye çalıştı, ama kalbi neredeyse hummalı bir şekilde kıpır kıpırdı. Bir bakıma bütün servetinin kaderini belirleyecek olan önemli işe dikkatini çok az verebildi. Ah, tutkulu anlarda onu çevreleyen, ona ait olan her şey insana nasıl da anlamsız görünür!

Neyse ki Lothario konuyla ilgili büyük bir alçakgönüllülük, Werner ise oldukça kolaylık gösterdi. Elde etmeyi şiddetle arzuladığı, kendisinin ya da daha çok dostunun sahip olacağı güzel mülk için çok sevinirken, Lothario kendi adına çok daha başka düşünüyordu: "Ne bir mülke ne de bunun yasaya uygunluğuna sevinebilirim."

"Ama tanrı aşkına!" diye bağırdı Werner, "Mülkümüz yeterince yasaya uygun değil mi?"

"Tam değil!" diye karşılık verdi Lothario.

"Karşılığında nakit paramızı vermiyor muyuz?"

"Kuşkusuz!" dedi Lothario, "hatırlattığım şeyi belki de boş bir kuruntu olarak göreceksiniz. Devlete vergisini ödemeyen hiçbir mülk bana yasal ve adil gelmiyor."

"Nasıl?" dedi Werner, "Yani serbestçe satın aldığımız mülkün vergiye tabi olmasını mı tercih ederdiniz?"

"Evet," dedi Lothario, "Belli bir dereceye kadar: Çünkü diğer tüm mülklerle sağlanacak bu eşitlik tamamen mülk sahibinin güvenliğini oluşturur. Birçok kavramın sarsıldığı son dönemlerde bir çiftçinin, soylu birinin mülkünü eşitlik açısından kendi mülkünden daha az adil görmesi için bir nedeni olabilir mi? Sadece kendi yüklenmeyip diğerinin sırtına yüklenenin."

"Peki, ama vergilerle sermayemiz ne hale gelir?" diye sordu Werner.

"Hiç de kötü olmaz!" dedi Lothario, "Tabii devlet bizi uygun ve düzenli bir vergi karşılığında feodal hokus pokustan kurtarır, mülklerimizi toplu halde tutma zorunluluğu olmadan, dilediğimiz gibi işletmemize izin verirse. O zaman çocuklarımıza kısıtlanmış, kısıtlanacak olan ve yararlanmak için daima atalarımızın ruhunu çağırmak zorunda kalacağımız ayrıcalıklar bırakmak yerine mülklerimizi özgürce, canla başla çalışabilecekleri biçimde eşit paylaştırabiliriz. Erkekler ve kadınlar çevrelerine özgürce baktıkları zaman ne kadar mutlu olurlar, onurlu bir kız, dürüst bir genç başka kurallar olmadan kendi seçimlerini yapabilirler. Devlet çok daha fazla, belki de daha iyi yurttaşlara sahip olurdu ve bu sayede eli ayağı birbirine dolaşmazdı."

"Hayatım boyunca devleti düşünmediğimden emin olabilirsiniz," dedi Werner, "Sadece âdet yerini bulsun diye borçlarımı, vergilerimi ve haraçlarımı ödedim."

"O halde," dedi Lothario, "Umarım sizi iyi bir yurttaş yaparım: Çünkü iyi bir babanın masada yemeği önce çocuklarının önüne koyması gibi, iyi bir yurttaş da tüm giderlerinden önce devlete olan borcunu ödemelidir."

Bu tür genel görüşler özel işlerini yavaşlatmak yerine daha çok hızlandırdı. İşlemlerin bitmesine yakın Lothario Wilhelm'e döndü: "Şimdi sizi buradan daha fazla ihtiyaç duyulduğunuz

bir yere yollamak zorundayım: Kız kardeşim olabildiğince çabuk, yanına gelmenizi rica ediyor. Zavallı Mignon günden güne eriyip bitiyormuş, varlığınızın hastalığını belki önleyebileceğine inanıyorlar. Kız kardeşim bana bir de pusula göndermiş, okursanız durumu ne kadar önemsediğini görebilirsiniz." Lothario ona bir kâğıt uzattı. Onu büyük bir şaşkınlıkla dinlemiş olan Wilhelm, kontesin kurşunkalemle yazılmış üstünkörü el yazısını hemen tanıdı ve ne yanıt vereceğini bilemedi.

"Felix'i yanınıza alın," dedi Lothario, "Böylece çocuklar birbirlerini neşelendirir. Sabah erkenden yola çıkmalısınız; birkaç adamımı buraya getiren kız kardeşimin arabası hâlâ burada, atları size yolun yarısına kadar veririm, sonra posta arabasına binersiniz. Hoşça kalın ve selamımı iletin. Bu arada kız kardeşime söyleyin, yakında onu tekrar ziyaret edeceğim, birkaç konuk için hazırlık yapsın. Büyük amcamızın dostu olan Marki Cipriani buraya gelmek üzere yola çıktı; yaşlı adamı hayattayken görmeyi ve birlikte eski anılara dalıp ortak sanat meraklarıyla oyalanmayı umuyordu. Marki amcamdan çok daha gençti, eğitiminin en iyi tarafını ona borçluydu, yaşayacağı boşluğu doldurmak için her şeyi yapmalıyız ve bu en iyi kalabalık bir toplulukla hallolur."

Lothario başrahiple birlikte odasına gitti, Jarno daha önce atla gitmişti. Wilhelm telaşla odasına koştu; güvenebileceği, çok korktuğu adımı atmaktan onu alıkoyabilecek hiç kimse yoktu. Küçük hizmetçi geldi ve eşyalarını toplamayı teklif etti; çünkü gün doğarken yola çıkacaklardı. Wilhelm ne yapacağını bilemiyordu; sonunda kendi kendine haykırdı: "Sadece bu evden çıkmaya bak; yolda ne yapacağını düşünürsün, gerekirse yarı yolda arabayı durdurup söylemeye cesaret edemediğin şeyi bir ulakla yollarsın, sonra ne olacaksa olsun." Bu karara karşın uykusuz bir gece geçirdi; sadece mışıl mışıl uyuyan Felix'e bakmak gönlünü ferahlatıyordu. "Ah!" dedi, "Kim bilir beni daha ne sınavlar bekliyor, yaptığım hatalar kim bilir bana daha ne kadar eziyet edecek, iyi ve mantıklı planlarım kim bilir ne kadar başarısızlığa uğrayacak, ama bir kez olsun sahip olduğum bu hazineyi kendime saklayacağım, seni acımasız ya da merhametli kader! En güzel parçamı mahvedecek, bu kalbi kendi kalbimden söküp atabileceksem, o halde elveda, akıl ve mantık,

elveda, özen ve dikkat, koruma içgüdüsü, defol! Bizi hayvandan ayıran her şey kaybolsun! Mutsuz günlerimi özgürce sonlandırmama izin yoksa, o halde her şeyi sonsuza dek yok eden ölüm uzun gecenin kanına gireceğine, delilik erkenden aklımı alsın!"

Wilhelm çocuğu kollarına aldı, öpüp göğsüne bastırdı ve gözyaşlarıyla onu ıslattı. Felix uyanmıştı; berrak gözleri, sevimli bakışı babasını derinden duygulandırmıştı. "Seni biçare kontesle tanıştıracağım zaman nasıl bir sahneyle karşılaşacağım? Seni babanın bunca derinden yaraladığı göğsüne bastırdığında ne olacak! Ona dokunduğunda gerçek ya da hayali acısı yeniden nüksederse seni bir çığlıkla yine itmesinden korkmaz mıyım!"

Daha fazla düşünmesine ya da seçim yapmasına izin vermeyen arabacı onu gün doğmadan arabaya binmeye zorladı; Wilhelm Felix'ini sıkıca sardı, sabah soğuktu, ama hava açıktı; çocuk güneşin doğuşunu hayatında ilk kez görüyordu. Bu coşkulu manzaraya, ışığın gittikçe büyüyen görkemine duyduğu şaşkınlık ve sevinç, bu arada yaptığı tuhaf yorumlar babasının yüzünü güldürdü, güneşin saf ve sessiz deniz üzerinde süzülür gibi yükseldiği bu çocuk, kalbine bakmasını sağladı.

Arabacı küçük bir kasabada koşumları çözüp geri döndü. Wilhelm hemen bir oda tutup kalması mı yoksa gitmesi mi gerektiğini düşündü. Bu kararsızlık içinde şimdiye kadar bir daha göz atmaya cesaret edemediği pusulayı tekrar çıkarıp baktı. Kâğıtta şu kelimeler yazıyordu: "Genç dostunu hemen bana gönder; Mignon şu son günlerde daha kötüleşti. Bu fırsat üzücü olsa bile, yine de onunla tanıştığıma sevineceğim."

Wilhelm son kelimeleri ilk bakışta fark etmemişti. Bu nedenle korkuya kapılarak gitmekten hemen vazgeçti. "Nasıl?" diye bağırdı, "Lothario bu konuyu bildiği halde kim olduğumu ona söylememiş mi? Sakinleşmiş ruhuyla beklediği kişi bir yabancı, bir daha görmeyi tercih etmeyeceği bir tanıdık değil; karşısına çıkansa ben olacağım! Onun korkuyla geri çekildiğini, utançtan kızardığını görür gibiyim! Hayır, bu sahneyi görmek benim için imkânsız." Atlar biraz önce dışarı çıkarılıp arabaya koşulmuştu; Wilhelm eşyalarını açıp orada kalmaya kararlıydı. Büyük bir heyecana kapılmıştı. Her şeyin hazır olduğunu ona bildirmeye gelen kızın merdivenden yukarı çıktığını duyunca, çabu-

cak burada kalmasını gerektirecek bir bahane bulmaya çalıştı, bu arada bakışları farkında olmaksızın elinde tuttuğu pusulaya takılmıştı. "Tanrı aşkına!" diye bağırdı, "Bu da ne? Bu kontesin elyazısı değil, bu amazonun elyazısı!"

Hizmetçi kız içeri girdi ve ondan aşağı inmesini rica ederek Felix'i de birlikte götürdü. "Bu mümkün mü?" diye bağırdı Wilhelm, "Bu gerçek mi? ne yapacağım? Kalayım mı, bekleyeyim mi ya da kendimi inandırayım mı? Ona doğru yola çıkıyorsun ve hâlâ tereddüt mü ediyorsun? Onu bu gece göreceksin, kendini isteyerek hapishaneye mi kapatacaksın? Bu onun eli, evet, bu o! Bu el seni davet ediyor, seni ona götürecek atları arabasına koşulmuş; çöz artık şu bilmeceyi: Lothario'nun iki kız kardeşi var. Sadece biriyle olan ilişkimi biliyor; diğerine ne kadar şey borçlu olduğumdansa haberi yok. Kız kardeşi de hayatını olmasa bile, sağlığını ona borçlu olduğu yaralı gezginin, erkek kardeşinin evinde hak etmediği kadar iyi niyetle karşılandığını bilmiyor."

Aşağıda, arabanın içinde sallanan Felix bağırdı: "Baba, gel! Ah, çabuk gel! Şu güzel bulutlara, güzel renklere bak!"

"Tamam, geliyorum," diye karşılık verdi Wilhelm koşarak merdivenden aşağı inerken, "Güzel çocuk, gökyüzünün bu kadar hayran olduğun renkleri beklediğim manzaranın yanında bir hiç."

Wilhelm arabada otururken tüm olayları hatırlamaya çalıştı. "Demek bu Natalie de Therese'nin kız arkadaşı! Ne keşif, ne umut ve ne düşünceler! Korkunun, bir kız kardeşten konuşulduğunu duyarken diğerinin varlığını benden tamamen gizleyebilmiş olması ne tuhaf!" Felix'ine sevinçle bakarken çocuğun da kendisi gibi en iyi şekilde karşılanacağını umdu.

Akşam çökmüş, güneş batmıştı, yol pek iyi değildi, posta arabası ağır gidiyordu, Felix uyuyakalmıştı ve yeni şüpheler, yeni endişeler dostumuzun göğsünü sıkıştırmaya başlamıştı. "Nasıl bir kuruntuya, nasıl bir düşünceye kapıldın!" dedi kendi kendine, "Şüpheli bir elyazısından bir anda bu kadar emin olabiliyorsun ve kendine harika bir masal uydurma fırsatı veriyorsun." Pusulayı tekrar çıkardı, zayıflayan gün ışığında yine kontesin elyazısını gördüğünü sandı; gözleri kalbinin bir solukta söylediği şeyleri ayrıntılarda seçemiyordu.

"O halde bu atlar seni yine de korkunç bir sahneye doğru götürüyor! Birkaç saat içinde seni tekrar geri götürmeyeceklerini kim bilir? Ya onu yalnız bulursan; ama belki de kocası yanındadır, hatta belki barones de oradadır! Kim bilir onları ne kadar değişmiş bulacağım! Karşısına çıktığımda acaba ayakta durabilecek halde olacak mıyım?"

Sadece amazona gittiğine dair zayıf bir umut ara sıra bu kasvetli düşüncelerin arasından kendini gösterebiliyordu. Gece olmuştu, araba bir avlunun çakıl taşları üzerinde yol aldıktan sonra durdu; bir hizmetkâr elinde meşaleyle görkemli bir ana kapıdan dışarı çıktı, geniş merdivenlerden inerek arabanın yanına kadar geldi. "Uzun zamandır bekleniyorsunuz," dedi deri perdeyi açarak. Wilhelm aşağı indikten sonra uyuyan Felix'i kucağına aldı, ilk hizmetkâr bir lambayla kapıda duran ikincisine seslendi: "Beyefendiyi hemen baronesin yanına götür."

Wilhelm'in kafasında ansızın bir şimşek çaktı: "Ne şans! İster bilerek, ister tesadüfen olsun, barones burada! İlk önce onu göreceğim! İyi ruhlar, bu büyük sıkıntılı anın en dayanılır şekilde geçmesi için yardım edin!"

Eve girince kendini şimdiye kadar adım attığı en ciddi, duygularına göre en kutsal mekânda buldu. Tavandan inen ışıltılı lamba, karşısında duran ve yukarı katta ikiye ayrılan geniş, rahat merdiveni aydınlatıyordu. Kaidelerin üstüne ve nişlere yerleştirilmiş heykellerden ve büstlerden birkaç tanesi ona tanıdık gelmişti. Gençlik izlenimlerinin en küçük parçası bile kaybolmaz. Büyükbabasına ait olan bir ilham perisini tanımıştı, gerçi aynı biçimde ve değerde değildi, kolu restore edilmiş, giysisine yeni parçalar eklenmişti. Wilhelm sanki bir masalın içindeymiş gibiydi. Çocuk kollarında ona ağırlık yapıyordu, merdivenlerde duraksadı ve onu daha rahat tutmak istermiş gibi diz çöktü. Ama aslında birkaç saniye dinlenmeye ihtiyacı vardı. Ayağa kalkmakta zorlanıyordu. Ona ışık tutan hizmetkâr çocuğu ondan almak istedi, ama Wilhelm çocuğu bırakamadı. Ön salona girdiğinde büyük bir şaşkınlık yaşadı, duvarda çok iyi tanıdığı, kralın hasta oğlunun resmi asılıydı. Ona göz atmaya fırsat bulamadan hizmetkâr onu birkaç odadan geçirip küçük bir odaya götürdü. İçeride, bir ışık perdesinin gölgesinde bir kadın oturmuş, kitap okuyordu. Bu belirleyici anda, "Ah, bu o olsa!" dedi

içinden. Uyanır gibi olan Felix'i yere koyarak kadının yanına gitmeyi düşündü, ama uyku sersemi çocuk yere yığıldı, kadın ayağa kalkıp ona yaklaştı. Bu amazondu! Wilhelm kendini tutamayıp dizleri üzerine çöktü: "Bu o!" diye bağırarak onun elini tuttu ve sonsuz bir hayranlık içinde öptü. Çocuk ikisinin arasında, halının üzerine yatmış, huzurla uyuyordu.

Felix kanepeye yatırıldı, Natalie onun yanına oturdu, Wilhelm'e hemen yanında duran koltuğu gösterdi. Ona serinletici bir şeyler ikram etmek istedi, ama beriki reddetti çünkü onun amazon olduğundan emin olmaya ve ışık perdesiyle gölgelenmiş yüz çizgilerini daha iyi görüp onu tanımaya çalışmakla meşguldü. Natalie ona genel hatlarıyla Mignon'un hastalığından söz etti, çocuğun bazı derin duygular yüzünden gittikçe tükendiğini, gizlediği aşırı heyecanı nedeniyle zavallı kalbinin sık sık kramplarla tehlikeli bir şekilde acı çektiğini, bu hayati organın beklenmedik heyecanlarda bazen ansızın durduğunu ve bu iyi çocuğun göğsünde iyileştirici hiçbir hayat belirtisi hissedilmediğini anlattı. Bu korkutucu kramp geçtiğinde doğanın gücü tekrar şiddetli nabız atışlarıyla kendini belli ediyor, daha önce bunun eksikliğini çeken çocuk, bu kez aşırı çarpıntıların sıkıntısını çekiyordu.

Wilhelm bu tür krampla ilgili bir sahne hatırlıyordu; Natalie doktorun bu konuyla ilgili daha sonra onunla konuşmak istediğine, çocuğun dostu ve hamisi olarak onu buraya çağırma nedenini ayrıntılı olarak anlatacağına değindi. "Onda çok farklı bir değişim göreceksiniz," diye devam etti Natalie, "Her zaman son derece nefret etmiş olduğu kadın giysilerini artık giyebiliyor."

"Bunu nasıl başardınız?" diye sordu Wilhelm.

"Bu arzu edilmiş bir şeyse, o zaman bunu sadece tesadüfe borçluyuz. Nasıl olduğunu anlatayım: Yanımda daima iyi ve dürüst karakterli olmalarını arzuladığım kız çocukları yetiştirdiğimi belki biliyorsunuzdur. Ağzımdan kendi inanmadığım hiçbir şeyin çıktığını duymazlar, ama bazen dünyada olup biten yalan yanlış ya da önyargılı bazı şeyleri başkalarından duymalarına engel olamıyorum ve bunu da istemiyorum. Bana bu konuda bir şey sorduklarında, bu yabancı ve uygunsuz kavramları elimden geldiğince doğru şeylerle bağdaştırarak böylece işe yaramasalar bile, zararsız hale getirmeye çalışıyorum. Kızlarım yakın zamanda köylü çocuklarının ağzından belli zamanlarda

insan kılığına girerek iyi çocuklara hediye, kötülereyse ceza veren meleklerle, Knecht Ruprecht'le[1] ve bazı azizlerle ilgili birtakım hikâyeler duymuşlardı. Bunların kılık değiştirmiş kişiler olacağını tahmin ediyorlardı, ben de ilk fırsatta onlara bir oyun sergilemeyi düşündüğüm için, belli etmeden bu tahminlerini güçlendirdim. Her zaman örnek davranışlar sergilemiş olan ikiz kız kardeşlerin doğum günleri yaklaşıyordu; onlara hak etmiş oldukları küçük hediyeleri bu kez bir meleğin getireceğini vaat ettim. Böyle bir şey görecekleri için son derece heyecanlanmışlardı. Bu rol için Mignon'u seçtim ve belirlenen günde uzun, hafif, beyaz bir elbise giydi. Göğsünün altına altın kemeri, aynı şekilde saçlarının üzerine altın halkayı da eksik etmedik. İlk başta kanat takmak istemedim, ama onu süsleyen hanımlar ustalıklarını iyice göstermek istedikleri için, bir çift altın kanatta ısrar ettiler. Böylece Mignon bir elinde zambak, diğer elinde küçük bir sepetle kızların ortasında görünerek beni bile şaşırttı. 'İşte, melek geldi!' dedim. Çocuklar şaşkınlıkla geri çekildi; sonunda hepsi bir ağızdan bağırdı: 'Bu Mignon!' Yine de bu tuhaf görüntüye yaklaşmaya cesaret edemiyorlardı.

'İşte, hediyeleriniz,' dedi Mignon sepeti uzatarak. Herkes çevresine toplandı, onu inceleyip dokundular ve sorular sordular:

'Sen bir melek misin?' diye sordu bir kız.

'Olmayı isterdim,' diye karşılık verdi Mignon.

'Elinde neden bir zambak tutuyorsun?'

'Kalbim de onun gibi açık ve temiz olsun diye, o zaman mutlu olurum.'

'Peki, ya kanatlar? Göster bize!'

'Henüz açılmamış olanlar daha güzel görünüyor.'

Ve böylece her masum ve kolay soruya anlamlı yanıtlar verdi. Küçüklerin merakı tatmin olup bu görüntünün etkisi yavaş yavaş dağılmaya başlayınca elbisesini tekrar çıkarmak istediler. Ama Mignon izin vermedi, zitherini alıp şuradaki yüksek çalışma masasının üstüne oturdu ve inanılmaz bir çekicilikle bir şarkı söylemeye başladı:

---

[1] Knecht Ruprecht: Almanca konuşulan kuzey ve orta bölgelerdeki geleneğe göre 6 Aralık arifesinde Aziz Nikolaus'la birlikte çocukları evinde ziyaret eden yardımcı –çn.

Bırakın görüneyim böyle olana dek;
Beyaz elbiseyi çıkarmayın sırtımdan!
Çıkayım bir an önce güzel yeryüzünden
Yukarıdaki o ebedi eve.
Orada küçük bir yerde dinleneyim,
Sonra açılsın o taze diyar,
Veririm o zaman saf giysiyi,
Kemeri ve tacı geri.
Cennetteki varlıklar,
Sormazlar erkeği, dişiyi,
Değişken bedenlerini
Sarmaz ne giysi ne kat.
Yaşamıştım gerçi gamsız, zahmetsiz,
Ama derin acıyı çektim yeterince;
Erken yaşlandım üzüntüden;
Genç yapın beni sonsuza dek yeniden!

O zaman elbiseyi onda bırakmaya karar verdim," diye devam etti Natalie, "Ve ona bu türde giyebileceği başka giysiler buldum. Kanımca bu elbiseler içinde bambaşka bir izlenim veriyor."

Vakit geç olduğu için Natalie konukları odalarına gönderdi. Wilhelm ayrılırken oldukça gergindi. "Acaba evli mi?" diye sordu kendi kendine. Her duyduğu gürültüde kapının açılıp kocasının içeri gireceğinden korkmuştu. Onu odasına götüren hizmetkâra tam cesaretini toplayıp bu soruyu soracağı sırada adam uzaklaştı. Huzursuzluk onu bir süre daha uykusuz bıraktı, bir süre amazonun hayaliyle şimdiki yeni dostunun görüntüsünü birbiriyle eşleştirmekle uğraştı. Henüz birbirlerine tam uymuyorlardı; ilkini adeta kendisi yaratmıştı, bu ise neredeyse Wilhelm'i dönüştürmek ister gibi görünüyordu.

Üçüncü Bölüm

Wilhelm ertesi sabah henüz ortalıkta ses seda yokken evi dolaşmaya çıktı. Burası şimdiye kadar gördüğü en temiz, en güzel ve saygın mimari yapıydı. "Bu gerçek sanat," dedi coşkuyla,

"Tıpkı güzel bir dostluk gibi: Ruhsal doğamızı biçimlendiren ve onun gibi biçimlenen ölçüyü fark etmemiz için bizi en güzel biçimde zorluyor." Büyükbabasının heykel ve büstlerinin üzerinde bıraktığı etki inanılmaz hoştu. Hasretle ve telaşlı adımlarla kralın hasta oğlunun resmine doğru yürüdü; onu eskisi kadar çekici ve dokunaklı buldu. Hizmetkâr ona başka odaları gezdirdi; Wilhelm bir kütüphaneyi, doğa ve fizik ürünlerinin sergilendiği küçük bir odayı dolaştı. Tüm bu nesneler karşısında kendini yabancı hissetmişti. Felix de bu arada uyanmış, önü sıra koşturuyordu; Therese'nin mektubunu nasıl ve ne zaman alacağı, Wilhelm'i endişelendiriyordu. Mignon'la karşılaşmaktan, bir ölçüde Natalie'yle de yüz yüze gelmekten korkuyordu. Therese'ye yazdığı mektubu mühürleyip kendini bu soylu varlığa sevinçli bir cesaretle teslim ettiği an ile şimdi içinde bulunduğu an ne kadar farklıydı.

Natalie onu kahvaltıya davet etti. Wilhelm görüldüğü kadarıyla on yaşlarında, temiz giyimli kızların masayı düzenlediği bir odaya girdi. Yaşça daha büyük olanlar ise içeri çeşitli içecekler getiriyorlardı.

Wilhelm kanepenin üzerinde asılı duran bir tabloya dikkatle baktı, onu pek tatmin etmese de, resimdeki kadınla Natalie arasında benzerlik vardı. Ancak genç kadın içeri girince bu benzerlik tümüyle kaybolur gibi oldu. Resimdeki kadının göğsünde bir haç nişanı görünce rahatladı, ama sonra aynı nişanı Natalie'nin göğsünde de gördü.

"Bu portreye bakınca bir ressamın bu kadar gerçekçi olup aynı zamanda hata yapabilmesine şaşırdım," dedi, "Resim genel olarak size çok benziyor, ama yine de ne sizin yüz hatlarınıza ne de karakterinize sahip."

"Aslında bu kadar benzerlik olması daha şaşırtıcı," diye karşılık verdi Natalie, "Çünkü o benim resmim değil; çocukluğumda bana çok benzeyen bir teyzem. Resim yaklaşık olarak benim yaşlarımdayken yapılmış, herkes ilk bakışta benim portrem sanıyor. Bu mükemmel kişiliği tanımalıydınız. Ona çok şey borçluyum. Son derece zayıf olan sağlığı, belki de kendisiyle çok fazla ilgilenmiş olması, ahlaki ve dinsel korkular onu başka koşullarda kabullenebileceği dünyadan alıkoydu. O, çok az dostu, özellikle de beni aydınlatan bir ışıktı."

Bir anda bu kadar çok tesadüfün bir araya gelmesine şaşıran Wilhelm, birkaç saniye düşündükten sonra sordu: "Gizli itirafları bana da iletilmiş olan güzel ve mükemmel ruh teyzeniz olabilir mi?"

"Elyazmasını okudunuz mu?" diye sordu Natalie.

"Evet!" diye karşılık verdi Wilhelm, "Hem de büyük bir ilgiyle. Bütün hayatımda büyük bir etkisi oldu. Bu yazılarda beni en fazla aydınlatan şeyin, sadece kendi varlığının değil, onu çevreleyen her şeyin saflığı, kendine yeten karakteri, soylu, sevgi dolu ve uyumlu olmayan hiçbir şeyi kabullenmemesi olduğunu söyleyebilirim."

"O halde bu elyazmalarını okuyan diğer insanlardan farklı olarak bu güzel naturaya, kişiliğe karşı daha makul, evet, daha adil olduğunuzu söyleyebilirim. Her eğitimli insan kendine ve başkalarına karşı ne kadar hoyratça savaştığını, eğitiminin ona neye mal olduğunu bilir ve bazı durumlarda sadece kendini düşünüp başkalarına neler borçlu olduğunu unutur. İyi insanlar ise yeterince yumuşak davranmadıkları için kendilerini suçlarlar, ama güzel bir karakter kendini fazla yumuşak, fazla vicdanlı bir şekilde eğittiğinde, evet, hatta bunda biraz aşırıya kaçtığında, bu kişi için dünyada sabır ve hoşgörü kalmamış gibidir. Yine de bizim dışımızdaki bu insanlar içlerinde taşıdıkları idealler açısından öncüdürler, ancak onları taklit etmek yerine onlar gibi olmaya çalışmak gerekir. Hollandalı hanımların saflığına gülerler, ama benzer düşünceler ev idaresinde arkadaşım Therese'nin daima gözünün önünde bulunmasaydı, o şimdi olduğu kişi olur muydu?"

"O halde Therese'nin dostu olarak karşımda değerli akrabasına gönülden bağlı, çocukluğundan beri paylaşımcı, sevgi dolu ve yardımsever olan Natalie'yi görüyorum! Böyle bir karakter, ancak böyle bir soydan gelebilirdi! Şimdi aile büyüklerinizi ve ait olduğunuz çevreyi bir anda yeniden gözden geçirince karşıma ne müthiş bir manzara çıkıyor."

"Evet!" dedi Natalie, "Belli anlamda, hakkımızda en iyi bilgiyi teyzemizin elyazmasından başka bir yerden edinemezsiniz; kuşkusuz bana olan sevgisi nedeniyle hakkımda fazlasıyla iyi şeyler yazmış. İnsan bir çocuktan söz ederken hiçbir zaman güncel olanı konuşmaz, sadece umutlarını dile getirir."

Wilhelm bu arada artık Lothario'nun kökeni ve ilkgençliği hakkında da bilgi sahibi olduğunu çabucak aklından geçirmişti; güzel kontes ona boynunda teyzesinin incileriyle bir çocuk olarak göründü; yumuşak ve sevgi dolu dudakları onunkilere yaklaşırken, kendisi de bu incileri yakından görmüştü; bu güzel anıları başka düşüncelerle uzaklaştırmaya çalıştı. Elyazmasından edindiği bilgileri hızla bir aklından geçirdikten sonra coşkuyla devam etti: "O halde şu anda saygıdeğer amcanın evinde bulunuyorum! Burası bir ev değil, tapınak; siz de soylu rahibesiniz, evet, hatta koruyucu meleğin ta kendisi; dün gece evden içeri adımımı attığımda ergenlik dönemimin eski sanat eserlerini tekrar karşımda gördüğüm zaman hissettiklerimi ömrüm boyunca hatırlayacağım. Mignon'un şarkısındaki duyarlı mermer heykelleri hatırlıyorum; ama bu heykeller benim yasımı tutmuyordu, bana büyük bir ciddiyetle baktılar ve eski gençlik yıllarımı doğrudan bu ana bağladılar. Ailemizin bu eski hazinesini, büyükbabamın yaşama sevincini, başka birçok değerli sanat eserinin arasına yerleştirilmiş halde burada bulmakla kalmıyor, bu iyi yürekli yaşlı adamın doğuştan sevdiği kişi olan kendimi, değersiz kişiliğimi de burada buluyorum, ah Tanrım! Hem de nasıl bağlarla ve nasıl bir çevrede!"

Küçük kızlar kendi küçük uğraşlarıyla ilgilenmek üzere yavaş yavaş odayı terk ettiler. Natalie'yle odada yalnız kalan Wilhelm son sözlerine açıklık getirmek zorunda kaldı. Evde sergilenen sanat eserlerinin kayda değer bölümünün büyükbabasına ait olduğunun anlaşılması, neşeli ve samimi bir ortam yaratmıştı. Elyazması sayesinde evle tanışması gibi, sanki baba mirasını da tekrar bulmuş gibiydi. Artık Mignon'u görmek istiyordu; ancak Natalie civar köyden çağrılmış olan doktor gelene kadar beklemesini rica etti. Bu kişinin daha önce tanıdığımız ve "Güzel Bir Ruhun İtirafları"nda sözünü ettiğimiz küçük, enerjik adamın ta kendisi olduğu kolayca tahmin edilebilir.

"Madem artık aile çevresinin içindeyim," diye devam etti Wilhelm, "O halde elyazmasında adı geçen başrahip herhalde tuhaf olaylardan sonra ağabeyinizin evinde tekrar karşıma çıkan şu olağanüstü, gizemli adam olmalı, öyle değil mi? Bana onun hakkında daha açıklayıcı bilgi verebilir misiniz?"

Natalie, "Onun hakkında çok şey söylenebilir," dedi, "En doğru bildiğim şey, eğitimimiz üzerindeki etkisidir. Eğitimi sadece eğilimlere bağlamak gerektiği görüşündeydi, en azından bir süre buna inandı; şimdi nasıl düşündüğünü söyleyemem. İnsandaki ilk ve en son şeyin faaliyet olduğu, böyle bir yetenek, bizi buna iten bir içgüdü olmaksızın hiçbir şey yapılamayacağı iddiasındaydı. 'Şairlerin böyle doğduğunu kabul etmek gerek,' diyordu, 'Bunu tüm sanatlarda kabul etmek gerek çünkü insan doğasının bu etkileri görünürde çok zor taklit edilebilirler; ama doğru gözlemlendiğinde her yetenek, en küçüğü bile doğuştandır. Ancak ne olduğu belirsiz, karmakarışık eğitimimiz insanları kararsız hale getiriyor; dürtüleri canlandırmak, gerçek yeteneklerimizi artırmaya yardımcı olmak yerine arzuları uyandırıyor, insanlar için çabalayan doğanın kendisine aykırı nesnelere yöneltiyor. Kendi yolunda giderken yönünü kaybeden bir çocuğu, bir genci, yabancı bir yolda dümdüz giden birine tercih ederim. Biri doğru yolu kendi kendine ya da bir rehberle buluyorsa, o, doğanın kendisine uygun gördüğü yoldur, böylece o yoldan bir daha çıkmaz, oysa diğeri her an yabancı bir boyunduruğu üzerinden silkip atarak kendini koşulsuz özgürlüğe terk etme tehlikesiyle karşı karşıyadır.'"

"Bu kendine özgü adamın benimle de ilgilenip anlaşıldığı kadarıyla kendi yöntemine göre yönetmese bile, en azından bir süre hatalarımı onaylaması gerçekten tuhaf. Birçoklarıyla ilgilenerek benimle adeta alay etmiş olmasının hesabını gelecekte nasıl vereceğini herhalde sabırla beklemem gerekecek."

"Bu bir tuhaflıksa, şikâyet edemem," dedi Natalie; "Çünkü hiç kuşkusuz, kardeşlerimin arasında en iyi ben yol aldım. Bence ağabeyim Lothario da bundan daha iyi bir eğitim alamazdı; sadece iyi kalpli kız kardeşim, kontes belki daha farklı eğitilebilirdi, belki karakterine daha güçlü, daha ciddi bir şeyler etki edebilirdi. Kardeşim Friedrich'in ne olacağınıysa kestirmek bile çok zor; korkarım bu pedagojik deneyin kurbanı olacak."

"Bir erkek kardeşiniz daha mı var?" diye sordu şaşkınlıkla Wilhelm.

"Evet!" diye yanıtladı Natalie, "Hem de son derece neşeli, havai karakterli, onu dünyayı dolaşmaktan alıkoyamadığımız için bu uçarı, gevşek çocuğun hali ne olacak, bilmiyorum. Onu

uzun zamandır görmedim. Beni tek rahatlatan, nerede olduğunu ve neler yaptığını başrahibin ve ağabeyimin çevresinin bana her zaman bildirmesi."

Wilhelm Natalie'nin bu çelişkiyle ilgili düşüncelerini öğrenmek ve bu gizemli çevreyle ilgili ondan bilgi almak istediği sırada doktor içeri girdi ve karşılıklı selamlaşmalardan sonra hemen Mignon'un durumu hakkında konuşmaya başladı.

Bu arada Felix'in elinden tutan Natalie onu Mignon'un yanına götürmek, böylece çocuğu dostunun gelişine hazırlamak istediğini söyleyerek odadan çıktı.

Wilhelm'le yalnız kalan doktor devam etti: "Size tahmin edemeyeceğiniz kadar olağanüstü haberlerim var. Natalie serbestçe konuşabilelim diye bizi yalnız bıraktı, gerçi anlatacaklarımın hepsini ondan öğrendim, ama onun yanında böyle rahat hareket edemem. Söz konusu çocuğun tuhaf karakteri neredeyse derin bir hasretten kaynaklanıyor; bu, vatanına ve size duyduğu hasret, dostum, onda dünyevi olan tek şeyin bu olduğunu söyleyebilirim; yalnız ikisi de uçsuz bucaksız bir uzaklığı kavrıyor, her iki durum da bu yalnız ruha erişilmez uzaklıkta. Evi Milano civarında olmalı, küçük bir çocukken bir ip cambazı kumpanyası onu ailesinden kaçırmış. Evinin yerini ve adını bilemeyecek kadar küçük olduğu, ama özellikle hiç kimseye evini ve nereden geldiğini daha ayrıntılı anlatmamaya yemin ettiği için daha fazlasını öğrenemedik. Çünkü yolunu kaybettiği bir zamanda karşısına çıkan ve evinin yerini tam olarak tarif edip kendisini oraya götürmelerini ısrarla rica ettiği bu insanlar, onu yanlarına katıp aceleyle yollarına devam etmişler ve mola verdikleri bir handa çocuğun uyuduğunu sanıp ele geçirdikleri ganimetle ilgili yaptıkları şakalar eşliğinde evinin yolunu bir daha asla bulamayacağını iddia etmişler. Zavallıcık o an korkunç bir çaresizliğe kapılmış, sonunda Meryem Ana kendisine görünüp onu kendi yanına alacağını söylemiş. Kızcağız bunun üzerine bir daha hiç kimseye güvenmeyeceğine, hikâyesini hiç kimseye anlatmayacağına kutsal Meryem üzerine yemin edip Tanrı'nın doğrudan yardımıyla yaşayıp öleceğini ümit etmiş. Burada size anlattıklarımı bile Natalie'ye açıkça itiraf etmemiş, değerli dostumuz bunları birbirinden ayrı söylemlerden, şarkılardan ve özellikle gizlemek istediklerini bir araya dizip ele veren çocukça tedbirsizliklerden ortaya çıkarmış."

Wilhelm artık bu iyi kalpli çocuğun bazı şarkılarını ve sözlerini kendine açıklayabiliyordu. Bu yapayalnız varlığın tuhaf şarkılarından ve itiraflarından öğrendiklerini kendisinden saklamamasını dostundan ısrarla rica etti.

"Ah!" dedi doktor, "Bilmeden katıldığınız, korkarım bu iyi kalpli çocuğun ölmesinde ya da yaşamasında belirleyici olan bir hikâyeye, tuhaf bir itirafa hazırlıklı olun."

"Anlatın," dedi Wilhelm, "Son derece sabırsızlandım."

"'Hamlet' oyunundan sonra gece size yapılan gizli ziyareti hatırlıyor musunuz?" diye sordu doktor.

"Evet, elbette hatırlıyorum," dedi Wilhelm utanarak, "Ama şu anda bunun bana hatırlatılmasını beklemiyordum."

"Kim olduğunu biliyor musunuz?"

"Hayır! Beni korkutuyorsunuz! Tanrı aşkına, yoksa Mignon muydu? Kimdi? Söyleyin!"

"Bunu bilmiyorum."

"O halde Mignon değil, öyle mi?"

"Hayır, elbette değil! Ama Mignon gizlice odanıza girmek üzereymiş, gizlendiği köşeden bir rakibenin kendisinden önce davrandığını görmüş."

"Bir rakibe ha!" diye bağırdı Wilhelm. "Devam edin, beni iyice şaşırttınız."

"Bu sonuçları benden bu kadar çabuk öğrenebildiğinize sevinmelisiniz," dedi doktor, "Natalie ve ben bu olayla sadece uzaktan ilgili olduğumuz halde yardım etmeye çalıştığımız bu iyi kalpli çocuğun bu karmakarışık ruh halini açık seçik görene kadar yeterince eziyet çektik. Philine'nin ve diğer kızların aptalca konuşmalarından ve bazı şarkılardan etkilenen kızcağız, aklına saf ve mutlu bir huzurdan başka bir şey getirmeksizin, sevdiği kişinin yanında bir gece geçirme fikrini çekici bulmuş. Size olan düşkünlüğü, dostum, çocuğun bu güzel kalbinde zaten önceden fazlasıyla coşkulu ve şiddetliymiş, sizin kollarınızda birçok acısını dindirmiş, bu kez istediği, bu mutluluğu dolu dolu yaşamakmış. Kimi zaman bunu sizden dostça rica etmeye niyetlenmiş, ama gizli bir ürperti onu bundan alıkoymuş. Sonunda neşeli geçen akşamın ve fazlasıyla içtiği şarabın etkisiyle o gece odanıza gizlice girmekle ilgili niyetini hayata geçirme cesaretini bularak sürgüsü açık duran odaya girmek üzere dışarı

çıkmış, ancak merdivenden yukarı çıktığında bir gürültü duyup hemen saklanmış; bulunduğu yerden beyazlara bürünmüş bir kadının gizlice odanıza girdiğini görmüş. Ardından siz gelmişsiniz, kız büyük sürgünün kapandığını duymuş.

Mignon tarifsiz bir acı duymuş, tutkulu bir kıskançlığın tüm şiddetli duyguları belirsiz bir arzuya yönelik, bilinmeyen bir ihtiyaç halinde birbirine karışarak henüz gelişmemiş kızcağıza şiddetle saldırmış. O zamana dek hasret ve umutla coşku içinde çarpan kalbi ansızın teklemeye başlamış; göğsüne kurşun gibi çöken bir ağırlık ona soluk aldırmayınca bu halden nasıl kurtulacağını bilememiş, yaşlı arpçının sesini duyunca çatı katındaki adamın yanına koşmuş ve geceyi onun ayakları dibinde, korkunç titremeler içinde geçirmiş."

Doktor birkaç saniye sustu, Wilhelm sessiz kalınca devam etti: "Natalie bana hayatında hiçbir şeyin onu bu çocuğun durumu kadar dehşete düşürüp sarsmadığını söyledi; evet, soylu dostumuz kendi soruları ve yönlendirmeleriyle onu bu itiraflara zorladığı ve bu yüzden ona eski anılarını hatırlatarak zavallı çocuğun acılarını tazelediği için kendini suçluyor.

'İyi kalpli çocuk,' dedi Natalie bana, 'Konuşmalarının ya da daha doğrusu sürekli artırdığım sorularımın bir yerinde ansızın önümde yere yığıldı, bir eliyle göğsünü tutarak o korkunç gece yaşadığı acının tekrarlandığından şikâyet etti. O yerde solucan gibi kıvranırken, soğukkanlılığımı korumaya çalışarak bu koşullarda beden ve ruh sağlığı açısından bildiğim çareleri düşünüp uygulamaya çalıştım.'"

"Tam da zavallı kızı tekrar görmek istediğim şu anda ona ettiğim birçok haksızlığı böylesine canlı bir şekilde hissetmeme neden olarak beni zor duruma sokuyorsunuz," diye bağırdı Wilhelm, "Onu göreceksem neden karşısına özgürce çıkma cesaretini benden alıyorsunuz? Size bir şey itiraf edeyim: Kalbi bu kadar etkilenmişken varlığımın bir yardımı olacağını sanmıyorum. Doktor olarak çektiği bu iki özlemin onu hayattan koparmakla tehdit edecek kadar derine gömülü olduğundan eminseniz, varlığımla neden acılarını tazeleyeyim? Hatta belki de sonunu hızlandırayım?"

"Dostum!" diye karşılık verdi doktor, "Yardımcı olamadığımız yerde bu acıları dindirmekle yükümlüyüz, ayrıca sevilen

bir kişinin varlığının kişinin hayal gücünün yıkıcı şiddetini nasıl yok edip özlemini sakin bir gözleme dönüştürdüğüne dair çok önemli örnekler biliyorum. Her şeyin bir ölçüsü ve hedefi olmalı! Çünkü mevcut kişi aynı şekilde sönmüş tutkuları yeniden körükleyebilir. Zavallı kızı görün, ona dostça davranın ve sonra neler olacağına bakalım."

Geri dönen Natalie Mignon'u görmek üzere Wilhelm'in kendisini izlemesini rica etti. "Bana Felix'le çok mutluymuş gibi göründü, umarım dostunu da iyi karşılar." Wilhelm biraz itiraz edecek gibi olduysa da Natalie'nin peşinden gitti, duydukları onu derinden etkilemişti ve coşkulu bir sahne yaşanmasından korkuyordu. Ama odadan içeri adım atınca neredeyse tam tersi oldu.

Uzun, beyaz kadın giysileri içindeki Mignon tutam tutam toplanmış gür bukleli kahverengi saçlarıyla oturmuş, kucağındaki Felix'i sıkıca göğsüne bastırmıştı; tıpkı bedenini terk etmiş bir ruh, çocuk ise yaşamın kendisiymiş gibi görünüyordu; sanki gökyüzü ve yeryüzü birbirini kucaklamıştı. Mignon gülümseyerek Wilhelm'e elini uzattı: "Çocuğu bana tekrar geri getirdiğin için teşekkür ederim; onu kaçırmışlardı, Tanrı bilir, nasıl, o günden sonra yaşayamadım. Kalbimin bu dünyada bir şeye ihtiyacı olduğu sürece, bu boşluğu Felix dolduracak."

Mignon'un dostunu böyle sükûnet içinde karşılaması herkesi büyük ölçüde rahatlatmıştı. Doktor Wilhelm'den onu sık sık ziyaret etmesini isteyerek böylece hem ruhsal hem de bedensel olarak dengesini bulacağını söyledi. Sonra kısa zamanda tekrar geleceğini söyleyip ayrıldı.

Wilhelm artık Natalie'yi kendi çevresi içinde gözlemleyebilirdi: İnsan onun yanında yaşamaktan daha iyisini isteyemezdi. Varlığı, bazıları evinde kalan, bazıları da civardan onu ziyarete gelen genç kızların ve çeşitli yaşta kadınların üzerinde son derece temiz bir etki bırakıyordu.

Wilhelm bir ara ona sordu: "Hayatınız hep böyle mi geçti? Çünkü teyzenizin çocukluğunuzla ilgili yaptığı tarif, yanılmıyorsam hâlâ size uyuyor. Hiç yanılmadığınız her halinizden belli. Hiçbir zaman geri adım atmanız gerekmemiş."

"Bunu kişisel özelliklerimi doğru tespit eden amcama ve başrahibe borçluyum," dedi Natalie, "Çocukluğumdan bu yana

hatırladığım en coşkulu duygu, her yerde ihtiyaç içinde olan insanları görmem ve bu ihtiyaçlarını karşılamak için duyduğum karşı konulmaz istektir. Henüz ayakları üzerinde duramayan çocuğu, artık ailesinin yanında kalamayan yaşlıyı, zengin bir ailenin çocuk hasretini, ailesini geçindiremeyen yoksulu, bir mesleğe duyulan gizli isteği, bir yetenekle ilgili hissedilen dürtüyü, küçük, gerekli yüzlerce önemli beceriye olan yatkınlıkları, galiba tüm bunları her yerde keşfetmek gözlerimin kaderi. Hiç kimsenin bana göstermediği yere bakmışımdır; ama sanki bunları görmek için yaratılmışım. Birçok insanın son derece duyarlı olduğu cansız doğanın çekiciliği bende bir etki bırakmadı, hatta neredeyse sanatın çekiciliği de öyle; en hoşuma giden duygu dünyada bir eksiklik, bir ihtiyaç oluştuğunda, içimden hemen buna bir çare, bir yardım bulup eksiklikleri gidermeye çalışmak oldu ve bu hâlâ böyledir.

Bir yoksulu paçavralar içinde gördüğümde hemen aklıma ailemin dolaplarında asılı duran fazla giysiler gelirdi; özensizlikten ve bakımsızlıktan tükenmiş çocukları gördüğümde, zenginlik ve refah içinde can sıkıntısı çektiklerini fark ettiğim şu ya da bu kadını hatırlardım; birçok insanı daracık odalara sıkışmış gördüğümde, onların bazı evlerin ve malikânelerin büyük odalarına yerleştirilmeleri gerektiğini düşünürdüm. Bu şekilde bakmak, en küçük bir yansıma olmaksızın, bana çok doğal geliyordu; bu yüzden çocukluğumda akıl almaz şeyler yapmış, insanları en tuhaf taleplerimle utandırmışımdır. Bir başka özelliğim de parayı ihtiyaç gidermek için bir araç olarak görebilmeyi ancak büyük çabayla ve çok geç öğrenmiş olmamdır; iyiliklerimi hep doğal ürünlerden oluştururdum[1] ve çoğunlukla bana güldüklerini biliyordum. Sadece başrahip beni anlıyormuş gibiydi, bana her konuda yardımcı oldu, bu isteklerimi ve eğilimlerimi tanıtmamda bana yol gösterdi ve amacına uygun bir şekilde tatmin etmemi sağladı."

"Kadınları eğittiğiniz küçük dünyanızda bu sıra dışı adamların ilkelerini de benimsiyor musunuz?" diye sordu Wilhelm,

---

1 Orijinal metinde *Naturalien* olarak geçen "doğal ürün" kavramı, Avrupa'da 19. yüzyıla dek para yerine kullanılan ödeme ve değiş tokuş biçimiydi. Rahiplerin ve öğretmenlerin ücretleri kısmen bu şekilde, tarım ürünleri ya da hayvan olarak ödenirdi –çn.

"Siz de her karakterin kendisini eğitmesine izin veriyor musunuz? Kızlarınızın da kendilerini arayıp bulmalarına, yollarını şaşırıp hata yapmalarına, hedeflerine başarıyla ulaşmalarına ya da hataları içinde kaybolmalarına izin veriyor musunuz?"

"Hayır!" dedi Natalie, "İnsanlara böyle davranmak düşüncelerime tamamen terstir. Hemen yardım elini uzatmayan, bana hiç yardım etmeyecek demektir; hemen bir öğüt vermeyen, asla öğüt vermez. Hayatta onlara destek olacak belli başlı kurallar koymayı ve bunları çocukların kafasına sokmayı da gerekli görüyorum. Evet, şunu iddia edebilirim: Kuralların içinde yolumuzu şaşırmamız, bizi oradan oraya savuran keyfi davranışların içinde şaşırmamızdan iyidir; insanlara baktığımda karakterlerinde, kararlı bir şekilde konmuş kuralların kapatabileceği boşluklar görüyorum."

"O halde davranış biçiminiz dostlarımızın gözlemlediğinden çok daha farklı, öyle mi" dedi Wilhelm,

"Evet!" diye karşılık verdi Natalie, "Ama bu adamların beni de kendi yolumda, özellikle bu benim yolum olduğu için rahatsız etmeyen, aksine istediğim her konuda bana destek olan inanılmaz hoşgörülerini de hesaba katabilirsiniz."

Natalie'nin çocuklarına nasıl bir yöntem uyguladığına dair ayrıntılı bilgileri başka bir fırsata saklayalım.

Mignon sık sık diğerleriyle birlikte olmak istiyordu ve Wilhelm'e tekrar yavaş yavaş alışıp onu kalbine alarak daha neşeli ve hayat dolu olmaya başlayınca bunu ondan esirgemediler. Gezintiye çıktıklarında çabucak yorulduğundan, Wilhelm'in koluna girmeyi seviyordu. "Artık Mignon tırmanıp sıçramıyor, ama yine de dağların tepelerine çıkmak, bir evden, bir ağaçtan diğerine geçmek istiyor. Kuşlar ne kadar kıskanılmaya değer, özellikle de kendileri için sevimli yuvalar yaptıklarında."

Mignon'un dostunu birkaç kez bahçeye davet etmesi kısa sürede alışkanlığa dönüşmüştü. Wilhelm meşgul olduğunda ya da bulunamadığında onun yerini Felix'i alıyordu; iyi kalpli kız bazı anlarda dünyadan kopup gitmiş görünse de, diğer zamanlarda baba oğula adeta sıkıca tutunuyor, onlardan ayrılmaktan her şeyden fazla korkuyordu.

Natalie düşünceli görünüyordu. "Bu iyi kalbi sizin varlığınıza tekrar açmakla iyi edip etmediğimizi bilmiyorum." Wilhelm'in

bir şeyler söylemesini beklermiş gibi sustu. İçinde bulunduğu koşullar altında Therese'yle olan ilişkisinin Mignon'u son derece incitecek olması Wilhelm'in de aklına gelmişti, ama yaşadığı belirsizlik içinde bu niyetinden söz etmeye cesaret edemiyordu, ayrıca Natalie'nin bu konuda bilgisi olduğunu tahmin etmiyordu.

Aynı şekilde soylu dostu kız kardeşinden söz ettiği, iyi özelliklerini övdüğü ve durumuna üzüldüğü zaman da konuşulanlara özgür bir zihinle kulak veremiyordu. Natalie kontesi çok yakında burada tekrar göreceğini haber verince epeyce sıkıldı. "Kocasının aklında artık cemaatte kendini ölmüş kontun yerine koymaktan, görüşleri ve faaliyetleriyle bu büyük kurumu destekleyip geliştirmekten başka bir şey yok. Bize yapacağı ziyaret bir tür veda olacak; daha sonra cemaatin yerleşik bulunduğu çeşitli yerleri dolaşacak; herkes onun keyfine göre hareket ediyormuş gibi; öncülerine iyice benzemek için neredeyse kız kardeşimle birlikte Amerika'ya gitmeye kalkışacak; bir aziz olmak için hiçbir eksiği olmadığına artık iyice inandığından, belki de aklından sonunda din şehidi olarak nurlanmak da geçiyordur."

Dördüncü Bölüm

O zamana dek Bayan Therese'den bir hayli söz edilmiş, birçok kez lafı geçmişti ve Wilhelm her seferinde bu mükemmel kadına kalbini açıp evlenme teklif ettiğini yeni dostuna söylemeye yeltenmişse de, tanımlayamadığı bir duygu onu bundan alıkoymuştu; uzun süre tereddüt ettikten sonra Natalie nihayet o bilindik sevimli, alçakgönüllü, neşeli gülümsemesiyle konuyu açtı: "Pekâlâ, sonunda bu sessizliği bozup sırrınızı açmanız için sizi benim zorlamam gerekecek! Sizin için böylesine önemli olan ve beni de yakından ilgilendiren bir konuyu neden benden gizliyorsunuz, dostum? Kız arkadaşıma evlenme teklif ettiniz; bu meseleye karışmam boşuna değil, işte gerekçelerim burada! Size yolladığı ve benim aracılığımla verilmesini istediği mektup burada."

"Therese'den bir mektup mu?" diye bağırdı Wilhelm.

"Evet, bayım! Kaderiniz belli oldu. Mutlu olun. İzin verin, size ve arkadaşıma mutluluklar dileyeyim."

Wilhelm susup önüne baktı. Natalie gözleriyle onu yoklayınca yüzünün solmuş olduğunu fark etti. "Sevinciniz çok güçlü," diye devam etti, "Adeta dehşete dönüştü, diliniz tutuldu. Buna karşın size daha içten katılamam çünkü henüz söyleyeceklerim var. Umarım minnettar olursunuz çünkü Therese üzerindeki etkimin hiç de az olmadığını size söyleyebilirim; benim tavsiyemi istedi ve tuhaf bir şekilde siz de buradaydınız, dostumun hâlâ içinde barındırdığı ufak tefek şüphelerini başarılı bir şekilde bertaraf ettim, ulaklar canla başla gidip geldiler; işte kararı! Bütün gelişmeler burada! Şimdi bütün mektupları okuyun, müstakbel eşinizin güzel kalbine şöyle özgürce ve safça bir bakın."

Wilhelm Natalie'nin uzattığı mührü açılmış kâğıdı aldı; mektup dostça sözcüklerle başlıyordu:

"Olduğum gibi, beni tanıdığınız gibi sizinim. Size olduğunuz gibi, sizi tanıdığım gibi, benimsiniz diyeceğim. Bizi ve evliliğimizdeki ilişkileri değiştirecek olan şeyleri mantığımızla, sevinçli cesaretimizle ve iyi niyetimizle çözeceğiz. Bizi bir araya getirecek olan tutku değil, yakınlık ve güven olduğu için buna başka binlerce kişiden daha fazla cesaret edebiliriz. Eski dostumu zaman zaman içtenlikle andığımda beni elbette bağışlarsınız; karşılığında anne olarak oğlunuzu bağrıma basacağım. Küçük evimi benimle paylaşmak isterseniz o zaman evimin efendisi ve ustası siz olursunuz, bu arada çiftliğin satışı bitmiş olacak. Orada ben olmadan bir düzenleme yapılmamasını isterim, böylece bana duyacağınız güveni de hak etmiş olduğumu gösterebilirim. Hoşça kalın, sevgili, sevgili dostum! Sevgili nişanlım, saygıdeğer eşim! Therese sizi umutla ve yaşama sevinciyle bağrına basıyor. Arkadaşım size daha fazlasını, her şeyi anlatacak."

Bu sayfayla birlikte Therese'sini içinde yeniden ve büsbütün canlanmış hisseden Wilhelm de tamamen kendine gelmişti. Mektubu okurken düşünceler zihninden hızla geçti. Kalbinde Natalie'ye karşı bir yakınlığın canlı izlerini bulunca korkuya kapıldı; bu düşünceleri kafasından atarak hepsini saçmalık olarak nitelendirdi, Therese'nin mükemmel kişiliğini hayal ederek mektubu tekrar okuyunca mutlu oldu, daha doğrusu kendini

mutlu görünecek kadar rahatlattı. Natalie karşılıklı yazılmış ve bazı yerlerini sizlere aktaracağımız mektupları önüne koydu.

Therese nişanlısını kendine göre tarif ettikten sonra şöyle devam ediyordu:

"Şimdi bana evlenme teklif eden adamı böyle hayal ediyorum. Kendisi hakkında nasıl düşündüğünü, her şeyi bana açıklıkla anlattığı kâğıtlardan daha sonra görürsün; onunla mutlu olacağımdan eminim."

"Mevki meselesine gelince, bu konuda eskiden beri nasıl düşündüğümü biliyorsun. Bazı insanlar dış koşullardaki dengesizliği korkunç buluyorlar ve bunu düzeltemiyorlar. Kendi inancıma göre hareket edeceğim gibi, hiç kimseyi de ikna etmek istemiyorum. Kendim örnek vermeden davrandığım gibi, örnek vermeyi de düşünmüyorum. Beni korkutan, sadece iç dengeler, sakınılması gereken şeylere uymayan bir yapı; fazla ihtişam ve zevksizlik, zenginlik ve cimrilik, soyluluk ve kabalık, gençlik ve ukalalık, gereksinimler ve kutlamalar, dünya bunları istediği kadar onaylasın ya da değer versin, bu nicelikler beni mahvedebilir."

"Birbirimizle uyuşacağımızı umut ediyorsam, bu iddiamı özellikle sana, son derece değer verdiğim ve saygı duyduğum sana dayandırıyorum, sevgili Natalie; çünkü o sana çok benziyor. Evet, o da tıpkı senin gibi en iyiyi bulacağımıza inandığımız mükemmele olan soylu arayışı ve çabayı ortaya koyuyor. Şu ya da bu kişiye farklı davrandığın, şu ya da bu meselede sanki ben yapmışım gibi kendini farklı şekilde aldattığın için içimden sana ne çok kızmışımdır, ama sonunda genellikle sonuçlar hep senin haklı olduğunu ortaya çıkardı. 'Eğer insanları oldukları gibi kabul edersek, onları daha kötü duruma sokarız; insanlara olacakları şeymiş gibi davranırsak, o zaman onları kendilerini getirmek istedikleri yere götürürüz,' derdin. Ben ne böyle görebilir ne de davranabilirim, bunu çok iyi biliyorum. Kavrayış, düzen, terbiye, emir, benim konularım bunlar. Jarno'nun söylediklerini hâlâ hatırlıyorum: 'Therese talebelerini terbiye eder, Natalie oluşturur,' demişti. Hatta bir keresinde daha ileri gidip benim üç güzel özellikten, inanç, sevgi ve umuttan tamamen yoksun olduğumu iddia etmişti: 'İnanmak yerine kavrıyor, sevmek yerine sabrediyor, umut etmek yerine güveniyor.' Seni tanımadan önce dünyada berraklıktan ve akıldan daha yüce bir

şey tanımadığımı sana seve seve itiraf etmek isterim; sadece senin varlığın beni ikna etti, canlandırdı ve alt etti; senin güzel ve yüce ruhun karşısında yerimi sana isteyerek veririm. Dostuma da aynı anlamda saygı duyuyorum; özgeçmişi ebedi bir arayış ve bulamayış, ama bu boş bir arayış değil; aksine, olağanüstü ve iyi niyetli arayışı onu ilerletmiş, ona ancak kendinden kaynaklanan şeyin verilebileceğini düşünüyor. İşte böyle, canım, berraklığım bu kez de bana hiç zarar vermedi; nişanlımı kendisinden daha iyi tanıyorum ve ona fazlasıyla saygı duyuyorum. Onu görüyorum, ama denetlemiyorum, ama onun neler başarabileceğini sezmeye kavrayışım yetmiyor. Onu düşündüğümde, hayali daima seninkiyle karışıyor ve böyle iki insana ait olmayı nasıl hak ettiğimi bilmiyorum. Ama görevimi yaparak, benden bekleneni ve umulanı yerine getirerek, bunu hak edeceğim."

"Lothario'yu düşünüyor muyum? Coşkuyla ve her gün. Hayalimde beni çevreleyen dostlar arasında ondan bir an bile mahrum olamam. Ah, bir gençlik hatası yüzünden benimle akraba olan, doğanın sana bu kadar yakın kılmak istediği bu kusursuz adama ne üzülüyorum. Gerçekten, senin gibi bir varlık ona benden daha layık olurdu. Onu sana teslim edebilirim, etmem gerek. Saygın bir eş bulana kadar onu kendi haline bırakalım, yine bundan sonra da birlikte olup birlikte kalalım."

"Peki ama dostlarımıza ne diyeceğiz?" diye söze girdi Natalie. – "Ağabeyinizin bundan haberi yok mu?" "Hayır! Sizinkilerin de öyle, bu konu bu kez sadece biz kadınlar arasında görüşüldü. Lydie'nin Therese'nin kafasına ne tür kuruntular soktuğunu bilmiyorum; başrahip ve Jarno'ya güvenmiyormuş gibi görünüyor. En azından Lydie ona benim de genel olarak bildiğim, ama hiçbir zaman karışmak istemediğim bazı bağlantılar ve planlarla ilgili birtakım şüpheler aşılamış ve Therese şimdi hayatının bu en önemli adımını atarken benden başka hiç kimsenin onu etkilemesini istemiyor. Evliliklerini karşılıklı olarak bildirecekleri, ama birbirlerine danışmayacakları konusunda ağabeyimle çok önceden anlaşmıştı."

Natalie ağabeyine bir mektup yazdı, birkaç kelime eklemesi için Wilhelm'i de yanına çağırdı, Therese bunu ondan rica etmişti. Mektubu mühürleyecekleri sırada Jarno beklenmedik bir şekilde çıkageldi. Onu dostça karşıladılar. Jarno da son derece

neşeli ve şakacı görünüyordu, nihayet dayanamayıp ağzındaki baklayı çıkardı: "Aslında buraya, size son derece şaşırtıcı, ama güzel bir haber vermeye geldim; Therese'miz hakkında. Çok fazla uğraştığımız için bazen bizi azarladınız, güzel Natalie, ama gördünüz işte, insanın her yerde casusları olması ne kadar iyiymiş. Tahmin edin bakalım, zekânızı bir de biz görelim'"

Bu sözleri söylerken takındığı kendini beğenmiş tavrı, Wilhelm'e ve Natalie'ye bakarken yüzünün aldığı kurnaz ifade, dostlarımızı sırlarının ifşa olduğuna inandırmıştı. Natalie gülümseyerek yanıtladı: "Düşündüğünüzden de becerikliyiz, bilmecenin yanıtını siz vermeden biz çoktan kâğıda yazdık bile."

Natalie bu sözlerle birlikte Lothario'ya yazdığı mektubu ona uzattı; onu utandırmak amacıyla yapılmak istenen bu küçük sürprize bu şekilde karşılık verdiği için hoşnuttu. Jarno mektup sayfasını biraz şaşkınlıkla aldı, okuduktan sonra kâğıdı tutan eli yanına düştü; kocaman açılmış gözlerle ve son derece şaşırmış bir ifadeyle, evet, yüzünde pek alışılmamış bir korkuyla ikisine baktı. Tek kelime söylemiyordu.

Wilhelm ve Natalie de oldukça şaşırmıştı. Jarno odada bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı. "Ne söyleyeyim bilmiyorum!" diye bağırdı, "Ya da bunu söylemeli miyim? Bu sır olarak kalamaz, karışıklık çıkması kaçınılmaz. O halde sırra karşı sır! Sürprize karşı sürpriz! Therese annesi bildiği kişinin kızı değil! Engel ortadan kalktı: Buraya bu soylu kızın Lothario'yla birleşmesini sağlamanız için ricaya gelmiştim."

Jarno gözlerini yere dikmiş olan iki dostun afallamış olduğunu gördü. "Bu olay dostlar arasında dayanılması en zor olanlardan biri," dedi, "Herkes bu konuda ne düşünecekse, en iyisi tek başına düşünsün, en azından ben kendime bir saat izin vereceğim." Jarno böyle diyerek hızlı adımlarla bahçeye yürüdü, Wilhelm mekanik adımlarla, biraz uzağından peşi sıra çıktı.

Bir saat geçtikten sonra tekrar bir araya geldiler. Wilhelm söz alıp konuştu: "Zaten her zaman amacım ve planım olmadan rahatça, evet, düşüncesizce yaşadığım için dostluk, sevgi, yakınlık, güven bana kucak açarlar; evet, adeta bunun için üstelerler; şimdi her şey ciddiye bindiğine göre kader bana başka yol çiziyor. Therese'ye evlenme teklif etmek belki de içimden gelerek verdiğim en temiz ilk karar. Planımı düşünüp taşınarak

yapmıştım, mantığım bunu tamamen kabul etmişti ve bu mükemmel kızın teklifimi kabul etmesiyle birlikte tüm isteklerim yerine gelmişti. Ancak şimdi tuhaf kader uzattığım elimi geri çektiriyor. Therese uzaktan bana elini uzatmıştı, ama tıpkı rüyadaki gibi, onu tutamıyorum ve güzel hayal beni ebediyen terk ediyor. O halde, elveda, güzel hayal! Ve onun etrafında toplanmış olan en zengin mutluluğun hayalleri!"

Bir an sessiz kalıp önüne baktı, Jarno söze girecek oldu, ama Wilhelm, "Bir şey daha söylememe izin verin," diyerek onun sözünü kesti; "Çünkü tüm kaderim için yine de bu kez kura çekilecek. Şu anda bana yardımcı olan şey, Lothario'nun varlığının ilk bakışta bende bıraktığı ve içime işleyen izlenim. Bu adam her türlü yakınlığı ve dostluğu hak ediyor ve bir dostluk özveri olmadan düşünülemez. Onun hatırına mutsuz bir kızı avutmak benim için kolay olmuştu, şimdi yine onun hatırına bu onurlu nişanlıdan vazgeçmek de mümkün olmalı. Gidin, bu tuhaf hikâyeyi ona anlatın ve hazır olduğum şeyi ona söyleyin."

Jarno bunun üzerine karşılık verdi: "Bu tür olaylarda acele edilmezse her şey halledilebilir. Lothario'nun onayı olmaksızın bir adım atmayalım! Şimdi ona gidiyorum, rahat olun ve geri dönüşümü ya da onun mektubunu bekleyin."

Jarno atına atlayıp iki dostu büyük bir üzüntü içinde bırakarak yola çıktı. İkisinin de bu olayı birçok bakımdan tekrar ele alarak yorumlar yapacak bolca zamanları vardı. Jarno'nun bu tuhaf açıklamasını hemen benimseyip yakından incelememiş olduklarını ancak o zaman fark ettiler. Evet, hatta Wilhelm bazı şüphelere bile kapılmıştı, ama ertesi gün Therese'den gelen bir ulak aşağıdaki tuhaf mektubu getirince şaşkınlıkları iyice arttı:

"Bu her ne kadar tuhaf görünse de, bir önceki mektubumun ardından hemen bir yenisini daha yollamak ve senden nişanlımı derhal bana göndermeni rica etmek zorundayım. O benim kocam olacak, ama onu elimden almak için planlar yapılıyor. Ona ekteki mektubu ver! Ama her kim olursa olsun, yanında buna tanık olacak hiç kimse olmamalı."

Wilhelm'e yazılmış olan mektup şöyleydi: "Sadece mantığıyla hareket ediyormuş gibi görünürken evlilik için ansızın bu kadar tutkuyla ısrar eden Therese'niz hakkında kim bilir ne dü-

şüneceksiniz? Hiç kimsenin sizi alıkoymasına izin vermeyin ve mektubu alır almaz yola çıkın. Varlığınızı elimden almak ya da en azından bunu zorlaştırmak isteyenler varken, gelin, sevgili, sevgili dost, üç kez sevdiğim."

"Ne yapmak gerek?" diye bağırdı Wilhelm mektubu okuduktan sonra.

"Kalbim ve mantığım şimdiye kadar hiçbir olayda bu kadar suskun kalmamıştı," dedi Natalie, "Ne yapacağımı bilmediğim gibi, ne tavsiyede bulunacağımı da bilmiyorum."

"Lothario'nun hiçbir şeyden haberi olmaması mümkün mü? Ya da biliyorsa, bizimle birlikte gizli planın oyuncağı mı oldu? Yoksa Jarno bizim mektubumuzu görünce bu masalı ayaküstü mü uydurdu? Ondan önce davranmasaydık, acaba bize başka bir şey mi söyleyecekti? İstedikleri nedir? İnsanın nasıl bir amacı olabilir? Therese ne tür bir plandan söz ediyor olabilir? Evet, Lothario'nun gizli etkilerle ve bağlantılarla kuşatıldığı inkâr edilemez, bunların birçok insanın davranışlarına, kaderlerine müdahale edip adeta yönettiklerini kendim bizzat yaşayarak gördüm. Bu sırların nihai amacını anlamıyorum, ama beni Therese'den ayırmakla ilgili bu en yeni amacı açıkça görüyorum. Bir yanda bana Lothario'nun olası mutluluğu anlatılırken ya da belki sadece öyle gösterilirken, öte yanda beni kalbine çağıran sevgilimi, onurlu nişanlımı görüyorum. Ne yapacağım? Hangisinden vazgeçeyim?"

"Sadece biraz sabredin!" dedi Natalie, "Karara varmak için biraz bekleyin! Bu tuhaf bağlantıda tek bildiğim şey, telafisi mümkün olamayacak bir durum için acele etmememiz gerektiği. Bir masala, sahte bir plana karşı metanet ve akıl bizden yana, bu olayın gerçek mi, sahte mi olduğu çok yakında açıklığa kavuşacaktır. Ağabeyimin gerçekten de Therese'yle birleşme umudu varsa, o zaman bu mutluluğu böyle gülümsediği bir anda ebediyen elinden almak korkunç olur. Bu konuda bir şey bilip bilmediğini, buna inanıp inanmadığını ya da ümit edip etmediğini bekleyelim."

Neyse ki Lothario'nun mektubu onun tavsiyelerinin doğruluğunun kanıtlanmasına yardım etti: "Jarno'yu geri göndermeyeceğim," diye yazıyordu Lothario: "Kendi elimle yazdığım bir satırlık mektup, bir ulağın dolambaçlı sözlerinden daha anlamlı

olacaktır. Therese'nin, annesi bildiği kadının kızı olmadığından eminim; kendisi de bundan emin olup ben ve dostum arasında bir seçim yapana dek ona sahip olma umudundan vazgeçemem. Senden rica ediyorum, Wilhelm'i yanından ayırma! Ağabeyinin mutluluğu buna bağlı. Sana söz veriyorum, bu belirsizlik fazla uzun sürmeyecek."

"Durumu görüyorsunuz," dedi Natalie Wilhelm'e dostça; "Evden ayrılmayacağınıza dair bana namus sözü verin."

"Söz veriyorum," dedi Wilhelm elini ona uzatarak, "Bu evi sizin rızanız olmadan terk etmeyeceğim. Beni bu kez, hem de sizin tarafınızdan yönlendirdiği için, Tanrıma ve koruyucu meleğime minnettarım."

Natalie Therese'ye olup bitenleri yazdı ve dostunu göndermeyeceğini açıkladı; ayrıca ona Lothario'nun mektubunu da gönderdi.

Therese'nin mektubu gecikmedi: "Lothario'nun kendinden bu kadar emin olmasına çok şaşırdım çünkü kız kardeşine karşı bu derece sahte tavır takınamaz. Canım çok sıkkın, hem de çok sıkkın. Başka bir şey söylemesem daha iyi. En iyisi sana gelmek, önce zavallı Lydie'yi bir yere yerleştirmem gerek; ona çok kötü davranıyorlar. Korkarım, hepimiz aldatıldık ve hiçbir zaman gerçeğe ulaşamadan aldatılmaya devam edeceğiz. Dostum benim gibi düşünseydi, yine de senden gizli kaçıp kendini bir daha hiç kimsenin elinden alamayacağı Therese'sinin kalbine sığınabilirdi; ama korkarım, onu kaybedeceğim ve Lothario'ya da tekrar sahip olmayacağım. Lothario'nun bana sahip olabileceğine dair ona uzak bir umut vererek Lydie'yi ondan uzaklaştırdılar. Başka bir şey söylemek istemiyorum, yoksa işler büsbütün karışacak. Bu arada böylesine kenara atılmış, altı oyulmuş ve mahvolmuş en güzel ilişkilerin her şey açıklığa kavuştuğu zaman da kurtarılıp kurtarılamayacağını zaman gösterecek. Dostum bir yere kaçıp gitmezse, birkaç gün içinde onu senin yanında ziyarete gelip sıkıca tutacağım. Bu tutkunun Therese'ni nasıl alt ettiğine şaşırıyorsun. Bu tutku değil, bu Lothario'nun artık benim olamayacağına ve bu yeni dostumun bana hayatımın mutluluğunu vereceğine duyduğum inanç. Bunu meşenin altında onunla birlikte oturup gösterdiği yakınlığa sevinen çocuk adına ona söyle! Teklifini açık kalplilikle

kabul eden Therese adına söyle! Lothario'yla birlikte yaşayacağıma dair ilk rüyam ruhumun derinliklerine itildi; yeni dostumla yaşamayı hayal ettiğim rüya hâlâ tüm canlılığını koruyor. Bana, hiç düşünmeden birini diğeriyle değiştirmenin bu kadar kolay olduğunu sanacak kadar az mı değer veriliyor?"

"Size güveniyorum," dedi Natalie Therese'nin mektubunu ona verirken: "Benden kaçmayacaksınız. Hayatımın mutluluğu size bağlı, unutmayın! Kendi varlığım ağabeyimin varlığına öylesine derinden bağlıdır ve bu bağ öylesine köklüdür ki, o benim hissetmediğim bir acıyı, beni mutlu etmeyen hiçbir sevinci hissedemez. Evet, diyebilirim ki kalbim yalnız onunla üzülüp onunla sevinmiş, dünyada sevinç ve sevgi adına, bütün gereksinimleri fazlasıyla karşılayan ne varsa onunla hissetmişimdir."

Natalie sustu, Wilhelm onun elini avucuna alıp coşkuyla konuştu: "Ah, devam edin! Birbirimize gerçek anlamda güvenmemizin tam zamanıdır; birbirimizi yakından tanımak hiç bu kadar gerekli olmamıştı."

"Evet dostum!" dedi Natalie sakin, yumuşak ve tarifi olanaksız yüceliğiyle, "Kitaplarda anılan ve dünyanın bize aşk olarak gösterdiği şeyin bana her zaman bir masal gibi geldiğini söylersem, bu belki zamansız olmaz."

"Hiç âşık olmadınız mı?" diye coşkuyla sordu Wilhelm.

"Hiç ya da daima!" diye karşılık verdi Natalie.

Beşinci Bölüm

Bu konuşmalar sırasında bahçede bir aşağı bir yukarı dolaşıyorlardı. Natalie, Wilhelm'in tanımadığı ve adlarını sorduğu, tuhaf biçimleri olan çeşitli çiçekler topladı.

"Bu çiçek demetini kimin için topladığımı herhalde tahmin etmiyorsunuzdur," dedi Natalie, "Bunlar birazdan ziyaret edeceğimiz amcam için. Güneş şimdi Geçmişin Salonu'nda öylesine muhteşem parlar ki, sizi bu anda içeri sokmam gerek; oraya asla amcamın özellikle tercih ettiği çiçeklerden birkaç tanesini götürmeden gitmem. Çok farklı izlenimlere karşı duyarlılık

gösterebilen, tuhaf bir adamdı. Bazı bitkilere ve hayvanlara, insanlara ve belli eşyalara, evet, hatta bazı taş türlerine karşı nadir açıklanabilecek bir eğilimi vardı. 'Gençliğimden bu yana kendime direnmeyip zekâmı geniş kapsamlı bir şekilde eğitmeye çabalamasaydım herhalde dünyanın en dar kafalı ve dayanılmaz insanı olurdum: Çünkü kendisinden kusursuz ve elverişli bir faaliyet talep ettiğimiz birinin kısıtlı özelliklere sahip olması kadar dayanılmaz bir şey yoktur,' derdi. Yine de her zaman hoş göremediği ve onaylamadığı şeylerin tadını tutkuyla çıkarmak için kendine zaman zaman izin vermese, adeta yaşamının ve soluğunun tükeneceğini itiraf etmek zorunda kalmıştı. 'Aklımı ve dürtülerimi birbirine tam olarak uyduramıyorsam, suç benim değil,' derdi. Böyle zamanlarda çoğunlukla benimle şakalaşır ve bana şöyle takılırdı: 'Karakteri gereği herkesin istediği ve ihtiyaç duyduğu hiçbir şeyi istemediği için Natalie'yi övmek gerek.'"

Bu sözler eşliğinde tekrar ana binaya ulaştılar. Natalie onu geniş bir geçitten geçirerek önünde granitten iki sfenksin durduğu bir kapıya götürdü. Mısır tarzında olduğu gibi, üst tarafı altından daha dar olan kapının bronz kanatları ağırbaşlı, evet, ürpertici bir manzaraya açılıyordu. Sanatın ve yaşamın, ölüm ve mezarla ilgili her tür düşünceyi sildiği salona girdiğinde, bu beklentinin son derece saf bir sevinç içinde çözülüp gitmesi, bu nedenle Wilhelm için adeta hoş bir sürpriz olmuştu. Duvarlar büyük lahitlerin durduğu kemerlerle derinleştirilmişti; aralarında yer alan sütunlarda kül vazoları ve kaplarla süslenmiş küçük boşluklar görülüyordu; geri kalan duvarların ve kubbeli tonozların yüzeyleri düzenli bir şekilde bölünmüştü ve çeşitli renklerde canlı bordürlerin, çelenklerin ve süslerin arasında kalan alanlara farklı boylarda neşeli ve anlamlı figürler resmedilmişti. Mimari yapının bölümleri kızıla kaçan sarı mermerle kaplanmıştı, mutlu kimyasal bir kompozisyon içeren mavi şeritler, lacivert taşın bir taklidi gibiydi gözü tatmin eden zıtlığı aynı zamanda bütüne birlik ve bütünlük sağlıyordu. Bütün bu görkem ve süsleme kendini saf bir mimari orantı içinde sergiliyordu ve içeri adım atan kişi bir araya toplanmış bu sanatların eşliğinde insanın ne olduğunu ve ne olabileceğini anlayarak kendini yücelmiş hissediyordu.

Kapıların karşısında duran görkemli bir lahdin üzerinde saygın bir adamın bir kolon yastığına dayanmış mermer heykeli görünüyordu. Heykel, önünde bir yazı rulosu tutuyordu ve sessiz bir dikkatle ona bakıyormuş gibiydi. Rulo, içindekinin rahatça okunabileceği biçimde yerleştirilmişti. Şöyle yazıyordu: "*Yaşamayı hatırla!*"

Solmuş demeti alan Natalie amcasının fotoğrafı önüne taze olanı koydu; bu, amcasıydı çünkü heykel figürle resimdeki kişi aynıydı. Wilhelm o zamanlar ormanda gördüğü yaşlı centilmenin yüz çizgilerini hatırlar gibi oldu. "Salon tamamlanana kadar burada saatler geçirdik," dedi Natalie, "Son yıllarında yanına birkaç usta ressam almıştı, en büyük eğlencesi, bu tabloların tasarlanıp oluşmasına yardımcı olacak çizimler ve taslaklardı."

Wilhelm etrafını saran objelere bakmaya doyamıyordu. "Geçmişin Salonu'nda ne yaşam ama!" dedi coşkuyla. "Buraya aynı şekilde günümüzün ve geleceğin salonu da denebilir. Her şey böyleydi ve böyle olacak! Hiçbir şey bunları seyreden ve tadına varan kadar fani değil. Şu çocuğunu bağrına basan annenin resmi, birçok neslin mutlu annelerinden daha uzun ömürlü olacak. Belki yüzyıllar sonra bir baba ciddiyetini bozup çocuğuyla şakalaşan şu sakallı adamdan hoşlanacak. Utangaç gelin böyle yüzyıllarca oturup avutulmayı ve ikna edilmeyi sessizce dilerken, damat eşikte kulak kabartıp içeri girmesine izin verilip verilmeyeceğini sabırsızlıkla bekleyecek."

Wilhelm gözlerini sayısız resim üzerinde dolaştırdı. İnsanın ihtiyacı olmayacağı ve kullanmayacağı hiçbir eğilime ve yeteneğe doğuştan sahip olamayacağı, her organın hayata geçtiği çocukluğun ilk sevinçli dürtülerinden, bilgeliğin sakin ve münzevi ciddiliğine kadar güzel ve canlı bir dizi görülebiliyordu. Testiyi daldırdığı berrak suyun içinden çıkarırken durup sudaki aksini zevkle seyreden kızın ilk yumuşak benlik algısından, kralların ve halkların bağlılıklarını göstermek için tanrıları çağırdıkları sunaklarda yapılan törenlere dek her şey anlamlı ve güçlüydü.

Burası, seyirciyi bu yerde çevreleyen bir dünya, bir cennetti; ama bu soylu objelerin uyandırdığı ve telkin ettiği duygu ve düşüncelerin dışında, tüm insanların sanki kendini saldırıya

uğramış gibi hissettiği başka bir şey daha vardı. Bunu Wilhelm de fark etmişti, ama ne olduğunu açıklayamıyordu. "Bu nedir," diye bağırdı, "Tüm anlamlardan, insani olayların ve kaderlerin bize telkin ettiği tüm duygudaşlıklardan bağımsız olan, üzerimde böylesine güçlü, aynı zamanda böylesine hoş bir etki bırakan şey ne olabilir? Bana bütünün içinden, her parçanın içinden sesleniyor, ne birini anlayabiliyorum, ne de diğerine kendimi verebiliyorum! Bu yüzeylerde, bu çizgilerde, bu yüksekliklerde ve genişliklerde, bu hacimlerde ve renklerde nasıl bir sihir seziyorum! Sadece süsleme olarak üstünkörü bakıldığında bile bu figürleri böylesine hoş yapan ne? Evet, insan burada kalabilir, dinlenebilir, her şeyi gözüyle kavrayabilir, kendini mutlu edebilir, gözlerimizin önünde duran şeyden farklı hissedip düşünebilir, bunu seziyorum."

Her şeyin ne kadar başarılı bir şekilde bölüştürüldüğünü, kendi içinde bir uyumla ya da zıtlıkla, tekdüzelikle ya da çok renklilikle belirlendiğini, olması gerektiğinden farklı görünmediğini ve bu kusursuzluğu içinde belirgin bir etki yarattığını aktarabilir, böylece okuyucuyu kolay kolay uzaklaşmak istemeyeceği bir yere koymuş olurduk.

Dört büyük ayaklı şamdan salonun köşelerinde duruyordu, daha küçük olan dört tanesiyse salonun ortasındaki, son derece güzel işlenmiş ve büyüklüğüne göre orta boylu genç birine ait olabilecek bir lahdin etrafına konmuştu.

Natalie bu lahdin yanında durup elini üzerine koydu: "Sevgili amcam antikçağın eserlerine çok düşkündü. Bazen şöyle derdi: 'Sadece yukarıdaki küçük yerlerde korumaya alabileceğiniz ilk çiçekleri dökülmez, içlerindeki küçük kurtlar onları erkenden olgunlaştırıp bozulmalarını hazırlarken, dallarında sallanan meyveler de bize uzun süre umut vaat ederler.' Korkarım yavaş yavaş bakımımızdan uzaklaşıp bu sakin yere gelme eğilimi gösteren sevgili küçük kızla ilgili bir kehanette bulunmuş."

Gitmeye hazırlandıkları sırada Natalie Wilhelm'e döndü: "Bir şeye daha dikkatinizi çekmem gerek. Yukarıda karşılıklı duran yarım daire şeklindeki girintileri fark ettiniz mi! Koro şarkıcıları orada gizlenebilir. Pervazların altındaki bronz dekorlar amcamın emrine göre her defin töreninde oraya asılan halıları tuttur-

mak için. Amcam müziksiz, özellikle şarkısız yaşayamazdı ve bu arada tuhaf bir özelliği daha vardı; şarkıcıyı görmek istemezdi. 'Tiyatro bizi epey şımartır, müzik orada adeta göze hizmet eder, duygulara değil, hareketlere eşlik eder. Oratoryolarda ve konserlerde müzisyenlerin varlığı bizi daima rahatsız eder; gerçek müzik sadece kulaklar içindir; güzel bir ses akla gelebilecek en evrensel şeydir ve onu icra edenin sınırlı kişiliği gözler önüne serilerek bu evrenselliğin saf etkisi bozulur. Konuştuğum herkesi görmek isterim çünkü insanı değerli ya da değersiz yapan onun varlığı, karakteridir; ama bana şarkı söyleyen kişi görünmez kalmalıdır; görüntüsü gözlerimi kamaştırmamalı ya da şaşırtmamalıdır. Burada ruhlar ruhlarla, bin çeşit dünya gözlerle, cennet insanla konuşmaz, sadece iki organ birbiriyle konuşur,' derdi. Müzisyenlerin mekanik çabaları, tuhaf ve beceriksiz hareketleri insanın kafasını fazlasıyla dağıtıp karıştırdığı için, enstrümantal müzik çalan orkestranın da olabildiğince gizli kalmasını isterdi. Bu nedenle tüm varlığını kulağının alacağı saf ve tek zevke verebilmek için müziği daima kapalı gözlerle dinlerdi."

Salondan çıkacakları sırada girişe doğru koşarak gelen çocukların seslerini duydular. Felix, "Hayır, ben! Hayır, ben!" diye bağırıyordu.

Açık kapıdan içeri kendini ilk atan Mignon oldu; soluk soluğa kalmıştı ve tek kelime edemiyordu. Felix ise biraz uzaktan bağırdı: "Therese Anne geldi!" Görünüşe bakılırsa, çocuklar haberi vermek için yarışa girmişlerdi. Mignon Natalie'nin kollarına yığılmıştı, kalbi şiddetle çarpıyordu.

"Yaramaz çocuk," dedi Natalie, "Şiddetli hareketler sana yasaklanmadı mı? Bak, kalbin nasıl çarpıyor!"

"Bırakın dursun!" dedi Mignon derin bir iç geçirerek, "Zaten uzun zamandır çarpıyor."

Onlar bu şaşkınlıktan ve telaştan henüz kurtulamadan Therese içeri girdi. Natalie'ye doğru koşup onu ve çocuğu kucakladı. Sonra Wilhelm'e dönüp parlayan gözleriyle ona baktı: "Ee, dostum, nasıl gidiyor, sizi şaşırtmalarına izin vermediniz, değil mi?" Wilhelm ona doğru bir adım attı, sonra atılıp boynuna sarıldı. "Ah, Therese'm, Therese'm!" diye bağırdı.

"Dostum! Sevgilim! Kocam! Evet, ebediyen seninim!" dedi Therese coşkulu öpücükleri arasında.

Felix onu eteğinden çekiştirip bağırdı: "Therese anne, ben de buradayım!" Natalie durmuş, önüne bakıyordu; Mignon ansızın sol elini hızla kalbine götürüp sağ elini güçlükle ileriye uzattı, sonra haykırarak yere yığılıp hareketsiz kaldı.

Yaşanan dehşet büyüktü: Kalp atışları duyulmuyordu. Wilhelm onu kollarına alıp telaşla içeri taşıdı, zavallının cansız bedeni omzundan aşağı sarkmıştı. Doktorun varlığı da pek bir teselli vermedi; o ve daha önce tanımış olduğumuz genç cerrah boşuna çabayla uğraştılar. Sevgili varlık hayata döndürülemedi.

Natalie Therese'ye işaret etti. Genç kadın dostunun elinden tutup onu odadan dışarı çıkardı. Wilhelm suskundu, ağzından tek kelime çıkmıyordu ve onun gözlerine bakmaya cesareti yoktu. Natalie'yle ilk karşılaşmış olduğu kanepede, Therese'nin yanında öylece oturdu. Yaşadığı felaketleri hızla aklından geçiriyor, daha doğrusu hiçbir şey düşünemiyor, yalnızca uzaklaştıramadığı şeylerin ruhuna etki etmesine izin veriyordu. Hayatta olayları, kanatlanmış mekiğin karşımızda ileri geri hareket ederek, ipini bizzat az ya da çok fazla koyduğumuz bir dokumayı bitirmesi gibi dokuyan anlar vardır. "Dostum!" dedi Therese sessizliği bozup elini avucuna alarak: "Sevgilim! Belki ileride benzer durumlarda yapacağımız gibi, bu anda birbirimize sıkıca tutunalım. Bunlar, dünyada iki kişinin birbirine destek olarak dayanması gereken olaylar. Düşün, dostum, yalnız olmadığını, Therese'ni sevdiğini, acılarını önce onunla paylaşman gerektiğini düşün ve hisset!" Therese böyle diyerek Wilhelm'i şefkatle kollarına alıp sıkıca göğsüne bastırdı. "Zavallı çocuk!" dedi coşkuyla Wilhelm, "Üzüntülü zamanlarında korunmak için benim emniyetsiz göğsüme sığındı; bu korkunç anda bırak da senin göğsünün emniyetinden yararlanayım." Birbirlerine sıkıca sarıldılar; Wilhelm onun kalbinin göğsünde attığını hissetti, ama ruhu ıssız ve bomboştu; hayalinde sadece Mignon'un ve Natalie'nin görüntüleri süzülüyordu.

Natalie içeri girdi. "Senin rızanı almak istiyoruz!" dedi coşkuyla Therese, "Bu üzüntülü anda bizi birleştiren sen ol." Wilhelm yüzünü Therese'nin boynuna gizlemişti: Ağlayabildiği için mutluydu. Natalie'nin geldiğini duymamıştı, onu görmedi, ama sesinin tonu gözyaşlarının artmasına yetmişti. "Tanrı'nın birleştirdiğini ben ayırmak istemem," dedi Natalie gülümseyerek,

"Ama sizi ben bağlayamam, hissettiğiniz acı ve birbirinize duyduğunuz yakınlıkla birlikte ağabeyimin hatırasını kalbinizden büsbütün silip atmış gibi görünmenizi de övemem." Wilhelm bu sözlerle birlikte kendini Therese'nin kollarından kopardı. "Nereye gidiyorsunuz?" diye bağırdı iki kadın. "Bırakın, öldürdüğüm çocuğu göreyim!" dedi acıyla Wilhelm, "Hayal gücümüzle ruhumuza zorla sokulan kötülük, gözümüzle gördüğümüz felaketten daha fazla; aramızdan ayrılan meleği bize gösterin! Neşeli yüzü iyi olduğunu bize söyleyecektir!" İki kız arkadaş çırpınan genç adamı tutamayınca, onu izlemek zorunda kaldılar; ama cerrahla birlikte karşılarına çıkan iyi kalpli doktor onları ölü bedenin yanına girmekten alıkoydu: "Bu talihsiz kızdan uzak durun ve bu tuhaf varlıktan geriye kalana sanatım elverdiğince bir kalıcılık kazandırmama izin verin. Bir bedeni sadece mumyalamakla kalmayıp ona yaşayan bir görüntü veren bu güzel sanatı bu sevilen varlıkta da hemen uygulamak istiyorum. Öleceğini önceden bildiğim için tüm hazırlıkları yapmıştım ve buradaki yardımcımla birlikte bunu başaracağım. Bana iki gün daha izin verin ve biz onu Geçmişin Salonu'na götürene dek sevgili çocuğu bir daha görmeye çalışmayın."

Genç cerrahın o tuhaf alet çantası yine elindeydi. Wilhelm, "Bunu kimden almış olabilir?" diye doktora sordu. "Onu çok iyi tanıyorum," dedi Natalie, "Çantayı o zaman ormanda yaranızı saran babasından aldı."

"Ah, o halde yanılmıyorum," diye bağırdı Wilhelm, "Sargıyı hemen tanıdım! Onu bana verin! Kurtarıcımın izini bulmama o yardımcı oldu. Bu cansız varlık ne kadar sevince ve üzüntüye dayanmış! Onca acıda yer aldığı halde iplikleri hâlâ sağlam! Son anlarında kaç kişiye eşlik ettiği halde renkleri hâlâ solmamış! Yaralı halde yerde yatarken şu anda zamansız ölümüne ağladığımız, saçları kan içindeki çocuk hayatım için en şefkatli özeni gösterdiği sırada yardımsever varlığınızla karşımda belirdiniz ve bu sargı o zaman hayatımın en güzel anlarından birinde yer aldı."

Dostların bu hüzünlü olay hakkında konuşmaya ve Bayan Therese'yi çocuk ve beklenmedik ölümünün olası nedenleri hakkında aydınlatmaya zamanları olmadı; çünkü yabancıların geldiği bildirildi, ancak yabancı denilen kişiler hiç de öyle

değildi: Lothario, Jarno ve başrahip içeri girdiler. Therese Lothario'ya gülümsedi: "Herhalde beni burada bulabileceğinize inanmıyordunuz; en azından şu anda birbirimizi aramamız pek tavsiye edilecek bir durum değil; bu arada bunca zamandan sonra sizi içtenlikle selamlamama izin verin."

Lothario ona elini uzatarak yanıtladı: "Bir kez acı ve yokluk çekeceksek, o zaman bu ne de olsa sevilen kişinin varlığında arzu edilmeye değer bir şey olarak yaşanır. Vereceğiniz kararda etkili olmak istemiyorum, kalbinize, aklınıza ve saf duygularınıza olan güvenim, kendi kaderimi ve dostumun kaderini seve seve kabulleneceğim kadar büyük."

Sohbet hemen genel havaya, evet, önemsiz denebilecek şeylere döndü. Dostlar gezinti için hemen ikili gruplar halinde ayrıldı, Natalie Lothario'yla, Therese de başrahiple çıktı, Wilhelm Jarno'yla malikânede kaldı.

Üç dostun Wilhelm'in göğsündeki ağır acıyla boğuştuğu sırada ortaya çıkması, kederini dağıtacağı yerde onu daha da hırçınlaştırıp kötüleştirmişti; canı sıkkındı, kuşku duyuyordu ve Jarno onun somurtkan sessizliğini konu edince bunu gizlemedi, gizlemek istemedi. "Konuşmaya ne hacet?" dedi öfkeyle Wilhelm. "Lothario danışmanlarıyla birlikte geliyor, kulenin daima fazla meşgul olan şu gizemli güçleri şimdi bizi etkisi altına almasa çok iyi olur; bizimle ilgili ve nasıl tuhaf bir amaç güttüklerini bilmiyorum. Tanıdığım kadarıyla bu kutsal adamların övgüye değer amaçları her zaman bir arada olanları ayırmak, ayrı olanları birleştirmek. Bundan ne tür bir dokunun ortaya çıkabileceği, herhalde kutsal olmayan gözlerimiz için daima bir bilmece olarak kalacak."

"Canınız sıkkın ve acı dolusunuz," dedi Jarno, "Böyle olması çok iyi. İyice hırslanırsanız daha da iyi olacak."

"Bu iyi bir tavsiye olabilir," diye karşılık verdi Wilhelm, "Korkarım doğuştan gelen ve terbiye etmiş olduğu sabrım bu kez fazlasıyla taşırılmak isteniyor."

"Bu arada hikâyemizin nereye varacağını görene dek büyük bir kuşkuyla baktığınızı sandığım kuleden size biraz söz etmek istiyorum," dedi Jarno.

"Kafamın bunca karışık olmasına karşın bunu göze almak size kalmış," dedi Wilhelm, "Duygularım öyle çeşitli şeylerle

meşgul ki, bu soylu maceraya gerekli dikkati verebileceğimden emin değilim."

"Sevimi ruh haliniz sizi bu noktada aydınlatmaktan beni alıkoyamaz," dedi Jarno, "Beni kurnaz bir adam olarak görüyorsunuz, ama aynı zamanda dürüst bir adam olarak da görmelisiniz, dahası, bu kez bir görevim var."

"Beni aydınlatmayı içinizden gelerek ve iyi niyetle yapmanızı isterdim, sizi kuşku duymadan dinleyemeyeceğime göre, bunu neden yapayım?"

"Şu anda masal anlatmaktan başka yapacak daha iyi bir işim yoksa, herhalde sizin de buna biraz dikkat verecek zamanınız olmalı," dedi Jarno, "Belki size hemen başında şunu söylersem, buna daha istekli olursunuz: Kulede gördüğünüz her şey, aslında başlangıçta üyeliğe yeni katılanlarının çoğu için büyük bir ciddiyeti olan, şimdiyse herkesin sadece ara sıra gülümsediği bir gençlik girişiminin kalıntılarıdır."

"Demek bu şatafatlı işaretlerle ve kelimelerle sadece oyun oynanıyor!" diye bağırdı Wilhelm, "Hepimizde saygı uyandıran bir yere törenle götürülüyoruz, bize fazlasıyla tuhaf şeyler gösteriliyor, içinde olağanüstü ve gizem dolu sözcükler bulunan ve aslında çok azını anladığımız rulolar veriliyor, o ana dek çırak olduğumuz açıklanıyor, sonra mezun ediliyoruz ve eskisinden daha bilge olmadığımızı anlıyoruz."

"Parşömen elinizde değil mi?" diye sordu Jarno, "İçinde iyi olan birçok şey var: Çünkü o evrensel özdeyişler kafadan uydurulmadı; bunlar hiç kuşkusuz okuduklarını hatırlamayanlara boş ve belirsiz gelir. Yakınınızdaysa çıraklık belgesini bana verin."

"Tabii ki yakınımda," dedi Wilhelm; "İnsan böyle bir muskayı daima göğsünde taşımalı."

"Pekâlâ," dedi Jarno gülümseyerek, "İçindekilerin kafanızda ve kalbinizde de yer edinip edinmediğini kim bilebilir."

Jarno parşömenin yarısına bir göz gezdirdi. "Bu, başkalarının üzerinde konuşmaktan hoşlandığı, sanat anlayışının eğitimine dayanıyor; ikincisi hayattan söz ediyor ki, bu da benim uzmanlık alanıma girer."

Bunun üzerine bazı yerleri okumaya başladı, arada bir şeyler söyleyip yorumları ve anlatılanları birbiriyle bağladı. "Genç bi-

rinin gizemlere, seremonilere ve büyük laflara olan düşkünlüğü çok fazladır ve bu daima belli bir karakter derinliğinin işaretidir. İnsan bu yıllarda sadece karanlık ve belirsiz de olsa, tüm varlığının etkilenip duygulanmasını ister. Birçok şeyi sezen genç insan bir gizemin içinde çok fazla şey bulacağına inanır, buna çok değer verir ve bu sırla etkili olmak zorunda olduğunu sanır. Başrahip bu düşüncelerden yola çıkarak kısmen kendi ilkelerine göre, kısmen de herhalde eskiden bağlı bulunduğu ve gizli birçok etkinliği olan bir cemiyetten kalan alışkanlıkla genç bir topluluk oluşturdu. Kendimi bu yapının içinde fazla var edemedim. Diğerlerinden büyüktüm, gençliğimden beri her şeyi çok berrak görüyordum ve tüm nesnelerde netlikten, açıklıktan başka bir şey aramıyordum: Dünyayı olduğu gibi görmekten başka bir şeye ilgi duymuyordum ve bu merakımı en iyi arkadaşlarıma da bulaştırdım. Bu yüzden tüm eğitimimiz az kalsın yanlış yöne kayacaktı: Çünkü sadece başkalarının hatalarını ve yetersizliklerini görmeye başlamıştık ve kusursuz varlıklar olduğumuzu düşünüyorduk. Başrahip yardımımıza koştu ve bir insanın eğitimiyle ilgilenmiyorsak onu gözlemememiz gerektiğini ve kendimizi sadece faaliyet sırasında gözlemleyip kulak verebileceğimizi bize öğretti. Topluluğumuzun ilk özelliklerine bağlı kalmamızı öğütledi: Bu nedenle toplantılarımızda yasal bazı özellikler korundu, bütünlüğün kuruluşunda ilk mistik etkiler elbette görülüyordu, daha sonra bu, tıpkı bir benzetmede olduğu gibi, kendini sanata dek yükselten bir zanaat biçimini aldı. Çırak, kalfa ve usta kavramları böyle oluştu. Kendi gözlerimizle görmek ve kendi dünyasal deneyimlerimizden kendi arşivimizi oluşturmak istiyorduk; kısmen kendi kendimize yazdığımız, kısmen başkalarının yazmasına fırsat verdiğimiz ve daha sonra 'çıraklık yılları' adı altında toplanan itiraflar böyle oluştu. Aslında her insan kendini eğitmek konusunda fazla bir şey yapmaz; birçoğu refahı, zenginliği ve her türlü mutluluğu için koca karı ilaçları ve reçeteler ister. Kendi ayakları üzerinde durmak istemeyen bu kişilerin hepsinin aldatmalarla ve başka hokus pokuslarla önleri kesildi, kısmen de bertaraf edildiler. Kendi tarzımıza göre sadece doğuştan sahip olduklarını canlı bir şekilde hissedip açıkça gören, yeterince deneyim geçirdikten sonra sevinçle ve kolaylıkla kendi yollarını izleyen kişileri mezun ediyorduk."

"O halde beni fazlasıyla aceleye getirdiniz," dedi Wilhelm; "Çünkü ne yapabileceğimi, yapmak istediğimi ya da yapmam gerektiğini özellikle o andan sonra hiç bilemez oldum."

"Bu karmaşaya masumane bir şekilde karıştık, iyi talih bizi tekrar bu işten kurtarabilir; bu arada sadece kulak verin: 'Gelişmeye fazlasıyla açık olan, daha sonra kendisi ve dünya hakkında aydınlatılır. Bunu kavrayan ve hayata geçiren kişi çok azdır. Duyular genişler ama uyuşur; eylemse canlandırır ama kısıtlar."

"Rica ederim, artık bana bu tuhaf sözlerden hiçbir şey okumayın!" diye araya girdi Wilhelm, "Bu cümleler beni yeterince şaşırttı."

"O halde sadece anlatayım," dedi Jarno, ruloyu yarısına dek kıvırıp arada bir göz atarak. "Topluluğumuzu ve insanları en az ben kullandım; son derece kötü bir öğretmenim, birinin beceriksiz girişimlerde bulunduğunu görmek bana dayanılmaz gelir, yolunu şaşıran birine hemen seslenmek isterim; bu, boynunu kırma tehlikesi içinde gördüğüm bir uyurgezer olsa bile böyledir. Bu konuda başrahiple hep mücadele ettim; çünkü o hataların ancak hatalarla iyileşebileceğini iddia ediyordu. Sizinle ilgili de sık sık tartıştık; size özellikle sempati duyuyordu; sizinle karşılaştığım her zaman tamamen gerçeği söylediğimi kabul etmelisiniz."

"Beni çok az korudunuz," dedi Wilhelm, "Ve görülüyor ki, ilkelerinize bağlı kalmışsınız."

"Genç bir adam bazı iyi yetenekleriyle ilgili tamamen yanlış bir yol tutturmuşsa bunda korunacak ne var?"

"Bağışlayın," dedi Wilhelm, "Oyunculukla ilgili her türlü yeteneğimi şiddetle reddettiniz; bu sanattan tümüyle vazgeçmiş olsam bile yine de kendimi bu konuda büsbütün yeteneksiz görmediğimi itiraf ederim."

"Bana göre kesin olan şey, sadece kendini oynayabilen birinin oyuncu olmadığıdır. Anlamı ve biçimi birçok biçime dönüştüremeyen, bu adı hak etmez. Örneğin siz karakterinizin, figürünüzün ve içinde bulunduğunuz anın sizi çok iyi desteklediği Hamlet'te ve bazı başka rollerde çok iyi oynadınız. Bu, bir tiyatro meraklısı ve önünde başka yol göremeyen herkes için yeterince iyi olabilirdi." Jarno ruloya bakarak konuşmaya

devam etti: "'İnsan, kusursuz biçimde uygulama umudunun olmadığı yeteneklerden sakınmalıdır. Bu yeteneği istediği kadar geliştirsin, usta olanın bu işten elde ettiği kazancı öğrendiği zaman sonunda daima bu tür üstünkörü işlere harcadığı zamana ve emeğe acıyla pişman olur.'"

"Hiçbir şey okumayın!" dedi Wilhelm, "Sizden ısrarla rica ediyorum, konuşmaya devam edin, anlatın bana, beni aydınlatın! Demek başrahip hayaleti getirerek bana bu şekilde yardım etti, öyle mi?"

"Evet, iyileşecek durumdaysanız, bunun sizi iyileştirecek tek yol olduğunu iddia ediyordu."

"Peki, bu yüzden mi bana tülünü bırakıp kaçmamı istedi?"

"Evet, hatta Hamlet'in gösterimiyle tüm hevesinizin bedelini ödeyeceğinizi umuyordu. Bir daha sahneye çıkmayacağınızı iddia ediyordu: Ben tam tersine inandım ve haklı çıktım. O gece gösteriyle ilgili tartıştık."

"O halde oyunumu gördünüz, öyle mi?"

"Ah elbette!"

"Peki, hayaleti kim oynadı?"

"Bunu ben de bilmiyorum, ya başrahipti ya da ikiz kardeşi, ama onun olduğunu düşünüyorum çünkü ikizinden biraz daha boylu."

"Demek kendi aranızda da sırlarınız var?"

"Dostların da birbirlerinden sakladıkları sırları olabilir, olmalıdır da; ama sizin kendi aranızda sırlarınız yok."

"Bu karışıklığı düşünmek bile kafamı karıştırıyor. Bunca borçlu olduğum ve bunca suçladığım adam hakkında beni aydınlatın."

"Onu bu kadar paha biçilmez yapan, hepimizin üzerinde belli bir dereceye kadar hâkimiyet kurmasını sağlayan şey, doğanın ona verdiği, insanda var olan ve kendini her şekilde eğitmeye olanak sağlayan tüm güçlere özgür ve keskin bakış yeteneğidir. Çoğu insan, en üstünleri bile kısıtlıdır; herkes kendine ve başkalarına belli özellikler atfeder; sadece bunları desteklemeyi, sadece bunları eğitmeyi bilir. Başrahip bunun tam tersini yapar, her şeye karşı duyarlıdır, her şeyi tanımak ve desteklemek ister. Burada yine ruloya bakmam gerek!" diye devam etti Jarno. "'İnsanlığı sadece insanlar oluşturur; sadece

bir araya toplanan güçler de dünyayı oluşturur... Bunlar kendi aralarında çoğunlukla kavga ederek birbirlerini yok etmeye çalışırlarken doğa onları bir arada tutar ve tekrar yaratır. En ilkel el becerisini yaratan dürtüden, zihinsel sanatın en yüksek icrasına, çocuğun ilk hecelemesinden ve haykırışından hatibin ve şarkıcının kusursuz ifadesine, bir erkek çocuğun ilk itiş kakışından ülkelerin ele geçirilip fethedildiği en muazzam savaşlara, en hafif şefkatten ve geçici sevgiden en şiddetli tutkulara ve en ciddi bağlılıklara, şimdiki zamanın en saf duyusundan en uzak zihinsel geleceğin en hafif sezgisine ve umuduna dek her şey ve daha fazlası insanın içindedir ve bunların eğitilmesi gerekir; ama bu sadece tek bir insan için değil, hepsi için geçerlidir. Her yetenek önemlidir ve geliştirilmesi gerekir. Birileri sadece güzel olanı, diğerleri sadece yararlı olanı desteklerse, ikisi birlikte ancak bir insanı oluşturur. Yararlı olan kendini destekler çünkü nicelik onu ortaya çıkarır, herkesin vazgeçemediği şey, güzel olanın desteklenmesidir çünkü çok azı bunu sergiler ve birçokları buna ihtiyaç duyar.'"

"Durun!" diye bağırdı Wilhelm, "Bunların hepsini okudum."

"Sadece birkaç satır daha," diye karşılık verdi Jarno; "Burası tam da başrahibi anlatıyor: 'Bir güç diğerine hükmeder, ama hiç kimse diğerini oluşturamaz, her yetenekte kendini tamamlayacağı güç bulunur; bunu, öğretmek ve etkili olmak isteyen çok az insan anlar.'"

"Bunu ben de anlamıyorum," dedi Wilhelm.

"Bu metinde başrahibin vaazlarını yeterince görecek, böylece ne olduğumuzu ve kendimizde geliştirmemiz gereken şeyin ne olduğunu kavrayacaksınız; başkalarına karşı adil olalım çünkü kendi değerimizi bilmekten çok uzağız."

"Tanrı aşkına! Artık başka özlü söz söylemeyin! Yaralı bir kalp için kötü bir ilaç olduğunuzu hissediyorum. Siz bana en iyisi benden ne beklediğinizi ve beni hangi şekilde feda etmek istediğinizi o acımasız kararlığınızla söyleyin."

"Emin olun, bizden duyduğunuz her kuşku için ileride özür dileyeceksiniz. Sizin işiniz denemek ve seçmek, bizimki size destek olmak. İnsan koşulsuz tutkularının sınırlarını belirleyene kadar mutlu olmaz. Beni değil, başrahibi sorumlu tutun,

onu değil, etrafını çeviren şeyi düşünün. Örneğin Lothario'nun kusursuzluğunu, genel bakışının ve faaliyetlerinin birbirleriyle ayrılmaz biçimde nasıl bağlı olduğunu, daima ilerlediğini, nasıl genişlediğini ve herkesi beraberinde nasıl sürüklediğini kavrayın. Nerede olursa olsun, dünyayı kendisiyle birlikte yönlendirir, çevresini canlandırır ve kışkırtır. Buna karşın iyi kalpli doktorumuzu ele alın! Sanki onun tam tersiymiş gibi görünür. Biri sadece bütüne ve en uzağa etki ederken, diğeri aydınlık bakışlarını sadece en yakınındaki şeye çevirir, faaliyet yaratıp hayata geçirmekten çok, faaliyet için araç üretir: Davranışları tamamen iyi bir ekonomideki gibidir, çevresindeki herkesi desteklerken sessizce etki eder; bilgisi, sürekli birikim ve bağışlamadır, almak ve küçük parçalar halinde paylaşmak. Onun yıllarca uğraşıp inşa ettiklerini belki de Lothario bir günde yıkabilir: ama belki bir an gelir, Lothario da yıkmış olduklarının yüz kat fazlasını tekrar oluşturması için gücünü onunla paylaşır."

"Bu üzücü bir iş," dedi Wilhelm, "Hele kendimizle çelişki içindeyken birinin diğerine olan muazzam üstünlüğünü bir an düşündüğümüzde; bu tür görüşler sakin insanlar için iyidir, tutkunun ve belirsizliğin etkisinde olanlar için değil."

"Sakin ve mantıklı gözlem yapmak hiçbir zaman zararlı değildir, diğerlerinin üstünlüğünü düşünmeye alışarak kendimizi farkında olmadan onların yerine koyarız ve hayallerin bizi baştan çıkardığı her yanlış faaliyetten isteyerek vazgeçeriz. Zihninizi tüm şüphelerden ve korkulardan olabildiğince arındırın! Başrahip bu tarafa geliyor, kendisine ne kadar borçlu olduğunuza dair daha fazlasını öğrenene dek ona karşı dostça davranın. Düzenbaz! Şimdi de Natalie ve Therese'nin arasında yürüyor; bahse girerim, bir şeyler planlıyordur. Kaderle biraz oynamayı sevdiği gibi, bazen bir evlilik için çöpçatanlık yapma merakından da vazgeçmez."

Jarno'nun zeki ve iyi niyetli sözlerinin gergin ve sıkıntılı ruh halini pek iyileştirmemiş olduğu Wilhelm, dostunun özellikle o sırada bu tür bir ilişkiden söz etmesini son derece nezaketsiz bulmuştu. Acı bir gülümsemeyle şöyle dedi: "Evlilik için çöp çatma merakının birbirini sevenlere bırakıldığını sanıyordum."

Altıncı Bölüm

Herkes yeniden bir araya toplandığı için dostlarımız sohbeti kesmeyi gerekli görmüştü. Çok geçmeden Lothario'ya elden bir mektup vermek isteyen bir ulağın geldiği bildirildi; adam içeri alındı, dinç ve becerikli birine benziyordu, üniforması oldukça zevkli ve zengin görünümlüydü. Wilhelm onu tanıdığını sandı; yanılmıyordu; bu, o zamanlar Philine'nin ve Mariane olduğunu sandığı kişinin peşine saldığı ve bir daha geri dönmemiş olan aynı adamdı. Tam ona bir şey söyleyeceği sırada mektubu okumuş olan Lothario, ciddi ve adeta canı sıkkın bir yüz ifadesiyle sordu: "Efendinin adı ne?"

"Bu da yanıtını çok az bildiğim sorulardan biri," dedi kurye mütevazı bir tavırla, "Gerekli her şey mektupta yazılı, bana sözlü olarak başka bir şey söylenmedi."

"Her kimse," dedi Lothario gülümseyerek "Efendiniz bana böyle acayip bir mektup yazacak kadar güveniyorsa, o zaman kendisine kapımız açık."

"Sizi fazla bekletmeyecek," dedi kurye, eğilerek selam verdikten sonra çıktı.

"Şu saçma sapan, kaçıkça mesajı dinleyin," dedi Lothario, "'Tüm konukların içinde,' gizemli yabancı böyle yazıyor, 'Mizah anlayışına sahip kişi en hoş konuk olarak kendini ortaya koyacağı ve böyle birini tüm seyahatlerimde bana eşlik etmesi için daima yanımda taşıyacağım için siz saygıdeğer ve aziz efendime yapmayı düşündüğüm ziyaretin kötü görülmeyeceğinden eminim, daha çok saygıdeğer ailenizin tüm üyeleriyle kusursuz bir hoşnutluk içinde bir araya gelip ara sıra tekrar uzaklaşmayı, falan filan, Kont Schneckenfuss.'"

"Bu yeni bir aile ismi?" dedi başrahip.

"Sahte bir kont olabilir," diye karşılık verdi Jarno.

"Bu sırrı çözmek çok kolay," dedi Natalie; "Bahse girerim ki bu, amcamızın ölümünden bu yana bizi ziyaret etmekle tehdit eden erkek kardeşimiz Friedrich."

"Tam isabet, güzel ve bilge kız kardeşim!" diye bağırdı biri yakındaki çalılıkların arasından. Aynı anda neşeli ve yakışıklı bir genç adam ortaya çıktı; Wilhelm haykırmamak için kendini

zor tuttu. "Nasıl?" diye bağırdı, "Şakacı sarışınımız burada da mı karşıma çıktı?" Dikkati çekilen Friedrich Wilhelm'i görünce ona döndü: "Gerçekten öyle! Siz, eski dostum ve katmerli velinimetim yerine, hâlâ Mısır'daki yerinde duran ünlü piramitleri ya da artık var olmadığı iddia edilen Kral Mozole'nin mezarını burada, amcamın bahçesinde görseydim daha az şaşırırdım. O halde sizi özellikle ve saygıyla selamlamama izin verin!"

Friedrich etrafta dolaşıp herkesi öperek selamladıktan sonra tekrar Wilhelm'e atıldı: "Bu kahramanı, ordu komutanını ve dramatik filozofu benim için sıcak tutun! İlk karşılaşmamızda saçlarını keten tarağıyla kötü şekillendirdiğimi söyleyebilirim, ama daha sonra bana atabileceği sağlam bir dayağı esirgedi. Kendisi Scipio kadar yüce gönüllü, İskender kadar cömerttir, ara sıra âşık da olur, ama rakibinden nefret etmez. Kaş yapayım derken göz çıkarmak gibi, kötülüğe karşı iyilik etmek istediğinden değil; hayır, daha çok, kendi ayağı taşa takılmasın diye sevgilisini kaçıran dostunun ardından sadık hizmetkârını gönderir."

Friedrich hiç kimsenin sözünü kesmesine izin vermeksizin bu tarzda aralıksız konuşmaya devam etti; hiç kimse bu tarzda bir yanıt bulup veremediği için de konuşmasını tek başına sürdürdü. "Ruhani ve dünyevi yazarlarla ilgili böylesine okumuş olduğuma şaşırmayın; bu bilgileri nereden edindiğimi öğreneceksiniz." Kendisine nasıl olduğu, nereden geldiği sorulsa da, sürekli ağız dolusu atasözlerinden ve eski hikâyelerden söz ettiği için, sözlerinden doğru dürüst bir şey anlaşılmıyordu.

Natalie Therese'ye fısıldadı: "Bu neşeli haline üzülüyorum; aslında pek iyi olmadığına bahse girerim."

Friedrich, Jarno'nun yaptığı birkaç şaka dışında, topluluk içinde neşeli sataşmaları rağbet görmeyince, "Ciddi aileye karşı ciddi olmaktan başka çarem kalmadı," dedi. "Böyle sakıncalı durumlarda tüm günahlarımın yükü ruhuma ağır geldiği için, kısa tarafından genel bir itirafta bulunacağım; ancak siz, beyler ve hanımların bunları duyması gerekmez. Hayatımın bazı olaylarına tanık olan buradaki soylu bey her şeyi öğrenmeli, bu nedenle soru sormak için en fazla nedeni olan da odur." Sonra Wilhelm'e döndü: "Nasıl ve nerede? Kim? Ne zaman ve neden? Tüm bunları merak etmiyor musunuz? Yunanca fiil Phileo, Philoh, fiil çekimiyle ve en şirin türemiş fiiliyle nasıl görünür?"

Friedrich bunları söyledikten sonra Wilhelm'in koluna girdi ve sarılıp öperek onu oradan uzaklaştırdı.

Friedrich Wilhelm'in odasına girer girmez pencere kenarında duran bir pudra bıçağı gözüne çarptı. Üzerinde "*Beni hatırla*" yazılıydı. "Değerli eşyaları iyi saklıyorsunuz," dedi, "Doğru, bu Philine'nin pudra bıçağı, buklelerinizi yolduğum gün size hediye etmişti. Umarım bu arada güzel kızı özenle düşünmüşsünüzdür, emin olun, o da sizi unutmadı, kıskançlığın tüm izlerini kalbimden çoktan söküp atmamış olsaydım, size haset etmeden bakamazdım."

"Bana artık o kadından söz etmeyin," diye karşılık verdi Wilhelm. "Çekici varlığının etkisinden uzun süre kurtulamadığımı inkâr etmiyorum, ama hepsi bu kadardı."

"Tüh! Utanın!" diye bağırdı Friedrich, "Kim bir sevgiliyi inkâr edebilir? Onu bir insanın arzu edebileceği kadar, her şeyiyle sevdiniz. Ona bir şeyler hediye etmediğiniz bir gün bile yoktu. Bir Alman hediye veriyorsa, âşık demektir. Onu sizden kaçırmaktan başka çarem kalmamıştı ve kırmızı ceketli küçük subay sonunda işe yaradı."

"Nasıl? Philine'nin yanında gördüğümüz ve birlikte kaçıp gittiği subay siz miydiniz?"

"Evet," dedi Friedrich, "Mariane sandığınız kişi bendim. Bu yanılgıya epey güldük."

"Beni böyle belirsizlik içinde bırakmak nasıl bir acımasızlık!" diye bağırdı Wilhelm.

"Ardımızdan yolladığınız kuryeyi hizmetimize almak da öyle!" diye karşılık verdi Friedrich. "Becerikli bir adam ve o zamandan beri yanımızda. Ve kızı eskisi gibi hâlâ çılgınca seviyorum. Bana çok tuhaf bir şey yaptı; adeta mitolojik bir kapana kısıldım ve her gün dönüşüme uğramaktan korkuyorum."

"Söylesenize," diye sordu Wilhelm, "Bu geniş bilgeliğiniz nereden kaynaklanıyor? Sürekli eski hikâyelerden ve masallardan söz ettiğiniz bu tuhaf tarzı şaşkınlıkla dinliyorum."

"Bu çok eğlendirici bir şekilde oldu," dedi Friedrich, "Bilgilendim, hem de fazlasıyla bilgilendim. Philine artık benim yanımda, bir çiftçiden eski bir şövalye şatosunu kiraladık, içinde ev cinleri gibi neşeyle yaşıyoruz. Şatoda küçük ama seçme kitapların yer aldığı bir kütüphane bulduk. İçinde yapraklar ha-

linde bir İncil, 'Gottfried Kroniği,' iki ciltlik 'Theatrum Europaeum', 'Acerra Philologica', Gryphii yazıları ve daha önemsiz olan birkaç kitap var. Coşup taşmaktan yorgun düştüğümüzde bazen canımız sıkılıyordu, okumak istedik, ama sıkıntımız göz açıp kapayıncaya kadar daha da arttı. Sonunda Philine'nin aklına harika bir fikir geldi; tüm kitapları büyük bir masanın üstüne koydu, karşılıklı oturduk ve birbirimize kitap okuduk; ama daima bir kitaptan ya da başkasından farklı pasajlar seçtik. Bu gerçekten de çok eğlenceliydi! Herhangi bir konuyu fazla uzatmanın ya da ayrıntılı biçimde anlatmanın kabalık olarak görüldüğü güzel bir ortamda bulunduğumuza inanıyorduk; hiç kimsenin birbirinin sözünü kesmediği bir ortamda kendimizi canlı hissediyorduk. Bu eğlenceyi her gün sık sık tekrarladık ve yavaş yavaş öyle bilgilenmeye başladık ki, buna kendimiz de şaşırdık. Artık bu güneşin altında bizim için yeni olan hiçbir şey yok, her şey bilgimizin bir kanıtı olarak kendini ortaya koyuyor. Böylece değişiklik yaparak çeşitli şekillerde birbirimizi eğitiyoruz. Bazen birkaç dakikada biten eski püskü bir kum saatine göre okuyoruz. Philine saati çabucak döndürüp bir kitaptan okumaya başlıyor, kum camın dibinde birikir birikmez sözü diğerimiz alıyor ve böylece gerçekten de akademik bir şekilde çalışıyoruz, ama saatlerimiz daha kısa ve çok çeşitli."

"Böylesine neşeli bir çiftin birlikteliğinde bu çılgınlık anlaşılabilir," dedi Wilhelm, "Ama iki uçarı insanın bu kadar uzun süre nasıl birlikte kalabildiklerini kolayca anlamam mümkün değil."

"Bunun nedeni mutluluk ya da talihsizlik," dedi Friedrich. "Philine kimsenin onu görmesine izin vermiyor, kendini görmek istemiyor, hamile. Dünyada ondan biçimsiz ve gülünç hiç kimse olamaz. Henüz ben yola çıkmadan önce tesadüfen aynanın önünden geçerken 'Püff! Bayan Melina'nın bizzat kendisi olmuşum! İğrenç bir görüntü! İnsan berbat görünüyor!' deyip yüzünü çevirdi."

"Sizi anne ve baba olarak birlikte görmenin oldukça tuhaf olduğunu itiraf etmeliyim," dedi Wilhelm gülümseyerek.

"Sonunda baba olarak görülecek olmam gerçekten çılgınca bir aptallık," dedi Friedrich, "Philine öyle olduğunu iddia ediyor ve zaman da uyuyor. 'Hamlet'ten sonra size yaptığı o lanet olası ziyaret başlangıçta biraz kafamı karıştırmıştı."

"Ne ziyareti?"

"O hatırayı büsbütün unutmuş olamazsınız ya? Eğer hâlâ bilmiyorsanız, o gece kendini hissettiren sevgili hayalet Philine'ydi. Bu hikâye benim için kuşkusuz ağır bir çeyiz oldu, ama insan böyle bir şeyi hoş göremeyecekse, o zaman hiç âşık olmaması gerekir. Babalık sadece inanmaya dayanır, ben inanıyorum, o halde baba benim. Görüyorsunuz, mantığı tam da doğru yerde kullanmayı biliyorum. Çocuk doğar doğmaz gülmekten ölmezse, işe yarar olmasa da sempatik bir dünya yurttaşı olabilir."

İki dost böyle neşeyle oradan buradan sohbet ederken, diğerleri ciddi bir konu üzerinde konuşmaya başlamıştı. Friedrich ve Wilhelm gittikten hemen sonra başrahip herkesi fark ettirmeden bahçeye açılan salonlardan birine götürmüştü; hepsi oturduktan sonra konuşmasına başladı.

"Bayan Therese'nin annesi bildiği kadının kızı olmadığını genel olarak iddia ettik," dedi, "Bunun hakkında ayrıntılı açıklamalar da yapmamız gerekiyor. Daha sonra belgelerini ve kanıtlarını da ortaya koyacağım hikâye şöyle:

Bayan von *** evliliğinin ilk yıllarında kocasıyla uyum içinde yaşıyordu, ama birkaç kez yaşanan hamileliğin ölü doğumla son bulması ve annenin neredeyse hayatını kaybedeceği üçüncü doğumdan sonra doktorların hamile kalmasını sakıncalı bulması karı kocayı mutsuz etmişti. Bir karar vermek zorundaydılar, evliliklerini bitirmek istemiyorlardı, sosyal açıdan ikisi de iyi konumdaydı. Zeki bir kadın olan Bayan von *** kibirden duyduğu hoşnutluk ve gösteriş alışkanlığı içinde mahrum olduğu annelik sevincini giderebileceği bir telafi arıyordu. Bu nedenle kocasının, evin tüm işlerini gören sağlam karakterli ve güzel kadına gösterdiği ilgiye sevinçle göz yumdu. Bayan von *** kısa zaman sonra kendi eliyle bir düzen kurdu ve böylece iyi kalpli kız kendini Therese'nin babasına teslim ederek evin işlerini de yürütmeye devam etti, bu arada eskisinden daha fazla çalışıyor ve evin hanımına karşı daha fazla sadakat gösteriyordu.

Bir zaman sonra hamile olduğunu açıklayınca, karı koca çok farklı nedenlerle olsa da, bir fikir birliğine vardı. Bay von *** sevgilisinin çocuğunu yasal olarak nüfusuna geçirmek istiyor-

du, boşboğaz doktorunun durumunu etrafa yaymış olmasından canı sıkkın olan Bayan von *** ise doğacak çocuğu kendine mal ederek yine saygı kazanmayı ve bu yolla evde başka koşullarda kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu üstünlüğü ele geçirmeyi düşünüyordu. Kocasından daha tedbirliydi, onun isteklerini gözlemlemiş ve onun tersine gitmeyerek yapacağı açıklamayı kolaylaştırmıştı. Kocasına kendi koşullarını bildirdi ve neredeyse tüm istediklerini elde etti. Böylece çocuğun pek fazla gözetilmediği bir vasiyetname hazırlandı. Yaşlı doktor ölmüştü; genç, enerjik ve becerikli bir doktora başvurdular, kendisine iyi bir ücret ödendi. Genç adam merhum meslektaşının yaptığı terbiyesizliği ve düşüncesizliği düzeltip durumu iyileştirmeyi onurlu bir davranış olarak gördü. Gerçek anne durumu kabul etti ve sahtekârlık çok iyi tezgâhlandı. Therese dünyaya geldi ve üvey anneye verildi. Bu sahtekârlığın kurbanı olan gerçek anne doğumdan sonra dışarı çıkmakta fazla erken davranınca, iyi kalpli babayı umutsuz bir halde arkasında bırakarak hayata veda etti.

Bayan von *** bu arada amacına ulaşmıştı, herkesin gözünde, fazlasıyla gururlandığı sevimli bir bebeğe sahip bir anneydi, aynı zamanda kocasıyla olan ilişkisini yine de kıskançlıkla izlemiş olduğu ve gelecekte en azından etkili olmasından gizlice korktuğu bir rakibeden de kurtulmuştu; çocuğa fazlasıyla şefkat göstererek, sevgilisini kaybetmiş olan kocasının acısını paylaşan kadın, onu kendine öylesine bağladı ki, adamın hem kendi, hem çocuğunun mutluluğunu tamamen onun ellerine bıraktığı söylenebilirdi; sadece yetişkin kızı sayesinde ölümünden önce kısa süreliğine, bir ölçüde tekrar evin efendisi olabilmişti. Hasta babanızın size açıklamayı çok istemiş olduğu sır buydu, güzel Therese, dünyanın en tuhaf bağlantısı sayesinde nişanlınız olan genç adam hazır burada yokken, size ayrıntılarıyla açıklamak istediğim şey buydu. İddiamı fazlasıyla doğrulayan belgeler burada. Bunlar sayesinde aynı zamanda bu sır üzerinde ne kadar zamandır iz sürdüğümü ve yine de ancak şimdi emin olabildiğimi; bu umut ikinci kez yok olduğu takdirde derinden sarsılacağını bildiğim dostuma bir mutluluk olasılığından söz etmeye nasıl cesaret edemediğimi öğreneceksiniz. Lydie'nin şüphelerini de anlayacaksınız; çünkü dostumuzun si-

zinle tekrar bir araya gelme olasılığını gördüğümden bu yana, bu iyi kalpli kıza olan eğilimini hiçbir şekilde onaylamadığımı gönül rahatlığıyla itiraf edebilirim."

Hiç kimse bu hikâye hakkında bir yorum yapmadı. Kadınlar birkaç gün sonra konuyu tekrar açmaksızın kâğıtları geri verdiler.

Bir araya geldiklerinde dostlarımızı meşgul edecek yeterince araç vardı, çevre yine de atlarla, arabayla, yürüyerek yalnız ya da bir arada gezmek için oldukça çekiciydi. Jarno böyle günlerden birinde Wilhelm'e olan görevini yerine getirerek kâğıtları önüne koydu, ama ondan bir karar vermesini beklemedi.

Bunun üzerine Wilhelm içini döktü: "İçinde bulunduğum bu son derece tuhaf durumda, hemen en başında Natalie'nin yanında da tüm içtenliğimle söylediğim şeyi tekrarlama ihtiyacı hissediyorum: Lothario ve dostları benden her şekilde bir feragat bekleyebilirler; size Therese'yle ilgili tüm taleplerimden vazgeçtiğimi bildiriyorum, siz de karşılığında bana resmi çıkış belgemi verin. Ah! Karar vermem için fazla düşünmem gerekmedi dostum. Therese'nin beni burada ilk karşıladığı zamanki coşkusunu sürdürmek için sarf ettiği çabayı hissediyorum. Bana duyduğu yakınlık elimden alındı ya da daha doğrusu, ona hiçbir zaman sahip olmadım."

"Bu tür vakalar daha çok, bir tür utanç ve sıkıntı yaratan çok konuşmanın yerine, yavaş yavaş oluşan sessizlik ve beklenti içinde daha iyi aydınlanır," dedi Jarno.

"Ben daha çok, özellikle de bu vakanın en huzurlu ve en duru karara muktedir olduğunu düşünürdüm," diye karşılık verdi Wilhelm, "Tereddüt ettiğim ve kararsız kaldığım için her zaman suçlandım; şimdi kesin karar verdiğim bir zamanda hep kınandığım bir hataya düşmem neden isteniyor? Dünyanın bizi eğitmek için gösterdiği çaba sadece kendini eğitemediğini bize hissettirmek için mi? Evet, en kısa zamanda bir yanlışlıktan kurtularak hayata en saf düşüncelerle devam etmek istiyorum."

Bu isteğe aldırış edilmeksizin birkaç gün daha geçti; Wilhelm bu arada konuyla ilgili hiçbir şey duymadığı gibi, dostlarında da bir değişiklik fark etmedi; sohbetler daha çok güncel ve önemsiz olaylar üzerineydi.

Yedinci Bölüm

Bir gün Natalie, Jarno ve Wilhelm birlikte otururlarken Natalie söze girdi: "Düşüncelisiniz, Jarno; uzun bir süredir böyle olduğunuzu fark edebiliyorum."

"Öyleyim," diye karşılık verdi dostu, "Önümde uzun zamandır hazırlığını yaptığımız ve artık el atılması gereken önemli bir iş var. Genel olarak bazılarını biliyorsunuz, herhalde genç dostumuza da bundan söz edebilirim çünkü buna katılmak isteyip istemeyeceği kendisine bağlı. Beni uzun süre görmeyeceksiniz çünkü Amerika'ya gitmeye hazırlanıyorum."

"Amerika'ya mı?" diye gülümseyerek sordu Wilhelm. "Böyle bir maceraya atılmayı sizden beklemezdim, hele beni yanınızda isteyeceğiniz hiç aklıma gelmezdi."

"Planımızın tamamını bilmiş olsaydınız, ona daha iyi bir ad verir, belki de bize katılırdınız. Beni dinleyin! Büyük değişikliklerin bizi beklediğini ve mülk sahiplerinin artık neredeyse hiçbir yerde güvende olmayacağını fark etmek için uluslararası ticaretten biraz anlamak yeterli."

"Uluslararası ticaretten pek anlamam," diye sözünü kesti Wilhelm, "Kendi mülklerimle ancak yakın zamanda ilgilenebildim. Onları kafamdan uzun zaman önce atabilseydim, belki de daha iyi ederdim çünkü insanın bunları korumak için harcadığı çaba yüzünden kuruntu sahibi olduğunu fark ettim."

"Sonunu dinleyin," dedi Jarno; "Gençlerin bir süre sorunsuz yaşaması için endişe etmek yaşlılara yakışır. İnsan davranışlarındaki denge ne yazık ki ancak zıddıyla kurulabilir. Şu sıralar tek tavsiye edilebilecek şey, sadece bir yere sahip olmak ve parayı bir tek yerde tutmak; ancak birçok yerde buna önderlik etmek çok zor; bu nedenle farklı bir şey düşündük; kulemizden, dünyanın her yerine giriş yapabilecek biçimde genişleyecek bir cemiyet oluşturuyoruz. Kendimizi bir tek duruma, yani bazılarımızı mülklerinden tamamen sürgün edecek bir ihtilal durumuna karşı güvenceye alacağız. Ben Amerika'ya gidiyorum; dostumuzun orada kaldığı süre içinde kurduğu iyi ilişkileri hayata geçireceğim. Başrahip Rusya'ya gidecek, siz de benimle gelmek ya da Lothario'yla birlikte Almanya'da kalmak ara-

sında bir seçim yapın. İlkini seçeceğinizi düşünüyorum: Çünkü büyük bir yolculuğa çıkmak bir genç adam için son derece yararlıdır."

Wilhelm kendini toplayıp yanıtladı: "Teklif kesinlikle düşünmeye değer çünkü sloganım her zaman şu olmuştur: 'Ne kadar uzak, o kadar iyi'. Umarım planlarınızı bana daha yakından tanıtırsınız. Bu, dünyayı tanımıyor olmamdan kaynaklanabilir, ama bu tür bir ilişki bana aşılması güç zorluklara karşı koymak gibi geliyor."

"Şimdiye kadar sayıca çok az sahip olduğumuz, genel bir bakış açısına sahip, dürüst, zeki ve kararlı insan sayısı ancak bu şekilde artırılabilir, çünkü ortak bir mantık ancak böyle oluşabilir."

O ana kadar sadece konuşulanları dinlemiş olan Friedrich söze karıştı: "Bana dürüstçe söz verirseniz, ben de gelirim."

Jarno başını iki yana salladı.

"Peki, sizce benim neyim eksik?" diye devam etti Friedrich. "Yeni bir sömürgede yeni sömürgecilere de gerek duyulur, size bunu hemen sağlarım, hem de en neşelisini. Ayrıca artık burada kendine yer edinemeyen genç ve iyi kalpli bir kız daha tanıyorum, tatlı, çekici Lydie. Zavallı kızcağız ara sıra kendini denizin derinliklerine atamıyor, onu alacak dürüst bir adam da bulamıyorsa, bu acısı ve perişanlığı içinde başka ne yapsın? Genç dostum, hazır terk edilmişleri teselli ederken kararınızı verin, herkes kızını koluna taksın, yaşlı centilmenin peşinden gidelim."

Bu teklif Wilhelm'in canını sıkmıştı. Sakin görünmeye çalışarak yanıtladı: "Serbest olup olmadığını bile bilmiyorum. Kur yapma konusunda pek de şanslı olmadığım için bu tür bir işe kalkışmak istemem."

Natalie bunun üzerine söze girdi: "Friedrich, kardeşim, böyle düşüncesizce davrandığın için herkesin senin gibi düşündüğünü sanıyorsun. Dostumuz tamamen kendisine ait olan, yabancı anılardan etkilenmeyecek bir kadını hak ediyor; bu tür riskli bir işe ancak Therese gibi son derece mantıklı ve temiz karakterli biriyle girilebilir."

"Risk de neymiş!" diye bağırdı Friedrich, "Aşkta her şey risklidir. İster çardak altında ya da mihrap önünde, ister ku-

caklaşarak ya da altın yüzükle, ister çekirgeler ya da davul, zurna eşliğinde olsun, her şey sadece risktir, tesadüf her şeyi gerçekleştirir."

"İlkelerimizin sadece varlığımızın tamamlayıcı unsurları olduğunu hep görmüşümdür," diye karşılık verdi Natalie, "Hatalarımızı geçerli bir yasanın kılıfına uydurmaya bayılırız. Cazibesine böylesine şiddetle kapıldığın güzel kadının seni hangi yola soktuğuna dikkat et."

"Kendisi çok güzel bir yol tutturdu," diye karşılık verdi Friedrich, "Kutsallığa giden yolda. Bu kuşkusuz dolambaçlı bir yol, ama bir o kadar eğlenceli ve güvenli; Mecdelli Meryem ve daha kim bilir niceleri bu yoldan gitti. Zaten kardeşim, aşk söz konusu olduğunda sen hiç karışmamalısın. Sanırım herhangi bir yerde bir gelin eksikliği yaşanmadıkça evlenmeyeceksin, ancak o zaman iyi kalpliliğinin alışkanlığıyla kendini katkı olarak herhangi bir varlığa feda edersin. O halde şimdi bırak da yolcu kafilemizle ilgili şu asker toplayıcıyla pazarlığımızı yapalım."

"Teklifinizde geç kaldınız," dedi Jarno, "Lydie ile ilgilendim."

"Peki, nasıl?" diye sordu Friedrich.

"Ona kendim evlenme teklif ettim," diye yanıtladı Jarno.

"Yaşlı centilmen," dedi Friedrich, "Öyle bir azizlik yapmışsınız ki, bu isim olarak görülecek olursa çeşitli sıfatlar, özne olarak görülecek olursa da çeşitli yüklemler bulunabilir."

"Dürüstçe itiraf etmem gerekirse, dedi Natalie, "Başka birine olan aşkı yüzünden çaresizlik içinde bulunduğu bir anda bir kıza eş olmaya kalkmak tehlikeli bir girişim."

"Buna cesaretim var," dedi Jarno, "Belli koşullar altında benim olacak. Ve inanın bana, dünyada aşka ve tutkuya yatkın olan bir kalp kadar değerli hiçbir şey yoktur. Birini sevmiş ya da hâlâ seviyormuş, bu benim için önemli değil. Başkasına duyulan aşk neredeyse bana duyulabilecek aşktan daha cazip geliyor; güzel bir kalbin gücünü ve kudretini görüyorum ve kendime duyduğum öz sevgi bu hoş manzarayı bulandırmıyor."

"Bugünlerde Lydie'yle konuştunuz mu?" diye sordu Natalie.

Jarno gülümseyerek başını salladı, bunun üzerine Natalie de başını iki yana sallayarak ayağa kalktı: "Artık sizinle ne yapa-

cağımı bilmiyorum, ama benim kafamı asla karıştıramayacaksınız."

Tam gidecekken başrahip elinde bir mektupla içeri girdi: "Durun! Tavsiyenizin yararlı olabileceği bir teklif aldım. Merhum amcanızın bir süredir beklediğiniz dostu marki şu günlerde burada olacak. Mektubunda Almancasının sandığı kadar iyi olmadığını, bu dili ve diğerlerini bilen birinin desteğine ihtiyacı olduğunu, ayrıca bilimsel ve politik ilişkilere gireceği için bir tercüman gerektiğini yazıyor. Aramızda bu işi genç dostumuzdan daha iyi becerebilecek birini tanımıyorum. Bu dili iyi biliyor, başkalarını da iyi konuşabiliyor, ayrıca böyle iyi bir kişiyle ve avantajlı koşullarda Almanya'yı görmek onun için de çok yararlı olur. Kendi vatanını tanımayan biri yabancı ülkelerle ilgili bir kıyaslama da yapamaz. Ne dersiniz, dostum? Ya siz ne dersiniz, Natalie?"

Hiç kimse bu öneriye itiraz etmedi; Jarno bunu Amerika önerisi için bir engel olarak görmüyormuş gibiydi, zaten hemen yola çıkmayacaktı. Natalie susuyordu, Friedrich ise seyahatin yararları hakkında birkaç özlü söz söyledi.

Wilhelm bu yeni öneriye öyle içerlemişti ki, öfkesini gizlemekte güçlük çekiyordu. Ondan olabildiğince çabuk kurtulmak için sözbirliği edilmiş olduğu açıkça belliydi ve asıl kötü olan, bunu gizleme gereği bile duyulmamasıydı. Lydie'nin onda uyandırdığı şüphe, bizzat kendi öğrendikleri kafasının içinde yeniden canlandı, Jarno'nun her şeyi açıkladığı zamanki doğal hali de şimdi ona sadece sahte bir tavır gibi geliyordu.

Kendini toplayıp yanıtladı: "Ancak bu, üzerinde ayrıntılı bir şekilde düşünülmesi gereken bir öneri."

"Hızlı karar vermek gerekiyor," dedi başrahip.

"Şu anda bunu yapacak durumda değilim," diye yanıtladı Wilhelm. "Adamın gelmesini bekleyelim, sonra birbirimize uyup uymayacağımızı görürüz. Ama başlıca koşulumu önceden söylemem gerek: Felix'imi de yanıma alıp her yere birlikte götürebilmeliyim."

"Bu zor kabul edilebilecek bir koşul olabilir," diye karşılık verdi başrahip.

"Koşulları herhangi birinin oluşturmasına neden izin vermem gerektiğini anlamıyorum, ayrıca vatanımı göreceksem neden bir İtalyanın bana eşlik etmesine gerek duyayım?"

"Çünkü bir genç adamın katılımcı olması için daima nedeni vardır," dedi başrahip etkileyici bir ciddiyetle.

Wilhelm kendini daha fazla tutamayacağını fark etmişti; içinde bulunduğu ruh halini yumuşatan tek şey Natalie'nin varlığıydı. Bu nedenle aceleyle yanıtladı: "Düşünmem için bana biraz zaman verin. Daha fazla katılımcı olmam için bir nedenim olup olmadığına ya da daha çok, beni ebedi ve sefil bir mahkûmiyetle tehdit eden bazı bağları koparmam için kalbimin ve aklımın karşı konulmaz emrine uyup uymayacağıma en kısa zamanda karar vereceğimi sanıyorum."

Böyle taşkın bir heyecanla konuşurken, bu coşkulu anda varlığı ve değeriyle üzerinde daha derin bir etki oluşturan Natalie'ye gözü ilişince, biraz olsun rahatladı.

Yalnız kaldığında, "Evet," dedi kendi kendine, "Onu sevdiğini itiraf et. İnsanın tüm gücüyle sevebilmesinin ne demek olduğunu tekrar hissediyorsun. Mariane'yi de böyle sevdim ve kendimi korkunç bir şekilde kandırdım; Philine'yi sevdim ve onu aşağıladım. Aurelie'ye özen gösterdim, ama onu sevemedim. Therese'ye saygı duydum ve babaca sevgi ona duyduğum bir eğilim haline geldi; şimdi insanı mutlu etmesi gereken tüm duyguların kalbinde bir araya toplandığı bu anda kaçman gerekiyor! Ah! Bu duygular, bu kavrayışlar neden sahip olmanın kaçınılmaz arzusuyla birleşmek zorunda? Her çeşit mutluluğun bu duyguları, bu kanaatleri sahip olma duygusu olmadan neden tamamen mahvolur? Kendine hep şöyle demeyecek misin: 'Natalie burada yok!' Ama ne yazık ki Natalie hep olacak. Gözlerini kapadığında, kendini sana gösterecek; açtığında, tıpkı göz kamaştıran bir resmin gözde bıraktığı görüntü gibi, her nesnenin üzerinde süzülecek. Daha önce amazonun da çabucak geçip giden silueti hayalinde her zaman canlı kalmadı mı? Onu sadece görmüştün, tanımıyordun. Artık onu tanıyorsun, ona yakın oldun, sana bunca ilgi gösterdi, artık özellikleri, ruhunda bir zamanlar zihnine kazınmış hayalinden daha fazla yer etti. Sürekli aramak korkutucu, ama bulmak ve tekrar terk etmek zorunda kalmak daha da korkutucu. Dünyada artık neyi arayacağım? Başka neye bakacağım? Onunla eşdeğer bir hazineyi hangi yer, hangi şehir saklar? Hep daha azını bulmak için mi yollara düşeceğim? Hayat sadece en sona ulaşıldığında aynı hızla geri dön-

memiz gereken bir yarış pisti mi? İyi ve mükemmel olan, tam ulaştığımızı sandığımız anda hızlı atlarla çabucak uzaklaşmak zorunda kaldığımız sağlam, yerinden oynamaz bir hedef mi? Oysa dünyevi şeylere heves eden başka herkes onu her yerde, bir fuarda ya da panayırda elde edebiliyor."

O sırada hoplaya zıplaya yanına gelen Felix'e, "Gel, sevgili çocuğum!" diye seslendi, "Gel ve her şeyim olarak kal! Bana sevgili annenin bir telafisi oldun, senin için düşündüğüm annenin yerine geçtin, şimdi daha büyük boşlukları dolduracaksın. Güzelliğinle, sevimliliğinle, bilgiye olan açlığınla ve yeteneklerinle kalbimi, zihnimi meşgul et!"

Çocuk yeni bir oyuncakla meşguldü, babası daha iyi, düzgün ve uygun bir şekilde oynaması için ona yardım etmeye çalıştı, ama çocuk hemen hevesini kaybetti. "Sen gerçek bir insansın!" dedi Wilhelm, "Gel, oğlum! Gel, kardeşim, dünyada elimizden geldiğince amaçsızca oynayalım!"

Çocuğu yanına alıp ayrılmak ve dünyayı dolaşma kararı artık kesinleşmişti. Werner'e mektup yazıp para ve kredi mektubu istedi ve tekrar geri dönmesini sıkı sıkı tembihlediği Friedrich'in kuryesiyle gönderdi. Dostlarına fazlasıyla gücenmiş olsa da, Natalie'yle olan ilişkisi aynı saflıkta kaldı. Niyetini ona açtı; o da gidebileceğini, gitmesi gerektiğini onayladı. Görünüşteki ilgisizliği Wilhelm'e acı gelse de, içten davranışı ve varlığı onu yine de bütünüyle rahatlatmıştı. Natalie ona çeşitli şehirleri ziyaret edip oradaki bazı erkek ve hanım dostlarıyla tanışmasını önerdi. Geri dönen kurye Wilhelm'e istediğini getirmişti; gerçi Werner bu yeni seyahatten pek hoşnut kalmamış gibiydi. "Mantıklı olacağına dair umudum yine uzun süreliğine ertelendi. Hep birlikte yine nerelerde dolaşıyorsunuz? Ev idaresindeki yardımlarıyla bana umut verdiğin kadına ne oldu? Diğer dostlar da ortada yoklar; tüm işi avukatla benim omuzlarıma yüklediler. Neyse ki adam benim gibi bir yatırımcıdan çok daha iyi bir hukukçu, ikimiz de angaryalara alışığız. Hoşça kal! Çapkınlıkların af olsun, ama onlar olmadan da ilişkimiz bu kadar iyi olamazdı."

Wilhelm görünüşte artık her an seyahate çıkabilirdi, ama vicdanını engelleyen iki şey vardı. Mignon'un bedenini başrahibin yapmayı düşündüğü cenaze törenine kadar son bir kez

ona göstermek istemiyorlardı ve tören hazırlıkları henüz bitmemişti. Doktor da köy rahibinden gelen tuhaf bir mektupla çağrılmıştı. Konu, Wilhelm'in, akıbetiyle ilgili bilgi almak istediği arpçıyla ilgiliydi.

Bu durumda ruhsal ve bedensel olarak ne gece ne de gündüz huzur buluyor, herkes uyuduktan sonra, evin içinde aşağı yukarı dolaşıyordu. Eski tanıdık sanat eserlerinin varlığı onu hem çekiyor hem itiyordu. Çevresini saran şeyleri ne tutabiliyor ne de bırakabiliyordu, her şey ona her şeyi hatırlatıyordu, hayatının tüm halkasını bir bakışta görebiliyor, ama bu halka ne yazık ki karşısında kırılmış ve bir daha birleştirilemeyecekmiş gibi duruyordu. Babasının sattığı bu sanat eserleri ona kaybettiklerinin bir simgesi gibi görünüyordu. Dünyada rahatça ve hakça sahip olunacak güzel şeyler kısmen kendi, kısmen de başkalarının suçu yüzünden elinden alınmıştı. Bu tuhaf ve hüzünlü düşüncelerin içinde öylesine kayboluyordu ki, bazen kendine bir hayalet gibi geliyordu; kendi dışındaki nesnelere dokunup hissettiğinde bile gerçekten yaşayıp yaşamadığı, orada olup olmadığı şüphesinden kurtulamıyordu.

Ona yaşadığını hissettiren şey, sadece bulduğu ve tekrar kavuştuğu her şeyi böyle suçlu gibi, ama zorunlu olarak terk etmenin verdiği coşkulu acı ve döktüğü gözyaşlarıydı. Yine de kendini gerçek olarak mutlu hissettiği anları boşuna bir çabayla hatırlamaya çalıştı. "İnsanın değer verdiği şeylerden biri eksikse," diye bağırdı, "Gerisi de boş demektir!"

Başrahip evdekilere markinin geldiğini haber verdi. "Oğlunuzla birlikte seyahate çıkmaya kararlısınız," dedi Wilhelm'e, "Ama en azından bu adamla bir tanışın, yolda karşılaşırsanız bile size her durumda yardımı dokunabilir." Marki sonunda göründü; pek yaşlı olmayan, boyu posu yerinde, zarif bir Lombardiyalıydı. Ondan çok yaşlı olan Natalie'nin amcasıyla orduda tanışmış, birlikte ticari faaliyetlerde de bulunmuşlardı; daha sonra İtalya'nın büyük bir kısmını birlikte gezmişler, markinin şimdi evde gördüğü sanat eserlerinin birçoğunu da, hâlâ tatlı tatlı hatırladığı, bazı eğlenceli koşullar altında satın almışlardı.

İtalyanlar sanata verilen yüksek değeri diğer uluslardan çok daha derin hissederler; bir dürtüyü izleyen herkes sanatçı, usta, profesör olarak anılmak ister ve bu unvan merakı içinde ge-

lenekleri kavramanın ya da çalışmayla herhangi bir beceriye ulaşmanın yeterli olmayacağını kabul ederler; daha çok, yaptıkları şey hakkında düşünmeye, ilkeler koymaya, herhangi bir şeyle ilgilenme nedenlerini kendilerine ve başkalarına açıklamaya yetkin olmak gerektiğini itiraf ederler.

Bunca güzel nesneyi sahipsiz bulmak yabancı konuğu duygulandırmıştı, ancak dostunun ruhunun geride bıraktığı bu kusursuzluk aracılığıyla onunla konuştuğunu sevinçle hissediyordu. Çeşitli eserleri birlikte incelediler ve birbirleriyle anlaşabiliyor olmaktan büyük mutluluk duydular. Marki ve başrahip sohbet ederken, kendini yeniden amcasının dünyasına geri dönmüş hisseden Natalie, iki adamın yorumlarına ve düşüncelerine kolaylıkla katıldı; Wilhelm ise konuşmaları anlayabilmek için, bunları dramatik bir terminolojiye çevirmek zorundaydı. Friedrich'in şakalarının önüne geçmek zaman zaman sıkıntı yaratırken, Jarno yanlarına seyrek uğruyordu.

Marki yeni dönemlerde mükemmel sanatın nadirliğine değinirken şöyle dedi: "Koşulların sanatçılar için neler yapmak zorunda olduğunu düşünmek ve kestirmek zordur, özellikle kendini var eden büyük dehalarda, önemli yeteneklerde talepler adeta sonsuz, eğitimleri için gerekli olan çaba tarifsizdir. Koşullar onlara fazla yardımcı olmadığı zaman, dünyayı tatmin etmenin çok kolay olduğunu fark ederek kolay, hoş ve elverişli görüntüleri arzu etmeye başlarlar, bu durumda kolaya kaçma ve bencillik duygusunun onları vasatlıkta alıkoymasına şaşmamak gerekir; o zaman kendilerini az çok eziyetli bir azizlik mertebesine götürecek yolu seçmek yerine moda ürünleri paraya ve üne çevirmeleri çok doğaldır. Bu nedenle günümüz sanatçıları hep sunum yaparlar, ama hiçbir zaman bunlarla bir şey vermezler. Daima büyülemek isterler, ama hiçbir zaman tatmin etmezler; her şey sadece üstü kapalı ifade edilmiştir, insan hiçbir yerde bir temel ya da açıklama bulamaz. Ama bir galeride bir süre zaman geçirip insanların hangi sanat yapıtlarını övdükleri, hangilerine ilgi göstermedikleri gözlemlenebilir, böylece günümüz sanatından az da olsa haz alınabilir, gelecek için de biraz umut beslenebilir."

"Evet," diye karşılık verdi başrahip, "Böylece amatörler ve sanatçılar karşılıklı olarak birbirlerini eğitebilirler; amatör sa-

dece belirsiz olan, genel bir zevk arar; sanat eserinden yaklaşık olarak doğal bir eser gibi hoşlanır, insanlarsa sanat eserinden zevk alacak bir organın dil ve damak gibi kendiliğinden oluştuğuna inanırlar, bir sanat eseri hakkında bir yemekten söz edilir gibi yorum yapılır. Gerçek sanat zevkinin yükseltilmesi için ne farklı kültürlere gerek olduğunu kavrayamazlar. Bence en zoru, kendini gerçekten eğitmek isteyen insanın kendi içinde oluşturmak zorunda olduğu ayrıştırmanın türüdür; bu nedenle herkesin her şey hakkında fikir belirtmeye kalkıştığı tek yönlü kültürlere çok fazla rastlıyoruz."

"Söylediklerinizi tam olarak anlayamadım," dedi o sırada içeri giren Jarno.

"Bu konuda kısa bir açıklamayla yetinmek de zor," diye karşılık verdi başrahip, "Sadece şu kadarını söyleyeyim; insan çeşitli faaliyetlere ya da zevkler tatmaya soyunur soyunmaz, aynı zamanda kendi içinde birbirinden bağımsız olan çeşitli organlar da geliştirmek zorundadır. Tüm varlığıyla her faaliyete girişmek ve her şeyden zevk almak, kendi dışındaki her şeyi bu tür bir hazla birleştirmek isteyen biri zamanını sadece hiçbir zaman tatmin olmayan bir çabayla geçirmek zorundadır. Bize doğal görünen güzel bir heykele, kusursuz bir tabloya sadece kendi adımıza bakmak, bir şarkıyı sadece şarkı olarak dinlemek, oyuncunun içindeki oyuncuya hayran olmak, bir yapıdan kendi içindeki uyumu ve kalıcılığı adına hoşlanmak ne kadar zordur. Artık çoğu insan sanatın önemli eserlerine adeta yumuşak bir kilmiş gibi davranıyor. İşlenmiş mermer kendi eğilimlerine, fikirlerine ve geçici heveslerine göre biçim değiştirmeli, duvarları örülmüş yapı genişlemeli ya da küçülmeli, bir tablo öğretmeli, bir oyun kendini iyileştirmeli, her şey, her şey olmalı. Ama aslında insanların çoğu biçimsizdir, kendi varlıklarına bir biçim verememişlerdir, bu nedenle her şeyin ait oldukları madde gibi oynak ve gevşek olması için nesnelere kendi biçimlerini vermeye çalışırlar. Sonunda her şeyi etki dedikleri kavrama indirgerler, her şey görecelidir; böylece saçmalığın ve zevksizliğin mutlak hâkimiyeti dışında her şey göreceli olup çıkar."

"Sizi anlıyorum," dedi Jarno, "Ya da daha çok, söylediklerinizin sıkı sıkıya bağlı olduğunuz ilkelerle nasıl ilişkili olduğunu görüyorum; ama insan denen zavallı varlığı tam olarak böy-

le görmem mümkün değil. Kuşkusuz, onları çok iyi tanıyorum; doğanın kendisinde ve en büyük sanat eserlerinde hemen kendi zavallı gereksinimlerini hatırlarlar, vicdanlarını ve ahlaklarını operaya götürürler, sevgilerini ve nefretlerini bir sütun dizisinin önünde bırakmazlar, onlara dıştan yansıyabilen en iyi ve en büyük şeyi perişan varlıklarıyla bir ölçüde birleştirebilmek için, muhayyilelerinde mümkünse önce küçültmek zorundadırlar."

Sekizinci Bölüm

Başrahip akşam ev sakinlerini Mignon'un cenaze törenine davet etti. Dostlar Geçmişin Salonu'na girdiğinde içerisini farklı bir şekilde aydınlatılmış ve süslenmiş buldular. Duvarlar sadece pervaz süsleri ve sütun ayaklıkları açıkta kalacak biçimde, neredeyse tavandan yere kadar gökyüzü mavisi halılarla kaplanmıştı. Köşelerdeki dört ayaklı şamdanda büyük, ortadaki lahdi çevreleyen daha küçük dört şamdandaysa oranlarına göre mumlar yanıyordu. Şamdanların yanı başında duran, mavi ve gümüş renkli giysiler içindeki dört erkek çocuğu lahdin üzerinde yatan bir figürü geniş yelpazelerle ve devekuşu tüyleriyle yelpazeliyormuş gibiydiler. Konuklar oturdu, görünmeyen iki koro hafif bir şarkı eşliğinde sorularına başladı: "Bu sessiz mekâna kimi getiriyorsunuz?" Çocuklar tatlı sesleriyle yanıtladılar: "Size yorgun bir oyun arkadaşımızı getiriyoruz; cennetin kardeşleri günün birinde onu sevinç nidalarıyla tekrar uyandırana dek aranızda dinlendirin."

Koro

Çevremizdeki gençliğin ilk doğanı, hoş geldin! Kederle hoş geldin! Ardından ne erkek ne de kız çocuk izlesin seni! Bu sessiz mekâna sadece yaşlılar isteyerek ve rahatça yaklaşsın, bu onurlu toplulukta dinlen, sevgili, sevgili çocuk!"

Çocuklar

Ah! Onu nasıl isteksiz getiriyoruz buraya! Ah! O burada kal-

mak zorunda! Bizim de kalmamıza izin verin, bırakın, ağlayalım, ağlayalım tabutu başında!

Koro

Şu kudretli kanatlara bakın! Şu hafif, saf giysiye bakın! Başındaki altın şerit nasıl da ışıldıyor! Nasıl da güzel, soylu uyuyor!

Çocuklar

Ah! Kanatları kalkmıyor, giysisi artık hafif oyunlarla dalgalanmıyor; başına güllerden çelenk yaptığımızda, bize sevinçle ve dostlukla baktı.

Koro

Bakın gözlerinizle ruhunuzun içine! En güzeli, en yüceyi oluşturup yaşamı yıldızların üstüne taşıyan güç içinizde yaşıyor!

Çocuklar

Ah! Ama onu burada özlüyoruz, artık bahçelerde dolaşmıyor, çayırlarda çiçek toplamıyor. Bırakın ağlayalım, onu burada bırakalım! İzin verin, ağlayalım ve onun yanında kalalım!

Koro

Çocuklar! Geri dönün yaşama! Kurutsun gözyaşlarınızı kıvrım kıvrım suda oynayan taze rüzgâr. Kaçın geceden! Gündüz, sevinç ve süreklilik, yaşayanların kaderidir.

Çocuklar

Haydi, yaşama geri dönelim. Gün bize sevinç ve iş versin, akşam bize rahatı getirene, gecenin uykusu bizi dinlendirene dek.

Koro

Çocuklar! Acele edin yaşama! Güzelliğin giysisi içinde karşılasın sizi sevgi, cennet bakışı ve ölümsüzlüğün çelengiyle!

Çocuklar uzaklaşınca, başrahip koltuğundan kalkıp tabutun arkasına geçti. "Buraya yeni gelen herkesin törenle karşılanması gerektiği, bu sessiz mekânı hazırlamış olan adamın emridir. Bu evi o inşa etti, bu yeri o düzenledi ve şimdi kendisinden

sonra buraya ilk olarak genç bir yabancıyı getirdik. Böylece bu küçük mekân, başına buyruk, katı ve acımasız ölüm tanrıçasının birbirinden çok farklı olan iki kurbanını içine almış bulunuyor. Belli yasalara göre dünyaya geliriz, bizi ışığın görünümüne hazırlayan günlerimiz sayılıdır, ama ömrümüz için bir yasa yoktur. Yaşamın en zayıf ipliği beklenmedik uzunluktadır, en sağlamını ise çelişkilerden hoşlanırmış gibi görünen kader tanrıçasının makası zorla kesiverir. Burada defnedeceğimiz çocuk hakkında söyleyeceğimiz çok az şey var. Nereden geldiğini bilmiyoruz; ailesini tanımıyoruz ve yaşadığı yılların sayısını sadece tahmin edebiliyoruz. Derin ve ketum kalbi bize içinde sakladıklarını çok az gösterdi; onu barbarların elinden kurtaran adama duyduğu sevgi dışında hiçbir şeyi açık ve anlaşılır değildi. Bu sevecen eğilim, bu coşkulu minnettarlık yaşamını tüketen yakıtın alevi gibiydi; doktorun mahareti bu güzel yaşamı koruyamadı, en özenli dostluklar ömrünü uzatamadı. Ama ayrılıp giden ruhu tutamayan sanat, tüm araçlarını kullanarak bedeni korudu ve onu faniliğin elinden çekip aldı. Balzamik bir madde tüm damarlarına zerk edildi ve şimdi kanın yerine geçerek erken solan yanaklarını renklendiriyor. Yaklaşın, dostlarım, sanatın ve özenin mucizesini görün!"

Böyle söyleyerek çocuğun üzerindeki örtüyü kaldırdı. Mignon melek giysileri içinde en zarif haliyle yatıyordu. Herkes lahdin başına toplandı ve yaşamın bu görüntüsünü hayranlıkla izledi. Sadece Wilhelm koltuğundan kalkmadı; duygularını tahlil edemiyor, ne hissettiğini bilemiyordu ve aklına gelen her düşünce hissettiklerini yok edecekmiş gibi geliyordu.

Konuşma markinin anlaması için Fransızca yapılmıştı. Diğerleriyle birlikte lahdin başına gelen adam güzel bedeni dikkatle inceledi. Başrahip devam etti: "İnsanlara böylesine kapalıyken bir azize güvenen bu iyi kalp daima Tanrı'sına yakın olmuştu. Alçakgönüllülük, evet, dışa karşı kendini küçük gösterme eğilimi sanki doğuştandı. Doğmuş ve yetişmiş olduğu Katolik dinine coşkuyla bağlıydı. Kutsal yerde dinlenmekle ilgili sessiz dileğini sık sık dile getirirdi; biz de kilise geleneklerine göre bu mermer lahdi ve baş yastığında gizli olan bir miktar toprağı kutsadık. Son anlarında zarif kollarının üzerine yüzlerce noktayla son derece narin bir şekilde resmedilmiş olan İsa'nın çarmıha geril-

miş resmini ne büyük vecd içinde öpmüştü!" Bunu derken Mignon'un sağ kolunu sıyırdı; beyaz tenin üzerinde çeşitli harflerin ve işaretlerin eşlik ettiği, maviye çalan bir çarmıh göründü.

Marki bu yeni görüntüye yakından baktı. "Ah Tanrım!" diye bağırdı ayağa kalkıp ellerini havaya kaldırarak, "Zavallı çocuk! Talihsiz yeğenim! Sonunda seni burada mı bulacaktım! Çoktan vazgeçmiş olduğumuz, uzun zamandır denizde balıklara yem olduğunu sandığımız bu güzel, sevgili bedeni burada, ölü ama yine de korunmuş olarak bulmak ne acı verici bir sevinç! Dış görünüşüyle böylesine görkemli, istirahat yerine eşlik eden iyi insanlarıyla daha da mükemmel olan cenaze töreninde ben de bulunuyorum. Ve eğer konuşabilirsem," dedi titreyen bir sesle, "Onlara teşekkür edeceğim."

Gözyaşları daha fazla konuşmasına engel oldu. Başrahip bir zembereğe basarak bedeni mermer lahdin içine indirdi. Diğer çocuklar gibi giyinmiş olan dört genç, halıların ardından ortaya çıktı, üzeri güzel işlemelerle dolu ağır kapağı tabutun üstüne kapattılar ve aynı anda şarkılarına başladılar.

Gençler

Geçmişin bu güzel eseri, bu hazine artık iyi korunuyor! Burada, mermerin içinde zarar görmeden uyuyor; kalplerinizde de yaşıyor ve etkisini sürdürüyor. Gidin, yaşama geri dönün! Kutsal ciddiyeti birlikte götürün, sadece yaşamı ebedileştirin.

Son sözlere görünmez koro da katıldı, ama oradakilerden hiçbiri bu güç verici kelimeleri duymadı, herkes bu şaşırtıcı keşifle ve kendi duygularıyla meşguldü. Başrahip ve Natalie markiyi, Wilhelm'i, Therese ve Lothario'yu dışarıya çıkardı. Şarkının yankıları tamamen kesildiğinde, acılar, gözlemler, düşünceler ve merak tüm şiddetiyle tekrar kendini gösterdi ve herkes özlemle o ana tekrar geri dönmeyi diledi.

Dokuzuncu Bölüm

Marki bu konudan söz etmekten kaçındı, ama başrahiple gizlice, uzun uzun konuştu. Ev halkı bir araya geldiğinde sık sık müzik çalınmasını rica etti; ricası seve seve yerine getirildi çünkü herkes

konuşma zahmetinden kurtulduğu için hoşnuttu. Evdeki zaman bir süre bu şekilde geçti, sonra markinin gitmeye hazırlandığı fark edildi. Bir gün Wilhelm'e şöyle dedi: "İyi kalpli çocuğun bedeninden geri kalanı rahatsız etmek istemiyorum; sevildiği ve acı çektiği yerde kalsın, ama dostları beni zavallı varlığın doğup büyüdüğü yerde ziyaret edeceğine söz versin; hatıralarında karanlık bir anı olarak kalan sütunları ve heykelleri görmeniz gerek.

Sizi küçük çakıl taşları topladığı koylara götürmek istiyorum. Sevgili, genç adam, size çok şey borçlu olan bir ailenin minnettarlığından kaçınmayın. Yarın sabah yola çıkıyorum. Başrahibe tüm hikâyeyi açıkladım, o size anlatır; acım yüzünden konuşmam kesintiye uğradığında beni mazur gördü, ama üçüncü kişi olarak olayları birbirine daha iyi bağlayarak anlatacaktır. Başrahibin önerdiği gibi, Almanya seyahatimde bana katılmak isterseniz buna sevinirim. Oğlunuzu burada bırakmayın; bize vereceği her rahatsızlıkta zavallı yeğenime gösterdiğiniz özeni tekrar hatırlarız."

Aynı akşam kontesin gelişiyle bir sürpriz yaşandı. İçeri girdiği zaman Wilhelm tüm bedeninin titrediğini hissetti, kontes de hazırlıklı olduğu halde kız kardeşine tutundu, Natalie ona hemen bir sandalye getirdi. Sırtındaki elbisenin basitliği ne tuhaftı, kendisi de ne kadar değişmişti! Wilhelm onun yüzüne neredeyse bakamıyordu, kontes onu dostça selamladı, ancak havadan sudan konuştukları şeyler düşüncelerini ve duygularını gizleyemiyordu. Marki erkenden yatmaya gitmişti ve ev sakinleri henüz odalarına çekilmek istemiyordu; başrahip bir elyazması çıkardı. "Bu tuhaf hikâye bana anlatıldıktan hemen sonra kâğıda geçirdim," dedi, "Mürekkebin ve tüy kalemin en az esirgeneceği yerler, kayda geçirdiğim tuhaf olayların ayrıntılı bölümleri." Kontese konuyla ilgili bilgi verildikten sonra başrahip okumaya başladı:

"Marki şöyle diyor: 'Dünyada çok şey görüp geçirmiş olsam da, babamı daima insanların en tuhafı olarak gördüm. Soylu ve dürüst karakterliydi, geniş görüşlüydü ve büyük fikirleri olduğu söylenebilirdi; kendine karşı çok katıydı; tüm planları boyun eğmez bir düzeni izler, tüm davranışlarında sürekli bir azim göze çarpardı. Bu nedenle onunla geçinmek ve iş yapmak kolaydı, ama tam da bu özellikleri yüzünden kendisiyle barışık

değildi;çünkü devletle, komşularıyla, çocuklarıyla, uşaklarıyla, boyun eğmek zorunda kaldığı yasaların gözetimiyle ilgili talepleri vardı. En ılımlı talebini bile katı karakteri nedeniyle abartırdı ve hiçbir şey düşündüğü gibi olmadığı için hiçbir zaman, hiçbir şeyin tadını çıkaramazdı. Bir malikâne inşa ederken, bir bahçeyi düzenlerken, en iyi durumdaki bir mülkü satın alırken için için kaynayan, ciddi bir öfkeyle kaderin kendisini ölçülü ve sabırlı olmakla lanetlediğine inandığını görürdüm. Dış görünüş olarak saygınlığını büyük ölçüde korurdu; şaka yaptığında sadece zekâsının üstünlüğünü sergilerdi; eleştirilmek onun için dayanılmazdı, girişimlerinden birinin alay konusu olduğunu duyduğu zaman, hayatımda sadece bir kez kendini kaybettiğine tanık oldum. Çocuklarını ve servetini de aynı mantıkla yönetirdi. En büyük erkek kardeşimin gelecekte büyük gayrimenkulleri yöneteceği umut ediliyordu, ben ruhban sınıfına el atacaktım, en küçüğümüz de asker olacaktı. Ben canlı, ateşli, faal, hızlı, tüm bedensel egzersizlere yatkın bir çocuktum. Meraklı ve dingin bir eğilimi olan kardeşim kendini bilime, müziğe ve şiir sanatına vermişti. Babam inatçı tartışmalardan ve bizim için yaptığı seçimin imkânsızlığından iyice emin olduktan sonra, istemeyerek de olsa kardeşimle mesleklerimizi değişmemize izin verdi; ikimizin de bundan hoşnut olduğunu gördüğü halde, yine de bunu kabullenemedi ve bundan ortaya iyi bir şey çıkmayacağını iddia etti. Yaşlandıkça kendini toplumdan daha uzaklaşmış hissetti. Sonunda neredeyse yalnız yaşamaya başladı. Sadece Almanların hizmetinde olan eski bir dostuyla görüşüyordu. Karısını savaşta kaybetmiş olan bu adam on yaşlarındaki kızıyla yakın civarda güzel bir mülk satın aldı ve haftanın belli günlerinde ve saatlerinde babamı ziyaret etmeye başladı, kimi zaman yanında kızını da getirirdi. Babama asla karşı çıkmazdı, o da katlanabildiği tek dost olarak sonunda ona alışmıştı. Babamın ölümünden sonra bu adamın ziyaretlerle zamanını boşuna harcamadığını, babam tarafından mükemmel bir şekilde ödüllendirildiğini öğrendik; adam mülklerini genişletti, büyüdükçe olağanüstü güzelleşen kızı artık iyi bir drahoma bekleyebilirdi. Ağabeyim ona talip olmamla ilgili sık sık benimle şakalaşırdı.

Bu arada kardeşim Augustin manastırda yıllarını son derece tuhaf bir şekilde geçirmişti; kendini büsbütün kutsal bir

coşkunun hazzına kaptırmış, onu bir süreliğine göklerin katına yükselten yarı ruhsal, yarı fiziksel duygular çok geçmeden acizliğin ve boş bir sefilliğin dibine indirmişti. Babam sağken bir değişiklik söz konusu olamazdı, zaten ne isteyebilir ya da önerebilirdik? Babamın ölümünden sonra bizi büyük bir çabayla ziyaret etti, başlarda bizi üzen durumu birçok konuda yavaş yavaş dayanılır olmaya başlamıştı çünkü mantık ağır basmıştı. Ancak bütünsel tatmin ve iyileşme ona doğanın saf yolunu güvenle vaat ettikçe, onu yemininden kurtarmamız konusundaki isteği de o kadar artmıştı; sonunda niyetinin komşumuzun kızı Sperata'ya yönelik olduğunu bize sezdirdi.

Büyük erkek kardeşim babamızın sertliğinden öyle çok çekmişti ki, küçük kardeşimizin bu durumuna ilgisiz kalamadı. Yaşlı ve saygın bir adam olan konfesörümüzle[1] konuştuk ve kardeşimizin niyetinden söz ederek bu konuyu ele alıp desteklemesini rica ettik. Her zamanki yardımseverliğinin tersine, bu kez tereddüt etti, kardeşim bizi sıkıştırınca, bu kez konfesörden yardım etmesini daha ısrarla rica ettik, o zaman rahip tuhaf bir hikâyeyi bize açıklamak zorunda kaldı.

Sperata bizim anne baba tarafından öz kız kardeşimizdi. Babam kocalık görevinin sönmeye yüz tutmuş gibi göründüğü ileriki yaşlarında şehvete ve zevke bir kez daha yenik düşmüştü; kısa zaman önce civarda yaşanan benzeri bir olay herkesin dilinde alay konusu olunca, babam aynı gülünç duruma düşmemek için yasalara uygun olan bu geç meyveyi, tıpkı aşkın kaza sonucu doğan erken meyvesini gizleyenler gibi, özenle gizlemeye karar vermişti. Annemiz gizlice doğurmuş, çocuk taşraya gönderilmiş ve konfesörümüz dışında bu sırrı bilen tek kişi olan ziyaretçi dostu kardeşimizi kızı gibi göstermeyi kabul etmişti. Konfesörün acil bir durumda bu sırrı açıklaması şart koşulmuştu. Babalık eden adam ölmüştü ve narin kız, yaşlı bir kadının gözetiminde yaşıyordu; kardeşimizin şarkı ve müzik tutkusunun ona da geçtiğini biliyorduk ve eski cemaatinden ayrılıp yeni bir ilişkiye bağlanmak için bizi tekrar sıkıştırmaya başlayınca içinde bulunduğu tehlikeyi ona olabildiğince çabuk haber vermemiz artık kaçınılmaz oldu.

[1] Günah çıkartan rahip –çn.

Bize haşin ve aşağılayıcı bir bakışla baktı. 'Asılsız masallarınızı çocuklara ve budalalara saklayın,' diye bağırdı, 'Beni Sperata'dan ayıramayacaksınız, o benim. Beni boşu boşuna korkutan bu korkunç yalanınızı hemen inkâr edin. Sperata benim kız kardeşim değil, o benim eşim!' Bu harikulade kızın kendisini doğaüstü ıssızlıktan insanların arasındaki gerçek yaşama nasıl döndürdüğünü, iki kalbin nasıl uyum içinde çarptığını, bugüne kadar kendisini başka kadınlardan uzak tuttuğu için acılarını ve sapkınlıkların nasıl kutsadığını, kendisini sadece ve sadece bu iyi kalpli kıza verebileceğini hayranlıkla anlattı. Bu gerçekler karşısında dehşete düşerek haline çok üzüldük, ama ne yapacağımızı bilemiyorduk; Sperata'nın karnında kendi çocuğunu taşıdığını şiddetle iddia ediyordu. Konfesörümüz görevinin elverdiğince elinden geleni yaptı, ama bu, durumu daha da kötüleştirdi. Kardeşim doğa ve din ilişkilerine, ahlaki değerlere ve yurttaşlık yasalarına saldırarak hepsini şiddetle reddetti. Sperata'yla olan ilişkisi dışında kutsal saydığı, baba ve koca kavramları dışında saygı duyduğu hiçbir şey yoktu. 'Doğaya uygun olanlar sadece bunlardır," diye bağırıyordu: 'Başka her şey geçici düşüncelerdir. Kız kardeş evliliğini onaylayan soylu halklar yok muydu? Tanrılarınızın adlarını anmayın, bizleri kandırarak doğanın yolundan saptırmanızın ve en soylu dürtüleri utanç verici zorlamalarla tahrif ederek suç haline getirmenizin dışında onların adlarına asla ihtiyacınız yok. Ruhları büyük karmaşalara sokarak, bedenleri en utanç verici biçimde kötüye kullanarak onları canlı canlı mezara giren kurbanlar olmaya zorluyorsunuz.

Konuşmaya hakkım var çünkü coşkunun en yüce, en tatlı bolluğundan, acizliğin, boşluğun, yıkımın ve çaresizliğin en korkunç ıssızlığına, doğaüstü varlıkların en yüce sezgilerinden inançsızlığa, kendime olan inançsızlığa dek hiç kimsenin çekmediği kadar acı çektim. Tatlı dilli kupanın dibinde birikmiş tüm o korkunç tortuyu içitim ve tüm varlığım özüne dek zehirlendi. Şimdi şefkatli doğa, en büyük hediyesi olan aşkla beni tekrar iyileştirmişken, kendimi harikulade bir kızın göğsünde yeniden bulmuşken, ikimiz bir olmuşken ve bu hayat dolu birliktelikten oluşacak üçüncü kişi bize gülümseyecekken, ancak hasta bir hayal gücünü alazlayabilecek olan cehenneminizin alevlerini, günah arındıran ateşinizi üstüme salın ve onu saf

sevginin coşkulu, gerçek ve yok edilemeyecek hazzının karşısına koyun! Onurlu zirvelerini gökyüzüne dikmiş olan selvilerin altında bize rastlarsanız, limonların ve turunçların yanı başımızda çiçek açtığı, narin mersinlerin zarif çiçeklerini uzattığı sarmaşık kafeslerinde bizi ziyaret ederseniz, o zaman insanlar tarafından örülmüş olan o kasvetli ve korkutucu ağlarınızla bizi korkutmaya cesaret edersiniz!'

Böylece uzun süre anlattıklarımıza inatla inanmamaya devam etti. Bu gerçekle ilgili ona defalarca yemin ettik, konfesörümüz de bunun doğru olduğunu ona kanıtladı, ama o yine de yolundan dönmedi, daha çok bize çıkıştı: 'Manastır geçitlerinizde yankılanan seslere sormayın, çürümüş parşömenlerinize sormayın, geçici heveslerinize ve kısıtlı kurallarınıza sormayın; doğaya ve kalbinize sorun, doğa size neden korkmanız gerektiğini öğretecek, ebedi ve geriye döndürülemez lanetini neyin üzerine yağdıracağını acımasız parmağıyla size gösterecektir. Zambaklara bakın: Erkek ve dişi aynı saptan oluşmuyor mu? Onları doğuran çiçek, ikisini birleştirmiyor mu? Zambak masumiyetin sembolü değil mi? Kardeşçe birleşmesi üretici değil mi? Doğa hoşlanmadığı şeyi yüksek sesle açık eder; ona aykırı olan şey engellenir; hatalı yaşayan varlık erken yıkılır. Kısırlık, perişan bir varoluş, erken çürüme, bunlar onun lanetinin, acımasızlığının işaretleridir. Ancak cezasını doğrudan verir. Etrafınıza bakın, neyin yasak, neyin lanetli olduğunu kendi gözlerinizle göreceksiniz. Manastırın sessizliğinde, dünyanın gürültüsü içinde, üzerinde lanet bulunan binlerce eylem iyileştirilir ve kutsanır. Doğa rahat bir avarelikle ya da olabildiğince titizlikle görülen işleri, keyfiyeti ve gereksizliği, sıkıntıyı ve eksikliği üzgün gözlerle izler ve ölçülü olmaya davet eder. Tüm ilişkileri gerçek, tüm etkileri sakindir. Benim gibi acı çeken birinin özgür olmaya hakkı var. Sperata benim; onu ancak ölüm elimden alır. Onu nasıl elde edebileceğim, nasıl mutlu olacağım sizin sorununuz! Şimdi bir daha ayrılmamak üzere derhal ona gidiyorum.'

Kardeşim onun yanına gitmek üzere tekneyle denize açılmak istiyordu; ona engel olduk ve sonuçları korkunç olabilecek bir adım atmaması için ona yalvardık. Özgür dünyada kendi düşüncelerine ve hayallerine göre değil, kurallarını ve ilişkilerini doğa yasasının tartışılmaz unsurlarından alan bir yapı içinde

düşünmesi gerektiğini ona anlattık. Konfesörümüzle konuşarak kardeşimizi gözümüzün önünden ayırmayacağımızı ve malikâneden dışarı salmayacağımızı söyledik; bunun üzerine yanımızdan ayrıldı ve birkaç gün sonra geri döneceğini söyledi. Ama önceden tahmin ettiğimiz şey oldu; mantığı kardeşimizi güçlü kılmıştı, ancak kalbi yumuşaktı, daha önceki dinsel etkiler yeniden canlandı ve korkunç bir şüpheye yenik düştü. Berbat iki gün, iki gece geçirdi; konfesörümüz yine yardıma geldi, ama boşunaydı! Bağımsız ve özgür mantığı onu affediyordu; duyguları, dini ve alıştığı tüm kavramlarsa onu günahkâr ilan ediyordu.

Bir sabah odasını boş bulduk; masanın üzerinde onu zorla hapsettiğimiz için kendi özgürlüğünü aramak üzere kaçmaya hakkı olduğunu, Sperata'ya gideceğini ve onunla birlikte kaçmayı umduğunu, onları ayırmaya kalktığımız takdirde her şeye hazırlıklı olduğunu bildiren bir not duruyordu.

Çok korkmuştuk, ama konfesörümüz bizden sakin olmamızı istedi. Zavallı kardeşimiz yeterince yakından izlenmişti; tekne kaptanı onu karşı kıyıya geçirmek yerine manastıra götürmüştü. Kırk saat süren nöbetten yorgun düşen kardeşim, tekne onu ay ışığında beşik gibi sallarken uyuyakalmış ve kendini ruhani kardeşlerinin eline düşmüş halde görene dek uyanmamış, manastır kapısının ardından kapandığını duyana dek de kendini toplayamamıştı.

Kardeşimizin kaderinden duyduğumuz acıyla konfesörümüzü adamakıllı suçladık; ama bu saygıdeğer adam bir cerrahın nedenlerini ortaya koyması gibi, bu acıma duygumuzun kardeşimiz için ölümcül olacağı konusunda bizi ikna etti. Kendi keyfince değil, piskoposun ve yüksek mahkemenin emrine göre hareket etmişti. Amacı, aleni yaşanacak her tür rezaletten kaçınmak ve bu acı olayın üstünü gizli bir kilise terbiyesiyle örtmekti. Sperata'nın bu olayda korunması gerekiyordu, sevgilisinin ağabeyi olduğunu öğrenmemeliydi, genç kadın böylece içinde bulunduğu durumu daha önce açıklamış olduğu rahibe emanet edildi. Hamileliği ve doğumu gizlendi. Küçük varlığın annesi olarak çok mutluydu. Çoğu kızlarımız gibi onun da okuması, yazması yoktu, bu nedenle sevgilisine söyleyeceklerini iletmesi için rahibe görev verdi. Adam meme veren bir anneye sofuca bir yalan söylemeyi kendine borç bilerek, ona hiç görmeye gitmediği kardeşimizden getirdiği sözde haberi iletti; sevgilisi adına

kendisinden sakin olmasını, çocukla ve kendisiyle ilgilenmesini rica etti ve gelecek için Tanrı'ya güvenmesini söyledi.

Sperata dindarlığa doğuştan eğilimliydi. İçinde bulunduğu durum, çektiği yalnızlık bu özelliğini artırmıştı. Rahip kendisiyle yaptığı sohbetlerde onu yavaş yavaş ebedi ayrılığa hazırlıyordu. Çocuk memeden kesilir kesilmez, bedeninin bu korkunç ruhsal acıyı kaldırabilecek kadar güçlendiğine inanır inanmaz işlediği günahı ona korkunç renklerle süsleyerek anlatmaya, kendini bir rahibe vermeyi doğaya karşı işlenmiş bir tür günah, bir ensest olarak gördüğünü anlatmaya başlamıştı. Çünkü attığı yanlış adımın gerçek yüzünü öğrendiği takdirde çekeceği acıyı, bundan duyacağı pişmanlıkla dengeleyeceğine dair tuhaf bir düşünceye kapılmıştı. Bu nedenle zavallı kızın yüreğini fazlasıyla keder ve endişeyle doldurdu, kiliseyi ve başındaki kişiyi onun gözünde iyice yücelterek tüm ruhların kurtuluşu adına, bu gibi durumlara boyun eğildiği ve cezası geciktirilmiş suç yasal bir birliktelikle büsbütün telafi edilmek istendiği takdirde bunun, korkunç sonuçlarının neler olabileceğini ona gösterdi; bu tür bir hatanın zaman içinde çekilmesinin ne kadar iyileştirici olduğunu, bunun karşılığında bir gün görkemin tacını kazanacağını, zavallı bir günahkâr olarak nihayet boynunu kendi isteğiyle baltaya uzatması ve kardeşimizden sonsuza dek uzak durması için sürekli dua etmesi gerektiğini anlattı. Kız kardeşim kendisinden bu kadar fazla şey istenince, belli bir gözetim altında, tercihine göre kimi zaman kendi dairesinde, kimi zaman da manastırda zaman geçirmesine izin verildi.

Çocuğu büyüdü ve çok geçmeden son derece farklı bir karakter sergilemeye başladı. Çok erken yürümüştü ve son derece çevikti. Kısa zamanda çok güzel şarkı söylemeye başladı ve adeta kendi kendine zither çalmayı öğrendi. Sadece kendini kelimelerle ifade edemiyordu ve bu özür düşünce yapısından çok, konuşma organından kaynaklanıyormuş gibiydi. Zavallı anne bu arada çocuğuyla olan ilişkisinde kendini kederli hissediyordu; rahibin davranışı düşüncelerini öylesine karıştırmıştı ki, kızcağız delirmeden kendini tuhaf durumların içinde buluvermişti. İşlediği günah ona gittikçe daha korkunç ve cezası gecikmiş bir suç gibi geliyordu; rahibin ensestle ilgili sürekli tekrarladığı kıyaslama, içinde öylesine yer etmişti ki, bu çarpık

ilişkiyi kendi kendine öğrenmiş olsaydı, belki de bundan şimdi ettiği kadar nefret edecekti. Bunu bir marifetmiş gibi gören rahip bu şekilde talihsiz varlığın kalbini kırmaya devam ediyordu. Evladının varlığından böylesine içtenlikle haz duymaya meyilli olan anne sevgisinin, bu çocuğun olmaması gerektiğine dair korkunç düşüncelerle boğuşmasını görmek içler acısıydı. Kimi zaman bu iki duygu birbiriyle savaşıyor, kimi zaman da sevgiye duyulan nefret ağır basıyordu.

Çocuğu kendisinden uzun süre önce alıp deniz kıyısındaki iyi insanların yanına vermişlerdi; elde ettiği daha fazla özgürlükle birlikte çocukta tırmanmaya karşı farklı bir heves baş göstermişti. En yüksek zirvelere tırmanmak, teknelerin kenarlarında koşturmak, zaman zaman civarda görülen ip cambazlarının şaşırtıcı hünerlerini taklit etmek onun için doğal bir dürtüydü.

Tüm bu hareketleri rahatça yapabilmek için giysilerini erkek çocuklarınkiyle değişmeyi seviyordu, bu hevesi bakıcı ailesi tarafından son derece uygunsuz ve kabul edilmez olarak görülse de, onu elimizden geldiğince hoş görmeye çalışıyorduk. İzlediği tuhaf yollar ve tırmanışlar bazen onu uzağa götürüyor, yolunu şaşırıp ortadan kaybolsa da, her seferinde evinin yolunu buluyordu. Geri döndüğünde çoğu zaman civardaki sayfiye evlerinden birinin sütunlu ana kapısına otururdu, o zaman artık kimse onu aramaz, geri dönmesini beklerdi. Oradaki basamaklarda dinlenir, sonra büyük salonun içine doğru yürüyüp heykellere bakardı, onu özellikle tutan biri yoksa aceleyle eve dönerdi.

Ama son seferinde umutlarımız boşa çıktı ve hoşgörümüz bizi cezalandırdı. Çocuk geri dönmemişti, şapkasını sağanak yağıştan taşan suların denize döküldüğü yerin yakınında, suda yüzerken bulmuşlardı. Kayaların arasında tırmanırken kaza geçirdiği tahmin edildi; tüm armalara karşın cesedi bulunamadı.

Sperata, boşboğaz dostlarının düşüncesizce konuşmaları nedeniyle çocuğunun öldüğünü kısa zamanda öğrenmişti; ama sakin ve huzurlu görünüyordu, Tanrı'nın zavallı varlığı yanına almış olmasına, böylece daha büyük bir felakete dayanmaktan ya da neden olmaktan kurtulduğuna seviniyormuş gibiydi ve bunu da pek gizlemiyordu.

Bu fırsatla denizlerimizde anlatılmaya devam eden, olmadık masallar uyduruldu. Dediklerine göre, deniz her yıl masum bir

çocuğu alırdı, ancak ölü bedenlere katlanamadığı için, onu er ya da geç kıyıya atardı, hatta bedenindeki son kemik dibi boylamışsa, tekrar karaya vururdu. Bu hikâye çocuğu denizde boğulmuş olan ve en azından ölü bedenini gömebilmek için Tanrı'ya ve azizlere yalvaran acılı bir anneye anlatılmıştı; bir sonraki fırtına çocuğun kafatasını, ikincisiyse gövde iskeletini kıyıya getirmişti, kadın iskeletin eksik parçalarını bir araya topladıktan sonra hepsini bir torbaya koyup kiliseye götürmüştü, ama bir mucize gerçekleşmiş, kiliseden içeri girdiğinde torba gittikçe ağırlaşmış, sonunda sunağa ulaştığında çocuk haykırmaya başlamış ve herkesin şaşkın bakışları arasında torbadan çıkmıştı; sadece sağ elinin küçük parmağının bir kemiği eksik kalmış, ama annesi daha sonra özenle arayıp eksik parçayı da bulmuştu. Küçük kemik sonradan kilisedeki diğer anı eşyalarının arasında saklanmıştı.

Bu hikâyeler zavallı anneyi derinden etkiliyordu; hayal gücü yeni bir kıpırtı hissediyor ve kalbindeki duyguları destekliyordu. Çocuğun, artık anne ve babasının günahlarının kefaretini ödediğini varsayıyor, o güne dek üzerlerinde duran lanetin ve cezanın tamamen kalktığına inanıyordu; onun ölü bedenini tekrar bulup Roma'ya götürdüğü takdirde, çocuk böylece Aziz Peter kilisesindeki sunağın basamaklarında tekrar taze teniyle sarılmış halde halkın karşısında ayağa kalkacaktı. Kendi gözleriyle öz anne ve babasına bakacak, Tanrı'nın ve azizlerin rızasını almış olduğuna inanan Papa, halkın sevinç çığlıkları arasında anne ve babanın günahlarını bağışlayarak onları beraat ettirecek ve birleştirecekti.

Artık gözleri ve tüm dikkati denize ve kıyıya çevrilmişti. Geceleri ay ışığı dalgaları kucakladığında, her ışıldayan kıvrımın çocuğunu ona yaklaştırdığına inanıyordu; biri onu görüp aşağı koşmalı ve kıyıda yakalamalıydı.

Böylece artık gündüzleri de durup dinlenmeden çakıllı kıyının hafif meyille denize indiği yerde dolaşıyor, bulduğu kemikleri küçük bir sepete dolduruyordu. Bunların hayvan kemiği olduğunu hiç kimse ona söyleyemezdi; büyük olanları gömdü, küçüklerini topladı. Bu uğraş içinde yaşamaya devam etti. Görevinin vazgeçilmez uygulamaları nedeniyle onu bu hale sokan rahip, artık zavallı kadının tüm gücünü de ondan çekip almıştı. Kız kardeşim onun telkinleri sayesinde çevrede deli olarak değil,

sadece bir meczup gibi görülmeye başlandı; insanlar önünden geçerken ellerini kavuşturuyor, çocuklar onun ellerini öpüyordu.

Yaşlı hanım dostu ve refakatçisi, konfesör tarafından iki kişinin mutsuz birlikteliğinin suçlusu olarak görülmüştü ve cezası ancak bundan sonra yaşamı boyunca mutsuz kız kardeşime sadakatle eşlik etmesi koşuluyla bağışlanacaktı. Kadın olağanüstü bir sabır ve dürüstlük göstererek son ana dek görevini sürdürdü.

Bu arada kardeşimizi gözden kaçırmıyorduk: gerçi ne doktorlar ne de manastırındaki rahipler onunla görüşmemize izin veriyordu; ancak iyi olduğundan emin olmamız için onu istediğimiz zaman bahçede, manastır geçidinde ve odasının tavanındaki pencereden gizlice izlememize izin vermişlerdi.

Burada söz etmeyeceğim, korkunç ve tuhaf geçen birçok yıldan sonra kardeşim ruhen sakin, bedenen huzursuz bir duruma gelmişti. Arpını alıp şarkı söyleyerek çalmaya başladığında neredeyse hiç oturmuyordu. Her zaman hareket halindeydi ve her şeyle ilgili çoğunlukla son derece uysal ve söz dinler olmuştu; çünkü tüm tutkuları bir tek ölüm korkusu içinde yok olup gitmiş gibiydi. Tehlikeli bir hastalıkla ya da ölümle tehdit edildiği takdirde ona her şey yaptırılabilirdi.

Ayrıca manastır içinde durup dinlenmeden dolaşıyor, dağlara, vadilere gezmeye gitmesinin daha doğru olacağını açıkça sezdiriyordu; bu tuhaflığının dışında onu düzenli olarak korkutan bir görüntüden söz ediyordu. Gece her saat uyandığında, yatağının altında güzel bir çocuğun durduğunu ve elindeki bıçakla onu tehdit ettiğini iddia ediyordu. Onu başka bir odaya koydular, ancak orada da aynı şeyi iddia etti, hatta sonunda çocuğun manastırın başka yerlerinde ona pusu kurduğunu söylemeye başladı. Bu değişiklikler onu iyice huzursuz etmişti, daha sonraları, o sıralarda pencerede her zamankinden sık durup denize doğru baktığını hatırladılar.

Bu arada zavallı kız kardeşimiz bir tek düşünceyle ve sınırlı uğraşıyla git gide kendini tüketmiş gibiydi. Doktorumuz topladığı kemiklerin içine yavaş yavaş bir çocuğun iskeletine ait kemiklerin karıştırılmasını, böylece umudunun artırılmasını önerdi. Bu girişim kuşkuluydu, ama en azından tüm kemikler bir araya toplandığında, onun bitmez tükenmez arayışına son vererek Roma'ya gitme umudunu artıracak gibiydi.

Bu fikir uygulamaya konuldu; refakatçisi ona teslim edilen küçük kemikleri Sperata'nın topladıklarıyla fark ettirmeden değiştirdi. Parçalar yavaş yavaş bir araya toplanıp hâlâ eksik olanlar kendini göstermeye başladığında, zavallı hastanın içini olağanüstü bir sevinç kaplamıştı. İplerle ve şeritlerle her parçayı ait olduğu yere büyük bir özenle tutturdu; bir azizin bedenini saygıyla korurmuş gibi, boş kalan yerleri ipeklerle ve nakışlarla doldurmuştu.

Kemikler bu yolla bir araya toplanmıştı, sadece dış taraflarda birkaç kemik eksikti. Sperata'nın henüz uyuduğu bir sabah doktor nasıl olduğunu sormaya gelince, yaşlı bakıcısı iyi durumdaki hastanın kendini nasıl meşgul ettiğini göstermek için, yatak odasındaki bir sandığın içinde duran değerli kemikleri oradan almıştı. Hemen ardından Sperata'nın yataktan fırladığı duyulmuştu; kız kardeşim örtüyü açınca sandığı boş bulmuş, bunun üzerine dizleri üzerine çökmüştü. İçeri girdiklerinde onu coşkulu bir sevinçle dua ederken buldular. 'Evet, bu gerçek!' diye bağırıyordu, 'Bu rüya değildi, gerçekti! Benimle birlikte sevinin, dostlarım! O güzel, iyi kalpli varlığı canlı gördüm. Ayağa kalktı ve üzerindeki örtüyü çekti, ışıltısı tüm odayı doldurdu, bambaşka bir güzellikteydi, istediği halde yere basamadı. Hafifçe yukarı yükseldi ve bana elini bile uzatamadı. O zaman beni yanına çağırdı ve gitmem gereken yolu bana gösterdi. Onu izleyeceğim, hemen izleyeceğim, bunu hissediyorum, kalbim öyle hafifledi ki. Kederim kayboldu, yeniden dirilen çocuğumun görüntüsü bana cennetin hazzını tattırdı.'

O günden sonra tüm varlığı en sevinçli umutlarla meşgul oldu, artık dünyevi hiçbir şeye ilgi göstermedi, çok az yemek yedi ve ruhu yavaş yavaş bedeniyle bağlarını kopardı. Bir gün onu beklenmedik bir şekilde solgun ve hareketsiz buldular, gözlerini bir daha açmadı, ölüm dediğimiz şey onu bulmuştu.

Gördüğü vizyon halk arasında çabucak ünlendi, yaşamı boyunca tattığı onurlu saygı, ölümünden sonra hemen kutsal, evet, azize sayılması gerektiği düşüncesine dönüştü.

Mezarına defnedileceği zaman birçok insan inanılmaz bir şiddetle oraya akın etti, elini öpmek, en azından giysisine dokunmak istediler. Bu tutkulu yükseliş sırasında çeşitli hastalar her zaman çekmiş oldukları acıları hissetmediler, kendilerini

iyileşmiş saydılar, itiraflarda bulundular, Tanrı'yı ve onun yeni azizesini övdüler. Rahipler onun bedenini bir şapele koymayı gerekli gördüler, halk dua etme fırsatının verilmesini istedi, izdiham inanılmazdı, coşkulu dinsel duygulara zaten alışık olan dağ sakinleri vadilerinden aşağı indiler; dualar, mucizeler, tapınmalar günden güne arttı. Bu tür şeyleri kısıtlayan piskoposluk kuralları yavaş yavaş zorlanmaya başlamış ve artık uygulanamaz olmuştu; halk her itiraza şiddetle karşı çıkıyordu ve inanmayan herkese saldırmaya hazırdı. 'Aziz Borromo da atalarımızın arasında bu mertebeye yükselmedi mi?' diye bağırıyorlardı, 'Annesi aziz ilan edilmesinin sevincini yaşamadı mı? Arona'daki kayalığa dikilmiş kocaman heykeliyle ruhsal büyüklüğü bizim için canlandırılmadı mı? Ailesi aramızda yaşamıyor mu? Tanrı bize inançlı kulları arasında mucizelerini daima yenileyeceğini söylemedi mi?'

Sperata'nın bedeni birkaç gün sonra çürüme belirtileri göstermeyip daha çok, beyazlaşarak saydam bir görüntüye bürününce, insanların güveni giderek daha da arttı, kalabalıklar arasında dikkatli bir gözlemcinin bile açıklayamayacağı ve hile olarak da göremeyeceği, çeşitli şifalar kendini göstermeye başladı. Tüm çevre hareketlenmişti, şapeli ziyarete gelmeyenler, en azından bir süre başka bir şeyden konuşulduğunu duymadılar.

Kardeşimin bulunduğu manastır da çevrenin geri kalanı gibi bu mucizeyle yankılanıyordu; hiç kimse bu konuyu onun yanında konuşmakla ilgili fazla dikkat göstermedi, zaten her zaman hiçbir şeye aldırış etmiyormuş gibiydi, ayrıca yaşamış olduğu ilişkiyi hiç kimse bilmiyordu. Ama anlaşılan, bu kez büyük bir dikkatle dinlemişti; kaçışını öyle zekice uygulamıştı ki, hiç kimse manastırdan dışarı nasıl çıktığını asla anlayamadı. Daha sonra bir hacı kafilesiyle karşı kıyıya geçtiğini, kendisinde bir tuhaflık görmeyen gemicilere geminin alabora olmaması için büyük bir titizlikle ricada bulunduğunu öğrendik. Gece yarısı talihsiz sevgilisinin acılarından kurtulup dinlenmekte olduğu şapele gelmiş; köşelerde birkaç kişi diz çökmüş, dua ediyormuş; yaşlı dostu bakıcı kadın Sperata'nın başucunda oturuyormuş, kardeşim ona doğru yürüyüp kadını selamlamış ve sevgilisinin nerede olduğunu sormuş. 'Onu görüyorsunuz,' demiş kadın biraz sıkılarak. Kardeşim cansız bedene sadece yandan bakmış.

Biraz tereddüt ettikten sonra elini tutmuş, ama soğukluğundan ürkerek hemen bırakmış; huzursuzca çevresine bakındıktan sonra yaşlı kadına şöyle demiş: 'Şimdi onun yanında kalamam, önümde uzun bir yol var, ama tam zamanında yine burada olacağım, uyanınca bunu ona söyle.'

Böylece çıkıp gitmiş, bu olaydan daha sonra haberimiz oldu, nereye varmak istediğini araştırdık, ama boşuna! Dağları ve vadileri nasıl aştığına akıl sır ermiyor. Nihayet uzun bir aradan sonra Graubünden'de izini tekrar bulduk, ama geç kalmıştık, çok çabuk kaybettik. Almanya'da olduğunu tahmin ediyoruz, ama savaş izlerin tümünü sildi."

Onuncu Bölüm

Başrahip elyazmasını bitirmişti. Gözyaşı dökmeden dinleyen hiç kimse yoktu. Kontes mendilini gözlerinden çekemiyordu, sonunda ayağa kalktı ve Natalie'yle birlikte odadan çıktı. Geri kalanlar susuyordu, sonunda başrahip konuştu: "Şimdi ortaya, markiyi sırrımızı açmadan buradan gönderip göndermeyeceğimizle ilgili bir soru çıkıyor. Çünkü Augustin'le arpçının aynı kişiler olduğundan bir an bile şüphe eden oldu mu? Hem bu talihsiz adam hem de ailesi için düşünmemiz gerek. Benim önerim, acele etmeyip oradan geri dönecek olan doktorun bize ne tür haberler getireceğini beklemek."

Herkes aynı fikirdeydi, başrahip devam etti: "Yanıtını biraz çabuk vermemiz gereken bir başka soru daha var. Marki yeğenini ve özellikle genç dostumuzu bulduğu bu evde kendisine gösterilen konukseverlikten son derece duygulandı. Ona bütün hikâyeyi tekrar anlatmak zorunda kaldım; bana coşkuyla teşekkür etti. 'Genç adam aramızdaki bağı bilmeden önce seyahat önerimi reddetmişti. Artık onun için huyunu suyunu bilmediği biri değilim; onun yakını, eğer isterseniz akrabasıyım, diyebilirim, burada bırakmak istemediği için engel oluşturan oğlu da bana katılabilir, izin verin, bu çocuk bizi birbirimizle daha sıkı birleştirecek güzel bir bağ olsun. Daha önceden ayarlamış olduğum işlerle ilgili seyahatimde bana yardımcı olduktan sonra,

benimle birlikte dönsün, ağabeyim onu sevinçle karşılayacaktır, bakımını üstlendiği talihsiz yeğenimizden kalan mirası kabul etmek istemedi; çünkü babamızın dostuyla gizlice yaptığı anlaşmadan sonra kızına bıraktığı servet tekrar bize kaldı, yeğenimizin hamisi olarak hak ettiklerini bu genç adamdan esirgemek istemeyiz,' dedi."

Therese Wilhelm'in elini avucuna alarak onunla konuştu: "Özveriyle yapılmış bir iyiliğin en yüksek ve en güzel karşılığı aldığını bu güzel olayda yine görüyoruz. Size tuhaf gelse de, bu daveti kabul edin, markiye her iki yönde hizmet ederek hayal gücünüzü ve kalbinizi birçok kez kendine çekmiş olan güzel ülkeyi dolaşın."

"Kendimi tamamen dostlarımın tavsiyelerine bırakıyorum," dedi Wilhelm; "İnsanın bu dünyada kendi istekleri için çabalaması boşuna. Alıkoymak istediklerimi bırakmak zorundayım, hak etmediğim bir iyilik beni buna zorluyor."

Wilhelm Therese'nin elini hararetle sıktıktan sonra bıraktı. "Hakkımda vereceğiniz kararı tamamen size bırakıyorum," dedi başrahibe dönerek, "Felix'imi bırakmak zorunda kalmayacaksam, her yere gitmeye, uygun görülen her işe girişmeye hazırım."

Başrahip bu açıklama üzerine hemen planını ortaya koydu: Buna göre marki seyahatine tek başına çıkacaktı, Wilhelm ise önce doktordan gelecek haberi bekleyecek, ne yapılması gerektiğine karar verildikten sonra Felix'le birlikte yola çıkıp markiye katılacaktı. Bu bahaneyle markiye de genç dostunun yol hazırlıklarının onu engellememesi gerektiğini, bu arada şehrin görülmeye değer yerlerini gezebileceğini söyledi. Marki, mücevherlerden, kesme taşlardan ve işlemeli kumaşlardan oluşan hediyelerle minnettarlığını bir kez daha coşkulu bir şekilde kanıtladıktan sonra malikâneden ayrıldı.

Wilhelm yola çıkmak için tüm hazırlıklarını bitirmişti, ancak doktordan hâlâ bir haber çıkmaması herkesi endişelendiriyordu; tam da kendisini daha iyi bir konuma getirmeyi umdukları bir zamanda zavallı arpçının başına bir kaza gelmiş olmasından korkuyorlardı. Haber almak üzere bir kurye gönderdiler, ama yola çıktığı akşam doktor yanında bir yabancıyla çıkageldi. Boyu posu, hal ve tavırları etkileyici, ciddi ve dikkat

çekici olan bu adamı hiçbiri tanımıyordu. İki konuk bir süre konuşmadan bekledi; sonunda yabancı Wilhelm'e yaklaşarak elini uzattı:

"Eski dostunuzu tanıyamadınız mı?"

Bu, arpçının sesiydi, ama eski halinden geriye hiçbir iz kalmamıştı. Üzerinde bir yolcunun alışılmış giysileri vardı, temiz pak giyinmişti, sakalı yok olmuş, bukleleri güzelce taranmıştı, ama aslında onu tanınmaz yapan şey, yüzündeki yaşlılık çizgilerinin artık görünmüyor olmasıydı. Wilhelm onu coşkuyla kucakladı; arpçı diğerlerine tanıştırıldı, davranışları oldukça terbiyeliydi ve kısa süre önce tanıştığı bu insanların kendisine neden böyle yakın davrandıklarını bilmiyordu.

"Böyle olgun görünse de, çektiği uzun acılardan sonra acemi bir çocuk gibi dünyaya yeni adım atan bu adama sabır göstereceksiniz," dedi büyük bir soğukkanlılıkla, "İnsanların arasına yeniden karışmış olmamı bu dürüst adama borçluyum."

Ev sakinleri ikisini de içtenlikle karşıladı, doktor konuyu değiştirmek ve havadan sudan konuşmak üzere bir gezinti yapmalarını önerdi.

Yalnız kaldıklarındaysa şu açıklamayı yaptı: "Bu adamın iyileşmesini son derece tuhaf bir tesadüfe borçluyuz. Onu uzun süre kendi kanaatimize göre ruhsal ve fiziksel olarak tedavi ettik, belli bir dereceye kadar her şey yolunda gitti; ama ölüm korkusu hâlâ çok büyüktü, ayrıca uzun giysisini ve sakalını bizim için feda etmek istemiyordu; bunun dışında, dünyevi işlerde daha fazla katılımcı olmaya başlamıştı, söylediği şarkılar da hayal gücü gibi daha hayat doluydu. Rahibin beni çağıran mektubunu biliyorsunuz. Oraya gittiğimde arpçımızı son derece değişmiş buldum, sakalını kendi isteğiyle kesmiş, buklelerinin alışılmış biçimde kesilmesine izin vermiş, normal giysiler istemiş ve bir anda bambaşka bir insan oluvermişti. Bu değişime neden olan şeyin ne olduğunu merak ederek araştırmak istedik, ama onunla bu konuda konuşmaya çekindik; sonunda tuhaf nedenini tesadüfen bulduk: Rahibin evindeki ecza dolabından bir şişe sıvı afyon kaybolmuştu, bu nedenle sıkı bir arama yapılması gerekti, herkes şüpheli duruma düşmekten kaçındığı için ev arkadaşları arasında şiddetli sahneler yaşandı. Sonunda arpçı ortaya çıkıp şişenin kendisinde olduğunu itiraf etti. İçindekin-

den içip içmediğini sorduğumuzda, 'Hayır,' dedi, ama şöyle devam etti: 'Bu şişe sayesinde mantığıma tekrar kavuştum. Onu benden almak size kalmış, bunu yaparsanız tekrar eski halime geri döndüğümü umutsuzca göreceksiniz. Bu dünyanın acılarını ölümle sonlandırmanın çekici duygusu beni önce iyileşme yoluna götürdü; hemen ardından buna bir intiharla son verme duygusu oluştu; şişeyi bu amaçla aldım; büyük acılara bir çırpıda ebediyen son verme olasılığı bana acılarıma dayanma gücü verdi, böylece bu tılsımlı şişeyi yanımda taşıdığım günden beri kendimi ölüme yakın hissederek hayata tutundum. Onu içeceğimi sanmayın, aksine, insan kalbini tanıyan kişiler olarak şuna karar verin: Bana hayattan kopma özgürlüğünü bağışlayarak yaşama bağlı kılacaksınız.' Uzun süre düşünüp taşındıktan sonra ona daha fazla ısrar etmedik. Ağzı sıkıca kapalı, küçük, kesme bir şişede duran bu zehri artık kendi panzehri gibi yanında taşıyor."

Doktor yokluğu sırasında ortaya çıkan gerçeklerden haberdar edildi ve sonunda Augustin'in sessizce gözlemlenmesine karar verildi. Başrahip onu yanından ayırmayıp tuttuğu bu doğru yolda kendisine eşlik etmeyi üstlendi.

Bu arada Wilhelm de markiyle birlikte Almanya seyahatini tamamlayacaktı. Augustin'de anavatanını tekrar görme isteği uyandırıldığı takdirde, durumu akrabalarına bildirilecek ve Wilhelm onu tekrar ailesinin yanına götürecekti.

Genç adam seyahati için tüm hazırlıklarını tamamlamıştı. Eski dostunun ve hamisinin tekrar yola çıkacağını duyduğu zaman Augustin'in buna sevinmiş olması başrahibe başlangıçta anlaşılmaz gelmiş olsa da, bu tuhaf ruh halinin nedenini çabucak keşfetmişti. Augustin Felix'ten duyduğu eski korkusunu hâlâ üzerinden atamamıştı ve çocuktan ne kadar uzak olursa, kendini o kadar iyi hissediyordu.

Bu arada eve birçok konuk gelmiş, bunca kalabalık için hemen başlangıçta bir düzenleme yapılamadığından, malikânede ve yan binalarda konukları yatıracak yer neredeyse kalmamıştı. Birlikte kahvaltı ediliyor, öğle ve akşam yemekleri birlikte yeniyor, herkes içinden biraz ayrı kalmayı özlese de, eğlenceli bir uyum içinde yaşadığına dair kendini ikna etmeye çalışıyordu. Therese bazen Lothario'yla ama daha sık tek başına atla

gezintiye çıkıyordu; civardaki tüm erkek ve kadın çiftçilerle tanışmıştı; bu, ev idaresinde koruduğu bir prensipti, komşularla iyi geçinmek ve daima karşılıklı yardımlaşmak gerektiği konusunda haksızlık etmek istemiyordu. Lothario'ya bir birliktelik hiç söz konusu değilmiş gibi görünüyordu. Nathalie ve kontesin birbirlerine anlatacak çok şeyleri vardı, başrahip arpçıyla geçinmeye çalışıyor, Jarno sık sık doktorla sohbet ediyordu. Friedrich Wilhelm'in yanından ayrılmazken, Felix neresi hoşuna gidiyorsa oraya gidiyordu. Topluluk içinde ayrı düşen çiftler böylece gezintilerde çoğunlukla bir araya geliyor, hep birlikte oturmak zorunda kaldıklarındaysa hemen müziğe sığınıyorlardı, böylece herkes bir arada olduğu halde kendisiyle baş başa kalabiliyordu.

Karısını almaya gelen kont konuk sayısını beklenmedik biçimde artırdı; görünüşe bakılırsa bu, dünyevi akrabalarına yaptığı bir veda ziyaretiydi. Jarno onu karşılamak üzere arabaya koştu; kont evde konuk olarak kimlerin bulunduğunu sorunca, beriki, onu her gördüğünde takındığı şakacı tavrıyla yanıtladı:

"Dünyanın tüm soylularını burada bulacaksınız, markiler, markizler, lordlar, baronlar, bir tek kont eksikti."

Bu konuşmalar arasında merdiveni çıktılar. Hole girdiklerinde karşılarına ilk çıkan Wilhelm oldu. Kont ona bir an dikkatle baktıktan sonra Fransızca konuştu:

"Lordum! Sizinle hiç beklemediğim bir zamanda, burada yeniden karşılaşmak beni sevindirdi; çünkü yanılmıyorsam sizi prensin eşliğinde malikânemde görmüştüm."

"O zamanlar Ekselanslarına hizmet etme mutluluğuna erişmiştim," dedi Wilhelm, "Ancak beni bir İngiliz, hem de soylu bir İngiliz gibi görerek fazlasıyla onurlandırıyorsunuz; ben Almanım, üstelik..."

"Üstelik son derece terbiyeli bir genç," diye hemen söze girdi Jarno. Kont Wilhelm'e gülümseyerek baktı, bir şey söyleyeceği sırada evdekilerin geri kalanı yanlarına gelerek onu dostça selamladı. Rahat bir odaya yerleştirilemeyeceği için kendisinden özür dilediler ve gerekli odanın derhal hazırlanacağını söylediler.

"Vah vah!" dedi kont gülümseyerek, "Görüyorum ki elçi listesini yapmak şansa bırakılmış; ama bu kadarıyla gerekli öze-

ni ve düzeni sağlamak olanaksız! Şimdi sizden rica ediyorum, benim için bir terliği bile yerinden kıpırdatmayın çünkü büyük bir düzensizlik olduğunu görüyorum. Herkes rahatsız olacaktır ve bir saat için bile olsa hiç kimsenin benim için bu sıkıntıya girmesini istemiyorum. Siz," dedi Jarno'ya, "Ve siz, bayım," dedi sonra Wilhelm'e dönerek, "O zamanlar malikânemde kaç kişiyi yatırdığıma tanık oldunuz. Bana kişilerin ve hizmetkârların listesini verin ve şu anda herkesin nerede kaldığını gösterin, biraz çabayla en azından herkesin rahat bir yer bulabilmesi ve tesadüfen gelecek bir konuğa yer kalması için bir değişiklik planı yapmak istiyorum."

Jarno hemen kontun asistanlığını üstlendi, ona gerekli tüm bilgileri sağlarken, yaşlı adamı ara sıra şaşırtarak kendi çapında epeyce eğlendi. Ama kont kısa zamanda büyük bir zafer kazandı. Düzenleme tamamlanmıştı; yaşlı adam ayaküstü kapıların üstüne herkesin ismini yazdırdı, biraz çaba, biraz değişiklikle amacına eriştiği inkâr edilemezdi. Jarno da diğer şeylerin yanı sıra, orada kaldıkları sürece birbirlerine ilgi duyan konukların birlikte kalabileceği bir düzenleme yapmıştı.

Her şey yoluna girdikten sonra kont Jarno'ya, "Meister dediğiniz, şu Alman gencin kim olduğunu bulmamda bana yardım edin," dedi. Jarno sustu çünkü kontun soru sorarken aslında bilgi veren insanlardan olduğunu çok iyi biliyordu; beriki yanıt beklemeden konuşmaya devam etti:

"O zamanlar onu benimle tanıştırmış ve prens adına bana ısrarla tavsiye etmiştiniz. Annesi de Almansa, o zaman babasının bir İngiliz olduğunda ısrar ediyorum, hem de soylu bir İngiliz; otuz yıldır Alman damarlarında dolaşan İngiliz kanını kim kestirebilir! Fazla ısrar etmek istemiyorum, siz hep böyle aile sırlarıyla ilgilenirsiniz; ama bu tür durumlarda kimse bana bir şey yutturamaz." Bunun üzerine o zamanlar malikânesinde Wilhelm'le yaşadıklarıyla ilgili bazı şeyler anlattı, ancak bu arada iyice şaşırıp Wilhelm'i prensin maiyetindeki genç bir İngilizle birçok kez karıştırdığı halde Jarno susmaya devam etti. Yaşlı adam eskiden iyi bir hafızaya sahipti ve gençliğine dair en küçük ayrıntıları hatırlamaktan hâlâ gurur duyuyordu, ama şimdi kendinden oldukça emin bir şekilde, gittikçe zayıflayarak hayal gücüne aldanan hafızasının tuhaf varsayımlarını ve

uydurmalarını gerçek gibi kabul ediyordu. Ayrıca oldukça yumuşamış ve yardımsever olmuştu, varlığı evdekiler arasında oldukça olumlu etki yaratıyordu. Yararlı bir şeyler okunmasını, hatta bazen küçük oyunlar oynanmasını istiyordu, katılmadığı oyunlarıysa büyük bir özenle yönetiyordu; böyle katılımcı olmasına şaşıranlara, önemli konularda dünyadan uzaklaşanların önemsiz konularla kendilerini dengelemesi gerektiğini, bunun herkes için bir görev olduğunu söylüyordu.

Wilhelm bu oyunlar sırasında birçok kez onu kızdıran ve sıkıntıya sokan anlar yaşadı; düşüncesiz Friedrich fırsatını bulduğunda Wilhelm'in Natalie'ye olan yakınlığını ima ediyordu. Bunu nasıl anlayabilmişti? Bu hakkı kendinde nereden buluyordu? Birlikte çok sık dolaştıkları için, diğerleri dikkatsiz davranıp Friedrich'e sırrını açma talihsizliğinde bulunduğunu düşünmeyecekler miydi?

Bir gün, böyle bir şakaya her zamankinden fazla güldükleri sırada Augustin ansızın kapıyı ardına dayayarak içeri adeta hücum etti; yüzü solmuş, gözleri dışarı fırlamıştı; konuşmak istiyor, ama beceremiyordu. Odadakiler korkuyla irkildiler, onun yine delirdiğini düşünen Lothario ve Jarno ayağa fırladı, yanına koşup onu sıkıca tuttular. Augustino önce kekeleyerek ve boğuk boğuk, ardından şiddetli ve gür bir sesle bağırdı:

"Beni tutmayın, acele edin! Yardım edin! Çocuğu kurtarın! Felix zehirlendi!"

Onu bıraktılar, Augustin kapıya koştu, onun ardından herkes korku içinde kapıya hücum etti. Biri doktoru çağırdı, Augustin başrahibin odasına yöneldi, çocuğu korkmuş ve utanmış halde gördüklerinde, henüz yanına varmadan bağırmaya başladılar: "Ne yaptın sen?"

"Babacığım," diye bağırdı Felix, "Şişeden içmedim; bardaktan içtim, çok susamıştım."

Augustin ellerini çırparak bağırdı: "Onu kaybettik!" Sonra oradakilerin arasından kendine yol açarak telaşla dışarı koştu.

Masanın üstünde bir bardak bademli süt durduğunu gördüler, yanında, içi yarısından fazla dolu olan bir karaf vardı; doktor geldi, olanları anlattılar, içinde sıvı afyon bulunan ve ona hiç yabancı gelmeyen şişenin masanın üstünde boş durduğunu

korkuyla gördü; hemen sirke bulunmasını istedi ve tüm becerisini kullanarak çocuğu kurtarmaya girişti.

Felix'i bir odaya taşıtan Natalie, zavallı küçüğün çevresinde korkuyla çırpınıyordu. Başrahip Augustin'i bulup ondan bir şeyler öğrenebilmek amacıyla onun peşine düşmüştü. Talihsiz baba da aynı şekilde boşuna bir çabayla onu aramış, ancak geri döndüğünde bulduğu şey, tüm yüzlerdeki korku ve endişe olmuştu. Doktor bu arada bardaktaki bademli sütü inceledi; içine çok miktarda afyon karıştırılmıştı; çocuk yatakta yatıyordu ve çok hasta gibi görünüyordu; artık onu sarsıp canını acıtmamaları için babasına yalvardı. Lothario adamlarını göndermiş, kendisi de atına atlayarak evden kaçan Augustin'in peşine düşmüştü. Natalie çocuğun yanında oturuyordu, Felix onun kucağına sığınarak bir parça şeker vermesi için yalvardı çünkü sirke çok ekşiydi! Doktor buna izin verdi; korkunç bir gerginlik içinde olan çocuğun biraz rahat bırakılmasını, gereken her şeyin uygulandığını, elinden gelen her yardımı yapacağını söyledi. Kont, görüldüğü kadarıyla biraz isteksiz olsa da odaya geldi, son derece ciddi, evet, resmi bir hali vardı; ellerini çocuğun üzerine koyup başını yukarı kaldırdı ve birkaç saniye bu şekilde durdu. Umutsuz bir halde koltukta oturan Wilhelm ayağa fırladı, çaresizlik dolu bir bakışla Natalie'ye baktıktan sonra odadan dışarı çıktı.

Hemen ardından kont da onu izledi.

"Çocukta tehlikeli hiçbir belirtinin görülmemesini anlamıyorum," dedi doktor biraz aradan sonra. "Sadece bir yudumda bile çok miktarda afyon almış olmalı, nabız atışında kendi verdiğim ilaçlara ve çocuğa yaşattığımız korkuya bağlayabileceğim bir hareketten başka bir şey yok."

Hemen ardından Jarno Augustin'in üst katta kanlar içinde bulunduğu haberiyle içeri girdi; yanında bir ustura bulmuşlardı, büyük olasılıkla boğazını kesmişti. Hemen yukarıya koşan doktor yaralı bedeni merdivenden aşağı indiren adamlarla karşılaştı. Augustin hemen bir yatağa yatırıldı ve her yeri muayene edildi; kesik soluk borusundaydı, şiddetli kanama nedeniyle bayılmıştı, ama hâlâ yaşadığı, hâlâ bir umut olduğu çabucak fark edildi. Doktor bedenini düzgün bir konuma getirip kesiği bitiştirdi ve sıkıca sardı. Gece herkes için uykusuz ve endişeli

geçti. Çocuk Natalie'den ayrılmak istemiyordu. Wilhelm genç kadının önünde bir tabureye oturmuştu: Felix'in ayakları onun kucağında, başı ve göğsü Natalie'ninkindeydi, bu güzel yükü ve acı verici endişeyi böyle paylaşarak rahatsız ve üzücü durumda sabaha kadar beklediler; Natalie Wilhelm'e elini vermişti, tek kelime etmiyorlar, çocuğa ve birbirlerine bakıyorlardı. Odanın diğer köşesinde oturan Lothario ve Jarno önemli bir şey konuşuyordu; yaşanan olaylar bizi bu kadar fazla zorlamamış olsaydı, bu konuşmayı okurlarımızla seve seve paylaşabilirdik. Çocuk mışıl mışıl uyudu, ertesi sabah oldukça canlı bir şekilde uyandı, ayağa fırlayıp tereyağlı ekmek istedi.

Augustin biraz kendine geldikten sonra kendisinden bir açıklama alabilmek için uğraştılar. Epey çabadan sonra yavaş yavaş her şeyi anlattı: Kontun uyguladığı talihsiz oda değişikliği sırasında başrahibin odasına yerleştirilmiş ve orada unutulmuş olan elyazmasıyla birlikte kendi hikâyesini de bulmuştu; tarifsiz bir dehşete düşen zavallı adam artık daha fazla yaşamaya hakkı olmadığına inanarak her zamanki sığınağı olan afyona başvurmuştu, zehri bir bardak bademli sütün içine boşaltmış, ancak tam ağzına götüreceği sırada birden ürpermişti; bunun üzerine bardağı masaya koyarak bir kez daha bahçede dolaşıp dünyayı görmek istemişti; geri döndüğündeyse çocuğu daha önce içmiş olduğu anlaşılan bardağı tekrar doldururken bulmuştu.

Talihsiz adamdan sakin olması istendi; Augustin Wilhelm'in elini yakalayarak sıktı. "Ah!" dedi, "Neden seni daha önce terk etmedim, çocuğu öldüreceğimi, onun da beni öldüreceğini biliyordum."

"Çocuk yaşıyor!" dedi Wilhelm. Anlatılanları dikkatle dinlemiş olan doktor Augustin'e sütün tamamının zehirli olup olmadığını sordu.

"Hayır!" diye karşılık verdi beriki, "Sadece bardaktaki zehirliydi."

"O halde bu son derece mutlu bir tesadüf," diye bağırdı doktor, "Çocuk şişeden içmiş! Koruyucu meleği elini bu kadar yakınında hazır bekleyen ölüme uzatmasına engel olmuş!"

"Hayır, hayır!" diye haykırdı Wilhelm elleriyle gözlerini kapayarak, "Bu sözler ne kadar korkunç! Çocuk şişeden değil,

bardaktan içtiğini açıkça söyledi. Şu anda sağlıklı olması sadece aldatıcı bir durum, ellerimizin arasında ölüp gidecek."

Wilhelm telaşla dışarı çıktı, doktor aşağı inerek çocuğa şefkatle sordu: "Şişeden içtin, değil mi, Felix, bardak yerine şişeden mi içtin?" Çocuk ağlamaya başlamıştı. Doktor sessizce Natalie'ye durumu anlattı; o da Felix'i sıkıştırmayı denedi, ama boşunaydı, gerçeği öğrenemediler; çocuk uyuyakalana kadar hıçkırıklarla ağlamaya devam etti.

Wilhelm oğlunun başında nöbet tuttu, sakin geçen geceden sonra ertesi sabah Augustin'i ölü buldular; başında bekleyenleri sakin görüntüsüyle aldatmış, sargısını gizlice çözerek kan kaybından can vermişti. Natalie Felix'le gezintiye çıkmıştı, çocuk en mutlu günündeymiş gibi neşeliydi. "Sen çok iyisin," dedi Natalie'ye, "Benimle kavga etmiyorsun, bana dayak atmıyorsun, sadece sana söyleyeceğim; sütü şişeden içtim! Ne zaman karafa el atsam Aurelie anne parmaklarıma vururdu; babam çok öfkeli görünüyordu, beni dövecek sandım."

Natalie uçarcasına malikâneye koştu, Wilhelm onu endişeyle karşıladı. "Babaların en şanslısı!" diye yüksek sesle bağırdı genç kadın, çocuğu havaya kaldırıp onun kollarına attı: "İşte oğlun! Şişeden içmiş, arsızlığı onu kurtardı."

Mutlu haberi konta anlattıklarında onları iyi niyetli insanların yanılgılarına katlananların mütevazı kendinden eminliği içinde, gülümseyerek dinledi. Her şeye dikkat kesilen Jarno bu kez ondaki bu kendinden hoşnut tavra bir anlam verememişti, ancak biraz dolambaçlı bir yoldan bunun nedenini öğrendi: Kont çocuğun zehri gerçekten içtiğinden emindi, ama onun duasının ve ellerinin mucizesiyle hayatta kalmıştı. Çok geçmeden malikâneden ayrılmaya karar verdi; her zaman olduğu gibi, eşyaları bir çırpıda toplanıverdi, veda sırasında güzel kontes kız kardeşinin elini bırakmadan Wilhelm'inkini yakaladı ve dört eli sıkıca birleştirdi, sonra çabucak arkasını dönüp arabaya bindi.

Üst üste yaşanan bunca korkunç ve tuhaf olay herkesi alışılmadık bir yaşam biçimine zorlayarak düzeni büsbütün bozup karıştırmış ve evde hararetli bir havanın esmesine neden olmuştu. Uyuma ve uyanma, yeme, içme ve birlikte geçirilen zamanların saatleri değişmiş ve tersine dönmüştü. Therese dışın-

da herkes rayından çıkmış gibiydi; erkekler alkollü içeceklerle kendilerine sahte ortamlar yaratarak keyif bulmaya çalışırken, gerçek neşeyi ve faaliyeti elde edebileceğimiz tek şey olan doğallıktan uzaklaşıyorlardı.

Wilhelm yaşadığı şiddetli heyecanlardan etkilenmiş ve sarsılmıştı, beklenmedik korkunç olaylar kalbini böylesine şiddetle ele geçiren tutkuya karşı direncini kırarak en derin duygularını altüst etmişti. Felix ona tekrar geri verilmişti, yine de sanki eksik olan bir şey vardı; Werner'in para havalesi yaptığı mektupları gelmişti, seyahate çıkmak için evden uzaklaşma cesaretinden başka hiçbir eksiği yoktu. Her şey onu seyahate zorluyordu. Lothario ve Therese'nin birleşmek için sadece onun yola çıkmasını beklediklerini tahmin edebiliyordu. Jarno her zamanki halinin tersine sessizleşmişti, insan adeta alışılmış neşesinden bir şeyler kaybettiğini söyleyebilirdi. Neyse ki doktor onun hasta olduğunu söyleyip ilaçlar vererek dostlarımızı bir ölçüde sıkıntıdan kurtarmıştı.

Dostlar akşamları daima birlikteydi, her zamanki gibi şarabın ölçüsünü kaçırarak sohbeti tekeline alan şamatacı Friedrich kendi tarzında yaptığı yüzlerce alıntıyla ve Eulenspiegel benzeri imalarla dostlarımızı güldürüyor, çoğu zaman da kendine sesli düşünme izni vererek onları utandırıyordu.

Dostunun hastalığına hiçbir şekilde inanmıyormuş gibiydi. Bir keresinde hepsi birlikteyken coşkuyla bağırdı: "Söylesenize, doktor, dostumuzun tutulduğu hastalığa ne isim veriyorsunuz? Cehaletinizi süslediğiniz üç bin isimden hiçbiri buna uymuyor mu? En azından benzer örnekler eksik değildir. Bu tür bir örnek," diye devam etti vurgulu bir tonda, "Mısır ya da Babil tarihinde var."

Topluluktakiler birbirine bakıp gülümsedi.

"Şu kralın adı neydi?" diye bağırdı, sonra birkaç saniye sustu. "Bana yardım etmek istemiyorsanız," diye devam etti, "O zaman ben kendime yardımcı olacağım." Kapının kanatlarını yanlara dayayıp holde duran büyük resmi gösterdi. "Yatağın ucunda hasta oğlu için kendini harap eden şu başı taçlı keçi sakallının adı ne? Mazlum bakışlı kurnaz gözleriyle zehri ve panzehri aynı anda getiren şu güzelin adı ne? Ancak o anda gerçeğin ışığını yakalayıp hayatında ilk kez akıllıca bir reçete yazan

ve temelden iyileştirici, şifalı olduğu kadar tadı güzel bir ilaç veren şarlatan doktorun adı ne?"

Friedrich gevezeliklerine bu şekilde devam etti. Odadakiler ellerinden geldiğince kendilerini toplamaya çalışıp zoraki gülümsemelerle sıkıntılarını gizlemeye çalıştılar. Natalie'nin yanakları hafifçe kızarmıştı ve hareketleri duygularını ele veriyordu. Neyse ki o sırada Jarno'yla birlikte salonda bir aşağı bir yukarı geziniyordu; kapının yanına geldiğinde akıllıca bir hareketle hole geçti, orada birkaç kez dolandıktan sonra odasına gitti.

Topluluk sessizleşmişti. Friedrich dans edip şarkı söylemeye başladı:

Ah, göreceksiniz mucizeyi!
Olan oldu,
Söylenen söylendi.
Gün doğmadan,
Göreceksiniz mucizeyi.

Therese Natalie'nin arkasından gitti, Friedrich doktoru büyük tablonun önüne çekiştirerek tıpla ilgili gülünç bir methiyeye başladı, sonra da sıvışıp gitti.

Lothario o zamana dek bir pencere nişinin önünde durmuş, kıpırdamadan aşağıdaki bahçeye bakıyordu. Wilhelm oldukça kötü durumdaydı. Artık dostuyla salonda yalnız kalmıştı; sessizlik içinde beklerken hayat hikâyesini gözden geçirip son durumuna kısa bir bakış attı ve ürpermekten kendini alamadı; sonunda ayağa fırlayıp heyecanla konuşmaya başladı: "Yaşananlar, başıma ve başınıza gelenler benim suçum, o halde beni cezalandırın! Beni dostluğunuzdan mahrum ederek acılarıma bir yenisini daha katın ve teselli bulmadan, içinde çoktan kaybolmuş olmam gereken uzak dünyalara gitmeme izin verin. Ama beni içinden çıkamadığım korkunç tesadüfler karmaşasının bir kurbanı olarak görün ve daha fazla erteleyemeyeceğim seyahatime çıkarken bana sevginizin ve dostluğunuzun güvencesini verin. Bugünlerde kendi içimde neler yaşadığımı sizlere anlatabileceğim bir zaman gelecek. Belki de size içimi yeterince erken dökemediğim, size kim olduğumu açıkça göstermekte

tereddüt ettiğim için, şimdi bunun cezasını çekiyorum; belki o zaman beni destekler, doğru zamanda yardımcı olurdunuz. Kendimle ilgili gözüm defalarca açıldı, ama hep boşunaydı, hep geç kaldım. Jarno'nun eleştirilerini ne kadar fazla hak ettim! Bunları anladığıma nasıl inandım, yeni bir hayat elde etmek için bunları kullanabileceğimi nasıl ümit ettim! Bunu yapabilir miydim? Yapacak mıydım? Biz insanlar, kaderden boş yere yakınırız! Sefiliz ve sefillik bizim kaderimiz, bizi yıkıma götüren ister kendi suçumuz, ister daha yüksek bir etki ya da tesadüf, erdem ya da düşkünlük, bilgelik ya da delilik olsun, hepsi bir değil mi? Hoşça kalın! Konukseverliği istemeden yaraladığım bu evde bir dakikadan daha uzun kalmayacağım. Kardeşinizin düşüncesizce söyledikleri bağışlanamaz, acımı daha da artırıyor, beni çaresiz bırakıyor."

"Peki, size Therese'nin evlenme teklifimi kabul ederken öne sürdüğü gizli koşulun kız kardeşimle birleşmeniz olduğunu söylesem?" dedi Lothario Wilhelm'in elini avuçları içine alarak. "Soylu kız sizin için böyle bir telafi düşünmüş; bu iki çiftin günün birinde kilise sunağının önüne gideceğine yemin etti. 'Wilhelm'in mantığı beni seçti, ancak kalbi Natalie'yi istiyor, benim mantığımsa onun kalbine yardım etmek istiyor,' dedi. Natalie'yi ve sizi izlemek için anlaştık; konuyu başrahibe açıp bu ilişkiye yönelik hiçbir adım atmayacağımıza, her şeyi oluruna bırakacağımıza dair söz verdik. Sözümüzü de tuttuk. Doğa etkisini gösterdi ve çılgın kardeşim sadece bunun meyvelerini topladı. Gelin, böyle mucizevi bir şekilde bir araya gelmişken, birlikte bir yaşam sürelim; hep birlikte, onurlu bir şekilde faaliyette bulunalım!

Eğitimli bir insan, hükmetmeksizin birçoklarının koruyucusu olacak, gerçekleştirmek istedikleri şeyleri doğru zamanda yapmaları için onları yönetecek, çoğu zaman gözlerine kestirdikleri ama yolunu bilmedikleri amaçlara yöneltecek bir karaktere sahipse, kendisi ve başkaları için yapabileceği şeyler inanılmazdır!

Bunun için gelin, bir birlik oluşturalım; bu bir heves değil, her zaman açık bir fikirle olmasa bile, iyi insanların çoğu zaman uyguladığı, mükemmel bir düşünce. Kız kardeşim bunun canlı bir örneği. Doğanın bu güzel ruha reva gördüğü bu dav-

ranış biçimi daima erişilmez kalacak. Evet, bu saygın adı herkesten fazla, hatta diyebilirim ki, çevremizde tanıdığımız, iyi niyetli doktorumuzun da elyazmasında altını çizdiği en güzel karakter olan soylu teyzemizden daha fazla hak ediyor. Natalie bu arada kendini geliştirdi, insanlık böyle bir ruh karşısında sevinç duyuyor."

Konuşmaya devam edecekti, ama Friedrich büyük bir yaygarayla içeri girdi. "Yahu ben nasıl bir çelengi hak ettim?" diye bağırdı, "Beni nasıl ödüllendireceksiniz? Bulduğunuz en taze mersin, defne dalı, sarmaşık ve meşe yapraklarını bir araya toplayıp örebilirsiniz; beni taçlandırmak için artık bu kadarını yapın. Natalie senin! Bu hazineyi bulan sihirbaz benim!"

"Saçmalıyor," dedi Wilhelm, "Ben gidiyorum."

"Üstüne vazife miydi?" dedi baron Wilhelm'i sıkıca tutarken.

"Bu yetkiyi kendime ben verdim," diye karşılık verdi Friedrich, "Ayrıca isterseniz Tanrı'nın lütfu deyin; böylece onun adına talip oldum, şimdi de elçiyim, kapıyı dinledim, Natalie başrahibe içini döktü."

"Utanmaz!" dedi Lothario, "Aana kim dinlemeni söyledi!"

"Kapısını sürgülemeyen kendisi!" diye karşılık verdi Friedrich, "Her şeyi açık seçik duydum, Natalie çok duygulanmıştı. Hasta sandığımız çocuğun kucağında uyuduğu, senin de umutsuzca karşısında oturup sevgili yükünü onunla paylaştığın gece, çocuk öldüğü takdirde sana olan aşkını itiraf edeceğine ve kendisiyle evlenmeni bizzat isteyeceğine dair yemin etmiş; şimdi çocuk yaşadığına göre neden fikrini değiştirsin? Madem bir kez söz verilmiş, o halde her koşulda tutulmalı. Şimdi rahip gelir ve getireceği haberin mucize olduğunu sanır."

Başrahip odaya girdi. "Her şeyi biliyoruz!" diye ona bağırdı Friedrich, "Kısa kes çünkü buraya sadece formalite gereği geldiniz; beylerin öğrenmek isteyeceği başka bir şey kalmadı."

"Kapıyı dinlemiş," dedi Lothario. "Ne ayıp!" diye bağırdı başrahip.

"Elinizi çabuk tutun," dedi Friedrich, "Törenler nasıl olacak? Hesabını parmakla yapabiliriz; seyahate çıkmanız gerek, markinin daveti bunun için harika bir fırsat. Alpleri bir kez aştınız mı, evde her şeyi hazır bulursunuz; şaşırtıcı bir girişimde bulunur, onlara bedavadan bir eğlence sağlarsanız, insanlar

size minnettar olur. Sanki tüm sınıfların katılabileceği bir maskeli balo verirmişsiniz gibi."

"Hiç kuşkusuz, bu tür halk şenliklerinde çok takdir edilmişsinizdir," dedi başrahip, "Görünüşe bakılırsa, bugün artık söz sırası bana gelmeyecek."

"Söylediklerimden fazlası varsa, o zaman bizi daha iyi aydınlat," dedi Friedrich, "Buraya gelin, buraya gelin! Onları görelim ve mutlu olalım."

Lothario dostunu kucaklayarak kız kardeşine götürdü; Natalie Therese'yle birlikte ona doğru yaklaştı, herkes susuyordu.

"Çekinmeyin!" diye bağırdı Friedrich. "İki günde yola çıkmaya hazır olursunuz. Ne dersiniz, dostum," diye devam etti Wilhelm'e dönerek, "İlk tanıştığımız zaman sizden o güzel buketi istemiştim, günün birinde benim elimden böyle güzel bir çiçek alacağınız kimin aklına gelirdi?"

"Bu en mutlu anımda bana o günleri hatırlatmayın!"

"O anlardan aslınızdan utanacağınız kadar utanmalısınız. O günler güzeldi, sana baktığımda gülmeden edemiyorum: Seni, babası Kiş'in kaybolan eşeğini aramaya gidip bir krallık bulan Saul'e benzetiyorum."

"Bir krallığın değerinin ne olduğunu bilmiyorum," diye yanıtladı Wilhelm, "Ama hak etmediğim ve dünyada hiçbir şeye değişmek istemeyeceğim bir mutluluğa eriştiğimi biliyorum."

Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları'nın Avrupa edebiyatına etkisi müthiş oldu. Romantiklerden Friedrich Schlegel romanın çağı için Fransız Devrimi ve Fichte'nin felsefesi kadar önemli olduğunu söyledi. Schopenhauer'a göre yazılmış dört büyük romandan birisiydi; o kadar etkilenmişti ki, *Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar*'da sık sık alıntı yaptı. Beethoven, Schubert besteler yaptı; Ambroise operaya aktardı; Wim Wenders serbest bir uyarlamasını filme aldı.

"Haz, mutluluk ve neşe aradığımızda çoğu kere bir faniye uygun şekilde talimat, öngörü ve bilgi buluruz. Goethe'nin Wilhelm Meister'inde bu motif alttan alta hep duyulur, bu yüzden üstün bir roman değil midir zaten!"

–Arthur Schopenhauer

ALFA KLASİK
ISBN 978-605-171-589-6
9 786051 715896

ALFA
www.alfakitap.com /alfakitap /alfakitap /alfakitap